

UNIWERSYTET W BIAŁYMSTOKU

WYDZIAŁ PRAWA

mgr Radosław Niwiński

Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej

Rozprawa doktorska

napisana pod kierunkiem:

dr. hab. Anny Piszcz, prof. UwB

Białystok 2023

Spis treści

Wykaz skrótów	9
Wstęp	13
Zarys problematyki rozprawy doktorskiej	13
Główny problem badawczy rozprawy doktorskiej	18
Przesłanki podjęcia tematu rozprawy doktorskiej	19
Analiza i ocena dotychczasowego stanu prawnego	19
Główny cel rozprawy doktorskiej	20
Główna hipoteza rozprawy doktorskiej	21
Założenia poczynione w rozprawie doktorskiej	21
Układ rozprawy doktorskiej.....	24
Metody badawcze	30
Rozdział 1. Źródła regulacji normatywnej współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej..	33
1.1. Uwagi wprowadzające	33
1.2. Społeczno-ekonomiczny walor sportu ze szczególnym uwzględnieniem piłki nożnej 36	
1.3. Pojęcie prawa sportowego	39
1.4. Źródła krajowe	49
1.5. Prawo UE	54
1.6. Autonomia sportu a funkcje regulacji dotyczących sportu i działalności sportowej	59
1.7. Wnioski	62
Rozdział 2. Struktura instytucjonalna piłki nożnej	70
2.1. Uwagi wprowadzające	70
2.2. Ruch Olimpijski. Rola MKOl	71
2.3. Międzynarodowe federacje sportowe	78
2.4. Polskie związki sportowe.....	85

2.5.	FIFA	88
2.6.	UEFA	90
2.7.	PZPN.....	91
2.8.	Ligi zawodowe.....	96
2.8.1.	Idea lig zawodowych	97
2.8.2.	Ekstraklasa S.A.	102
2.9.	Decentralizacja stanowienia prawa w zakresie piłki nożnej i jej implikacje.....	106
2.10.	Wnioski.....	115
Rozdział 3. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym według ustawy o sporcie 123		
3.1.	Uwagi wprowadzające	123
3.2.	<i>Ratio legis</i> art. 10 u.s. według uzasadnienia rządowego projektu ustawy o sporcie 124	
3.3.	Pojęcie zasad dobrego rządzenia (zarządzania) w sporcie.....	131
3.4.	Analiza historyczno-prawna zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym ..	135
3.4.1.	Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej a zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym.....	136
3.4.2.	Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w świetle ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej	137
3.4.3.	Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym.....	140
3.4.4.	Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w świetle ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Analiza poszczególnych projektów ustawy o sporcie i przebiegu prac legislacyjnych	141
3.4.4.1.	Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w założeniach RM do projektu ustawy o sporcie z dnia 3 września 2008 r.	141
3.4.4.2.	Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w projekcie ustawy o sporcie z dnia 5 marca 2009 r.	144

3.4.4.3. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w projekcie ustawy o sporcie z dnia 7 maja 2009 r.	146
3.4.4.4. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w poselskim projekcie ustawy o sporcie z dnia 14 maja 2009 r.	147
3.4.4.5. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w projektach ustawy o sporcie z 4 czerwca 2009 r. i 5 sierpnia 2009 r. oraz rządowym projekcie ustawy o sporcie z dnia 28 sierpnia 2009 r.	148
3.5. Zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych z art. 10 u.s.	152
3.5.1. Katalog podmiotów wymienionych w art. 10 u.s.	152
3.5.2. Tzw. „ułamne osoby prawne” a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.	158
3.5.3. Znaczenie członkostwa dla zakresu zakazu konkurencji w klubie sportowym.....	161
3.5.3.1. Rodzaje członkostwa w klubie sportowym	161
3.5.3.2. Rodzaj członkostwa w klubie sportowym a zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	162
3.5.3.3. Definicja członka klubu sportowego a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.	165
3.5.3.4. Członkowie władz lub organów klubu sportowego	172
3.5.3.5. Członkostwo w polskim związku sportowym a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.	175
3.5.4. Pojęcie klubu sportowego a zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	184
3.5.5. Uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.	187
3.6. Zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	199
3.6.1. Stosunek zakresu przedmiotowego do zakresu podmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	199

3.6.2. „Asymetryczność” przepisu art. 10 u.s. a zakres przedmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym.....	200
3.6.3. Zakaz członkostwa w innym klubie sportowym.....	206
3.6.4. Zakaz bycia członkiem władz lub organów innego klubu sportowego	207
3.6.5. Zakaz posiadania akcji/udziałów innego klubu sportowego	208
3.6.6. Zakaz konkurencji z art. 10 u.s. a stosunek dominacji, powiązania czy zależności	211
3.7. Konsekwencje naruszenia art. 10 u.s.	211
3.7.1. Wprowadzenie	211
3.7.2. Konsekwencje naruszenia art. 10 u.s. w świetle przepisów u.s.	212
3.7.3. Konsekwencje naruszenia art. 10 u.s. w świetle wybranych ogólnych przepisów prawa powszechnie obowiązującego	216
3.8. Funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	222
3.8.1. Wprowadzenie	222
3.8.2. Specyfika sportu a funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	224
3.8.3. Funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s. w świetle ogólnych funkcji norm prawnych	226
3.8.4. Funkcja prewencyjno-wychowawcza	227
3.8.5. Funkcja represyjna	228
3.8.6. Funkcja restytucyjna sankcji nieważności bezwzględnej za naruszenie zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	229
3.8.7. Funkcja przymuszająca (egzekucyjna) przepisów licencyjnych a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.	230
3.8.8. Pozostałe funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s.	230
3.8.9. Funkcje zakazu konkurencji a prawidłowość ich realizacji.....	231
3.9. Ocena <i>ad casum</i> określonych relacji pod kątem zgodności z art. 10 u.s.	232
3.10. Zakaz konkurencji w przepisach k.s.h. a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.....	233
3.10.1. Główne źródła zakazu konkurencji.....	233

3.10.2. Ogólne informacje na temat zakazu konkurencji w spółkach prawa handlowego	234
3.10.3. Znaczenie zakazu konkurencji w spółkach osobowych dla klubów sportowych ..	238
3.10.4. Znaczenie zakazu konkurencji w spółkach kapitałowych dla klubów sportowych	240
3.10.5. Istota zakazu konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s. na tle ogólnych przepisów zakazu konkurencji w spółkach prawa handlowego.....	244
3.10.6. Potrzeba zastrzeżenia osobnego zakazu konkurencji w przepisach u.s.	248
3.11. Wnioski	250
<i>Rozdział 4. Zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim według przepisów federacji piłkarskich</i>	255
4.1. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej w przepisach PZPN	255
4.1.1. Uwagi wprowadzające	255
4.1.2. <i>Ratio legis</i> zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	257
4.1.3. Analiza historyczno-prawna zakazu konkurencji w przepisach PZPN	263
4.1.4. Zakres podmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	265
4.1.4.1. Katalog podmiotów wymienionych w art. 15 § 9 Statutu PZPN	265
4.1.4.2. Zakres podporządkowania się przepisom PZPN a zakres podmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	270
4.1.4.3. Definicja klubu piłkarskiego w przepisach PZPN a zakres zakazu konkurencji w przepisach PZPN.....	271
4.1.4.4. Znaczenie członkostwa klubu piłkarskiego w PZPN dla zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	276
4.1.4.5. Definiowanie członkostwa w strukturach klubu piłkarskiego w przepisach PZPN	280
4.1.4.6. Współzawodnictwo sportowe w piłce nożnej a zakres zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	283

4.1.4.7. Wymóg „uczestnictwa” klubu piłkarskiego będącego członkiem PZPN we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej a zakres zakazu konkurencji	290
4.1.5. Zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	292
4.1.6. Konsekwencje naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN.....	295
4.1.6.1. Uwagi	wprowadzające
295	
4.1.6.2. Konsekwencje naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN wynikające z przepisów prawa powszechnego	296
4.1.6.3. Konsekwencje naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN wynikające z przepisów PZPN.....	298
4.1.7. Funkcje zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	307
4.1.8. Konflikt interesów w Kodeksie Etycznym PZPN	310
4.1.8.1. Przedmiot regulacji art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN	
310	
4.1.8.2. Zakaz konfliktu interesów z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN a zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN	313
4.2. Przepisy UEFA i FIFA a zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim.....	318
4.2.1. Obowiązek podporządkowania się normom UEFA i FIFA.....	318
4.2.2. Zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim a przepisy UEFA	319
4.2.2.1. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim wyrażony w Statucie UEFA a zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim.....	319
4.2.2.2. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim uczestniczącym w rozgrywkach UEFA	
324	
4.2.3. Zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim a przepisy FIFA	328
4.3. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim a stanowisko orzecznictwa. Zjawisko multi-club ownership	331
4.3.1. Definicja <i>multi-club ownership</i>	331
4.3.2. Idea oraz modele <i>multi-club ownership</i>	333

4.3.3. Korzyści wynikające z modelu <i>multi-club ownership</i>	336
4.3.4. Ryzyka wynikające z modelu <i>multi-club ownership</i>	338
4.3.5. Aspekty prawne <i>multi-club ownership</i>	338
4.3.6. Wybrane przypadki <i>multi-club ownership</i> w świetle stanowiska judykatury	339
4.3.6.1. Rys	historyczny
339	
4.3.6.2. Reguła integralności rozgrywek klubowych UEFA a sprawa ENIC	340
4.3.6.2.1. Zarzuty ze strony ENIC w stosunku do reguły integralności UEFA.....	342
4.3.6.2.2. Reguła integralności UEFA a stanowisko CAS w sprawie ENIC.....	343
4.3.6.2.3. Reguła integralności UEFA a stanowisko Komisji Europejskiej w sprawie ENIC	345
4.3.6.3. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim a sieć klubów piłkarskich powiązanych z Red Bull	345
4.3.6.3.1. Wprowadzenie	345
4.3.6.3.2. Postępowanie przed Izbą Orzekającą Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA	349
4.3.6.3.3. Wnioski ze sprawy Red Bulla.....	351
4.3.7. Orzecznictwo CAS i organów jurysdykcyjnych UEFA a zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym.....	353
4.4. Wnioski	354
Podsumowanie	361
Wykazy.....	371

Wykaz skrótów

Akty prawne:

k.c. – Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1360 ze zm.)

k.k. – Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1138 ze zm.)

Konstytucja RP – Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

k.p.c. – Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 1805 ze zm.)

k.s.h. – Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.)

pr. spółdz. – Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 648 ze zm.)

pr. stow. – Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 ze zm.)

TFUE – Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej (wersja skonsolidowana) (Dz. Urz. UE C 326 z 26 października 2012 r.)

u.b.i.m. – Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1466. ze zm.)

u.k.f. z 1984 r. – Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1984 r. Nr 34, poz. 181 ze zm.)

u.k.f. – Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1996 r. Nr 25 poz. 113 ze zm.)

u.k.r.s. – Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1683 ze zm.)

u.o.f. – Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 166)

u.o.k.k. – Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 275 ze zm.)

u.r.t. – Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1722 ze zm.)

u.s. – Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1599 ze zm.)

u.s.k. – Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. z 2005 r. Nr 155 poz. 1298 ze zm.)

u.z.n.k. – Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1233 ze zm.)

Nazwy sądów, organów i instytucji:

AFC – Azjatycka Konfederacja Piłkarska (ang. *Asian Football Confederation*)

CAF – Afrykańska Konfederacja Piłkarska (fr. *Confédération Africaine de Football*)

CAS – Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu (ang. *Court of Arbitration for Sport*)

CONCACAF – Konfederacja Piłki Nożnej Ameryki Północnej, Środkowej i Karaibów (ang. *The Confederation of North, Central America and Caribbean Association Football*)

CONMEBOL – Południowoamerykańska Konfederacja Piłkarska (hiszp. *Confederación Sudamericana de Fútbol*)

EFL – Angielska Liga Piłki Nożnej (ang. *English Football League*)

ETS – Europejski Trybunał Sprawiedliwości

FIBA – Międzynarodowa Federacja Koszykówki (ang. *the International Basketball Federation*)

FIFA – Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej (fr. *Fédération Internationale de Football Association*)

GUS – Główny Urząd Statystyczny

IAAF – Światowa Lekkoatletyka (ang. *International Association of Athletics Federations*)

KOIO – Komitet Organizacyjny Igrzysk Olimpijskich

KRS – Krajowy Rejestr Sądowy

MKOl – Międzynarodowy Komitet Olimpijski

MZPN – Mazowiecki Związek Piłki Nożnej

NKOl – Narodowy Komitet Olimpijski

NSA – Naczelny Sąd Administracyjny

OECD – Organizacja Współpracy Gospodarczej i Rozwoju

OFC – Konfederacja Piłkarska Oceanii (ang. *Oceania Football Confederation*)

PKOl – Polski Komitet Olimpijski

PZKosz – Polski Związek Koszykówki

PZPN – Polski Związek Piłki Nożnej

RP – Rzeczpospolita Polska

SA – Sąd Apelacyjny

SN – Sąd Najwyższy

UE – Unia Europejska

UEFA – Unia Europejskich Związków Piłkarskich (ang. *Union of European Football Associations*)

TK – Trybunał Konstytucyjny

TSUE – Trybunał Sprawiedliwości Unii Europejskiej

WADA – Światowa Organizacja Antydopingowa (ang. *World Anti-Doping Agency*)

WZPN – Wojewódzki Związek Piłki Nożnej

Inne skróty:

Dz. U. – Dziennik Ustaw

Dz. Urz. UE – Dziennik Urzędowy Unii Europejskiej

Dz. Urz. WE – Dziennik Urzędowy Wspólnot Europejskich

OSNC – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Cywilna

OSNP – Orzecznictwo Sądu Najwyższego. Izba Pracy, Ubezpieczeń Społecznych i Spraw Publicznych

OSNAPiUS – Orzecznictwo Sądu Najwyższego - Izby Administracyjnej, Pracy i Ubezpieczeń Społecznych

OTK – Orzecznictwo Trybunału Konstytucyjnego

Wstęp

Zarys problematyki rozprawy doktorskiej

Potrzeba ochrony dóbr i interesów poszczególnych uczestników rynku, w zestawieniu z interesem publicznym, determinuje konieczność określenia przez prawodawcę krajowego granic wolności działalności gospodarczej. Taka ochrona wymagana jest również w sporcie. Jego specyfika sprawia, że niezbędne jest właściwe zakreślenie dopuszczalnych zachowań poszczególnych uczestników rynku sportowego i to na wielu płaszczyznach. Wspomniane ograniczenia wyróżnia to, że część z nich jest zastrzeżona wyłącznie dla działalności sportowej.

Istotą sportu jest nieustanna rywalizacja o jak najkorzystniejszy wynik sportowy. Jednakże w dobie silnej komercjalizacji sportu, sukces sportowy implikuje coraz większe korzyści finansowe. Naturalnie zwiększa się tym samym potencjalne ryzyko występowania nieuczciwych zachowań. Funkcjonowanie współczesnego sportu, opartego głównie na formie zorganizowanego współzawodnictwa, prowadzi bowiem do współwystępowania sprzecznych interesów o dużej doniosłości faktycznej oraz prawnej. Istnieje zatem ryzyko, że poszczególni uczestnicy rynku sportowego (np. zawodnicy, kluby sportowe, związki sportowe czy choćby pośrednicy transakcyjni) mogą w pierwszej kolejności realizować własne interesy (*homo economicus*). Gdy rywalizacja o te cele będzie prowadzona sprzecznie z regułami ochrony konkurencji, to może ona stanowić istotne zagrożenie dla wolności działalności gospodarczej związanej ze sportem. W szczególności ryzykowne są sytuacje, kiedy w dążeniu do indywidualnych celów będą wykorzystywane środki czy metody sprzeczne z regułami ochrony konkurencji.

W obliczu wspomnianych zagrożeń następuje konieczność wypracowania konkretnych rozwiązań prawnych, które zapewniłyby właściwe wyważenie interesu publicznego i prywatnego w zakresie ochrony konkurencji w sporcie. Z jednej strony należy mieć na uwadze potrzebę poszanowania idei *fair play*, w tym w szczególności ochronę integralności oraz uczciwości rozgrywek sportowych. Z drugiej strony, nie można zapominać, że sport to również niezwykle atrakcyjny rynek dla prywatnych przedsiębiorców, który generuje istotną wartość dodaną dla polskiej i światowej gospodarki¹. Współcześnie sport przestaje być

¹ Zgodnie z raportem Polskiego Instytutu Ekonomicznego z sierpnia 2019 r. globalna wartość rynku sportu w 2018 r. wyniosła ok. 488,5 mld USD. W 2018 r. branża sportu w Polsce wygenerowała łącznie 9,63 mld zł wartości dodanej. W tym samym czasie wygenerowała ona blisko 3 mld zł wynagrodzeń, przyczyniając się do utrzymania łącznie ok. 109 tys. miejsc pracy (zob. „Polski rynek sportu. Wyzwania-wpływ społeczno-gospodarczy-trendy”,

postrzegany wyłącznie w perspektywie współzawodnictwa sportowego i coraz bardziej nabiera cech typowej działalności gospodarczej. Coraz trudniejsze jest zatem oddzielenie aspektów *stricte* sportowych od immanentnie z nimi związanych aspektów gospodarczych. Nie można więc pominąć tego faktu w dokonywaniu szczegółowej analizy w ramach niniejszej rozprawy.

Rosnące znaczenie społeczno-ekonomiczne sportu i w rezultacie potrzeba właściwego zbalansowania interesu publicznego i prywatnego w sporcie są szczególnie widoczne przy analizie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s.². Przyjęcie odpowiednich rozwiązań instytucjonalno-prawnych w odniesieniu do tak newralgicznej sfery, jaką jest powyższy zakaz, z pewnością stanowi bardzo wymagające zadanie dla prawodawcy. Jest to bowiem sfera, która w praktyce naturalnie odbiega w wielu aspektach od klasycznych standardów rynku i ogólnych założeń systemu ochrony prawnej. W związku z tym stanowienie właściwych ograniczeń wolności działalności gospodarczej³ w sporcie, a w szczególności w piłce nożnej, wymaga od prawodawcy przyjęcia szerokiej perspektywy.

Differentia specifica sportu dostarcza wielu niezwykle interesujących oraz uprzednio nierozstrzygniętych problemów prawnych o charakterze ogólnym bądź kazuistycznym. Są one w dużej mierze wynikiem ukształtowanego systemu organizacyjnego sportu, a także wypracowanego na tej podstawie podziału ról w procesie stanowienia i stosowania regulacji sportowych. Przedmiotowe problemy dotyczą w szczególności zagadnienia zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Problematyka wspomnianego zakazu jest wielowątkowa, gdyż składa się na nią szereg immanentnie związanych ze sobą czynników nie tylko natury *stricte* prawnej (ustrojowej, materialnoprawnej czy proceduralnej), ale także społecznej, organizacyjnej czy ekonomicznej.

Bogactwo i specyfika dyscyplin sportowych, a także różnorodność regulacji przyjmowanych przez poszczególne związki sportowe nie pozwalają na dokonanie kompleksowej analizy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym *in genere*. W związku z tym w praktyce niemożliwe jest omówienie całokształtu problemów powstających na kanwie

źródło: https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2019/08/Raport_PIE-Sport-gospodarka.pdf [dostęp: 20.12.2022 r.]). Na temat społeczno-ekonomicznego znaczenia sportu zob. także A. Grabowski, *Znaczenie ekonomiczne sportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2014, s. 193-199, zaś na temat znaczenia ekonomicznego *stricte* piłki nożnej zob. szerzej B. Bednorz, *Rola piłki nożnej w polskiej gospodarce*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Informatyki w Krakowie, z. 10, Kraków 2014, s. 11-23.

² Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1599 ze zm., dalej jako u.s. albo „ustawa o sporcie”).

³ O kategorii właściwych ograniczeń wolności działalności gospodarczej zob. C. Kosikowski, *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, Warszawa 2010, s. 67-70. C. Banasiński odrzuca natomiast podział ograniczeń wolności działalności gospodarczej na właściwe i faktyczne; zob. C. Banasiński, *Dyskrecjonalność w prawie antymonopolowym*, Warszawa 2015, s. 49 i n.

art. 10 u.s. Mam pełną świadomość, że formułowanie postulatów dotyczących tworzenia systemowych rozwiązań prawnych w zakresie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym powinno co do zasady być dokonywane na podstawie badań także innych dyscyplin sportowych niż piłka nożna. Jednakże podejmowane w niniejszej rozprawie rozważania dotyczące piłki nożnej, zważywszy choćby na zbliżony charakter wszystkich drużynowych dyscyplin sportowych, pozwalają na wypracowanie uniwersalnych wniosków w odniesieniu do sportu *in genere*. Swoistą legitymacją do dokonywania ogólnej oceny skuteczności istniejących rozwiązań prawnych w zakresie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym przez pryzmat piłki nożnej jest także fakt, iż jest ona najczęściej uczęszczaną i najbardziej popularną dyscypliną sportu w Polsce⁴. Ponadto piłka nożna ma obecnie zdecydowanie największy potencjał finansowy⁵. Co więcej, to sfera piłki nożnej wydaje się być najbardziej regulowaną dyscypliną sportu dzięki dużej aktywności regulacyjnej FIFA, UEFA, PZPN czy Ekstraklasy S.A. Wobec tych okoliczności w niniejszej rozprawie zrezygnowano z omawiania rozwiązań dotyczących innych dyscyplin sportowych niż piłka nożna.

Procesy komercjalizacji, profesjonalizacji i globalizacji w sporcie szczególnie widoczne są w piłce nożnej. Patrząc przez pryzmat m.in. zainteresowania społecznego czy medialnego tematyką związaną z piłką nożną, należy uznać, że niewątpliwie stanowi ona popularną sferę życia społecznego, co potwierdzają także przytoczone dane GUS. Bez narażania się na zarzut niejasności czy braku przekonujących kryteriów wyboru piłki nożnej jako przedmiotu badawczego, za kluczowe kryterium uznałem znaczenie (doniosłość) piłki nożnej w świadomości społecznej. *Per se* determinuje ona istotność gospodarczego oraz prawnego wymiaru tej dyscypliny sportu. Tym samym poza zakresem obszaru badawczego znalazły się

⁴ Zgodnie z danymi statystycznymi GUS odpowiednio z 2019 r. i 2020 r. najchętniej uprawianą dyscypliną sportu w Polsce jest piłka nożna. Zgodnie z raportem GUS z 2020 r. piłkę nożną uprawiało wówczas 37,5% osób ogólnie ćwiczących sport (zaś łącznie z piłką nożną plażową i piłką nożną halową było to nawet 38,5%). Osoby ćwiczące piłkę nożną w ogólnej liczbie ćwiczących sporty drużynowe stanowiły aż 72,3%. Sekcję piłki nożnej posiadało aż 46,2% wszystkich klubów sportowych w Polsce. Łączna liczba ćwiczących piłkę nożną w sekcjach sportowych wynosiła 414217, czyli ponad 6-krotnie więcej niż drugą w tym zestawieniu siatkówkę (zob. szerzej „Kultura fizyczna w latach 2019-2020”, źródło: https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5495/1/6/1/kultura_fizyczna_w_latach_2019_i_2020.pdf [dostęp: 15.01.2023 r.]. Z kolei zgodnie z raportem GUS z 2019 r. zawodnicy zarejestrowani w PZPN stanowili ponad 50% wszystkich zawodników zarejestrowanych w polskich związkach sportowych (zob. szerzej „Kultura fizyczna w 2019 roku”, źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/sport/kultura-fizyczna-w-polsce-w-2019-roku,13,3.html> [dostęp: 08.10.2022 r.]

⁵ Zgodnie z Raportem Deloitte „Piłkarska liga finansowa” w sezonie piłkarskim 2021/2022 (tj. w okresie od 1 lipca 2021 r. do 30 czerwca 2022 r.) klubom piłkarskim występującym w rozgrywkach Ekstraklasy udało się wypracować rekordowe 715,1 mln zł przychodów z działalności operacyjnej (tj. bez uwzględniania przychodów z tytułu transferów) (zob. szerzej „Piłkarska liga finansowa”, źródło: <https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/Deloitte-Pilkarska-Liga-Finansowa-Raport-2022.pdf> [dostęp: 18.01.2023 r.].

dyscypliny sportowe, których nie należałoby traktować jako kluczowe bądź wzorcowe (paradygmatyczne) dla instytucjonalizacji procesu rozwoju sportu w Polsce. Warto nadmienić, iż wspomniana doniosłość piłki nożnej została również zauważona i potwierdzona w przepisach prawa, tj. choćby w art. 20b ust. 2 ustawy o radiofonii i telewizji⁶. Zgodnie z ww. przepisem za wydarzenia o zasadniczym znaczeniu społecznym⁷ należy uznać m.in.:

- 1) półfinały i finały mistrzostw świata i Europy w piłce nożnej, a także wszelkie inne mecze w ramach tych imprez z udziałem reprezentacji Polski, w tym mecze eliminacyjne;
- 2) inne mecze z udziałem reprezentacji Polski w piłce nożnej w ramach oficjalnych rozgrywek,
- 3) mecze z udziałem polskich klubów w ramach Ligi Mistrzów i Pucharu UEFA⁸ (obecnie Liga Europy UEFA).

Naturalną konsekwencją doniosłości piłki nożnej w świadomości społecznej jest wzmoczona aktywność gospodarcza związana z działalnością w piłce nożnej rozumiana *sensu largo*. Swoistym bodźcem w przedmiotowym zakresie stają się głównie potencjalne finansowe korzyści, ale również budowanie odpowiedniej pozycji marketingowej. Niezwykle istotny jest również fakt, iż organizacje piłkarskie takie jak FIFA czy UEFA, będące „jedynie” stowarzyszeniami prawa szwajcarskiego, z uwagi na swoją pozycję i dysponowanie ogromnymi aktywami finansowymi, stają się podmiotami, od których decyzji niejednokrotnie zależne są władze publiczne⁹.

Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym, z uwagi na specyfikę sportu, w tym w szczególności współzawodnictwo pomiędzy klubami sportowymi, winien być analizowany znacznie szerzej aniżeli w innych częściach systemu prawa. Dzięki przemianom zachodzącym

⁶ Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1722 ze zm., dalej jako: u.r.t.).

⁷ W art. 20b ust. 2 u.r.t., poza wskazanymi rozgrywkami piłki nożnej, zostały wymienione tylko letnie i zimowe Igrzyska Olimpijskie (jako cała impreza sportowa). Tym samym żadne wydarzenia sportowe w ramach innych dyscyplin sportowych niż piłka nożna nie zostały w randze ustawy uznane za „wydarzenia o zasadniczym znaczeniu społecznym”.

⁸ Rozgrywki Pucharu UEFA zostały zlikwidowane wraz z końcem sezonu piłkarskiego 2008/2009 i zastąpione rozgrywkami Ligi Europy UEFA. Począwszy od sezonu piłkarskiego 2021/2022 mamy również do czynienia z trzecim rodzajem rozgrywek klubowych UEFA, tj. Ligą Konferencji UEFA, która nie jest objętą zakresem zastosowania art. 20b ust. 2 u.r.t.

⁹ Zob. szerzej R. Niwiński, *Zakaz third-party ownership przejawem naruszenia unijnych reguł ochrony konkurencji przez FIFA?*, Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny, 2017, nr 1(6), Warszawa 2017, str. 102-108 oraz B. Chrabota, *Pod rządami Blattera i Wal-Marty*, Rzeczpospolita – Plus Minus z 20-21 lutego 2016 r., s. 3.

zarówno w krajowym, jak i międzynarodowym sporcie, ochrona prawna konkurencji w polskim klubie sportowym stała się o wiele bardziej złożona, niż ma to miejsce w odniesieniu do reguł konkurencji przedsiębiorców prowadzących działalność gospodarczą o innym charakterze.

Na współczesny model prawnej ochrony konkurencji w polskim sporcie składają się różne rozwiązania prawne, a źródłem nakazów, zakazów i sankcji są równoległe obowiązujące normy o różnej mocy prawnej. Do wspomnianego systemu należą z jednej strony przepisy prawa powszechnie obowiązującego w Polsce (głównie u.s. oraz k.s.h.¹⁰), z drugiej – przepisy wewnętrzne międzynarodowych organizacji sportowych oraz polskich związków sportowych.

Na przykładzie piłki nożnej są to przede wszystkim normy stanowione przez FIFA, UEFA oraz PZPN¹¹, które zważywszy na strukturę organizacyjną tej dyscypliny sportu stymulują przestrzeganie zakazu konkurencji w klubach piłkarskich. Z uwagi na wyraźne elementy modelu nieinterwencyjnego w polskim sporcie (jak choćby prawa wyłączne polskich związków sportowych czy obowiązek członkostwa w międzynarodowych organizacjach sportowych), w systemie ochrony prawnej konkurencji w sporcie dochodzi do równoległego współistnienia norm przepisów prawa powszechnie obowiązującego i norm o charakterze *stricte* wewnętrznym. Co za tym idzie, może dojść do interesującej sytuacji prawnej. Naruszenie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym będzie wiązać się z zastosowaniem sankcji prawnych przewidzianych bądź to w przepisach krajowych, bądź też w przepisach międzynarodowych (stanowionych zgodnie z prawem siedziby międzynarodowej organizacji sportowej – czyli *de facto* prawem szwajcarskim). Decydujące znaczenie w kontekście właściwości tych przepisów będzie miała płaszczyzna powstania i oddziaływania takiego naruszenia.

Przepisy prawa powszechnie obowiązującego, odmiennie aniżeli wynikałoby to z ogólnych zasad prawa, pełnią w praktyce funkcjonowania współczesnego sportu rolę uboczną względem przepisów wewnętrznych organizacji sportowych. Taka sytuacja nie sprzyja ochronie interesu publicznego. Prywatne organizacje sportowe dbają bowiem w pierwszej kolejności o własny interes. Jednakże, zważywszy na to, że zakaz konkurencji immanentnie związany jest z ograniczeniem wolności działalności gospodarczej, to z punktu widzenia

¹⁰ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm., dalej jako „k.s.h.”).

¹¹ W mniejszym znaczeniu są to normy stanowione przez spółkę Ekstraklasa S.A.

uznania zgodności z Konstytucją RP¹², źródłem zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym musi być ustawa, czego dowodem jest art. 10 u.s.

Z uwagi na brak sposobności objęcia kompleksowymi badaniami całokształtu wszystkich wspomnianych czynników, badania prowadzone w niniejszej rozprawie ograniczają się przede wszystkim do zagadnień regulacji materialnoprawnej. Niewątpliwie zagadnienie zakazu konkurencji ma charakter multidyscyplinarny. W pracy badawczej podjęto jednak analizę przedmiotowego zagadnienia głównie z punktu widzenia przepisów zaliczanych do prawa sportowego oraz prawa spółek, wyłączając tym samym m.in. analizę zakazu konkurencji z perspektywy przepisów prawa pracy.

Główny problem badawczy rozprawy doktorskiej

Głównym problemem badawczym niniejszej rozprawy doktorskiej jest ustalenie w obranym obszarze badawczym (tj. w obszarze regulacji prawnej dotyczącej piłki nożnej) odpowiedzi na pytanie, czy ustanowiony w art. 10 u.s. zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym, a także przewidziany w przepisach PZPN zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim, właściwie realizują postawione przed nimi cele (funkcje). W związku z tym istotne jest uprzednie ustalenie, jakie funkcje powinny spełniać przedmiotowe zakazy w obecnych realiach sportowych i społeczno-ekonomicznych (gospodarczych), a następnie weryfikacja czy status *quo* je spełnia.

Jednakże, aby kompleksowo odpowiedzieć na te pytania, konieczna staje się ocena, czy w kontekście zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich istnieje w przepisach zaliczanych do prawa sportowego zupełny i spójny system nakazów, zakazów i sankcji prawnych. W tym kontekście należy również zbadać czy obowiązujące regulacje obarczone są wadami i brakami negatywnie oddziałującymi z jednej strony na potencjalną efektywność (w tym skuteczność) zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich, a z drugiej na rozwój piłki nożnej w Polsce¹³.

¹² Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm., dalej jako: „Konstytucja RP”).

¹³ Pod pojęciem skuteczności prawa rozumiem realizację celu, który ustawodawca chciał osiągnąć poprzez wprowadzenie danego rozwiązania prawnego, z zastrzeżeniem, iż warunkiem skuteczności rozwiązania prawnego był jednoczesny wymóg tego, aby nie wywoływało ono skutków niezamierzonych czy negatywnych. Z kolei pojęcie efektywności rozumiem szerzej, przy uwzględnieniu aspekty prakseologicznego, tj. przez pryzmat stosunku uzyskiwanych rezultatów do ponoszonych nakładów, a co za tym idzie osiągnięcie zakładanego przez prawodawcę celu za pomocą optymalnych środków. Tym samym skuteczność to jeden z elementów efektywności

Przesłanki podjęcia tematu rozprawy doktorskiej

Wybór tematu rozprawy doktorskiej podyktowany był zdiagnozowanym przez mnie brakiem kompleksowej analizy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (w tym w szczególności w polskim klubie piłkarskim) w dotychczasowej literaturze przedmiotu. W analizach naukowych omawiających aspekty prawne działalności gospodarczej w zakresie sportu koncentrowano się dotąd raczej na zagadnieniach związanych z organizacją strukturalną sportu, m.in. dotyczących statusu prawnego klubów sportowych oraz zrzeszających je organizacji sportowych. W powyższych analizach przedstawiano jedynie fragmentarycznie i w sposób bardzo ogólny tematykę zakazu konkurencji w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, bez odrębnego rozróżnienia na wynikającą z członkostwa w międzynarodowych i krajowych federacjach sportowych specyfikę funkcjonowania tych podmiotów. W rezultacie niektóre z fundamentalnych zagadnień prawnych związanych z tym tematem, jak chociażby zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu, nie zostały dotychczas należycie wyjaśnione i są źródłem szeregu wątpliwości praktycznych.

W procesie wyboru tematu rozprawy doktorskiej ogromne znaczenie miała również aktualność badanego zagadnienia oraz trendy pojawiające się na światowym i europejskim rynku piłkarskim dotyczące zjawiska *multi-club ownership*¹⁴. Ponadto istotną przesłanką podjęcia tematu była chęć wykorzystania doświadczenia i wiedzy zdobytych w związku z wykonywaną przeze mnie pracą zawodową, która dotyczy m.in. prezentowanej tematyki.

Analiza i ocena dotychczasowego stanu prawnego

Przyjęty na mocy art. 10 u.s. zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym należy uznać za kolejną, po u.s.k.¹⁵, zmarnowaną szansę na dostosowanie regulacji do funkcji przyświecających przedmiotowemu zakazowi. Wraz z każdą ustawą regulującą sport i działalność sportową w Polsce zmniejsza się przejrzystość regulacji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. W obliczu dynamicznej profesjonalizacji i komercjalizacji sportu utwierdza to w przekonaniu o braku systemowego podejścia ze strony prawodawcy krajowego

prawa (o definiowaniu pojęć efektywności i skuteczności prawa, zob. szerzej A. Piszcz, *Sankcje w polskim prawie antymonopolowym*, Białystok 2013, s. 64-73 oraz 100-104).

¹⁴ Zob. szerzej w pkt. 4.3. niniejszej rozprawy doktorskiej.

¹⁵ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. z 2005 r. Nr 155, poz. 1298 ze zm., dalej jako: „u.s.k.”).

do tego zagadnienia. W dotychczasowej literaturze przedmiotu brakuje natomiast kompleksowej analizy treści art. 10 u.s. i próby debaty nad stworzeniem rozwiązań prawnych, które byłyby krokiem ku maksymalizacji stopnia realizacji funkcji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (*in genere*), w tym w polskim klubie piłkarskim (*in concreto*).

Główny cel rozprawy doktorskiej

Z zaprezentowanym powyżej ujęciem problemu badawczego ściśle związany jest też główny cel niniejszej rozprawy, tj. określenie modelowego, całościowego rozwiązania zagadnienia zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, które byłoby optymalne pod kątem realizacji funkcji przedmiotowego zakazu w realiach sportowych i społeczno-ekonomicznych (gospodarczych) panujących w świecie piłki nożnej. Ponadto jednym z zamierzeń niniejszej rozprawy doktorskiej jest zaproponowanie systemowych rozwiązań prawnych oddających cele (funkcje) zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (*in genere*). Mam nadzieję, że okażą się one pomocne w przyszłych pracach legislacyjnych, a co za tym idzie także w procesie ich implementacji do przepisów PZPN (a może nawet poprzez analogię w ramach regulacji innych polskich związków sportowych). Z powodu braku precyzji oraz innych licznych wad obecnej regulacji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, w tym w polskim klubie piłkarskim, należy wskazać, iż takie prace są bardzo potrzebne.

Każdy z powyżej wskazanych celów ma w założeniu doprowadzić do dwojakiego rodzaju wniosków końcowych. Po pierwsze do zaproponowania wykładni i stosowania obowiązującego obecnie prawa (wniosków *de lege lata*), po drugie zaś do wskazania przyszłych postulowanych regulacji ustawowych oraz norm wewnętrznych PZPN (wniosków *de lege ferenda*).

W rezultacie, na potrzeby realizacji celu niniejszej rozprawy doktorskiej zostanie w niej poddana krytycznej analizie aktualnie obowiązująca regulacja zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażona w przepisach powszechnie obowiązujących (tj. w u.s.), a także regulacja zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim wyrażona w przepisach wewnętrznych PZPN. W tym celu zostaną zidentyfikowane słabe strony przedmiotowych regulacji, ze szczególnym uwzględnieniem zmian zachodzących zarówno w światowej, jak i krajowej piłce nożnej. Również m.in. przez ten pryzmat zostanie oceniony stopień realizacji

funkcji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, w tym w szczególności w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Główna hipoteza rozprawy doktorskiej

Główna hipoteza badawcza niniejszej rozprawy doktorskiej, która będzie szczegółowo weryfikowana w dalszej jej treści, sprowadza się do twierdzenia, że w obecnym stanie prawnym zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym ustanowiony w art. 10 u.s., a także wyrażony w przepisach PZPN zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, nie realizują w pełni swoich funkcji biorąc pod uwagę realia sportowe i społeczno-ekonomiczne (gospodarcze) współczesnej piłki nożnej.

Normy zaliczane do prawa sportowego ustanawiające zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym (*in genere*), w tym w polskim klubie piłkarskim (*in concreto*), nie tworzą zupełnego i spójnego systemu nakazów, zakazów i sankcji prawnych. Ponadto obowiązujące regulacje obarczone są szeregiem istotnych wad. Negatywnie oddziałują one z jednej strony na przestrzeganie zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych *in genere*, w tym w polskich klubach piłkarskich (*in concreto*), a z drugiej na możliwości rozwoju polskiego sportu, w tym w szczególności polskiej piłki nożnej. Wobec tego w niniejszej rozprawie zweryfikuję, czy – a jeśli tak, to jakie – zmiany w regulacji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, w tym w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, są konieczne.

Założenia poczynione w rozprawie doktorskiej

Regulacja prawna zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, a także realizacja funkcji przyświecających temu zakazowi, stanowią obiekt, którego dotyczy zarówno główny przedmiot badań służących realizacji celu niniejszej rozprawy doktorskiej, jak i omawiane w niej problemy szczegółowe. Jednakże punktem wyjścia do prowadzenia szczegółowych rozważań w ramach tychże badań jest przyjęcie kilku istotnych założeń.

W pierwszej kolejności należy wskazać, iż regulacje ustawowe w obszarze sportu odnoszą się co do zasady do sportu *in genere*, a nie do konkretnych dyscyplin sportowych. W związku z takim (skądinąd słusznym) podejściem krajowego prawodawcy do prawidłowej

analizy obranego tematu badawczego należy sięgnąć do przepisów ogólnych dotyczących zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych.

Po drugie, regulacje zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym należą do szerszej kategorii regulacji zakazu konkurencji. W rezultacie funkcje zakazu konkurencji mogą być klasyfikowane za pomocą różnych kryteriów, w tym chociażby kryterium gałęzi prawa, w której zakaz konkurencji został uregulowany, a także metody jego regulacji prawnej. Jednakże funkcje zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, w tym w polskim klubie piłkarskim, mogą być wyodrębnione spośród funkcji innych zakazów konkurencji, z racji ich ścisłego związania z istotą i specyfiką sportu (piłki nożnej).

Po trzecie, ograniczenie konkurencji w postaci stanowionych zakazów konkurencji jest przykładem ograniczenia konstytucyjnej zasady wolności działalności gospodarczej, o której mowa w art. 20 Konstytucji RP. Ograniczenia wolności gospodarczej, w świetle orzecznictwa TK, to „takie regulacje prawne, które formułują bezwzględne lub względne zakazy podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej. Zakazy o charakterze bezwzględnym mogą dotyczyć zarówno aspektu podmiotowego, jak i przedmiotowego analizowanej wolności. W aspekcie przedmiotowym dotyczą one np. tych czynności, które nie mogą być przedmiotem skutecznej prawnie umowy cywilnoprawnej bądź stanowią przestępstwo”¹⁶.

Po czwarte, wprowadzanie ograniczeń wolności działalności gospodarczej jest zgodnie z art. 22 Konstytucji RP dopuszczalne, przy czym każdorazowo wymaga spełnienia zarówno przesłanki formalnej w postaci zachowania ustawowej formy ograniczeń, jak i przesłanki materialnej, tj. istnienia „ważnego interesu publicznego” uzasadniającego dane ograniczenie. Niezależnie od powyższych wymogów, w celu usprawiedliwienia wprowadzanego ograniczenia wolności działalności gospodarczej, muszą być dodatkowo spełnione następujące ogólne (generalne) przesłanki określone w art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, tj. przesłanka proporcjonalności oraz przesłanka zakazująca naruszania istoty wolności działalności gospodarczej¹⁷. W związku z tym wprowadzenie ograniczeń zasady wolności działalności gospodarczej musi mieć charakter wyjątku. Z uwagi na konieczność zachowania formy ustawy, regulacje prawne nieposiadające rangi ustawowej nie mogą być samoistnym źródłem ograniczeń wolności gospodarczej. Ponadto powinny one w istocie mieć charakter wyłącznie

¹⁶ Wyrok TK z dnia 19 stycznia 2010 r., sygn. akt SK 35/08, OTK-A 2010/1/2.

¹⁷ Zob. szerzej M. Szydło, *Komentarz do art. 22 Konstytucji RP* [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016, Legalis.

pomocniczy i odzwierciedlać w sposób ścisły istotę ustawowych ograniczeń wolności działalności gospodarczej.

Po piąte, ograniczenia wolności działalności gospodarczej można podzielić na przybierające postać stanowienia i stosowania prawa¹⁸. Ponadto mogą one być podzielone w zależności od tego czy są dokonywane w formie aktów władczych, tzn. aktów, za którymi stoi państwowe imperium (z jednej strony). W kontekście ograniczeń w formie działań niewładczych możemy mówić choćby o tych, które dokonywane są w formie czynności cywilnoprawnych (z drugiej strony)¹⁹. Ma to szczególnie relewantne znaczenie dla analizy źródeł zakazu konkurencji w klubie sportowym (piłkarskim) z uwagi na charakter prawny tych norm. Kolejnym podziałem jest zróżnicowanie ograniczeń wolności działalności gospodarczej z uwagi na działanie lub zaniechanie państwa. Z tą ostatnią klasyfikacją związany jest także podział ograniczeń wolności działalności gospodarczej na wprowadzane przez państwo w sposób świadomy i zamierzony oraz na takie, które są niezamierzonym skutkiem określonych działań lub zaniechań podejmowanych przez państwo²⁰.

Po szóste, ochrona konkurencji w sporcie (w tym w piłce nożnej) wymaga, aby ustanowiony zakaz konkurencji w klubie sportowym w pełni spełniał swoje funkcje, które zostaną wyodrębnione i szczegółowo omówione w niniejszej rozprawie doktorskiej. W tym kontekście należy zaznaczyć, że zakaz konkurencji (*in genere*) jest zaliczany w doktrynie jako element prawnej ochrony konkurencji realizowanej głównie w interesie prywatnym²¹.

Ponadto należy zaznaczyć, że na potrzeby niniejszej rozprawy dokonano pewnych uproszczeń terminologicznych. Pojęcie „polski klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym” powinno być interpretowane równoznacznie z pojęciem „polski klub piłkarski”. Powyższe pojęcia stosowane są wymiennie. Z kolei termin „polski klub sportowy” oznacza klub sportowy z siedzibą w Polsce, co do którego zastosowanie mają przepisy u.s. oraz (o ile nie zostało to wyraźnie wskazane inaczej) – przepisy PZPN. Celem uniknięcia wątpliwości, na potrzeby określenia w niniejszej rozprawie klubu sportowego (piłkarskiego) przymiotem „polski” irrelewantne są inne kwestie niż kraj jego siedziby,

¹⁸ Zob. szerzej M. Szydło, *Komentarz do art. 22 Konstytucji RP* [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP (...)*, op.cit.

¹⁹ *Ibidem*.

²⁰ *Ibidem*.

²¹ Wśród przedstawicieli doktryny istotne stanowisko w zakresie podziału państwowej ochrony prawnej konkurencji na ochronę konkurencji w interesie publicznym oraz w interesie prywatnym zajął C. Kosikowski (zob. szerzej C. Kosikowski, *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, Warszawa 2010, s. 314–315). Szerzej na temat istoty ochrony konkurencji w interesie prywatnym zob. C. Kosikowski, *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, Warszawa 2010, s. 352–354.

w szczególności struktura właścicielska/zarządcza klubu (tj. obywatelstwo właścicieli czy członków organów klubu).

Układ rozprawy doktorskiej

Konstrukcja niniejszej rozprawy, w tym podział na stosowne bloki tematyczne, jest w dużej mierze wynikiem tego, że podczas prezentowania poszczególnych zagadnień posłużono się metodą dedukcyjną. Z tego względu układ został podporządkowany kryterium charakteru i mocy prawnej norm będących źródłem zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Ponadto w kształtowaniu konstrukcji rozprawy uwzględniono także hierarchiczną strukturą organizacyjną piłki nożnej. Poniżej prezentuję krótką charakterystykę poszczególnych rozdziałów niniejszej rozprawy doktorskiej wraz z przedstawieniem szczegółowych problemów badawczych w nich poruszanych, a także wykazem szczegółowych pytań badawczych, na które staram się udzielić kompleksowych odpowiedzi.

Pierwszy rozdział rozprawy służy głównie nakreśleniu szerszego spektrum na temat relacji sportu i prawa, a co za tym idzie przedstawieniu źródeł regulacji normatywnej współzawodnictwa sportowego w sporcie (*in genere*), w tym w piłce nożnej (*in concreto*). Poruszane i doprecyzowywane są w nim także podstawowe kwestie, mające usystematyzować i uporządkować wiedzę na temat przedmiotu prowadzonych badań.

Wnioski z analizy prowadzonej w rozdziale pierwszym mają służyć ustaleniu odpowiedzi na następujące pytania problemowe:

- 1) co należy rozumieć pod pojęciem prawa sportowego?
- 2) jakie są źródła regulacji działalności sportowej, w tym współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej, w przepisach prawa powszechnie obowiązującego na terenie RP?
- 3) kiedy sport i działalność sportowa (*in genere*), a także piłka nożna (*in concreto*) są przedmiotem prawa UE i jakie są tego skutki?
- 4) na czym polega autonomia sportu?
- 5) jakie wyzwania są związane ze stanowieniem regulacji w przedmiocie działalności sportowej?

6) jaka jest istota i funkcje ww. regulacji dotyczących sportu i działalności sportowej?

Drugi rozdział niniejszej rozprawy doktorskiej jest poświęcony charakterystyce i specyfice struktury organizacyjnej prawnej sportu (*in genere*), w tym piłki nożnej (*in concreto*). Szczegółowej analizie zostały w nim poddane przede wszystkim takie zagadnienia jak status prawny międzynarodowych i krajowych organizacji sportowych, a także walor prawny przyjmowanych przez nich regulacji. Przewidywane w nim będą również implikacje wynikające z takiego ustrukturyzowania sportu. Omówione zostanie także podejście prawodawcy krajowego do tematyki regulacji pozycji prawnej polskich związków sportowych, a co za tym idzie, realnego wpływu tego podejścia na kształtowanie norm odnoszących się do sportu i działalności sportowej w Polsce. Przedmiotowe rozważania mają szczególnie istotne znaczenie z uwagi na to, że polskiemu związkowi sportowemu przyznano szereg praw wyłącznych, przez co *per se* zagwarantowano im dużą dozę autonomii. Wnioski z powyższej analizy umożliwią bowiem ustalenie, czy organizacjom sportowym takim jak m.in. PZPN, FIFA oraz UEFA przysługują uprawnienia w zakresie stanowienia i stosowania regulacji ingerujących w sferę podstawowych wolności działalności gospodarczej, które z założenia są zastrzeżone dla kompetencji władz publicznych.

Analiza przedmiotowych zagadnień przeprowadzona w drugim rozdziale niniejszej rozprawy wiąże się z próbą odpowiedzi na następujące pytania:

- 1) jak wygląda aktualna struktura organizacyjna w sporcie, w tym w piłce nożnej?
- 2) jakie są implikacje ww. struktury dla obowiązujących norm w zakresie prawa sportowego?
- 3) jakie prawa wyłączne zostały zastrzeżone na rzecz polskich związków sportowych?
- 4) na czym polega decentralizacja stanowienia prawa w zakresie piłki nożnej?
- 5) czy autonomia zagranicznych federacji piłkarskich (FIFA oraz UEFA) legitymuje je do przyjmowania rozwiązań ograniczających wolność działalności gospodarczej w zakresie piłki nożnej, tj. do wprowadzenia norm w przedmiocie zakazu konkurencji w klubach piłkarskich, które mogą mieć zastosowanie również do polskich klubów piłkarskich?
- 6) czy autonomia przyznana PZPN legitymuje PZPN do przyjmowania rozwiązań ograniczających wolność działalności gospodarczej w zakresie piłki nożnej, tj. do

wprowadzenia norm w przedmiocie zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich?

- 7) jaka jest w praktyce moc prawna przepisów prawa powszechnie obowiązującego i co się dzieje w sytuacji, gdy dochodzi do ich konfliktu z przepisami stanowionymi przez organizacje sportowe (FIFA, UEFA czy PZPN)?

Przedstawienie powyższych kwestii w pierwszych dwóch rozdziałach jest konieczne do właściwego oddania pełnej specyfiki sportu (w tym piłki nożnej), której implikacje szczególnie widać w zakresie przyjmowanych regulacji prawnych dotyczących obszaru badawczego. Co niezwykle istotne, wnioski na kanwie dwóch pierwszych rozdziałów decydują o rozstrzygnięciu wielu fundamentalnych kwestii i kluczowych problemów, które posłużą na potrzeby analizy prowadzonej w dalszej części rozprawy.

Począwszy od trzeciego rozdziału wszelkie rozważania skupiać się będą już *stricte* na zagadnieniu zakazu konkurencji. W ramach tej części rozprawy szczegółowej analizie zostaną więc poddane przede wszystkim wybrane regulacje ustawowe z u.s. Celem kompleksowej oceny stanu prawnego w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (piłkarskim), zostaną one w drugiej części tego rozdziału zestawione z ogólnym zakazem konkurencji wyrażonym w przepisach k.s.h. Jednakże centralnym punktem odniesienia do dalszego dyskursu będzie zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s. Z punktu widzenia celu badawczego wydaje się, że ten rozdział ma fundamentalne znaczenie i w dużej mierze będzie determinował dalsze rozważania, w tym te prowadzone już *stricte* na podstawie przepisów PZPN. Analizy podejmowane w tym rozdziale mają służyć przede wszystkim odpowiedzi na jedno z głównych pytań badawczych, tj. czy ustanowiony w art. 10 u.s. zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w pełni realizuje postawione przed nimi cele (funkcje). W związku z tym podejmowana jest próba ustalenia w ramach obranego obszaru badawczego, jakie funkcje powinien spełniać przedmiotowy zakaz w obecnych realiach sportowych i społeczno-ekonomicznych (gospodarczych). Następnie uzasadniona jest również weryfikacja czy status *quo* je spełnia. W konsekwencji w rozdziale trzecim zidentyfikowane oraz szczegółowo omawiane zostaną słabe strony przedmiotowej regulacji z u.s.

Wobec powyższego, w ramach pierwszej części rozdziału trzeciego, zostanie dokonana analiza treści poprzednich przepisów rangi ustawowej dotyczących przedmiotowego zakazu. Będzie ona jednak przeprowadzona z uwzględnieniem propozycji treści zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym w ramach zgłaszanych projektów u.s.

W rezultacie wnioski z analizy prowadzonej w tej części rozdziału trzeciego mają służyć ustaleniu odpowiedzi na następujące pytania problemowe:

- 1) jak kształtowała się regulacja ustawowa zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym i czy są zauważalne jakieś tendencje w tym zakresie?
- 2) jaki jest zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonego w art. 10 u.s.?
- 3) jaki jest zakres przedmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonego w art. 10 u.s.?
- 4) czy za naruszenie zakazu w polskim klubie sportowym wyrażonego w art. 10 u.s. grożą sankcje i jeżeli tak, to jakie oraz jakie pełnią funkcje?
- 5) jakie są istota i funkcje zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonego w art. 10 u.s.?
- 6) czy ustanowiony w art. 10 u.s. zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym obarczają braki, błędy lub nieścisłości i jeśli tak, to jakie?
- 7) jakie funkcje z punktu widzenia obranego obszaru badawczego spełnia – a jakie powinien spełniać – przedmiotowy zakaz w obecnych realiach sportowych i społeczno-ekonomicznych (gospodarczych)?
- 8) czy ustanowiony w art. 10 u.s. zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w pełni realizuje postawione przed nim cele (funkcje)?

Wnioski z przedmiotowej analizy, uzupełnione o rozważania podjęte w kolejnym rozdziale, posłużą w dużej mierze do wypracowania w niniejszej rozprawie wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*.

Z racji tego, że status klubów sportowych w Polsce mogą mieć tylko osoby prawne, a kluby piłkarskie występujące w najwyższych klasach rozgrywkowych w Polsce funkcjonują przede wszystkim w formie spółek kapitałowych, w drugiej części rozdziału trzeciego skupiono się na ogólnych regulacjach zakazu konkurencji występujących w prawie handlowym. W rezultacie przedmiotem analizy objęto głównie przepisy dotyczące zakazy działalności konkurencyjnej wyrażone w art. 211 k.s.h., art. 300⁵⁵ k.s.h. oraz art. 380 k.s.h. Umożliwi to zestawienie wspomnianych regulacji ustawowych z zakazem konkurencji w polskich klubach sportowych (w tym polskich klubach piłkarskich). Wynik tych rozważań przysłuży się przede wszystkim ustaleniu relacji zachodzących pomiędzy nimi.

W rezultacie wnioski z analizy prowadzonej na kanwie ogólnych regulacji w przedmiocie zakazu konkurencji zawartych w przepisach k.s.h. mają służyć ustaleniu odpowiedzi na następujące pytania problemowe:

- 1) jakie są podstawa, istota, zakres i funkcja zakazu konkurencji w prawie handlowym?
- 2) czy i w jakim zakresie zakazy konkurencji uregulowane w prawie handlowym mają zastosowanie do klubów sportowych (w tym klubów piłkarskich) w Polsce?
- 3) czy zakazy konkurencji uregulowane w prawie handlowym w pełni realizują swoje funkcje z perspektywy funkcjonowania sportu (w tym piłki nożnej) i czy można uznać za je wystarczające z punktu widzenia ochrony konkurencji w sporcie i *ratio legis* zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym?
- 4) jakie cechy należy przypisać zakazowi konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonemu w art. 10 u.s. w kontekście ogólnych rodzajów zakazów konkurencji wyodrębnionych w przepisach k.s.h.?

Przedstawienie powyższych rozważań stanowi w istocie wprowadzenie w szczegółową tematykę zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (w tym w polskim klubie piłkarskim) podejmowaną w kolejnych rozdziałach *stricte* w oparciu o przepisy zaliczane do prawa sportowego.

W ostatnim rozdziale rozprawy doktorskiej został omówiony zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej w świetle przepisów wewnętrznych federacji piłkarskich (FIFA, UEFA i PZPN). W związku z tym w tej części przedmiot badawczy został przedstawiony już *stricte* z perspektywy piłki nożnej oraz szczegółowych wewnętrznych przepisów regulujących tę dyscyplinę sportu (zarówno krajowych jak i międzynarodowych). Uzupełniając rozważania podjęte w rozdziale poprzedzającym m.in. o perspektywę przepisów piłkarskich, podejmowana jest próba ustalenia z perspektywy obranego obszaru badawczego, jakie funkcje powinny spełniać przedmiotowe zakazy w obecnych realiach sportowych i społeczno-ekonomicznych (gospodarczych). Dokonywana jest również weryfikacja tego, czy status *quo* je spełnia. W konsekwencji w rozdziale czwartym identyfikowane oraz szczegółowo omawiane są słabe strony regulacji krajowych oraz dokonywane jest ich zestawienie z przepisami FIFA oraz UEFA w zakresie zakazu konkurencji w klubie piłkarskim.

Wobec powyższego analiza prowadzona w rozdziale czwartym ma służyć ustaleniu odpowiedzi na następujące pytania problemowe:

- 1) jakie są źródła regulacji zakazu konkurencji w klubie piłkarskim w świetle przepisów wewnętrznych właściwych federacji piłkarskich?
- 2) jaki jest zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim wyrażonego w przepisach PZPN?
- 3) jaki jest zakres przedmiotowy zakazu konkurencji w klubie piłkarskim wyrażonego w przepisach PZPN?
- 4) czy ustanowiony w przepisach PZPN zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim obarczają braki/błędy i jeśli tak, to jakie?
- 5) czy za naruszenie zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim wyrażonego w przepisach PZPN grożą jakieś sankcje? Jeżeli tak, to jakie są te sankcje, a także jaka jest ich funkcja?
- 6) jaka jest relacja pomiędzy zakazem konkurencji w polskim klubie piłkarskim zastrzeżonym w przepisach PZPN a zakazem konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s.?
- 7) jakie cechy należy przypisać zakazowi konkurencji w polskim klubie piłkarskim wyrażonemu w przepisach PZPN w kontekście ogólnych rodzajów zakazów konkurencji ustalonych w rozdziale trzecim?
- 8) jakie są istota i funkcje zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim wyrażonego w przepisach PZPN?
- 9) jakie funkcje spełnia, a jakie powinien spełniać w obecnych realiach sportowych i społeczno-ekonomicznych (gospodarczych) zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim zastrzeżony w przepisach PZPN?
- 10) czy ustanowiony w przepisach PZPN zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim w pełni realizuje postawione przed nimi cele (funkcje)?

Biorąc jednak pod uwagę piramidalną strukturę organizacyjno-prawną piłki nożnej, w tym podległość PZPN wobec FIFA i UEFA, w procesie badawczym należy uwzględnić także perspektywę prawnych regulacji FIFA i UEFA. Podyktowane jest to również zamiarem holistycznego ujęcia tematu i tym samym wypracowania bardziej kompleksowych wniosków, w szczególności z uwagi na fakt, że model *multi-club ownership* wykorzystywany jest dotąd na zagranicznych rynkach piłkarskich. Przeprowadzone w tym zakresie badania przysłużą ustaleniu kilku poniższych pytań

- 1) jaki są różnice pomiędzy zakresem podmiotowym i przedmiotowym zakazu konkurencji w przepisach FIFA/UEFA od zakresu zakazu konkurencji wyrażonego w przepisach PZPN?
- 2) jakie znaczenie dla polskich klubów piłkarskich ma zakaz konkurencji w klubie piłkarskim wyrażony w przepisach FIFA/UEFA?
- 3) na czym polega zjawisko *multi-club ownership* i jaki ma wpływ na regulacje zakazu konkurencji w klubie piłkarskim? Czy takie zjawisko jest dopuszczalne w myśl przepisów u.s. oraz przepisów PZPN i jeżeli tak, to w jakim zakresie?

Całość rozważań podjętych w niniejszej rozprawie doktorskiej kończy podsumowanie, w którym zostaną przedstawione ustalenia stanowiące odpowiedzi na pytania postawione we wstępie rozprawy. Końcowa refleksja nad przedmiotowym zagadnieniem będzie dokonywana w szczególności w oparciu o formułowane w toku wywodu wnioski. Ponadto zostanie uzupełniona o analizę tego, w jaki sposób wady istniejącej regulacji dotyczącej zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (piłkarskim) wpływają na rozwój piłki nożnej w Polsce. Na takiej podstawie dokonana zostanie końcowa ocena prawidłowości hipotez roboczych.

Przedmiotowa analiza będzie zwieńczona dwojakiego rodzaju wnioskami końcowymi, tj. propozycjami wykładni i stosowania obowiązującego obecnie prawa wraz z ich konsekwencjami (wnioski *de lege lata*), po drugie zaś wskazaniem przyszłych postulowanych regulacji ustawowych oraz norm wewnętrznych PZPN wraz z ich konsekwencjami (wnioski *de lege ferenda*). Moim zamiarem jest, aby prezentowane przeze mnie wnioski miały walor nie tylko teoretyczny, ale także praktyczny.

Metody badawcze

W niniejszej rozprawie doktorskiej, w zakresie, w jakim analizowane są poszczególne funkcje zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim, została wykorzystana metoda analityczna. Z kolei elementy metody syntetycznej występują w kontekście poczynionych uogólnień na temat funkcji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (*in genere*) i oceny zależności pomiędzy zakazem konkurencji w polskim klubie sportowym a zakazem konkurencji *stricte* w polskim klubie piłkarskim. Podyktowane jest to potrzebą wyprowadzenia pewnych ogólnych wniosków odnośnie do zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z perspektywy piłki nożnej.

Podstawową metodą badawczą wykorzystywaną w niniejszej rozprawie jest analiza formalno-dogmatyczna. W celu właściwego i kompleksowego przedstawienia tematu rozprawy doktorskiej niezbędne było omówienie aktualnego stanu polskiego ustawodawstwa w zakresie analizowanej problematyki. Jednakże, z uwagi na specyfikę organizacji sportu, w tym piłki nożnej, została ona rozszerzona o analizę norm wewnątrzwiązkowych (tj. statutów oraz regulaminów FIFA, UEFA i PZPN), w tym w szczególności ich współzależności oraz relacji do przepisów prawa powszechnie obowiązującego.

Realizacja celów badawczych byłaby niemożliwa w sytuacji pominięcia *quasi*-prawotwórczej działalności polskich związków sportowych oraz międzynarodowych federacji sportowych. Świat sportu stara się rządzić samodzielnie, w pełni autorytatywnie, ignorując niekiedy istnienie odrębnych krajowych porządków prawnych (lub maksymalnie jak to możliwe bagatelizując ich doniosłość prawną, gdy nie leży to w interesie międzynarodowych federacji sportowych, w szczególności ingeruje w zakres ich autonomii). Z uwagi na to, że ten obszar, także wskutek jego specyfiki, podlega istotnej autoregulacji, analiza jedynie powszechnie obowiązujących przepisów jest niewystarczająca. Odrzucenie norm wewnątrzwiązkowych spowodowałoby to, że badacz poruszałby się w świecie niezgodnym z rzeczywistością, w tym praktyką funkcjonowania rynku sportowego. W rezultacie stanowiłoby ono istotną sprzeczność z głównym celem badań teoretycznych, jakim jest powinność wypracowania kompleksowych, także pod kątem praktycznym, rozwiązań doktrynalnych. Badanie ww. regulacji uzupełniono o odniesienie do poglądów doktryny oraz judykatury, w tym organów jurysdykcyjnych FIFA, UEFA oraz CAS. Przedmiotową analizę przeprowadzono z wykorzystaniem rozumowania dedukcyjnego.

Z uwagi na fakt, że kluczową część problemu, celu i głównej hipotezy stanowią funkcje zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, niezbędne było również skorzystanie w niniejszej rozprawie z analizy funkcjonalnej. Wykorzystanie tej metody uzasadnia w szczególności specyfika sportu oraz działalności z nim związanej, w tym zamierzenie kompleksowego oddania istoty przedmiotowego zakazu w obecnych realiach sportowych oraz społeczno-ekonomicznych.

Biorąc pod uwagę komercjalizację i dynamiczną profesjonalizację oraz globalizację sportu, a także trendy istniejące na światowym i europejskim rynku piłkarskim, uznałem za konieczne rozszerzenie stosowanych metod badawczych także o perspektywę ekonomiczną. Część zagadnień dotyczących zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim związanych jest chociażby *stricte* z prawem spółek. W konsekwencji odwoływanie się do dorobku nauk

ekonomicznych w tym zakresie wydało się być w pełni zasadne. W szczególności było to wartościowe przy analizie art. 10 u.s. oraz w procesie oceny możliwych alternatyw dla obecnie stosowanych rozwiązań w tym zakresie, co w konsekwencji pozwoliło zrozumieć funkcjonalną stronę omawianych instytucji.

Istotne znaczenie przy omawianiu poszczególnych instytucji prawa sportowego, w tym zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, ma również zastosowana metoda historyczno-prawna. Mimo że ustawodawca nie ma długofalowego i spójnego planu regulacji sportu i działalności sportowej, w szczególności w przedmiocie zakazu konkurencji, to wspomniana metoda ma jednak bardzo duży walor w odniesieniu do maksymalizacji rzetelności prowadzonych badań. Wobec tego, przy wykładni niektórych przepisów, duże znaczenie ma odwołanie się do kontekstu polityczno-ekonomicznego zaistniałego podczas wprowadzania przedmiotowych zmian w systemie prawnym.

Niniejsza rozprawa doktorska uwzględnia stan prawny na dzień 31 marca 2023 r.

Rozdział 1. Źródła regulacji normatywnej współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej

1.1. Uwagi wprowadzające

Krzewienie fundamentalnych idei i wartości kultury fizycznej, wywodzących się z najszlachetniejszych tradycji olimpizmu, od lat stanowi nieoceniony społeczny walor sportu oraz współzawodnictwa sportowego. Obserwując skalę oraz częstotliwość działań władz publicznych oraz podmiotów prywatnych w tym obszarze, można już mówić wręcz o społecznej misji sportu oraz współzawodnictwa sportowego. Jednakże idealistyczny zamiar zainspirowania społeczeństwa poprzez aktywność fizyczną do powszechnej identyfikacji z zasadami uczciwej rywalizacji (ang. *fair play*), nie może prowadzić do błędnej i utopijnej konstatacji, że sport jest sferą wolną od prawa²² lub poddaną ścisłemu unormowaniu zaledwie w niewielkim lub nieistotnym stopniu. Takie podejście, w zderzeniu z realiami jego funkcjonowania, może bowiem implikować swoistego rodzaju dysonans w odniesieniu do stopnia zależności pomiędzy sportem i działalnością sportową a prawem.

Z jednej strony mamy bowiem do czynienia z nieco prozaiczną, ale mocno akcentowaną chęcią zwykłej aktywizacji społeczeństwa poprzez sport. Jest to przejawem popularyzacji przyjemnego spędzenia czasu w formie zabawy oraz dążenia do realizacji pasji czy marzeń. Z drugiej strony, zarówno sama specyfika uprawiania oraz funkcjonowania sportu profesjonalnego a nawet amatorskiego, jak i powszechna tendencja do jurydyzacji życia społecznego²³, mogą skłonić do zgoła odmiennych wniosków. Na przestrzeni ostatnich lat można bowiem dostrzec duży stopień nasilenia reglamentacji prawnej w sferze sportu. Utopijna wizja sportu pozbawionego wypracowanych reguł i instytucji prawnych, zapewniających należyty system kontroli ich przestrzegania, w praktyce nieodzownie wiązałaby się z chaosem²⁴. To uniemożliwiłoby prawidłowe funkcjonowanie działalności sportowej i w rezultacie przełożyłby się także na poziom sportowy. W pełni efektywne funkcjonowanie świata sportu wymaga ingerencji prawodawcy. Z racji nieodłącznego powiązania z formą zorganizowanego współzawodnictwa sportowego, w obszarze sportu mamy naturalnie do czynienia ze współwystępowaniem sprzecznych interesów. Taka sytuacja wymaga więc odpowiedniej ochrony prawnej, czemu służyć ma należyte kształtowanie ram instytucjonalno-

²² Por. J. Adolphesen, M. Nolte, M. Lehner, M. Gerlinger, *Sportrecht in der Praxis*, Stuttgart 2012, s. 1.

²³ Zob. szerzej m.in. M. Hotel, A. Rychlewska, *Jurydyzacja życia a skuteczność prawa*, *Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia* 2015, nr 1, Poznań 2015, s. 44-46, J. Kochanowski, *Jurydyzacja życia*, *Palestra* 2002, z. 7-8, Warszawa 2002, s. 95.

²⁴ Zob. E. Grayson, *Sport and the Law*, Londyn 1994, s. 7.

prawnych w tym przedmiocie. Znacząco ułatwi to również realizację procesu krzewienia aktywnego oraz zdrowego trybu życia, w oparciu o najznamienitsze wartości immanentnie związane ze społeczną rolą sportu.

Źródłem rozbieżności co do stopnia nasilenia zależności pomiędzy sportem i prawem może być przede wszystkim jedynie powierzchowna obserwacja świata sportu, a także błędna ocena zasad oraz specyfiki jego rzeczywistego funkcjonowania. Wieloletni proces nieustannej profesjonalizacji, globalizacji i komercjalizacji świata sportu uzasadnia istnienie silnych i niezwykle istotnych więzi pomiędzy sportem a prawem. W istocie dowodzi to absurdalności niekiedy jeszcze spotykanej przeze mnie irracjonalnej ignorancji sportu oraz działalności z nim związanej jako próby deprecjonowania ich relewantności prawnej. Takie konserwatywne podejście wydaje się tym bardziej niezrozumiałe, że to właśnie *differentia specifica* sportu dostarcza wielu niezwykle interesujących i uprzednio nierozstrzygniętych problemów prawnych o charakterze ogólnym bądź kazuistycznym, w szczególności o wymiarze multidyscyplinarnym. Dzięki odmiennej naturze i realiom funkcjonowania sportu współcześni ustawodawcy mogą zmierzyć się z szeregiem wyzwań. Ich efektem ma być zapewnienie właściwego ustrukturyzowania i skoordynowania, w sposób możliwie najbardziej komplementarny, obszarów przenikania tej dynamicznie nabierającej znaczenia sfery życia społecznego ze sferą prawną. Znaczenie tego procesu jest o tyle istotne, że niekiedy nie rozpatrywano tych przemian w sposób dostatecznie precyzyjny czy analityczny pod kątem ich zależności z aspektem *stricto* sportowym²⁵. Niezwykle istotnym zjawiskiem w kontekście zagrożeń dla sportu i działalności sportowej, które wymaga należytego usystematyzowania, jest także niezwykle dynamiczny i szeroko obserwowany proces monetyzacji²⁶ wyniku sportowego. Perspektywa sukcesów sportowych oraz ich społeczno-ekonomiczny wymiar sprawiają, że sport i działalność sportowa stają się doskonałym pomysłem na biznes. Niekiedy brak zahamowania tej żądzy może prowadzić nawet do zjawisk patologicznych, takich jak m.in. korupcja. Ponadto wysoce merkantylne podejście do sportu i działalności z nim związanej może przybrać formę działań wprost niezakazanych, ale dalece niepożądanych z punktu widzenia ochrony integralności rywalizacji sportowej czy interesu innych uczestników rynku

²⁵ W tym kontekście należy zauważyć, że ważnym impulsem do dalszego badania prawnego wymiaru sportu jest rozwój nauki i techniki, które coraz śmielej ingerują w codzienne funkcjonowanie świata sportu, ale również takie negatywne zjawiska im towarzyszące jak doping farmakologiczny czy doping technologiczny (zob. szerzej S. Fundowicz, *Prawo sportowe*, Warszawa 2013, s. 23 i n.).

²⁶ Zob. szerzej C. Thomas, *Football Club Revenue: Diversification & Asset Monetization Efficiency*, Cruyff Institute Football Management Degree, Barcelona 2015, źródło: https://www.academia.edu/17857922/Football_Club_Revenue_Diversification_and_Asset_Monetization_Efficiency [dostęp: 19.02.2023 r.].

sportowego (np. rywalizujących w ramach tych samych form współzawodnictwa sportowego). Właśnie dlatego tworzone są takie instrumenty prawne jak chociażby zakaz konkurencji w klubach sportowych, który jest wynikiem swoistego relatywizmu w ocenie ochrony konkurencji i próbą dostosowania go na rynku sportowym do istoty rywalizacji sportowej oraz jej podstawowych zasad i prawidłowości.

Naturalną konsekwencją wielopłaszczyznowości i multidyscyplinarności świata sportu, a także istotnej dynamiki procesów jego profesjonalizacji, komercjalizacji czy globalizacji jest poszerzenie perspektywy prawnej w ocenie funkcjonowania sportu oraz działalności z nim związanej. Wobec powyższego coraz częściej w sferę sportu i działalności sportowej wkraczają zagadnienia prawne pochodzące m.in. z takich gałęzi prawa powszechnego jak prawo cywilne, prawo handlowe, prawo karne, prawo pracy, prawo ubezpieczeń społecznych, prawo gospodarcze publiczne czy prawo podatkowe. Ponadto mając na uwadze powszechny, w tym w szczególności międzynarodowy wymiar sportu, istotne znaczenie należy przypisać także m.in. przepisom prawa UE. Jest to dowód na konieczność multidyscyplinarnej analizy zagadnień dotyczących sportu i działalności z nim związanej. W konsekwencji stopień prawnej i prawniczej „kolonizacji i eksploatacji”²⁷ tej dziedziny życia nieustannie wzrasta. Od lat sukcesywnie staje się przedmiotem coraz bardziej szczegółowych, kompleksowych i niejednokrotnie zupełnie nowych regulacji prawnych na poziomie lokalnym, regionalnym, krajowym, ponadnarodowym i międzynarodowym²⁸. W obliczu tak szeroko zakrojonego *spectrum* regulacji prawnych w zakresie sportu i działalności sportowej z nim związanej, część przedstawicieli doktryny wywodzi wręcz tezę o komplementarności rozwiązań normatywnych w odniesieniu do sportu i działalności sportowej, uważając, że prawo sportowe stanowi wyłącznie połączenie różnych gałęzi prawa materialnego odnoszącego się do sportu oraz sfer z nim związanych i samo w sobie nie stanowi specyficznego przedmiotu unormowania²⁹.

Należy również nadmienić, że dynamizm przemian w sferze sportu i działalności sportowej będzie prowadzić do sukcesywnego poszerzania multidyscyplinarności prawa sportowego, co z kolei stanowi reakcję na dokonujące się w świecie sportu zmiany i skorelowane z nimi problemy. Nie jest to jednak zjawisko całkowicie odosobnione, gdyż sport i działalność sportowa nie różnią się w tym zakresie od innych dziedzin życia społecznego,

²⁷ T. Davis (red.), *Sports and the law: a modern anthology*, Durham North Carolina 1999, s. 7.

²⁸ Zob. szerzej H. Radke, *Sport i prawo – jakie regulacje, jaki zakres?*, Sport Wyczyny 2007, Poznań 2007, nr 7–9, s. 140.

²⁹ Zob. szerzej M. Mitten, T. Davis, K. R. Smith, R. C. Berry, *Sports law and regulation: cases, materials and problems*, Nowy Jork 2005, s. 1. Podobnie także H. Radke, *Sport i prawo (...)*, *op.cit.*, s. 142.

które również podlegają nieustannym przemianom i wymagają natychmiastowej reakcji organów stanowiących prawo. Jurydyzacja sportu wynika także pośrednio z powszechnego zjawiska proliferacji prawa³⁰. Wraz ze wzrostem poziomu instytucjonalizacji, profesjonalizacji oraz komercjalizacji sportu i działalności sportowej, pojawia się coraz więcej przepisów prawa powszechnie obowiązującego mających bezpośrednie lub pośrednie zastosowanie zarówno do sportu, jak i w szczególności do działalności sportowej, co doprowadza do wzrostu poziomu formalizmu w sferze sportu.

1.2. Społeczno-ekonomiczny walor sportu ze szczególnym uwzględnieniem piłki nożnej

Sport przez lata utożsamiany był przede wszystkim z klasyczną rywalizacją sportową rozumianą zgodnie z najszlachetniejszymi ideami olimpizmu autorstwa Pierre de Coubertin'a.³¹ W dobie dominacji sportu amatorskiego sukces sportowy był w istocie celem samym w sobie, gdyż z reguły nie wiązał się z innymi profitami dla sportowców, a w szczególności tymi natury finansowej. Determinacja i chęć osiągnięcia jak najlepszego wyniku, realizacji marzeń, młodzieńczych pasji, a zarazem pokonania własnych słabości i barier, były dla osób uprawiających sport w zasadzie jedyną motywacją.

Należy również zauważyć, że sport od lat miał istotny wymiar polityczny, czego najlepszym, a zarazem najstraszniejszym dowodem były Letnie Igrzyska Olimpijskie zorganizowane w Berlinie w 1936 r. Jako największe wydarzenie sportowe tamtego okresu miały one bowiem posłużyć przede wszystkim jako propaganda nazistowska. Do walki politycznej pomiędzy Stanami Zjednoczonymi i innymi państwami zachodnimi a ZSSR i krajami socjalistycznymi posłużyły m.in. zbojkotowane Letnie Igrzyska Olimpijskie w Moskwie z 1980 r. oraz w Los Angeles z 1984 r. W kontekście piłki nożnej politycznym „oknem wystawowym” były przede wszystkim mecze „opozycyjnych” z punktu widzenia dyplomatycznego reprezentacji narodowych rozgrywane w ramach Igrzysk Olimpijskich, mistrzostw świata czy mistrzostw Europy. Wykorzystywanie sportowych aren do walki o władzę i pokazania światu swojej dominacji nie było jednak całkowicie bezpodstawne. Sport (a w szczególności piłka nożna) od zawsze bowiem skupiał olbrzymią uwagę ludzi na całym

³⁰ Tak słusznie B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu w Unii Europejskiej*, Warszawa 2014, s. 89.

³¹ Na temat idei sportu i olimpizmu w ujęciu Pierre de Coubertin'a zob. szerzej K. Deberny, K. Płoszaj, W. Firek, *Błyszczący sterowiec. Pierre de Coubertin o sporcie i olimpiźmie*, Warszawa 2016.

świecie i z reguły budził pozytywne skojarzenia³². Stąd też reżimowe władze od lat mają tendencje do instrumentalizacji sportowców, ich sukcesów, czy poszczególnych wydarzeń sportowych w celu zaprezentowania światu „owoców” swojej polityki. Doskonałymi ostatnimi przykładami potwierdzającymi zarówno powszechność, jak i skalę tego zjawiska są m.in. organizacja Mistrzostw Świata w Piłce Nożnej w 2022 r. przez Katar, czy podpisanie kontraktu o zawodowe uprawianie piłki nożnej przez saudyjski klub piłkarski Al-Nassr z Cristiano Ronaldo.

Spółeczny fenomen sportu nie przekłada się jednak wyłącznie na politykę. Tego rodzaju emocji, które towarzyszą rywalizacji sportowej, nie sposób odnaleźć w innej dziedzinie życia społecznego. Mając na uwadze proces globalizacji sportu, należy uznać, że sportowiec wraz z odniesieniem sukcesu niemal automatycznie staje się rozpoznawalny, a niekiedy zyskuje wręcz miano idola tłumów. Na kanwie piłki nożnej doskonale widać to na przykładach choćby Leo Messiego, Cristiano Ronaldo czy Roberta Lewandowskiego. Podobne zjawisko towarzyszy klubom sportowym. Dzisiaj takie kluby piłkarskie jak Real Madryt, FC Barcelona czy Manchester United to jedne z największych globalnych marek, przy których chcą promować się poszczególni interesariusze (np. właściciele, sponsorzy czy inni kontrahenci). Popularność sportu (w tym klubów sportowych czy poszczególnych sportowców), a w szczególności atrakcyjność poszczególnych wydarzeń sportowych, doprowadziła nawet do powstania turystyki sportowej³³. Wszystkie te czynniki sprawiły, że wraz z rozwojem gospodarki rynkowej sport i działalność z nim związana stały się atrakcyjnym pomysłem na intratną działalność gospodarczą. W rezultacie okazały się one także istotnym elementem gospodarki. Wspomniany wyjątkowy kapitał społeczny sportu, przy sukcesywnym rozwoju przedsiębiorczości i konieczności poszukiwania alternatywnych źródeł dochodu, przyczynił się do wzrostu zainteresowania zainwestowaniem w sport prywatnego kapitału finansowego. Skutkiem tych inwestycji był rosnący poziom profesjonalizacji sportu, któremu towarzyszyło również coraz intensywniejsze zaangażowanie kapitału osobowego czy technologicznego. Ze względu na olbrzymie zainteresowanie społeczne, sport okazał się doskonałym pomysłem na poszukiwanie alternatywnych źródeł przychodów. Dążenie do zmonetyzowania wyniku

³² To zjawisko określane jest mianem sportwashingu, zob. szerzej m.in. M. Skey, *Sportswashing: Media headline or analytic concept?*, International Review for the Sociology of Sport, Loughborough 2022 oraz K. Fruh, A. Archer, J. Wojtowicz, *Sportswashing: Complicity and Corruption*, Sport, Ethics and Philosophy 2022.

³³ O aspektach turystyki sportowej zob. szerzej: W. Alejsiak, *Turystyka sportowa – przyczynek do dyskusji nad definicją oraz problematyką badawczą*, Turyzm 2016, 26/1, s. 91-94.

sportowego sprawiło, że jesteśmy świadkami bardzo intensywnego procesu komercjalizacji sportu.

Widząc wspomniane korzyści, w szczególności natury finansowej, a także walory charakterystyczne w dużej mierze tylko dla sportu, jak chociażby popularność, identyfikacja społeczeństwa z danym sportowcem czy klubem, rywalizacja sportowa i związana z tym nieprzewidywalność wyniku, coraz więcej osób decyduje się na inwestowanie w sport. Skala takiego procesu powoduje, że współcześnie w literaturze możemy już mówić o dedykowanym rynku sportowym, którego gwarantem funkcjonowania są sukcesywnie rozwijające się tzw. „produkty sportowe”, czyli towary i usługi sportowe³⁴.

Z racji specyficznej i wielowymiarowej natury sportu³⁵, zarówno na sportowy sukces zawodnika czy klubu sportowego, jak i dalsze zmonetyzowanie wyniku sportowego, pracuje niejednokrotnie wiele osób. Stąd też efektywnie działający mechanizm gospodarczy w obrębie rynku sportowego, wymaga zaangażowania wielu podmiotów o zróżnicowanym charakterze i zadaniach, co doskonale wpisuje się w powszechny trend profesjonalizacji usług. Współcześnie możemy mówić choćby o medycynie sportowej, marketingu sportowym, merchandisingu sportowym, sponsoringu sportowym czy wyspecjalizowanych kancelariach prawniczych zajmujących się tematyką z zakresu prawa sportowego. Dochodzi więc do pewnego rozwarstwienia rynku sportowego. Obok nastawionych *per se* na wynik sportowy sportowców, trenerów, klubów sportowych i organizacji sportowych, coraz więcej podmiotów uczestniczących w rynku sportowym koncentruje się głównie na realizacji celów gospodarczych, w tym komercyjnych. Ta dwoistość celów i chęć ich jednoczesnej realizacji, widoczna jest także u samych sportowców, trenerów, klubów sportowych czy organizacji sportowych. Mimo że współcześnie w wielu klubach sportowych czy organizacjach sportowych możemy zaobserwować liczne próby maksymalizacji stopnia uniezależnienia wyniku finansowego od wyniku rywalizacji sportowej, to jednak dążenie do efektywności rywalizacji zarówno sportowej, jak i gospodarczej, wymaga od poszczególnych uczestników rynku sportowego znacznego stopnia kooperacji.

³⁴ Zob. szerzej M. Biliński, *Istota rynku sportowego* [w:] M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, Warszawa 2018, s. 174 oraz K. Nessel [w:] M. Bednarczyk, K. Nessel (red.) *Przedsiębiorczość w sporcie. Zasady i praktyka*, Warszawa 2016, s. 65 i n. W literaturze przedmiotu posłużono się także pojęciem „ryнку sportu” (zob. M. Gniatkowski, P. Kokot [w:] M. Gniatkowski (red.), *Ustawa o sporcie – komentarz*, Wrocław 2011, s. 28).

³⁵ K. Nessel do charakterystycznych cech rynku sportowego zalicza m.in. nieprzewidywalność, heterogeniczność oraz subiektywność (zob. szerzej M. Bednarczyk, K. Nessel (red.), *Przedsiębiorczość (...)* op.cit.).

Coraz liczniejszy udział w rynku sportowym podmiotów naturalnie wywodzących się spoza świata sportu, sprawia, że w kontekście sportu i działalności z nim związanej, możemy mówić w dużej mierze jako o typowej działalności gospodarczej. W rezultacie uczestnicy rynku sportowego, przynajmniej na pierwszy rzut oka, powinni być podporządkowani klasycznym regułom podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej, z ewentualnymi drobnymi tylko modyfikacjami wynikającymi ze specyfiki sportu, a w szczególności z ochrony niezależności rozgrywek sportowych. Jednakże, jak słusznie zauważa K. Nessel³⁶, rynek sportowy, ze względu na istotne znaczenie międzynarodowych federacji sportowych oraz krajowych związków sportowych, ma jeszcze jedną istotną cechę, tj. hermetyczność. Przejawia się ona głównie tym, że dostęp do rynku sportowego jest niekiedy bardzo utrudniony. Wynika to w dużej mierze z ograniczeń wynikających wprost z wewnętrznych norm stanowionych przez poszczególne organizacje sportowe. Należą do nich m.in. przepisy dotyczące zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (art. 10 u.s.) oraz wymogi warunkujące uzyskanie licencji (podręczniki licencyjne). W piłce nożnej tego typu przepisem są regulacje dotyczące *multi-club ownership*³⁷. W mojej ocenie takie działania, pomimo że w teorii są dokonywane z inicjatywy ochrony integralności sportu, to w praktyce częściowo są również wynikiem prowadzonej przez te organizacje polityki ochrony swojej autonomiczności i niezależności.

1.3. Pojęcie prawa sportowego

Aby należycie zrozumieć potrzebę komplementarnej reglamentacji prawnej sportu oraz działalności sportowej w odniesieniu do coraz szerzej obserwowanych w tych sferach złożonych procesów natury społeczno-ekonomicznej, należy przeanalizować zakres przedmiotowy i strukturę prawa sportowego. W moim przekonaniu pozwoli to w sposób niebudzący najmniejszych wątpliwości uznać słuszność tezy o relewantności prawnej tych regulacji. Ponadto takie działanie umożliwi nie tylko należyte zidentyfikowanie zakresu obszaru badawczego, ale także poznanie specyfiki związanej z problematyką poruszaną w niniejszej rozprawie.

Prawo sportowe ma szczególny charakter, głównie z uwagi na pochodzenie regulacji, podział ról podmiotów w procesie jego stanowienia i stosowania, a także ukształtowany na tej

³⁶ K. Nessel [w:] M. Bednarczyk, K. Nessel (red.) *Przedsiębiorczość (...)*, op.cit.

³⁷ Zob. szerzej na ten temat w pkt. 4.3. niniejszej rozprawy doktorskiej.

podstawie system organizacyjny sportu oraz działalności sportowej. Na wstępie należy jednak nadmienić, że sport i działalność sportowa to sfery, w których dochodzi do klasycznego konfliktu interesów. W szczególności jest to zauważalne w aspekcie prawnym, tj. m.in. w zakresie wzajemnych relacji prawa powszechnego oraz prawa stanowionego przez międzynarodowe lub krajowe organizacje sportowe. Pogląd na zależności pomiędzy sferą publicznoprawną i prywatnoprawną, w tym w szczególności na zagadnienie mocy prawnej norm stanowionych przez międzynarodowe i krajowe federacje sportowe oraz ich kolizję z normami prawa powszechnie obowiązującego, w istocie wyznacza sposób definiowania prawa sportowego.

W polskiej doktrynie prawniczej zajmującej się tematyką prawnego wymiaru sportu i działalności sportowej powszechnie obserwowane jest zjawisko sukcesywnego liberalizowania pozytywistycznej koncepcji prawa sportowego³⁸. Jego wynikiem jest stałe poszerzanie katalogu aktów uznawanych za źródła prawa sportowego, który nabiera jednocześnie zróżnicowanego charakteru.

Początkowo poprzez pojęcie prawa sportowego rozumiano zgodnie z ujęciem zaproponowanym przez S. Jędrucha na początku lat 70-tych XX w. W myśl wspomnianej koncepcji stanowiło ono jedynie zbiór norm „sportowych”, którym prawo powszechne nadaje wyraźnie znaczenie norm własnych lub zbiór norm powszechnie obowiązujących zawartych w konkretnych aktach prawnych dotyczących sportu lub aktach prawnych zawierających wyraźne przepisy regulujące sprawy i zagadnienia sportowe³⁹. Takie powierzchowne podejście było w moim odczuciu podyktowane ówczesnie funkcjonującym modelem organizacji sportu. Należy pamiętać, że w tamtym okresie w Polsce całkowicie dominował sport amatorski, który cechował się scentralizowanym sposobem jego zarządzania. Kluczową rolę w sferze sportowej w tamtym okresie odgrywało zatem państwo. Klubami sportowymi, które odnosiły sukcesy, były przede wszystkim kluby wojskowe czy milicyjne⁴⁰. Wszystkie te okoliczności, przy znikomym poziomie globalizacji w sporcie i działalności sportowej, wpływały bezpośrednio na niski stopień świadomości prawnej, co przy braku odpowiedniej analizy tendencji autonomicznych międzynarodowych organizacji sportowych, mogło prowadzić do konstatacji,

³⁸ Tak m.in. S. Fundowicz, *Prawo sportowe*, op.cit., s. 23 i n. oraz W. Cajsł, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, Warszawa 2006, s. 44-45.

³⁹ S. Jędruch, *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, Warszawa 1972, s. 35.

⁴⁰ Zob. szerzej R. Niwiński, *Status prawny zawodnika w Polsce w dobie późnego socjalizmu i w pierwszych latach po transformacji ustrojowej (lata 1984-1996)*, *Miscellanea Historico-Iuridica*, T. 19, Z. 2, Białystok 2020, s. 459.

że sfera regulacji prawnej w sporcie i działalności sportowej ogniskuje się wyłącznie w sferze publicznoprawnej.

Jeśli chodzi o zagadnienie systematyki prawa sportowego, to skrajnie pozytywistyczna i konserwatywna koncepcja S. Jędrucha szybko została jednak zakwestionowana, gdyż zgodnie z nowym ujęciem zaprezentowanym pod koniec lat 70-tych XX w. przez A. J. Szwarca, które zostało współcześnie zaaprobowane przez S. Fundowicza, zaczął dominować pogląd, że prawo sportowe może funkcjonować w trojakim znaczeniu, tj. (i) jako prawo sportowe *sensu stricto*, czyli zbiór regulacji prawnych znajdujących zastosowanie w sporcie, (ii) jako prawo sportowe, czyli zbiór regulacji ustanowionych przez organizacje sportowe, bądź (iii) jako prawo sportowe *sensu largo* obejmujące dwie powyższe kategorie, czyli zbiór regulacji prawnych znajdujących zastosowanie w sporcie oraz regulacji organizacji sportowych⁴¹.

Jednakże w koncepcji autorstwa A. J. Szwarca prawo sportowe definiowane jest jako zbiór norm, które w istocie mają charakter norm prawnych. W świetle ww. ujęcia do tego zbioru zalicza się normy pochodzące z aktów prawa powszechnie obowiązującego oraz normy ustanowione przez podmioty niebędące władzą państwową, ale z upoważnienia władz państwowych lub za jej akceptacją, o ile władza państwowa traktuje je jak własne⁴². Głównie za sprawą wspomnianej akceptacji władzy państwowej i braku doprecyzowania konkretnej jej formy, która w zależności od zagadnienia może mieć wyraz konkretnego przepisu prawa albo dorozumianej aprobaty stosowania pewnych rozwiązań, ujęcie autorstwa A. J. Szwarca jest dalece mniej pozytywistyczne niż definicja prawa sportowego zaproponowana przez S. Jędrucha. W moim przekonaniu lepiej oddaje ona praktyczny wymiar sportu oraz działalności sportowej z nim związanej. W szczególności dotyczy to przede wszystkim problematyki rzeczywistego podziału ról sektora publicznego i prywatnego w obrębie kreowania realiów funkcjonowania tych sektorów. Nie oznacza to jednak, że systematyka prawa sportowego według A. J. Szwarca jest „salomonowym” rozwiązaniem i rozwiązuje wszelkie problemy w odniesieniu do kolizji norm prawa powszechnie obowiązującego i norm ustanawianych przez poszczególne organizacje sportowe. Rozszerzenie katalogu źródeł prawa sportowego o normy pochodzące z sektora prywatnego, które w sposób dorozumiany zostały zaakceptowane przez władzę państwową, jest co prawda niekwestionowanym walorem tej koncepcji. W szczególności ma to ogromne znaczenie w kontekście dostosowywania się do

⁴¹ A. J. Szwarc, *Karnoprawne funkcje reguł sportowych*, Poznań 1977, s. 96 i n.; S. Fundowicz, *Prawo sportowe*, op.cit., s. 23.

⁴² A. J. Szwarc, *Karnoprawne funkcje reguł sportowych*, Poznań 1977, s. 101.

zmiennych realiów społeczno-gospodarczych świata sportu. Ponadto pozytywnie wpływa to na możliwość egzekwowania norm ustanawianych przez poszczególne organizacje sportowe. Jednocześnie stanowi ono jednak istotne źródło konfliktu w odniesieniu do zakresu legitymacji poszczególnych sfer, tj. publicznej oraz prywatnej, do kreowania prawnej rzeczywistości sportowej. Często wspomniana niesformalizowana forma akceptacji regulacji organizacji sportowych przez władze państwowe, w obliczu kryzysu czy w sytuacji konfliktu interesów, może być kwestionowana. W dalszej perspektywie może to prowadzić do odmiennych interpretacji przepisów czy oceny prawnej pewnych zdarzeń. Poza tym wiele regulacji przyjmowanych przez polskie związki sportowe są na tyle szczegółowe w zakresie danej materii, że ciężko wymagać od prawodawcy, aby każdorazowo były one w pełni świadomie aprobowane (choćby nawet w sposób dorozumiany). Należy również pamiętać, że pewne obszary regulacji prawnej zostały całkowicie powierzone polskim związkom sportowym w ramach tzw. praw wyłącznych⁴³.

Pomijając jednak aspekt swoistej „rywalizacji” sfery publicznej i prywatnej o prymat w procesie stanowienia i stosowania prawa w odniesieniu do sportu i działalności sportowej, wszystkie argumenty z koncepcji zaprezentowanej przez A. J. Szwarca, przemawiające za słusnością liberalizacji ujęcia prawa sportowego *in genere*⁴⁴ stają się jeszcze bardziej uzasadnione na gruncie modelu organizacji i zarządzania piłką nożną. Doskonale widać to choćby na przykładzie szczególnej pozycji i wynikającej z niej realnej władzy FIFA, UEFA i PZPN, czy w mniejszym stopniu również spółki Ekstraklasa S.A.

Dowodem na to, że współcześnie odchodzi się od pozytywistycznego rozumienia prawa sportowego, jest inna i zdecydowanie szersza jego definicja zaproponowana przez W. Cajsela. Widząc wspomniane wcześniej ścieranie się sfery publicznoprawnej i sfery prywatnoprawnej oraz obserwując praktyczne przełożenie ich regulacji na funkcjonowanie sportu i działalności sportowej, podzielił on prawo sportowe na prawo sportowe powszechne i prawo sportowe wewnętrzne, statutowo-regulaminowe. W. Cajsel całkowicie słusznie wyraźnie zaakcentował znaczenie tego ostatniego i jego bezpośredni wpływ na sport i działalność sportową. W świetle tej koncepcji do pierwszej grupy zaliczone zostały przepisy prawa powszechnie obowiązującego, które w sposób bezpośredni lub pośredni odnoszą się do sportu. Pod pojęciem prawa sportowego wewnętrznego, statutowo-regulaminowego, W. Cajsel rozumie z kolei prawo międzynarodowych organizacji sportowych zrzeszających krajowe związki sportowe,

⁴³ Zob. art. 13 u.s.

⁴⁴ Tj. w odniesieniu do wszystkich dyscyplin sportowych i działalności sportowej z nimi związanych.

prawo właściwych krajowych związków sportowych zrzeszających właściwe lokalne związki sportowe i kluby sportowe, prawo właściwych lokalnych związków sportowych zrzeszających kluby sportowe oraz – co niezwykle interesujące – także prawo klubów sportowych⁴⁵. W piramidalnej strukturze sportu często w doktrynie kluby sportowe bywały pomijane⁴⁶. Taka postawa dziwi, tym bardziej że to one mają najbardziej bezpośredni wpływ na reprezentujących je sportowców, w dużej mierze kształtując ich pozycję prawną⁴⁷.

Pozytywistyczny zakres przedmiotowy prawa sportowego, słusznie uzupełniany m.in. o zasady prawa sportowego, zwyczaje oraz tzw. *judge made sport law*, czyli prawo kształtowane przez sędziów i arbitrów orzekających w sporach sportowych⁴⁸, świadczy o dążeniu podmiotów stosujących prawo sportowe do usystematyzowania kwestii sportowych bez konieczności nadmiernej ingerencji władz państwowych. Powyższe zjawisko nabiera jeszcze istotniejszego znaczenia, jeśli chodzi o chęć odzwierciedlenia *differentia specifica* sportu oraz procesów zachodzących aktualnie w świecie sportu i działalności sportowej, tj. m.in. procesów internalizacji czy komercjalizacji czy komodyfikacji, na gruncie regulacji prawnych⁴⁹.

Do prawa sportowego obecnie zaliczane są nie tylko normy prawnie wiążące, ale także niewiążące. Wynika to przede wszystkim z dorobku dogmatycznoprawnego doktryny prawa międzynarodowego, w świetle którego wyróżnia się międzynarodowe prawo sportowe jako swoistą gałąź prawa międzynarodowego publicznego. Uznaje się, że międzynarodowe prawo sportowe powinno w ramach własnego katalogu źródeł prawa honorować tzw. *ius commune*⁵⁰, czyli generalne źródła prawa międzynarodowego wymienione w art. 38 statutu

⁴⁵ Zob. W. Cajselski, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, op.cit., s. 44- 45.

⁴⁶ Prawo klubów sportowych nie znalazło odzwierciedlenia m.in. w definicji prawa sportowego prezentowanej przez S. Jędrucha oraz A. J. Szwarca.

⁴⁷ Należy w tym kontekście nadmienić, że w myśl art. 121 § 1 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN zarząd klubu lub inny organ dyscyplinarny może pełnić rolę organu dyscyplinarnego właściwego do orzekania w sprawach dyscyplinarnych w I instancji (np. w stosunku do własnych zawodników, działaczy piłkarskich czy kibiców) (zob. Regulamin Dyscyplinarny Polskiego Związku Piłki Nożnej (tekst jednolity), źródło: https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4724-Regulamin%20Dyscyplinarny%20PZPN%2013.06.2022.pdf [dostęp: 19.02.2023 r.], dalej jako „Regulamin Dyscyplinarny PZPN).

⁴⁸ Zob. szerzej B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)*, op.cit., s. 90-91.

⁴⁹ Komodyfikacja rozumiana jako proces, w trakcie którego obiekt lub społeczne działania zyskują wartość wymienną lub znaczenie rynkowe i stają się towarem, co doskonale widać na przykładzie choćby spekulacji wartości transferowych poszczególnych zawodników. Zob. szerzej na temat pojęcia komodyfikacji sportu. W. Wrzesień, *(Hiper)komodyfikacja sportu w świecie globalnej anomii*, Władza Sądzenia 15/2018, Łódź 2018, s. 6-14.

⁵⁰ H. Radke, *Prawo międzynarodowych federacji sportowych a prawo krajowe*, [w:] D. Bunikowski, K. Dobrzyński (red.), *Pluralizm Prawny - tradycja, transformacje, wyzwania*, Toruń 2009, s. 347-348.

Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości⁵¹, tj. (i) konwencje międzynarodowe, bądź ogólne, bądź specjalne, ustalające reguły, wyraźnie uznane przez państwa spór wiodące, (ii) zwyczaje międzynarodowe stanowiące dowód istnienia powszechnej praktyki, przyjętej jako prawo, (iii) zasady ogólne prawa, uznane przez narody cywilizowane, a ponadto (iv) tzw. źródła subsydiarne, czyli dorobek orzecznictwa sądowego, zarówno na szczeblu międzynarodowym, jak i krajowym, oraz poglądy doktryny.

Dowodem potwierdzającym zjawisko liberalizacji zakresu przedmiotowego prawa sportowego *in genere*, tj. w odniesieniu do wszystkich dyscyplin sportowych, ale także *in concreto* w odniesieniu do piłki nożnej, może być opinia CAS wyrażona w przełomowej sprawie ENIC⁵², zgodnie z którą: „(...) wszystkie instytucje sportowe, a w szczególności wszystkie federacje sportowe, muszą przestrzegać generalnych zasad prawa (...)”⁵³. Wobec powyższego pozycja międzynarodowego prawa sportowego jako części prawa międzynarodowego staje się niezwykle doniosła, gdyż wiąże się z koniecznością jego stosowania w ramach krajowych porządków prawnych, przy czym nie oznacza to jednoczesnego przyznania międzynarodowym i krajowym organizacjom sportowym legitymacji do kształtowania prawnego wymiaru sportu i działalności sportowej z nim związanej w sposób całkowicie dowolny ani w sferze stanowienia prawa, ani jego stosowania⁵⁴.

W doktrynie i judykaturze międzynarodowej dominuje z kolei łacińskie określenie *lex sportiva*⁵⁵. W znaczeniu *sensu stricto* może być ono rozumiane jako zbiór reguł i zasad prawnych wypracowanych wyłącznie bądź w dużej mierze przez CAS. Mając na uwadze zarówno precedensowy charakter orzeczeń CAS, jak i faktyczną prawotwórczą działalność CAS, wynikającą z zaobserwowanej w judykaturze tendencji do koordynowania przez CAS materii prawnosportowej i jedynie posiłkowego stosowania w orzecznictwie CAS norm prawa powszechnie obowiązującego, takie ujęcie prawa sportowego wydaje się w dużej mierze uzasadnione⁵⁶. Jednakże w mojej ocenie nie jest ono wystarczające, gdyż nie uwzględnia całej

⁵¹ Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z dnia 26 czerwca 1945 r., Dz. U. z 1947 r., Nr 23, poz. 90 ze zm.

⁵² Szerzej na temat sprawy ENIC zob. w pkt. 4.3.6.2. niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁵³ Wyrok CAS z dnia 20 sierpnia 1999 r. w sprawie o sygn. akt CAS 98/200 AEK Ateny and SK Slavia Praga vs. UEFA, źródło: <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/200.pdf> [dostęp: 08.12.2022 r.].

⁵⁴ K. Foster, *Is There a Global Sports Law?*, Entertainment Law 2003, vol. 2, no. 1, s. 7.

⁵⁵ Zob szerzej. m.in. K. Foster, *Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sport's Jurisprudence*, Entertainment and Sports Law Journal 3(2):2, 2016., D. Panagiotopoulos, *Sports Law: Lex Sportiva & Lex Olympica*, Ateny 2017, a także G. J. Oliveras Maldonado, *Lex Sportiva*, 89 Rev. Jur. UPR 829 (2020), s. 829-850.

⁵⁶ H. Radke [w:] M. Leciak (red.), *Leksykon prawa sportowego*, Warszawa 2017, s. 74.

perspektywy związków prawa ze sportem i działalnością sportową, zwłaszcza na etapie jego stanowienia.

Doktryna europejska, podobnie jak polska, dotąd nie przesądziła w sposób absolutnie jednoznaczny o istnieniu prawa sportowego jako w pełni samodzielnej dyscypliny prawa. Na marginesie należy nadmienić, że takiego miana prawo sportowe doczekało się już około trzydzieści lat temu w swoistej kolebce sportu profesjonalnego (zawodowego), tj. Stanach Zjednoczonych⁵⁷, przy czym obserwując zasady organizacji sportu w ramach amerykańskich lig zawodowych, należy zauważyć zupełnie odrębny model zarządzania nimi, który charakteryzuje się niejednokrotnie całkowitą niezależnością lub co najmniej wysokim stopniem autonomii ich wewnętrznych regulacji, względem przepisów międzynarodowych organizacji sportowych. Szczególnie widoczne jest to na przykładzie piłki nożnej, w której „separatystyczne” przepisy Major League Soccer są w dużej mierze sprzeczne lub niekompatybilne z przepisami FIFA. Budzi to szereg wątpliwości natury prawnej, m.in. w aspekcie odpowiedzialności prawnej klubów piłkarskich związanej z tzw. *solidarity contribution*, czyli odpowiedzialności prawnej z tytułu konieczności dokonania opłaty z tytułu mechanizmu solidarnościowego w wysokości do 5% sumy transferowej (ang. *transfer fee*) wyliczonej proporcjonalnie na rzecz klubów szkolących zawodnika na wcześniejszych etapach jego kariery piłkarskiej, której obowiązek zapłaty aktualizuje się co do zasady przy transferach zagranicznych piłkarzy⁵⁸.

W Europie od lat ścierają się przeciwstawne koncepcje co do zasadności posługiwania się terminem „prawo sportowe”. Z jednej strony istnieje teoria, w myśl której sport i wszelka aktywność z nim związana regulowana jest w istocie wyłącznie w ramach gałęzi prawa materialnego takich jak prawo cywilne, prawo handlowe, prawo karne, prawo pracy, prawo ubezpieczeń społecznych, prawo gospodarcze publiczne, prawo podatkowe, prawo unijne czy prawo międzynarodowe publiczne⁵⁹. Z drugiej strony, są zagorzali zwolennicy prawa sportowego wysuwający tezę, że świat sportu, jako sfera o wysokim stopniu zindywidualizowania, jest jedynie pośrednim beneficjentem zasad i norm tradycyjnych gałęzi prawa materialnego. W takim ujęciu kluczową rolę w kontekście funkcjonowania sportu

⁵⁷Zob. szerzej L. Halgreen, *European sports law: a comparative analysis of the European and American models of sport*, Kopenhaga 2004, s. 23.

⁵⁸Regulamin FIFA w Sprawie Statusu i Transferu Zawodników (ang. *FIFA Regulation on Status and Transfer of Players*), źródło: <https://digitalhub.fifa.com/m/153157b40ca1dfd/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2023-edition.pdf> [dostęp: 31.03.2023 r.].

⁵⁹Tj. w zakresie norm prawa powszechnie obowiązującego odnoszących się bezpośrednio do sportu lub działalności sportowej czy pośrednio wykazujących relewantność prawną w ich funkcjonowaniu (zob. H. Radke, *Sport i prawo – jakie regulacje, jaki zakres?*, Sport Wyczynowy 2007, nr 7–9, s. 142-143).

i działalności sportowej odgrywają normy stanowione przez organizacje sportowe i tym samym sport oraz działalność sportowa stanowią *per se* specyficzny przedmiot unormowania wymagający strukturalnego wyodrębnienia jako odrębna gałąź prawa⁶⁰. Dowodem zasadności twierdzeń o wysokim stopniu zindywidualizowania sfery sportu jest przede wszystkim fakt, że sport i działalność sportowa jako względnie autonomiczne sfery życia społecznego były w stanie wygenerować własny zespół norm, instytucji czy organizacji⁶¹, które od lat w istotny sposób kształtują realia ich funkcjonowania.

Mając na uwadze złożoność procesu legislacyjnego oraz praktykę stosowania prawa odnoszącego się do sportu i działalności sportowej z nim związanej, w obliczu ich dynamicznego rozwoju, najszluszniejszą koncepcją wydaje się ujęcie *sensu largo* prawa sportowego, a więc definiowanie go jako zbiór wszelkich norm regulujących sprawy sportu lub działalności sportowej⁶² (a nawet szerzej, tzn. wszelkiej aktywności związanej ze sportem). Jest to więc swoiste uzupełnienie definicji prawa sportowego zaprezentowanej przez W. Cajsela o dorobek międzynarodowej doktryny prawniczej i judykatury, w odniesieniu do potrzeby uwzględniania w sporcie i działalności sportowej również norm niewiążących. Wobec powyższego należy wyraźnie zaakcentować fakt, że w sferze sportu i działalności sportowej z nim związanej mamy do czynienia ze zjawiskiem tzw. pluralizmu prawnego⁶³. System regulacji prawnych w sporcie jest bowiem o tyle specyficzny, że jest wynikiem wzajemnego oddziaływania sektora publicznego i prywatnego. Jednakże znacznie bardziej realny wpływ na organizację sportu i zarządzanie nim ma sektor pozarządowy. Naturalnie podlega on jednak pewnej specyficznej ingerencji ze strony poszczególnych państw oraz międzynarodowych i krajowych organizacji rządowych celem zapewnienia koherentności systemu prawnego.

Dla należytego dekodowania źródeł prawa sportowego kluczowe znaczenie ma przede wszystkim właściwa analiza struktury organizacyjnej sportu i działalności sportowej z nim związanej dokonywana zarówno w ujęciu horyzontalnym (czyli z perspektywy wzajemnych powiązań i zależności sektorowych), jak i w ujęciu wertykalnym (czyli ujęciu nawiązującym do hierarchicznych powiązań i zależności funkcjonujących w sferze organizacji i zarządzania we współczesnym sporcie)⁶⁴.

⁶⁰ H. Radke, *Sport i prawo (...)* op.cit., s. 142-143.

⁶¹ Zob. szerzej A. Smoleń, Z. Pawlak, *Dylematy etyczne rozwoju sportu zawodowego*, *Annales. Etyka w życiu gospodarczym* 2010, vol. 13, nr 2, s. 211.

⁶² Por. H. Radke, *Sport i prawo (...)* op.cit., s. 142.

⁶³ Zob. szerzej A. Duval, *Lex sportiva: A Playground for Transnational Law*, *European Law Journal* 2013, vol. 19, nr 6, s. 7-9.

⁶⁴ Zob. szerzej B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit., s. 50.

Dokonując oceny funkcjonowania sektora pozarządowego i jego wpływu na prawny wymiar sportu i działalności sportowej z nim związanej należy w pierwszej kolejności zaznaczyć, że sektor ten ma niejednorodny charakter. Z jednej strony w jego obrębie można wyróżnić sferę wolontarystyczną, którą cechuje dobrowolność. Na przeciwległym biegunie mamy do czynienia ze sferą komercyjną. Ponadto zgodnie z modelem sektorowego podziału społeczeństwa według V.A. Pestoffa, w ramach sektora prywatnego istnieje jeszcze sfera nieformalna, która odnosi się jednak przede wszystkim do sportu jako wyłącznie hobbystycznej formy aktywności fizycznej⁶⁵.

Konsekwencją powyższego sektorowego ustrukturyzowania organizacji i zarządzania w sporcie jest sukcesywne odchodzenie od stowarzyszeniowego modelu cechującego się wysokim stopniem hierarchiczności, na rzecz rozczłonkowanego modelu, w którym zarówno sfera publicznoprawna, jak i prywatnoprawna, składają się z wielu ośrodków decyzyjnych i to na różnych poziomach, tj. lokalnym, regionalnym, krajowym, ponadnarodowym i międzynarodowym⁶⁶.

W aspekcie terytorialnym do źródeł prawa polskiego dotyczącego sportu i działalności sportowej z nim związanej można zakwalifikować w szczególności normy prawa krajowego stanowione przez organy władzy państwowej, które w sposób bezpośredni lub pośredni odnoszą się do sportu lub działalności sportowej. Ponadto do powyższego zbioru należy zaliczyć również normy ustanawiane przez odpowiednie polskie związki sportowe. Oczywiście wspomniane kompetencje są również delegowane w pewnym zakresie na lokalne (wojewódzkie) związki sportowe, które co do zasady powinny identyfikować problemy oraz zagrożenia i mieć odpowiednie instrumenty prawne do zapewnienia zgodności z polityką polskiego związku sportowego. Jednakże z uwagi na to, że sport i działalność sportowa, podobnie jak inne dziedziny życia społecznego, nie są wyjęte spod jurysdykcji międzynarodowej i stanowią część międzynarodowego porządku społeczno-gospodarczego. W rezultacie wykazują one bardzo silne związki z normami prawa międzynarodowego, jak i regulacjami międzynarodowych federacji oraz organizacji sportowych. W ujęciu transnarodowym prawo sportowe powinno być zatem postrzegane przede wszystkim jako

⁶⁵ V. A. Pestoff, *Social Enterprises & Civil Democracy in Sweden: Enriching Work Environment and Empowering Citizens as Co-Producers*, Stockholm University School of Business: Stockholm 1996, s. 9 [za:] B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit, s. 50.

⁶⁶ B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit, s. 50.

normatywny i instytucjonalny system organizacji i zarządzania sportem i działalności sportowej w ujęciu globalnym⁶⁷.

Podsumowując zatem źródła norm występujących w sferze sportu, z jednej strony należy podkreślić istnienie norm prawa sportowego powszechnego, a także norm bezpośrednio lub pośrednio dotyczących sportu w prawie pierwotnym bądź wtórnym UE, z drugiej zaś obowiązywanie wewnętrznych przepisów stanowiących przez właściwe międzynarodowe federacje sportowe i krajowe związki sportowe. Pomimo że część autorów z uwagi na pozaprawny charakter tych regulacji kwestionuje zakwalifikowanie ich do sfery prawa sportowego⁶⁸, to wydaje się, iż zasadnym jest posłużenie się koncepcją zintegrowanego porządku prawnego obejmującego obie wspomniane kategorie norm⁶⁹. Realia funkcjonowania współczesnego sportu i działalności z nim związanej bardzo wyraźnie obnażają słabości pozytywistycznego sposobu rozumienia prawa⁷⁰.

Dokonując wielopłaszczyznowej analizy zasad i praktycznych aspektów funkcjonowania sportu, należy zaznaczyć złożoność źródeł prawa sportowego (*lex sportiva*). Są one bowiem kształtowane na wielu poziomach. W pierwszej kolejności należy wspomnieć o regulacjach międzynarodowych organizacji sportowych o charakterze generalnym (MKOl) i regulacjach międzynarodowych organizacji sportowych zarządzających daną dyscypliną sportu (np. FIFA, UEFA). Następnym poziomem to regulacje ich krajowych organizacji członkowskich (np. PZPN). Niezwykle ważną płaszczyzną jest również orzecznictwo CAS oraz międzynarodowych i krajowych sądów polubownych orzekających w sprawach sportowych czy nawet praktyka orzecznicza międzynarodowych i krajowych organów *quasi-sądowych* (dyscyplinarnych)⁷¹.

⁶⁷ H. Radke [w:] M. Leciak (red.), *Leksykon prawa sportowego*, op.cit., s. 74.

⁶⁸ Por. m.in. J. Jabłońska-Bońca, *Istota spójności regulacji prawnych oraz niesprzeczność regulacji pozaprawnych z regulacjami prawnymi* [w:] A. J. Szwarz (red.), *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, Poznań 2014, s. 39-68 czy A. J. Szwarz, *Kompatybilność regulacji sportowych i prawnych w kontekście prawnej reglamentacji sportu*, [w:] A. J. Szwarz (red.), *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, Poznań 2014, s. 23-38.

⁶⁹ Por. B. Rischka – Słowik, *Konstytucja sportu (...)*, op.cit., s. 106

⁷⁰ Zob. H. Radke, *Prawo międzynarodowych federacji sportowych (...)* op.cit. s. 339.

⁷¹ Zob. H. Radke [w:] M. Leciak (red.), *Leksykon prawa sportowego*, op.cit., s. 74-75. Szerzej na temat alternatywnych form rozstrzygnięcia sporów sportowych zob. A. Wach, *Alternatywne formy rozstrzygnięcia sporów sportowych*, Warszawa 2005 oraz A. Wach, *Spór co do modelu rozwiązywania sporów sportowych* [w:] K. Wróbel (red.), *Współczesne wyzwania prawa sportowego – pomiędzy kulturą, biznesem a potrzebą bezpieczeństwa*, Warszawa 2015, s. 47-60. Na przykładzie piłki nożnej relevantne prawne będzie z pewnością orzecznictwo Piłkarskiego Sądu Polubownego PZPN, Komisji Dyscyplinarnej PZPN, Najwyższej Komisji Odwoławczej PZPN, Komisji Ligi Ekstraklasy S.A. czy Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu przy PKOl. W ujęciu międzynarodowym ważnym elementem judykatury jest choćby orzecznictwo CAS, czy właściwych organów FIFA lub UEFA.

Pomimo że powyższe rozważania mają charakter ogólny i dotyczą całej sfery sportu i działalności sportowej z nim związanej, to pozostają one aktualne, i to w sposób szczególny, w kontekście jednej z najpopularniejszych i najbardziej skomercjalizowanych dyscyplin sportu na świecie, jaką jest z pewnością piłka nożna. Właśnie z uwagi na olbrzymi poziom zainteresowania społecznego, dynamiczny proces profesjonalizacji, komercjalizacji oraz globalizacji tej dyscypliny sportowej potrzeba należytego dookreślenia i ustrukturyzowania źródeł regulacji działalności sportowej w zakresie piłki nożnej nabiera w praktyce jeszcze większego znaczenia i stanowi punkt wyjścia do dalszych rozważań. Dzięki wspomnianym powyżej procesom piłka nożna coraz intensywniej przenika do innych dziedzin życia społecznego i wskutek tej wieloaspektowości wymaga multidyscyplinarnej analizy oraz kompleksowych i w pełni koherentnych rozwiązań prawnych. W przypadku piłki nożnej, poza przepisami prawa powszechnie obowiązującego, szczególnego znaczenia w kontekście jej specyfiki i zasad funkcjonowania nabierają wysoce autonomiczne regulacje międzynarodowych i krajowych federacji piłkarskich, do których należą m.in. statuty, regulaminy, uchwały czy inne akty o charakterze wewnętrznym.

Transponując powyższe rozważania na grunt funkcjonowania piłki nożnej i działalności z nią związanej w Polsce, należy uznać, że do źródeł regulacji działalności sportowej w zakresie piłki nożnej w Polsce należy zakwalifikować normy prawa krajowego i prawa UE oraz względnie autonomiczne regulacje wewnętrzne organizacji sportowych, w szczególności federacji *stricto* piłkarskich, tj. FIFA, UEFA, PZPN, WZPN czy nawet wewnętrzne regulacje stanowiące przez spółkę Ekstraklasa S.A. jako podmiot zarządzający najwyższą klasą rozgrywkową w piłce nożnej mężczyzn w Polsce.

1.4. Źródła krajowe

Z uwagi na wspomniany wcześniej proces powszechnej jurydyzacji życia społecznego można zaobserwować coraz większy stopień regulacji kwestii dotyczących sportu i działalności sportowej w prawie powszechnie obowiązującym, w ramach którego należy wyróżnić dwie następujące grupy przepisów:

- 1) przepisy prawa powszechnie obowiązującego odnoszące się *stricto* do sportu lub działalności sportowej,
- 2) przepisy prawa powszechnie obowiązującego, które ze względu na powszechność ich stosowania znajdują zastosowanie do sportu lub działalności sportowej z nim związanej.

Zgodnie z art. 68 ust. 5 Konstytucji RP, stanowiącym jednak wyłącznie normę programową⁷², władze publiczne popierają rozwój kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Jest to swoista dyrektywa skierowana do władz publicznych, na których spoczywa szereg obowiązków w odniesieniu do sfery sportu, tj. m.in. konieczność finansowania budowy, modernizacji i utrzymania infrastruktury sportowej (stadiony, boiska, hale sportowe) czy podejmowania działań o charakterze edukacyjnym lub organizacyjnym na rzecz rozwoju uzdolnień sportowych człowieka, w tym zapewnienia mu odpowiednich możliwości do aktywnego wypoczynku i czynnego uprawiania sportu⁷³. W aspekcie prawnym art. 68 ust. 5 Konstytucji RP konstytuuje prawo powszechnego dostępu do aktywności fizycznej, które należy do grupy obywatelskich praw kulturalnych.

W świetle przepisów polskiego prawa powszechnie obowiązującego podstawowym obecnie aktem normatywnym odnoszącym się *stricto* do sportu i działalności sportowej jest ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie⁷⁴. W nawiązaniu do rozważań o modelu prawnej organizacji i zarządzania w sporcie należy wskazać, że z perspektywy szeroko rozumianej sfery aktywności sportowej ustawa o sporcie nie ma jednak charakteru zupełnego. Zgodnie z powszechną tendencją do ograniczania interwencjonizmu państwowego w sporcie⁷⁵ określa ona jedynie podstawowe i wspólne dla wszelkich dyscyplin sportowych reguły, którymi powinny rządzić się sport i działalność sportowa w Polsce. W treści u.s. znajduje się szereg odesłań do innych aktów prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności bezpośrednio do ustawy - Prawo o stowarzyszeniach⁷⁶, Kodeksu karnego⁷⁷ oraz Kodeksu postępowania cywilnego⁷⁸, a także pośrednio m.in. do Kodeksu cywilnego⁷⁹ czy Kodeksu spółek handlowych⁸⁰. Takie rozwiązanie przyjęte przez polskiego ustawodawcę dowodzi, że ustawa o sporcie ma względem wyżej wymienionych przepisów charakter *lex specialis*, co jednocześnie

⁷² Tak m.in. M. Gawrońska, *Prawo do ochrony zdrowia na gruncie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2014, nr 2, Warszawa 2014, s. 14 oraz P. Sarnecki, *Normy programowe w konstytucji i odpowiadające im wolności obywatelskie*, [w:] L. Garlicki, A. Szmyt (red.), *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje*, Warszawa 2003, s. 253 i n.

⁷³ Tak B. Banaszak, *Komentarz do art. 68 Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, [w:] B. Banaszak (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Wyd. 2, Warszawa 2012, Legalis.

⁷⁴ Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1599 ze zm.).

⁷⁵ H. Radke, *Sport i prawo (...)* op.cit., s. 143-144.

⁷⁶ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 ze zm., dalej jako „pr. stow.”).

⁷⁷ Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm., dalej jako: „k.k.”).

⁷⁸ Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm., dalej jako k.p.c.).

⁷⁹ Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm., dalej jako „k.c.”).

⁸⁰ Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.).

uzasadnia słusność ogólnej tezy ogłoszonej przez F. Zedlera, zgodnie z którą prawo sportowe w Polsce ma „interdyscyplinarny” charakter⁸¹.

Dokonując analizy historycznej ustawodawstwa polskiego, do grupy podstawowych aktów prawa powszechnie obowiązującego odnoszących się *stricte* do sfery sportu począwszy od czasów odzyskania niepodległości należałoby chronologicznie zaliczyć rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1933 r. – Prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych⁸², ustawę z dnia 25 lutego 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu⁸³, ustawę z dnia 30 grudnia 1949 r. o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu⁸⁴, ustawę z dnia 9 kwietnia 1968 r. o zezwoleniach na publiczną działalność artystyczną, rozrywkową i sportową⁸⁵, ustawę z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej⁸⁶, ustawę z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej⁸⁷ oraz ustawę z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym⁸⁸. Przyjęte w nich rozwiązania odnoszące się do struktury organizacji i zarządzania w sporcie były początkowo pochodną jedynie aktualnej sytuacji politycznej, ekonomicznej, gospodarczej i społecznej w kraju.

W zasadzie dopiero po transformacji ustrojowej w Polsce rozpoczął się realny proces profesjonalizacji sportu, co naturalnie miało także bezpośrednie odzwierciedlenie na poziomie legislacyjnym, gdyż kolejne krajowe przepisy powszechne odnoszące się do sportu i działalności sportowej sukcesywnie zaczęły uwzględniać dorobek doktryny międzynarodowego prawa sportowego, w tym konsekwencji prawnych wynikających z dynamicznych przemian sportu i działalności sportowej z nim związanej. W kontekście procesu profesjonalizacji sportu w Polsce warto nadmienić, że pierwszym aktem prawnym odnoszącym się *stricte* do sportu profesjonalnego (kwalifikowanego) była ustawa z dnia

⁸¹ Zob. szerzej F. Zedler, *Postępowanie polubowne w sporcie* [w:] A. J. Szwarz (red.), *Ustawa o sporcie*, Poznań 2011, s. 47. Poprawnym wydaje się jednak stwierdzenie o multidyscyplinarnym charakterze prawa sportowego w Polsce.

⁸² Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1933 r. – Prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych (Dz. U. z 1933 r., Nr 85, poz. 632).

⁸³ Ustawa z dnia 25 lutego 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu (Dz. U. z 1948 r., Nr 12, poz. 90).

⁸⁴ Ustawa z dnia 30 grudnia 1949 r. o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu (Dz. U. z 1949 r., Nr 65, poz. 526).

⁸⁵ Ustawa z dnia 9 kwietnia 1968 r. o zezwoleniach na publiczną działalność artystyczną, rozrywkową i sportową (Dz. U. z 1968 r., Nr 12, poz. 64 ze zm.).

⁸⁶ Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1984 r. Nr 34, poz. 181 ze zm., dalej jako: „u.k.f. z 1984 r.”)

⁸⁷ Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1996 r., Nr 25, poz. 113 ze zm., dalej: „u.k.f. lub „u.k.f. z 1996 r.”).

⁸⁸ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. z 2005 r., poz. 121. ze zm., dalej jako „u.s.k.”).

7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu⁸⁹, której celem było m.in. stworzenie należytych podstaw organizacyjno-prawnych do funkcjonowania, rozwoju i promocji sportu profesjonalnego.

Kontynuując rozważania na temat obecnie obowiązujących aktów prawa powszechnie obowiązującego w przedmiocie sportu lub działalności sportowej z nim związanej *in genere*⁹⁰, obok ustawy o sporcie i licznych aktów wykonawczych do tejże ustawy, należy do tej grupy zaliczyć w szczególności ustawę o bezpieczeństwie imprez masowych⁹¹, a także ustawę o zwalczaniu dopingu w sporcie⁹². Należy nadmienić, że piłka nożna w świetle przepisów u.b.i.m. ma szczególnie znaczenie, gdyż część przepisów odnosi się wprost do tej dyscypliny sportu. Niestety wspomniane wyróżnienie piłki nożnej w ujęciu prawnym na tle przepisów u.b.i.m. nie wynika jedynie z faktu, że jest to najpopularniejsza dyscyplina sportu w Polsce. Jest to przede wszystkim w dużej mierze konsekwencją zachowań pseudokibiców na stadionach piłkarskich i koniecznością stworzenia należytych rozwiązań mających na celu podniesienie poziomu bezpieczeństwa i pomoc w zwalczaniu aktów przemocy obserwowanych przy okazji meczów piłki nożnej⁹³.

Doskonałym dowodem o wymiarze prawnym na kluczową pozycję i rangę piłki nożnej w świecie polskiego sportu była ustawa z dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012⁹⁴. Jej uchwalenie było następstwem decyzji Komitetu Wykonawczego UEFA w sprawie wyboru miast gospodarzy UEFA EURO 2012TM z dnia 18 kwietnia 2007 r. Przedmiotem unormowania ww. ustawy były w szczególności warunki realizacji przedsięwzięć w zakresie projektowania, budowy, przebudowy lub remontu stadionów i innych obiektów budowlanych oraz innych przedsięwzięć

⁸⁹ Ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu (Dz. U. z 2002 r., Nr 93, poz. 820 ze zm.).

⁹⁰ Tzn. będących źródłem regulacji prawnych właściwych do wszystkich dyscyplin sportowych.

⁹¹ Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1466. ze zm., dalej jako: u.b.i.m.).

⁹² Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1258 ze zm.).

⁹³ Przepisy u.b.i.m. stanowią także doskonały dowód na liczne związki polskiego prawa sportowego z międzynarodowym prawem sportowym, gdyż bezpośrednio odnosi się do Europejskiej konwencji w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej, sporządzonej w Strasburgu dnia 19 sierpnia 1985 r. oraz decyzji Rady 2002/348/JHA z dnia 25 kwietnia 2002 r. dotyczącej bezpieczeństwa w związku z meczami piłki nożnej o charakterze międzynarodowym (zob. odpowiednio Europejska konwencja w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej z dnia 19 sierpnia 1985 r. (Dz. U. z 1995 r. poz. 625) oraz Decyzji Rady z dnia 25 kwietnia 2002 r. dotycząca bezpieczeństwa w związku z meczami piłki nożnej o charakterze międzynarodowym (Dz.Urz. WE L 121 z 08.05.2002, s. 1-3).

⁹⁴ Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2008 ze zm.).

podejmowanych na terytorium Rzeczypospolitej Polskiej niezbędnych do przeprowadzenia turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012.

Obecnie przepisami prawa powszechnie obowiązującego, które *per se* świadczą o doniosłości społeczno-gospodarczej piłki nożnej i działalności sportowej z nią związanej w Polsce, w tym w szczególności o poziomie zainteresowania społecznego nimi oraz ich wymiarze komercyjnym, jest art. 20b ust. 2 u.r.t. Został on dodany na mocy nowelizacji z dnia 31 marca 2000 r.⁹⁵, wprowadzającej do polskiego ustawodawstwa przepisy dyrektywy o audiowizualnych usługach medialnych⁹⁶. Zgodnie ze wspomnianym art. 20b ust. 2 u.r.t. do wydarzeń o zasadniczym znaczeniu społecznym zaliczono pierwotnie obok zimowych i letnich igrzysk olimpijskich wyłącznie wydarzenia piłkarskie, tj. półfinały i finały mistrzostw świata i Europy w piłce nożnej, a także wszelkie inne mecze w ramach tych imprez z udziałem reprezentacji Polski, w tym mecze eliminacyjne a ponadto inne mecze z udziałem reprezentacji Polski w piłce nożnej w ramach oficjalnych rozgrywek oraz mecze z udziałem polskich klubów w ramach Ligi Mistrzów i Pucharu UEFA (obecnie Liga Europy UEFA).

W myśl art. 20b ust. 1 i 2 u.r.t. nadawca programu telewizyjnego może nadać bezpośrednią transmisję z wyżej wymienionych wydarzeń tylko w programie ogólnokrajowym w rozumieniu ustawy lub koncesji, dostępnym w całości bez opłaty, z wyłączeniem opłat abonamentowych w rozumieniu ustawy z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych⁹⁷ i podstawowych opłat pobieranych przez operatorów sieci kablowych, lub jeżeli to samo wydarzenie jest transmitowane przez nadawcę programu spełniającego ww. wymogi na podstawie umowy z nadawcą, który nabył prawa do transmisji danego wydarzenia, lub z innym uprawnionym, chyba że dany nadawca wykaże, że żaden nadawca programu spełniającego ww. wymogi nie wyraził gotowości zawarcia umowy umożliwiającej nadanie transmisji. Należy nadmienić, że wydarzenia dotyczące innych dyscyplin sportu niż piłka nożna, tj. siatkówki, piłki ręcznej, lekkoatletyki i narciarstwa klasycznego, zostały uznane za wydarzenia o zasadniczym znaczeniu społecznym dopiero 14 lat później na mocy

⁹⁵ Ustawa z dnia 31 marca 2000 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji i ustawy o języku polskim (Dz. U. z 2000 r., Nr 29, poz. 358).

⁹⁶ Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (Dz. U. UE L 95 z 15 kwietnia 2010 r., s. 24).

⁹⁷ Ustawa z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1204 ze zm.).

rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie listy ważnych wydarzeń⁹⁸.

1.5. Prawo UE

Zgodnie z utrwalonym orzecznictwem TSUE⁹⁹ sport i działalność sportowa (*in genere*), a także piłka nożna (*in concreto*) są przedmiotem prawa UE, o ile stanowią działalność o wymiarze gospodarczym w rozumieniu prawa unijnego, czyli *de facto* dotyczą odpłatnego świadczenia usług, pracy czy prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze sportem. W sytuacji, gdy dany podmiot będzie można uznać za przedsiębiorstwo w rozumieniu prawa UE, jego działalność będzie podlegała również przepisom z zakresu ochrony konkurencji wskazanym w art. 101 i 102 TFUE¹⁰⁰. Dokonując analizy orzecznictwa sądów unijnych, należy zauważyć, że to właśnie na tle wspomnianych swobód gospodarczych i reguł konkurencji najczęściej dochodzi do sporów, co dowodzi rosnącego potencjału konfliktowości w dziedzinie sportu i działalności sportowej.

Zastosowanie prawa UE do aktywności sportowej o wymiarze gospodarczym wynika z wielowymiarowości sportu i działalności sportowej. Zgodnie z preferowanym przeze mnie podejściem holistycznym, wspomniane zastosowanie prawa UE do aktywności sportowej o wymiarze gospodarczym powinno uwzględniać w szczególności czynniki społeczno-gospodarze, kulturowe oraz organizacyjno-prawne dotyczące sportu i działalności sportowej i to zarówno w fazie stanowienia, jak i stosowania prawa. To właśnie specyfika sportu i działalności sportowej uwzględniająca powyższe czynniki sprawia, że nie mogą one być traktowane jak inne typowe sektory rynku wewnętrznego, co nie oznacza jednak, że są zupełnie wyłączone spod oddziaływania norm prawa UE.

Z racji początkowo niskiego stopnia profesjonalizmu, globalizacji i jeszcze słabszego poziomu komercjalizacji, sport przez wiele lat nie był jednak rozpatrywany w kategoriach ekonomicznych i nie pełnił istotnej roli w kontekście dążeń do zapewnienia wspólnego rynku. W okresie dominacji sportu amatorskiego, sport był bowiem postrzegany głównie przez

⁹⁸ Rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie listy ważnych wydarzeń (Dz. U. z 2014 r., poz. 1705).

⁹⁹ Wyrok ETS z dnia 12 grudnia 1974 r. w sprawie 36/74 B.N.O. Walrave, L.J.N. Koch przeciwko Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie i Federacion Espanol Ciclismo, Zb. Orz. 1974, pkt 3-4 wyroku oraz wyrok ETS z dnia 14 lipca 1976 r. w sprawie C-13/76 Gaetano Donà przeciwko Mario Mantero, Zb. Orz. 1976, pkt 12 wyroku.

¹⁰⁰ Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z dnia 25 marca 1957 r. (Dz. Urz. UE C 326 z 2012 r., s. 47).

pryzmat jego społecznego wymiaru i w konsekwencji rozpatrywano go przede wszystkim w kategoriach zwykłej formy rozrywki niewymagającej z perspektywy wspólnotowej ustrukturywania na poziomie ogólnoeuropejskim, czego dowodem był m.in. fakt, że nie stał się on przedmiotem unormowania kolejno w Traktacie Rzymskim z 1957 r.¹⁰¹, Jednolitym Akcie Europejskim z 1986 r.¹⁰², Traktacie z Maastricht z 1992 r.¹⁰³, a także w Traktacie Amsterdamskim z 1997 r.¹⁰⁴ (do którego została załączona jedynie mająca charakter niewiązący Deklaracja nr 29 w sprawie sportu¹⁰⁵) i tym samym nie wchodził on formalnie w zakres kompetencji organów UE aż do czasu wejścia w życie Traktatu Lizbońskiego¹⁰⁶.

Pomimo wspomnianej legislacyjnej absencji sportu w prawie pierwotnym UE, problemy z pogranicza sportu i prawa bywały jednak w tym okresie niejednokrotnie przedmiotem kompleksowych i doniosłych analiz ETS (obecnie TSUE), w szczególności w zakresie zgodności regulacji wewnętrznych poszczególnych organizacji sportowych z prawem wspólnotowym. Z początkowo fragmentarycznej działalności orzeczniczej sądów wspólnotowych (unijnych) w zakresie materii pośrednio lub bezpośrednio związanej ze sportem lub działalnością sportową, z czasem wykształcił się swoisty unijny sportowy porządek prawny inkorporujący szereg rozwiązań prawnych z różnych gałęzi unijnego prawa materialnego. To właśnie organy orzecznicze UE zajmowały się takimi kluczowymi kwestiami z punktu widzenia istoty prawa sportowego jak specyfika sportu i jej wpływ na proces stanowienia, a w szczególności stosowania prawa. Mając na uwadze ogólne dobro sportu i wszelkiej działalności związanej ze sportem, dążyły do wykształcenia swoistych „norm kolizyjnych” pomiędzy sportowym porządkiem publicznoprawnym a prywatnoprawnym.

Prawo sportowe na szczeblu unijnym nie jest wyłącznie wynikiem działań unijnej judykatury, ale także stanowi wypadkową przenikania dorobku orzecznictwa unijnego z procesem sukcesywnego rozwoju unijnej polityki sportowej kreowanej m.in. przez Komisję Europejską, Parlament Europejski, Radę Unii Europejskiej oraz Radę Europejską. Dowodem

¹⁰¹ Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej (tzw. Traktat Rzymski) - podpisany 25 marca 1957 r. (wszedł w życie 1 stycznia 1958 r.) (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2).

¹⁰² Jednolity Akt Europejski - podpisany 17 lutego 1986 r. (Luksemburg) oraz 28 lutego 1986 r. (Haga) (wszedł w życie 1 lipca 1987 r.) (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/5).

¹⁰³ Traktat o Unii Europejskiej (tzw. Traktat z Maastricht) - podpisany 7 lutego 1992 r. (wszedł w życie 1 listopada 1993 r.) (Dz. Urz. UE C 306, s. 1, Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30).

¹⁰⁴ Traktat z Amsterdamu zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty (tzw. Traktat Amsterdamski) - podpisany 2 października 1997 r. (wszedł w życie 1 maja 1999 r.) (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/31).

¹⁰⁵ Deklaracja Nr 29 w sprawie sportu załączona do Traktatu z Amsterdamu z dnia 2 października 1997 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/31).

¹⁰⁶ Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz. Urz. UE C 306 z 2007 r., Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569).

dążenia do komplementarności unijnego prawa sportowego jest wykształcenie swoistego *acquis communautaire sportive* przedstawiającego szereg inicjatyw w dziedzinie sportu i działalności sportowej, które zostały zaprezentowane w dużej mierze w aktach *sui generis*, tj. głównie w obwieszczeniach, programach, raportach, rezolucjach, sprawozdaniach, planach czy dokumentach roboczych, a także w tzw. prawie komplementarnym przyjmowanym w postaci deklaracji poszczególnych państw członkowskich UE. Jednakże należy nadmienić, że niektóre z nich miały nawet charakter wiążący, gdyż ostatecznie znalazły odzwierciedlenie w treści poszczególnych dyrektyw¹⁰⁷.

Dokonując analizy działalności instytucji unijnych w dziedzinie sportu, należy jednak stwierdzić, że miała ona w większości przypadków charakter wyłącznie incydentalny i niezorganizowany, tj. będący jednostkową reakcją na problemy uprzednio nakreślone przez TSUE. Niezwykle rzadko, zwłaszcza w początkowych etapach kształtowania unijnego prawa sportowego, akty prawa wtórnego stanowiły cenną egzegezę dotychczasowej praktyki orzeczniczej TSUE. Wobec powyższego należy stwierdzić, że decydującą rolę w zakresie nadzoru nad normotwórczą działalnością międzynarodowych i krajowych federacji sportowych *in genere*, w tym federacji piłkarskich *in concreto*, pełnił od lat w rzeczywistości TSUE (dawniej ETS).

Przeglądając dorobek orzeczniczy sądów unijnych, nie sposób nie odnieść wrażenia, że w wielu przypadkach to problematyka dotycząca piłki nożnej lub działalności sportowej z nią związanej stanowiła dowód silnego stopnia powiązań pomiędzy regułami stanowionymi przez ponadnarodowe lub narodowe federacje sportowe a prawem unijnym (wspólnotowym). Dokonując oceny wpływu piłki nożnej i działalności sportowej z nią związanej na sferę wykładni norm odnoszących się do zagadnień związanych ze sportem lub z niego wynikających można wręcz uznać, że piłka nożna i problemy natury prawnej z nią związane wyznaczały kierunek właściwej interpretacji danych regulacji albo co najmniej przyczyniały się do ich zmiany. Jest to widoczne w szczególności w odniesieniu do wspólnego rynku i obowiązku zapewnienia swobód gospodarczych. Najgłośniejszym przykładem z orzecznictwa, który zupełnie zmienił zapatrywanie na rzeczywistość funkcjonowania piłki nożnej *in concreto*, ale także sportu *in genere*, był wyrok ETS z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 *Bosman*¹⁰⁸. ETS w sposób wyraźny zaingerował w nim w dotychczasową autonomię FIFA

¹⁰⁷ Zob. szerzej B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu* (...), s. 91-92.

¹⁰⁸ Wyrok ETS z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 *Union royale belge des sociétés de football association ASBL v. Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v. Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman*, Zb. Orz. 1995 I-04921.

stwierdzając sprzeczność dotychczasowych przepisów transferowych FIFA i UEFA z art. 48 TWE (obecnie art. 54 TFUE), czyli zasadą swobody przepływu pracowników. W konsekwencji zrewolucjonizowało to prawo transferowe w piłce nożnej, które zostało uregulowane we współpracy Komisji Europejskiej i FIFA w zasadzie od nowa. Jeśli chodzi o inne sprawy dotyczące stopnia nasilenia zależności pomiędzy piłką nożną i prawem, które miały szczególnie doniosłe znaczenie w kontekście regulacji prawnej w zakresie piłki nożnej, a w szczególności działalności sportowej z nią związanej na terenie UE, to należy zwrócić uwagę przede wszystkim na dwie sprawy. Pierwsza z nich to sprawa ENIC¹⁰⁹, która dotyczyła zagadnienia *multi-club ownership*¹¹⁰, zaś druga to sprawa Piau¹¹¹ dotycząca licencjonowania działalności agentów piłkarzy, w toku której poruszano jeden z kluczowych aspektów problematyki prawa sportowego, tj. zakres legitymacji międzynarodowych federacji sportowych do przyjmowania rozwiązań w przedmiocie wolność działalności gospodarczej w zakresie sportu¹¹².

Ponadto warto zwrócić uwagę na to, że w unijnym orzecznictwie poruszana była również istotna problematyka z zakresu prawa ochrony konkurencji, tj. praw telewizyjnych do meczów¹¹³. W sprawie *UEFA broadcasting regulations*¹¹⁴ analizowana była zgodność z prawem unijnym, tj. art. 101-102 TFUE, zakazywania przez krajowe związki sportowe telewizyjnej transmisji niektórych meczów w określonych godzinach.

Poważnym symptomem świadczącym o sukcesywnym nabieraniu świadomości prawnosportowej przez organy UE i chęci koordynacji tej materii w prawie pierwotnym UE było przyjęcie Białej Księgi Sportu¹¹⁵. Pomimo że nie posiadała ona waloru normotwórczego, to okazała się swoistym przeglądem orzecznictwa, zbiorem istotnych zagadnień z pogranicza sportu, prawa unijnego oraz działalności organów UE¹¹⁶ i *per se* stanowiła zapowiedź dalszego

¹⁰⁹ Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie COMP/37 806: ENIC/ UEFA, http://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37806/37806_7_3.pdf [dostęp 18 czerwca 2018 r.].

¹¹⁰ Szerzej na temat zagadnienia *multi-club ownership* zob. w pkt. 4.3. niniejszej rozprawy doktorskiej.

¹¹¹ Zob. Wyrok Sądu Pierwszej Instancji z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie T-193/02 Laurent Piau przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, Dz. Urz. UE.C.2005.82.28/1 oraz Postanowienie ETS z dnia 23 lutego 2006 r. w sprawie C-171/05 Laurent Piau przeciwko Komisji Europejskiej, Zb. Orz. UE 2006 I-00037.

¹¹² Zob. pkt. 76-78 Wyroku Sądu Pierwszej Instancji z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie T-193/02 Laurent Piau przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, op.cit.

¹¹³ W okresie zwiększenia roli mediów w funkcjonowaniu sportu wnioski z tej sprawy miały kluczowe znaczenie z perspektywy analizy prawnej regulacji w zakresie praw medialnych w sporcie, w szczególności z punktu widzenia ochrony konkurencji.

¹¹⁴ Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 19 kwietnia 2001 r. w sprawie COMP/37.576, *UEFA's broadcasting regulations*, Dz. Urz. UE L 171 z 2001 r., s. 12.

¹¹⁵ Biała księga na temat sportu z dnia 11 lipca 2007 r., źródło: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=pl> [dostęp: 31 marca 2023 r.] (dalej: „Biała księga na temat sportu”).

¹¹⁶ Zob. szerzej J. Foks, „Biała księga sportu” Unii Europejskiej, Sport Wyczynowy 2008, nr 1-3, Poznań 2008, s. 100-101.

rozwoju unijnego prawa sportowego. Dokonując analizy m.in. przez pryzmat Traktatu Lizbońskiego należy dojść do wniosku, iż normatywny impuls reformatorski w zakresie transformacji unijnego sportowego porządku prawnego (którego w Białej Księdze Sportu dopatrywali się najwięksi optymiści z doktryny prawa sportowego), nie został należycie wykorzystany. Potencjalne sfery działania instytucji unijnych w zakresie sportu i działalności sportowej z nim związanej nadal nie zostały należycie doprecyzowane. Gdyby nie dynamiczny proces zmian w sferze sportu wynikających m.in. z postępującej globalizacji, profesjonalizacji i komercjalizacji, które stale przysparzają judykaturze szeregu problemów praktycznych, można byłoby wysnuć tezę wręcz o zaprzepaszczonym potencjale Białej Księgi Sportu¹¹⁷.

Ukonstytuowanie unijnej polityki sportowej nastąpiło dopiero w dniu 1 grudnia 2009 r., tj. wraz z wejściem w życie Traktatu Lizbońskiego, na mocy którego wprowadzono do prawa pierwotnego UE postanowienie dotyczące sportu. Zgodnie z nowym brzmieniem art. 6 TFUE sport stał się jedną z dziedzin, w których UE uzyskała kompetencje do prowadzenia działań mających na celu wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań państw członkowskich o wymiarze europejskim. Są to tzw. kompetencje miękkie, ponieważ UE nie może zastępować kompetencji państw członkowskich w dziedzinie sportu. Zgodnie z art. 2 ust. 5 zd. 2 TFUE prawnie wiążące akty UE odnoszące się do sportu nie mogą prowadzić do harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych państw członkowskich. Wszelkie kroki prawne podejmowane przez organy UE w odniesieniu do sportu będą miały jedynie charakter dodatkowy i przy ich wykonywaniu będą musiały zostać zachowane zasady proporcjonalności i pomocniczości¹¹⁸.

Z kolei w myśl drugiego postanowienia TFUE, które wprost odnosi się do sportu, tj. art. 165 ust. 1 zd. 2 TFUE, UE przyczynia się do wspierania europejskich przedsięwzięć w zakresie sportu, uwzględniając jego szczególny charakter, jego struktury oparte na zasadzie dobrowolności oraz uwzględniając jego funkcję społeczną i edukacyjną. Jeśli chodzi o materialny zakres kompetencji instytucji unijnych, to zgodnie z art. 165 ust. 2 TFUE działania UE zmierzają w tym zakresie do rozwoju europejskiego wymiaru sportu, przez popieranie uczciwości i dostępności we współzawodnictwie sportowym oraz współpracy między podmiotami odpowiedzialnymi za sport, jak również przez ochronę integralności fizycznej i psychicznej sportowców, w szczególności tych najmłodszych. Wyraźnie widać, że powyższa

¹¹⁷ W szczególności mam tu na uwadze powszechną mobilizację w dyskusji towarzyszącej procesowi uchwalania Białej księgi na temat sportu.

¹¹⁸ Zob. szerzej R. Kopczyk, *Zakaz dyskryminacji w sporcie w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2013, s. 80-87.

działalność instytucji unijnych przede wszystkim ma dotyczyć zagadnień wynikających ze społecznego wymiaru sportu.

Z racji członkostwa Polski w UE i wynikającej z art. 91 ust. 2 Konstytucji RP zasady pierwszeństwa prawa UE przed prawem krajowym należy stwierdzić, że normy z zakresu polskiego prawa sportowego nie mogą być sprzeczne z prawem UE i powinny wpisywać się w unijną politykę sportową celem należytej kooperacji z organami UE i pozostałymi państwami członkowskimi w dążeniu do zakładanych celów zarówno w dziedzinie sportu, jak i priorytetów o charakterze ogólnym, tj. do zapewnienia funkcjonowania wewnętrznego rynku, który zgodnie z art. 26 TFUE powinien przede wszystkim cechować się zapewnieniem swobody przepływu osób (obejmującej także swobodny przepływ pracowników oraz swobodę prowadzenia działalności gospodarczej), towarów, usług i kapitału.

1.6. Autonomia sportu a funkcje regulacji dotyczących sportu i działalności sportowej

Autonomię sportu należy rozpatrywać przede wszystkim w jej dwóch głównych aspektach, tj. organizacyjnym i normatywnym. W wymiarze organizacyjnym oznacza ona autonomię organizacji sportowych, a więc tzw. prawo do samoorganizacji. Stanowi to ważny element, który wymaga odpowiedniego ukształtowania ram organizacyjno-prawnych danej organizacji sportowej, aby móc zapewnić jej prawidłowe i efektywne funkcjonowanie. Z kolei w wymiarze normatywnym rozumiana jest jako autonomia wewnętrznych regulacji sportowych, tj. prawo do samostanowienia¹¹⁹. Podstaw formalnoprawnych autonomii organizacji sportowych należy szukać w fundamentalnym prawie obywatelskim i podstawowym prawie człowieka, jakim jest wolność zrzeszania¹²⁰. Źródłem autonomii organizacji sportowych w polskim systemie prawnym są art. 12 i art. 58 Konstytucji RP, które zostały doprecyzowane w szczególności w ustawie – Prawo o stowarzyszeniach¹²¹ (*lex generalis*) i ustawie o sporcie (*lex specialis*). Ponadto należy również zwrócić szczególną uwagę na art. 68 ust. 5 Konstytucji RP, który stanowi normę programową zaadresowaną do władz publicznych w przedmiocie nakazu wspierania kultury fizycznej, w tym sportu.

¹¹⁹ Zob. szerzej E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe w prawie polskim na tle rozwiązań zagranicznych*, Warszawa 2016, s. 291-300.

¹²⁰ Formalnoprawnym potwierdzeniem autonomii sportu jest m.in. rezolucja Zgromadzenia ONZ, w świetle której poparta została niezależność i autonomia sportu oraz misja MKOl w przewodzeniu Ruchu Olimpijskiego (zob. szerzej Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 31 października 2014 r., A/RES/69/6: źródło: <https://www.olympic.org/news/historic-milestone-united-nations-recognises-autonomy-of-sport> [dostęp: 14.11.2022 r.]).

¹²¹ Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach, Dz. U. z 2019 r., poz. 713 t.j. ze zm.

Autonomia sportu stanowi więc *de facto* swobodę zakładania, funkcjonowania i rozwiązania organizacji sportowych oraz swobodę stanowienia norm wewnętrznych w formie statutów, regulaminów, uchwał czy innych aktów o charakterze wewnętrznym, a następnie ich stosowania i egzekwowania, zasadniczo niezależnie od zewnętrznego wpływu (ingerencji) państwa¹²². Autonomia sportu nie może być jednak nieograniczona, gdyż powinna respektować przepisy prawa powszechnie obowiązującego. Niezależność sfery sportu nie oznacza możliwości rządzenia się wyłącznie swoimi dowolnymi prawami ani nie uprawnia do stawiania się ponad prawem¹²³, co bezsprzecznie godziłoby w zasadę państwa prawa i narażałoby gwarancyjny charakter krajowego porządku prawnego w kontekście ochrony praworządności. Stanowienie i stosowanie prawa nie powinny być dowolne. Organizacje sportowe obowiązane są do przestrzegania porządku prawnego obowiązującego na terenie państwa ich siedziby, a ponadto także do respektowania zagwarantowanej normatywnie roli państwa w sporcie. W tym kontekście granice autonomii sportu wyznaczać powinien podział ról państwa i organizacji sportowych w procesie kształtowania tej sfery życia społeczno-gospodarczego. Minimalną granicą autonomii sportu jest sfera, w której organizacje sportowe mają prawo do samostanowienia wewnętrznego porządku norm wiążących członków tychże organizacji i pozostałych podmiotów będących pod ich kognicją. Do minimalnej granicy autonomii sportu należy zaliczyć także stosowanie przyjętych przez organizacje sportowe reguł, które winny spełniać wymóg celowości, konieczności i proporcjonalności względem zakładanego celu. Z kolei maksymalna granica autonomii sportu wyznaczana jest przez zasady porządku prawnego oraz prawa podstawowe jednostek¹²⁴. Podstawowym obowiązkiem władzy publicznej w odniesieniu do sportu jest zapewnienie wszystkim obywatelom dostępu do zorganizowanej aktywności sportowej na równych i przejrzystych zasadach. Ponadto przyjmuje się, że ingerencja państwa w sprawy sportu powinna być dokonywana jedynie w sprawach, które mają charakter państwowy i są podejmowane w celu ochrony sportu jako dobra publicznego¹²⁵.

¹²² Por. M. Kędzior, *Autonomia organizacji sportowych w świetle prawa polskiego i Unii Europejskiej*, Sport Wyczynowy 2007, Nr 1-3, Poznań 2007, s. 7 oraz P. Łebek, *Autonomia organizacji sportowych*, Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego Europejskiego i Porównawczego 2011, Vol. IX, s. 160.

¹²³ Tak m.in. M. Gniatkowski, P. Kokot [w:] M. Gniatkowski (red.), *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Wrocław 2011, s. 76; M. Kędzior, *Autonomia organizacji (...)* op.cit., s. 7 oraz R. Siekmann, *What is Sports Law? A Reassessment of Content and Terminology*, [w:] R. Siekmann, J. Sock (red.), *Lex Sportiva: What is Sports Law?*, Haga 2012, s. 374-375

¹²⁴ Por. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 19-20

¹²⁵ Ibidem, s. 9-10.

Naturalnie wpływa to na zidentyfikowanie funkcji regulacji przyjmowanych w przedmiocie sportu i działalności sportowej odpowiednio przez prawodawcę, jak i właściwe organizacje sportowe. Z samej swej istoty wszelkie regulacje prawne w zakresie sportu, jako że są wynikiem podziału ról w procesie stanowienia norm, będą w istocie emanacją podziału kompetencji pomiędzy władzą publiczną a organizacjami sportowymi (tj. przede wszystkim międzynarodowymi federacjami sportowymi oraz krajowymi związkami sportowymi). Celem (funkcją) regulacji prawa powszechnego w przedmiocie sportu i działalności sportowej będzie przede wszystkim ochrona interesu prawnego z punktu widzenia publicznego (tj. sportu jako dobra publicznego). Kluczową ich funkcją jest również właściwe ukształtowanie podstawowych ram organizacyjnych–prawnych sportu, tak aby móc w pełni bezpiecznie scedować poszczególne obowiązki w zakresie funkcjonowania tego rynku na polskie związki sportowe¹²⁶. W pewnych aspektach regulacje prawne mają za zadanie zapewnić należyty poziom ochrony także z punktu widzenia interesu prywatnego. Przepisy prawa powszechnego mają przede wszystkim funkcję ochronną, której gwarantem mają być odpowiednie sankcje (spełniające funkcje prewencyjno-wychowawcze a niekiedy nawet represyjne). Nie można również zapominać o funkcji nadzorczej instrumentów prawnych mających zapewnić nadzór lub kontrolę nad polskimi związkami sportowymi.

Z kolei regulacje stanowione przez polskie związki sportowe (czy międzynarodowe federacje sportowe) z racji podziału zadań w procesie stanowienia (ale i stosowania) prawa będą naturalnie bardziej dotyczyły samego procesu organizacji, zarządzania i przebiegu współzawodnictwa sportowego. W rezultacie będą miały one raczej charakter porządkowy (jak np. przepisy licencyjne, przepisy gry itp.). Należy pamiętać, że ich stanowienie to ważny element autonomii organizacji sportowych, która jest przecież tak skrupulatnie chroniona w szczególności przez największe organizacje sportowe na świecie (jak np. MKOl, FIFA czy UEFA). Jednakże mogą one również powielać bądź doprecyzowywać pewne ogólne normy prawa powszechnego (np. w zakresie wymierzenia i egzekwowania sankcji). Wobec tego, w dużej mierze za pomocą wewnętrznych przepisów dyscyplinarnych kształtują również zasady odpowiedzialności poszczególnych uczestników rynku sportowego (np. zawodników, trenerów, klubów sportowych i ich właścicieli, pośredników transferowych, sędziów itd.). Dzięki temu eksponowana jest nie tylko ich funkcja prewencyjno-wychowawcza, ale przede

¹²⁶ Najlepszym dowodem na to jest treść art. 1 u.s., w myśl którego przepisy u.s. określają zasady uprawiania i organizowania sportu.

wszystkim represyjna, jak i egzekucyjna (tzn. mająca na celu przymuszenie do zastosowania się do określonych sankcji) ¹²⁷.

1.7. Wnioski

Analizy przeprowadzone w ramach niniejszym rozdziału pozwoliły udzielić odpowiedzi na przedstawione we wstępie pytania problemowe, co w konsekwencji umożliwiło wypracowanie szeregu wniosków, które przysłużą dalszym rozważaniom podejmowanym w niniejszej pracy.

Sport to niezwykle istotna część życia społecznego. Jednakże analiza przeprowadzona w tym rozdziale potwierdziła, że sukcesywnie nabiera on znaczenia nie tylko w sferze osobistej (prywatnej), ale także publicznej. Naturalnie przekłada się to na obszar badawczy i związane z nim aspekty prawne. Coraz częstsze związki sportu z polityką, czy też jego rosnące znaczenie ekonomiczne (gospodarcze) sprawia, że zagadnienia prawne związane ze sportem automatycznie mają coraz większą doniosłość prawną. Należy zauważyć, że działalność sportowa nabrała w istocie cech typowej działalności gospodarczej, która wykazuje bardzo duży potencjał finansowy. Świat sportu, z natury rzeczy konkurencyjny, łączy w sobie ideały rywalizacji w duchu zasad *fair play*, z coraz powszechniejszą tendencją do zmonetyzowania wyniku sportowego. Wspomniane zjawisko można z łatwością zaobserwować w obszarze najbardziej popularnej dyscypliny sportowej w Polsce (a może i na świecie) jaką jest piłka nożna.

Wielopłaszczyznowość świata sportu (w tym piłki nożnej) obserwowana szczególnie w ostatnich kilkudziesięciu latach sprawia, że zdecydowanie szersza powinna być również perspektywa prawna analizy oceny jego funkcjonowania. W konsekwencji naturalnie poszerzony jest również zakres oraz stopień oddziaływania norm z poszczególnych gałęzi prawa. Sport, a także działalności z nim związana, stały się bowiem zjawiskiem multidyscyplinarnym. Z uwagi jednak na to, że sport oraz działalność sportowa to sfery o wysokim stopniu zindywidualizowania, stanowią one specyficzny przedmiot unormowania, który wymaga strukturalnego wyodrębnienia. Wszelkie prace badawcze prowadzone w tym przedmiocie muszą bowiem uwzględniać jego wyjątkową specyfikę, wynikająca choćby

¹²⁷ Szerzej na temat znaczenia i specyfiki poszczególnych funkcji zob. w pkt. 3.8. niniejszej pracy.

z samej rywalizacji sportowej (czyli naturalnej konkurencyjności), jak i struktury organizacyjnej sportu.

Wspomniane unikatowe czynniki spowodowały, że w doktrynie zaczęto wyróżniać pojęcie prawa sportowego. Pomimo istnienia w literaturze przedmiotu na przestrzeni lat różnych definicji, to w moim przekonaniu po pojęciem prawa sportowego należy rozumieć zbiór wszelkich norm regulujących sprawy sportu lub działalności sportowej, przy uwzględnieniu tzw. *ius commune*. Do katalogu źródeł prawa sportowego nie powinny być zatem zaliczane tylko i wyłącznie normy prawa powszechnie obowiązującego, które odpowiednio:

- 1) odnoszą się stricte do sportu lub działalności sportowej, bądź
- 2) ze względu na powszechność ich stosowania znajdują do nich zastosowanie.

Odrzucając skrajnie pozytywistyczne podejście, w ślad za stanowiskiem W. Cajsela, w ramach katalogu źródeł prawa sportowego należy uwzględnić także:

- 1) prawo międzynarodowych organizacji sportowych zrzeszających krajowe związki sportowe,
- 2) prawo właściwych krajowych związków sportowych zrzeszających właściwe lokalne związki sportowe i kluby sportowe,
- 3) prawo właściwych lokalnych związków sportowych zrzeszających kluby sportowe oraz
- 4) prawo klubów sportowych.

Powyższy katalog norm zaliczanych do prawa sportowego należy uzupełnić również o zasady prawa sportowego, zwyczaję oraz tzw. *judge made sport law*, czyli prawo kształtowane przez sędziów i arbitrów orzekających w sporach sportowych. Podkreśla to swoistą złożoność źródeł prawa sportowego. Dopiero zaprezentowane powyżej rozumienie prawa sportowego *sensu largo* w moim przekonaniu najlepiej uwzględnia zarówno komplementarność regulacji w tym przedmiocie, jak i praktyczne znaczenie norm stanowionych przez poszczególne podmioty znajdujące się w strukturze organizacyjnej sportu. Takie szerokie ujęcie nie tylko umożliwi dotarcie do poznania prawnej specyfiki związanej z problematyką poruszaną w niniejszej pracy, ale przede wszystkim uwzględni praktyczne przełożenie na sposób funkcjonowania rynku sportowego.

Przy dokonywaniu kompleksowej analizy prawnej zagadnień związanych ze sportem oraz działalnością sportową należy mieć bowiem na uwadze takie czynniki jak pochodzenie regulacji, podział ról podmiotów w procesie jego stanowienia i stosowania, a także ukształtowany na tej podstawie system organizacyjny sportu oraz działalności sportowej. Mamy bowiem do czynienia ze zjawiskiem tzw. pluralizmu prawnego. Istniejące zależności (zarówno formalne, jak i praktyczne) pomiędzy sferą publicznoprawną i prywatnoprawną w zakresie sportu i działalności sportowej mają bowiem wpływ na ocenę m.in. zagadnienia mocy prawnej norm stanowionych przez międzynarodowe i krajowe federacje sportowe czy ich kolizję z normami prawa powszechnie obowiązującego. Co prawda wszystkie instytucje sportowe, a w szczególności wszystkie federacje sportowe, muszą bezwzględnie przestrzegać generalnych zasad prawa. Oznacza to przynajmniej formalną konieczność dostosowania się zarówno do norm prawa międzynarodowego (unijnego), jak i krajowego porządku prawnego. Autonomia międzynarodowych czy krajowych organizacji sportowych nie oznacza bowiem przyznania im legitymacji do kształtowania prawnego wymiaru sportu i działalności sportowej z nim związanej w sposób całkowicie dowolny ani w sferze stanowienia prawa, ani jego stosowania.

Jednakże z punktu widzenia praktyki funkcjonowania rynku sportowego, sytuacja – przynajmniej w niektórych obszarach - może niekiedy wyglądać nieco inaczej. System norm prawnych w sporcie jest wysoce specyficzny, gdyż w istocie stanowi wynik wzajemnego oddziaływania sektora publicznego i prywatnego. Ścieranie się sfery publicznoprawnej i sfery prywatnoprawnej, w tym wykorzystywanie przez największe organizacje sportowe pewnych narzędzi politycznych, ekonomicznych czy społecznych z pewnością, nadaje z punktu widzenia praktycznego znacznie większego znaczenia normom wewnątrzwiązkowym, aniżeli mogłoby to wynikać z klasycznej hierarchii źródeł prawa. Sport i działalność sportowa w ujęciu formalnym mogą jednak podlegać ingerencji ze strony poszczególnych państw oraz międzynarodowych i krajowych organizacji rządowych celem zapewnienia koherentności systemu prawnego.

W odniesieniu do kolejnego z problemów badawczych, tj. źródeł regulacji działalności sportowej (w tym współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej), w przepisach prawa powszechnego obowiązującego na terenie RP, należy zaznaczyć, że podstawowym obecnie aktem normatywnym odnoszącym się *stricte* do sportu i działalności sportowej (*in genere*) w Polsce jest ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Nie ma ona jednak charakteru zupełnego. Na dowód multidyseplinarności prawa sportowego w Polsce w treści u.s. znajduje

się bowiem szereg odesłań do innych aktów prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności do przepisów pr. stow., k.k., k.p.c. a także pośrednio m.in. do k.c. czy k.s.h. Względem tych generalnych aktów prawnych przepisy u.s. mają charakter *lex specialis*.

Ponadto obok u.s. i aktów wykonawczych do tejże ustawy, do katalogu źródeł prawa sportowego o charakterze norm powszechnie obowiązujących należy zaliczyć w szczególności ustawę o bezpieczeństwie imprez masowych czy ustawę o zwalczaniu dopingu w sporcie. Odnoszą się one ogólnie do wszystkich dyscyplin sportowych (a więc również do piłki nożnej). Należy jednak zauważyć, że niekiedy w przepisach u.b.i.m. znajdują się konkretne odniesienia do piłki nożnej.

Do zbioru norm prawnych zaliczanych do prawa sportowego, ale mających charakter wewnątrzwiązkowy, należy z kolei zaliczyć normy ustanawiane przez odpowiednie polskie związki sportowe, a także lokalne (wojewódzkie) związki sportowe. Zarówno z racji piramidalnej struktury organizacyjnej sportu, jak i wyrażonego w art. 12 u.s. obowiązku członkostwa polskiego związku sportowego w międzynarodowej federacji sportowej, niezwykle ważną rolę w katalogu źródeł prawa sportowego w Polsce odgrywają właśnie regulacje międzynarodowych federacji sportowych.

Oznacza to, że normy wewnątrzwiązkowe kształtują się na wielu poziomach. W pierwszej kolejności należy podkreślić obowiązywanie regulacji międzynarodowych o charakterze odpowiednio generalnym (MKOl) czy odnoszącym się do danej dyscypliny sportu. Na przykładzie piłki nożnej są to przepisy ustanawiane przez FIFA czy UEFA. W dalszej kolejności są normy krajowych organizacji członkowskich (np. przepisy PZPN w zakresie piłki nożnej). Niezwykle ważną płaszczyzną jest również orzecznictwo CAS czy innych międzynarodowych lub krajowych organów jurysdykcyjnych (np. sądów polubownych orzekających w sprawach sportowych czy organów dyscyplinarnych).

Tym samym do źródeł regulacji działalności sportowej w zakresie piłki nożnej w Polsce należy zakwalifikować normy prawa krajowego i prawa UE oraz względnie autonomiczne regulacje wewnętrzne organizacji sportowych, w szczególności federacji *stricto* piłkarskich, tj. FIFA, UEFA, PZPN, WZPN czy nawet wewnętrzne regulacje stanowione przez spółkę Ekstraklasa S.A., a także orzecznictwo organów jurysdykcyjnych właściwych w ramach tych organizacji bądź CAS. Z punktu widzenia krajowego orzecznictwa z całą pewnością istotny dorobek dla prawa sportowego w zakresie piłki nożnej stanowi przede wszystkim orzecznictwo Piłkarskiego Sądu Polubownego PZPN, Komisji Dyscyplinarnej PZPN, Najwyższej Komisji

Odwoławczej PZPN, Komisji Ligi Ekstraklasy S.A. bądź Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu przy PKOl.

W nawiązaniu do analizy źródeł prawa sportowego należy również podkreślić, że w świetle orzecznictwa TSUE sport i działalność sportowa (*in genere*), a także piłka nożna (*in concreto*) są przedmiotem prawa UE, o ile stanowią działalność o wymiarze gospodarczym w rozumieniu prawa unijnego (czyli w zakresie w jakim dotyczy odpłatnego świadczenia usług, pracy czy prowadzenia działalności gospodarczej związanej ze sportem). W kontekście obszaru badawczego niniejszej rozprawy oznacza to, że w sytuacji, gdy dany podmiot stanowi przedsiębiorstwo w rozumieniu prawa UE, to jego działalność będzie podlegała również przepisom z zakresu ochrony konkurencji wskazanym w art. 101 i 102 TFUE. Takie podejście do zastosowania unijnej regulacji prawnej do aktywności sportowej o wymiarze gospodarczym wynika przede wszystkim z wielowymiarowości sportu i działalności sportowej (np. sport profesjonalny i amatorski). Co prawda *differentia specifica* sportu i działalności sportowej skutkuje tym, że nie mogą one być traktowane jak inne typowe sektory rynku wewnętrznego. Jednakże nie jest to równoznaczne z tym, że są wyłączone spod oddziaływania norm prawa UE.

Analizując orzecznictwo TSUE warto zaznaczyć, że problematyka sportu (*in genere*), jak i piłki nożnej oraz działalności sportowej z nią związanej (*in concreto*) stanowiła potwierdzenie daleko idących relacji i zależności pomiędzy prawem unijnym a regulacjami stanowionymi przez międzynarodowe lub krajowe organizacje sportowe. W odniesieniu do tak kluczowych zagadnień w prawie UE jakim są m.in. wspólny rynek czy swobody gospodarcze, to w dużej mierze spory z zakresu piłki nożnej wyznaczały kierunek właściwej interpretacji danych regulacji albo co najmniej przyczyniały się do ich zmiany (np. sprawa Bosmana). Należy jednak pamiętać, że ważną rolę w kształtowaniu norm zaliczanych do prawa sportowego na szczeblu unijnym stanowi również działalność innych organów unijnych, w szczególności Komisji Europejskiej czy Parlamentu Europejskiego.

W wyniku Traktatu Lizbońskiego sport na mocy art. 6 TFUE stał się jedną z dziedzin, w których UE uzyskała kompetencje do prowadzenia działań mających na celu jedynie wspieranie, koordynowanie lub uzupełnianie działań państw członkowskich o wymiarze europejskim. Wobec tego UE nie może zastępować kompetencji państw członkowskich w dziedzinie sportu. Zgodnie z art. 2 ust. 5 zd. 2 TFUE prawnie wiążące akty UE odnoszące się do sportu nie mogą prowadzić bowiem do harmonizacji przepisów ustawowych i wykonawczych państw członkowskich. Wszelkie kroki prawne podejmowane przez organy

UE w odniesieniu do sportu w efekcie będą miały jedynie charakter dodatkowy, przy jednoczesnym uwzględnieniu zasady proporcjonalności i pomocniczości.

Należy zauważyć, że w myśl art. 91 ust. 2 Konstytucji RP normy z zakresu polskiego prawa sportowego nie mogą być sprzeczne z prawem UE. Powinny się one zatem wpisywać się w unijną politykę sportową, aby umożliwić należytą kooperację z organami UE oraz pozostałymi państwami członkowskimi w ramach działań na rzecz realizacji zakładanych celów zarówno w dziedzinie sportu, jak i priorytetów o charakterze ogólnym. W szczególności odnosi się to do konieczności zapewnienia odpowiedniego funkcjonowania wewnętrznego rynku, przy uwzględnieniu swobody przepływu osób (obejmującej także swobodny przepływ pracowników oraz swobodę prowadzenia działalności gospodarczej), towarów, usług i kapitału.

Złożoność katalogu źródeł prawa sportowego w istocie dowodzi tego jak trudny jest proces jego stanowienia. W szczególności poważnym utrudnieniem jest fakt, iż często ośrodkiem decyzyjnym nie są wcale prawodawcy czy krajowe związki sportowe, ale międzynarodowe federacje sportowe. Z założenia dążą one do unifikacji podstawowych zasad funkcjonowania sportu i działalności sportowej. Przy tak wielu członkach, a co za tym idzie zróżnicowanych systemach prawnych, pogodzenie wymogu zgodności norm prawa sportowego z przepisami prawa powszechnego niekiedy może być nawet niemożliwe. Ponadto praktycznym aspektem dalece utrudniającym proces stanowienia regulacji w odniesieniu do sportu i działalności sportowej jest umiejętność pogodzenia autonomii organizacji sportowych, przy jednoczesnym zachowaniu podstawowych zasad porządku prawnego, w tym zapewnieniu realnych instrumentów nadzoru lub kontroli nad organizacjami sportowymi. W istocie ten problem ma też podłoże polityczne i dyplomatyczne. Dotyka bowiem pozycji największych organizacji sportowych (jak np. MKOl, FIFA czy UEFA) na arenie politycznej, a w efekcie ich relacji z przedstawicielami władzy publicznej. Naturalnie implikuje to zakres ingerencji krajowego czy unijnego prawodawcy w zakres regulacji w przedmiocie sportu czy działalności sportowej. Tym samym determinuje zakres korzystania z autonomii normatywnej, tj. swobody zakładania, funkcjonowania i rozwiązania organizacji sportowych oraz swobody stanowienia norm wewnętrznych w formie statutów, regulaminów, uchwał czy innych aktów o charakterze wewnętrznym, a następnie ich stosowania i egzekwowania. W rezultacie kształtuje to także stopień niezależności międzynarodowych i krajowych organizacji sportowych w stanowieniu norm z zakresu prawa sportowego. W odniesieniu do drugiego aspektu autonomii organizacji

sportowych (czyli tzw. prawa do samoorganizacji), wyzwaniem jest z kolei właściwe i efektywne uregulowanie ram organizacyjno-prawnych w ramach ich struktury.

Implikacje autonomii organizacji sportowych, a także ścierania się sfery publicznoprawnej ze sferą prywatnoprawną w zakresie sportu i działalności sportowej determinują *prima facie* funkcje poszczególnych regulacji z zakresu prawa sportowego. Biorąc pod uwagę konstytucyjne normy programowe w odniesieniu do sportu jako przede wszystkim elementu kultury fizycznej dostępnego dla wszystkich, mają przede wszystkim stanowić gwarancję ochrony sportu jako dobra publicznego. Ponadto ważnego wniosku w zakresie analizy funkcji regulacji sportowych dostarcza analiza treści art. 1 u.s. W myśl tego przepisu regulacje u.s. mają przede wszystkim zapewnić należyte ukształtowanie podstawowych ram organizacyjnych–prawnych sportu w Polsce. Ma to przysłużyć do tego, aby w ramach tzw. praw wyłącznych polskich związków sportowych móc w pełni bezpiecznie scedować na te związki poszczególne obowiązki w zakresie funkcjonowania sportu i działalności sportowej. Jest to zatem podstawowy obowiązek w zakresie ochrony sportu, który jest realizowany przede wszystkim z punktu widzenia publicznego. Jednakże, niektóre z norm prawa sportowego, z racji tego, że odnoszą się do zakresu praw i obowiązków poszczególnych uczestników rynku sportowego, mogą także realizować funkcję ochronną w interesie prywatnym. Odpowiedni mechanizm sankcji w istocie może mieć walor prewencyjno-wychowawczy, a także – przy odpowiednim stopniu surowości – może spełniać funkcję represyjną. Z uwagi na złożoność i zależność pewnych norm prawa sportowego od siebie, niektóre z przepisów mogą pełnić nawet funkcji egzekucyjną i tym samym przymuszać do wyegzekwowania stosownych sankcji od podmiotów naruszających dane normy ogólne (lub *stricte* sportowe).

Mając na względzie podział zadań w procesie stanowienia (ale i stosowania) prawa, to wydaje się, że *prima facie* normy wewnętrzzwiązkowe poszczególnych organizacji sportowych będą pełniły funkcję porządkową w ramach ich struktury. Będą one miały na celu przede wszystkim ukształtowanie normatywne procesu organizacji, zarządzania i przebiegu współzawodnictwa sportowego (np. przepisy licencyjne, przepisy gry itp.). Jak już zostało podkreślone w ramach przeprowadzonych badań stanowienie to niezwykle ważny (i to w ujęciu normatywnym, jak i ambicjonalnym) element będący emanacją autonomii organizacji sportowych. Oczywiście organizacje sportowe niekiedy jedynie implementują pewne rozwiązania prawne ustanowione w przepisach prawa powszechnego do swoich wewnętrznych przepisów. Nie można jednak zapominać o tym, że prawodawca kształtuje normy prawne na pewnym poziomie ogólności, w szczególności w sporcie, gdzie wiele kwestii zależy m.in. od

tego z jaką dyscypliną sportową mamy do czynienia. W rezultacie czasami pozostawia przez to niektóre zagadnienia do doprecyzowania już bezpośrednio przez właściwe polskie związki sportowe (np. w zakresie wymierzenia i egzekwowania sankcji). W konsekwencji za pośrednictwem rozbudowanych norm wewnątrzwiązkowych mogą kształtować się dalsze funkcje określonych instrumentów prawnych (np. za pomocą wewnętrznych przepisów dyscyplinarnych, w zależności choćby od ich zakresu, w tym stopnia dolegliwości może być realizowana funkcja represyjna, prewencyjno-wychowawcza bądź nawet egzekucyjna).

Rozdział 2. Struktura instytucjonalna piłki nożnej

2.1. Uwagi wprowadzające

Mając na uwadze powszechnie obserwowane w świecie sportu dynamicznie rozwijające się wielopłaszczyznowe procesy profesjonalizacji, globalizacji czy komercjalizacji, należy skłonić się ku twierdzeniu, że mniej więcej od początku XXI wieku jesteśmy świadkami sukcesywnego rozwoju niezwykle perspektywicznego biznesu o gigantycznym potencjale ekonomicznym, którym stał się biznes sportowy¹²⁸. W realiach gospodarki rynkowej sport w dużej mierze nabiera cech charakterystycznych dla typowych działalności gospodarczych. Jednym z przejawów tego zjawiska jest m.in. dostosowywanie się pod kątem organizacyjno-prawnym do wymogów rynku w celu pozyskiwania nowych źródeł dochodu, aby możliwie zmaksymalizować osiągnięty zysk.

Nieodłącznym elementem profesjonalizacji sportu, na przestrzeni lat była postępująca instytucjonalizacja sportu, która w praktyce przesunęła ciężar zarządzania sportem z sektora publicznego na prywatny, co w dużej mierze przyczyniło się do sukcesu finansowego odnotowanego na rynku sportowym. Synergia pomiędzy procesem profesjonalizacji sportu (oraz działalności z nim związanej) a instytucjonalizacją sportu jest na tyle silna, że w mojej ocenie konieczność profesjonalizacji sportu wymusza jego dalszą instytucjonalizację, zaś instytucjonalizacja sportu przyczynia się do jego dalszej profesjonalizacji.

Z uwagi na rosnące zyski biznesu sportowego, a także olbrzymią popularność i specyfikę funkcjonowania, sport i związana z nim działalność gospodarcza stają się przedmiotem coraz szerszego zainteresowania społecznego. Dotyczy ono również podmiotów publicznych. Państwo czy samorządy lokalne, z uwagi na rosnące znaczenie społeczno-gospodarcze sportu oraz nieustanne poszerzanie jego oddziaływania na inne sfery gospodarki, coraz częściej próbują z jednej strony zapobiegać negatywnym skutkom dynamicznego progresu sportu i działalności z nim związanej, z drugiej zaś – partycypować w korzyściach wynikających z jego rozwoju i to nie tylko pod kątem finansowym, ale również marketingowym czy wizerunkowym. Oczywiście działania władz publicznych uzależnione są w dużej mierze od posiadanych możliwości i przysługujących im kompetencji. Efektem tych zjawisk jest niezwykle praktyczny problem relacji państwo-organizacje sportowe i związany

¹²⁸ Por. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 25.

z tym podział ról w zakresie stanowienia i stosowania prawa. W istocie stanowi to jedno z kluczowych zagadnień z zakresu prawa sportowego.

Jednakże prawidłowe zrozumienie istoty tematyki poruszanej na gruncie prawa i sportu, w szczególności tak kluczowych kwestii jak:

- a) legitymacja organizacji sportowych do ustanawiania wiążących norm regulujących sprawy z zakresu danej dyscypliny sportu,
- b) stosowanie oraz skuteczne egzekwowanie tych norm,
- c) problematyka związana z ewentualną kolizją tych norm z normami prawa powszechnie obowiązującego oraz
- d) wpływ takiej kolizji na pozycję prawną uczestników rynku sportowego (tj. klubów sportowych, sportowców, pośredników transakcyjnych itd.),

- wymaga w pierwszej kolejności zrozumienia istoty funkcjonowania kluczowych organizacji sportowych. W tym celu niezbędne jest omówienie tych organizacji zarówno pod kątem formy organizacyjno-prawnej, jak i statusu prawnego. Ponadto dla pełnego zrozumienia omawianej problematyki wymagane jest również przybliżenie faktycznej pozycji kluczowych organizacji sportowych oraz roli, jaką pełnią we współczesnym sporcie i dotyczącej go polityce.

2.2. Ruch Olimpijski. Rola MKOl

Dokonując holistycznej analizy struktury zarządzania sportem w perspektywie globalnej, należy w pierwszej kolejności podkreślić istotę Ruchu Olimpijskiego, znajdującego się pod najwyższym kierownictwem i przywództwem Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego obejmującego w szerokim ujęciu organizacje, sportowców i inne osoby, które zgadzają się postępować zgodnie z Kartą Olimpijską¹²⁹ w celu wniesienia wkładu w budowanie

¹²⁹ Karta Olimpijska stanowi akt prawa wewnętrznego MKOl, pełniący zarazem rolę statutu MKOl, będący zbiorem fundamentalnych zasad olimpizmu oraz artykułów i przepisów wykonawczych do tych artykułów przyjętych przez MKOl, regulujących m.in. organizację, działania i funkcjonowanie Ruchu Olimpijskiego, tj. w szczególności główne prawa i obowiązki MKOl, Międzynarodowych Federacji i NKOl oraz Komitetów Organizacyjnych Igrzysk Olimpijskich, których obowiązkiem jest postępowanie zgodnie z Kartą Olimpijską (zob. wstęp do Karty Olimpijskiej). W literaturze przedmiotu przyjmuje się, że Karta Olimpijska ma formę *quasi-umowną* (zob. szerzej A. Mestre, *The Legal Basis of the Olympic Charter*, *International Sports Law Journal* 2008, no. 1-2, s.101. Z kolei zdaniem J. Nafziger spełnia ona kryteria zwyczaju międzynarodowego (zob. J.A.R. Nafziger, *International Sports Law*, Nowy Jork 2006, s. 2). Fundamentalną rolę Karty Olimpijskiej w sferze zarówno zarządzania, jak funkcjonowania sportu, podkreślono już w jej wstępie, w którym stwierdzono, że stanowi ona „podstawowe narzędzie o charakterze konstytucyjnym”. Pomimo, iż od strony terminologii prawnej nie jest to określenie poprawne, to w mojej ocenie w zupełności oddaje praktyczne znaczenie tego aktu w świecie sportu, a w szczególności jego nadrzędną pozycję w systemie regulacji sportowych. Podobny

pokoju i lepszego świata poprzez wychowanie młodzieży przez sport uprawiany zgodnie z ideą olimpizmu i jego wartościami¹³⁰. Zgodnie z ust. 3 postanowień wstępnych Karty Olimpijskiej, stanowiących jednocześnie fundamentalne zasady olimpizmu, mianem Ruchu Olimpijskiego¹³¹ należy określać skoordynowane, zorganizowane, uniwersalne i stałe działania, realizowane pod najwyższym kierownictwem MKOl, wszystkich osób fizycznych i prawnych zainspirowanych wartościami olimpizmu.

Zgodnie z art. 1 ust. 2 Karty Olimpijskiej trzema głównymi elementami składowymi Ruchu Olimpijskiego są Międzynarodowy Komitet Olimpijski („MKOl”), Międzynarodowe Federacje Sportowe oraz Narodowe Komitety Olimpijskie („NKOl”). W myśl art. 1 ust. 3 Karty Olimpijskiej obok powyższych trzech filarów olimpizmu i sukcesorów idei nowożytnego olimpizmu autorstwa Pierre’a de Coubertin, Ruch Olimpijski obejmuje również Komitety Organizacyjne Igrzysk Olimpijskich („KOIO”), krajowe związki, kluby i osoby należące do międzynarodowych federacji sportowych i NKOl, szczególnie sportowców, których interesy stanowią podstawowy element działalności Ruchu Olimpijskiego, jak również sędziów, trenerów oraz innych działaczy sportowych i personelu technicznego. Ponadto Ruch Olimpijski obejmuje także organizacje i instytucje uznane przez MKOl¹³². Wobec powyższego, należy zauważyć, że katalog podmiotów, dla których najwyższym aktem w hierarchii źródeł norm *stricte* prawno-sportowych powinna być Karta Olimpijska, jest bardzo szeroki i zróżnicowany¹³³. W praktyce cechuje go ogromna dysproporcja, w szczególności

„konstytucyjny” charakter mają statuty poszczególnych międzynarodowych federacji sportowych. Karta Olimpijska wykazuje zarówno pewne elementy dokumentu prawnego, jak i predestynujące go do miana manifestu politycznego (zob. E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe (...)* op.cit., s. 96). Polskie tłumaczenie Karty Olimpijskiej (ale o treści obowiązującej od dnia 9 października 2018 r., czyli nieuwzględniającej zmian wprowadzonych w wersji obowiązującej od dnia 8 sierpnia 2021 r.) dostępne jest na oficjalnej stronie internetowej PKOl pod adresem <https://www.olimpijski.pl/Media/files/Karta-Olimpijskav9-10-2018.pdf> [dostęp: 23.05.2022 r.].

¹³⁰ Zob. art. 1 ust. 1 Karty Olimpijskiej.

¹³¹ Definicja Ruchu Olimpijskiego znajduje się także w art. 2 pkt 15 Międzynarodowej Konwencji o Zwalczeniu Dopingu w Sporcie z 19 października 2005 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 142, poz. 999 ze zm.), zgodnie z którą Ruch Olimpijski oznacza wszystkich, którzy wyrażają zgodę na postępowanie zgodnie z Kartą Olimpijską, i którzy uznają władzę i autorytet MKOl, a mianowicie: Międzynarodowe Federacje dyscyplin włączonych do programu Igrzysk Olimpijskich, Krajowe Komitety Olimpijskie, Komitety Organizacyjne Igrzysk Olimpijskich, sportowców, sędziów, związki i kluby, jak również wszystkie organizacje i instytucje uznawane przez MKOl.

¹³² Np. Trybunał Arbitrażowy ds. Sportu (CAS), Światowa Organizacja Antydopingowa (WADA), Międzynarodowy Komitet Paraolimpijski.

¹³³ Pomimo hierarchicznej struktury Ruchu Olimpijskiego, w doktrynie Ruch Olimpijski określany jest również konfederacją konkurujących podmiotów z racji reprezentowania przez te podmioty w wielu sytuacjach sprzecznych interesów (zob. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 84).

w potencjale ekonomicznym i politycznym, co niejednokrotnie skutkuje występowaniem poważnych konfliktów interesów¹³⁴.

Pomimo, iż Karta Olimpijska nie jest aktem prawa powszechnie obowiązującego i nie obowiązuje *erga omnes*, to m.in. z racji struktury organizacyjnej sportu, jak i jego olbrzymiego znaczenia społeczno-gospodarczego, jest powszechnie stosowana i uznawana. Jej akceptacja i ściśle przestrzeganie determinują możliwość uczestnictwa w Ruchu Olimpijskim, w tym Igrzyskach Olimpijskich¹³⁵. W perspektywie olbrzymiego poziomu zainteresowania społecznego tymi zawodami, a także biorąc pod uwagę liczne korzyści związane z partycypowaniem w strukturach Ruchu Olimpijskiego (np. partycypacja w zyskach z umów sponsorskich, merchandisingu, biletów, sprzedaży praw telewizyjnych do wydarzeń sportowych, a także nagrody za osiągnięty wynik sportowy), taki warunek *de facto* wymusza jej akceptację oraz podporządkowanie się jej postanowieniom przez innych uczestników świata sportu. Wiążący charakter Karty Olimpijskiej można wywnioskować zarówno ze wspomnianego wcześniej obowiązku działania członków Ruchu Olimpijskiego zgodnie z jej postanowieniami, jak i wyrażonego w postanowieniach wstępnych Karty Olimpijskiej, stanowiących jednocześnie fundamentalne zasady olimpizmu, wymogu uznania organizacji przez MKOl¹³⁶. Formalne uznanie przynależności do Ruchu Olimpijskiego stanowi warunek dopuszczenia do rywalizacji sportowej organizowanej pod auspicjami MKOl lub innych organizacji należących do Ruchu Olimpijskiego¹³⁷. Ewentualne sprzeczności wewnętrznych

¹³⁴ Np. spór na linii MKOl i FIFA co do poziomu ich transparentności wywołany po aferze korupcyjnej z udziałem Prezydenta FIFA Seppa Blatera i innych przedstawicieli FIFA.

¹³⁵ Co ciekawe, akurat w piłce nożnej uczestnictwo w Igrzyskach Olimpijskich nie jest obecnie aż tak prestiżowe, jak w innych dyscyplinach sportu.

¹³⁶ Słusznie przyjmuje się, że podstawą wiążącego charakteru Karty Olimpijskiej jest już sam fakt przynależności do Ruchu Olimpijskiego (zob. J.A.R. Nafziger, R. Kirkwood Paterson, A.D. Renteln, *Cultural Law: International, Comparative and Indigenous*, Cambridge University Press 2010, s. 760).

¹³⁷ Doniosłość prawna MKOl znalazła również odzwierciedlenie w polskim systemie prawnym a mianowicie w art. 11 ust. 2 pkt 4) u.s. i art. 12a ust. 1 u.s. konstytuujących wspólnie z art. 11 ust. u.s. zasadę „jeden polski związek sportowy – jeden sport” zwanej też zasadą „jeden związek – jeden sport” czy „jedna organizacja – jeden sport” (zob. S. Fundowicz, *Prawo Sportowe*, op.cit., s. 81-82 oraz W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 98-101). Zgodnie z art. 11 ust. 2 pkt 4) u.s. do wniosku o wyrażenie zgody na utworzenie polskiego związku sportowego składanego do ministra właściwego do spraw kultury fizycznej dołącza się m.in. zaświadczenie o przynależności do międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl. Z kolei na mocy art. 12a ust. 1 u.s. Polski związek sportowy jest obowiązany należeć do właściwej międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl. Z założenia zasada „jeden związek – jeden sport” ma mieć przede wszystkim charakter gwarancyjny, gdyż „rozwiązanie to zmierza do konsolidacji polskiego sportu oraz daje rękojmię zachowania przez polskie związki sportowe odpowiednich standardów etyczno-prawnych, jako że uznanie przez MKOl uwarunkowane jest przestrzeganiem postanowień Karty Olimpijskiej, Światowego Kodeksu Antydopingowego oraz globalnym charakterem danego sportu (zob. Uzasadnienie do projektu ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r., <https://bip.msit.gov.pl/download/2/909/ustawaosporcie050809r.pdf> [dostęp: 31.08.2022 r.]; szerzej na ten temat: S. Fundowicz, *Prawo Sportowe*, op.cit., s. 882 oraz W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 100-101).

postanowień danych organizacji sportowych z Kartą Olimpijską, w tym także z fundamentalnymi ideami olimpizmu, uniemożliwiałyby dokonanie takiego uznania. Przekreślałoby to zatem możliwość uczestnictwa w zawodach sportowych oraz partycypacji we wspomnianych korzyściach wynikających z przynależności do Ruchu Olimpijskiego.

W konsekwencji obowiązywanie Karty Olimpijskiej w stosunku do międzynarodowych federacji sportowych, NKOl, krajowych związków sportowych, klubów, osób należących do międzynarodowych federacji sportowych i NKOl, sportowców, sędziów, trenerów, a także innych podmiotów wskazanych w art. 1 ust. 2 i 3 Karty Olimpijskiej wynika z „dobrowolnego” przyjęcia Karty Olimpijskiej i poddania się jej regulacjom¹³⁸. Instrumentem prawnym, który ma zagwarantować respektowanie postanowień Karty Olimpijskiej przez poszczególnych członków Ruchu Olimpijskiego, jest również wprowadzenie wewnętrznych mechanizmów kontrolnych i nadzorczych, których przejawem jest m.in. art. 25 Karty Olimpijskiej. Wprowadzono w nim obowiązek zgodności statutów, sposobu postępowania i działalności międzynarodowych federacji sportowych w Ruchu Olimpijskim z postanowieniami Karty Olimpijskiej. Ponadto dodatkowym zabezpieczeniem zapewniającym kontrolę zgodności działań poszczególnych członków Ruchu Olimpijskiego z Kartą Olimpijską jest wyrażony w art. 27 Karty Olimpijskiej obowiązek zapewnienia przez NKOl przestrzegania postanowień Karty Olimpijskiej przez wszystkie podmioty uczestniczące w Ruchu Olimpijskim na poziomie krajowym. Skutkiem powyższych rozwiązań jest utworzenie hierarchicznej i piramidalnej struktury organizacyjnej¹³⁹ w sporcie podległym MKOl. Fundamentem jej istnienia jest *de facto* siatka dobrowolnych zobowiązań ze strony podmiotów przynależących do Ruchu Olimpijskiego o charakterze cywilnoprawnym¹⁴⁰, ukształtowanych i doprecyzowanych we właściwych statutach, regulaminach, umowach, uchwałach itp., tworzonych zarówno na poziomie międzynarodowym, jak i krajowym.

Należy podkreślić, że na szczycie wspomnianej piramidy organizacyjnej Ruchu Olimpijskiego znajduje się założony w 1894 r. z inicjatywy barona Pierre’a de Coubertina

¹³⁸ Najczęstszą formą uznania Karty Olimpijskiej i poddania się jej regulacjom jest zamieszczenie klauzuli o obowiązku jej stosowania przestrzegania w statucie organizacji lub innym akcie o charakterze wewnętrznym.

¹³⁹ Por. S. Gardiner, S. Boyes [w:] S. Gardiner, M. James, J. O’Leary, R. Welsh, I. Blackshaw, S. Boyes, A. Caiger, *Sports law*, Nowy Jork 2006, s. 162.

¹⁴⁰ W doktrynie i orzecznictwie przeważa pogląd oparty na teorii umownej, że stosunek przynależności do związku sportowego ma charakter umowy prawa cywilnego zawartej pomiędzy związkiem sportowym a jego członkiem (zob. szerzej wyrok SA w Warszawie z dnia 31 stycznia 1996 r., sygn. akt I ACr 989/95, LEX nr 26497 oraz uzasadnienie uchwały SN z dnia 11 maja 2005 r., sygn. akt III CZP 16/2005, LEX nr 148431). W doktrynie istnieje również sformułowany na gruncie teorii korporacyjnej pogląd odmienny, zgodnie z którym stosunki pomiędzy członkiem związku a związkiem sportowym nie mają charakteru cywilnoprawnego (zob. szerzej M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 114–116).

MKOl z siedzibą w Lozannie (Konfederacja Szwajcarska), który w myśl art. 15 ust. 1 Karty Olimpijskiej jest organizacją międzynarodową, pozarządową, nienastawioną na zysk, zarejestrowaną na czas nieokreślony, będącą osobą prawną o statusie stowarzyszenia, podlegającą prawu Konfederacji Szwajcarskiej¹⁴¹. Uznanie MKOl nastąpiło na mocy dekretu Szwajcarskiej Rady Federalnej z dnia 17 września 1981 r. określającego statut MKOl, a następnie na podstawie umowy z dnia 1 listopada 2000 r. precyzującej status MKOl na terenie Konfederacji Szwajcarskiej¹⁴². W myśl art. 15 ust. 3 i 4 Karty Olimpijskiej celem MKOl jest wypełnianie misji, roli i obowiązków wyznaczonych na mocy Karty Olimpijskiej, do których wypełniania może on ustanowić, nabyć lub w inny sposób kontrolować inne podmioty prawne, takie jak fundacje lub przedsiębiorstwa. MKOl podlegają NKOl oraz międzynarodowe federacje sportowe, którym to z kolei podlegają przynależące do nich krajowe związki sportowe zrzeszające sportowców, sędziów, trenerów oraz innych działaczy sportowych i personel techniczny z danej dyscypliny sportu¹⁴³.

Jak słusznie zauważył E. J. Krześniak¹⁴⁴, już sama analiza literalnego brzmienia postanowień Karty Olimpijskiej prowadzi do wniosku, że celem organizacji działających w ramach Ruchu Olimpijskiego, w szczególności międzynarodowych federacji sportowych, są nie tylko kwestie *stricto* organizacyjno-sportowe, lecz również chęć podkreślenia ich daleko idącej autonomii i niezależności. Maja się one przejawiać w dużej mierze w braku kontroli i niekiedy okazywanym zamiarze pozostawania poza „klasycznym” (tj. normatywnym) porządkiem prawnym. Biorąc pod uwagę także realia funkcjonowania takich podmiotów i ich rolę w rzeczywistości społecznej, gospodarczej a nawet i politycznej, zwłaszcza przez pryzmat ogromnej zdolności dyplomatycznej i lobbingowej oraz ogromny kapitał społeczno-ekonomiczny, należy z niepokojem stwierdzić, że ich pozycja polityczna jest niekiedy silniejsza

¹⁴¹ Ze względu na rolę MKOl, w tym w szczególności fakt sprawowania przez MKOl pieczy nad sportem na poziomie międzynarodowym, jest on w doktrynie określany jako organizacja parasolowa Ruchu Olimpijskiego. Podobną rolę w sferze piłki nożnej przypisuje się FIFA i UEFA (zob. W. Woźniak, *Polityka wobec sportu. Sport jako element polityki publicznej*, Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje nr 37(2), 2017, s. 42).

¹⁴² Zob. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 85.

¹⁴³ Najwyższą pozycję MKOl w hierarchicznej strukturze sportu doskonale widać także m.in. w definicji Ruchu Olimpijskiego z art. 2 pkt 15 Międzynarodowej Konwencji o Zwalczeniu Dopingu w Sporcie z 19 października 2005 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 142, poz. 999 ze zm.), w świetle którego warunkiem *sine qua non* przynależności do Ruchu Olimpijskiego jest m.in. uznanie władzy i autorytet MKOl przez Międzynarodowe Federacje dyscyplin włączonych do programu Igrzysk Olimpijskich, Krajowe Komitety Olimpijskie, Komitety Organizacyjne Igrzysk Olimpijskich, sportowców, sędziów, związki i kluby, jak również wszystkie organizacje i instytucje uznawane przez MKOl.

¹⁴⁴ Zob. E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe (...)*, s. 96.

aniżeli państw narodowych¹⁴⁵, co wzbudza szereg kontrowersji¹⁴⁶. Zakres uprawnień nadanych organizacjom sportowym, zwłaszcza w odniesieniu do zwolnień fiskalnych, może wręcz implikować wrażenie, że legislatorzy nadają im cechy *quasi-publicznoprawne*¹⁴⁷.

Wybór siedziby MKOl na terytorium Konfederacji Szwajcarskiej¹⁴⁸, w tym także jej dalsze utrzymywanie na terenie tego kraju, nie był przypadkowy i podyktowany był przede wszystkim kwestiami prawnymi zapewniającymi wysoce nieskrępowaną wolność rozwoju, tj. w szczególności daleko idącą elastyczność szwajcarskiego systemu prawnego w aspekcie kształtowania wewnętrznej struktury organizacji, w tym sposobu funkcjonowania stowarzyszeń i wewnętrznej hierarchicznej podległości związków, a także licznymi instrumentami zapewniającymi ogromną niezależność oraz korzystnymi rozwiązaniami podatkowymi¹⁴⁹. Sprzyjającym rozwiązaniem prawnym funkcjonującym w systemie prawa szwajcarskiego jest również mniejszy, aniżeli w przypadku innych podmiotów prowadzących działalność gospodarczą, stopień odpowiedzialności MKOl czy innych organizacji sportowych mających swoją siedzibę na terenie Konfederacji Szwajcarskiej wobec osób trzecich za swoje działania i zaniechania¹⁵⁰. MKOl na mocy umowy z Radą Federalną Szwajcarii zwolniony jest m.in. z wielu obowiązków na gruncie prawa podatkowego, a ponadto korzysta z przywilejów na tle prawa celnego i prawa pracy. W szczególności obejmuje to ułatwienia procedur celnych oraz zwolnienia z ograniczeń dotyczących zatrudniania i wjazdu na terytorium Konfederacji Szwajcarskiej obcokrajowców, co ma ogromne znaczenie w kontekście globalizacji sportu. W kontekście procesu dynamicznej komercjalizacji sportu specjalny status MKOl w prawie

¹⁴⁵ Zob. E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe (...)* op.cit., s. 97.

¹⁴⁶ Zob. szerzej na temat zakresu przywilejów na gruncie prawa podatkowego i kontrowersji związanych z okolicznościami ich nadania K. Tetlak, *Immunitet podatkowy Międzynarodowego Komitetu Olimpijskiego* [w:] K. Wróbel (red.), *Współczesne wyzwania prawa sportowego – pomiędzy kulturą, biznesem a potrzebą bezpieczeństwa*, Warszawa 2015, s. 37-46.

¹⁴⁷ Zbieżność kompetencji władz międzynarodowych federacji sportowych i krajowych związków sportowych z kompetencjami władz państwowych zauważa Por. H. Goik „*Specyfika porządku i prawa sportowego – wprowadzenie do problematyki umów o uprawianie sportu*” [w:] M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott – Pietrzyk, M. Szpunar (red.), *Europeizacja prawa prywatnego. Tom I*, Warszawa 2008, str. 17.

¹⁴⁸ Swoje siedziby na terenie Konfederacji Szwajcarskiej oprócz MKOl mają chociażby FIFA, UEFA czy FIBA (Międzynarodowa Federacja Koszykówki).

¹⁴⁹ Zakres udogodnień MKOl wynikających z systemu prawa szwajcarskiego jest na tyle szeroki, że w zestawieniu z rozwiązaniami prawnymi pochodzącymi z innych systemów prawnych sprawił, że w literaturze niemieckiej Konfederacja Szwajcarska nazywana jest „prawnym rajem” (E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe (...)* op.cit., s. 97 za: U. Haas, D.-R. Martens, *Sportrecht – Eine Einführung in die Praxis*, Zurych 2011, s. 46).

¹⁵⁰ S. Ressel, *The necessity for national federations to Stand up for themselves*, Michigan State International Law Review 2012, vol. 20, nr 3, s. 814-815.

szwajcarskim przejawia się w pełnej swobodzie odnośnie do formy pozyskiwania i dysponowania środkami finansowymi oraz innymi wartościami materialnymi¹⁵¹.

W perspektywie krajowej naczelną organizacją Ruchu Olimpijskiego, samodzielnie wyznaczającą i realizującą cele związane z Ruchem Olimpijskim w Polsce jest Polski Komitet Olimpijski („PKOl”)¹⁵². PKOl, w myśl art. 24 ust. 1 i 2 u.s., jest osobą prawną, będącą organizacją pozarządową, działającą w formie związku stowarzyszeń zrzeszającego polskie związki sportowe oraz inne osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej lub osoby fizyczne, związane z narodowym ruchem olimpijskim. Do głównych obowiązków PKOl w myśl art. 25 ust. 1 i 2 u.s. należy współpraca z ministrem właściwym do spraw kultury fizycznej w zakresie sportu, a także obowiązek opiniowania projektów założeń aktów prawnych oraz projektów aktów prawnych w zakresie, w jakim dotyczą one sportu. *De facto* jest to równoznaczne z obowiązkiem przedkładania przez właściwe organy państwa tego rodzaju założeń aktów prawnych bądź projektów aktów prawnych do wiadomości PKOl.

Należy zauważyć, że autonomia PKOl została wyraźnie zaakcentowana i dookreślona w art. 1 ust. 2 i 3 Statutu PKOl¹⁵³. Na mocy art. 1 ust. 2 Statutu PKOl, samodzielnie wyznacza on swoje cele, programy działania i struktury, a także samodzielnie ustala w drodze aktów wewnętrznych reguły swego działania i formy realizacji zadań statutowych. Jednakże kwintesencją problematyki prawa sportowego w kontekście relacji pomiędzy prawem powszechnie obowiązującym a wewnętrznymi regulacjami organizacji sportowych, a także stopniem interwencji organów publicznych w sferę sportu jest art. 1 ust. 3 Statutu PKOl,

¹⁵¹ Por. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 86; zob. szerzej D. Jacob, R. Huber, K. Rauber, *Nonprofit law in Switzerland – Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*, Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 2009, Nr 47, s. 29.

¹⁵² Członkami olimpijskimi PKOl są polskie związki sportowe wskazane w wykazie prowadzonym przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, działające w sportach objętych programem najbliższych igrzysk olimpijskich, członkowie MKOl posiadający obywatelstwo polskie, Towarzystwo Olimpijczyków Polskich (zob. art. 9 ust. 1 Statutu PKOl). Z kolei członkami nieolimpijskimi PKOl mogą być polskie związki sportowe działające w sportach nie objętych programem igrzysk olimpijskich, osoby prawne, które są związane z ruchem olimpijskim, propagują idee olimpijskie lub przyczyniają się do rozwoju sportu polskiego (zob. art. 10 ust. 1 Statutu PKOl). Członkami wspierającymi PKOl mogą być osoby prawne, jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej oraz osoby fizyczne, które popierają cele statutowe PKOl i zadeklarowały świadczenia materialne (zob. art. 12 ust. 1 Statutu PKOl). Ponadto osobom fizycznym, szczególnie zasłużonym w działalności w krajowym lub międzynarodowym ruchu olimpijskim, a także osobie, która pełniła funkcję Prezesa PKOl i w sposób szczególny wpłynęła na rozwój ruchu olimpijskiego w Polsce może być nadana godność honorowego członka PKOl (zob. art. 13 ust. 1 i 2 Statutu PKOl). Członkostwo w MKOl, w przeciwieństwie do PKOl, mogą uzyskać wyłącznie osoby fizyczne.

¹⁵³ Statut Polskiego Komitetu Olimpijskiego (tekst jednolity uchwalony na Walnym Zgromadzeniu PKOl w dniu 25 kwietnia 2019 roku) (https://www.olimpijski.pl/Media/files/STATUT_PKOl_uchwalony_25.04.2019.pdf [dostęp: 21.11.2022 r.]).

stanowiący odzwierciedlenie art. 27 ust. 6 Karty Olimpijskiej¹⁵⁴, zgodnie z którym PKOl strzeże swej niezależności od wszelkich nacisków, a w szczególności politycznych, prawnych, ekonomicznych i religijnych. Przedmiotowe postanowienie będące wyrazem dość radykalnie interpretowanej zasady wolności zrzeszania i autonomii sportu ma być gwarancją daleko idącej niezależności. Jednakże to postanowienie w sytuacji konfliktu (np. przy kolizji norm prawa powszechnie obowiązującego z daną normą ustanowioną przez organizację sportową) z całą pewnością będzie stanowiło główny przedmiot dyskusji.

2.3. Międzynarodowe federacje sportowe

Jednym z głównych elementów składowych Ruchu Olimpijskiego są międzynarodowe federacje sportowe, tj. międzynarodowe pozarządowe organizacje kierujące jednym lub kilkoma sportami na szczeblu światowym, a także organizacje uznane przez międzynarodowe federacje za kierujące takimi sportami na szczeblu krajowym, których celem powinien być rozwój i propagowanie Ruchu Olimpijskiego¹⁵⁵. Z faktem przynależności do Ruchu Olimpijskiego związane są pewne obostrzenia w kwestiach wewnętrznych regulacji czy sposobu funkcjonowania międzynarodowych federacji sportowych¹⁵⁶. Podlegając powyższym ograniczeniom, każda międzynarodowa federacja sportowa na mocy art. 25 Karty Olimpijskiej zachowuje jednak niezależność i samodzielność w kierowaniu swoim sportem. Niemniej jednak zgodnie z art. 59 Karty Olimpijskiej w przypadku jakiegokolwiek naruszenia postanowień Karty Olimpijskiej, Światowego Kodeksu Antydopingowego, Kodeksu Ruchu Olimpijskiego w zakresie zapobiegania manipulacji zawodami sportowymi lub jakichkolwiek innych przepisów w odniesieniu do międzynarodowych federacji sportowych mogą być nałożone odpowiednie środki zaradcze lub sankcje¹⁵⁷.

Międzynarodowe federacje sportowe, podobnie jak MKOl, są organizacjami pozarządowymi. W przeciwieństwie do poglądów (bądź wątpliwości) pojawiających się w literaturze zagranicznej, w doktrynie prawa sportowego w Polsce, został wyrażony

¹⁵⁴ Zgodnie z art. 27 ust. 6 Karty Olimpijskiej NKOl muszą chronić swoją niezależność i opierać się wszelkiego rodzaju naciskom, w tym między innymi naciskom natury politycznej, prawnej, religijnej lub ekonomicznej, które mogą stawać na przeszkodzie wypełnianiu przez NKOl postanowień Karty Olimpijskiej.

¹⁵⁵ Zob. art. 25 Karty Olimpijskiej.

¹⁵⁶ Zgodnie z art. 25 Karty Olimpijskiej statuty, sposób postępowania i działalność takich międzynarodowych federacji w Ruchu Olimpijskim muszą być zgodne z Kartą Olimpijską, łącznie z przyjęciem i wdrażaniem Światowego Kodeksu Antydopingowego, a także Kodeksu Ruchu Olimpijskiego w zakresie zapobiegania manipulacji zawodami sportowymi.

¹⁵⁷ Zgodnie z art. 59 Karty Olimpijskiej są to: (i) wycofanie z programu Igrzysk Olimpijskich sportu, dyscypliny sportu lub konkurencji, (ii) cofnięcie tymczasowego uznania, (iii) cofnięcie pełnego uznania.

jednoznaczny pogląd, iż nie posiadają one podmiotowości prawnej w myśl prawa międzynarodowego publicznego¹⁵⁸. Przy uwzględnieniu obowiązku zachowania apolityczności oznaczałoby to, że międzynarodowe federacje sportowe nie mogą wchodzić w relacje z państwami na podstawie prawa międzynarodowego, a także zawierać z nimi umów o takim charakterze¹⁵⁹. Członkostwo w tych organizacjach posiadają narodowe związki sportowe w danej dyscyplinie sportu bądź podmioty o szczególnym charakterze (np. NKOl) w danym kraju, nie zaś państwa członkowskie. Status prawny międzynarodowych federacji sportowych rozpatrywany jest przez pryzmat prawa państwa ich siedziby, co prowadzi do wniosku, że w istocie powinien on być tożsamy lub co najmniej dalece zbliżony do statusu prawnego innych podmiotów o tej samej formie zorganizowania na terytorium danego państwa. W ujęciu formalnoprawnym są to „jedynie” podmioty prawa prywatnego (mające charakter prywatnych stowarzyszeń)¹⁶⁰, posiadające osobowość prawną, które co prawda działają w ramach przyznanej im autonomii, ale jednocześnie powinny w pełni respektować normy prawa powszechnie obowiązującego na terenie państwa swojej siedziby. W konsekwencji należałoby zakładać, że co do zasady powinny one podlegać ograniczeniom, w tym w zakresie kontroli i nadzoru ze strony upoważnionych organów państwowych, jeśli chodzi chociażby o sposób ich organizacji czy funkcjonowania, tak samo jak inne podmioty działające w tej samej formie prawnej na terytorium danego państwa.

Mając na uwadze m.in. prywatnoprawny charakter czy brak klasycznych uprawnień ustawodawczych, wykonawczych i sędziowskich¹⁶¹, należałoby stwierdzić,

¹⁵⁸ Pogląd o braku podmiotowości prawnej MKOl (jak i międzynarodowych oraz krajowych federacji sportowych) na gruncie prawa międzynarodowego publicznego reprezentuje J. Foks, który argumentuje go przede wszystkim tym, że członkami MKOl są krajowe związki sportowe i NKOl, a nie państwa (zob. szerzej J. Foks, *Prawo krajowe a prawo międzynarodowe – casus Polska*, Sport Wyczynowy 2006, Poznań 2006, s. 75-76, a także przygotowana na tej podstawie Odpowiedź Ministra Sportu z dnia 13 września 2006 r. - z upoważnienia prezesa Rady Ministrów - na zapytanie nr 1592 w sprawie statusu i działalności międzynarodowych organizacji sportowych, źródło: <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf/main/4A1EA3F5> [dostęp: 29.12.2022 r.]). Współcześnie w zagranicznej literaturze przedmiotu dominuje jednak pogląd odmienny wypracowany m.in. w oparciu o klasyczną definicję podmiotowości prawnej (tak. m.in. J.A.R. Nafziger, *International Sports Law*, op.cit., s. 25-26, K. Foster, *Is There a Global Sports Law?*, Entertainment Law 2003, vol. 2 no. 1, s. 13). Ponadto należy zwrócić uwagę, że w celu umożliwienia traktowania MKOl jako organizacji międzynarodowej na gruncie międzynarodowego prawa publicznego Rada Federalna Szwajcarii, mając na uwadze „uniwersalne powołanie w świecie sportu”, nadała MKOl na mocy ustawy specjalny status prawny (K. Foster, *Is There a Global Sports Law?*, [w:] R. Siekmann, J. Soek, *Lex Sportiva: (...) op.cit.*, s. 48).

¹⁵⁹ Zob. szerzej D. Wolski, *Regulacje przyjmowane przez międzynarodowe organizacje sportowe a prawo krajowe*, Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego, vol. XIV, 2016, s. 136.

¹⁶⁰ Zob. szerzej P. Mijał, *Monopol de iure związków sportowych w kontekście międzynarodowym* [w:] M. Biliński (red.), *Prawne aspekty funkcjonowania federacji sportowych*, Kraków 2014, s. 83 oraz J. Foks, *Prawo krajowe (...) op.cit.*, s. 75-76.

¹⁶¹ W doktrynie przyjmuje się, że specyficzna pozycja międzynarodowych federacji sportowych w sferze sportu i związany z nimi szereg daleko idących uprawnień pozwala na zaklasyfikowanie ich jako uprawnień *quasi*-ustawodawcze, *quasi*-wykonawcze i *quasi*-sędziowskie (zob. szerzej E. J. Krześniak, *Prawne mechanizmy*

że międzynarodowe federacje sportowe nie mają legitymacji do ingerowania w sprawy pozostające poza ich jurysdykcją. Ponadto nie mają dostatecznych uprawnień, aby móc kwestionować normy prawa powszechnie obowiązującego na terenie państw członkowskich, jak i ich prymat nad normami wewnętrznymi stanowionymi przez poszczególne międzynarodowe federacje sportowe¹⁶².

Ogólna misja międzynarodowych federacji sportowych w ruchu olimpijskim została określona w art. 26 Karty Olimpijskiej. Polega ona m.in. na ustanowieniu i umacnianiu, zgodnie z duchem olimpijskim, zasad uprawiania kierowanych przez nie sportów oraz zapewnieniu ich stosowania, a także zapewnieniu rozwoju tychże sportów na całym świecie. Ponadto MKOl ma przyczyniać się do osiągnięcia celów ustanowionych w Karcie Olimpijskiej, w szczególności poprzez propagowanie zasad olimpizmu i edukacji olimpijskiej, a ponadto przyjmowanie odpowiedzialności za kontrolę i kierowanie swoimi sportami na Igrzyskach Olimpijskich. Mając na uwadze zakres zadań międzynarodowych federacji sportowych i związany z tym szereg ich praw i obowiązków, w praktyce za najbardziej charakterystyczny przejaw ich działalności dla przeciętnego kibica sportowego z pewnością należy uznać organizowanie rozgrywek na poziomie międzynarodowym z udziałem reprezentacji poszczególnych państw, klubów sportowych czy indywidualnych sportowców.

Niezwykle istotna z perspektywy uczestników rynku sportowego jest również działalność nadzorcza międzynarodowych federacji sportowych nad przynależącymi do nich członkami, w szczególności nad kontynentalnymi federacjami sportowymi (np. nad UEFA, AFC, CAF, CONMEBOL, CONCACAF, OFC w piłce nożnej czy chociażby FIBA w koszykówce) oraz krajowymi związkami sportowymi (np. PZPN, PZKosz). Swoiste *ratio legis* wyżej wspomnianych uprawnień nadzorczych stanowi bowiem dążenie międzynarodowych federacji sportowych do unifikacji i harmonizacji reguł sportowych w danym sporcie w skali światowej. Powinny one być prawidłowo implementowane, a następnie właściwie stosowane i skrupulatnie egzekwowane.

Międzynarodowe federacje sportowe jako podmioty odpowiedzialne za należyłą organizację sportu w ujęciu globalnym dążą jednak nie tylko do unifikacji i harmonizacji

zabezpieczenia realizacji zasady autonomii sportu na przykładzie struktury i sposobu funkcjonowania Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej (FIFA), Przegląd Prawa Handlowego 2016/2, s. 5-11.

¹⁶² Na niezwykle interesujące rozwiązanie z punktu widzenia teorii prawa zdecydował się polski ustawodawca w art. 13 ust. 2 u.s., w którym w przypadku sprzeczności tego przepisu z regulacjami odpowiedniej międzynarodowej federacji sportowej przyznał pierwszeństwo normom ustanawianym przez właściwą międzynarodową federację sportową.

samych norm prawno-sportowych oraz ich wykładni. Jak obserwujemy w praktyce taka rola jest dla międzynarodowych federacji sportowych w wielu wypadkach niewystarczająca. Chcą one bowiem coraz śmielej korzystać ze swojej niekwestionowanej pozycji w strukturze sportu, potęgowanej przez dynamiczne procesy popularyzacji, globalizacji i komercjalizacji sportu. Zamiarem międzynarodowych federacji sportowych, w szczególności FIFA czy UEFA, jest również ugruntowanie na szczeblach krajowych określonej polityki sportowej, co ma zagwarantować ich szerszą niezależność. W tym kontekście należy zwrócić szczególną uwagę na treść preambuły Karty Olimpijskiej zatytułowanej „Fundamentalne zasady olimpizmu”: „(...) Uznając, iż sport jest ściśle powiązany ze społeczeństwem, organizacje sportowe zrzeszone wokół Ruchu Olimpijskiego są neutralne politycznie. Niezależnie ustanawiają swoje prawa i obowiązki, do których należy swobodne ustalanie i kontrolowanie zasad dyscyplin, określanie struktur i zarządzanie swoją organizacją, przeprowadzanie wyborów do swoich władz w sposób wolny od jakichkolwiek wpływów z zewnątrz, ale również odpowiedzialność za zapewnienie stosowania zasad dobrego zarządzania (...)”¹⁶³. Dokonując wykładni tego postanowienia, jak i analizując liczne spory na linii państwo – międzynarodowa federacja sportowa na tle zakresu autonomii czy swobody samoregulacji, należy zauważyć, że przytoczone postanowienie wstępne Karty Olimpijskiej pełni rolę swoistego manifestu politycznego i może być traktowane nawet jako roszczenie sobie pretensji przez organizacje należące do Ruchu Olimpijskiego do pozostawania poza reżimem prawa powszechnie obowiązującego¹⁶⁴.

Niemniej jednak, należy zaznaczyć, że w pełni skuteczne i niezależne funkcjonowanie oraz zarządzanie konkretnym sportem (lub konkretną dyscypliną sportu), wymaga od międzynarodowych federacji sportowych przede wszystkim doskonale rozwiniętej zdolności normotwórczej. Legitymacja do tworzenia wiążących norm, a następnie umiejętność i wykształcony system ich skutecznego egzekwowania, stanowią warunek *sine qua non* efektywnej realizacji powierzonej im misji zarówno *stricte* sportowej, jak i społecznej. Sport pozbawiony reguł w istocie przestałby być sportem¹⁶⁵. Należy zgodzić się z CAS, że rola międzynarodowych federacji sportowych właśnie w aspekcie stanowienia, stosowania i egzekwowania norm nabiera cech typowych dla rządów państw¹⁶⁶. Z całą pewnością to

¹⁶³ Zob. ust. 5 preambuły Karty Olimpijskiej zatytułowanej „Fundamentalne zasady olimpizmu”.

¹⁶⁴ Zob. E.J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe (...)* op.cit., s. 92.

¹⁶⁵ Z. Jaworski, *Sport z dystansu, Fakty i refleksje*, Warszawa 2015, s. 17.

¹⁶⁶ CAS w wyroku w sprawie AEK Ateny v. UEFA, CAS 98/200) stwierdził, że „Skład orzekający dostrzega ewidentną analogię pomiędzy zarządzającymi sportem organizacjami a rządami państw, gdy chodzi o ich funkcję ich regulatora, administratora oraz podmiotu nakładającego sankcje, w związku z czym podobne zasady powinny

międzynarodowe federacje sportowe czy krajowe związki sportowe mają lepszą perspektywę oceny organizacji, zarządzania i funkcjonowania danej dyscypliny sportu i tym samym powinny być wyposażone w instrumenty prawne, które umożliwiłyby im niezwłoczną i możliwie kompleksową reakcję na postępujące zmiany w sferze sportu, w szczególności jego profesjonalizację, globalizację czy komercjalizację, co stanowi również olbrzymie wyzwanie pod kątem normotwórczym.

W świetle powszechnie przyjętego w prawie wewnętrznym państw – *de facto* lub w wielu przypadkach już nawet *de iure* – modelu organizacyjnego sportu dominującą zasadą jest zasada „jeden związek – jeden sport”, której wynikiem jest ugruntowana i niepodważalna pozycja międzynarodowych federacji sportowych na arenie międzynarodowej¹⁶⁷. Wskutek przyznania międzynarodowym federacjom sportowym znaczącej autonomii, spoczywa na nich odpowiedzialność za stworzenie odpowiedniego modelu organizacyjnego w celu zapewnienia prawidłowego rozwoju danego sportu lub konkretnej dyscypliny sportu. Ich rola w tej materii w zasadzie sprowadza się do podobnych obowiązków jakie ciążyą *in genere* na prawodawcy państwowym. Z całą pewnością międzynarodowe federacje sportowe odgrywają kluczową rolę w kształtowaniu danej dyscypliny sportu zarówno pod względem organizacyjnym, jak i czysto sportowym. Korzystając z wypracowanej niekwestionowanej pozycji faktycznej i prawnej w dziedzinie sportu, a także olbrzymiej siły dyplomatycznej na arenie międzynarodowej, międzynarodowe federacje sportowe ustanawiają liczne normy, do przestrzegania których zobowiązani są konkretni uczestnicy danego rynku sportowego, tj. przede wszystkim podległe im kontynentalne federacje sportowe, krajowe związki sportowe, kluby sportowe, sportowcy, a także szereg innych podmiotów zaangażowanych w daną dyscyplinę sportu (trenerzy, działacze, sędziowie itd.).

Ze względu na fakt, iż wiele międzynarodowych federacji sportowych ma swoją siedzibę na terytorium Konfederacji Szwajcarskiej, ich prawa i obowiązki określone w ustanawianych przez nie wewnętrznych aktach (np. statutach czy regulaminach), muszą być zgodne z obowiązującym prawem szwajcarskim, co z uwagi na obowiązek przestrzegania

kierować działaniami tych organizacji” (zob. wyrok CAS z dnia 20 sierpnia 1999 r. w sprawie o sygn. akt CAS 98/200 AEK Ateny and SK Slavia Praga vs. UEFA, op.cit.).

¹⁶⁷ Międzynarodowe federacje sportowe nie posiadają co prawda statusu konsultacyjnego przy żadnej organizacji międzynarodowej o charakterze rządowym i nie zawierają odrębnych umów z państwami, jednakże w celu ochrony zarówno własnych interesów, jak i członków stowarzyszonych w międzynarodowych federacjach sportowych, zaangażowane są w dialog z różnymi kluczowymi instytucjami, jak np. Unia Europejska (w szczególności współpraca z Komisją Europejską m.in. przy kształtowaniu zasad rządzących rynkiem transferowym), Radą Europy czy Organizacją Narodów Zjednoczonych.

wspomnianych regulacji przez krajowe związki sportowe i przynależących do nich członków, oczywiście pośrednio implikuje także treść praw i obowiązków poszczególnych członków międzynarodowych federacji sportowych¹⁶⁸. Warunkiem przynależności do międzynarodowych federacji sportowych jest bowiem zgodność funkcjonowania z ich regulacjami, w tym w szczególności spoczywający na krajowych związkach sportowych oraz ich członkach obowiązek przestrzegania norm ustanawianych przez właściwe dla nich międzynarodowe federacje sportowe, pod rygorem odpowiedzialności regulaminowej¹⁶⁹. W rezultacie daną dyscypliną sportu w dużej mierze rządzą uniwersalne reguły i to niezależnie od tego, gdzie jest ona uprawiana. Biorąc pod uwagę realia funkcjonowania sportu, w tym w szczególności zakres ingerencji w organizację i regulacje prawne dotyczące danej dyscypliny sportowej, a także stopień uzależnienia i podległości krajowych związków sportowych, można więc mówić o faktycznej monopolistycznej pozycji międzynarodowych federacji sportowych. W istocie nie wynika ona z formalnoprawnej pozycji międzynarodowych federacji sportowych na gruncie prawa międzynarodowego czy prawa krajowego, lecz faktycznie wypracowanej pozycji w odniesieniu do danej dyscypliny sportu zarówno pod kątem prawodawczym, wykonawczym jak i sądowniczym. Najlepiej widać to na przykładzie najbardziej popularnych a zarazem najsilniejszych ekonomicznie i najbardziej wartościowych biznesowo dyscyplin sportowych (w tym m.in. w piłce nożnej)¹⁷⁰.

Wobec powyższego współcześnie można zaobserwować proces uniezależniania się międzynarodowych federacji sportowych od krajowych procesów prawotwórczych, przez co określa się je niekiedy mianem transnarodowych (ponadnarodowych¹⁷¹), a ustanawiane przez nie regulacje – *global law without a state*¹⁷². Pomimo że normy stanowione przez organizacje sportowe nie mają charakteru prawa stanowionego w danym państwie, w tym również w Polsce, gdyż nie znajdują się w katalogu źródeł prawa powszechnie obowiązującego wymienionych w rozdziale II Konstytucji RP, to odgrywają one kluczową rolę w kontekście

¹⁶⁸ Zob. szerzej D. Wolski, *Regulacje przyjmowane przez międzynarodowe organizacje sportowe (...)* op.cit., s. 134.

¹⁶⁹ Nierespektowanie norm stanowionych przez międzynarodowe federacje sportowe może skutkować zawieszeniem w prawach członka a nawet wykluczeniem krajowego związku sportowego z danej międzynarodowej federacji sportowej (np. sprawa nierespektowania postanowień statutu FIFA przez nigeryjską oraz ghańską federację piłkarską (zob. źródło: <http://www.sport.pl/pilka/7,64946,23790753,nigeria-i-ghana-zawieszone-przez-fifa.html> [dostęp: 12.06.2022 r.]).

¹⁷⁰ J. Foks, *Prawo krajowe (...)* op.cit., s. 80.

¹⁷¹ Por. J. Żyśko, *Struktura wybranych międzynarodowych organizacji sportowych*, [w:] L. Jaczynowski (red.), *Organizacja kultury fizycznej. Teoria i praktyka*. Tom II. Struktury organizacyjne, AWF, Warszawa 2001.

¹⁷² Zob. H. Radke, *Prawo międzynarodowych (...)* op.cit., s. 339, a także szerzej na temat zagadnienia *global law without a state* G. Teubner, *Global Bukowina: Legal Pluralism in the World Society* [w:] G. Teubner (red.), *Global Law without a State*, Dartmouth 1996, s. 3.

rzeczywistego funkcjonowania rynku sportowego. Autonomiczny system norm wewnętrznych organizacji sportowych o wysoce specyficznym zakresie przedmiotowym regulacji oparty jest *de facto* na systemie społecznych porozumień pomiędzy uczestnikami rynku sportowego. Mimo tego, że prawo sportowe powszechne i prawo wewnętrzne organizacji sportowych są odrębnymi porządkami normatywnymi, to w praktyce funkcjonowania rynku sportowego ich relacje pozostają bardzo płynne¹⁷³. W doktrynie słusznie zauważono, że porządek normatywny w różnym stopniu stanowiony przez MKOl, międzynarodowe federacje sportowe i krajowe związki sportowe ma charakter systemowy, gdyż ambicją wspomnianych organizacji sportowych jest dążenie do kompleksowego i możliwie niezależnego objęcia swoimi regulacjami jak najszerszej sfery związanej z funkcjonowaniem sportu i to nie tylko pod kątem samego współzawodnictwa sportowego, ale również kształtowania działalności związanej ze sportem. System regulacji wiążących uczestników rynku sportowego z uwagi na specyfikę sportu i szereg zależności z tym związanych ma charakter bardziej *ius* niż *lex*¹⁷⁴.

Z całą stanowczością należy jednak podkreślić, że nawet pomimo monopolistycznej pozycji międzynarodowych federacji sportowych i szlachetnej misji krzewienia sportu, która im towarzyszy, nie mogą one jej nadużywać i w pełni abstrahować od krajowych porządków prawnych czy chociażby norm prawa UE, w ramach których takie podmioty funkcjonują. Może to mieć bowiem bardzo poważne konsekwencje dla ochrony praworządności na tych terenach. Ponadto należy wskazać, że działalność międzynarodowych federacji sportowych i respektowanie powszechnie obowiązujących norm winny podlegać ocenie zarówno przez sądy państwowe, jak i TSUE¹⁷⁵. Podmiotem, który w mojej ocenie ma uwiarygadniać na arenie międzynarodowej działalność międzynarodowych federacji sportowych, przede wszystkim w kontekście poszanowania zasad praworządności, jest CAS. Jednakże nawet CAS uznał, że podobne zasady jak w odniesieniu do rządów państw powinny kierować działaniami organizacji sportowych¹⁷⁶.

¹⁷³ R. Siekmann, *What is Sports Law?* (...) op.cit., s. 374-375.

¹⁷⁴ Por. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2014, s. 160-161 oraz H. Izdebski, *Doktryny polityczno-prawne. Fundamenty współczesnych państw*, Warszawa 2012, s. 255-270.

¹⁷⁵ S. Cornelius, D. Cornelius, *Legal Status of International Sports Federation*, Global Sports Law and Taxation Reports 2014, Nr 1, s. 8.

¹⁷⁶ CAS w wyroku w sprawie AEK Ateny v. UEFA, CAS 98/200 stwierdził, że „Skład orzekający dostrzega ewidentną analogię pomiędzy zarządzającymi sportem organizacjami a rządami państw, gdy chodzi o ich funkcję ich regulatora, administratora oraz podmiotu nakładającego sankcje, w związku z czym podobne zasady powinny kierować działaniami tych organizacji” (zob. wyrok CAS z dnia 20 sierpnia 1999 r. w sprawie o sygn. akt CAS 98/200 AEK Ateny and SK Slavia Praga vs. UEFA, op.cit.).

2.4. Polskie związki sportowe

Zgodnie z art. 6 ust. 1 i 2 u.s. kluby sportowe, w liczbie co najmniej 3, mogą tworzyć związki sportowe, które mogą funkcjonować w formie stowarzyszenia lub związku stowarzyszeń. Polski związek sportowy posiada osobowość prawną i podlega wpisowi do KRS. Podstawą prawną działania polskiego związku sportowego jest u.s., a w zakresie w niej nieuregulowanym przepisy pr. stow. W myśl art. 8 ust. 1 u.s. członkiem polskiego związku sportowego może być klub sportowy, związek sportowy oraz inna osoba prawna, której statut, umowa albo akt założycielski przewiduje prowadzenie działalności w danym sporcie. Nadzór nad działalnością polskich związków sportowych sprawuje minister właściwy do spraw kultury fizycznej, z zastrzeżeniem, iż nie są nim objęte decyzje dyscyplinarne i regulaminowe władz polskich związków sportowych związane z przebiegiem współzawodnictwa sportowego.

Polski związek sportowy powoływany jest w celu organizowania i prowadzenia współzawodnictwa w danym sporcie. Jeżeli chodzi o zakres zadań polskiego związku sportowego, to co do zasady działa on w jednym sporcie, chyba że minister właściwy do spraw kultury fizycznej wyrazi zgodę na jego działanie w więcej niż jednym sporcie. Głównym zadaniem polskich związków sportowych jest ustanawianie norm w danym sporcie w zakresie przyznanym w ustawie¹⁷⁷. Rola i znaczenie polskich związków sportowych była doskonale widoczna pod rządami art. 12 poprzednio obowiązującej u.s.k., gdyż na jego podstawie, wskutek decentralizacji działalności w ramach sportu kwalifikowanego w doktrynie sformułowano tezę o tym, że polskie związki sportowe były wówczas najważniejszym podmiotem na krajowym rynku sportowym¹⁷⁸.

Uprawnienia wynikające zarówno z konstytucyjnej wolności zrzeszania się, jak i przynależności do MKOl oraz międzynarodowych federacji sportowych umożliwiają polskim związkom sportowym realizację wyłącznych praw przyznaných przez ustawodawcę na mocy art. 13 ust. 1 u.s., tj. wyłącznego prawa do (i) organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie, (ii) ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie, (iii) powołania kadry narodowej oraz przygotowania jej do igrzysk

¹⁷⁷ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r., op.cit.

¹⁷⁸ W. Cajsels, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, op.cit., s. 44-45.

olimpijskich, igrzysk paraolimpijskich, igrzysk głuchych, mistrzostw świata lub mistrzostw Europy oraz (iv) reprezentowania tego sportu w międzynarodowych organizacjach sportowych.

Jeśli chodzi o utworzenie polskiego związku sportowego, to wymaga ono uzyskania zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej wyrażonej w formie decyzji¹⁷⁹. Jednym z warunków uzyskania takiej zgody jest załączenie do wniosku zaświadczenia o przynależności do międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl, co oznacza, że brak takiej przynależności uniemożliwia uzyskanie statusu polskiego związku sportowego, chyba że dotyczy on sportu osób niepełnosprawnych¹⁸⁰.

Innymi przesłankami do wydania decyzji odmownej przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej jest niedołączenie do wniosku o utworzenie polskiego związku sportowego szczegółowego opisu sportu, w którym wnioskodawca zamierza organizować i prowadzić współzawodnictwo, wraz z dokładną informacją o warunkach jego uprawiania oraz regułach i systemie współzawodnictwa w tym sporcie lub niedołączenie projektu statutu lub – w sytuacji jego przedłożenia – niezgodność postanowień tego projektu z przepisami prawa, w szczególności wymaganiami określonymi w u.s. Co prawda w przepisie art. 11 ust. 3 u.s. nie ma mowy o konieczności zgodności postanowień statutu z przepisami właściwej międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl. Jednakże wymóg takiej zgodności pośrednio wynika z nałożonego na polski związek sportowy na mocy art. 12a u.s. obowiązku przynależności do właściwej międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl¹⁸¹. W związku z tym obowiązkiem polskie związki sportowe określając zasady uprawiania sportu i działalności z nim związanej obowiązane są uwzględnić nie tylko przepisy prawa powszechnego, ale także regulacje stanowione przez międzynarodowe federacje sportowe¹⁸². Z istoty przynależności do międzynarodowych federacji sportowych wynika także obowiązek podporządkowania się jego normom również na etapie stosowania i egzekwowania prawa. W związku z tym, ustawodawca

¹⁷⁹ Zob. art. 11 ust. 1 i 6 u.s.

¹⁸⁰ Zob. art. 11 ust. 2 pkt 4) u.s. w zw. z art. 11 ust. 6 u.s.

¹⁸¹ Nie dotyczy to polskiego związku sportowego działającego w sporcie osób niepełnosprawnych, który uzyskał zgodę, o której mowa w art. 11 ust. 6 u.s. Zgodnie z art. 12b ust. 1 i 2 u.s. polski związek sportowy, który nie należy do właściwej międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl, staje się związkiem sportowym działającym w formie związku stowarzyszeń z dniem uprawomocnienia się decyzji o stwierdzeniu braku takiej przynależności wydanej przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej

¹⁸² Zob. Uzasadnienie do projektu ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r., op.cit.

pośrednio wprowadza także obowiązek zgodności norm stanowionych przez polskie związki sportowe z przepisami prawa właściwego dla siedziby danej międzynarodowej federacji sportowej (najczęściej będzie to obowiązek zgodności z przepisami prawa szwajcarskiego) oraz przepisami wewnętrznymi ustanowionymi przez tę federację. Polskie związki sportowe obowiązane są implementować do swoich statutów i regulaminów postanowienia wynikające z regulacji międzynarodowych federacji sportowych, gdyż stanowi to warunek zarówno samej przynależności polskiego związku sportowego do danej międzynarodowej federacji sportowej, jak i uczestniczenia w najważniejszych imprezach sportowych (Igrzyskach Olimpijskich, mistrzostwach świata czy Europy). W przypadku braku takiej implementacji mogą zostać zastosowane sankcje regulaminowe. W ten sposób *de facto* międzynarodowe organizacje sportowe uzyskują decydujący głos w kwestii treści kluczowych norm regulujących sposób organizowania i uprawiania sportu w Polsce w zakresie ustawowych kompetencji polskiego związku sportowego. Można nawet powiedzieć, że państwo w sposób pośredni powierza część swoich kompetencji w zakresie stanowienia norm w zakresie sportu (dyscypliny sportu) na rzecz prywatnego podmiotu posiadającego status organizacji pozarządowej, co uzasadnia twierdzenie o *quasi*-ustawodawczych uprawnieniach organizacji sportowych. W konsekwencji normy wynikające ze statutów międzynarodowych federacji sportowych, a także innych przyjmowanych przez nie regulacji (np. regulaminów, uchwał, okólników), w świetle obowiązku ich implementacji do przepisów wewnątrzwiązkowych, uzyskują w ten sposób moc obowiązującą w danej sferze stosunków społeczno-gospodarczych w Polsce.

W perspektywie realnego wpływu takich federacji na prawa i obowiązki polskich związków sportowych faktyczny monopol międzynarodowych federacji sportowych staje się więc monopolem *de iure*¹⁸³. Ustawodawca polski, poprzez nałożony w art. 12b u.s. obowiązek przynależności polskiego związku sportowego do właściwej międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl, pośrednio sankcjonuje i implementuje postanowienia regulacji tychże organizacji sportowych na swoim terytorium. Niezwykle istotne jest to, że ta sfera pozostaje w istocie poza jakimkolwiek jego wpływem i kontrolą¹⁸⁴, a podyktowana jest partykularnymi interesami poszczególnych federacji sportowych. Jednakże na usprawiedliwienie ustawodawcy i biorąc pod uwagę realia funkcjonowania sportu, należy podkreślić, że dopiero uzyskanie członkostwa w międzynarodowych federacjach sportowych umożliwia polskim związkom sportowym

¹⁸³ Zob. M. Leciak (red.), *Prawo Sportowe*, op.cit., s. 18.

¹⁸⁴ M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 191-192.

faktyczną i pełną realizację uprawnień wyłącznych przyznanych im na mocy art. 13 ust. 1 pkt 3) i 4) u.s., a pośrednio także wskazanych w art. 13 ust. 1 pkt 1), gdyż jedną z głównych motywacji do rywalizacji o mistrzostwo Polski czy Puchar Polski (zwłaszcza w piłce nożnej) jest możliwość uczestnictwa w rozgrywkach europejskich.

2.5. FIFA

Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej („FIFA”¹⁸⁵) z siedzibą w Zurychu (Konfederacja Szwajcarii) jest stowarzyszeniem wpisanym do szwajcarskiego rejestru handlowego na podstawie art. 60 i n. szwajcarskiego kodeksu cywilnego, posiadającym osobowość prawną i mającym status organizacji pozarządowej¹⁸⁶. FIFA została założona w 1904 r. i skupia obecnie 211 narodowych federacji piłki nożnej, w tym PZPN, które wspiera finansowo i logistycznie poprzez różne dedykowane programy¹⁸⁷. Członkowie FIFA mają obowiązek przestrzegać postanowień statutu FIFA i innych przepisów wewnętrznych stanowiących przez FIFA (np. w formie regulaminów czy uchwał), a ponadto respektować orzecznictwo organów FIFA (m.in. *Football Tribunal* składającego się z trzech izb *FIFA the Dispute Resolution Chamber* (tj. Izby ds. Rozwiązywania Sporów), *the Players’ Status Chamber* (Izby ds. Statusu Zawodników) i *the Agents Chamber* (Izby ds. Agentów)¹⁸⁸. Narodowe federacje krajowe tworzą ponadnarodowe (regionalne) konfederacje piłkarskie (UEFA – Europa, AFC – Azja, CAF – Afryka, CONMEBOL – Ameryka Południowa, CONCACAF – Ameryka Północna, Środkowa i Karaiby, OFC – Oceania), wobec których FIFA jest organizacją nadrzędną.

W odniesieniu do statusu formalnoprawnego FIFA należy również zwrócić uwagę na wyrok Sądu Pierwszej Instancji w sprawie *L. Piau v. Komisja UE*¹⁸⁹, w świetle którego FIFA została uznana za związek związków przedsiębiorstw, czyli tzw. związek drugiego stopnia (ang. *second level association*) w rozumieniu art. 81 TWE (obecnie art. 101 TFUE). Powodem

¹⁸⁵ Skrót od fr. *Fédération Internationale de Football Association*.

¹⁸⁶ Zob. FIFA Statutes Regulations Governing the Application of the Statutes Standing Orders of the Congress August May 2022 edition, źródło: https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf [dostęp: 20.03.2023 r.], dalej jako: „Statut FIFA”.

¹⁸⁷ Zob. <https://www.fifa.com/football-development> [dostęp: [21.10.2022 r.].

¹⁸⁸ Co ciekawe, w ślad za art. 50 Statutu FIFA *Football Tribunal* jest osobnym bliżej nie sprecyzowanym organem orzeczniczym FIFA, ale nie jest nazywany formalnie organem jurysdykcyjnym FIFA. Zgodnie z art. 50 Statutu FIFA do katalogu organów jurysdykcyjnych FIFA należą wyłącznie: Komitet Dyscyplinarny (z ang. *the Disciplinary Committee*), Komitet Etyczny (z ang. *the Ethics Committee*) oraz Komitet Odwoławczy (z ang. *the Appeal Committee*).

¹⁸⁹ Zob. Wyrok Sądu Pierwszej Instancji z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie T-193/02 Laurent Piau przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, op.cit.

tego stanowiska był fakt, iż FIFA stanowi związek krajowych federacji piłkarskich, które z kolei są jednocześnie związkami przedsiębiorców zrzeszającymi kluby prowadzące działalność gospodarczą.

Zadaniem FIFA jest przede wszystkim organizacja różnego typu rozgrywek piłkarskich kobiet i mężczyzn na szczeblu międzynarodowym takich jak turnieje olimpijskie, mistrzostwa świata w rozgrywkach seniorskich czy młodzieżowych, Puchar Konfederacji czy Klubowe Mistrzostwa Świata. Ponadto FIFA w porozumieniu z Międzynarodową Radą Piłkarską¹⁹⁰ ustala obowiązujące zunifikowane przepisy gry w piłkę nożną. FIFA kształtuje także prawa i obowiązki swoich członków m.in. w odniesieniu do kwestii związanych z systemem transferowym czy statusem prawnym poszczególnych uczestników rynku piłkarskiego. Należy zwrócić uwagę, że FIFA dość mocno ingeruje chociażby w unijną zasadę swobody przepływu osób i usług, w szczególności w odniesieniu do zawodników niepełnoletnich. FIFA ma zadania związane zarówno z misją społeczną piłki nożnej, jak i jej wymiarem biznesowym oraz wizerunkowym. Jeśli chodzi o misję społeczną, to celem FIFA jest przede wszystkim szerzenie idei współzawodnictwa w piłce nożnej w poszanowaniu zasad *fair play*, w tym zakazu dyskryminacji. W aspekcie gospodarczym FIFA w szczególności zarządza prawami marketingowymi i medialnymi do rozgrywek, których jest organizatorem (*merchandising*, sprzedaż praw telewizyjnych czy marketingowych do wydarzeń sportowych, dystrybucja biletów). Ponadto warunkuje zasady, na jakich podmioty trzecie mogą uczestniczyć w korzyściach płynących z uczestnictwa w rynku piłkarskim (m.in. przepisy dot. pośredników transakcyjnych). Pod względem normotwórczym rola FIFA jest niezwykle interesująca, gdyż musi ona pogodzić niemal wszystkie istniejące na świecie systemy prawne, co w praktyce jest niemożliwe i przynosi szereg kontrowersji. Jednakże należy wyraźnie podkreślić, że pomimo tych oczywistych trudności FIFA nie może stać ponad prawem i tworzyć całkowicie niezależnego systemu prawnego, gdyż byłoby poważne zagrożenie dla krajowych porządków prawnych. Możliwe są pewne odstępstwa lub modyfikacje wynikające ze specyfiki sportu, w tym piłki nożnej, ale powinny być one dokładnie przeanalizowane i przyjmowane na rozsądnych warunkach.

FIFA ma niezwyklejłą pozycję na arenie międzynarodowym z racji zarządzania potężnym rynkiem biznesowym¹⁹¹, który dotyczy aż 211 narodowych federacji sportowych. Jej monopolistyczna pozycja na rynku piłkarskim powoduje, że w odniesieniu do

¹⁹⁰ W jęz. ang. *International Football Association Board*.

¹⁹¹ Budżet FIFA przekracza budżet wielu państw.

problematycznych aspektów pojawiającym się przede wszystkim na etapie stosowania czy egzekwowania prawa, niejednokrotnie stara się wpływać na krajowe porządki prawne czy prawo UE. Dokonywane jest to zazwyczaj w formie dialogu dyplomatycznego, ale niekiedy FIFA, pod groźbą sankcji dla krajowych federacji sportowych, wymusza w istocie przyjęcie pewnych rozwiązanych ustawodawczych. FIFA bardzo restrykcyjnie broni swojej niezależności, a także niezależności swoich członków, interpretując te wartości zgodnie z zasadami prawa szwajcarskiego, co w praktyce oznacza daleko idącą autonomię. Wszelkie naciski polityczne na krajowe federacje piłkarskie spotykają się z surową reakcją ze strony władz FIFA.

Z całą pewnością należy podkreślić, że fenomen FIFA najlepiej pokazuje potęgę autonomii sportu we współczesnym świecie. Mając na względzie procesy zachodzące w piłce nożnej, w szczególności dynamiczną jej profesjonalizację, globalizację, mediatyzację oraz związaną z tym modyfikację roli i celów FIFA, a także szereg wyzwań, które przed nią stoją, należy wskazać, że FIFA sukcesywnie i nieodwracalnie ewoluuje od stowarzyszenia w kierunku korporacji transnarodowej, w której dominują cele komercyjne¹⁹².

2.6. UEFA

Unia Europejskich Związków Piłkarskich („UEFA”¹⁹³) z siedzibą w Nyonie (Konfederacja Szwajcarii), podobnie jak FIFA, jest stowarzyszeniem wpisanym do szwajcarskiego rejestru handlowego na podstawie art. 60 i n. szwajcarskiego kodeksu cywilnego, posiadającym osobowość prawną i mającym status organizacji pozarządowej¹⁹⁴. UEFA została założona w 1954 r. i aktualnie zrzesza 55 narodowych federacji piłkarskich (50 z Europy oraz 5 z Azji), w tym PZPN. Dokonując wykładni rozważań Sądu Pierwszej Instancji w sprawie *L. Piau v. Komisja UE*, UEFA należy uznać za związek przedsiębiorców. UEFA będąca konfederacją piłkarską została uznana przez FIFA, w związku z czym obowiązana jest respektować statut FIFA i inne przepisy wewnętrzne stanowiące przez FIFA. Wobec powyższego w hierarchicznej i piramidalnej strukturze piłki nożnej w Europie znajduje się o stopień niżej niż FIFA, lecz wyżej niż PZPN i Ekstraklasa S.A.

¹⁹² Zob. szerzej R. Sobiecki, K. Lesiewicz, *Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej (FIFA) jako korporacja transnarodowa*, *Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie* 2012, nr 4, s. 39-45.

¹⁹³ Skrót od ang. *Union of European Football Associations*.

¹⁹⁴ UEFA Statutes. Rules of Procedure of the UEFA Congress. Regulations governing the Implementation of the UEFA Statutes. Edition 2021, źródło: <https://documents.uefa.com/v/u/OsXl2S7PUiUKy7gCop4Q5w> [dostęp: 13.04.2022 r.], dalej jako: „Statut UEFA”).

Głównym zadaniem UEFA jest przede wszystkim organizacja różnego typu męskich i kobiecych rozgrywek piłkarskich na szczeblu europejskim takich jak m.in. rozgrywki Ligi Mistrzów UEFA (ang. *UEFA Champions League*), Ligi Europy UEFA (ang. *UEFA Europa League*), czy Superpucharu Europy UEFA (*UEFA Super Cup*). W związku z organizacją tych rozgrywek, UEFA ustanawia szereg norm związanych m.in. z systemem kwalifikacji do tych rozgrywek, systemem licencyjnym, zasadami odpowiedzialności dyscyplinarnej i regulaminowej. Zarządza również prawami marketingowymi oraz medialnymi do tych rozgrywek i określa zasady dystrybucji środków uzyskanych z tej działalności. Ponadto dzięki uprawnieniom nadanym przez FIFA, UEFA jest odpowiedzialna za organizację kwalifikacji do mistrzostw świata w piłce nożnej.

W odniesieniu do UEFA, podobnie jak w przypadku FIFA, coraz większe znaczenie mają działania wynikające z komercjalizacji piłki nożnej. UEFA sprawuje nadzór nad europejskim rynkiem piłkarskim i stara się go właściwie stymulować. Z racji tak ogromnego zaplecza społeczno-gospodarczego również ona podejmuje liczne działania dyplomatyczne. W szczególności w porozumieniu z Komisją Europejską debatuje nad kształtem zasad rządzących europejskim rynkiem piłkarskim (w tym w szczególności rynkiem transferowym czy rynkiem pośredników transakcyjnych) w celu przyjęcia stosownych norm zgodnych z prawem UE.

2.7. PZPN

Polski Związek Piłki Nożnej („PZPN”) z siedzibą w Warszawie jest polskim związkiem sportowym w rozumieniu art. 7 u.s. powołanym na czas nieokreślony. W myśl art. 1 § 1 Statutu PZPN¹⁹⁵ jest on organizacją korporacyjną typu stowarzyszeniowego w rozumieniu obowiązujących przepisów prawa. PZPN posiada osobowość prawną i jest dobrowolną, samorządną i trwałą organizacją sportową działającą w oparciu o zrzeszonych w niej członków¹⁹⁶, niewpisaną do rejestru przedsiębiorców KRS¹⁹⁷. Podstawną prawną działalnością

¹⁹⁵ Zob. Statut Polskiego Związku Piłki Nożnej (t.j. uwzględniający zmiany z dnia 17 października 2019 roku przyjęte przez WZSD PZPN oraz z dnia 21 lutego 2020 roku przyjęte przez Zarząd PZPN), źródło: https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3398-STATUT%20TEKST%20JEDNOLIT%20PO%20WALNYM%2017%2010%202019%20I%20ZARZ%C4%84DZIE%2021%2002%202020.pdf [dostęp: 15.03.2023 r.].

¹⁹⁶ Zob. art. 3 § 1 Statutu PZPN.

¹⁹⁷ PZPN został jednak uznany za przedsiębiorcę w rozumieniu art. 4 pkt 1 ustawy z dnia 15 grudnia 2000 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (zob. wyrok SA w Warszawie z dnia 4 grudnia 2007 r., sygn. akt VI ACA 848/07, LEX nr 1120295). W art. 14 § 4 Statutu PZPN znajduje się zastrzeżenie o możliwości prowadzenia działalności gospodarczej. W celu jej prowadzenia PZPN może powoływać zakłady, agencje oraz uczestniczyć w

PZPN są przede wszystkim przepisy u.s. oraz pr. stow., a w aspekcie wewnątrzorganizacyjnym także Statut PZPN¹⁹⁸.

Członkami PZPN są kluby sportowe posiadające sekcje piłki nożnej mające formy organizacyjno-prawne zgodne z prawem polskim, wojewódzkie związki piłki nożnej („WZPN”), Stowarzyszenie Trenerów Piłki Nożnej, Stowarzyszenie Sędziów Piłki Nożnej w Polsce, a także inne osoby prawne, działające na rzecz sportu piłki nożnej przyjęte w poczet członków PZPN na podstawie uchwały Walnego Zgromadzenia Delegatów PZPN. Członkowie PZPN posiadają osobowość prawną i prowadzą działalność na podstawie obowiązujących przepisów prawa oraz własnych statutów, które muszą być zgodne ze Statutem PZPN. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 15 § 8 Statutu PZPN przyjęcie w poczet członków WZPN oznacza automatyczne przyjęcie w poczet członków PZPN¹⁹⁹.

Daleko idąca autonomia sportu w aspekcie egzekwowania wewnętrznych norm prowadząca do przyjęcia, że PZPN oraz FIFA przysługują uprawnienia *quasi*-sądownicze, wynika ze zobowiązania członków PZPN do sformułowania w ich statutach lub umowach związanych z uprawianiem piłki nożnej dwóch klauzul prorogacyjnych. W myśl jednej z nich wszystkie spory krajowe, dotyczące praw majątkowych lub niemajątkowych mogących być przedmiotem ugody, w tym dotyczących stabilności kontraktowej i licencji klubowych, mają podlegać właściwości niezależnego i bezstronnego Piłkarskiego Sądu Polubownego PZPN. Z kolei zgodnie z drugą klauzulą wszelkie inne spory piłkarskie wynikające z zaskarżenia ostatecznych decyzji innych organów jurysdykcyjnych PZPN będą podlegały właściwości niezależnego i właściwie ustanowionego, zewnętrznego sądu arbitrażowego, działającego zgodnie z prawem powszechnym, z wyłączeniem jednak sądów państwowych, z jednoczesnym zastrzeżeniem, że w przypadku braku takiego sądu spory będą rozstrzygane przez Trybunał Arbitrażowego PKOl. Należy nadmienić, że nie dotyczy to jednak sporów dyscyplinarnych podlegających kompetencji Trybunału Arbitrażowego ds. Sportu przy PKOl²⁰⁰.

Hierarchiczna podległość PZPN wobec FIFA uwidacznia się w zobowiązaniu członków PZPN do sformułowania w swoich statutach kolejnej klauzuli prorogacyjnej poddającej

spółkach i w innych przedsiębiorstwach gospodarczych (zob. art. 14 § 5 Statutu PZPN), a także – choć niekoniecznie do tego celu – fundacje (zob. 14 § 6 Statutu PZPN).

¹⁹⁸ Zob. art. 4 § 1 Statutu PZPN.

¹⁹⁹ Zob. odpowiednio art. 15 § 1, 2, 3 i 8 Statutu PZPN.

²⁰⁰ Jednakże należy zauważyć, że w ramach procedury uzyskania członkostwa z myślą art. 16 § 1 ust. 5 Statutu PZPN wymagana jest obecnie szersza pisemna deklaracja dot. „poddania wszelkich sporów z podmiotami podlegającymi jurysdykcji FIFA, UEFA, PZPN, WZPN oraz innych podmiotów prowadzących rozgrywkę, organom jurysdykcyjnym tych organizacji oraz/względnie CAS”.

właściwości CAS wszystkie spory międzynarodowe pomiędzy stronami, z których jedna znajduje się pod jurysdykcją PZPN, a druga pod jurysdykcją FIFA, konfederacji lub związku członkowskiego FIFA bądź jakiegokolwiek innego uznawanego organu kierowniczego piłki nożnej, po zakończeniu uprzedniej wewnętrznej procedury prowadzonej przed PZPN, FIFA lub odpowiednią konfederacją, z wyłączeniem wszelkich sądów państwowych, o ile nie jest to zabronione przez prawo krajowe²⁰¹. Na przykładzie zobowiązań do zamieszczania klauzul prorogacyjnych widać dużą niekonsekwencję i niedbałość w procesie stanowienia norm wewnętrznych przez PZPN. Słuszne skądinąd zastrzeżenie o wymogu zgodności z prawem krajowym z nieznanymi przyczynami znalazło odzwierciedlenie wyłącznie w zobowiązaniu do zamieszczania klauzuli prorogacyjnej dotyczącej właściwości CAS, o której mowa w art. 19 § 1 ust. 8 Statutu PZPN, a nie znalazło się w obowiązkowej treści klauzuli prorogacyjnej wskazanej w art. 19 § 1 ust. 7 Statutu PZPN.

Z punktu widzenia instytucjonalizacji piłki nożnej i związanego z tym układu hierarchicznych podporządkowań PZPN, na mocy art. 4 § 1 Statutu, PZPN jest jedynym reprezentantem sportu piłki nożnej w kraju i za granicą (zarówno w odniesieniu do mężczyzn, jak i kobiet) w piłce jedenastoosobowej, halowej (futsal) i plażowej, co odpowiada fundamentalnej zasadzie europejskiego modelu sportu „jeden związek – jeden sport”. Implikacją członkostwa PZPN w FIFA i UEFA, a zarazem normatywnym ukonstytuowaniem zasady hierarchiczności i podległości, jest w szczególności wyrażone w art. 4 § 2 lit. c i d Statutu PZPN zobowiązanie PZPN, a także lig, klubów, zawodników i działaczy piłkarskich do bezwzględnego respektowania w każdym czasie statutów, przepisów dyrektyw i decyzji organów FIFA oraz UEFA, oraz uznania jurysdykcji CAS, w międzynarodowych sporach piłkarskich, stosownie do Statutów FIFA i UEFA oraz do pełnego przestrzegania jego decyzji. Ponadto PZPN, a także ligi, kluby, zawodnicy i działacze piłkarscy zobowiązani są do przestrzegania zasad lojalności, uczciwości i sportowej postawy jako realizacji idei *fair play*, przestrzegania odpowiednio obowiązujących przepisów gry, przyjętych przez *International Football Association Board* (IFAB) bądź obowiązujących przepisów gry w futsal i piłkę nożną plażową, przyjętych przez FIFA²⁰².

Wobec powyższego przy wykonywaniu swoich zadań PZPN jest zobligowany do przestrzegania postanowień statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA oraz UEFA²⁰³.

²⁰¹ Zob. art. 19 § 1 ust. 8 Statutu PZPN.

²⁰² Zob. art. 4 § 2 lit. b Statutu PZPN.

²⁰³ Zob. art. 5 § 2 Statutu PZPN.

W kontekście hierarchiczności i podległości instytucjonalnej należy wskazać, że w myśl art. 6 § 2 i 3 Statutu PZPN wszyscy członkowie PZPN, ligi piłkarskie, organy PZPN, zawodnicy, trenerzy, pośrednicy transakcyjni, sędziowie, licencjonowani organizatorzy imprez piłkarskich, działacze piłkarscy i osoby zatrudnione w sporcie piłki nożnej zobowiązani są przestrzegać przy realizacji swoich funkcji postanowienia statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA, UEFA oraz PZPN, a także przestrzegać postanowień Kodeksów Etycznych FIFA i PZPN, pod rygorem odpowiedzialności organizacyjnej, dyscyplinarnej i regulaminowej egzekwowanej przez PZPN. PZPN kontroluje bowiem zgodność statutów swoich członków ze statutami FIFA, UEFA i PZPN oraz zgodnie z układem hierarchicznego podporządkowania zobowiązuje ich do sprawowania kontroli nad ich członkami.

W konsekwencji należy przyjąć, że skutek naruszenia postanowień FIFA, UEFA czy PZPN może mieć w istocie wyłącznie charakter prywatnoprawny. Jeżeli zatem dojdzie do naruszenia wyżej wymienionych regulacji, to konsekwencje tego zdarzenia sprowadzają się w istocie do naruszenia postanowień umowy zawartej pomiędzy danym podmiotem a odpowiednio PZPN, UEFA czy FIFA. Skutki takiego naruszenia są określone we właściwych regulacjach wewnętrznych.

Z punktu widzenia społecznego statutową misją PZPN jest stałe doskonalenie gry w piłkę nożną oraz jej promowanie, regulowanie i kontrolowanie na terytorium Polski, z uwzględnieniem zasad *fair play*, oraz jej wartości integracyjnych, edukacyjnych, kulturalnych i humanitarnych, w szczególności za pomocą programów rozwojowych oraz programów opracowywanych dla młodych zawodników²⁰⁴. Jednakże z punktu widzenia instytucjonalizacji piłki nożnej w Polsce PZPN odgrywa kluczową rolę, gdyż jego zadaniem jest organizowanie rozgrywek piłki nożnej, we wszystkich jej postaciach na poziomie krajowym. Taka organizacja musi być jednak dokonywana odpowiednio do potrzeb, a także zakresu przekazanych uprawnień właściwym ligom piłkarskim, w tym spółce Ekstraklasa S.A.

Uprawnienia PZPN w zakresie stanowienia, stosowania i egzekwowania norm wewnętrznych sprowadzają się do opracowywania przepisów dotyczących piłki nożnej, zabezpieczenia ich przestrzegania, przestrzegania statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA, UEFA i organów statutowych PZPN oraz zapobiegania ich naruszeniom, a także zapewnienia ich przestrzegania przez członków PZPN. Dokonując analizy treści Statutu PZPN należy wskazać, że nie jest on wyrazem absolutnej autonomii sportu. Dowodem na zasadność

²⁰⁴ Zob. art. 11 § 1 ust. 1 Statutu PZPN.

tej tezy jest chociażby art. 12 § 1 pkt 8 Statutu PZPN, zgodnie z którym wydawanie przepisów i regulaminów wewnętrznych oraz ustalanie zasad dotyczących uprawiania sportu piłki nożnej powinno być dokonywane nie tylko w sposób zgodny z postanowieniami FIFA i UEFA, ale również w sposób zgodny z normami prawa polskiego, co zostało nawet wskazane w pierwszej kolejności.

Z racji tego, że PZPN jest jedynym reprezentantem polskiej piłki nożnej w kraju i za granicą, to zgodnie z art. 11 § 3 Statutu w zakresie swoich celów statutowych PZPN może reprezentować interesy zbiorowe swoich członków wobec organów władzy publicznej. Na arenie międzynarodowej kluczowym zadaniem PZPN jest promocja polskiej piłki nożnej oraz troska o właściwe relacje z FIFA, UEFA oraz krajowymi federacjami piłkarskimi.

Z uwagi na to, że PZPN ma status polskiego związku piłki nożnej w rozumieniu art. 7 u.s., przysługują mu tzw. prawa wyłączne z art. 13 u.s. W związku z tym PZPN ma wyłączne prawo do podejmowania decyzji we wszystkich sprawach dotyczących sportu piłki nożnej niezastrzeżonych prawnie dla organów administracji rządowej lub innych podmiotów, a w szczególności do (i) organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w piłce nożnej, (ii) ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez PZPN, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie, (iii) powołania kadry narodowej oraz przygotowania jej do igrzysk olimpijskich, igrzysk paraolimpijskich, igrzysk głuchych, mistrzostw świata lub mistrzostw Europy, a także (iv) reprezentowania sportu piłki nożnej w międzynarodowych organizacjach sportowych.

Mając na uwadze procesy komercjalizacji i mediatyzacji sportu, w tym w szczególności piłki nożnej, należy podkreślić znaczącą pozycję PZPN w tym aspekcie. PZPN – z zastrzeżeniem odrębnych przepisów FIFA i UEFA – jest wyłącznym właścicielem wszelkich praw majątkowych i niemajątkowych do meczów międzypaństwowych i międzynarodowych reprezentacji Polski we wszystkich kategoriach wiekowych i meczów o Puchar Polski organizowanych przez PZPN, a w szczególności praw telewizyjnych, reklamowych i marketingowych realizowanych odnośnie do powyższych meczów i rozgrywek za pośrednictwem dostępnych środków audiowizualnych, radiowych, dźwiękowych, Internetu i wszelkich innych istniejących obecnie oraz w przyszłości środków technicznych²⁰⁵. Z kolei w odniesieniu do meczów i rozgrywek dwóch najwyższych klas rozgrywkowych w Polsce

²⁰⁵ Zob. art. 14 § 1 Statutu PZPN.

(w przypadku rozgrywek seniorskich mężczyzn jest to Ekstraklasa oraz I liga) PZPN jest współwłaścicielem tychże praw wraz z klubami uczestniczącymi w danej klasie rozgrywkowej.

2.8. Ligi zawodowe

Pomimo, że w sferze organizacyjno-prawnej sportu, głównie ze względu na korzyści zagwarantowane w prawie szwajcarskim oraz implikacje związane z wolnością zrzeszania, dominuje forma stowarzyszeniowa, która co prawda nie ogranicza możliwości prowadzenia działalności gospodarczej, to w związku z intensywnym procesami komercjalizacji, mediatyzacji sportu i monetyzacji wyniku sportowego, instytucjonalizacja sportu w pewnych aspektach zmierza do powierzenia pewnych zadań z zakresu zarządzania sportem, w tym organizacji rywalizacji sportowej, dedykowanym do tego celu podmiotom prawa handlowego. Stanowi to przejaw profesjonalizacji sportu oraz dostosowywania się do wymogów skutecznego funkcjonowania stawianych w gospodarce rynkowej.

Koncepcja ligi zawodowej wynika z inspiracji amerykańskim modelem sportu, który w największym stopniu poddał współzawodnictwo sportowe i związaną z tym działalność prawom rynku²⁰⁶. W Europie idea profesjonalizacji sportu była wprowadzana stopniowo. Najszybszy rozwój w tym kierunku odnotowano w Anglii, gdzie już w 1888 r. w ramach związku sportowego zarządzającego piłką nożną w Anglii, tj. *Football Association*, powołano *English Football League* („EFL”), która zarządzała rozgrywkami w Anglii, a obecnie administruje rozgrywkami *EFL Championship*, *EFL League One* oraz *EFL League Two*, czyli odpowiednio drugim, trzecim i czwartym poziomem rozgrywkowym w angielskiej seniorskiej piłce nożnej mężczyzn²⁰⁷. Z biegiem lat EFL stała się inspiracją dla innych federacji piłkarskich, które również chciały zmierzać ku profesjonalizacji swoich działań

²⁰⁶ W 1876 r. w Stanach Zjednoczonych powstała pierwsza liga zawodowa administrująca rozgrywkami baseballa (*National League of Professional Baseball Clubs*). Obecnie na rynku amerykańskiego sportu funkcjonują tzw. *major leagues* (MLS – piłka nożna, NBA – koszykówka, NHL – hokej na lodzie, NFL – futbol amerykański, MLB – baseball), czyli od strony formalnoprawnej tzw. *joint venture*, powstałe w drodze wielostronnej umowy zawartej pomiędzy właścicielami rywalizujących w ich ramach drużyn, na mocy której powołana została grupa kapitałowa nieposiadająca osobowości prawnej wyposażona w określone prawa o wspólnym celu gospodarczym, ponosząca wspólne ryzyko i generująca wspólne zyski z tytułu prowadzenia danych rozgrywek. Pomimo rozbieżnych celów wewnętrznych (w szczególności w kontekście rywalizacji o mistrzostwo czy chęci jak największej partycypacji w zysku), o ich wspólny zewnętrzny cel dbają komisarze (*commissioners*), który powierza się również kwestie organizacyjne związane z funkcjonowaniem rozgrywek (zob. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 113-114).

²⁰⁷ Obecnie EFL skupia sześćdziesiąt dziewięć klubów z Anglii oraz trzy mające swoją siedzibę w Walii (zob. <https://www.efl.com> [dostęp: 20.02.2022 r.]. Z kolei obecną najwyższą męską klasą rozgrywkową w angielskiej piłce nożnej (tj. *English Premier League*) utworzoną w 1992 r. zarządza FA Premier League (zob. <https://www.premierleague.com> [dostęp: 20.02.2022 r.].

i maksymalizacji zysku. Należy jednak odnotować, że w kontekście lig zawodowych model europejski różni się od modelu amerykańskiego tym, że dalej w dużej mierze bazuje na modelu stowarzyszeniowym²⁰⁸ i próbuje łączyć *stricte* kapitalistyczne podejście do sportu, silnie zakorzenione w modelu amerykańskim, ze społeczno-kulturową misją sportu.

2.8.1. Idea lig zawodowych

Idea lig zawodowych w ustawodawstwie polskim po raz pierwszy pojawiła się w przepisach u.k.f.²⁰⁹. Zgodnie z art. 36 ust. 1 i 2 u.k.f. polski związek sportowy, któremu została udzielona koncesja na działalność w zakresie sportu profesjonalnego, mógł utworzyć ligę zawodową, w skład której wchodziły wyłącznie sportowe spółki akcyjne. Zasady funkcjonowania ligi zawodowej w myśl art. 36 ust. 3 u.k.f. ustalane były w formie umowy pomiędzy właściwym polskim związkiem sportowym i sportowymi spółkami akcyjnymi wchodzącymi w skład tejże ligi, z zastrzeżeniem, iż przedmiotowa umowa powinna była zawierać postanowienia gwarantujące właściwemu polskiemu związkowi sportowemu realizację zobowiązań krajowych i zagranicznych²¹⁰ oraz wykonywanie uprawnień dyscyplinarnych.

Następnie na mocy nowelizacji z dnia 4 listopada 1999 r.²¹¹, która weszła w życie w dniu 18 grudnia 1999 r., dodano art. 36a u.k.f. przewidujący ustawowy rodzaj sukcesji praw i obowiązków, zgodnie z którym sportowa spółka akcyjna przystępująca do ligi zawodowej w miejsce sekcji występującej w popularnej ówczesnie formie organizacyjno-prawnej stowarzyszenia kultury fizycznej przejmowała z dniem zgłoszenia do ligi zawodowej ogół praw i obowiązków majątkowych oraz niemajątkowych tej sekcji. Jednakże ten przepis wskutek występowania niejasności co do jego treści został znowelizowany²¹² w celu doprecyzowania, że sukcesja dokonywana jest na sportowe spółki akcyjne wstępujące do rozgrywek w miejsce sekcji stowarzyszenia kultury fizycznej²¹³.

²⁰⁸ W kontekście lig zawodowych w europejskiej piłce nożnej dalej widzimy ich silne uzależnienie w szczególności od FIFA i UEFA, a także krajowych związków sportowych.

²⁰⁹ Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1996 r., Nr 25, poz. 113 ze zm.).

²¹⁰ Stanowi to dowód hierarchicznej struktury w świecie sportu i podległości polskich związków sportowych właściwym międzynarodowym federacjom sportowym i MKOL.

²¹¹ Ustawa z dnia 4 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej (Dz. U. Nr 96, poz. 1106).

²¹² Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej oraz ustawy – Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 102, poz. 1115).

²¹³ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o kulturze fizycznej oraz ustawy Kodeks celny z dnia 12 kwietnia 2001 r., druk nr 2284 [dostęp: 21.02.2023 r.].

Wskutek dalszych zmian dotyczących reglamentacji sportu profesjonalnego²¹⁴ ligę zawodową mógł utworzyć jedynie polski związek sportowy, któremu udzielona została zgoda na działalność w zakresie sportu profesjonalnego, a w jej skład obok sportowych spółek akcyjnych mogły wchodzić stowarzyszenia kultury fizycznej, ale jedynie za zgodą Prezesa Polskiej Konfederacji Sportu²¹⁵, wyrażoną na wniosek ww. polskiego związku sportowego. Pierwsza definicja legalna ligi zawodowej w ustawodawstwie polskim pojawiła się wraz z wejściem w życie nowelizacji z dnia 15 kwietnia 2005 r.²¹⁶, która w istocie kreowała odrębny od polskiego związku sportowego byt prawny. Zgodnie ze znowelizowanym brzmieniem art. 36 ust. 2 u.k.f. liga zawodowa była bowiem zarządzana przez odrębną od polskiego związku sportowego osobę prawną działającą w formie spółki na podstawie przepisów Kodeksu spółek handlowych. W świetle powyższej nowelizacji liga zawodowa, zgodnie z nowym brzmieniem art. 36 ust. 1 u.k.f., mogła zostać utworzona przez właściwy polski związek sportowy wpisany do rejestru wyłącznie w dyscyplinach lub dziedzinach sportu, w których współzawodnictwo sportowe było organizowane w formie rozgrywek ligowych.

Niezwykle istotne jest to, że na mocy przedmiotowej nowelizacji polski ustawodawca po raz pierwszy wprowadził obowiązek utworzenia ligi zawodowej w sytuacji, gdy ponad połowa klubów biorących udział w rozgrywkach działała w formie sportowych spółek akcyjnych. Powyższy obowiązek spoczywał na właściwym polskim związku sportowym, wpisanym do rejestru, funkcjonującym w dyscyplinach lub dziedzinach sportu, w których współzawodnictwo sportowe było organizowane w formie rozgrywek ligowych. W myśl znowelizowanego art. 36 ust. 3 i 4 u.k.f. w lidze zawodowej mogły brać udział co do zasady wyłącznie sportowe spółki akcyjne, z zastrzeżeniem, że dopuszczalny był czasowy udział stowarzyszeń kultury fizycznej za zgodą Prezesa Polskiej Konfederacji Sportu, wyrażoną na wniosek właściwego polskiego związku sportowego. Zasady funkcjonowania ligi zawodowej ustalane były w formie umowy zawartej pomiędzy właściwym polskim związkiem sportowym a spółką zarządzającą ligą zawodową, której zawarcie wymagało uprzedniej zgody Prezesa Polskiej Konfederacji Sportu²¹⁷. W myśl art. 36 ust. 5 u.k.f. przedmiotowa umowa powinna być zawierać postanowienia gwarantujące właściwemu polskiemu związkowi sportowemu co najmniej realizację zobowiązań krajowych i zagranicznych, w tym reprezentowanie sportu

²¹⁴ Zob. ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu (Dz. U. Nr 93, poz. 820), która weszła w życie w dniu 30 czerwca 2002 r.

²¹⁵ Zgoda w myśl art. 36 ust. 2a u.k.f. miała charakter fakultatywny.

²¹⁶ Zob. art. 1 pkt 15) Ustawy z dnia 15 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej oraz ustawy o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2005 r. Nr 85, poz. 726).

²¹⁷ Zob. art. 36 ust. 6 u.k.f.

polskiego w międzynarodowych organizacjach sportowych oraz organizowanie udziału w międzynarodowym współzawodnictwie sportowym, wykonywanie uprawnień dyscyplinarnych, realizację zadań związanych z właściwym przygotowaniem reprezentacji narodowej do udziału w zawodach międzynarodowych, a także udział w przychodach związanych z zarządzaniem ligą zawodową.

Koncepcja ligi zawodowej została również utrzymana w przepisach u.s.k. Liga zawodowa zgodnie z nadaną w art. 3 pkt 2) u.s.k. definicją legalną była formą współzawodnictwa sportowego organizowanego i prowadzonego na najwyższym lub kilku najwyższych poziomach rywalizacji w określonej dyscyplinie sportu. Liga zawodowa mogła być utworzona przez właściwy polski związek sportowy w dyscyplinie sportu, w której współzawodnictwo sportowe organizowano w formie rozgrywek ligowych²¹⁸. Ustawowy obowiązek spoczywający na polskim związku sportowym do utworzenia ligi zawodowej aktywował się w przypadku, gdy ponad połowa klubów sportowych biorących udział w rozgrywkach ligowych na najwyższym poziomie rywalizacji działała w formie spółek akcyjnych²¹⁹. Pod kątem formalnoprawnym liga zawodowa zarządzana była przez odrębną od polskiego związku sportowego osobę prawną działającą w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością albo spółki akcyjnej. Ustawodawca na mocy art. 15 ust. 4 u.s.k. zróżnicował wymogi prawne dotyczące ligi zawodowej w grach zespołowych względem lig zawodowych w sportach indywidualnych, gdyż w skład ligi zawodowej w grach zespołowych mogły wchodzić wyłącznie kluby sportowe działające w formie spółki akcyjnej, z zastrzeżeniem, iż na wniosek polskiego związku sportowego minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu był co do zasady²²⁰ zobligowany wyrazić zgodę na czasowy udział w lidze zawodowej klubów sportowych funkcjonujących w innej formie prawnej aniżeli spółka akcyjna, z jednoczesnym określeniem terminu, w jakim miały one przekształcić się w spółkę akcyjną, pod rygorem wygaśnięcia uprawnienia do udziału w lidze zawodowej²²¹.

Na gruncie obecnie obowiązującej u.s. koncepcja ligi zawodowej nawiązuje do poprzednio obowiązujących rozwiązań przyjętych w art. 36 u.k.f. a następnie w art. 15 u.s.k., przy czym zrezygnowano z jej definicji legalnej, która w obliczu wszystkich norm odnoszących się do ligi zawodowej zawartych w u.s. byłaby mimo wszystko zbliżona. Kompetencja do

²¹⁸ Zob. art. 15 ust. 1 u.s.k.

²¹⁹ Zob. art. 15 ust. 2 u.s.k.

²²⁰ Zgodnie z art. 15 ust. 6 u.s.k. minister właściwy do spraw kultury fizycznej i sportu mógł odmówić wyrażenia takiej zgody, jeśli dany klub sportowy nie wykonywał, wynikających z ustawy lub właściwych regulaminów, obowiązków wobec polskiego związku sportowego.

²²¹ Zob. art. 15 ust. 5 u.s.k.

tworzenia ligi zawodowej i organizowania współzawodnictwa sportowego w takiej formie stanowi prawo wyłączne polskiego związku sportowego, które w świetle art. 13 ust. 1 pkt 1 u.s. dotyczy jedynie rozgrywek o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie. Oznacza to, że nie ma przeszkód formalnoprawnych, aby w innych rozgrywkach niż wyżej wymienione, mogła zostać utworzona liga zawodowa²²².

Utworzenie ligi zawodowej może być obligatoryjne bądź fakultatywne i uzależnione jest od przeważającej formy prawnej klubów sportowych uczestniczących w rozgrywkach ligowych w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie. Zgodnie z obecnym brzmieniem art. 15 ust. 2 u.s. polski związek sportowy jest obowiązany do utworzenia ligi zawodowej w przypadku, gdy ponad połowa klubów sportowych biorących udział w rozgrywkach ligowych w najwyższej klasie rozgrywkowej w danym sporcie działa w formie spółek akcyjnych. Należy jednak zaznaczyć, że w tej kwestii nastąpiła istotna zmiana, gdyż jeszcze przed nowelizacją z dnia 23 lipca 2015 r.²²³ przy określeniu warunku przeważającego udziału klubów sportowych działających w formie spółek akcyjnych w danych rozgrywkach ligowych nie było zastrzeżenia, że chodzi jedynie o najwyższą klasę rozgrywkową. Tym samym wskutek dokonanej zmiany przepisu ograniczono obowiązek tworzenia ligi zawodowej jedynie do najwyższej klasy rozgrywkowej w danym sporcie. Takie rozwiązanie jest sprzeczne z ogólną tendencją do profesjonalizacji rozgrywek, ale było podyktowane specyfiką sportu w Polsce, gdyż pomimo tego, że sport w Polsce sukcesywnie się rozwija, to nadal na niższych szczeblach rozgrywkowych dominującą formą prawną klubów sportowych są stowarzyszenia.

Na mocy kolejnej nowelizacji²²⁴ wprowadzono możliwość uczestnictwa w lidze zawodowej klubów sportowych działających w formie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością. Dotąd na gruncie u.s. możliwość uczestnictwa w lidze zawodowej zarezerwowana była wyłącznie dla klubów sportowych działających w formie spółek akcyjnych. Przedmiotowa zmiana była reakcją na zgłaszane trudności w utworzeniu ligi zawodowej ze względu na niewystarczającą liczbę klubów działających w formie spółek akcyjnych, od której uzależniona została możliwość utworzenia ligi zawodowej²²⁵. Tym

²²² M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 9; E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe (...)* op.cit., s. 291-300.

²²³ Zob. art. 1 pkt 6 Ustawy z dnia 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1321).

²²⁴ Zob. art. 1 pkt 3 Ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 1600).

²²⁵ Zob. uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów z dnia 16 marca 2017 r., druk nr 1410.

samym zmianą, która na pozór mogła się wydawać odstępstwem od tendencji profesjonalizacji sportu w sferze jego instytucjonalizacji, w istocie miała na celu ułatwienie ścieżki prawnej do jej dokonania.

Za zarządzanie ligą zawodową odpowiedzialna jest osoba prawna działająca w formie spółki kapitałowej będąca podmiotem odrębnym od polskiego związku sportowego, przy czym przyjmuje się, że nie musi to oznaczać bezwzględnego wymogu odrębności pod względem organizacyjnym czy kapitałowym²²⁶. Należy odnotować, że pozycja prawna polskich związków sportowych w ramach funkcjonujących w Polsce lig zawodowych jest zróżnicowana, od pozycji dominującej do równorzędnej względem pozostałych współników/akcjonariuszy²²⁷.

Zasady funkcjonowania ligi zawodowej są ustalane w umowie zawartej między polskim związkiem sportowym a spółką zarządzającą ligą zawodową, do zawarcia której wymagana jest uprzednia zgoda właściwego ministra właściwego do spraw kultury fizycznej udzielona w formie decyzji, z zastrzeżeniem, iż minister może odmówić jej udzielenia w przypadku stwierdzenia niezgodności postanowień umowy wyłącznie z przepisami prawa²²⁸, a nie tak jak miało to miejsce na gruncie art. 15 ust. 8 u.s.k., w przypadku stwierdzenia niezgodności postanowień takiej umowy z prawem, postanowieniami statutu lub regulaminów polskiego związku sportowego. Należy nadmienić, że w doktrynie pojawił się pogląd²²⁹, w świetle którego kryterium oceny legalności postanowień umowy, podobnie jak było to unormowane w u.s.k., dotyczy również prawa wewnętrznego właściwego polskiego związku sportowego, tj. postanowień jego statutu i regulaminów. W mojej ocenie powyższy pogląd jest błędny i sprzeczny zarówno z wykładnią literalną tego przepisu, jak i podstawową zasadą teorii prawa o zakazie dokonywania wykładni rozszerzającej przy interpretacji wszelkich ograniczeń wolności prawnie chronionych. Ustawodawca nie bez powodu nie powielił w treści art. 15 ust. 6 u.s. kryterium zgodności postanowień umowy z postanowieniami statutu lub regulaminów polskiego związku sportowego wskazanego w art. 15 ust. 8 u.s.k., gdyż ocena dokonywana przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej powinna być dokonywana wyłącznie z perspektywy prawa powszechnie obowiązującego. Zadaniem ministra nie jest ocena kompatybilności postanowień umowy z licznymi regulacjami stanowionymi przez dany polski

²²⁶ Istnieje prawna możliwość, w myśl której polski związek sportowy byłby współnikiem/akcjonariuszem spółki zarządzającej ligą zawodową lub posiadał w niej pozycję dominującą (zob. M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 250).

²²⁷ Zob. szerzej M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 115.

²²⁸ Zob. art. 15 ust. 6 u.s.

²²⁹ W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 141.

związek sportowy, gdyż nie leży to w interesie prawnym ministra. Ewentualne sprzeczności w tym zakresie mogą powodować powstanie wewnętrznej odpowiedzialności poszczególnych członków władz polskiego związku sportowego, którzy w efekcie mogą nawet zostać odwołani ze swoich funkcji²³⁰.

To rozwiązanie na pierwszy rzut oka stanowi dowód na to, że autonomia sportu nie ma nieograniczonego charakteru, a sfera publiczna ma wystarczająco skuteczne instrumenty prawne ku temu, żeby kontrolować ligi zawodowe i polskie związki sportowe. Jednakże wspomniana kontrola dokonywana jest *de facto* wyłącznie na etapie zawierania umowy, czyli zakładania ligi zawodowej, gdyż u.s. nie przewiduje uzyskania zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej na każdorazową zmianę umowy regulującej zasady funkcjonowania ligi zawodowej. W związku z tym wymóg zgodności z prawem postanowień takiej umowy obligatoryjnie powinien być zachowany wyłącznie na etapie zawarcia umowy. Zgodnie z art. 15 ust. 5 u.s. przedmiotowa umowa powinna zawierać w szczególności postanowienia gwarantujące realizację praw polskiego związku sportowego określonych w art. 13 u.s. (tj. praw wyłącznych polskiego związku sportowego) oraz jego udział w przychodach związanych z zarządzaniem ligą zawodową.

2.8.2. Ekstraklasa S.A.

Ligą zawodową w seniorskiej męskiej piłce nożnej w rozumieniu art. 15 u.s. jest Ekstraklasa, którą zarządza Ekstraklasa Spółka Akcyjna („Ekstraklasa S.A.”) z siedzibą w Warszawie, utworzona na mocy aktu notarialnego z dnia 14 czerwca 2005 r., a następnie zarejestrowana w rejestrze przedsiębiorców KRS w dniu 11 sierpnia 2005 r.²³¹ Z racji tego, że jest to spółka akcyjna, przysługuje jej osobowość prawna. Ekstraklasa S.A. została utworzona na czas nieoznaczony do realizacji celów statutowych, którymi są m.in. rozwój profesjonalnego współzawodnictwa w piłce nożnej, w szczególności poprzez zarządzanie rozgrywkami Ekstraklasy w piłce nożnej mężczyzn, promocja tej ligi, zwiększenie zainteresowania tymi rozgrywkami wśród obecnych i potencjalnych kibiców piłki nożnej oraz prowadzenie

²³⁰ Ciężko bowiem uzasadnić racjonalność decyzji ministra właściwego do spraw kultury fizycznej o odmowie wyrażenia zgody na zawarcie umowy na utworzenie ligi zawodowej np. w sytuacji niezgodności postanowień tej umowy z postanowieniami regulaminu polskiego związku sportowego uchwalonymi przed wieloma laty i dotyczących kwestii *stricto* technicznych, jeśli chociaż o formę przekazu telewizyjnego z danych rozgrywek ligowych.

²³¹ Zob. Sprawozdanie Zarządu z działalności spółki Ekstraklasa S.A. za okres sprawozdawczy od 1 lipca 2021 r. do 30 czerwca 2022 r., s. 4, źródło: <https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/> [dostęp: 26.03.2023 r.].

działalności popularyzatorskiej i wychowawczej w zakresie kultury fizycznej ze szczególnym uwzględnieniem rozwoju i podnoszenia poziomu piłki nożnej²³².

Do zawarcia umowy pomiędzy spółką Ekstraklasa S.A. a PZPN doszło w dniu 12 sierpnia 2005 r., przy czym do przejścia rozgrywek Ekstraklasy (ówczesnej I Ligi) przez spółkę Ekstraklasa S.A. doszło w dniu 18 listopada 2005 r.²³³, co umożliwiło spółce realizację jej podstawowego zadania, tj. organizowania (rozumianego jako prowadzenie i zarządzanie) współzawodnictwa profesjonalnego w piłce nożnej w zakresie prowadzenia rozgrywek Ekstraklasy. Umowa z PZPN została zawarta na okres do dnia 30 czerwca 2025 r., tj. do końca sezonu piłkarskiego 2024/2025²³⁴. Z kolei umowa z klubami sportowymi na prowadzenie ligi zawodowej – Ekstraklasy została zawarta na czas nieoznaczony²³⁵. W zakres praw przyznanych spółce Ekstraklasa S.A. na mocy umowy z PZPN w kontekście prowadzenia rozgrywek Ekstraklasy zgodnie z art. 60 § 2 Statutu PZPN nie wchodzi sprawy z zakresu praw wyłącznych PZPN, tj. sprawy sędziowskie, przyznawanie licencji klubom, sprawy dyscyplinarne, a także zwalczanie dopingu w piłce nożnej.

Należy jednak na marginesie zauważyć, że w odniesieniu do regulacji dotyczących ligi zawodowej Statut PZPN jest niezgodny z art. 15 ust. 4 u.s. W myśl art. 60 § 1 Statutu PZPN prowadzenie rozgrywek w najwyższej klasie rozgrywkowej piłki nożnej w formie ligi zawodowej PZPN powierza osobie prawnej działającej wyłącznie pod postacią spółki akcyjnej, kiedy to zgodnie z art. 15 ust. 4 u.s. ligę zawodową mogłaby prowadzić także spółka z ograniczoną odpowiedzialnością.

Istotnym zadaniem spółki Ekstraklasa S.A. jest również sprzedaż zarówno praw medialnych, jak i scentralizowanych praw marketingowych. Ekstraklasa S.A., aby móc efektywnie zarządzać ligą zawodową, obowiązana jest podejmować szereg działań o charakterze promocyjnym w celu budowy renomy rozgrywek również na arenie międzynarodowej. Ponadto należy wskazać, że od strony normatywnej kluczową formą

²³² W treści statutu Ekstraklasy S.A. widnieje nieaktualne już sformułowanie „I Liga” (zob. Statut Ekstraklasy, t.j. sporządzony na dzień 21 stycznia 2014 r.), źródło: http://img.ekstraklasa.org/files/statut_Ekstraklasy_S.A._tekst_jednolity_12_05_20141540388759.pdf [dostęp: 26.03.2023 r.]. W istocie chodzi tutaj o rozgrywki Ekstraklasy, tj. aktualnie najwyższej klasy rozgrywkowej w seniorskiej piłce nożnej mężczyzn. Obecnie I Liga stanowi drugą klasę rozgrywkową w seniorskiej piłce nożnej mężczyzn.

²³³ Zob. Sprawozdanie Zarządu z działalności spółki Ekstraklasa S.A. za okres sprawozdawczy od 1 lipca 2021 r. do 30 czerwca 2022 r., s. 4 op.cit.

²³⁴ Zob. Sprawozdanie Zarządu z działalności spółki Ekstraklasa S.A. za okres sprawozdawczy od 1 lipca 2021 r. do 30 czerwca 2022 r., s. 12, op.cit.

²³⁵ Zob. Sprawozdanie Zarządu z działalności spółki Ekstraklasa S.A. za okres sprawozdawczy od 1 lipca 2021 r. do 30 czerwca 2022 r., s. 15, op.cit.

realizacji celów spółki Ekstraklasa S.A. jest opracowywanie planów regulaminów i systemów prowadzenia rozgrywek sportowych²³⁶.

Dowodem na instytucjonalizację piłki nożnej w Polsce i dążenie do zachowania jej autonomii widać w strukturze organizacyjnej spółki Ekstraklasa S.A. W jej ramach działa bowiem Komisja Ligi, niezależny organ dyscyplinarny powoływany na dwuletnią kadencję przez radę nadzorczą, którego zadaniem jest orzekanie w pierwszej instancji we wszelkich sprawach związanych z rozgrywkami Ekstraklasy. Od orzeczeń Komisji Ligi przysługuje odwołanie do Naczelnej Komisji Odwoławczej Polskiego Związku Piłki Nożnej, a więc podmiotu znajdującego się w strukturze PZPN.

Jeśli chodzi o strukturę kapitałową spółki Ekstraklasa S.A., to do sezonu 2021/2022 jej akcjonariuszami było szesnaście klubów piłkarskich każdorazowo występujących w rozgrywkach Ekstraklasy, przy czym każdy z tych klubów dysponował 5,8% akcji imiennych o łącznej wartości nominalnej 58.000 zł. Oznaczało to, że kluby piłkarskie posiadały ogółem 92,8% akcji imiennych spółki o łącznej wartości nominalnej 928.000 zł. Pozostałymi 7,2% akcji imiennych o łącznej wartości nominalnej 72.000 zł dysponował PZPN.

Jednakże z uwagi na fakt, iż począwszy od sezonu piłkarskiego 2021/2022 w rozgrywkach Ekstraklasy bierze udział osiemnaście klubów piłkarskich, to niemożliwy był równy podział akcji pomiędzy nimi, przy zachowaniu niezmiennego udziału w łącznym kapitale zakładowym spółki Ekstraklasa S.A. na poziomie 92,8 %. Wobec tego, zgodnie z Uchwałą nr V/96 z dnia 25 maja 2021 r.²³⁷, Zarząd PZPN wyraził zgodę na zawarcie przez PZPN umowy, w wykonaniu której PZPN nabył od wskazanych klubów Ekstraklasy, po wartości nominalnej, dziesięć akcji spółki Ekstraklasa S.A. W efekcie PZPN dysponuje obecnie 72.010 akcjami spółki Ekstraklasa S.A., co umożliwiło posiadanie przez osiemnaście klubów piłkarskich będących akcjonariuszami tej spółki równej liczby akcji, tj. po 51.555 akcji.

Zgodnie z pkt. XIII ust. 1 Statutu Ekstraklasy akcjonariusz zobowiązany jest do zbycia posiadanych akcji w sytuacji, gdy prowadzona przez niego drużyna piłkarska straci uprawnienia do występowania w rozgrywkach Ekstraklasy²³⁸. W takim przypadku nabywcą

²³⁶ Patrz pkt. IV ust. 2 c) Statutu Ekstraklasa S.A. op.cit.

²³⁷ Uchwała nr V/96 z dnia 25 maja 2021 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez PZPN umowy, w wykonaniu której PZPN nabędzie od klubów Ekstraklasy 10 akcji spółki Ekstraklasa SA, źródło: https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3973-53.KOMUNIKAT%2025.05.2021.pdf [dostęp: 19.02.2023 r.].

²³⁸ Obowiązek powstaje niezależnie od przyczyn spadku do niższej klasy rozgrywkowej. Mogą to być przyczyny sportowe lub pozasportowe (brak uzyskania lub utrata licencji na grę w rozgrywkach Ekstraklasy), które będą wynikały z niespełnienia określonych wymogów przewidzianych w przepisach prawa powszechnie obowiązującego, w przepisach stanowiących przez spółkę Ekstraklasa S.A. lub przepisach PZPN.

akcji może być jedynie wskazany przez zarząd spółki Ekstraklasa S.A. klub sportowy, którego drużyna piłkarska uzyskała awans do rozgrywek Ekstraklasy, zaś cena sprzedaży akcji równać się będzie wartości nominalnej zbywanych akcji.

Jeśli chodzi o grupę kapitałową, to należy wskazać, że Ekstraklasa S.A. jest jedynym współnikiem spółki Ekstraklasa Live Park sp. z o.o. z siedzibą w Warszawie, której głównym zadaniem jest produkcja sygnału telewizyjnego wszystkich meczów Ekstraklasy, a ponadto jest fundatorem Fundacji Ekstraklasy z siedzibą w Warszawie, której celem statutowym jest m.in. wyrównywanie szans dla dzieci i młodzieży wychowujących się w placówkach opiekuńczo-wychowawczych, krzewienie idei sportu i współzawodnictwa *fair play* wśród dzieci i młodzieży oraz pomoc sportowcom w adaptacji do życia po zakończeniu kariery sportowej.

Mając powyższe na uwadze, należy zauważyć, że zmiany dokonujące się w ustawodawstwie polskim dotyczące ligi zawodowej są efektem postępującej profesjonalizacji i komercjalizacji sportu w Polsce, który przed transformacją ustrojową w Polsce był całkowicie uzależniony od władz publicznych, a także są doskonałym dowodem na postępujący proces instytucjonalizacji polskiego sportu. Po dokonanych zmianach ustrojowo-gospodarczych sport w Polsce systematycznie ewoluje wraz z rozwojem gospodarki rynkowej. Ustawodawca poszukuje odpowiednich rozwiązań prawnych, aby właściwie go stymulować. Najlepszym dowodem progresu dokonywanego w ostatnich latach w tej materii są działania spółki Ekstraklasa S.A., która sukcesywnie dostosowuje się do wymogów stawianych przez coraz bardziej skomercjalizowany rynek piłkarski²³⁹. Należy zwrócić uwagę w szczególności na przełom technologiczny²⁴⁰ towarzyszący rozgrywkom w najwyższej klasie rozgrywkowej piłki nożnej mężczyzn w Polsce oraz wdrażanie nowych projektów w celu pozyskania zainteresowania nowych grup odbiorców²⁴¹.

²³⁹ Należy zauważyć, że cena licencji na transmisję rozgrywek Ekstraklasy w sezonach piłkarskich 2019/2020 i 2020/2021 udzielonej stacji Canal + oraz TVP była ósmą w Europie pod względem wartości praw mediowych w zakresie krajowych transmisji telewizyjnych rozgrywek ligowych (zob. <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/arttykul/500-mln-zl-za-dwa-sezony-ekstraklasa-z-nowym,156,0,2423964.html> [dostęp: 23.03.2023 r.]).

²⁴⁰ Do innowacyjnych projektów technologicznych wdrożonych przez spółkę Ekstraklasa S.A. należy system wideoweryfikacji VAR (ang. *Video Assistant Referee*) oraz system trackingu „TRACAB™”, pozwalający na śledzenie unikatowych danych fitness zawodników w czasie meczu.

²⁴¹ Np. liga e-sport w grę elektroniczną FIFA, stanowiącą symulację piłki nożnej, z udziałem wszystkich klubów piłkarskich Ekstraklasy.

2.9. Decentralizacja stanowienia prawa w zakresie piłki nożnej i jej implikacje

Piramidalna struktura zhierarchizowanego systemu instytucjonalnego w sporcie i działalności sportowej, począwszy od klubów sportowych, poprzez lokalne związki sportowe zrzeszające kluby sportowe, następnie krajowe związki sportowe zrzeszające lokalne związki sportowe i kluby sportowe, aż do międzynarodowych organizacji sportowych zrzeszających krajowe związki sportowe, ma charakter funkcjonalny²⁴². Wynikające z faktu członkostwa w danej organizacji sportowej poszczególne relacje podporządkowania na konkretnych poziomach wyżej wspomnianej piramidalnej struktury organizacyjnej w sferze sportu przejawiają się w przekazaniu na rzecz danej organizacji części uprawnień z jednoczesnym obowiązkiem poddania się jej aktom woli, co ma na celu prawidłowe funkcjonowanie danej organizacji sportowej, kompatybilne zarządzanie sprawami dotyczącymi poszczególnych jej członków i realizację nakreślonych przez jej władze celów²⁴³. Zgodnie z zasadą „jeden sport – jedna organizacja”, w danym kraju każda dyscyplina sportu jest reprezentowana tylko przez jedną organizację krajową, która podlega jednej międzynarodowej federacji sportowej. Ma to przede wszystkim zapewnić integralność tego systemu. Ta zasada sprowadza się jednak do tego, że poszczególne kluby sportowe zarówno w kontekście prawnym, jak i faktycznym, w istocie mogą występować jedynie w rozgrywkach organizowanych przez krajowe oraz międzynarodowe federacje sportowe, z jednoczesnym obowiązkiem poszanowania stanowionych przez nie zasad²⁴⁴.

Wobec powyższego należy stwierdzić, że elementem decydującym o stwierdzeniu realnej dominacji organizacji sportowych i szerokim zakresie ich władzy jest kolektywizm członków, którzy przynajmniej z założenia dobrowolnie godzą się na zasady stanowione przez daną federację sportową w imię realizacji wspólnych założeń. Wszystko to sprawia, iż status organizacji sportowych, biorąc pod uwagę zakres ich uprawnień w sferze stanowienia norm,

²⁴² Zob. K. Vieweg, *Faszination Sportrecht*, Erlangen 2010, s. 7-8, źródło: <https://www.disr.rw.fau.de/files/2018/10/FaszinationSportrechtPolnisch.pdf> [dostęp: 23.03.2023 r.]

²⁴³ Tak B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit., s. 91-92.

²⁴⁴ Zob. szerzej E.J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe (...)* op.cit., s. 80-81. W sprawie ukonstytucjonalizowania europejskiego modelu sportu istotne znaczenie ma Opinia Rzecznika Generalnego Athanasiosa Rantosa przedstawiona w dniu 15 grudnia 2022 r. w sprawie C-333/21 European Superleague Company SL przeciwko UEFA i FIFA, ECLI:EU:C:2022:993. W ramach tej opinii Rzecznik Generalny uznał, iż „(...) art. 101 i 102 TFUE należy interpretować w ten sposób, że nie zakazują one FIFA, UEFA, ich federacjom członkowskim lub ich ligom krajowym grożenia nałożeniem sankcji na kluby zrzeszone w tych federacjach, jeżeli owe kluby uczestniczą w projekcie utworzenia nowych ogólnoeuropejskich klubowych rozgrywek piłki nożnej, które mogłyby zagrozić uzasadnionym celom realizowanym przez rzeczzone federacje, których kluby te są członkami (...)” (zob. drugi wniosek końcowy tejże opinii).

bieżącej kontroli ich przestrzegania oraz ewentualnego stosowania sankcji, jest *de facto* zbliżony do statusu władz publicznych²⁴⁵.

Piłka nożna, jak każda dyscyplina sportu, rządzi się zbiorem własnych uniwersalnych zasad i reguł ustanawianych w tym przypadku przez międzynarodowe i krajowe organizacje piłkarskie. Jednakże ze świata sportu wyróżnia ją przede wszystkim to, że od lat wykazuje się znacznie większą dozą niezależności, aniżeli ma to miejsce w przypadku innych dyscyplin sportowych. Globalizacja, profesjonalizacja oraz komercjalizacja piłki nożnej przyczyniły się do decentralizacji procesu stanowienia prawa regulującego kwestie piłkarskie. Dynamizm przemian obserwowanych we współczesnym sporcie, a w szczególności w piłce nożnej i działalności sportowej z nią związanej, a także jej wyjątkowy wymiar społeczny, ekonomiczny, gospodarczy i polityczny, coraz wyraźniej deprecjonuje zasadność legislacyjnego interwencjonizmu władz publicznych²⁴⁶.

Wnioski wynikające z tradycyjnych koncepcji powszechnej jurydyzacji różnych dziedzin życia społecznego na poziomie prawa powszechnie obowiązującego, w szczególności odnośnie do naturalnego dążenia do supremacji, jak i onnipotencji prawa krajowego²⁴⁷, nie są aktualnie odpowiednim i preferowanym rozwiązaniem przy kształtowaniu norm obowiązujących w sporcie. Jednym z głównych negatywnych aspektów tychże koncepcji jest fakt, iż nie przejawiają one zdolności do kompleksowego wyjaśnienia i uporządkowania procesów dokonujących się aktualnie w sporcie, w tym w piłce nożnej, wraz z jednoczesnym odzwierciedleniem specyfiki funkcjonowania samej dyscypliny sportu, a także działalności sportowej z nią związanej.

Systematycznie pojawiające się konflikty na linii państwo – FIFA/UEFA lub krajowa federacja piłkarska dotyczące możliwego zakresu ingerencji władz publicznych w zagadnienia związane z modelem organizacji i zarządzania piłką nożną, stają się niejednokrotnie niemożliwe do rozstrzygnięcia przy pomocy obecnie istniejących mechanizmów prawnych. W szczególności nie jest to możliwe przy uwzględnieniu potencjalnej dolegliwości reperkusji ekonomicznych, gospodarczych, politycznych i społecznych. W rezultacie o ostatecznym kształcie interakcji pomiędzy sektorem publicznym a sektorem prywatnym najczęściej decydują w istocie wspomniane powyżej czynniki natury pozaprawnej²⁴⁸. Wobec powyższego

²⁴⁵ Tak B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit., s. 91-92.

²⁴⁶ Szerzej na temat funkcji współczesnego interwencjonizmu i formy jego realizacji zob. C. Kosikowski, *Współczesny interwencjonizm*, Warszawa 2018 s. 191 i n.

²⁴⁷ H. Radke, *Sport i prawo – jakie regulacje, jaki zakres?*, Sport Wyczynowy 2007, nr 7–9, s. 141.

²⁴⁸ G. Teubner, *Global (...)* op.cit., s. 3

to nie formalny status organizacji sportowych, lecz rzeczywista siła oddziaływania i zdolność do kształtowania zasad funkcjonowania sportu, decydują o tym, kto w istocie jest głównym aktorem na „legislacyjnym polu gry”.

Przekładając powyższe rozważania na grunt piłki nożnej, należy zauważyć, że mamy na tym polu do czynienia ze swoistym sukcesywnym odrywaniem czy też oddalaniem się norm prawnych od źródeł państwowych, co jest typowe dla tzw. kosmopolityzmu prawnego²⁴⁹. W świetle ukształtowanej od lat „monopolistycznej” pozycji FIFA oraz UEFA oraz ich roli we współczesnym świecie nie można nie zgodzić się z twierdzeniem, że w pewnym stopniu uzurpują one sobie prawo do wyłącznego kształtowania piłki nożnej i działalności sportowej z nią związanej, również w wymiarze prawnym, czego dowodziło choćby wyraźne niezadowolenie przedstawicieli władz FIFA po wydaniu przez ETS wyroku z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 *Bosman* wynikające z faktu konieczności podporządkowania autonomicznych regulacji FIFA normom prawa unijnego i krajowego²⁵⁰. Niejednokrotnie spotykany brak możliwości osiągnięcia politycznego kompromisu, a także brak akceptacji warunków stawianych przez FIFA, skutkować może całkowitą marginalizacją danego państwa w świecie piłki nożnej.

Najlepszym dowodem sankcji za brak podporządkowania się regulacjom FIFA i naruszania jej sfery wyłącznej regulacji było zaobserwowanie dwukrotnie na przestrzeni ostatnich dwóch dekad realne zagrożenie cofnięcia uznania dla PZPN. W rezultacie wiązałyby się ono z wykluczeniem polskich drużyn piłkarskich z wszelkich rozgrywek międzynarodowych. Pierwszym przypadkiem niesubordynacji władz polskich była decyzja Ministra Sportu z dnia 19 stycznia 2007 r. o skorzystaniu z uprawnień przewidzianych w art. 23 u.s.k. do zawieszenia władz PZPN i ustanowienia w ich miejsce kuratora celem podjęcia czynności nadzorczych nad działalnością PZPN. Przedmiotowa decyzja ówczesnego Ministra Sportu Tomasza Lipca była podyktowana zidentyfikowanymi licznymi nieprawidłowościami w obszarze działalności PZPN, które wynikały przede wszystkim z tzw. afery korupcyjnej w polskiej piłce nożnej. Wskutek zdecydowanych nacisków politycznych ze strony FIFA i UEFA²⁵¹ oraz w obliczu zawarcia porozumienia pomiędzy Rządem RP, Prezydentem RP oraz władzami FIFA i UEFA, w dniu 5 marca 2007 r. ówczesny Minister Sportu Tomasz Lipiec był

²⁴⁹ W. Hoff, *Unia Europejska wobec kosmopolityzmu prawnego*, Studia Europejskie nr 3/2014, s. 73.

²⁵⁰ B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit., s. 116.

²⁵¹ Po tym zdarzeniu FIFA i UEFA zakomunikowały, iż „nie uznają ustanowionego przez Ministra Sportu, Tomasza Lipca kuratora w Polskim Związku Piłki Nożnej”, a także, „że zawieszony zarząd pozostaje jedynym uznawanym [przez te organizacje] organem władzy w polskim futbolu” [za:] Stanowisko Rady Ministrów z dnia 21 listopada 2012 r. wobec poselskiego projektu ustawy - o zmianie ustawy o sporcie, druk nr 744, s. 4.

jednak zmuszony wycofać się ze swojej uprzedniej stanowczej decyzji²⁵². Drugim przypadkiem (2008 r.) było zawieszenie władz PZPN i ustanowienia w ich miejsce kuratora. Z punktu widzenia formalnego zostało to co prawda dokonane przez Trybunał Arbitrażowy do Spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim, ale na wniosek ówczesnego Ministra Sportu i Turystyki Mirosława Drzewieckiego²⁵³. W tym przypadku nacisk FIFA i UEFA był jeszcze silniejszy, gdyż zaistniała groźba nie tylko wykluczenia udziału reprezentacji Polski z wszelkich rozgrywek organizowanych przez FIFA i UEFA, ale też odebrania jej niezwykle prestiżowych praw do współorganizacji finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012²⁵⁴, które były niezwykle strategiczne z punktu widzenia ogólnego rozwoju i promocji kraju.

Ta sytuacja stanowiła doskonały dowód rzeczywistej zdolności FIFA do ingerowania w kształtowanie polityki rządowej w zakresie usystematyzowania krajowego modelu regulacji prawnych dotyczących organizacji i zarządzania sportem. Reperkusje wynikające z niedostosowania się do wytycznych FIFA zestawione z współczesnym zainteresowaniem społecznym piłką nożną i potencjalnym stopniem społecznego niezadowolenia z ewentualnego wykluczenia krajowych drużyn lub reprezentacji z rozgrywek międzynarodowych, niewątpliwie może doprowadzić przedstawicieli władz publicznych do sytuacji patowej. Kładąc na szali z jednej strony interes w dokonywaniu zmian prawnych będących w opozycji do regulacji federacji piłkarskich, a z drugiej popularność dyscypliny sportowej, należy stwierdzić, że z reguły praktyczniejszym rozwiązaniem jest podporządkowanie się regulacjom FIFA. Jest to jednak oczywiście pewien wyraz bezsilności władz państwowych, które w pełni świadome, że jedyną możliwością zinstytucjonalizowanego uprawiania piłki nożnej jest podporządkowanie się regulacjom FIFA, nie mogą pozwolić na bunt społeczny i są zmuszone ulec, nawet w sytuacji, kiedy istnieją poważne przesłanki do stwierdzenia zasadności ich postulatów.

Mając na uwadze powyższe ryzyka związane z powierzeniem kształtowania modelu organizacji i zarządzania piłką nożną oraz zasad jej realnego funkcjonowania sektorowi publicznemu bądź prywatnemu i zachowując daleko idący pragmatyzm w poszukiwaniu

²⁵² B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit., s. 116; H. Radke, *Prawo międzynarodowych (...)* op.cit., s. 361.

²⁵³ Na wniosek ówczesnego Ministra Sportu i Turystyki Mirosława Drzewieckiego Trybunał Arbitrażowy do Spraw Sportu przy Polskim Komitecie Olimpijskim postanowieniem z dnia 29 września 2008 r. zawiesił ówczesny zarząd PZPN [za:] Stanowisko Rady Ministrów z dnia 21 listopada 2012 r. wobec poselskiego projektu ustawy - o zmianie ustawy o sporcie, op.cit., s. 4-5.

²⁵⁴ B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu (...)* op.cit., s. 116.

odpowiednich środków rozwiązywania sporów z zakresu kolizji norm tworzonych w tych dwóch sektorach, należy w moim przekonaniu stanowczo opowiedzieć się za pluralistyczną wizją prawa sportowego. Polega ona na współistnieniu unormowań o charakterze powszechnie obowiązującym i regulacji o charakterze wewnętrznym. Nowoczesne i realistyczne spojrzenie na prawo wymaga zakwestionowania zarówno tezy zakładającej, że istnieje konieczny związek między prawem i państwem, jak i twierdzenia, że prawo stanowione przez państwo jest porządkiem nadrzędnym na jego terytorium i co do zasady nie istnieją żadne ograniczenia przedmiotowe zakresu jego obowiązywania. Przykład sportu znakomicie pokazuje, jak bardzo środek ciężkości rozwoju prawa przesunął się obecnie w kierunku funkcjonalnie zróżnicowanych, autonomicznych sektorów społeczeństwa²⁵⁵.

Staje się to jednak dość powszechna praktyka, gdyż w pewnych dziedzinach życia społecznego państwo decyduje się na przyznanie podmiotom spełniającym określone kryteria stawiane przez przepisy prawa uprawnienia do ustanawiania pewnych odrębnych reguł, a w efekcie do organizowania i kontrolowania danej sfery życia społeczno-gospodarczego (np. związki wyznaniowe, samorządy zawodowe). Specyfika współczesnego świata, w szczególności z uwagi na proces globalizacji oraz profesjonalizacji poszczególnych dziedzin życia społecznego, skłania ku przyjęciu tezy o multicentryczności współczesnego systemu prawa. Atrybut ustanawiania wiążących norm na szeroką skalę, dawniej zagwarantowany wyłącznie dla władzy państwowej, coraz częściej staje się atrybutem również innych instytucji, także tych pozarządowych²⁵⁶. *Stricte* w kontekście sportu należy pamiętać, że w myśl art. 68 ust. 5 Konstytucji RP nie jest on domeną państwa, lecz oznaką wolności obywatelskich²⁵⁷. Tym samym struktura instytucjonalna sportu oparta jest na modelu stowarzyszeniowym, który charakteryzuje się hierarchicznością i piramidalną strukturą organizacyjną, co z kolei implikuje hierarchię norm wewnętrznych ustanawianych w sporcie.

Należy zauważyć, że sport zinstytucjonalizowany w istocie konstituuje niezależny sektor społeczeństwa, który bez specjalistycznych regulacji nie może skutecznie funkcjonować²⁵⁸. Tym samym prawidłowe administrowanie sportem wymaga istnienia silnych podmiotów dominujących, wyposażonych w szereg uprawnień w sferze stanowienia i stosowania norm. Zgodnie z założeniami do projektu ustawy o sporcie, działalność

²⁵⁵ G. Teubner, *Global (...)* op.cit., s. 3.

²⁵⁶ E. Łętowska, *Multicentryczność współczesnego systemu prawa i wykładnia jej przyjazna* [w:] L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar (red.), *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymilina Pazdana*, Kraków 2002, s. 1127.

²⁵⁷ M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 9.

²⁵⁸ Zob. R. Siekmann, *What is Sports Law? (...)* op.cit., s. 374-375.

normatywna ustawodawcy w sferze sportu powinna odbywać się na zasadzie *ultima ratio*²⁵⁹. Państwo i inne podmioty publiczne powinny ingerować w sport jedynie w celu ochrony praw i wolności jednostki realizowanych w ramach tej sfery życia społeczno-gospodarczego, a z perspektywy całego porządku prawnego również w celu ochrony przed naruszeniami podstawowych ogólnospołecznych dóbr i wartości²⁶⁰. Sport należy do kategorii wolności obywatelskiej, więc wszelka jego reglamentacja powinna być szczególnie umotywowana i dokonywana z dużą dozą ostrożności.

Efektom instytucjonalizacji sportu jest ukonstytuowanie się dwóch płaszczyzn: horyzontalnej (prawo powszechne, prawo wewnętrzne organizacji sportowych) i wertykalnej (podległość organizacyjna w ramach hierarchicznej i piramidalnej struktury instytucjonalnej sportu). Wskutek procesów profesjonalizacji, komercjalizacji i mediatyzacji sport, mimo iż nie stanowi domeny państwa, staje się coraz częściej przedmiotem zainteresowania władz publicznych. Ułożenie odpowiednich relacji pomiędzy systemem prawa powszechnego a systemem wewnętrznych norm organizacji sportowych warunkuje prawidłowy rozwój sportu i działalności związanej ze sportem z jednoczesnym poszanowaniem ogólnych zasad prawa, w tym także podstawowych praw i wolności jednostki, oraz troską o ogólnospołeczne dobra i wartości. Świat sportu hołdujący zasadzie *fair play* nie może bowiem naruszać tych kardynalnych zasad. Z drugiej strony państwo nie może naruszać niezależności, demokratycznego charakteru funkcjonowania organizacji sportowej oraz prawa do samostanowienia dokonywanego w granicach prawa²⁶¹. Z jednej strony zakres autonomii sportu podlega nadzorowi ze strony władzy publicznej, z drugiej zaś jej zakres w dużej mierze determinowany jest kompromisem pomiędzy przedstawicielami najwyższych władz UE czy władz państwowych a przedstawicielami MKOl czy najbardziej znaczących międzynarodowych federacji sportowych. W konsekwencji znaczenie i rola autonomii sportu w świecie sportu determinuje do uznania jej za zasadę prawa, której zakres zastosowania w procesie stanowienia i stosowania norm dotyczących sportu i to zarówno przez władze publiczne, jak i właściwe organizacje sportowe funkcjonujące w sektorze prywatnym, powinien być każdorazowo wyznaczony przez zasadę proporcjonalności²⁶². Z całą pewnością należy

²⁵⁹ Założenia do projektu ustawy o sporcie z dnia 3 września 2008, s. 5 - przyjęte przez Radę Ministrów w dniu 16 września 2008 r., zob. https://bip.msit.gov.pl/download/2/408/Projekt_zalozen_do_ustawy_o_sporcie_4_09_2008_na_Rade_Ministrow.pdf [dostęp: 20.02.2023 r.] (dalej jako: „Założenia RM do projektu u.s.”).

²⁶⁰ Por. Założenia RM do projektu u.s., op.cit., s. 4 oraz M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 9.

²⁶¹ Por. P. Łebek, *Autonomia organizacji sportowych*, op.cit., s. 172.

²⁶² Szerzej na temat proporcjonalności L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010, s. 138-142.

stwierdzić, że wbrew funkcjonującemu niekiedy przekonaniu²⁶³, autonomia sportu nie ma charakteru absolutnego, co podkreślił sam przewodniczący MKOl²⁶⁴, a raczej charakter relatywny uzależniony w każdym przypadku od charakteru danego zagadnienia, istniejących warunków społeczno-gospodarczych oraz aktualnie panujących warunków na niwie dyplomatycznej²⁶⁵.

W efekcie decentralizacji prawa FIFA i UEFA stały się globalnym architektem prawnosportowej rzeczywistości w zakresie piłki nożnej i działalności sportowej z nim związanej. Mając na uwadze zasady funkcjonowania FIFA i UEFA, a także rolę, jaką odgrywają w dialogu społecznym i politycznym na temat modelu organizacji i zarządzania piłką nożną, można wysnuć tezę o faktycznie monopolistycznej ich pozycji w szeroko rozumianym świecie piłki nożnej. Dowodem tego zjawiska jest chociażby fakt, że żadne istotne wydarzenie piłkarskie nie może odbywać się poza sferą ich kompetencji, zaś działalność sportowa związana z piłką nożną prowadzona na poziomie krajowym lub ponadnarodowym podlega ściśle ich właściwości²⁶⁶. Obecnie nie ma żadnego alternatywnego systemu rozgrywek profesjonalnych, co oznacza, że „oferta” FIFA, UEFA i krajowych związków sportowych jest w istocie jedyną dostępną na rynku piłkarskim. Stąd też uczestnicy rynku piłkarskiego zamierzający w pełni realizować swoje cele i zadania są w istocie zmuszeni do całkowitego podporządkowania się normom ustanowionym w aktach wewnętrznych tych organizacji (tj. statutach, regulaminach, uchwałach) czy uznawanym zwyczajowo lub sformułowanych w odrębnych umowach bądź wynikających z orzecznictwa CAS oraz organów jurysdykcyjnych FIFA, UEFA czy krajowych związków piłki nożnej.

W polskiej piłce nożnej, z racji niskiego poziomu zainteresowania prywatnych inwestorów, mamy do czynienia ze specyficzną sytuacją, gdyż właścicielami wielu klubów piłkarskich są samorządy lokalne lub też niejednokrotnie budżet klubów finansowany jest w dużej mierze ze środków publicznych, co z natury rzeczy wymaga jeszcze większej

²⁶³ A. Ljungqvist (m.in. wiceprzewodniczący IAAF, wiceprzewodniczący WADA: „Sądy tworzą wiele problemów w naszej pracy antydopingowej, ale my się nie przejmujemy tym co oni mówią. Mamy własne zasady i one są nadrzędne” (tłum. P. Łebek, *Autonomia organizacji sportowych*, op.cit., s. 153).

²⁶⁴ T. Bach – przewodniczący MKOl: „specyfika sportu wymaga i uzasadnia autonomię. Sport jest bowiem jedynym sektorem społeczeństwa, który osiągnął prawo globalne i globalny etos (...). Specyfika sportu nie może być jednak wykorzystywana jako usprawiedliwienie istnienia obszaru „prawnej próżni” czy też równoległego porządku prawnego, lecz oznacza po prostu możliwość regulowania problemów sportowych na swój własny sposób, ale w granicach prawa” (zob. T. Bach, *The European Union, Sport and Athletes – Quo Vadis*, Bruksela 2013, s. 3-4 (tłum. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, op.cit., s. 21).

²⁶⁵ Por. J.L. Chappelet, *Autonomy of Sport in Europe*, Strasburg 2010, s. 49; S. Gardiner, M. James, J. O’Leary, R. Welch, I. Blackshaw, S. Boyes, A. Caiger, *Sports law*, op.cit., s. 93.

²⁶⁶ H. Radke, *Prawo międzynarodowych (...)* op.cit., s. 340.

transparentności i kompatybilności wewnętrznych norm federacji piłkarskich z przepisami prawa powszechnego. Sport, w tym piłka nożna, nie powinien być traktowany jako aktywność w pełni odrębna i niezależna od państwa czy władz samorządowych. Z racji tego, że stanowi on część szerszej koncepcji kultury fizycznej, powinien on być w pewnych kluczowych aspektach z punktu widzenia ochrony praw podstawowych jednostki oraz ogólnego porządku prawnego sankcjonowany i organizowany przez państwo, które mogłoby spełniać swoją misję społeczną w zakresie zapewnienia powszechnej dostępności do aktywności fizycznej na równych zasadach²⁶⁷.

Przechodząc do analizy tego czy autonomia federacji piłkarskich (FIFA, UEFA i PZPN) legitymuje je do przyjmowania rozwiązań ograniczających wolność działalności gospodarczej w zakresie piłki nożnej, tj. do wprowadzenia norm w przedmiocie zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich (lub które mogą mieć zastosowanie również do polskich klubów piłkarskich) należy na wstępie zaznaczyć niejako dwa aspekty: unijny i krajowy, który podyktowany jest też treścią obecnego art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN.

Z perspektywy prawa unijnego należy podkreślić przede wszystkim stanowisko Sądu Pierwszej Instancji w sprawie Piau, w myśl którego regulacja działalności gospodarczej wkraczająca w zakres podstawowych wolności (w tym wolności obywatelskich czy gospodarczych), podlega co do zasady kompetencji władz publicznych. Z kolei regulacja działalności gospodarczej w zakresie w jakim nie dotyczy specyficznego charakteru sportu ani swobody organizacji wewnętrznej związków sportowych, a jest dokonywana przez podmiot prawa prywatnego nieposiadający stosownych uprawnień (tzn. pozbawiony odpowiedniej delegacji przez władzę publiczną), nie może być natychmiast uznana za zgodną z prawem wspólnotowym. W realiach przedmiotowego sportu, Sąd Pierwszej Instancji uznał, że wykonywane przez FIFA przedmiotowe uprawnienia normatywne, przy niemal powszechnym braku ustawodawstwa krajowego, mogą być rozpatrywane tylko jeśli rzutują na reguły konkurencji i to właśnie przez ten pryzmat powinna być dokonana ocena zgodności z prawem decyzji będącej przedmiotem zaskarżenia²⁶⁸. Należy również w tym kontekście przytoczyć poniższe stanowisko Rzecznika Generalnego TSUE wyrażone w opinii w sprawie Superligi: „federacje sportowe mogą pod pewnymi warunkami odmówić dostępu do rynku osobom trzecim, co nie stanowi naruszenia art. 101 i 102 TFUE, o ile za taką odmową przemawiają

²⁶⁷ Por. S. Szymański, *A Theory of the Evolution of Modern Sport*, Journal of Sport History, Nr 1, 2008, s. 5-6.

²⁶⁸ Zob. pkt. 76-78 Wyroku Sądu Pierwszej Instancji z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie T-193/02 Laurent Piau przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, op.cit.

uzasadnione cele, a środki podjęte przez te federacje są proporcjonalne do owych celów²⁶⁹. Należy jednak zaznaczyć, że stosowanie reguł konkurencji musi uwzględniać szczególne cechy sportu, tj. przede wszystkim współzależność między działalnością sportową a działalnością gospodarczą, którą ona generuje, a także zasady równych szans i niepewności wyników²⁷⁰

Biorąc z kolei pod uwagę perspektywę prawa RP, to wprowadzanie ograniczeń wolności działalności gospodarczej jest zgodnie z art. 22 Konstytucji RP dopuszczalne, z zastrzeżeniem, iż każdorazowo wymaga zachowania ustawowej formy ograniczeń, jak i wymogu zaistnienia „ważnego interesu publicznego” uzasadniającego dane ograniczenie. Niezależnie od powyższych wymogów, w celu usprawiedliwienia wprowadzanego ograniczenia wolności działalności gospodarczej, muszą być dodatkowo spełnione przesłanki z art. 31 ust. 3 Konstytucji RP, czyli przesłanka proporcjonalności, a także zakazu naruszania istoty wolności działalności gospodarczej²⁷¹. Wobec powyższego ewentualne wprowadzenie ograniczeń zasady wolności działalności gospodarczej może być dokonywane jedynie w drodze wyjątku. Z racji konieczności zachowania formy ustawy, regulacje prawne nieposiadające rangi ustawowej (czyli przepisy FIFA, UEFA czy PZPN) nie mogą być samoistnym źródłem ograniczeń wolności gospodarczej. Tym samym zarówno FIFA, UEFA jak i PZPN nie mają legitymacji do ustanawiania samoistnych ograniczeń wolności działalności gospodarczej w zakresie piłki nożnej. W ramach przyznanych mu tzw. praw wyłącznych (które może z kolei wykonywać np. poprzez implementację rozwiązań stosowanych w danej materii przez FIFA lub UEFA), może ustanawiać i realizować reguły sportowe, organizacyjne i dyscyplinarne we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek. W szczególności zakres dopuszczalnych uprawnień w zakresie stanowienia jest istotny z punktu widzenia zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim z art. 15 § 9 Statutu PZPN. W istocie nie mógłby on bowiem w mojej ocenie funkcjonować w takiej treści (w szczególności w takim zakresie) bez regulacji ustawowej z art. 10 u.s. Należy bowiem odróżnić kwestię samej dopuszczalności udziału danego klubu sportowego w danej formie współzawodnictwa sportowego (w obliczu istnienia zagrażających idei *fair play* powiązań osobowych i kapitałowych z innym klubem piłkarskim, który również miałby lub mógłby w nich uczestniczyć), od bezwzględnego zakazu

²⁶⁹ Zob. pkt. 49 Opinii Rzecznika Generalnego Athanasiosa Rantosa przedstawionej w dniu 15 grudnia 2022 r. w sprawie C-333/21 European Superleague Company SL przeciwko UEFA i FIFA, op.cit.

²⁷⁰ Sprawozdanie Komisji dla Rady Europejskiej w sprawie ochrony obecnych struktur sportowych i zachowania funkcji społecznej sportu w ramach Wspólnoty z dnia 10 grudnia 1999 r., sprawozdanie z Helsinek w sprawie sportu, COM(1999) 644 wersja ostateczna, Dz. Urz. UE C 501/1.

²⁷¹ Zob. szerzej M. Szydło, *Komentarz do art. 22 Konstytucji RP* [w:] M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP*. op.cit.

nawiązywania określonych powiązań osobowych i kapitałowych, w szczególności nie przez kluby sportowe, a ich właścicieli, członków bądź członków organów lub władz. W moim przekonaniu tak szeroki zakaz konkurencji z jakim mamy do czynienia w art. 10 u.s. (i art. 15 § 9 Statutu PZPN) nie mieści się on w zakresie uprawnienia wyłącznego polskiego związku sportowego do ustanawiania i realizowania reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych²⁷². Tym samym zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim z art. 15 § 9 Statutu PZPN nie może istnieć w takiej treści bez analogicznej ustawowej regulacji tego typu zakazu. Jednakże szczegółowe kwestie w przedmiocie lub związane z zakazem konkurencji w klubie piłkarskim (np. praktyczne aspekty funkcjonowania samego współzawodnictwa sportowego, selekcji powiązanych ze sobą klubów piłkarskich do udziału w danych rozgrywkach, jak też szczegółowej egzekucji czy sankcjonowania tego zakazu) mogą być wprowadzane w drodze regulacji wewnątrzwiązkowych (w szczególności przepisach PZPN, ale w zakresie właściwości również w regulacjach stanowionych przez FIFA czy UEFA).

2.10. Wnioski

Dokonana w ramach niniejszego rozdziału analiza prawna umożliwiła udzielenie odpowiedzi na postawione pytania badawcze w zakresie poruszanej w nim problematyki badawczej. Co więcej pozwoliło to na sformułowanie kilku istotnych wniosków z perspektywy obranego obszaru badawczego.

Profesjonalizacja sportu immanentnie związana jest z jego instytucjonalizacją. Wielowymiarowość rynku sportowego wymaga bowiem wykreowania odpowiedniego modelu zarządzania i organizacji sportu oraz działalności z nim związanej. Różnorodność i złożoność zagadnień związanych z tematyką sportu i towarzyszącej mu działalności gospodarczej powoduje, że instytucjonalizacja i profesjonalizacja struktur organizacyjnych w sporcie jest w istocie warunkiem *sine qua non* dalszego jego rozwoju.

Specyfika sportu wymaga zatem specjalistycznego podejścia w aspekcie organizacyjno-prawnym. Dynamika przemian zachodzących w sferze sportu powoduje konieczność odpowiednich i niekiedy natychmiastowych działań, które naturalnie nie mogą być skutecznie realizowane wyłącznie przez podmioty publiczne. Część z nich może mieć charakter złożony pod kątem strukturalnym i tym samym może wymagać wypracowania odpowiednich rozwiązań

²⁷² Szerzej na temat zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN zob. odpowiednio w rozdziale 3. i 4. niniejszej rozprawy doktorskiej.

prawnych czy finansowych na szerszą skalę. Są też liczne zagadnienia związane ze sferą sportową takie jak chociażby wszelkie kwestie związane z jednej strony z organizacją i logistyką danych rozgrywek, z drugiej zaś z samymi regułami uprawiania danej dyscypliny sportu (np. przepisami gry w piłkę nożną).

Ze względu na *differentia specifica* sportu preferowanym rozwiązaniem, które znalazło uznanie w powszechnie przyjętym modelu sportu, jest powierzenie kompetencji wyspecjalizowanym podmiotom. To one najlepiej znają specyfikę sportu oraz problemy mu towarzyszące. Zarówno na płaszczyźnie międzynarodowej, jak i krajowej, istnieją dedykowane i strukturalnie powiązane ze sobą organizacje sportowe, które w dużej mierze samodzielnie kształtują daną dyscyplinę sportu. Takie uprawnienie oznacza również możliwość regulowania praw i obowiązków ich członków oraz podmiotów związanych z nimi stosunkami prawnymi o innym charakterze.

Najważniejszy akt w hierarchii źródeł norm *stricte* prawno-sportowych stanowi Karta Olimpijska. Nie zalicza się ona co prawda do aktów prawa powszechnie obowiązującego, ale jest powszechnie stosowana i uznawana w sferze sportu. Jej ścisłe przestrzeganie determinuje bowiem możliwość uczestnictwa w Ruchu Olimpijskim. Karta Olimpijska ma również istotne znaczenie w kontekście struktury organizacyjnej w sporcie. Trzema głównymi elementami składowymi wspomnianego Ruchu Olimpijskiego są odpowiednio MKOl, międzynarodowe federacje sportowe oraz NKOl. Ponadto obejmuje on KOIO, krajowe związki, kluby i osoby należące do międzynarodowych federacji sportowych i NKOl, w tym w szczególności sportowców, sędziów, trenerów oraz innych działaczy sportowych i personel techniczny, a także inne organizacje i instytucje uznane przez MKOl.

Postanowienia Karty Olimpijskiej w istocie potwierdzają piramidalną strukturę zhierarchizowanego systemu instytucjonalnego w sporcie (którą z łatwością można odwzorować na przykładzie piłki nożnej). W świetle poglądów przedstawicieli doktryny prawa sportowego kształtuje się ona począwszy (tj. od najniższego szczebla) od klubów sportowych (piłkarskich), poprzez lokalne związki sportowe zrzeszające kluby sportowe (np. WZPN, w tym ewentualne tworzone przez nie okręgowe związki piłki nożnej), następnie krajowe związki sportowe zrzeszające lokalne związki sportowe i kluby sportowe (np. PZPN), aż do międzynarodowych organizacji sportowych zrzeszających krajowe związki sportowe (np. FIFA i UEFA). Wyniki przeprowadzonych w niniejszym rozdziale badań potwierdzają, że zrozumienie charakterystyki i specyfiki struktury organizacyjnej w sporcie jest jednym z kluczowych zagadnień wstępnych potrzebnych do kompleksowego zrozumienia

problematyki badawczej niniejszej rozprawy doktorskiej. Z racji stosunku członkostwa w danej organizacji sportowej poszczególne relacje podporządkowania na konkretnych poziomach wspomnianej piramidalnej struktury organizacyjnej w sferze sportu skutkują przekazaniem na rzecz danej organizacji części uprawnień wraz z jednoczesnym obowiązkiem poddania się jej właściwości. Naturalnie implikuje to wszelkie aspekty związane z podziałem ról w zakresie stanowienia, jak i stosowania wewnątrzwiązkowych regulacji. Wszystko to ma na celu unifikację oraz kompatybilność zarówno zarządzania jak i funkcjonowania danej organizacji sportowej.

Zarówno międzynarodowe, jak i krajowe organizacje sportowe są pozarządowymi organizacjami posiadającymi osobowość prawną, które z reguły działają w formie związku stowarzyszeń (np. FIFA i UEFA). Polski związek sportowy posiada osobowość prawną oraz podlega wpisowi do KRS. Podstawą prawną jego działania są przepisy u.s., a w zakresie w niej nieuregulowanym także przepisy pr. stow. PZPN ma status polskiego związku sportowego właściwego dla piłki nożnej. Stanowi on dobrowolną, samorządną i trwałą organizacją sportową, posiadającą osobowość prawną, która działa w oparciu o zrzeszonych w niej członków²⁷³.

Celem powołania polskiego związku sportowego jest organizowanie i prowadzenie współzawodnictwa w danym sporcie. Do grona jego członków mogą należeć kluby sportowe, związki sportowe oraz inne osoby prawne, których statut, umowa albo akt założycielski przewiduje prowadzenie działalności we właściwym dla tego związku sporcie.

Jeśli chodzi o międzynarodowe federacje sportowe to z reguły krajem ich siedziby jest Konfederacja Szwajcarska (czego najlepszym przykładem jest m.in. MKOl, FIFA czy UEFA). Taka ich lokalizacja nie wynika z przypadku, albowiem podyktowana jest licznymi gwarancjami prawnymi wynikającymi bezpośrednio z norm prawa szwajcarskiego. Przede wszystkim odnoszą się one do szerokiego zakresu autonomii przyznanej tego rodzaju organizacjom typu stowarzyszeniowego. Implikuje to treść praw i obowiązków poszczególnych członków międzynarodowych federacji sportowych. *De facto* oznacza to konieczność przestrzegania (bądź uwzględniania) również niektórych norm prawa szwajcarskiego przez krajowe związki członkowskie (m.in. w związku z uznaniem jurysdykcji CAS). Warunkiem przynależności do międzynarodowych federacji sportowych jest bowiem zgodność funkcjonowania z ich regulacjami, która ma być odpowiednio zapewniana na

²⁷³ Zob. art. 3 ust. § 1 Statutu PZPN.

niższych szczeblach piramidy organizacyjnej sportu. Taki wymóg zastrzeżony w wewnętrznych regulacjach właściwych organizacji sportowych, nie został co prawda wprowadzony *explicite* do treści u.s. Jednakże można go pośrednio wyinterpretować z wprowadzonego na mocy art. 12a u.s. obowiązku przynależności polskiego związku sportowego do właściwej międzynarodowej federacji sportowej działającej w sporcie olimpijskim lub paraolimpijskim lub innej uznanej przez MKOl. Oznacza to, że w procesie stanowienia zasad uprawiania sportu i działalności z nim związanej polskie związki sportowe obowiązane są uwzględnić nie tylko przepisy prawa powszechnego, ale także regulacje stanowione przez międzynarodowe federacje sportowe. Co więcej może to sprowadzać się do tego, że postanowienia statutów czy innych regulacji międzynarodowych federacji sportowych mogą zostać implementowane do krajowych przepisów wewnątrzwiązkowych, wskutek czego uzyskują moc obowiązującą w danej sferze stosunków społeczno-gospodarczych w ramach sportu czy działalności sportowej w Polsce.

Warunkiem skuteczności działań wspomnianych organizacji sportowych, w szczególności w kontekście sportu profesjonalnego, jest nie tylko zapewnienie im odpowiedniego poziomu niezależności, ale również przyznanie odpowiedniego zakresu wyłącznych uprawnień, w szczególności w sferze stanowienia i stosowania określonych norm. Jest to podyktowane wymogiem prawidłowego administrowania sportem (*in genere*), w tym daną dyscypliną sportową (*in concreto*). W kontekście polskiego porządku prawnego nie można również zapominać o konstytucyjnej wolności zrzeszania się, w tym wolności tworzenia i działania stowarzyszeń. Do katalogu tzw. praw wyłącznych polskiego związku sportowego przyznanych przez prawodawcę na mocy art. 13 ust. 1 u.s., należą następujące prawa:

- a) prawo do organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie,
- b) prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie,
- c) prawo do powołania kadry narodowej oraz przygotowania jej do igrzysk olimpijskich, igrzysk paraolimpijskich, igrzysk głuchych, mistrzostw świata lub mistrzostw Europy oraz
- d) prawo do reprezentowania tego sportu w międzynarodowych organizacjach sportowych.

Działalność normotwórcza ma stanowić jeden ze środków umożliwiających w pełni skuteczne i niezależne funkcjonowanie oraz zarządzanie konkretnym sportem (lub konkretną dyscypliną sportu), w tym realizację wspomnianych praw wyłącznych. Legitymacja prawna do stanowienia wiążących norm, wraz z szeregiem instrumentów prawnych zapewniających możliwość ich skutecznego egzekwowania, stanowią niezbędne warunki efektywnej realizacji powierzonej im misji. Odnosi się to zarówno do sfery *stricto* sportowej, jak i społecznej.

Rola zarówno międzynarodowych, jak i krajowych federacji sportowych w aspekcie stanowienia, stosowania i egzekwowania norm nabiera cech typowych dla rządów państw. Z całą pewnością wykazują się one zdecydowanie większą znajomością danej materii aniżeli prawodawcy. Ponadto mają dużo lepszą perspektywę oceny organizacji, zarządzania i funkcjonowania danej dyscypliny sportu. W obliczu takich oczywistych przewag naturalne staje się zapewnienie im właściwych (proporcjonalnych) środków prawnych umożliwiających niezwłoczną oraz możliwie kompleksową reakcję na postępujące zmiany w sferze sportu. Należy nadmienić, że międzynarodowe federacje sportowe dążą do unifikacji i harmonizacji reguł sportowych w danym sporcie w skali światowej (kontynentalnej), co nadaje im cech ponadnarodowych.

Prawodawca w ramach działalności normatywnej w tematyce sportu i działalności sportowej powinien kierować się zasadą *ultima ratio*. W rezultacie ingerencja z jego strony co do zasady powinna być dokonywana jedynie w celu ochrony praw i wolności jednostki w sporcie i działalności sportowej, a z perspektywy całego porządku prawnego również w celu ochrony przed naruszeniami podstawowych ogólnospołecznych dóbr i wartości. Tym samym to przede wszystkim międzynarodowe federacje sportowe, a w skali krajowej również krajowe związki sportowe, stały się głównymi architektami prawnosportowej rzeczywistości w zakresie sportu i działalności sportowej. Najlepszym przykładem wspomnianej decentralizacji prawa jest szeroko zakrojona działalność normatywna FIFA, UEFA oraz PZPN w piłce nożnej i działalności z nią związanej.

Ważnym elementem struktury organizacyjnej sportu jest zasada „jeden związek – jeden sport”. W praktyce oznacza ona, że zarówno krajowy, jak i międzynarodowy (w tym kontynentalny) związek sportowy (lub federacja) posiadają monopolistyczną pozycję w danej dyscyplinie sportu w ramach swojej terytorialnej właściwości. Na przykładzie piłki nożnej, gdzie FIFA i UEFA (a w skali krajowej nawet PZPN), dzięki swojej pozycji politycznej (w tym zdolnościom dyplomatycznym czy lobbingsowym), a także olbrzymiemu potencjału społeczno-ekonomicznego, mają w praktyce decydujący wpływ na regulacje prawne rynku piłkarskiego,

w tym na zakres praw i obowiązków poszczególnych jego uczestników. W praktyce takie międzynarodowe federacje sportowe jak FIFA czy UEFA, które wskutek unifikacji rynku piłkarskiego nabierają ponadnarodowego charakteru. W doktrynie międzynarodowego prawa sportowego pojawiło się nawet trafne określenie na tego typu normy (z ang. *global law without a state*).

Tak szerokie praktyczne możliwości organizacji sportowych mogą wzbudzać chęć dążenia do wypracowania jeszcze większej strefy wpływów i wyraźniejszego zaakcentowania ich obecności (w tym w szczególności niezależności rozumianej jako strefa wolna od nadmiernej ingerencji czy nadzoru ze strony państwa) w sferze regulacyjnej. Proces wspomnianych interakcji pomiędzy sektorem publicznym a prywatnym w istocie powoduje, że czynniki natury pozaprawnej stają się relewantne pod kątem stanowienia norm zaliczanych do prawa sportowego. Taka decentralizacja prawa w obszarze sportu (*in genere*), w tym piłki nożnej (*in concreto*), nie może jednak w żadnym przypadku prowadzić do nadużyć prawa powszechnego czy ogólnych zasad prawa. Działalność regulacyjna poszczególnych organizacji sportowych musi bowiem uwzględniać zarówno bezwzględne normy krajowych porządków prawnych, jak i źródeł prawa UE. Łamanie tej zasady może być niebezpieczne z punktu widzenia ochrony praworządności. Co więcej, należy podkreślić, że działalność międzynarodowych federacji sportowych (takich jak np. FIFA czy UEFA) oraz respektowanie powszechnie obowiązujących norm winny podlegać ocenie zarówno przez sądy państwowe, jak i TSUE.

Badania przeprowadzone w niniejszym rozdziale udowodniły, że odpowiedź na pytanie czy autonomia federacji piłkarskich (FIFA, UEFA i PZPN) legitymuje je do przyjmowania rozwiązań ograniczających wolność działalności gospodarczej w zakresie piłki nożnej, tj. do wprowadzenia norm w przedmiocie zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich (lub które mogą mieć zastosowanie również do polskich klubów piłkarskich) nie jest całkowicie jednoznaczna i powinna być rozpatrywana w dwóch aspektach: unijnym i krajowym. Ten ostatni wynika zarówno z przepisów Konstytucji RP, jak i obecnej redakcji art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN.

Z orzecnictwa unijnego wynika przede wszystkim konkluzja, że sfera regulacji działalności gospodarczej wkraczająca w zakres podstawowych wolności (w tym wolności obywatelskich czy gospodarczych) należy co do zasady do kompetencji władz publicznych. Nie oznacza to jednak, że w sytuacji, gdy regulacje działalności gospodarczej nie dotyczą specyficznego charakteru sportu ani swobody organizacji wewnętrznej związków sportowych,

to można je niejako automatycznie uznać za zgodne z prawem UE. Należy bowiem pamiętać, że są one stanowione przez *de facto* prywatnoprawne organizacje sportowe, które mogą nie mieć do tego stosownych uprawnień normatywnych przyznanych im na skutek delegowania takich kompetencji przez władzę publiczną. Jednakże w tym kontekście należy zaznaczyć, że w pewnych sytuacjach, w szczególności w obliczu braku ewentualnego braku ustawodawstwa krajowego, ocena zgodności z prawem pewnych decyzji czy regulacji organizacji sportowych może być rozpatrywana przez pryzmat rzutowania na reguły konkurencji. W pewnych warunkach federacje sportowe mogą bowiem odmówić dostępu do rynku osobom trzecim, co nie będzie uznane za naruszenie art. 101 i 102 TFUE, o ile przemawiają za tym uzasadnione cele, a środki podjęte przez te federacje są proporcjonalne do owych celów. Specyfika sportu jest bowiem dalece relewantna prawnie przy ocenie stosowania reguł z zakresu ochrony konkurencji. Nie można bowiem przy ocenie prawnej pomijać m.in. współzależności między działalnością sportową a działalnością gospodarczą, którą ona generuje. Ponadto w ocenie jurystycznej zagadnień z zakresu ochrony konkurencji w sporcie należy mieć na uwadze kluczowe zasady w sporcie, do jakich należą zasad równych szans i niepewności wyników.

Z punktu widzenia norm konstytucyjnych ocena przedmiotowej legitymacji prawnej wydaje się być *prima facie* nieco łatwiejsza. W myśl art. 22 i 31 ust. 3 Konstytucji RP wprowadzanie ograniczeń wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne, o ile dokonywane jest to w drodze ustawy, z zachowaniem wymogu zaistnienia przesłanki „ważnego interesu publicznego, a także proporcjonalności i tylko w zakresie w jakim nie narusza to istoty tej wolności. Oznacza to, że tego typu ograniczenia mogą być dokonywane jedynie w drodze wyjątku. Wymóg zachowania formy ustawy oznacza, że regulacje prawne nieposiadające rangi ustawowej (czyli przepisy FIFA, UEFA czy PZPN) nie mogą być samoistnym źródłem ograniczeń wolności gospodarczej, co przekreśla ich legitymację prawną w przedmiotowym zakresie. Niemniej należy jednak wziąć pod uwagę zakres praw wyłącznych przyznanych polskim związkom sportowym na mocy art. 13 ust. 1 u.s., w tym przede wszystkim prawo ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek. W kontekście zakazu konkurencji w klubie sportowym (*in genere*) czy klubie piłkarskim (*in concreto*) ma to o tyle znaczenie, że treść regulacji w tym przedmiocie może być różna. Mogą się one bowiem sprowadzać w zasadzie wyłącznie do kwestii dopuszczalności jednoczesnego udziału powiązanych klubów sportowych w danych rozgrywkach bądź selekcji jednego z takich

klubów. Z drugiej strony mogą one kształtować ogólne normy z punktu widzenia obrotu prawnego (gospodarczego), które zakazują występowania określonych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, a co więcej mogą powodować określone skutki nie tylko w sferze sportu (np. sankcja nieważności). Należy zwrócić uwagę, że na mocy art. 10 u.s. został wprowadzony w istocie bezwzględny zakaz konkurencji w klubie sportowym, którego naruszenie prowadzi do nieważności określonej czynności prawnej z mocy art. 58 § 1 k.c. Tym bardziej, że adresatami tego zakazu nie są kluby sportowe, zaś ich właściciele, członkowie, a także członkowie ich organów lub władz. W moim przekonaniu, gdyby chcieć zachować tak szeroki zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji z jakim mamy do czynienia w art. 10 u.s. (i analogicznie w art. 15 § 9 Statutu PZPN), to nie mógłby on być ustanowiony w innej formie niż ustawa. Co za tym idzie art. 15 § 9 Statutu PZPN w takiej treści nie może funkcjonować w obrocie prawnym bez art. 10 u.s. Tak szeroka ingerencja podmiotowa i przedmiotowa w kwestie dopuszczalności występowania na rynku sportowym określonych powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi nie może być legitymowana w ramach wyłącznego prawa polskiego związku sportowego do ustanawiania i realizowania reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych w danym sporcie. Nie oznacza to jednak, że dalsze szczegółowe kwestie w przedmiocie lub związane z zakazem konkurencji w klubie piłkarskim (np. praktyczne aspekty funkcjonowania samego współzawodnictwa sportowego, selekcji powiązanych ze sobą klubów piłkarskich do udziału w danych rozgrywkach, jak też szczegółowej egzekucji czy sankcjonowania tego zakazu) nie mogą być wprowadzane już tylko w drodze regulacji wewnętrzzwiązkowych (w szczególności przepisach PZPN, ale nawet przez FIFA czy UEFA w ramach swoich właściwości).

Rozdział 3. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym według ustawy o sporcie

3.1. Uwagi wprowadzające

Obok ogólnych zakazów prowadzenia działalności konkurencyjnej zastrzeżonych w poszczególnych przepisach prawa powszechnego, również w obszarze sportu i działalności sportowej mamy do czynienia ze specjalną regulacją prawną dotyczącą przedmiotowego zagadnienia. Została ona ustanowiona w art. 10 u.s. Zgodnie z tym przepisem osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

W literaturze przedmiotu, ustanowiony na mocy tego przepisu zakaz określany jest mianem zakazu koncentracji kapitału²⁷⁴ bądź zakazem łączenia udziałów²⁷⁵. Te określenia nie korespondują jednak w pełni z samą treścią art. 10 u.s. Za niekompletne należy bowiem uznać określanie zakazu z art. 10 u.s. jedynie przez pryzmat ograniczeń kapitałowych (tj. jako zakazu łączenia udziałów/zakazu koncentracji kapitału). Już z samej wykładni literalnej tego przepisu wynika, że może on dotyczyć również niedozwolonego uczestnictwa osobowego (ale niekoniecznie kapitałowego) w różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie²⁷⁶. Oczywiście sam zwrot „zakaz łączenia udziałów” także nie jest w mojej ocenie dostatecznie precyzyjny. Poprzez takie sformułowanie pomija się choćby kwestię zakazu łączenia akcji, co jest o tyle istotne, że najbardziej profesjonalne (a zarazem najlepsze) kluby sportowe w Polsce działają z reguły w formie spółek akcyjnych.

Wobec tego stosowane dotychczas w doktrynie nazewnictwo (tj. zakaz łączenia udziałów/zakaz koncentracji kapitału) nie odzwierciedla w pełni zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu z art. 10 u.s. Wydaje się, iż kompletniejszym określeniem jest zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym.

²⁷⁴ Zob. K. Siemion, *O zasadach dobrego zarządzania w sporcie*, Acta Scientifica Academiae Ostroviensis. Sectio A, Nauki Humanistyczne, Społeczne i Techniczne, nr 12(2)/2018, s. 177 oraz E. Rutkowska, *Zakaz koncentracji kapitału w rozumieniu art. 10 ustawy o sporcie*, Lex sportiva nr II/2017, s. 37-44.

²⁷⁵ Zob. W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 93-96. Ponadto określenie „zakaz koncentracji kapitału” zostało użyte w zamieszczonym na stronie internetowej BIP Ministerstwa Sportu i Turystyki druku Ustawy o sporcie z dnia 25 czerwca 2010 r. (Dz. U. Nr 127, poz. 857), źródło: http://bip.msit.gov.pl/download/2/1841/ustawa_o_sporcie.pdf [dostęp: 20.10.2022 r.].

²⁷⁶ Zob. szerzej m.in. w pkt. 3.6. niniejszej rozprawy doktorskiej.

Obejmuje on swoim zakresem zarówno zakazane na mocy wspomnianego przepisu uczestnictwo osobowe, jak i kapitałowe w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Ponadto stanowi uszczegółowienie sfery zastosowania zakazu poprzez dookreślenie, jakich podmiotów dotyczy ten zakaz (tj. klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie). W związku z tym postuluję zmianę nazewnictwa tej regulacji²⁷⁷.

W kontekście kierunku dalszych badań należy nadmienić specyficzne umiejscowienie zakazu konkurencji w przepisach u.s. Pomimo, iż przedmiotowy zakaz dotyczy przede wszystkim klubów sportowych (tj. struktury właścicielskiej i członkostwa w klubie sportowym), to znalazł się on w rozdziale 3. u.s. zatytułowanym „Polskie związki sportowe”, a nie w rozdziale 2. u.s. zatytułowanym „Kluby sportowe i związki sportowe”.

Co kierowało prawodawcą, aby ustanowić wspomniany zakaz konkurencji? Kogo on rzeczywiście dotyczy? Na czym polega istota tego zakazu i jakie są jego funkcje? Z czego wynika takie umiejscowienie tego przepisu w u.s. i jakie są lub mogą być jego implikacje?

3.2. *Ratio legis* art. 10 u.s. według uzasadnienia rządowego projektu ustawy o sporcie

W pkt. III części szczegółowej uzasadnienia rządowego projektu ustawy o sporcie²⁷⁸, w akapicie następującym bezpośrednio po akapicie przytaczającym jedynie treść projektowanego art. 10 u.s. (tożsamą z treścią obecnie obowiązującego art. 10 u.s.), wskazano, iż: „Przesłanki powyższych regulacji wynikają także z potrzeby wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*)”²⁷⁹. Co oznacza ten zwrot i jakie jest *ratio legis* tego przepisu?

Dokonując wykładni językowej zacytowanego fragmentu uzasadnienia rząd. projektu u.s. należy na wstępie zwrócić uwagę na dwie kwestie ogólne. Poprzez użycie zwrotu w liczbie

²⁷⁷ W literaturze przedmiotu pojawia się również określenie „zakaz koncentracji” (zob. M. Gniatkowski, Ustawa o sporcie. Komentarz, op.cit., s. 62-64). Pomimo, iż to określenie słusznie nie zawęża analizowanej problematyki jedynie do kwestii kapitałowych, to w mojej ocenie nie zaznacza dostatecznie problemu rywalizacji (konkurencji) zachodzącej pomiędzy klubami sportowymi, w których dochodzi do koncentracji (osobowej lub kapitałowej), co jest niezwykle istotne na tle art. 10 u.s. Niemniej jednak ten zwrot mimo wszystko jest bardziej kompletny aniżeli „zakaz koncentracji kapitału” czy „zakaz łączenia udziałów”.

²⁷⁸ Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o sporcie z dnia 28 sierpnia 2009 r., druk nr 2313, s. 10, dalej jako: „uzasadnienie rząd. projektu u.s.”, zaś rządowy projekt ustawy o sporcie z dnia 28 sierpnia 2009 r., druk nr 2313, dalej jako: „rząd. projekt u.s.”).

²⁷⁹ Uzasadnienie rząd. projektu u.s., op.cit. s. 10.

mnogiej, tj. „Przesłanki powyższych regulacji (...)”, projektodawca wspomina zarazem o przesłankach (a nie jedynie o jednej przesłance), a także o regulacjach (a nie jednej regulacji). Oznacza to, że do osiągnięcia obranego celu w postaci „wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*)”, posłużono się różnymi instrumentami prawnymi, a więc nie tylko regulacją z art. 10 u.s. W związku z tym analiza istoty i funkcji art. 10 u.s. powinna uwzględniać perspektywę tego, że stanowi on zaledwie jeden z elementów składowych zbioru instrumentów prawnych przewidzianych w u.s., które mają umożliwić osiągnięcie wspomnianego celu.

W pierwszej kolejności należy zastanowić się zatem, do jakiego katalogu „regulacji” odnosi się dany fragment uzasadnienia rząd. projektu u.s. Pozwoli to następnie prawidłowo zidentyfikować, o jakich konkretnie „przesłankach” mowa i których regulacji miałyby one dotyczyć. Właściwe zdekodowanie tych zagadnień ułatwi dokonanie dalszych badań w kontekście ustalenia *ratio legis* art. 10 u.s.

Przytoczony wcześniej fragment znajduje się w pkt. III części szczegółowej uzasadnienia rząd. projektu u.s., w którym przeanalizowane zostały projektowane zagadnienia dotyczące polskiego związku sportowego. Biorąc pod uwagę wcześniejszą część uzasadnienia rząd. projektu u.s. można uznać, że poszukiwanie katalogu regulacji, które miał w nim na myśli projektodawca, należy zawęzić do tych, które zostały wspomniane w tejże wyodrębnionej części redakcyjnej uzasadnienia (tj. do pkt. III części szczegółowej uzasadnienia do rząd. projektu u.s.)²⁸⁰. Uważam, że nie bez powodu (m.in. systemowego czy kontekstowego) przyjęto taką strukturę uzasadnienia rząd. projektu u.s.

Porównując to, z czego mają wynikać przesłanki danych regulacji²⁸¹, do treści przepisów omawianych dotąd w pkt. III części szczegółowej uzasadnienia rząd. projektu u.s.²⁸², zasadne wydaje się przyjęcie, że do katalogu regulacji, które miano na myśli w zacytowanym wcześniej fragmencie uzasadnienia, mogą należeć jedynie art. 9 i 10 rząd. projektu u.s.²⁸³.

²⁸⁰ Wcześniejsze rozważania dotyczą przede wszystkim ogólnych założeń do ustawy, definiowania pojęcia sportu oraz kultury fizycznej, a także dopuszczalnej formy prawnej klubów sportowych (zob. uzasadnienie rząd. projektu u.s. op.cit., s. 1-8).

²⁸¹ Mowa tutaj o zadeklarowanej w uzasadnieniu rząd. projektu u.s. potrzebie „wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*)”.

²⁸² Tj. art. 7-10 rząd. projektu u.s.

²⁸³ W art. 7 rząd. projektu u.s. wskazano bowiem w jakim celu tworzone są polskie związki sportowe (ust. 1), a także wprowadzono wymóg uzyskania zgody ministra właściwego do spraw kultury fizycznej na utworzenie polskiego związku sportowego (ust. 2). Z kolei w art. 8 rząd. projektu u.s. dookreślono kto może być członkiem polskiego związku sportowego (ust. 1) oraz wskazano, iż klub sportowy będący członkiem polskiego związku

Powyższe zawężenie jest tym bardziej uzasadnione, jeśli przeanalizuje się kolejność poruszanych zagadnień. W uzasadnieniu rząd. projektu u.s., bezpośrednio po odniesieniu do treści art. 8 projektu u.s., rozpoczęto bowiem rozważania nad nową tematyką, tj. implikacjami wiodącej roli polskiego związku sportowego w zakresie organizowania określonego sportu. Projektodawca zaznaczył w tym miejscu, że przyznanie polskim związkom sportowym takiej roli²⁸⁴, musiało wiązać się z jednoczesnym zapewnieniem odpowiednich instrumentów ustrojowych, które miały urzeczywistniać zasady transparentności i dobrego zarządzania w organizacjach sportowych²⁸⁵. Jednymi z instrumentów, którym przyświecało wspomniane *ratio legis*, miały być właśnie regulacje art. 9 i 10 rząd. projektu u.s.

W art. 9 rząd. projektu u.s. zostały przewidziane minimalne wymogi, których realizacja miała być zagwarantowana w postanowieniach statutu każdego polskiego związku sportowego²⁸⁶. Należy zauważyć, że wszystkie wskazane tam wymogi odnoszą się do zasad dobrego rządzenia (*good governance*). Dla dalszych rozważań na temat istoty art. 10 u.s. ważne są jednak przede wszystkim konkretne regulacje, które znalazły się w art. 9 pkt. 6 i 7 rząd. projektu u.s., czyli odpowiednio rozszerzona zasada *incompatibilitas* (tj. niełączenia stanowisk) oraz zakaz łączenia mandatu we władzach polskiego związku sportowego z prowadzeniem działalności gospodarczej związanej bezpośrednio z realizacją przez ten związek jego zadań statutowych. Mimo że odnoszą się one wprost do funkcjonowania polskich związków sportowych, a nie klubów sportowych, to z punktu widzenia kompleksowej interpretacji *ratio legis* art. 10 u.s., mogą mieć znaczenie co najmniej pomocnicze przy wykładni tego przepisu, gdyż dotyczą podobnej materii.

W myśl uzasadnienia do rządowego projektu u.s. regulacje z art. 9 pkt. 6 i 7 miały za zadanie zapewnienie prawidłowości funkcjonowania władz polskich związków sportowych. Zgodnie z założeniami projektodawcy uzasadnieniem dla zakazu łączenia stanowisk (zasada *incompatibilitas*) było zapewnienie przejrzystego podziału kompetencji i odpowiedzialności.

sportowego uczestniczy we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek (ust. 2). W świetle powyższego regulacje art. 7 i 8 rząd. projektu u.s nie odnoszą się wprost do zasad dobrego rządzenia.

²⁸⁴ W szczególności wiodąca rola polskich związków sportowych ma się przejawiać umożliwieniem im władczego wpływu na sferę praw oraz obowiązków uczestników współzawodnictwa sportowego.

²⁸⁵ Zob. uzasadnienie rząd. projektu u.s, op.cit. s. 9.

²⁸⁶ Do wspomnianych minimalnych wymogów należały m.in. kadencyjność władz polskiego związku sportowego, ograniczenia w pełnieniu funkcji prezesa zarządu polskiego związku sportowego, obowiązek corocznego rozpatrywania przez walne zgromadzenie członków albo delegatów sporządzonego przez zarząd polskiego związku sportowego sprawozdania z działalności zarządu oraz sprawozdania finansowego, ocenionego przez biegłego rewidenta. Z kolei obecny przepis art. 9 u.s., pomimo, iż dotyczy podobnych kwestii (tj. kadencyjności władz polskiego związku sportowego, ograniczenia w pełnieniu funkcji członka zarządu polskiego związku sportowego, sprawozdawczości), to ma jednak inną, bardziej rozbudowaną treść niż art. 9 rząd. projektu u.s. i stawiane są w nim nowe wymogi.

Ponadto niezwykle istotne miało być również zabezpieczenie przed budowaniem scentralizowanej i niekontrolowanej wewnętrznie władzy w ramach polskiego związku sportowego. Z kolei ustanowienie zakazu prowadzenia działalności gospodarczej, związanej bezpośrednio z realizacją przez związek jego zadań statutowych oraz prowadzenia działalności na poziomie klubu w tym samym sporcie miało gwarantować swoistą niezależność. Podyktowane było bowiem tym, aby członkowie władz polskiego związku sportowego nie podlegali naciskom ani wpływom zewnętrznym²⁸⁷. Powyższe idee przemawiające za przyjęciem przedmiotowych regulacji z całą pewnością należy ocenić pozytywnie.

Z racji tego, że w zacytowanym na wstępie fragmencie uzasadnienia rząd. projektu u.s. posłużono się zwrotem „Przesłanki powyższych regulacji wynikają także z potrzeby (...)” (podkr. aut.), wynika, iż nie wskazano w nim w sposób enumeratywny przesłanek ustanowienia regulacji z art. 10 u.s. (rozumianych jako *ratio legis* a nie przesłanki stosowania). Jediną przesłanką wymienioną *explicite* w uzasadnieniu rząd. projektu u.s., która odnosi się do projektowanego art. 10 u.s., jest wspomniana potrzeba „wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*)”. W rezultacie nabiera ona szczególnego znaczenia, gdyż wydaje się, że nie bez powodu została wyraźnie wskazana w treści uzasadnienia rząd. projektu u.s.²⁸⁸

Na pozór wydaje się ona nawiązywać jedynie do obszaru funkcjonowania polskich związków sportowych, a nie klubów sportowych. Argumentem za przyjęciem tej tezy jest poczynione w treści uzasadnienia rząd. projektu odniesienie *explicite* wyłącznie do statutów polskich związków sportowych. Jednakże, znając piramidalną strukturę organizacyjną współczesnego sportu oraz jej implikacje, wprowadzenie zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych oznacza potrzebę ich wdrożenia również na niższych płaszczyznach tej piramidy. Tym samym można przyjąć, że jest ono pożądane także na poziomie klubów sportowych będących członkami polskich związków sportowych. Już z samego faktu takiego członkostwa wynika bowiem konieczność podporządkowania się pewnym standardom i wytycznym z zakresu sposobu zarządzania czy modelu organizacyjnego (a nawet przyjęcia ich za własne).

²⁸⁷ Zob. uzasadnienie rząd. projektu u.s., op.cit., s. 10.

²⁸⁸ Na temat zasady dobrego rządzenia i standardów ładu korporacyjnego zob. szerzej w pkt. 3.3. niniejszej rozprawy doktorskiej.

Niemniej pojawia się pytanie, czy w uzasadnieniu rząd. projektu u.s. wskazano pośrednio (nie wprost) inne przesłanki wprowadzenia regulacji z art. 10 u.s.? Skoro projektodawca łączy rozważania na temat art. 9 i 10 rząd. projektu u.s., to czy można odpowiednio stosować *ratio legis* art. 9 rząd. projektu u.s. do określania *ratio legis* art. 10 u.s.?

Odpowiedzi na te pytania są z pewnością złożone. Przede wszystkim wymagają one uwzględnienia tego, że regulacja art. 10 u.s. dotyczy kwestii ograniczenia wolności działalności gospodarczej. W konsekwencji stawiane w tym artykule ograniczenia nie powinny być interpretowane rozszerzająco²⁸⁹. Jednakże nie zmienia to faktu, że patrząc przez pryzmat treści art. 10 u.s. można doszukać się jego podobieństw do art. 9 pkt. 6 rząd. projektu u.s., a także po części do art. 9 pkt. 7 rząd. projektu u.s.

Po pierwsze, zarówno w art. 9 pkt. 6, jak i art. 10 rząd. projektu u.s., wprowadzono zakaz łączenia określonych funkcji/stanowisk. W myśl art. 9 pkt. 6 rząd. projektu u.s. statut polskiego związku sportowego uwzględniać musiał wymaganie, zgodnie z którym członek zarządu polskiego związku sportowego nie mógł łączyć tej funkcji z funkcją w innych władzach tego związku. W art. 10 u.s. również ustanowiono swoistą zasadę *incompatibilitas*. Nawet z samej literalnej wykładni tego przepisu wynika, że m.in. osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego, nie może być odpowiednio członkiem klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie lub członkiem organów lub władz takiego klubu sportowego. Do tego dochodzą także dalsze ograniczenia stawiane w art. 10 u.s. w zakresie koncentracji kapitału. W art. 10 u.s. dokonano w istocie transpozycji funkcjonującej na poziomie władz polskiego związku sportowego zasady *incompatibilitas* na grunt polskich klubów sportowych. Oznacza to *de facto*, że na mocy art. 10 u.s. ustanowiony został zakaz łączenia określonych stanowisk/funkcji w klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Wobec tego, wzorem art. 9 pkt. 6 rząd. projektu u.s., na mocy art. 10 u.s. wprowadzono mechanizm, którego zadaniem ma być z kolei zabezpieczenie przed budowaniem scentralizowanej i niekontrolowanej wewnętrznie struktury osobowej lub kapitałowej w ramach klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Osobnym pytaniem jest jednak to, czy art. 10 u.s. rzeczywiście prawidłowo odzwierciedla idee tej zasady.

²⁸⁹ Zob. m.in. wyrok NSA z dnia 12 kwietnia 2006 r., sygn. akt II GSK 23/06, LEX nr 209721, wyrok SN z dnia 12 września 2008 r., sygn. akt I PK 27/08, OSNP 2010/3-4/34, a także S. Biernat, *Podjęcie i prowadzenie działalności gospodarczej – wolność gospodarcza de lege lata i de lege ferenda*, Przegląd Prawa Handlowego 1994, nr 9, s. 10.

Z kolei zgodnie z art. 9 pkt. 7 rząd. projektu u.s. w statucie polskiego związku sportowego musiał zostać uwzględniony wymóg polegający na tym, że członkiem zarządu polskiego związku sportowego nie mogła być osoba prowadząca działalność gospodarczą związaną bezpośrednio z realizacją przez ten związek jego zadań statutowych. W zakazie wyrażonym w art. 10 u.s. również można doszukiwać się chęci zabezpieczenia przed konfliktem interesów, naciskami czy wpływami zewnętrznymi. W ocenie prawodawcy potencjalnym źródłem tych niebezpieczeństw jest równoczesne piastowanie określonych stanowisk czy sprawowanie określonych funkcji w klubach sportowych uczestniczących (a tym samym przynajmniej potencjalnie rywalizujących ze sobą²⁹⁰) we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Stosując pewne uogólnienie i uproszczenie, można uznać, że zakaz wyrażony w art. 10 u.s. oznacza zakaz równoczesnego prowadzenia przez określne podmioty w istocie tożsamej (lub dalece zbliżonej) działalności sportowej w innym klubie sportowym w tym samym sporcie. W konsekwencji oznacza to *per se* także zakaz prowadzenia działalności gospodarczej w ramach innego klubu sportowego, o ile pomiędzy tymi klubami sportowymi dochodzi do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. *In genere* jest to więc próba zachowania niezależności klubów sportowych rywalizujących ze sobą w tej samej dyscyplinie sportowej.

Analizując istotę tego zakazu nieco bardziej szczegółowo, należy uznać, że polega ona na chęci uwolnienia klubów sportowych od nacisków i wpływów podmiotów związanych osobowo lub kapitałowo z innym konkurującym z nim klubem sportowym, które zagrażałyby przede wszystkim idei *fair play*, w tym uczciwości rywalizacji sportowej. Przedmiotowy zakaz ma więc za zadanie uniemożliwienie ingerencji w wyniki rywalizacji sportowej osobom sprawującym kontrolę (kapitałową lub poprzez uczestnictwo osobowe) nad klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie w tym samym sporcie²⁹¹. Dokonując dalszej analizy można jednak wywnioskować, że prawodawca w zasadzie nie przekreślił tylko samego wypaczania wyniku sportowego wskutek nieuczciwych zachowań. Tak szerokie ujęcie zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s.²⁹² skłania do zastanowienia się jeszcze nad innym zagadnieniem. Czy prawodawca świadomie, bądź przypadkowo, uniemożliwia nawiązanie określonych form współpracy osobowej czy

²⁹⁰ Szerzej na temat przesłanki dotyczącej uczestnictwa klubów sportowych we współzawodnictwie w tym samym sporcie zob. w pkt. 3.5.5. niniejszej rozprawy doktorskiej.

²⁹¹ Podobnie M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 143.

²⁹² Zob. szerzej w pkt. 3.5. i 3.6. niniejszej rozprawy doktorskiej.

kapitałowej pomiędzy klubami sportowymi, które nawet poprzez działania pozytywne może pośrednio wpływać na wynik danej rywalizacji sportowej²⁹³.

Skoro projektodawca podsumował rozważania na temat regulacji art. 9 i art. 10 rząd. projektu u.s. odwołaniem do zasad dobrego rządzenia i standardów ładu korporacyjnego, to znaczy, że takie zasady powinny przyświecać również klubom sportowym. Są one przecież z reguły członkami właściwych polskich związków sportowych. Warto nadmienić, że w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s.²⁹⁴, w kontekście wyrażonego w nim zakazu podmiotowego zakazu, znajduje się odniesienie do klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego.

Zamiar przełożenia na kluby sportowe zasad dobrego rządzenia i standardów ładu korporacyjnego w pewnym sensie potęguje wręcz fakt, że przepis art. 10 u.s. znajduje się w rozdziale 3. u.s. zatytułowanym „Polski związek sportowy”. Znajdują się one więc obok innych instrumentów prawnych służących poprawie organizacji i zarządzania w tych związkach. W pełni zasadnie dostrzeżono zatem, iż zagrożenia wynikające z potencjalnego konfliktu interesów czy braku lojalności stanowią problemy nie tylko działalności prowadzonej *stricte* w polskim związku sportowym. Jeśli pojawiają się one na poziomie klubów sportowych, to stają się problemem całej struktury polskich związków sportowych, w tym ich członków²⁹⁵.

Najlepszym dowodem takiego podejścia jest regulacja z art. 10 u.s., która w obszarze funkcjonowania klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie ma za zadanie chronić przed tego typu negatywnymi zjawiskami. Wspomniany przepis stanowi środek ochrony interesu klubu sportowego przed zagrożeniem wynikającym z działalności konkurencyjnej określonych osób związanych z nim osobowo czy kapitałowo, tj. jego członków, członków władz lub organów, akcjonariuszy lub udziałowców spółki. Mając na uwadze rywalizację sportową w duchu idei *fair play*, należy zatem uznać, że zakaz wyrażony w art. 10 u.s. jest zabezpieczeniem przed prowadzeniem w ramach innego klubu sportowego działalności bezpośrednio kolidującej z interesem klubu sportowego²⁹⁶. Ponadto jest on także środkiem prewencyjnej ochrony uczciwej rywalizacji sportowej

²⁹³ Zob. szerzej w pkt. 3.5. i 3.6. niniejszej rozprawy doktorskiej.

²⁹⁴ Tj. we fragmencie: „Osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego (...)”.

²⁹⁵ Podobne zasady powinny przyświecać również związkom sportowym (zob. szerzej M. Gniatkowski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 63).

²⁹⁶ SN uznał, że art. 10 u.s. „ogranicza swobodę przynależności do stowarzyszenia celem zapobiegania bezpośredniej rywalizacji klubów sportowych pozostających pod kontrolą organizacyjną tej samej osoby prawnej” (zob. wyrok SN – Izby Cywilnej z dnia 24 kwietnia 2018 r., sygn. akt V CSK 294/17, Legalis nr 2275645).

w ramach danego sportu. Ochrona tych wartości leży nie tylko w interesie klubów sportowych, ale przede wszystkim również polskich związków sportowych. Stanowi ona nawet naczelną zasadę aksjologiczną reglamentacji prawnej sportu²⁹⁷.

Zważywszy na istniejący piramidalny model organizacyjny współczesnego sportu, zapewnienie właściwych instrumentów prawnych w celu wprowadzenia standardów zasad dobrego rządzenia i standardów ładu korporacyjnego w klubach sportowych, korzystnie wpływa na szanse ich utrzymania również na wyższych szczeblach organizacyjnych, w tym na poziomie polskich związków sportowych. Dzięki wprowadzeniu zakazu z art. 10 u.s. polskie związki sportowe mają także możliwość ochrony klubów sportowych będących członkami tych związków. Powyższe zasady stają się więc wzorcem dla całej struktury organizacyjnej sportu w ramach polskich związków sportowych.

3.3. Pojęcie zasad dobrego rządzenia (zarządzania) w sporcie

Jeśli chodzi o analizę jedyne go wymienionego *explicite ratio legis* art. 10 u.s., tj. zasad dobrego rządzenia (zarządzania) (ang. *good governance*), to należy przede wszystkim odnieść się do dorobku wypracowanego w ramach UE. Mam tu na myśli w szczególności treść Białej Księgi na temat sportu, w której do wspólnego zbioru zasad dobrego zarządzania w sporcie zakwalifikowano przejrzystość, demokrację, odpowiedzialność oraz reprezentację stron uczestniczących (stowarzyszeń, federacji, zawodników, klubów, lig, kibiców itp.)²⁹⁸. W myśl postanowień Białej Księgi na temat sportu jednym z narzędzi propagowania zasady dobrego zarządzania w sporcie jest system licencyjny dla zawodowych klubów sportowych na poziomie europejskim i krajowym²⁹⁹. Niezwykle istotne jest to, że zgodnie z dokumentem roboczym Komisji Europejskiej, dołączonym do Białej Księgi na temat sportu, zasady uniemożliwiają

²⁹⁷ Zob. szerzej Założenia RM do projektu u.s., op.cit., s. 4.

²⁹⁸ Zob. Biała księga na temat sportu, op.cit., s. 14.

²⁹⁹ Warto zaznaczyć, że mowa jest tutaj o „zawodowych klubach sportowych”, a więc o sporcie profesjonalnym, a nie sporcie amatorskim. Można więc wysnuć tezę, iż w kontekście zakazu konkurencji w klubie sportowym główną intencją Komisji Europejskiej jest przede wszystkim ochrona sportu profesjonalnego z punktu widzenia ryzyk związanych z uczestnictwem kapitałowym (bądź osobowym) w różnych klubach sportowych rywalizującym w obszarze danego sportu. Należy bowiem pamiętać, że sport amatorski, jako ważny element kultury fizycznej, nie jest w szczególności domeną państwa i stanowi przejaw wolności obywatelskich (zob. uzasadnienie do rząd. projektu u.s., op.cit., s. 1). Tym samym w dużej mierze sport amatorski pozostaje poza ingerencją państw członkowskich, a co za tym idzie formalna próba oddziaływania UE poprzez korzystanie z kompetencji wspierających, koordynacyjnych i uzupełniających UE, o których mowa w art. 6 TFUE jest w tym zakresie zdecydowanie słabsza aniżeli w przypadku sportu profesjonalnego, gdzie przedmiotem ochrony może być rynek UE.

wielokrotną własność w rozgrywkach klubowych³⁰⁰ (czyli przedmiot regulacji art. 10 u.s.) stanowią organizacyjne zasady sportowe³⁰¹, które co do zasady nie naruszają art. 101 i 102 TFUE (czyli dawnych art. 81 i 82 TWE)³⁰². *Ratio legis* tychże zasad sprowadza się do zapewnienia uczciwości zawodów sportowych oraz niepewności wyniku sportowego w interesie publicznym³⁰³. Z całą pewnością należy zgodzić się z tym uzasadnieniem. Emocje związane z rywalizacją sportową i jej ostatecznym wynikiem są emanacją sportu i żadne powiązania osobowe czy kapitałowe nie powinny zaburzyć idei sportu, jaką jest przede wszystkim rywalizacja o jak najlepszy wynik sportowym w duchu zasad *fair play*.

W Białej Księdze na temat sportu podkreślono z jednej strony istotę tzw. europejskiego modelu sportu. Do charakteryzującej go specyfiki aktywności sportowej oraz zasad sportowych zaliczono m.in. wspomnianą potrzebę zapewnienia niepewności dotyczącej wyników sportowych oraz zachowanie równowagi konkurencyjnej między klubami biorącymi w tych samych zawodach³⁰⁴. Z drugiej strony, zauważono różnorodność i złożony charakter europejskich struktur sportu, które utrudniają, a w zasadzie uniemożliwiają wypracowanie jednego modelu organizacji sportu w Europie. Zgodnie z pkt. 4 Białej Księgi na temat sportu zatytułowanym „Organizacja sportu” Komisja Europejska uznała autonomię organizacji sportowych oraz struktur reprezentacyjnych (takich jak chociażby ligi zawodowe). Komisja podkreśliła jednocześnie, że to głównie w gestii tych organizacji leży zarządzanie w sporcie, a w pewnym zakresie, także po stronie państw członkowskich i partnerów społecznych. W rezultacie Komisja Europejska stwierdziła, że większość kwestii może zostać rozwiązana

³⁰⁰ W Dokumencie roboczym służb Komisji – UE i sport: Tło i kontekst – dokument towarzyszący dołączony do Białej księgi na temat sportu posłużono się angielskim zwrotem *multiple ownership in club competition*, które w szczególności w literaturze przedmiotu w obszarze piłki nożnej określane jest angielskim zwrotem *multi-club ownership* (zob. np. F. Roitman, R. Poli, *Implications of multi-club ownership on the current football ecosystem*, *Football Legal* (14), 2020, s. 124-125; M. Coccia, *The Multi-Club Ownership Issue: When and How It All Started*, *Football Legal* (14), 2020, s. 72-77 oraz P.A. Dumond, Y. Hafner, D. Facchinetti, *Multi-Club Ownership Rules within UEFA*, *Football Legal* (14), 2020, s. 81).

³⁰¹ W ocenie Komisji przedmiotowe zasady są oparte na zgodnych z prawem celach. Jednakże nie można jednoznacznie stwierdzić, że takie zasady w każdym przypadku nie naruszają przepisów Traktatu WE (obecnie TFUE) związanych z przeciwdziałaniem praktykom ograniczającym konkurencję. Warunkiem zgodności z prawem tych zasad jest zachowanie wymogu adekwatności i proporcjonalności, tzn. skutki antykonkurencyjne tych zasad (o ile takie istnieją), są właściwe dla realizowanych przez nie celów i są do nich proporcjonalne (zob. Biała księga na temat sportu, s. 15 oraz szerzej na ten temat w Dokumencie roboczym służb Komisji – UE i sport: Tło i kontekst – dokument towarzyszący dołączony do Białej księgi na temat sportu, op.cit., s. 63 i n).

³⁰² *Nota bene* ma to istotne znaczenie pod kątem analizy dopuszczalności stawiania pewnego rodzaju dalej idących ograniczeń w zakresie ochrony konkurencji w klubach sportowych w ramach tzw. praw wyłącznych polskich związków sportowych (tj. wyrażonego w art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. wyłącznego prawa polskiego związku sportowego do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek. Nie można jednak zapominać o wspomnianym wymogu zachowania adekwatności i proporcjonalności przy tego typu ograniczeniach.

³⁰³ Zob. pkt. 2.2.1.3. Dokumentu roboczego służb Komisji – UE i sport: Tło i kontekst – dokument towarzyszący dołączony do Białej księgi na temat sportu, op. cit., s. 63 i n).

³⁰⁴ Zob. pkt. 4.1. Białej księgi na temat sportu.

poprzez samoregulację uwzględniającą dobre praktyki zarządzania, przy przestrzeganiu prawa unijnego³⁰⁵. W kontekście związków pomiędzy zakazem konkurencji w klubie sportowym i zasadami dobrego zarządzania w sporcie należy wskazać, iż w rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 2 lutego 2017 r. podkreślono znaczenie pełnej przejrzystości w zakresie własności zawodowych klubów sportowych³⁰⁶. Pomijając podnoszone w niniejszej rozprawie wątpliwości i uchybienia regulacji z art. 10 u.s., należy docenić, że problematyka przejrzystości w zakresie własności klubów sportowych została w Polsce podniesiona do rangi przepisu ustawowego.

Na gruncie polskim badania na temat *ratio legis* art. 10 u.s., w kontekście właściwego rozumienia zasad dobrego zarządzania w sporcie, przede wszystkim powinny być prowadzone w oparciu o treść Kodeksu dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych uchwalonego przez Ministerstwo Sportu i Turystyki w 2018 r.³⁰⁷ i przyjętą tam definicję zasad dobrego zarządzania w sporcie³⁰⁸. W odniesieniu do zakazu konkurencji warto zaznaczyć bezwzględnie wiążącą wytyczną w postaci konieczności opracowania przez polski związek sportowy kodeksu etyki – czyli zbioru zasad oraz wartości etycznych wyznaczających standardy postępowania w polskim związku sportowym i odnoszących się do zachowania m.in. w sytuacji powstania konfliktu interesu. Ponadto w Kodeksie dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych znajduje się również bezwzględnie wiążąca wytyczna do wprowadzenia przez polski związek sportowy polityki w zakresie zapobiegania konfliktom interesów. W tym dokumencie docelowo mają zostać uregulowane zasady postępowania w przypadku powstania konfliktu interesów. To dowodzi temu, że dla realizacji zasad dobrego zarządzania w sporcie (a więc *ratio legis* art. 10 u.s.) bardzo ważna jest ochrona przed sytuacjami wystąpienia

³⁰⁵ Podobny wniosek wynika choćby z założeń prakseologicznych do projektu u.s. wskazanych w Założenia RM do projektu u.s., op. cit., s. 5.

³⁰⁶ Zob. pkt. 79 Rezolucji Parlamentu Europejskiego z dnia 2 lutego 2017 r. w sprawie zintegrowanego podejścia do polityki w dziedzinie sportu: dobre zarządzanie, dostępność i uczciwość (2016/2143(INI)) (2018/C 252/01). Należy podkreślić, że tutaj również mowa jest o „zawodowych” klubach sportowych.

³⁰⁷ Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych, źródło: <https://www.gov.pl/attachment/7a10bf6d-1dfc-4cfb-add0-9702786b1daa> [dostęp: 20.07.2022 r.].

³⁰⁸ Pod pojęciem „zasad dobrego zarządzania w sporcie” rozumie się definicję przyjętą w przygotowanym przez ekspertów UE raporcie „Zasady dobrego zarządzania w sporcie”, tj. „ramy i kultura, w oparciu o które dany organ sportowy – a w przypadku Kodeksu PZS – tworzy politykę, określa swoje cele strategiczne, współpracuje z zainteresowanymi stronami, monitoruje wyniki, ocenia ryzyka i zarządza nimi, składa swoim członkom sprawozdania na temat prowadzonych działań i osiągniętych postępów, między innymi w zakresie tworzenia skutecznej, trwałej i proporcjonalnej polityki oraz przepisów sportowych” (zob. Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych, op. cit. s. 6). Warto zaznaczyć, że kodeks jako rozwiązanie pozalegisłacyjne nie ma mocy wiążącej i zawiera głównie zalecenia oraz dobre praktyki. Niemniej jednak niektóre wytyczne mają mieć charakter bezwzględnie wiążący dla polskich związków sportowych zamierzających korzystać z dofinansowania ze środków publicznych na realizację zadań publicznych zleczanych przez ministerstwo właściwe ds. sportu (zob. Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych, op.cit., s. 140).

konfliktu interesów przede wszystkim w klubach sportowych będących członkami polskich związków sportowych.

Odnosząc się do analizy zasad dobrego rządzenia w sporcie, które są istotne z punktu widzenia klubów sportowych trzeba przyjąć nieco inną perspektywę. Należy mieć na względzie, że w kontekście klubów sportowych zasady te mają nieco inny wymiar aniżeli w przypadku polskich związków sportowych, czyli podmiotów zajmujących się głównie organizowaniem i prowadzeniem współzawodnictwa sportowego³⁰⁹. Tym samym w odniesieniu do polskich związków sportowych w znacznie większym stopniu można mówić o zasadach dobrego rządzenia (mając choćby na względzie ich pozycję i uprawnienia władcze). W stosunku do klubów sportowych w przeważającym stopniu można z kolei dywagować bardziej o zasadach dobrego zarządzania (z racji braku bądź też niewielkich uprawnień władczych w ogólnym ujęciu strukturalnym w sporcie). W myśl *ratio legis* art. 10 u.s. wprowadzanie zasad dobrego zarządzania w klubach sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego, a następnie ich realizacja, ma w efekcie przyczynić się do budowania w klubach sportowych środowiska zaufania, otwartości, rzetelności i odpowiedzialności. Jednakże biorąc pod uwagę standardy ładu korporacyjnego wyznaczone polskiemu związkowi sportowemu, to wiele z nich powinno mieć jednak odpowiednie zastosowanie w klubach sportowych³¹⁰. Wszystkie te działania podejmowane są nie tylko w celu ochrony klubów sportowych, ale także ich rywali oraz innych uczestników współzawodnictwa sportowego. W rezultacie te zabiegi mają poprawić odbiór sportu wśród

³⁰⁹ Zgodnie z Załoženiami RM do projektu u.s. do standardów ładu korporacyjnego polskiego związku sportowego miały należeć przede wszystkim:

- 1) struktury demokratyczne oparte na przejrzystych procedurach wyborczych ustalonych w statutach, otwartych dla wszystkich członków,
- 2) profesjonalna organizacja i zarządzanie z odpowiednimi procedurami dotyczącymi konfliktu interesów (zdefiniowanie kompetencji i odpowiedzialności organów pochodzących z wyboru i profesjonalnego organu wykonawczego),
- 3) odpowiedzialność i transparentność w podejmowaniu decyzji i w operacjach finansowych, w tym publikacja corocznego sprawozdania finansowego potwierdzonego sprawozdaniem audytorskim lub biegłego rewidenta,
- 4) wyodrębnienie sportu zawodowego w osobne struktury prawne, ale z zachowaniem systemu solidarnościowego ze sportem amatorskim opartym na wolontariacie (np. przekazywanie środków finansowych na szkolenie dzieci i młodzieży

(zob. Założenia RM do projektu u.s. op.cit., s. 11-12). W kontekście klubów sportowych w szczególności aktualne są pkt. 1-3 powyżej.

³¹⁰ Raport OECD pod nazwą „G20/OECD Principles of corporate governance”, Paryż 2015 r., źródło: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264236882-en.pdf?expires=1631023678&id=id&accname=guest&checksum=7E201C00F8BD17E99730926D8D1CC1A4> [dostęp: 07.09.2021 r.].

kibiców i uwiarygodnić go jako przejaw uczciwej rywalizacji z poszanowaniem zasad *fair play*³¹¹.

Niezwykle istotne z punktu widzenia analizy dokonywanej w niniejszej rozprawie jest to, aby zasady ładu korporacyjnego oraz regulacje z nimi związane w obszarze sportu były jednak dostosowywane do realiów, w których są wdrażane. W szczególności ważne jest, aby powyższe zabiegi były poparte badaniami analitycznymi trendów pojawiających się w obszarze sportu oraz działalności z nim związanej. Bardzo istotne jest także to, aby były wdrażane z poszanowaniem zasady *ultima ratio*. Takie regulacje są wysoce pożądane z punktu widzenia ochrony dóbr i interesów w sporcie. Nie mogą jednak wprowadzać nadmiernych czy wręcz zbędnych obostrzeń, które niekorzystnie wpłynęłyby na rozwój sportu, w tym na organizacyjno-finansowe warunki jego uprawiania.

Mając na względzie piramidalną strukturę współczesnego sportu, brak respektowania zasad dobrego zarządzania przez kluby sportowe będące członkami danego polskiego związku sportowego grozi poważnymi reperkusjami. Może bowiem wpłynąć na przestrzeganie tych zasad na wyższym szczeblu tej piramidy, a więc już w odniesieniu *stricte* do polskich związków sportowych. W istocie potwierdza to również znaczącą rolę polskich związków sportowych w nadzorowaniu przestrzegania art. 10 u.s. przez kluby sportowe, które są ich członkami lub wnioskuje o uzyskanie takiego statusu.

3.4. Analiza historyczno-prawna zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym

Kompleksowa interpretacja zamierzeń prawodawcy w ustanowieniu regulacji z art. 10 u.s. wymaga jednak dokonania pogłębionej analizy historyczno-prawnej regulacji ustawowych w zakresie kultury fizycznej, w tym sportu. Ponadto niezbędne jest dokładne prześledzenie procesu legislacyjnego obecnie obowiązującej u.s. W szczególności istotna jest analiza założeń Rady Ministrów do projektu ustawy o sporcie³¹², a następnie treści kolejnych projektów ustawy o sporcie oraz ich uzasadnień. Trudno bowiem, przy tego rodzaju badaniach, pominąć uwarunkowania historyczne, społeczne i gospodarcze towarzyszące wprowadzanym regulacjom w zakresie sportu. Biorąc pod uwagę transformację polityczną z 1989 r. i jej pochodne, wspomniane ogólne czynniki będą miały niebagatelne znaczenie w procesie wykładni przepisów w zakresie ochrony konkurencji w sporcie. Ponadto istotne są rozwiązania

³¹¹ Ma to tym większe znaczenie w obliczu powszechnego zjawiska korupcji w sporcie i licznych afer z tym związanych, które mocno rzutowały na ogólny odbiór polskiego sportu.

³¹² Założenia RM do projektu u.s., op.cit., s. 3.

pojawiające się w krajowym i zagranicznym sporcie, w szczególności takie, które zyskują na popularności a dotyczą materii szerzej niezbadanej bądź dostatecznie nieuregulowanej. Z całą pewnością analiza kierunku zmian dokonywanych w prawie w kontekście zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym poszerzy perspektywę rozważań na temat jego *ratio legis*. Co więcej, przedmiotowe rozważania mogą stanowić istotne uzupełnienie ogólnego celu wskazanego w uzasadnieniu rząd. projektu u.s.

3.4.1. Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej a zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym

W ustawie z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej³¹³ nie znalazły się normy, które dotyczyłyby kwestii związanych z zakazem konkurencji w polskim klubie sportowym uregulowanym obecnie w art. 10 u.s. Brak podobnych zakazów podyktowany był przede wszystkim ówczesnym ustrojem państwa, w tym sytuacją polityczną oraz społeczno-gospodarczą w kraju. Pochodną tych ogólnych czynników była zupełnie inna specyfika sportu, a także działalności sportowej. Silnie scentralizowany sport amatorski, w tym duży stopień jego upolitycznienia, a także brak sportu profesjonalnego, przesądzały w zasadzie o bezprzedmiotowości ustanawiania regulacji dotyczących zagadnień poruszanych obecnie w art. 10 u.s.

Dopiero wraz z transformacją ustrojową pojawiła się rzeczywista potrzeba ustanowienia regulacji ustawowych mających na celu ochronę przed zagrożeniami wynikającymi z potencjalnego konfliktu interesów w obszarze funkcjonowania polskich klubów sportowych. Wynikała ona w dużej mierze ze zmiany modelu organizacji i zarządzania w polskim sporcie³¹⁴. Z racji chęci nadrobienia wielu straconych lat w procesie rozwoju polskiego sportu, absolutnie konieczne było podjęcie stanowczych zmian w zakresie organizacji i funkcjonowania sportu w Polsce.

Dążąc do szybszej profesjonalizacji sportu w Polsce, prawodawca wprowadził na mocy u.k.f. szereg instrumentów prawnych, które miały odzwierciedlać nową rzeczywistość

³¹³ Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1984 r. Nr 34, poz. 181 ze zm., dalej „u.k.f. z 1984 r.”).

³¹⁴ Przedmiotowe zabiegi (również legislacyjne) można uznać za element planu swoistego „odrodzenia” polskiego sportu na międzynarodowej arenie i chęć podążania rozwiązaniami, którymi już wcześniej zaczęły zmierzać państwa dawnego bloku zachodniego. Miały one na celu zwiększenia konkurencyjności polskich sportowców oraz polskich klubów sportowych w stosunku do lepiej prosperujących rywali z takich państw jak m.in. Stany Zjednoczone, Wielka Brytania, Francja, Niemcy, Włochy czy Hiszpania. Stopniowo rosnące problemy gospodarcze w okresie socjalizmu, zwłaszcza w ostatniej fazie, przyczyniały się do recesji polskiego sportu.

polityczno-gospodarczą, a także społeczno-ekonomiczną w Polsce. Zapoczątkowano w niej proces stopniowego odejścia od silnego interwencjonizmu państwa w sporcie i tym samym złagodzonego stopień reglamentacji prawnej sportu. Dzięki tej zmianie umożliwiono funkcjonowanie sportu i działalności sportowej w oparciu o zasady gospodarki rynkowej. Kluczowe w tym kontekście było dokonanie rozróżnienia na sport profesjonalny i amatorski. Podjęto wówczas proces opierania działalności sportowej (głównie w sporcie profesjonalnym) na kapitale prywatnym. Można określić to wręcz jako próbę „prywatyzacji” polskiego sportu, gdyż jego dotychczasowe funkcjonowanie w dużej mierze było silnie uzależnione od funduszy publicznych³¹⁵. Wskutek tych zmian zdecydowano się także na wprowadzenie do obrotu prawnego sportowych spółek akcyjnych, w której to formie prawnej miała być prowadzona działalność w zakresie sportu profesjonalnego w Polsce. W związku z tak licznymi i daleko idącymi zmianami strukturalnymi, pojawiła się potrzeba ochrony przed zagrożeniami wynikającymi z potencjalnego pojawienia się konfliktu interesów.

3.4.2. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w świetle ustawy z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej

W rezultacie w u.k.f. z 1996 r. pojawiły się pierwsze regulacje, które dotyczyły *stricto* tematyki z zakresu zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. Zgodnie z art. 32 ust. 3 u.k.f. z 1996 r. co najmniej 70% kapitału akcyjnego sportowych spółek akcyjnych powinno być w posiadaniu wyłącznie krajowych osób prawnych i fizycznych, nie będących podmiotami zależnymi od podmiotów zagranicznych w rozumieniu przepisów o spółkach z udziałem zagranicznym. Ten przepis dowodził tego, że polski sport był traktowany poniekąd jako dobro narodowe i początkowo ze strony prawodawcy była widoczna chęć jego obrony przed wpływami inwestorów zagranicznych. Szybko zdano jednak sobie sprawę z dynamicznej globalizacji zachodzącej wówczas na rynku komercyjnym, w tym stopniowo także w profesjonalnym sporcie. W otwarciu działalności w zakresie sportu profesjonalnego na kapitał zagraniczny dostrzeżono również szansę rozwoju polskiego sportu, którego realnym problemem był brak dostatecznego kapitału prywatnego. Należy bowiem zauważyć, że w wielu

³¹⁵ Zob. szerzej A. Pasko, *Społeczno-polityczne aspekty sportu w ZSRR i krajach bloku socjalistycznego do 1989 r.*, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna 2012, nr 11, s. 125-126, a także W. Woźniak, *Zawodowe amatorstwo? Futbol w okresie PRL w relacjach polskich piłkarzy* [w:] M. Kazimierzczak, J. Kosiewicz (red.), *Sport i turystyka. Uwarunkowania historyczne i wyzwania współczesności*, Poznań 2013, s. 537-550 oraz L. Szymański, *Kultura fizyczna i turystyka w polityce Polski Ludowej 1944-1989*, Wrocław 2004, s. 315-318.

przypadkach działalność w zakresie sportu profesjonalnego w Polsce opierała się w przeważającej części na wsparciu pochodzącym ze środków samorządowych. W związku z tym stosunkowo szybko zrezygnowano z ograniczeń co do kraju pochodzenia kapitału zakładowego sportowej spółki akcyjnej, jakie zostały przyjęte pierwotnie w art. 32 ust. 3 u.k.f. z 1996 r.³¹⁶ Była to więc po części próba odciążenia budżetów jednostek samorządu terytorialnego, które poczuwając się w obowiązku kultywowania tradycji lokalnego sportu, niejednokrotnie utrzymywały mało rentowne miejscowe kluby sportowe.

Przełomową regulacją w kontekście przedmiotu badań niniejszej rozprawy doktorskiej była jednak przede wszystkim treść art. 32 ust. 5 u.k.f. z 1996 r. W myśl tego przepisu osoba fizyczna bądź prawna posiadająca więcej niż 1% kapitału akcyjnego w jednej sportowej spółce akcyjnej nie mogła posiadać więcej niż 1% kapitału akcyjnego w jakiegokolwiek innej sportowej spółce akcyjnej. Był to jeden z wiodących instrumentów prawnych z zakresu ochrony konkurencji w sporcie. Warto zaznaczyć, że sportowe spółki akcyjne prowadziły działalność w zakresie sportu profesjonalnego i do ich podstawowych zadań należało m.in. uczestnictwo w profesjonalnych zawodach sportowych³¹⁷. Z tego względu można stwierdzić, że zakaz wyrażony w art. 32 ust. 5 u.k.f. z 1996 r. odnosił się wyłącznie do sportu profesjonalnego i nie obejmował sportu amatorskiego³¹⁸. Ta regulacja miała więc zapobiegać zmonopolizowaniu profesjonalnych rozgrywek przez jeden podmiot właścicielski³¹⁹. W przeciwieństwie jednak do podobnych zakazów ustanawianych kolejno w u.s.k. oraz w u.s., stanowił on jedynie zakaz koncentracji kapitału i nie dotyczył zakazu łączenia innych stanowisk/funkcji niż akcjonariusz.

Po treści art. 32 ust. 5 u.k.f. z 1996 r. widać jednak, że prawodawca dopiero uczył się prawidłowej identyfikacji realnych zagrożeń ochrony konkurencji w sporcie. Na mocy tego przepisu całkowicie bowiem zablokował możliwość równoczesnego uczestnictwa kapitałowego w dwóch klubach sportowych prowadzonych w formie sportowych spółek akcyjnych, które uczestniczyły w różnych dyscyplinach sportu. Część klubów sportowych (jak chociażby Legia Warszawa czy Śląsk Wrocław) ma bogate tradycje wielosekcyjne, a taka regulacja uniemożliwiała wypracowanie modelu, w którym jeden podmiot właścicielski,

³¹⁶ Art. 32 ust. 3 u.k.f. z 1996 r. został skreślony na mocy art. 1 pkt. 7 ustawy z dnia 4 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1999 r., nr. 96. poz. 1106) z dniem 18 grudnia 1999 r. W kolejnych aktach prawnych (tj. w u.k.f. oraz w u.s.) nie pojawiły się już podobne ograniczenia w zakresie koncentracji kapitału.

³¹⁷ Zob. art. 29 ust. 1 u.k.f. z 1996 r. oraz art. 31 ust. 1 u.k.f. z 1996 r.

³¹⁸ Zgodnie z definicją legalną z art. 3 pkt. 5) u.k.f. z 1996 r. sport profesjonalny był rodzajem sportu wyczynowego, uprawianym w celach zarobkowych. Z kolei pod pojęciem „sportu wyczynowego” rozumiano zgodnie z art. 3 pkt. 4 u.k.f. z 1996 r. formę działalności członkiewa, podejmowaną dobrowolnie, w drodze rywalizacji, dla uzyskania maksymalnych wyników sportowych.

³¹⁹ Zob. W. Cajsels, *Sportowa spółka akcyjna jako szczególny rodzaj spółki kapitałowej*, Prawo Spółek 2000, nr 10, s. 28.

poprzez uczestnictwo kapitałowe w dwóch lub więcej sportowych spółkach akcyjnych, mogłyby wpłynąć na prawidłowy rozwój różnych sekcji sportowych. Takie współuczestnictwo kapitałowe nie zagrażało jednak uczciwości rywalizacji sportowej w danej dyscyplinie sportu. Nie groziło ono przecież powstaniem konfliktu interesów czy ryzykiem niedozwolonych nacisków ze strony podmiotów z tej samej dyscypliny sportu³²⁰.

Swoistym uzupełnieniem ochrony prawnej konkurencji w sporcie był art. 32 ust. 6 u.k.f. z 1996 r. Zgodnie z tym przepisem akcjonariuszom lub członkom władz statutowych sportowej spółki akcyjnej zabroniono udzielania pożyczek lub poręczania pożyczki innej spółce działającej w tej samej dyscyplinie sportu. Prawodawca zdecydował się wówczas na tej podstawie całkowicie wykluczyć możliwość wystąpienia sytuacji, w której jeden klub sportowy, dzięki otrzymanej pożyczce, stawałby się uzależniony finansowo od drugiego klubu sportowego z tej samej dyscypliny sportu. Było to oczywiście podyktowane chęcią uniknięcia ewentualnych nacisków ze strony pożyczkodawcy, które mogłyby dotyczyć (choćby pośrednio) aspektów sportowych. Takie ograniczenie należy ocenić pozytywnie co do samej diagnozy istoty problemu. Jednakże poprzez tak szeroki zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu udzielania pożyczek, prawodawca przekreślił jedno ze źródeł pozyskania kapitału do dalszego rozwoju czy przezwyciężenia kryzysu finansowego klubu sportowego. Tym samym ograniczył możliwość pozytywnej współpracy finansowej pomiędzy klubami sportowymi³²¹. W kontekście stawianych ograniczeń w zakresie zakazu konkurencji w sporcie należy również nadmienić, że w przepisach u.k.f. z 1996 r. przewidziano ograniczenie, zgodnie z którym sportowa spółka akcyjna mogła utrzymywać tylko i wyłącznie jedną sekcję w jednej dyscyplinie lub dziedzinie sportu³²².

³²⁰ W istocie zakaz ustanowiony na mocy art. 32 ust. 5 u.k.f. z 1996 r. ingerowałby w działalność w istocie dwóch „niezależnych” klubów sportowych, tj. uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w odmiennych dyscyplinach sportowych, a tym samym m.in. w wolność prowadzenia działalności gospodarczej w sporcie.

³²¹ Interesującym przykładem pozytywnej współpracy pomiędzy konkurującymi ze sobą klubami sportowymi jest nieoprocenowana pożyczka udzielona w 2003 r. przez Bayern Monachium na rzecz Borussii Dortmund, która w dużej mierze przyczyniła się do uratowania jej przed upadłością. Z podobnej pomocy Bayernu Monachium skorzystały również inne zasłużone kluby w niemieckiej piłce, tj. TSV 1860 Monachium i St. Pauli, źródło: <https://www.przehladsportowy.pl/pilka-nozna/ligi-zagraniczne/bundesliga/bayern-monachium-pozyczyl-borussii-dortmund-pieniadze/g3hkbse> [dostęp: 10.09.2022 r.]. Powyższe przykłady dowodzą, że stawianie takich ograniczeń prawnych niekiedy pozostaje w oczywistej sprzeczności z dobrem sportu. W związku z tym słusznie, że w obecnie obowiązującej u.s. nie ma takiego ogólnego zakazu.

³²² Zob. art. 35 ust. 1 u.k.f. z 1996 r.

3.4.3. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w ustawie z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym

Poszukiwanie rozwiązań prawnych otwierających nowe możliwości finansowania sportu (w szczególności sportu na najwyższym poziomie) przez podmioty gospodarcze (m.in. w formule inwestorskiej), stało się na tyle istotne i konieczne, że stanowiło jeden z głównych powodów uchwalenia ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym. Ponadto prawodawca dostrzegł potrzebę stymulowania funkcjonowania w sporcie nowoczesnie ukształtowanych jednostek organizacyjnych i ich struktur³²³. Symptomem istotnych przemian w ochronie konkurencji w polskim sporcie była również zasygnalizowana w uzasadnieniu projektu u.s.k. potrzeba realizowania w pożądanym sposób określonych ról przez osoby fizyczne. Słuszna diagnoza problemów polskiego sportu oraz kierunku zmian prawnych³²⁴ skutkowałą próbą kompletnej zmiany normatywnego podejścia do zagadnienia zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. W rządowym projekcie u.s.k.³²⁵ nie znalazły się zakazy czy nawet ograniczenia dotyczące uczestnictwa kapitałowego lub osobowego w konkurujących ze sobą klubach sportowych. Warto również zaznaczyć, że dotychczasowe zakazy ustanowione w przepisach u.k.f. z 1996 r. miały zostać uchylone³²⁶.

Na etapie posiedzeń prac komisji i podkomisji Kultury Fizycznej i Sportu³²⁷ pojawiła się jednak – słuszna co do samej istoty – propozycja dodania przedmiotowego zakazu do projektowanej ustawy, który został ostatecznie przyjęty na mocy art. 5 u.s.k. Zgodnie z jego treścią osoba fizyczna bądź osoba prawna posiadająca akcje, udziały lub inne tytuły uczestnictwa w klubie sportowym nie mogła posiadać akcji, udziałów lub innych tytułów uczestnictwa w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tej samej dyscyplinie sportu ani też zasiadać w jego organach. Ta regulacja zastąpiła dotychczasowe zakazy wyrażone w art. 32 ust. 5 i 6 u.k.f. z 1996 r., które zostały uchylone na mocy art. 62 pkt 19 u.s.k.

³²³ Zob. uzasadnienie rządowego projektu ustawy o sporcie kwalifikowanym z dnia 7 czerwca 2005 r., druk nr 4131, s. 1, dalej jako: „uzasadnienie rząd. projektu u.s.k.”.

³²⁴ Dowodem na to jest choćby następujący fragment uzasadnienia rząd. projektu u.s.k.: „Istotnym jest fakt, że sport kwalifikowany nie może rozwijać się bez określonych środków finansowych, które powinny pochodzić nie tylko z budżetu państwa, ale również z innych źródeł, w tym środków pochodzących od sponsorów i z reklamy, a także od podmiotów inwestujących udziały i akcje spółek prawa handlowego prowadzących działalność w sporcie kwalifikowanym.”

³²⁵ Rządowy projekt ustawy o sporcie kwalifikowanym z dnia 7 czerwca 2005 r., druk nr 4131, dalej jako „rząd. projekt u.s.k.”.

³²⁶ Zob. projektowany art. 54 pkt. 13) rząd. projektu u.s.k.

³²⁷ Zob. Sprawozdanie Komisji Kultury Fizycznej i Sportu o rządowym projekcie ustawy o sporcie kwalifikowanym, druk nr 4269.

W porównaniu do regulacji z u.k.f. z 1996 r., w art. 5 u.s.k. uregulowano nie tylko zakaz koncentracji kapitału, ale także zakaz łączenia określonych funkcji i stanowisk w klubie sportowym³²⁸. Jednakże analizując przebieg procesu legislacyjnego u.s.k., można dostrzec, że nie został w nim upubliczniony oficjalny powód przywrócenia regulacji ustawowych dotyczących zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych (tj. powód uchwalenia art. 5 u.s.k.). Należy zaznaczyć jednak, że zakaz ten został umiejscowiony w rozdziale 2. u.s.k. zatytułowanym „Struktura organizacyjna sportu kwalifikowanego”, co pokazywało jego silny związek z chęcią ukształtowania właściwego sposobu organizacji i zarządzania w obszarze sportu kwalifikowanego³²⁹. Celem ustanowienia zakazu była przede wszystkim ochrona współzawodnictwa sportowego, organizowanego lub prowadzonego w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia³³⁰. Należy pamiętać o ograniczonym zakresie zastosowania u.s.k., która w świetle art. 1 ust. 1 i 3 u.s.k. miała zastosowanie jedynie do sportu kwalifikowanego i o ile odrębne ustawy nie stanowiły inaczej, jej przepisów nie stosowano również do sportu osób niepełnosprawnych. Wobec powyższego zakaz konkurencji wyrażony w art. 5 u.s.k. nie miał zastosowania do klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym, które było organizowane przez inne podmioty niż polski związek sportowy czy podmioty działające z jego upoważnienia, a także do sportu osób niepełnosprawnych. Tym samym te obszary znajdowały się poza zakresem zastosowania zakazu konkurencji z art. 5 u.s.k.

3.4.4. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w świetle ustawy z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie. Analiza poszczególnych projektów ustawy o sporcie i przebiegu prac legislacyjnych

3.4.4.1. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w założeniach RM do projektu ustawy o sporcie z dnia 3 września 2008 r.

Bardzo interesujących wniosków m.in. w kontekście celu ustanowienia zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym dostarcza sam przebieg procesu legislacyjnego u.s.

³²⁸ Tj. zakaz zasiadania w organach innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tej samej dyscyplinie sportu, a także bliżej niedookreślony zakaz posiadania innych niż akcje i udziały „tytułów uczestnictwa” w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tej samej dyscyplinie sportu.

³²⁹ Zgodnie z art. 3 pkt. 3 u.s.k. „sport kwalifikowany” stanowił formę aktywności człowieka związaną z uczestnictwem we współzawodnictwie sportowym, organizowanym lub prowadzonym w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia.

³³⁰ Zgodnie z art. 3 pkt. 4 u.s.k. „współzawodnictwo sportowe” było indywidualną lub zbiorową rywalizacją osób zmierzającą do uzyskania właściwych dla danej dyscypliny sportu rezultatów.

Pokazuje on swoiste niezdecydowanie ustawodawcy w identyfikowaniu zagrożeń w obszarze ochrony konkurencji w polskim sporcie, a także stanowi źródło dodatkowych wniosków względem treści uzasadnienia rząd. projektu u.s.

Prawidłowe zdekodowanie *ratio legis* art. 10 u.s. wymaga w pierwszej kolejności analizy Założeń RM do projektu u.s. Umożliwi to odniesienie treści tejże regulacji do rzeczywistych zamierzeń prawodawcy w kształtowaniu nowej rzeczywistości prawnej w polskim sporcie. Z analizy tego dokumentu wynika, że projektodawca przystępując do procesu legislacyjnego po raz kolejny prawidłowo zdiagnozował co do istoty problemy prawne wynikające z dynamizmu przemian społeczno-gospodarczych zachodzących w świecie sportu. Mimo, że żaden z zarzutów nie odnosił się wprost do zakazu konkurencji z art. 5 u.s.k., to wiele z dostrzeżonych wad ówczesnych regulacji ustawowych pozostawało w mojej ocenie aktualnych również w kontekście problematyki poruszanej w tym przepisie. Brak dostosowania ówczesnych regulacji (tj. u.k.f. z 1996 r. oraz u.s.k.), do zmienionych uwarunkowań społecznych i gospodarczych, a także dostrzeżone w nich luki prawne oraz błędy, wywołały potrzebę przyjęcia nowej ustawy o sporcie. Bardzo duże wyzwanie w kontekście zapewnienia należytej ochrony prawnej konkurencji w sporcie wynikało też z dostrzeżonego przez prawodawcę nowoczesnego zarządzania i ustroju podmiotów działających w obszarze sportu³³¹. Zwrócenie szczególnej uwagi na ten aspekt jest niezwykle istotne w kontekście rozważań prowadzonych w niniejszej rozprawie.

Należy podkreślić, że w myśl pierwotnych Założeń RM do projektu u.s. celem przywrócenia do obrotu formy prawnej sportowych spółek akcyjnych³³² była chęć podwyższenia standardów istniejących w polskich klubach sportowych. Wynikało to głównie z tego, że w zamyśle projektodawcy, poza działalnością gospodarczą związaną z uczestnictwem w profesjonalnym współzawodnictwie sportowym, sportowe spółki akcyjne miały również realizować zadania publiczne związane z upowszechnianiem sportu oraz rozwijaniem sportu dzieci i młodzieży³³³. W kontekście zakazu konkurencji rzeczzone standardy miały przejawiać się tym, że:

- 1) osoba fizyczna bądź prawna posiadająca więcej niż 5% kapitału akcyjnego w jednej sportowej spółce akcyjnej nie mogła posiadać więcej niż 5% kapitału akcyjnego w innej sportowej spółce akcyjnej działającej w danej dyscyplinie sportu – co w obliczu braku

³³¹ Założenia RM do projektu u.s., op.cit., s. 3.

³³² Ostatecznie w przepisach u.s. nie zdecydowano się jednak na przywrócenie do obrotu prawnego sportowych spółek akcyjnych.

³³³ Założenia RM do projektu u.s., op.cit., s. 13.

innych regulacji dotyczących zakazu koncentracji kapitału oraz braku innego niż wynikający z przepisów k.s.h zakazu łączenia stanowisk/funkcji w klubach sportowych oznaczało chęć złagodzenia zakazu wyrażonego dotychczas w art. 5 u.s.k.,

- 2) akcjonariusze lub członkowie władz statutowych sportowej spółki akcyjnej nie mogli udzielać pożyczek lub poręczać pożyczek innej spółce działającej w tej samej dyscyplinie sportu – co oznaczało chęć przywrócenia zakazu wyrażonego w art. 32 ust. 6 u.k.f. z 1996 r., który został uchylony na mocy u.s.k.

Z całą pewnością *ratio legis* art. 10 u.s. immanentnie związane jest z podstawowym założeniem aksjologicznym u.s., tj. ochroną uczciwości oraz rzetelności, które stanowią istotę idei *fair play* w sporcie. W związku z tym to przez pryzmat przede wszystkim tych naczelnych wartości należy dokonywać wykładni tego przepisu. Ustanowienie zakazu z art. 10 u.s. nie wynika tylko z potrzeby wprowadzenia do klubów sportowych zasad dobrego rządzenia na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego. W mojej ocenie jest on również konsekwencją wspomnianych założeń aksjologicznych przyjętych w Założeniach RM do projektu u.s. Istnieje bowiem realna potrzeba zabezpieczenia ogólnospołecznych dóbr i interesów, w szczególności uczciwości i rzetelności. Powyższe wartości stanowią podstawę prawidłowego funkcjonowania stosunków społecznych związanych z uprawianiem sportu, których emanacją jest rywalizacja w duchu zasad *fair play*³³⁴. Należy podkreślić, że wszelkie pozaprawne metody ingerowania czy wpływania na przebieg rywalizacji sportowej lub na kształtowanie jej wyników, wykorzystujące m.in. kontrolę osobową czy kapitałową nad klubem sportowym, są zjawiskiem nagannym. Wydaje się więc, że idea wprowadzenia tego przepisu jest szersza aniżeli ostatecznie wyrażone *explicite ratio legis* art. 10 u.s. w treści uzasadnienia rząd. projektu u.s. Nie sprowadza się ona wyłącznie do samego przeciwdziałania nieuczciwemu wpływaniu na wynik sportowy³³⁵, który może (choć nie musi) być finalnym efektem ingerencji ze strony podmiotów sprawujących kontrolę (kapitałową lub poprzez uczestnictwo osobowe) nad innym klubem sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

W kontekście *ratio legis* zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym warto prześledzić treść pierwotnych założeń rządowych (tj. Założeń RM do projektu u.s.). Dokonując ich pogłębionej analizy pod kątem *ratio legis* zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym

³³⁴ Zob. szerzej Założenia RM do projektu u.s., op.cit., s. 4.

³³⁵ Był to główny postulat wprowadzenia zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 5 u.s.k. (Sprawozdanie Komisji Kultury Fizycznej i Sportu na temat rządowego projektu u.s.k., za: W. Cajselski, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, op.cit., s. 56-57).

należy wskazać na ograniczenie zakresu zastosowania tego zakazu jedynie do zakazu równoczesnego posiadania co najmniej 5% kapitału akcyjnego w dwóch sportowych spółkach akcyjnych działających w danej dyscyplinie sportu. W myśl Założeń RM do projektu u.s. nie zamierzano kwalifikować równoczesnego uczestnictwa kapitałowego danego podmiotu w dwóch sportowych spółkach akcyjnych działających w danej dyscyplinie sportu poniżej wspomnianego 5% progu jako zagrażającego m.in. ochronie uczciwości rozgrywek sportowych. Stosując nomenklaturę zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, która jest obecnie stosowana w doktrynie prawniczej, to miał on sprowadzać się jedynie do zakazu koncentracji kapitału. Brak wskazania w treści Założeń RM do projektu u.s. potrzeby ustanowienia przepisów szczególnych dotyczących zasady *incompatibilitas* oznacza, że nie zidentyfikowano w takiej sytuacji zagrożenia dla idei *fair play* w danym sporcie. Nie było więc zamiaru wprowadzenia szczególnych regulacji ustawowych zakazujących uczestnictwa osobowego w dwóch różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, ponad ogólne normy zakazu konkurencji wynikające z przepisów k.s.h. (*lex generalis*).

3.4.4.2. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w projekcie ustawy o sporcie z dnia 5 marca 2009 r.

Zgodnie z art. 5 ust. 1 pkt. 7 pierwotnego projektu ustawy o sporcie (tj. projektu z dnia 5 marca 2009 r.³³⁶) w statucie polskiego związku sportowego miał znajdować się wymóg, iż osoba fizyczna lub prawna posiadająca tytuły uczestnictwa w klubie sportowym będącym członkiem związku, nie mogła posiadać tytułów uczestnictwa lub zasiadać w organach innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Przy tym, w myśl art. 5 ust. 2 projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r., ten zakaz miał dotyczyć również osób powiązanych rodzinnie, kapitałowo lub stosunkiem pracy z osobami tam wskazanymi, czego nie było ani w u.k.f. z 1996 r., ani w u.s.k. Zgodnie z uzasadnieniem projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r.³³⁷ tenże zakaz miał wyrażać sprawdzoną już zasadę mającą na celu zabezpieczenie prawidłowości współzawodnictwa sportowego w danym sporcie.

³³⁶ Projekt ustawy o sporcie z dnia 5 marca 2009 r., źródło: https://bip.msit.gov.pl/download/2/578/Projekt_ustawy_5_marca.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], dalej jako: „projekt u.s. z dnia 5 marca 2009 r.”.

³³⁷ Uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 5 marca 2009 r., źródło: https://bip.msit.gov.pl/download/2/579/Uzasadnienie_5_marca.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], dalej jako: „uzasadnienie projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r.”.

Należy jednak podkreślić, że rozciągnięcie zakresu tego zakazu na powiązania, o których mowa w art. 5 ust. 2 projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r., nie powtórzyło się już później w żadnym z projektów u.s., a tym samym również w treści u.s. Nie zostały również w tym zakresie wprowadzone żadne nowelizacje. W mojej ocenie w art. 5 ust. 2 projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r. prawidłowo zidentyfikowano, że pod kątem zapewnienia należytej ochrony konkurencji w polskich klubach sportowych pewnego rodzaju ryzykiem może być bezpośrednia rywalizacja klubów o silnych powiązaniach rodzinnych, kapitałowych czy wynikających z podporządkowania ich głównych decydentów na mocy stosunku pracy. Wykorzystywanie tego typu powiązań i relacji może stanowić próbę obejścia powiązań osobowych i kapitałowych wymienionych *explicite* w treści zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Nie można bowiem wykluczyć zagrożenia ewentualnego naruszenia zasady *fair play* we współzawodnictwie sportowym poprzez wykorzystanie podmiotów powiązanych osobowo czy kapitałowo, co zostało dostrzeżone np. w przepisach UEFA³³⁸. Niemniej jednak treść projektowanego przepisu obarczona była istotnymi brakami, gdyż nie precyzowała choćby, jakie konkretnie powiązania rodzinne czy kapitałowe były niedozwolone. Takie rozwiązanie skutkowałoby wprowadzeniem bardzo szerokiego i bliżej niedookreślonego zakresu podmiotowego tego zakazu. W rezultacie bardzo negatywnie odbiłoby się to zarówno na pewności prawa czy obrotu gospodarczego³³⁹, jak i przebiegu procesu licencyjnego warunkującego dopuszczenie do rozgrywek danego klubu sportowego.

Warto zaznaczyć, że uzupełnieniem zakazu wyrażonego w art. 5 ust. 2 projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r. miały być następujące regulacje dotyczące wyłącznie sportowych spółek akcyjnych:

- 1) zakaz nabywania akcji innej sportowej spółki akcyjnej, który zgodnie z art. 9 ust. 3 pkt 3 tego projektu miał znajdować się w treści statutu każdej sportowej spółki akcyjnej;
- 2) zakaz udzielania lub poręczania przez członków jej władz pożyczek innej spółce działającej w tym samym sporcie (art. 9 ust. 3 pkt 7).

Regulacje art. 5 i 9 projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r. znajdowały się w rozdziale 2. projektowanej ustawy zatytułowanym „Polski związek sportowy”. Takie umiejscowienie tych regulacji pozwalało na wyinterpretowanie, że obszarem chronionym na mocy przedmiotowych

³³⁸ Zob. szerzej w pkt. 4.2. niniejszej rozprawy doktorskiej.

³³⁹ Taka regulacja budziłaby poważne wątpliwości m.in. w zakresie oceny ważności transakcji zakupu akcji/czy udziałów w klubie sportowym w świetle art. 58 § 1 k.c. w obliczu możliwości zaistnienia niedopuszczalnych powiązań.

zakazów miał być sport mający charakter uprawiania lub uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polskie związki sportowe (lub ewentualnie z ich upoważnienia przez inne podmioty). Niemniej jednak z niezrozumiałych przyczyn próbowano zabronić sportowym spółkom akcyjnym nabywania akcji innej sportowej spółki akcyjnej działającej w innym sporcie³⁴⁰.

3.4.4.3. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w projekcie ustawy o sporcie z dnia 7 maja 2009 r.

W projekcie ustawy o sporcie z dnia 7 maja 2009 r.³⁴¹ również znalazły się wspomniane dwa zakazy dotyczące *stricte* sportowych spółek akcyjnych, przy czym zakaz nabywania akcji innej sportowej spółki akcyjnej został ograniczony tylko do tych spółek, które uczestniczą w tym samym sporcie (art. 7 pkt 2). Zgoła odmiennie pod kątem podmiotowym i przedmiotowym uregulowany został w tym projekcie zakaz dotyczący udzielania pożyczek. Zgodnie z art. 7 pkt. 6 projektu u.s. z dnia 7 maja 2009 r. statut sportowych spółek akcyjnych powinien zawierać w szczególności zakaz udzielania lub poręczenia przez spółkę pożyczek innym podmiotom działającym³⁴² w tym samym sporcie³⁴³. W przeciwieństwie do poprzedniego projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r. ustawodawca w uzasadnieniu projektu u.s. z dnia 7 maja 2009 r.³⁴⁴ wymienił przykładowe intencje, które kierowały nim w ustanowieniu tychże ograniczeń, tj. zwiększenie transparentności i ograniczenie możliwości obrotu akcjami. Było to podyktowane tym, że w myśl projektowanych regulacji sportowe spółki akcyjne mogły tworzyć gminy, które miały również możliwość przystępowania do sportowych spółek akcyjnych. Oznaczało to więc podstawę prawną do angażowania środków publicznych

³⁴⁰ Podobnie jak w odniesieniu do rozważań poczynionych już w niniejszej pracy na kanwie art. 32 ust. 5 u.k.f. z 1996 r., taka regulacja pozostawałaby w oczywistej sprzeczności z potrzebą rozwoju polskiego sportu. Ponadto przyjęcie tego typu ograniczenia byłoby znacznie nadmiarowe z punktu widzenia deklarowanego przedmiotu ochrony, któremu miałyby przyświecać ta regulacja (czyli m.in. ochrony uczciwości rywalizacji sportowej w danym sporcie).

³⁴¹ Projekt ustawy o sporcie z dnia 7 maja 2009 r., źródło: https://bip.msit.gov.pl/download/2/747/ustawa_o_sporcie_projekt_z_07_05_09.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], dalej jako „projekt u.s. z dnia 7 maja 2009 r.”.

³⁴² W projekcie błędnie znalazł się zwrot „działającej” i wydaje się, że nie było to nawiązanie do spółki, lecz właśnie do podmiotów działających w tym samym sporcie.

³⁴³ Tym samym przedmiotowy zakaz nie odnosił się wyłącznie do innej spółki działającej w tej samej dyscyplinie sportu, przez co zakres zakazu został znacznie poszerzony względem art. 9 ust. 3 pkt 7 projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r. Niemniej jednak wiele znaków zapytania dostarczałoby bliżej niedookreślone odniesienie do podmiotów (a nie np. klubów sportowych) działających w tym samym sporcie. Wobec tego katalog takich podmiotów byłby wysoce niedoprecyzowany.

³⁴⁴ Uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 7 maja 2009 r., źródło: https://bip.msit.gov.pl/download/2/748/uzasadnienie_do_projektu_z_07_05_09.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], dalej jako: „uzasadnienie projektu u.s. z dnia 7 maja 2009 r.”.

w profesjonalny sport. Niemalże w identycznym brzmieniu powielony w tym projekcie został również zakaz konkurencji w polskich klubach sportowych, który miał dokładnie ten sam cel, tj. zabezpieczenie prawidłowości współzawodnictwa sportowego³⁴⁵.

3.4.4.4. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w poselskim projekcie ustawy o sporcie z dnia 14 maja 2009 r.

Inne spojrzenie na *ratio legis* u.s. przedstawiono w uzasadnieniu poselskiego projektu u.s. z dnia 14 maja 2009 r.³⁴⁶ W mojej ocenie bardziej zaakcentowana została tam problematyka funkcjonowania nowoczesnego klubu sportowego, choćby z racji tego, że już na wstępie wskazano na potrzebę „stymulowania funkcjonowania w sporcie w określony sposób, nowoczesnie ukształtowanych jednostek organizacyjnych i ich struktur oraz realizowania w pożądanym sposobie określonych ról przez osoby fizyczne”³⁴⁷. Bardzo słusznie zauważono, że „sport nie może rozwijać się bez określonych środków finansowych, które powinny pochodzić także od podmiotów inwestujących w udziały i akcje spółek prawa handlowego prowadzących działalność w sporcie na różnych poziomach organizacyjnych”³⁴⁸. Mam wrażenie, że właśnie z tego powodu (choć nie zostało to wskazane w treści uzasadnienia poselskiego projektu u.s. z dnia 14 maja 2009 r.) zgoła odmiennie zaprojektowano treść zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym³⁴⁹, co *per se* oznaczało nieco inne *ratio legis* tego przepisu. Przez zupełnie inny zakres zakazu widać, że potrzeba stawiania tego typu ograniczeń istniała zdaniem projektodawców wyłącznie w sporcie seniorskim i tylko przy bezpośredniej rywalizacji

³⁴⁵ Zgodnie z art. 11 ust. 2 projektu u.s. z dnia 7 maja 2009 r. osoba fizyczna lub prawna posiadająca tytuły uczestnictwa w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego, nie mogła posiadać tytułów uczestnictwa lub zasiadać w organach innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Jediną różnicą względem poprzedniego projektu (tj. projektu u.s. z dnia 5 marca 2009 r.) jest jednoznaczne doprecyzowanie, iż w pierwszej części przepisu mowa jest o członkostwie klubu sportowego w polskim związku sportowym a nie jakimkolwiek związku sportowym. W projekcie u.s. z dnia 5 marca 2009 r. posłużono się najprawdopodobniej skrótem myślowym i pod pojęciem „uczestnictwa w klubie sportowym będącym członkiem związku” rozumiano uczestnictwo w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego.

³⁴⁶ Poselski projekt ustawy o sporcie z dnia 14 maja 2009 r. wraz z uzasadnieniem, druk sejmowy 2374, źródło: [http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DAC8E2C13D2385C7C125763F002C07DE/\\$file/2374.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DAC8E2C13D2385C7C125763F002C07DE/$file/2374.pdf) [dostęp: 07.10.2022 r.], dalej jako: „poselski projekt u.s. z dnia 14 maja 2009 r.”.

³⁴⁷ Zob. uzasadnienie do poselskiego projektu ustawy o sporcie z dnia 14 maja 2009 r., druk 2374, str. 1. *Ratio legis* tego projektu było jednak bardzo podobne do *ratio legis* wprowadzenia w życie u.s.k.

³⁴⁸ Uzasadnienie do poselskiego projektu ustawy o sporcie z dnia 14 maja 2009 r., op.cit., s. 1.

³⁴⁹ Zgodnie z art. 14 ust. 1 poselskiego projektu u.s. z dnia 14 maja 2009 r. osoba fizyczna prowadząca klub sportowy a także osoba fizyczna lub osoba prawna posiadająca akcje, udziały lub inne tytuły uczestnictwa w klubie sportowym nie mogła posiadać akcji, udziałów lub innych tytułów uczestnictwa w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tej samej dyscyplinie sportu i w tej samej klasie rozgrywek ani też zasiadać w jego organach, przy czym w myśl ust. 2 ograniczenie wskazane w ust. 1 dotyczyło wyłącznie rozgrywek lub zawodów w najstarszej kategorii wiekowej w poszczególnych dyscyplinach sportu.

między klubami (tj. we współzawodnictwie klubów sportowych w ramach jednej klasy rozgrywkowej). Oznaczało to, że sport młodzieżowy nie był objęty przedmiotowymi ograniczeniami, co z perspektywy notorycznego poszukiwania źródeł jego odpowiedniego finansowania byłoby w mojej ocenie z korzyścią dla jego rozwoju. Stwarzałoby to możliwość inwestowania w sport młodzieżowy przez podmioty zaangażowane w inne kluby sportowe uczestniczące we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie (np. z innego województwa), które mają już doświadczenie w tej materii. Byłaby to doskonała okazja do tego, żeby realna potrzeba społeczno-ekonomiczna mogła zmusić do głębszej analizy prawnej odgórnego i niekiedy bezrefleksyjnego stawiania zakazów w obszarze ochrony konkurencji w sporcie o szerokim zakresie podmiotowym i przedmiotowym. Kluby sportowe posiadające odpowiednie środki finansowe (głównie z większych ośrodków sportowych) z pewnością byłyby zainteresowane zarówno poszerzeniem swojego scoutingu młodzieżowego, jak i bezpośrednim nadzorem, a nawet realnym wpływem na rozwój sportowy dzieci oraz młodzieży z innych regionów. Wykorzystując uczestnictwo osobowe czy kapitałowe w miejscowym klubie sportowym mogłyby one zapewniać właściwe warunki do rozwoju dzieci i młodzieży w oparciu o posiadaną wiedzę i doświadczenie. Z jednej strony byłaby to inwestycja klubu sportowego w proces treningowy dzieci i młodzieży, a z drugiej z takiej współpracy mogłaby wynikać nie tylko bezpośrednia korzyść dla młodych zawodników, ale i całej społeczności lokalnej (np. nowa lokalna infrastruktura sportowa czy nowe miejsca pracy). Niestety te propozycje nie znalazły poparcia w toku procesu legislacyjnego i żadne z nich ostatecznie nie zostały przyjęte w u.s.³⁵⁰

3.4.4.5. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym w projektach ustawy o sporcie z 4 czerwca 2009 r. i 5 sierpnia 2009 r. oraz rządowym projekcie ustawy o sporcie z dnia 28 sierpnia 2009 r.

Wraz z dokonaną począwszy od projektu ustawy o sporcie z dnia 4 czerwca 2009 r.³⁵¹ definitywną rezygnacją z chęci przywrócenia formy prawnej sportowej spółki akcyjnej zniknął

³⁵⁰ W ślad za propozycją wyrażoną w stanowisku Rządu z dnia 27 października 2009 r. wobec poselskiego projektu ustawy o sporcie (druk sejmowy nr 2374) zdecydowano się procedować w oparciu o rząd. projekt u.s. (druk sejmowy 2313) z uwzględnieniem nielicznych inicjatyw poselskich, które nie dotyczyły jednak zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych. Niestety w stanowisku Rządu nie odniesiono się jednak do wprost do proponowanej regulacji art. 14 ust. 1 poselskiego projektu u.s. z dnia 14 maja 2009 r.

³⁵¹ Zob. projekt ustawy o sporcie z dnia 4 czerwca 2009 r., źródło https://bip.msit.gov.pl/download/2/808/projekt_04_06_09.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], dalej jako „projekt u.s. z dnia 4 czerwca 2009 r.”.

osobny zakaz konkurencji w polskich klubach sportowych działających w formie sportowych spółek akcyjnych i uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Automatycznie zrezygnowano więc z wprowadzenia ograniczeń zawartych w art. 7 pkt. 2 i 6 oraz art. 11 ust. 2 projektu u.s. z dnia 7 maja 2009 r. Wskutek tej zmiany z uzasadnień do kolejnych projektów ustawy o sporcie³⁵² zniknęło dotychczasowe *ratio legis* zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych (przytaczane jednak tylko w części dotyczącej sportowych spółek akcyjnych) w postaci zabezpieczenia prawidłowości współzawodnictwa sportowego. Należy wskazać, że w sytuacji istnienia „ogólnych” regulacji ustawowych dotyczących zakazów konkurencji w polskich klubach sportowych (tj. mających zastosowanie niezależnie od formy prawnej klubu sportowego) dalej aktualny pozostaje zamiar zapewnienia prawidłowości współzawodnictwa sportowego, który został poczyniony na kanwie zakazu konkurencji *stricte* w polskich klubach sportowych działających w formie sportowych spółek akcyjnych³⁵³. Należy nadmienić, iż na dalszych etapach prac legislacyjnych nie dostarczono już nowych refleksji na temat *ratio legis* art. 10 u.s.³⁵⁴. Głównym powodem tego jest utrzymywanie w kolejnych projektach u.s. tożsamej treści regulacji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym³⁵⁵, jak i brak poruszania nowych zagadnień dotyczących istoty czy funkcji tego zakazu. Oznacza to, że pomimo braku wyraźnego odniesienia się w treści uzasadnienia do rządowego projektu ustawy o sporcie, art. 10 u.s. można uznać za instrument prawny służący zapewnieniu prawidłowości współzawodnictwa sportowego.

Istotne, a jednocześnie wysoce zastanawiające pod kątem *ratio legis* art. 10 u.s., jest jednak to, że zakresem podmiotowym zakazu konkurencji nie były nigdy objęte same kluby

³⁵² Zob. uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 4 czerwca 2009 r., źródło https://bip.msit.gov.pl/download/2/809/uzasadnienie_do_projektu_z_dnia_04_06_09.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], projekt ustawy o sporcie z dnia 10 lipca 2009 r., źródło: https://bip.msit.gov.pl/download/2/851/10_07_09_projekt_ustawy_o_sporcie.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 10 lipca 2009 r., źródło https://bip.msit.gov.pl/download/2/852/10_07_09_projekt_ustawy_o_sporcie_-_uzasadnienie.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.], projekt ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r. wraz z uzasadnieniem, źródło: https://bip.msit.gov.pl/download/2/909/ustawa_o_sporcie_05_08_09_r.pdf [dostęp: 07.10.2022 r.] oraz rząd. projekt u.s.

³⁵³ Wykreślenie wszelkich odniesień do sportowych spółek akcyjnych, przy jednoczesnym braku (np. wskutek przeoczenia) powielenia potrzeby zapewnienia prawidłowości przebiegu współzawodnictwa sportowego jako *ratio legis* zakazu konkurencji, może mieć również implikacje natury redakcyjnej. Być może jest to rzeczywisty powód tego, że w pkt. III części szczegółowej uzasadnienia rząd. projektu u.s. posłużono się liczbą mnogą: „Przesłanki powyższych regulacji (...)” (podkr. aut.). Wyobrażam sobie, że projektodawca traktował ogólny zakaz konkurencji i zakaz konkurencji dotyczący *stricte* sportowych spółek akcyjnych jako element pewnej całości, co doprowadziło do tego typu konkluzji treści uzasadnienia rząd. projektu u.s.

³⁵⁴ Zob. uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 4 czerwca 2009 r., op.cit., projekt ustawy o sporcie z dnia 10 lipca 2009 r., op.cit., uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 10 lipca 2009 r., op.cit., projekt ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r. wraz z uzasadnieniem, op.cit. oraz rząd. projekt u.s.

³⁵⁵ Por. art. 11 projektu u.s. z dnia 4 czerwca 2009 r., art. 10 projektu ustawy o sporcie z dnia 10 lipca 2009 r., art. 10 projektu ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r., art. 10 rząd. projektu u.s. oraz art. 10 u.s.

sportowe. Jedynie zgodnie z pierwotnym brzemieniem art. 35 ust. 1 u.k.f. z 1996 r. sportowe spółki akcyjne „utrzymywały” jedną sekcję w jednej dyscyplinie lub dziedzinie sportu, co przy zachowaniu ścisłej wykładni literalnej mogłoby rodzić - nieuzasadnione w mojej ocenie - wątpliwości odnośnie dopuszczalności prawnej uczestnictwa podmiotowego czy kapitałowego sportowej spółki akcyjnej w innym klubie sportowym³⁵⁶. Jednakże wraz z ze zmianą tego przepisu nie było już najmniejszych przesłanek w u.k.f. z 1996 r. (a następnie również w przepisach u.s.k.) do podjęcia próby wyinterpretowania, że zakresem podmiotowym zakazu konkurencji były objęte same kluby sportowe³⁵⁷.

Po porzuceniu wraz z projektem u.s. z dnia 4 czerwca 2009 r. wizji przywrócenia do obrotu prawnego sportowych spółek akcyjnych, w kolejnych projektach ustawy o sporcie żadna z form prawnych klubów sportowych nie znajdowała się już w katalogu podmiotów objętych projektowanym zakazem konkurencji. Ten stan prawny dziwi tym bardziej, iż możliwe jest takie ułożenie struktur właścicielskich i zarządczych w dwóch klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, aby w takiej sytuacji nie doszło do naruszenia zakazu z art. 10 u.s. Klub sportowy mając nawet 100% udziałów czy akcji w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, przy zachowaniu zakazu łączenia określonych stanowisk/funkcji nie narusza zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Przyzwolenie na bezpośrednią kontrolę kapitałową (lub osobową) ze strony innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie co kontrolowany klub sportowy, stanowi w istocie bardzo poważną lukę prawną. Taka sytuacja bezpośrednio zagraża wartościom stanowiącym *ratio legis* art. 10 u.s., przez co pozostaje w oczywistej sprzeczności z istotą zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. Oznacza to, że nie istniał dotychczas w Polsce szczególnie przepis rangi ustawowej, na mocy którego samym klubom sportowym (a nie ich akcjonariuszom, udziałowcom, członkom, członkom władz czy organów) zakazane

³⁵⁶ Wydaje się jednak, że prawodawca posługując się zwrotem „utrzymuje jedną sekcję w jednej dyscyplinie lub dziedzinie sportu” miał na myśli prowadzenie przez sportową spółkę akcyjną jednej sekcji w ramach jednego klubu sportowego (tj. jednego podmiotu prawnego, czyli w ramach danej sportowej spółki akcyjnej). Wskutek nowelizacji art. 35 ust. 1 u.k.f. z 1996 r., dokonanej na mocy art. 1 pkt 8 ustawy z dnia 4 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1999 r., nr 96, poz. 1106), zrezygnowano z mogącego budzić pewne wątpliwości interpretacyjne zwrotu „utrzymuje” poprzez doprecyzowanie, iż w danej dyscyplinie lub dziedzinie sportu sportowa spółka akcyjna może prowadzić tylko jedną sekcję sportową.

³⁵⁷ Klub sportowy działający w formie sportowej spółki akcyjnej był objęty zakresem podmiotowym zakazu konkurencji jedynie w projekcie u.s. z dnia 5 marca 2009 r. (zob. art. 9 ust. 3 pkt 3). Jednakże wskutek wykreślenia koncepcji przywrócenia do obrotu formy prawnej s.s.a. taki zakaz nigdy nie wszedł w życie. Warto zaznaczyć, że jeśli chodzi o samą treść kolejnych projektów u.s., to nie był rozważany pomysł objęcia zakresem podmiotowym zakazu konkurencji innych form prawnych prowadzenia klubu sportowego.

byłoby uczestnictwo kapitałowe czy osobowe w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Co ciekawe, w jednym z projektów zmiany obowiązującej u.s. została zgłoszona propozycja uchylecia art. 10 u.s.³⁵⁸ W świetle stanowiska Rządu do poselskiego projektu zmiany ustawy o sporcie oraz niektórych innych ustaw³⁵⁹, uchylecie art. 10 u.s. spowodowałoby zwiększenie ryzyka korupcji w sporcie, w związku z czym ta propozycja nie została uwzględniona. Takie stanowisko dowodzi, że *ratio legis* art. 10 u.s. jest silnie związane z ochroną wyniku lub przebiegu rywalizacji sportowej przed nieuczciwymi zachowaniami. Mając na uwadze takie stanowisko rządowe i stosując wykładnię *per analogiam* art. 46 u.s., można twierdzić, iż głównym przedmiotem ochrony art. 10 u.s. jest właśnie uczciwość zawodów sportowych (ale nie tylko samego wyniku sportowego) i obowiązujące tam zasady *fair play*. Z kolei ubocznym przedmiotem ochrony tego przepisu wydaje się szeroko rozumiany obrót gospodarczy czy też sport profesjonalny jako szczególna odmiana działalności gospodarczej³⁶⁰.

Zachowanie art. 10 u.s. z powodu uniknięcia zwiększenia zagrożenia wystąpienia korupcji dowodzi tego, że ten przepis ma charakter przede wszystkim prewencyjny. Ponadto takie stanowisko rządu potwierdza, że przepis art. 10 u.s. jest w istocie dalej idący niż przepisy karne z u.s. penalizujące zachowania *stricte* korupcyjne w sporcie. Uzasadnieniem tej tezy jest to, że art. 10 u.s. na zasadzie prewencji uniemożliwia już samo pojawienie się określonych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie w tym samym sporcie, które sprzyjałyby ewentualnemu wystąpieniu zachowań korupcyjnych czy innych niepożądanych zachowań. W rezultacie jest to próba całkowitego wykluczenia możliwości pojawienia się określonych sytuacji prawno-faktycznych z udziałem tożsamyh podmiotów, które już co do zasady stwarzałyby samo ryzyko nieuczciwych zachowań z punktu widzenia uczestników współzawodnictwa sportowego.

W rezultacie zakres oddziaływania art. 10 u.s. na obrót prawny, w tym na obrót profesjonalny, jest znacznie szerszy aniżeli w przypadku art. 46 - 49 u.s. Należy pamiętać, że odniesienie korzyści wskutek wykorzystania określonych powiązań osobowych czy kapitałowych w klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie w tym samym sporcie nie zawsze wypełniałoby znamiona przestępstwa z art. 46 u.s. (np. z powodu braku

³⁵⁸ Zob. poselski projekt ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz niektórych innych ustaw (druk nr 2715).

³⁵⁹ Stanowisko Rady Ministrów do poselskiego projektu ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz niektórych innych ustaw, druk nr 2715.

³⁶⁰ Por. R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji w sporcie*, Poznań 2010, s. 70 i n.

korzyści majątkowej lub osobistej). Motywy ingerowania w poczynania innego klubu sportowego mogą być różne³⁶¹. Wobec tego sprowadzanie *ratio legis* art. 10 u.s. wyłącznie do zapobieżenia zjawiskom korupcyjnym w sporcie jest niepoprawne, gdyż możliwości niepożądanego z punktu widzenia idei *fair play* wpływania na inny klub sportowy poprzez wykorzystanie powiązań kapitałowych czy osobowych jest więcej. Należy bowiem pamiętać, że ten przepis stanowi także ochronę prawną dla samych klubów sportowych przed nieuczciwymi zachowaniami jego właścicieli, członków oraz członków organów lub władz, które godziłyby w interes klubu³⁶². Ich działania powinny być bowiem nastawione na rozwój klubu sportowego, stanowiąc tym samym dowód lojalnego współdziałania, a nie być wyrazem dbania jedynie o partykularne prywatne interesy, które wiążą się z konkurencyjnym współuczestnictwem na rynku sportowym. W takim ujęciu poza ujęciem *stricte* sportowym, zasadne są kwestie zasad właściwego zarządzania klubem sportowym. W obliczu profesjonalizacji sportu art. 10 u.s. w znacznie wyższym stopniu niż art. 46 u.s. odnosi się do ochrony szeroko rozumianego obrotu gospodarczego, czy też *stricte* sportu profesjonalnego jako szczególnej odmiany działalności gospodarczej³⁶³.

3.5. Zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych z art. 10 u.s.

3.5.1. Katalog podmiotów wymienionych w art. 10 u.s.

Kluczowe w kontekście rozważań prowadzonych w niniejszej rozprawie jest ustalenie katalogu podmiotów, które zostały objęte zakazem konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonym w art. 10 u.s. Takie ustalenia posłużą choćby w ustaleniu zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji, a następnie dookreśleniu jego funkcji.

³⁶¹ M. Gniatkowski słusznie wskazuje przykłady takie jak chęć realizacji planów biznesowych związanych z danym klubem sportowym (np. preferowanie rozwoju jednego klubu sportowego kosztem drugiego).

³⁶² Nie można również zapominać, że kluby sportowe mają duże znaczenie z punktu widzenia osób w teorii dla z nimi formalnie niepowiązanych (tj. kibiców czy społeczności lokalnej), co nie jest typowe dla innych dziedzin działalności gospodarczej. W dużej mierze kluby sportowe są wyrazem pewnych tradycji i kontynuatorami historii zakorzenionej w świadomości społecznej. Jest to charakterystyczna cecha działalności sportowej, która w pewnym sensie wymaga szczególnych form ochrony prawnej. Może ona również stanowić ważną perspektywę, przez którą powinno się również analizować istniejące w obrocie prawnych regulacje.

³⁶³ Jednakże ta teza dotyczy przede wszystkim aspektów dobrego zarządzania oraz utrzymywania właściwych standardów ładu korporacyjnego, a nie zachowań wszystkich uczestników rynku sportowego, którzy mogą nie być objęte zakresem podmiotowym zakazu konkurencja z art. 10 u.s., w przeciwieństwie do zakresu podmiotowego art. 46 u.s.

Analizując treść art. 10 u.s.³⁶⁴, należy wskazać, iż do określenia zakresu podmiotowego (jak również zakresu przedmiotowego) zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonego w tym przepisie niezbędne jest w pierwszej kolejności ustalenie następujących kwestii, które już na wstępie budzą istotne wątpliwości interpretacyjne:

- 1) czy wymienienie w treści zakazu wyłącznie osób fizycznych i prawnych oznacza, że jednostki organizacyjne niemające osobowości prawnej, którym ustawa przyznała zdolność prawną nie są nim objęte?
- 2) jakie podmioty są członkami klubu sportowego w rozumieniu art. 10 u.s.?
- 3) dlaczego prawodawca rozróżnia pojęcie członka klubu sportowego od członka organów lub władz klubu sportowego i jakie są (lub mogą być) tego implikacje?
- 4) dlaczego prawodawca odnosząc się w treści tego przepisu do klubów sportowych rozróżnia je i tylko w jednym miejscu wskazuje wymóg ich członkostwa w polskim związku sportowym?
- 5) co oznacza „uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym” w rozumieniu art. 10 u.s.?
- 6) czy wskazany w treści tego przepisu warunek uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie odnosi się do obu klubów sportowych? Czy może zakazana jest już sytuacja, w której jeden klub sportowy uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, a drugi z klubów sportowych tylko przewiduje taką możliwość w swoich dokumentach założycielskich (statucie czy umowie spółki) albo prowadzi działalność sportową w tym samym sporcie, ale nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym?
- 7) co oznacza zwrot „w tym samym sporcie”?

Dokonując na wstępie jedynie literalnej wykładni pierwszej części zdania z art. 10 u.s.³⁶⁵ wydaje się, iż do katalogu podmiotów objętych przedmiotowym zakazem należą:

- 1) osoba fizyczna:

³⁶⁴ Zgodnie z art. 10 u.s. osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

³⁶⁵ Tj. fragmentu „Osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego nie może (...)”.

- a) będąca członkiem klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego,
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego;
- 2) osoba prawna:
- a) będąca członkiem klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego,
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego.

Mając na uwadze tę część przepisu, *prima facie* można byłoby za oczywisty uznać katalog podmiotów objętych zakazem konkurencji z art. 10 u.s. Jednakże dokonując nieco bardziej pogłębionej analizy treści art. 10 u.s., można zauważyć, że w drugiej części zdania tego przepisu³⁶⁶ zawarte są konkretne odniesienia, które również wyznaczają zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. Na mocy art. 10 u.s. zabrania się bowiem równoczesnego łączenia określonych funkcji i stanowisk, a także uczestnictwa kapitałowego w klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie³⁶⁷. Taki sposób redakcji tego przepisu oznacza, że zakres podmiotowy tej regulacji zawiera się również poniekąd w zakresie przedmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Tym samym, zgodnie z wykładnią literalną jedynie drugiej (a nie pierwszej) części zdania z przepisu art. 10 u.s., zakresem podmiotowym zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym objęte są następujące podmioty:

- 1) osoba fizyczna:

³⁶⁶ Tj. we fragmencie „(...) nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie”.

³⁶⁷ Na tym etapie rozprawy doktorskiej pomijam późniejszą bardziej szczegółową analizę na temat dokładnego statusu klubów sportowych, który determinuje objęcie zakresem zakazu wyrażonego w art. 10 u.s. (zob. pkt. 3.5.4. niniejszej rozprawy doktorskiej).

- a) będąca członkiem:
 - i. klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
 - ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie lub
 - iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie;
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie;
- 2) osoba prawna³⁶⁸:
- a) będąca członkiem:
 - i. klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
 - ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie lub
 - iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie;
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

³⁶⁸ Zgodnie z art. 18 § 1 k.s.h. członkiem zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej albo likwidatorem może być tylko osoba fizyczna mająca pełną zdolność do czynności prawnych. Ponadto w myśl art. 109 ust. 2 k.c. prokurentem może zostać tylko i wyłącznie osoba fizyczna z pełną zdolnością do czynności prawnych. Istnieją jednak przepisy szczególne, które wyraźnie przewidują sprawowanie funkcji organu osoby prawnej przez inną osobę prawną (np. fundusze inwestycyjne i fundusze emerytalne, których organem są *ipso iure*, odpowiednio, towarzystwo funduszy inwestycyjnych oraz towarzystwo emerytalne – zob. odpowiednio art. 4 ust. 1 ustawy z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1523 ze zm.) oraz art. 3 ust. 1 ustawy z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2342 ze zm.)). Nie mają one jednak praktycznego znaczenia w kontekście form prawnych, w których prowadzone są kluby sportowe.

Zestawiając katalog podmiotów, których dotyczy przytoczona odpowiednio pierwsza i druga część zdania z art. 10 u.s., należy zauważyć pewne rozbieżności w sposobie redakcji tych fragmentów. Zauważalny jest brak swoistej „symetrii”, tzn. pierwsza część zdania z tego przepisu, w której dookreślono zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, nie jest tożsama z drugą częścią zdania, która wydaje się, iż w zamyśle prawodawcy miała wyznaczać przede wszystkim zakres przedmiotowy tego zakazu. W pierwszej części zdania wskazany jest bowiem nieco inny katalog podmiotów aniżeli w drugiej części zdania, co naturalnie wpływa na zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s.

W pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. mowa jest o klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego, z kolei w drugiej o klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Kolejna różnica dotyczy aspektu podmiotowego. W drugiej części zdania obok wspomnianych członków klubu sportowego, pojawiają się także inne kategorie osób, tj. członkowie władz i organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie (ale nie koniecznie będącego członkiem polskiego związku sportowego).

Łącząc rozważania jedynie na temat wykładni literalnej obu fragmentów art. 10 u.s., należy przyjąć, iż do katalogu podmiotów objętych ustanowionym na mocy tego przepisu zakazem konkurencji w polskim klubie sportowym należą następujące podmioty:

1) osoba fizyczna:

a) będąca członkiem:

i. klubu sportowego:

- uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
lub
- klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego³⁶⁹;
lub

ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub

³⁶⁹ Rozróżnienie na klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie i klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego dokonane jest zważywszy na fakt, iż pomimo obowiązku z art. 8 ust. 2 u.s. klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego może nie uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w tym sporcie.

- iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym:
 - i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - ii. będącym członkiem polskiego związku sportowego; lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym:
 - i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - ii. będącym członkiem polskiego związku sportowego; lub
- 2) osoba prawna:
 - a) będąca członkiem:
 - i. klubu sportowego:
 - uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego; lub
 - ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym:
 - i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - ii. będącym członkiem polskiego związku sportowego; lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym:
 - i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, lub
 - ii. będącym członkiem polskiego związku sportowego.

Mając na uwadze wspomniane rozbieżności, aby móc prawidłowo ustalić zakres podmiotowy (ale i przedmiotowy) tego zakazu, kluczowe jest ustalenie znaczenia poszczególnych pojęć użytych w treści art. 10 u.s. Jest to o tyle wymagające zadanie, iż w przepisach u.s. nie ma zbyt wielu definicji legalnych. Ponadto pewnym utrudnieniem jest

też sama specyfika oraz różnorodność sportu i działalności sportowej. Dopiero prawidłowe zdekodowanie kluczowych terminów, którymi posłużył się prawodawca w redakcji tego przepisu, pozwoli na kompleksowe przeanalizowane aspektów podmiotowych i przedmiotowych związanych z funkcjonowaniem zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. Wnioski z tej analizy umożliwią podjęcie próby ich skonfrontowania z dotychczas prezentowanymi poglądami przedstawicieli doktryny prawa sportowego w tym zakresie. Należy jednak pamiętać, że wykładni przepisu art. 10 u.s., tj. przepisu wprowadzającego pewne ograniczenia dotyczące wolności działalności gospodarczej, nie można dokonywać w sposób rozszerzający³⁷⁰. Tym samym należy zaznaczyć, że wymagana jest szczególna precyzja zarówno w stanowieniu, jak i stosowaniu zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym.

3.5.2. Tzw. „ułamne osoby prawne” a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.

Zgodnie z art. 33¹ § 1 k.c. do jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną (czyli tzw. „ułamnych osób prawnych”), stosuje się odpowiednio przepisy o osobach prawnych. Ta regulacja oznacza daleko idące zbliżenie reżimów obu tych kategorii podmiotów prawa, przy jednoczesnym podkreśleniu ich odrębności.

Z racji tego, że w treści art. 10 u.s. znalazło się jedynie odniesienie do osób fizycznych oraz osób prawnych, to w doktrynie prawa sportowego prezentowany jest pogląd, że art. 10 u.s. nie dotyczy jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c.³⁷¹. Takie stanowisko argumentowane jest tym, że art. 10 u.s. to przepis szczególny dotyczący osób prawnych, który stanowi regulację o charakterze wyjątkowym, zaś odesłanie ustawowe z art. 33¹ § 1 k.c. dotyczy tylko tzw. powszechnych przepisów o osobach prawnych³⁷². Jak już zostało wskazane w niniejszej rozprawie, na mocy art. 10 u.s. ograniczona jest wolność działalności gospodarczej oraz prawo własności i w związku tym ten przepis nie może być interpretowany rozszerzająco³⁷³.

³⁷⁰ Zob. m.in. wyrok NSA z dnia 12 kwietnia 2006 r., sygn. akt II GSK 23/06, LEX nr 209721, wyrok SN z dnia 12 września 2008 r., sygn. akt I PK 27/08, op.cit., a także S. Biernat, *Podjęmowanie i prowadzenie (...)* op.cit., s. 10.

³⁷¹ Tak M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz.*, op.cit., s. 146-147 oraz E. J. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 181.

³⁷² Zob. art. 33-43 k.c.; E. Gniewek (w:) E. Gniewek (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 84.

³⁷³ Tak M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s.147; por. E. J. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 180-182.

W mojej ocenie zasadnym w tej materii wydaje się jednak pogląd, że do jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. można stosować nie tylko przepisy k.c., ale także przepisy innych ustaw traktujące o osobach prawnych w ogólności, o ile chodzi o regulacje dotyczące stosunków cywilnoprawnych³⁷⁴. Regulacja z art. 10 u.s. dotyczy bowiem osób prawnych jako podmiotów prawa, ale nie wiąże konsekwencji z ich osobowością prawną (jak ma to miejsce chociażby w ustawie o obligacjach³⁷⁵). Ponadto art. 10 u.s. nie dotyczy konkretnych osób prawnych lub ich typów. W tym kontekście należy zwrócić uwagę, że adresatem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. nie są kluby sportowe, które zgodnie z art. 3 ust. 2 u.s. mogą działać jedynie jako osoby prawne. Kluby sportowe są jedynie punktem odniesienia określonych relacji osobowych i kapitałowych. Regulacja z art. 10 u.s. wywołuje skutki nie tylko w stosunkach publicznoprawnych, ale również w stosunkach prywatnoprawnych. Z tego przepisu wynikają przede wszystkim kluczowe kwestie mające wpływ m.in. na proces sprzedaży udziałów/akcji klubu sportowego czy członkostwo danych osób w klubie sportowym, jego organach czy władzach. W związku z tym art. 10 u.s. dotyczy w dużej mierze regulacji cywilnoprawnych. Adresatami tej regulacji nie są bezpośrednio kluby sportowe, lecz podmioty zaangażowane w nie w sposób osobowy lub kapitałowy. Tym samym art. 10 u.s. dotyczy w dużej mierze „zwykłych” uczestników obrotu cywilnoprawnego, których ze sportem na ogół łączy jedynie to, że uczestniczą oni osobowo lub kapitałowo w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym³⁷⁶.

Przy ocenie tego, czy zakresem podmiotowym art. 10 u.s. są objęte jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 33¹ k.c., należy mieć także na uwadze reguły wykładni

³⁷⁴ G. Gorczyński [w:] Kodeks cywilny. Komentarz. Tom I. Część ogólna (art. 1-125), red. M. Fras, M. Habdas, Warszawa 2018, art. 33(1). Przykładowo wymienić można art. 15 § 4 ustawy z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 648 ze zm., dalej jako „pr. spółdz.”) (zgodnie z którym członkami spółdzielni mogą być również osoby prawne, o ile statut nie stanowi inaczej), czy art. 10 ust. 3 pr. stow. (zgodnie z którym osoba prawna może być jedynie wspierającym członkiem stowarzyszenia). W związku z tym tzw. „ułamne osoby prawne” mogą być członkami spółdzielni (o ile statut tego nie wykluczy).

Podobnie J. Frąckowiak [w:] M. Safjan (red.), *Prawo cywilne - część ogólna, System Prawa Prywatnego*, tom 1, Warszawa 2012, s. 1212; K. J. Matuszyk, *Zagadnienie ułamnych osób prawnych w świetle art. 33¹ k.c.* [w:] M. Safjan, M. Warciński, K. Zaradkiewicz (red.), *Wybrane zagadnienia prawa cywilnego, wprowadzenie*, Warszawa 2006, s. 231. Odmiennie, w mojej ocenie nietrafnie, M. Litwińska-Werner [w:] A. Szajowski (red.), *Prawo Spółek Osobowych, System Prawa Prywatnego*, tom 16, Warszawa 2008, s. 456, której zdaniem odesłanie z art. 33¹ § 1 k.c. dotyczy tylko przepisów kodeksu cywilnego regulujących organizację i funkcjonowanie osób prawnych.

³⁷⁵ Zob. art. 2 pkt 1-2 Ustawy z dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2244 ze zm.).

³⁷⁶ Dla przykładu regulacja art. 10 u.s. może dotyczyć spółki kapitałowej, której głównym przedmiotem działalności jest działalność gastronomiczna, będącej zarazem akcjonariuszem klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym.

systemowej i kluczowe założenie, że zbiór norm obowiązujących w systemie danego państwa powinien być spójny i uporządkowany³⁷⁷.

W tym kontekście w pełni zgadzam się z przedstawicielami doktryny³⁷⁸, że potencjalny brak objęcia jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. (np. spółek osobowych) zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s., stwarzałyby bardzo poważne ryzyko obchodzenia tego zakazu³⁷⁹. W takiej sytuacji z całkowicie niezrozumiałych przyczyn doszłoby do zróżnicowania sytuacji prawnej podmiotów na rynku sportowym i uprzywilejowania popularnych w Polsce jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. Dowodzi to tego, że interpretacja wykluczająca takie podmioty z zakresu zakazu konkurencji z art. 10 u.s. prowadziłaby do wniosków sprzecznych z *ratio legis* przepisu, tworząc bardzo poważną i niezamierzoną przez prawodawcę lukę prawną. Przy zachowaniu braku łączenia stanowisk/funkcji przez określone osoby, do obejścia tego przepisu wystarczyłoby, aby podmiotem właścicielskich w klubach sportowych były jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 33¹ k.c. Co więcej, jeżeli posiadaczem 100% akcji czy udziałów w klubie sportowym była jednostka organizacyjna, o której mowa w art. 33¹ k.c., to taki klub sportowy pozostawałby w aspekcie kapitałowym *de facto* w ogóle poza badaniem zgodności z art. 10 u.s.

W mojej ocenie objęcie jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c., zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. można wywnioskować z ogólnej normy z art. 33¹ § 1 k.c. Niemniej jednak uważam, że obecna treść art. 10 u.s. może w tym zakresie sprawiać istotne problemy interpretacyjne z uwagi na swoje niedookreślenie. Biorąc pod uwagę wspomniane wątpliwości pojawiające się w doktrynie prawa sportowego, postulowałbym uzupełnienie wyliczenia podmiotowego wskazanego w treści art. 10 u.s. o jednostki organizacyjne, o których mowa w art. 33¹ k.c.³⁸⁰ Warto nadmienić, iż tożsamy błąd legislacyjny znajdował się w u.k.f. z 1996 r. oraz u.s.k. W obu tych aktach prawnych również brakowało odniesienia zakresu

³⁷⁷ Zob. P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011, s. 233.

³⁷⁸ Podobnie m.in. E. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 181 czy M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 146-147.

³⁷⁹ Szukając przyczyn takiego stanu rzeczy można zwrócić uwagę na wymóg posiadania osobowości prawnej przez kluby sportowe zastrzeżony w art. 3 ust. 2 u.s. Być może ten fakt powoduje to, że w kontekście ograniczeń dotyczących klubów sportowych naturalnie myśli się o osobach prawnych. Należy jednak pamiętać, że zgodnie z treścią art. 10 u.s. to nie kluby sportowe, a określone osoby uczestniczące w nich osobowo lub kapitałowo są objęte zakresem zakazu konkurencji.

³⁸⁰ Ewentualnie możliwe jest zawarcie przepisu dookreślającego, że zakaz konkurencji z art. 10 u.s. stosuje się również odpowiednio do jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. Należy w tym kontekście zaznaczyć, że zgodnie z § 6 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki legislacyjnej” (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 283, dalej jako: „Zasady techniki legislacyjnej”) przepisy ustawy redaguje się tak, aby dokładnie i w sposób zrozumiały dla adresatów zawartych w nich norm wyrażały intencje prawodawcy.

zastosowania zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych do tzw. ułomnych osób prawnych. W mojej ocenie jest to jednak permanentny błąd redakcyjny ze strony prawodawcy, z którego nie można wywodzić intencji zwolnienia jednostek organizacyjnych, o których mowa w art. 33¹ k.c. z zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. W szczególności w kontekście analizy *ratio legis* tego zakazu nie można doszukać się racjonalnych powodów, dla których ta kategoria podmiotów miałaby nie zostać objęta zakresem zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

3.5.3. Znaczenie członkostwa dla zakresu zakazu konkurencji w klubie sportowym

3.5.3.1. Rodzaje członkostwa w klubie sportowym

Pojęcie „członkostwa” w procesie wykładni art. 10 u.s. ma niebagatelne znaczenie, przy czym dotyczy jednocześnie dwóch wymiarów. Z jednej strony niezwykle istotne jest prawidłowe ustalenie rodzajów „członkostwa” w klubie sportowym, a w konsekwencji wskazanie, które z nich determinują objęcie zakresem podmiotowym (a jednocześnie przedmiotowym) zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym. Z drugiej zaś, dla właściwej analizy art. 10 u.s. relewantne jest również „członkostwo” klubu sportowego w polskim związku sportowym. Stąd też analiza tego zagadnienia będzie wymagała odniesienia się do wspomnianych dwóch aspektów „członkostwa”. Jest to tym bardziej istotne, że niektóre problematyczne kwestie z nimi związane do tej pory najprawdopodobniej umknęły uwadze przedstawicieli doktryny prawa sportowego lub w mojej ocenie nie zostały przez nich dostatecznie zaakcentowane.

W kontekście pierwszego ze wspomnianych powyżej wymiarów „członkostwa”³⁸¹ należy zauważyć, że w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. mowa jest jedynie o „członkach klubu sportowego”. Z kolei w drugiej części zdania tego przepisu prawodawca wyraźnie odróżnił „członków klubu sportowego” odpowiednio od „członków organów i członków władz klubu sportowego”. Poprzez zastosowaną w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. alternatywę zwykłą („nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.” - podkr. aut.) prawodawca dokonał

³⁸¹ Tj. członkostwa w klubie sportowym.

w istocie wyliczenia trzech osobnych kategorii „członków” występujących w ramach klubu sportowego, do których należą:

- 1) członek klubu sportowego,
- 2) członek organów klubu sportowego oraz
- 3) członek władz klubu sportowego.

Uwzględniając postulat racjonalności prawodawcy, a także Zasady techniki legislacyjnej³⁸², należy domniemywać, że takie rozróżnienie nie jest przypadkowe. Oznacza to, że zarówno członek organów klubu sportowego, jak i członek władz klubu sportowego nie powinni być „członkiem klubu sportowego” w rozumieniu art. 10 u.s. W przepisie nie zawarto żadnych określeń, które wskazywałyby na to, że „członek organów klubu sportowego” lub „członek władz klubu sportowego” to swoiste podkategorie „członka klubu sportowego”.

3.5.3.2. Rodzaj członkostwa w klubie sportowym a zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Wspomniana konstatacja dotycząca rodzajów członkostwa determinuje wykładnię pierwszej części przepisu art. 10 u.s., w której również pojawia się określenie „członek klubu sportowego” („Osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego (...)” – podkr. aut.). Tenże wniosek ma niebagatelne znaczenie dla interpretacji określonych stanów faktycznych i ich subsumpcji w świetle zakazu wyrażonego w art. 10 u.s. Oznacza to, że równoczesne bycie „członkiem” – a nie „członkiem władz lub organów” – w różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie może stanowić naruszenie art. 10 u.s. Podobnie naruszeniem tego przepisu jest równoczesne bycie z jednej strony członkiem klubu sportowego, a z drugiej członkiem władz lub organów innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Taka wykładnia prowadzi do wniosku, że konfiguracja równoczesnego członkostwa danej osoby jedynie we władzach lub organach w różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie nie stanowiłaby naruszenia art. 10

³⁸² Zgodnie z § 10 Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie "Zasad techniki prawodawczej" (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r. poz. 283, dalej: „Zasady techniki prawodawczej”) do oznaczenia jednakowych pojęć używa się jednakowych określeń, a różnych pojęć nie oznacza się tymi samymi określeniami.

u.s. Wspomniane zawężenie zakresu zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych wydaje się być jednak sprzeczne z *ratio legis* tego przepisu. Równoczesne członkostwo w organach lub władzach różnych klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie z założenia tym bardziej powinno determinować konieczność przestrzegania zakazu wyrażonego w art. 10 u.s. Wiąże się ono bowiem na ogół z większym wpływem na funkcjonowanie klubu sportowego aniżeli bycie np. „zwykłym” członkiem stowarzyszenia będącego klubem sportowym³⁸³. W świetle takiej wykładni nawet równoczesne sprawowanie przez jedną osobę funkcji prezesa zarządu (i to przy jednoosobowym składzie zarządu) w dwóch różnych klubach sportowych mających status członka polskiego związku sportowego i uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie nie narusza zakazu z art. 10 u.s.³⁸⁴

Jak już zostało wspomniane zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s. nie są w żadnym stopniu objęte same kluby sportowe uczestniczące we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie. To znaczy, że uczestnictwo kapitałowe/osobowe jednego klubu sportowego w innym klubie sportowym jest co do zasady irrelevantne dla zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s.³⁸⁵ Tym bardziej jest to zastanawiające, gdyż kluby sportowe, jako osobne podmioty gospodarcze, przy braku ustawowego zakazu czy ograniczeń, mogą same nabywać akcje lub udziały innych klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Sytuacja, w której klub sportowy będzie posiadał nawet 100% akcji czy udziałów innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie co do zasady nie będzie naruszeniem regulacji z art. 10 u.s.³⁸⁶

Całkowite pominięcie powyższych konfiguracji z zakresu zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wydaje się bardzo ryzykowne z punktu widzenia wartości, których ochrona przyświeca *ratio legis* art. 10 u.s. Przedmiotowe sytuacje wskazują,

³⁸³ O możliwych paradoksach wynikających z takiej interpretacji zob. szerzej w pkt. 3.5.3. niniejszej rozprawy doktorskiej.

³⁸⁴ Celowo pomijam w tej analizie przepisy k.s.h. dotyczące zakazu prowadzenia działalności konkurencyjnej, które są dyspozytywne.

³⁸⁵ Pomijam możliwość spełnienia innych przesłanek z art. 10 u.s., dotyczących równoczesnego uczestnictwa kapitałowego lub osobowego określonych osób związanych z tymi klubami sportowymi.

³⁸⁶ Żeby doszło w takiej sytuacji do naruszenia art. 10 u.s., to udziałowiec/akcjonariusz/członek klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego i będącego zarazem właścicielem innego klubu sportowego musiałby być zaangażowany w ten drugi klub sportowy w sposób osobowy lub kapitałowy (tj. jako udziałowiec/akcjonariusz/członek/członek organów lub władz). W konsekwencji wystarczy, aby podmiot właścicielski bądź też członkowie klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego (tj. klubu sportowego będącego właścicielem innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie) powstrzymali się w tym drugim klubie sportowym od: 1) posiadania w nim akcji/udziałów, 2) bycia jego członkiem, 3) bycia członkiem jego organów lub władz.

że – przynajmniej w myśl przepisów u.s. – dopuszczalny prawnie jest bardzo istotny (a wręcz decydujący i daleko idący) wpływ klubu sportowego na inny rywalizujący z nim klub sportowy. Ta zależność może być osobowa (tożsamość członków władz/organów)³⁸⁷ lub kapitałowa/strukturalna (klub sportowy będący akcjonariuszem/udziałowcem lub członkiem innego klubu sportowego)³⁸⁸.

Dla kontrastu należy zauważyć, że zabronione na mocy tego przepisu jest np. sprawowanie funkcji członka stowarzyszenia (i to niezależnie od liczby pozostałych członków stowarzyszenia) będącego klubem sportowym mającego status członka polskiego związku sportowego i równoczesne posiadanie za ledwie jednej akcji (np. zakupionej w ramach tzw. „cegiełki”) w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie³⁸⁹. W takiej sytuacji dana osoba nie ma realnego władztwa w którymkolwiek z tych klubów sportowych i w zasadzie pozbawiona jest wpływu na decyzje podejmowane przez te kluby. Nie ma ona bowiem do tego dostatecznych instrumentów prawnych wynikających *stricte* z takiego uczestnictwa osobowego/kapitałowego. Co za tym idzie ryzyko naruszenia uczciwości rywalizacji sportowej czy uzależnienia tych klubów sportowych od wpływu danej osoby jest w zasadzie znikome.

Powyższe przykłady pokazują, że w pewnych sytuacjach zakaz konkurencji wyrażony w art. 10 u.s. działa niemal odwrotnie proporcjonalnie do realnych możliwości wpływania na inny klub sportowy poprzez określone uczestnictwo osobowe lub kapitałowe danych podmiotów. W obliczu takich paradoksów należy stwierdzić, że przy obecnej treści art. 10 u.s. *ratio legis* tego przepisu nie w każdym przypadku jest należycie realizowane.

Analizując bardziej szczegółowo poszczególne kategorie członkostwa w klubie sportowym można również doszukać się poważnych wątpliwości dotyczących obecnego zakresu podmiotowego (i tym samym przedmiotowego) zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

³⁸⁷ Przykładowo, z punktu widzenia treści art. 10 u.s. naruszeniem tego przepisu nie będzie sytuacja, w której jedna osoba sprawuje funkcję prezesa zarządu jednocześnie w dwóch klubach sportowych będących członkami PZPN, nawet gdy jeden z tych klubów jest wyłącznym właścicielem drugiego z nich i nawet, gdy oba te kluby rywalizują ze sobą na tym samym szczeblu rozgrywkowym.

³⁸⁸ Przykładowo, z punktu widzenia treści art. 10 u.s. naruszeniem tego przepisu nie będzie sytuacja, w której klub sportowy działający np. w formie spółki akcyjnej, będący członkiem PZPN, będzie posiadał 100% akcji/udziałów innego klubu sportowego również będącego członkiem PZPN (nawet rywalizującego z nim na tym samym szczeblu rozgrywkowym), o ile akcjonariusze klubu sportowego „właścicielskiego” nie będą członkami organów/władz tego drugiego klubu sportowego. Nie ma więc przeszkód, aby te same osoby zasiadały w zarządach obu tych klubów sportowych, o ile nie posiadają one jakichkolwiek akcji w klubie „właścicielskim”.

³⁸⁹ Co więcej, dla objęcia zakazem konkurencji z art. 10 u.s. irrelevantne jest to czy drugi z klubów sportowych ma status członka polskiego związku sportowego w danym sporcie, w którym dochodzi do współzawodnictwa sportowego pomiędzy tymi klubami.

3.5.3.3. Definicja członka klubu sportowego a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.

W kontekście definiowania określonych pojęć należy na wstępie zaznaczyć, że w świetle uzasadnienia rząd. projektu u.s. w treści u.s. odstąpiono od zdefiniowania kilku kluczowych dla sportu pojęć takich jak m.in. „kultura fizyczna”, „współzawodnictwo sportowe”, „klub sportowy” czy „zawodnik”. Taki zabieg legislacyjny ma również istotne znaczenie dla dalszych analiz prowadzonych w niniejszej rozprawie.

Mimo że w uzasadnieniu rząd. projektu u.s. nie odniesiono się wprost do powodów braku definicji legalnej członka klubu sportowego, to analizując proces legislacyjny można zauważyć pewne prawidłowości, którymi kierował się projektodawca. W pierwszej kolejności były to zasady techniki prawodawczej, o których mowa w § 146 ust. 1 Zasad techniki prawodawczej. W myśl tego przepisu w ustawie lub innym akcie normatywnym formułuje się definicję danego określenia, jeżeli:

- 1) dane określenie jest wieloznaczne;
- 2) dane określenie jest nieostre, a jest pożądane ograniczenie jego nieostrości;
- 3) znaczenie danego określenia nie jest powszechnie zrozumiałe;
- 4) ze względu na dziedzinę regulowanych spraw istnieje potrzeba ustalenia nowego znaczenia danego określenia.

Ponadto projektodawca dążył do osiągnięcia większej elastyczności oraz czytelności, a także naturalności przepisów u.s. z punktu widzenia zwykłego obywatela³⁹⁰. Należy mieć tutaj również na względzie postulat ograniczenia reglamentacji prawnej sportu do niezbędnego minimum³⁹¹.

Wobec powyższego, na pierwszy rzut oka wydaje się, że pojęcie członka klubu sportowego jest jednoznaczne i powszechnie zrozumiałe, co uzasadniałoby słuszność braku zamieszczenia tej definicji w u.s. Jednakże prawodawca, używając w treści u.s. pojęcia członka klubu sportowego, wydaje się, iż nie w każdym przypadku miał na myśli ten sam katalog osób.

³⁹⁰ Uzasadnienie rząd. projektu u.s., op.cit., s. 6.

³⁹¹ Projektodawca wprost bowiem zaznaczył, iż naczelnym celem rząd. projektu u.s. „było przyjęcie jedynie regulacji niezbędnych do zapewnienia prawidłowego rozwoju sportu, a także służących zapewnieniu właściwych ram organizacyjnych tej sfery działalności człowieka” (zob. Uzasadnienie rząd. projektu u.s. op.cit., s. 6).

Należy tutaj przede wszystkim przywołać treść art. 28 ust. 2 u.s., zgodnie z którym dotacja celowa przyznawana z budżetu właściwej jednostki samorządu terytorialnego dla klubu sportowego, który nie działa w celu osiągnięcia zysku, może być przeznaczona w szczególności na:

- 1) realizację programów szkolenia sportowego,
- 2) zakup sprzętu sportowego,
- 3) pokrycie kosztów organizowania zawodów sportowych lub uczestnictwa w tych zawodach,
- 4) pokrycie kosztów korzystania z obiektów sportowych dla celów szkolenia sportowego,
- 5) sfinansowanie stypendiów sportowych i wynagrodzenia kadry szkoleniowej

- jeżeli wpłynie to na poprawę warunków uprawiania sportu przez członków klubu sportowego (podkr. aut.), który otrzyma dotację, lub zwiększy dostępność społeczności lokalnej do działalności sportowej prowadzonej przez ten klub. Zważywszy na wspomniany warunek, odnoszący się wprost do aspektów *stricte* sportowych (tj. warunków uprawiania sportu przez członków klubu sportowego), zasadne wydaje się twierdzenie, że prawodawca pod pojęciem członków klubu sportowego miał tutaj na myśli przede wszystkim zawodników³⁹².

Z kolei inne rozumienie pojęcia członka klubu sportowego prawodawca zaprezentował w art. 4 ust. 3 u.s., w myśl którego członkami uczniowskiego klubu sportowego mogą być w szczególności uczniowie, rodzice i nauczyciele. Przepis ten należy analizować łącznie z przepisami art. 4 ust. 1 i 2 u.s., na mocy których prawodawca ustanowił specjalny rodzaj klubu sportowego, tj. uczniowski klub sportowy, działający na zasadach przewidzianych w przepisach pr. stow., z wyłączeniem przepisów dotyczących rejestracji. W związku z tym, wydaje się, że pojęcie członka klubu sportowego w rozumieniu art. 4 ust. 3 u.s. należy interpretować w zasadzie jak pojęcie członka stowarzyszenia. Z racji tego, że zgodnie z art. 3 ust. 2 u.s. kluby sportowe mogą działać tylko jako osoby prawne, to mogą one działać w formie

³⁹² Jeżeli prawodawca miałby tutaj na myśli „członków klubu sportowego” rozumianych np. jako członków klubu sportowego działającego w formie stowarzyszenia czy uczniowskiego klubu sportowego, to wprowadziłby daleko idące ograniczenia w przyznawaniu dotacji celowych. W pierwszej kolejności ograniczenia dotyczyłyby zakresu klubów sportowych, które mogłyby skorzystać z dotacji. O członkostwie w aspekcie organizacyjno-strukturalnym (korporacyjnym) można mówić tylko w przypadku stowarzyszeń, uczniowskich klubów sportowych i spółdzielni. Ponadto takie rozumienie zawęziłoby bardzo poważnie katalog osób, którym dotacja celowa miałaby poprawiać warunki uprawiania sportu, co stanowi przesłankę warunkującą możliwość jej wypłaty. Nie ma bowiem wymogu, aby zawodnicy uprawiający sport w danych klubach sportowych byli również ich członkami (tj. członkami klubów sportowych działających w formie stowarzyszeń, uczniowskich klubów sportowych czy spółdzielni).

stowarzyszeń, z wyłączeniem stowarzyszeń zwykłych, które nie spełniają kryterium osobowości prawnej.

Oznacza to, że status „członka” w kontekście art. 4 ust. 3 u.s. winien być traktowany w aspekcie strukturalno-organizacyjnym w ramach danego uczniowskiego klubu sportowego/stowarzyszenia. Oznacza to, że należy je zawęzić w istocie do osób, które uzyskały członkostwo w danym uczniowskim klubie sportowym/stowarzyszeniu. Zgodnie z art. 10 ust. 1 pkt. 4 pr. stow. statut stowarzyszenia określa sposób nabywania i utraty członkostwa, przyczyny utraty członkostwa oraz prawa i obowiązki członków. W praktyce obrotu prawnego w stowarzyszeniu, poza członkami jego władz, rozróżnia się członków zwyczajnych, członków wspierających czy członków honorowych. Tym samym na kanwie art. 4 ust. 3 u.s. mamy do czynienia z szeroką definicją członka klubu sportowego. Niemniej jednak, z racji tego, że w myśl art. 2 ust. 3 zd. drugie pr. stow. stowarzyszenie może zatrudniać pracowników, w tym swoich członków, co oznacza, że nie każdy pracownik stowarzyszenia jest automatycznie jego członkiem. Podobnie rzecz się ma z zawodnikami, którzy z samego faktu reprezentowania klubu sportowego we współzawodnictwie sportowym nie stają się jego członkami w aspekcie strukturalno-organizacyjnym (korporacyjnym). Należy mieć tutaj na uwadze w szczególności ograniczenia związane z minimalnym wiekiem członka stowarzyszenia, zdolnością do czynności prawnych, pełnią praw publicznych, a także dodatkowe ograniczenia w zakresie prawa zrzeszania się w stowarzyszeniach stawiane cudzoziemcom³⁹³.

Jednakże, w świetle Zasad techniki prawodawczej, z jednej strony niezasadne byłoby przyjmowanie, że prawodawca dokonał rozróżnienia pojęcia członka klubu sportowego w zależności od konkretnej jednostki redakcyjnej u.s., w szczególności, gdy prawodawca używa tego pojęcia w ogólnym kontekście. W rezultacie nie można stwierdzić, iż całkowicie pozbawione racjonalnych podstaw jest twierdzenie, że pod pojęciem członka klubu sportowego w rozumieniu art. 10 u.s. można rozumieć nie tylko członków klubu sportowego jako członków stowarzyszenia/uczeniowskiego klubu sportowego, ale także członków klubu sportowego w myśl art. 28 ust. 2 u.s., tj. zawodników danego klubu sportowego. Taką argumentację dodatkowo wzmacnia fakt, iż w pierwszej części zdania prawodawca posłużył się alternatywą zwykłą zamiast alternatywą rozłączną „Osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego (podkr. aut.). Poprzez użycie w tym miejscu spójnika „lub” zamiast „albo” w teorii dopuszczona została możliwość bycia członkiem klubu sportowego i jednocześnie jego

³⁹³ Zob. art. 3 i 4 pr. stow. Zawodnikami klubów sportowych mogą być osoby, które nie spełniają tych kryteriów.

akcjonariuszem/udziałowcem. W konsekwencji stanowiłoby to negację twierdzenia, że pod pojęciem „członka” rozumie się członkostwo w ujęciu strukturalno-organizacyjnym zarezerwowanym dla stowarzyszeń, uczniowskich klubów sportowych czy spółdzielni. Patrząc z punktu widzenia zasad logiki prawniczej w kontekście użytej w pierwszej części zdania z art. 10 u.s. konstrukcji gramatycznej, wydaje się, iż prawodawca w takim ujęciu „członkostwa” dopuścił możliwość bycia „członkiem” spółki kapitałowej. Jednakże w myśl drugiej części zdania, w której wyraźnie rozróżniono bycie członkiem klubu sportowego od bycia członkiem jego władz/organów, wewnątrz sprzeczne wydaje się twierdzenie, iż pod pojęciem członka klubu sportowego z pierwszej części zdania z art. 10 u.s. należy rozumieć również członków jego organów czy też władz. Mając to wszystko na uwadze, a także postulat pewności prawa, wydaje się, że prawodawca posłużył się w pierwszej części zdania błędnym spójnikiem „lub” zamiast „albo”. Sprzecznym z postulatem pewności prawa byłoby przyjęcie szerszego rozumienia pojęcia „członkostwa” na tle art. 10 u.s., które pozwalałoby objąć również zakresem zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym bliżej niedookreślonych „członków” klubu sportowego działającego w formie spółki kapitałowej. Przeciwna interpretacja skutkowałaby szeregiem pytań odnośnie choćby wymiaru takiego członkostwa czy też podstaw prawnych świadczących o uzyskaniu statusu „członka” klubu sportowego działającego w formie spółki kapitałowej.

Mając na uwadze *ratio legis* tego przepisu, w tym w szczególności zasadę uczciwości rozgrywek sportowych, uzasadnione jest objęcie zakazem konkurencji samych zawodników, którzy mają przecież bezpośredni wpływ na wynik sportowy. Co za tym idzie to w dużej mierze ich poczynania sportowe mogą wprost i w największym stopniu naruszać prawidłowość przebiegu współzawodnictwa sportowego. Jest to znacznie dalej idąca ingerencja w aspekt sportowy innego klubu sportowego, która w najbardziej rażący sposób wpłynie na rywalizację sportową w ramach danych rozgrywek.

Przyjęcie takiego stanowiska znacznie poszerzałoby zakres podmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym³⁹⁴. Wydaje się, iż intencja prawodawcy mogła być jednak inna. W poprzednio obowiązującej u.s.k. w definicji „zawodnika zrzeszonego” z art. 4 ust. 2 u.s.k. dokonano wyraźnego rozróżnienia pomiędzy zawodnikiem, który jest członkiem

³⁹⁴ Objęcie zawodników zakresem podmiotowym zakazu konkurencji powodowałaby jednak pewne wątpliwości co do zgodności tej regulacji np. z mechanizmem transferów czasowych zawodników, czyli tzw. „wypożyczeni”. Należy wyjaśnić, że na podstawie takich transferów prawa rejestracyjne do zawodnika są czasowo przeniesione (wypożyczone) do innego klubu. Z kolei prawa ekonomiczne do zawodnika (czyli np. prawo do definitywnej sprzedaży (w tych przychochodach z takiej sprzedaży) praw rejestracyjnych zawodnika do innego klubu nie są przedmiotem takiego transferu i pozostają niezmiennie do dyspozycji klubu odstępującego.

klubu sportowego a zawodnikiem, który jest związany z klubem sportowym umową czy zawodnikiem, który prowadzi osobiście lub wspólnie z innymi osobami klub sportowy. Poprzez wyróżnienie tych trzech osobnych kategorii zawodnika zrzeszonego, *a contrario* można wnioskować, że zawodnik związany z klubem umową (np. tzw. kontraktem o profesjonalne uprawianie danej dyscypliny sportu) nie jest w ujęciu normatywnym członkiem klubu sportowego (a przynajmniej nie w rozumieniu art. 10 u.s.). Należy jednak zaznaczyć, że pojęcie zawodnika zrzeszonego nie występuje w obecnej u.s. Gdyby przyjąć, że zawodnik nie jest członkiem klubu sportowego, a tym samym nie jest objęty zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s., to taki stan prawny może w pewnych sytuacjach zagrażać *ratio legis* tego przepisu³⁹⁵.

Zważywszy na to, że w art. 10 u.s. mowa jest o klubie sportowym, bez wskazywania jego konkretnej formy prawnej, to należy także pamiętać o klubach sportowych prowadzonych w innej formie prawnej aniżeli stowarzyszenie czy uczniowski klub sportowy. Biorąc pod uwagę wskazywane rozróżnienie członka klubu sportowego od członka władz czy członka organów klubu sportowego, to poza stowarzyszeniami i uczniowskimi klubami sportowymi o członkach klubu sportowego (a nie członkach organów/władz klubu sportowego) można mówić jedynie w kontekście spółdzielni³⁹⁶. Z kolei w odniesieniu do klubów sportowych prowadzonych w formie fundacji³⁹⁷ czy spółek kapitałowych, w ujęciu strukturalno-organizacyjnym (korporacyjnym) będziemy już mówili o członkach organów/władz takiego klubu sportowego, z zastrzeżeniem wspomnianej wcześniej „funkcjonalnej” możliwości zaliczania w poczet członków tych klubów sportowych także ich zawodników (*vide* art. 28 ust. 2 u.s.).

Z punktu widzenia samej istoty zakazu konkurencji z art. 10 u.s. uzasadnione jest zaliczanie zawodników klubów sportowych (czyli osób, od których postawy bezpośrednio zależy wynik sportowy klubu sportowego) w poczet osób objętych przedmiotowym zakazem. Ani w judykaturze, ani w literaturze przedmiotu, nie podnoszono dotychczas rozważań ściśle na temat tego, czy zawodnik klubu sportowego jest objęty zakazem konkurencji z art. 10 u.s. Mając jednak na uwadze fakt, iż wiele klubów sportowych od lat działa w formie stowarzyszeń, wydaje się, że prawodawcy mogło chodzić *stricto* o członkostwo jako uczestnictwo formalne

³⁹⁵ Zob. szerzej pkt. 3.5.3. niniejszej rozprawy doktorskiej.

³⁹⁶ Zgodnie z art. 1 ust. 1 pr. spółdz. spółdzielnia jest dobrowolnym zrzeszeniem nieograniczonej liczby osób, o zmiennym składzie osobowym i zmiennym funduszu udziałowym, które w interesie swoich członków prowadzi wspólną działalność gospodarczą (podk. aut.).

³⁹⁷ W ustawie z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 166, dalej jako „u.o.f.”) mowa jest jedynie o członkach zarządu (art. 5 ust. 1).

(strukturalno-organizacyjne) w stowarzyszeniu czy uczniowskim klubie sportowym (tj. nabycie statusu członka zgodnie ze statutem)³⁹⁸. Takie rozumienie członkostwa w klubie sportowym na tle art. 10 u.s. występuje również w doktrynie prawa sportowego³⁹⁹. Ponadto ujęcie członkostwa w klubie sportowym jako jedynie uczestnictwa strukturalno-organizacyjnego (korporacyjnego) potwierdza poniekąd samo *ratio legis* art. 10 u.s., tj. potrzebę „wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*)” (podkr. aut.). Są to aspekty, które w znacznie mniejszym stopniu dotyczą bezpośrednio zawodników, gdyż odnoszą się głównie do kwestii korporacyjnych (organizacyjno-strukturalnych)⁴⁰⁰.

Tego typu konstatacja podyktowana jest także zmianą terminologiczną względem art. 5 u.s.k., tj. rezygnacją w art. 10 u.s. ze wskazania na „inne tytuły uczestnictwa” i użycie w to miejsce zwrotu „będąca członkiem”⁴⁰¹. Posiadanie tytułów uczestnictwa w klubie sportowym użyte w art. 5 u.s.k. wydaje się szerszym pojęciem niż bycie członkiem klubu sportowego (w ujęciu strukturalno-organizacyjnym). Taka redakcja art. 5 u.s.k. dawała jeszcze większe

³⁹⁸ Należy mieć na uwadze, że zgodnie z pierwotną treścią art. 6 ust. 2 u.k.f. (obowiązującą aż do momentu wejścia w życie u.s.k.) kluby sportowe, które uczestniczyły we współzawodnictwie sportowym mogły być tworzone jedynie w formie stowarzyszeń albo spółek akcyjnych.

³⁹⁹ M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny oraz M. Wojcieszak definiują pojęcie członkostwa jako „stosunek cywilnoprawny pomiędzy określonym podmiotem a osobą prawną o charakterze korporacyjnym (np. klubem działającym w formie prawnej stowarzyszenia), którego ów podmiot jest uczestnikiem (członkiem)” (zob. M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz.*, op.cit., s. 145). Tym samym, w nawiązaniu m.in. do orzecznictwa SN, stosunek korporacyjny (organizacyjno-strukturalny) zaistniały wskutek powołania danej osoby na stanowisko w organach/władzach klubu sportowego lub poprzez nabycie statusu członka stowarzyszenia będącego klubem sportowym czy uczniowskiego klubu sportowego należy odróżnić od stosunku pracy czy stosunku zobowiązaniowego powstałego pomiędzy klubem sportowym a zawodnikiem (por. m.in. wyrok SN z dnia 25 listopada 1997 r., sygn. akt I PKN 388/97, OSNAPiUS 1998 nr 18, poz. 540; wyrok SN z dnia 26 stycznia 2000 r., sygn. akt I PKN 479/99, OSNAPiUS 2001 nr 11, poz. 377; wyrok SN z dnia 2 marca 2011 r., sygn. akt II PK 201/10, LEX nr 1084554; wyrok SN z dnia 4 marca 2013 r., sygn. akt I PK 114/12, LEX nr 1554875, wyrok SN z dnia 24 września 2020 r., sygn. akt II PK 60/19, OSNP 2021/6/62).

⁴⁰⁰ Efekt swoistego zakazu konkurencji w odniesieniu do zawodników (przynajmniej jeśli chodzi o zakaz bycie równocześnie zawodnikiem innego klubu) wydaje się, że można osiągnąć poprzez same postanowienia kontraktów zawodniczych, czy wprowadzenie przez właściwe polskie związki sportowe odpowiednich przepisów organizacyjnych w ramach danego sportu czy ligi (czyli np. korzystając z praw wyłącznych zastrzeżonych w art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.).

⁴⁰¹ Jak podnosi W. Cajselska taka treść bardziej odpowiada charakterowi uczestnictwa w stowarzyszeniu, do czego w przeważającej mierze odnosiła się analizowana regulacja - zob. W. Cajselska, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym*, op.cit. s. 56. Zwrot „tytuł uczestnictwa w klubie sportowym” zamiast „będąca członkiem klubu sportowego” pojawiał się także w projekcie u.s. z dnia 5 marca 2009 r., projekcie u.s. z dnia 7 maja 2009 r. oraz poselskim projekcie u.s. z dnia 14 maja 2009 r., a więc zniknął z toku prac legislacyjnych wraz z projektem u.s. z dnia 4 czerwca 2009 r. Niemniej jednak zrezygnowanie ze zwrotu „inne tytuły uczestnictwa” i użycie w to miejsce zwrotu „będąca członkiem” ogranicza katalog form prawnych klubów sportowych, których dotyczy ten zwrot. Biorąc pod uwagę aspekt strukturalno-organizacyjny (korporacyjny) można twierdzić, że tytuły uczestnictwa odnosiłyby się również do klubów sportowych działających w formie fundacji, do których zwrot „będąca członkiem” się nie odnosi.

pole do interpretacji rozszerzającej katalog podmiotów objętych zakazem konkurencji w polskim klubie sportowym aniżeli treść art. 10 u.s. W obliczu choćby ustanowionych w u.s.k. przepisów warunkujących uzyskanie licencji zawodniczej⁴⁰² można byłoby próbować wysnuć tezę, iż byłaby ona jednym z „tytułów uczestnictwa w klubie sportowym”, stanowiącym jedną z przesłanek zastosowania zakazu konkurencji z art. 5 u.s.k.⁴⁰³

Niemniej jednak konieczność prowadzenia dywagacji na temat zakresu podmiotowego definicji „członka klubu sportowego”, w obliczu zaistniałych rozbieżności w samej u.s., dowodzi w mojej ocenie, że zakaz konkurencji z art. 10 u.s. nie został wyrażony dostatecznie precyzyjnie. Co za tym idzie, katalog osób rozumianych pod pojęciem członka klubu sportowego nie jest jednoznaczny i powinien zostać doprecyzowany. Z racji tego, że jest to regulacja stawiająca ograniczenia m.in. w zakresie wolności działalności gospodarczej i prawa własności, bezsporne powinno być to, kto w istocie jest objęty tym zakazem, w szczególności biorąc pod uwagę potencjalną sankcję nieważności z art. 58 § 1 k.c.⁴⁰⁴

Co do zasady zgadzam się z poglądem, że wyeliminowanie zidentyfikowanych mankamentów czy dopełnienie normy ustawowej z art. 10 u.s. powinno być w obecnej sytuacji przedmiotem regulacji właściwych polskich związków sportowych⁴⁰⁵. Jest to tym bardziej uzasadnione, biorąc pod uwagę prawa wyłączne polskiego związku sportowego do ustanawiania oraz realizacji reguł organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek⁴⁰⁶. Jednakże całkowite pozostawianie definiowania i interpretowania „członka klubu sportowego” tylko i wyłącznie w regulacjach wewnętrznych polskich związków sportowych jest pomysłem obciążonym pewnymi niebezpieczeństwami. Mam tutaj na myśli choćby postulat pewności prawa (w szczególności w zakresie materii przepisu) czy potencjalne różnice wynikające z regulacji poszczególnych związków

⁴⁰² Zob. art. 29-31 u.s.k. Z drugiej strony należy zastanowić się czy posłużenie się zwrotem „tytuł uczestnictwa w klubie sportowym” zamiast „bycia członkiem klubu sportowego” nie jest może pochodną tego, że dopuszczalne było np. prowadzenie klubu sportowego osobiście lub wspólnie z innymi osobami (por. art. 4 ust. 2 pkt 3 u.s.k.). W takiej sytuacji użycie w stosunku do osoby prowadzącej lub współprowadzącej klub sportowy byłoby niepoprawne.

⁴⁰³ Podobnym „tytułem uczestnictwa w klubie sportowym” warunkującym zastosowanie art. 5 u.s.k. mogłyby zostać uznane członkostwo zawodnika w klubie sportowym czy związanie zawodnika umową z klubem sportowym. Mam jednak na uwadze fakt, iż wykładnia obecnej treści art. 10 u.s. prowadząca do wniosku, że zawodnik jest objęty zakazem konkurencji z art. 10 u.s., mogłaby być narażona na zarzut niedozwolonej wykładni rozszerzającej.

⁴⁰⁴ Zob. szerzej na ten temat w pkt. 3.7 niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁴⁰⁵ Tak M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz.*, op.cit., s. 149, podobnie M. Gniatkowski, P. Kokot [w:] M. Gniatkowski (red.), *Ustawa o sporcie*, op.cit., s. 64. Podobny wniosek wynika z treści założeń prakseologicznych do u.s. przyjętych w Założeniach RM do projektu u.s., op.cit. s. 5.

⁴⁰⁶ Zob. art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.

sportowych oraz ich ewentualną sprzeczność przy tzw. klubach wielosekcyjnych⁴⁰⁷. Istnieje bowiem ryzyko ustanawiania przez polskie związki sportowe norm wewnętrznych, które w istocie poszerzałyby zakres definicji członka klubu sportowego tak dalece, że narażałyby takie rozwiązanie na niezgodność z art. 22 Konstytucji RP. Należy zauważyć, iż pojęcie członka klubu sportowego ma implikacje nie tylko w aspekcie sportowym czy organizacyjnym w ramach polskiego związku sportowego. Przepis art. 10 u.s. ma przede wszystkim znaczenie w ogólnym obrocie gospodarczym, jako że zaistnienie określonych powiązań osobowych czy kapitałowych narusza normę bezwzględnie obowiązującą i w myśl art. 58 § 1 k.c. może prowadzić do nieważności czynności prawnych podejmowanych w ramach stosunków prywatnych (cywilnoprawnych)⁴⁰⁸. Ponadto ewentualne poszerzanie zakresu podmiotowego zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych (np. w drodze lub w wyniku regulacji przyjmowanych przez polskie związki sportowe), nawet wynikające z autonomii stowarzyszeń, może okazać się jednak nadmierną reglamentacją prawną, która narusza również sferę wolności i obywatelskich praw kulturalnych.

3.5.3.4. Członkowie władz lub organów klubu sportowego

Strukturalno-organizacyjne rozumienie pojęcia „członka klubu sportowego” potwierdza poniekąd, dokonane w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s., rozróżnienie na członków klubu sportowego, członków organów i członków władz klubu sportowego. Poprzez takie zestawienie można bowiem wysnuć wniosek, że intencją prawodawcy było podkreślenie korporacyjnego (strukturalno-organizacyjnego) uczestnictwa (zaangażowania) danego podmiotu w klubie sportowym. Skoro dokonano przyrównania członkostwa we władzach i organach klubu sportowego do członkostwa w klubie sportowym, to najprawdopodobniej celem prawodawcy było zaznaczenie wspomnianej „korporacyjnej” (strukturalno-organizacyjnej) rangi tych powiązań. Tym samym wydaje się, że zamiarem prawodawcy nie było raczej włączenie w zakres podmiotowy zastosowania zakazu z art. 10 u.s. osób powiązanych z klubem sportowym jedynie stosunkiem umownym (zobowiązaniowym a nie korporacyjnym). Dowodzi temu w szczególności fakt, że odgórne określenie katalogu tych osób byłoby niezwykle problematyczne. Nawet gdyby uznać za uzasadnione zaliczenie określonych podmiotów, związanych z klubem sportowym jedynie stosunkiem

⁴⁰⁷ Tzn. klubach uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w różnych dyscyplinach sportowych, a więc posiadających członkostwo w co najmniej dwóch polskich związkach sportowych.

⁴⁰⁸ Mogą one implikować nieważność sprzedaży udziałów/akcji klubu sportowego czy nieważność nabycia statusu członka danych osób w klubie sportowym, jego organach czy władzach.

zobowiązaniowym, w zakres podmiotowy zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s., to raczej prawodawca zdecydowałby się na inne rozwiązanie prawne. Moim zdaniem w treści przepisu nie zostałyby pozostawiony bliżej nieokreślony i ogólny zwrot „członek klubu sportowego”, jako pojęcie, pod którym należałoby rozumieć także tę bliżej niezidentyfikowaną grupę podmiotów⁴⁰⁹. Byłby to bowiem rażąco błęd legistacyjny, oczywiście sprzeczny z postulatem racjonalności prawodawcy i innymi zasadami techniki legistycznej. Należy mieć przy tym na uwadze charakter prawny regulacji z art. 10 u.s., czyli ograniczenie uprawnień w zakresie swobody prowadzenia działalności gospodarczej.

Przed dokonaniem dalszej analizy na temat członkostwa we władzach i organach klubu sportowego, należy wyjaśnić, iż o ile konkretny akt prawny nie definiuje specyficznie pojęć „władze” i „organy”, to w prawodawstwie mamy rozbieżności co do tej terminologii⁴¹⁰. Wydaje się jednak, iż wyodrębnienie tych osobnych kategorii jest pochodną zarówno kształtowania się tych pojęć *in genere* w prawie handlowym, jak i dopuszczalnych form prawnych, w których może w ogóle być prowadzony klub sportowy. Z racji tego, że zgodnie z art. 3 ust. 2 u.s. klub sportowy może działać tylko jako osoba prawna, to w jego kontekście można mówić zarówno o władzach, jak i organach. W odniesieniu do spółek kapitałowych (tj. spółek z ograniczoną odpowiedzialnością, spółek akcyjnych, prostych spółek akcyjnych), a także fundacji⁴¹¹

⁴⁰⁹ W zasadzie jedyna możliwość poszerzenia zakresu podmiotowego zakazu z art. 10 u.s., która miałaby jakiegokolwiek podstawy w samej treści u.s., to próba włączenia w katalog „członków klubu sportowego” również zawodników tych klubów sportowych, jako że są oni „członkami klubu sportowego” w rozumieniu art. 28 ust. 2 u.s. Gdyby pod pojęciem członka klubu sportowego rozumiano każdą osobę fizyczną związaną stosunkiem zobowiązaniowym z danym klubem sportowym, to zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s. byłby stanowczo zbyt szeroki i wykraczałby znacząco poza *ratio legis* przepisu (m.in. dotyczyłby osób na niższych stanowiskach, które nie mają realnego wpływu na podejmowanie istotnych decyzji w klubie sportowym).

⁴¹⁰ W prawie konstytucyjnym czy administracyjnym władza bywa rozumiana szerzej niż organ i nawet pojawia się określenie takie jak „organ władzy” (zob. np. art. 7 Konstytucji RP czy wyrok NSA z dnia 31 sierpnia 2020 r. sygn. akt I FSK 920/18, LEX nr 3046129). W prawie spółek często te określenia traktuje się wymiennie, czego najlepszym dowodem jest posługiwanie się w Kodeksie handlowym terminem władze spółki, a w k.s.h. organy spółki. Jednakże w prawie handlowym istnieją choćby pozycje likwidatora czy prokurenta, które nie odpowiadają poniekąd pozycji członka zarządu, ale nie mają statusu organu (w stosunku do likwidatora por. A. Tomanek, *Status prawny likwidatora w zakresie stosunku zatrudnienia* [w:] J. Mazurkiewicz (red.), *Księga dla naszych kolegów: prace prawnicze poświęcone pamięci doktora Andrzeja Ciska, doktora Zygmunta Masternaka i doktora Marka Zagrosika*, Wrocław 2013, s. 462-467, a w stosunku do prokurenta - por. art. 9 ust. 3 pkt 6 u.s.). Można więc ich postrzegać jako członków władz, a nie organów danego podmiotu.

⁴¹¹ W odniesieniu do fundacji prawodawca tylko raz posłużył się zwrotem „władze fundacji”, tj. w art. 5 ust. 1a u.o.f. dodanym na mocy ustawy z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 737 ze zm.), przy czym wydaje się to nieścisłością terminologiczną, gdyż w innej jednostce redakcyjnej dodawanej na mocy tejże nowelizacji (tj. w dodanym art. 5 ust. 1c u.o.f.) posłużono się już określeniem „organy” fundacji. Ponadto w u.o.f. konsekwentnie prawodawca do tej pory posługiwał się zwrotem „organy” (zob. art. 5 ust. 1 u.o.f., art., 9 ust. 1 u.o.f., art. 13 u.o.f., art. 14 ust. 1-2 u.o.f.).

i spółdzielni⁴¹² prawodawca posługuje się terminem „organy”. Z kolei w odniesieniu do stowarzyszeń i uczniowskich klubów sportowych używane jest określenie „władze”⁴¹³.

Poza tym, że te wyrażenia mają w dużej mierze znaczenie synonimiczne, to w niektórych kontekstach osobne wymienienie władz i organów wykracza *stricte* poza semantykę. Może to bowiem powodować w praktyce istotne rozszerzenie zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Dzieje się tak przede wszystkim w przypadku prokurentów, którzy nie mają statusu organu⁴¹⁴, ale z racji swoich szerokich uprawnień⁴¹⁵ można ich zaliczyć do „władz” danego podmiotu. Biorąc pod uwagę, że w obrocie gospodarczym istnieje wielu prokurentów, to objęcie ich zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. może mieć istotne znaczenie praktyczne. Ciężko bowiem stwierdzić, że równie doniosłe będzie zaliczenie do tego grona likwidatorów. Oni również z punktu widzenia formalno-prawnego nie są organem, ale z racji posiadanych uprawnień można ich w ich kontekście użyć określenia „władze” danego podmiotu⁴¹⁶. Niemniej jednak ciężko sobie wyobrazić, że podmiot znajdujący się w likwidacji uczestniczyłby we współzawodnictwie sportowym, w którym z reguły istnieją przepisy licencyjne warunkujące dopuszczenie danego podmiotu do rozgrywek, choćby z punktu widzenia stabilności finansowej. Mimo wszystko posłużenie się w art. 10 u.s. odniesieniem zarówno do władz, jak i organów wydaje się, iż było podyktowane jedynie różnicami w terminologii ustawodawczej używanej w kontekście różnych form prawnych. Wobec tego zaliczenie w poczet zakresu podmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. prokurentów i likwidatorów byłoby narażone na zarzut niedozwolonej wykładni rozszerzającej.

W art. 10 u.s. odniesienie do członkostwa we władzach/organach zostało zawarte jedynie w drugiej części zdania i odnosi się tylko do klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Tym samym nie odnosi się ono do wspomnianego w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego. Oznacza to, że samo członkostwo w organach/władzach klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego

⁴¹² Zob. np. art. 5 § 1 pkt 7 pr. spółdz. oraz § 6 ust. 1 pr. spółdz.

⁴¹³ Zob. np. art. 9 pr. stow., art. 10 ust. 1 pkt 5 pr. stow. art. 11 ust. 1 pr. stow.

⁴¹⁴ Por. art. 9 ust. 3 pkt 6 u.s., zgodnie z którym członek zarządu polskiego związku sportowego nie może być członkiem organu, prokurentem lub pełnomocnikiem podmiotu świadczącego na rzecz polskiego związku sportowego usługi, dostawy lub roboty budowlane, w tym usługi sponsoringu finansowego lub rzeczowego (podkr. aut.). Takie osobne wyliczenie członka organów i prokurenta potwierdza, iż prokurent nie jest członkiem organów.

⁴¹⁵ Por. art. 109¹ § 1 i 2 k.c. oraz art. 109³ k.c.

⁴¹⁶ Por. A. Tomanek, *Status prawny likwidatora w zakresie stosunku zatrudnienia* [w:] J. Mazurkiewicz (red.), *Księga dla naszych kolegów (...)*, op.cit. s. 462-467.

jest irrelewantne z punktu widzenia zakresu podmiotowego (i przedmiotowego) zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Przy tego rodzaju wykładni istotne staje się jedynie członkostwo we władzach/organach klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Determinantem jest więc uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, a nie fakt członkostwa we właściwym polskim związku sportowym.

3.5.3.5. Członkostwo w polskim związku sportowym a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.

W odniesieniu do drugiego z wymiarów członkostwa z art. 10 u.s., tj. kwestii członkostwa w polskim związku sportowym, również widać różnicę w redakcji pierwszej i drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. W pierwszej części zdania tego przepisu mowa jest jedynie o klubach sportowych posiadających status członka polskiego związku sportowego. Z kolei w drugiej, znajduje się odniesienie (*in genere*) do klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Kluby sportowe można pod tym kątem podzielić w sposób dychotomiczny, tj. na takie, które są członkami polskiego związku sportowego i na takie, które tego statusu nie posiadają⁴¹⁷.

Z wykładni literalnej tego przepisu wynika, że do objęcia zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. musi być spełniony warunek członkostwa w polskim związku sportowym przez co najmniej jeden z analizowanych klubów sportowych. Tym samym sytuacja, w której kluby sportowe uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, ale żaden z nich nie jest członkiem polskiego związku sportowego, nie będzie stanowiła naruszenia art. 10 u.s. Jeśli żaden z analizowanych klubów sportowych nie posiada statusu członka polskiego związku sportowego, to niezależnie od innych okoliczności (w tym rodzaju i skali powiązań osobowych/kapitałowych) nie można mówić o naruszeniu art. 10 u.s.⁴¹⁸ Skoro w kontekście zakazu konkurencji z art. 10 u.s. poza zainteresowaniem prawodawcy⁴¹⁹ znajdują się kluby sportowe niebędące członkami polskiego związku sportowego, to niepozbawionym

⁴¹⁷ W niektórych niszowych dyscyplinach sportowych może być to po prostu spowodowane brakiem istnienia właściwego polskiego związku sportowego.

⁴¹⁸ Oznacza to, że np. sytuacja, w której jedna osoba posiada akcje czy udziały dwóch klubów sportowych niebędących członkami polskiego związku sportowego i uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie nie jest przejawem naruszenia art. 10 u.s.

⁴¹⁹ Przynajmniej z punktu widzenia pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s, w której znalazło się wprost odniesienie do klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego. Należy jednak zauważyć, że takiej tezie przeczy treść drugiej części zdania tego przepisu, w którym posłużono się jedynie wymogiem uczestnictwa klubu sportowego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

racjonalnych podstaw jest twierdzenie, że poza jego zainteresowaniem jest też współzawodnictwo sportowe odbywające się poza udziałem polskiego związku sportowego⁴²⁰.

Szczegółowe kwestie związane z uzyskiwaniem członkostwa w poszczególnych polskich związkach sportowych wykraczają poza zakres niniejszej pracy. Jednakże dla klarowności dalszych rozważań należy przedstawić kilka ogólnych informacji w tym zakresie.

Zgodnie z art. 8 ust. 1 u.s. członkami polskiego związku sportowego mogą być następujące kategorie podmiotów:

- 1) klub sportowy,
- 2) związek sportowy oraz
- 3) inna osoba prawna, której statut, umowa albo akt założycielski przewiduje prowadzenie działalności w danym sporcie.

Z perspektywy analizy dokonywanej w niniejszej rozprawie istotnego znaczenia w kontekście art. 10 u.s. nabiera przede wszystkim członkostwo klubu sportowego w polskim związku sportowym. Tenże status może uzyskać każdy klub sportowy, który jest w stanie uczestniczyć w rywalizacji sportowej, organizowanej przez dany polski związek sportowy. W rezultacie klub sportowy musi posiadać co najmniej jedną sekcję w danym sporcie (tj. w sporcie właściwym dla danego polskiego związku sportowego)⁴²¹. Klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego jest w świetle art. 8 ust. 2 u.s. obowiązany uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek. Wymogi wskazane w art. 8 ust. 1 i 2 u.s. są z punktu widzenia przepisów u.s. jedynymi formalnymi kryteriami, które należy spełnić aplikując o uzyskanie takiego członkostwa. Szczegółowe zasady dotyczące nabywania statusu członka w polskim związku sportowym regulują jednak wewnętrzne przepisy danego związku. Jednakże, na ich mocy wprowadza się w praktyce szereg dodatkowych warunków, co może budzić wątpliwości pod kątem ich zgodności z prawem⁴²². Niemniej, w pełni podzielam pogląd, że polskie związki sportowe mogą co do zasady nakładać dodatkowe (uzupełniające) wymogi niezbędne do weryfikacji możliwości danego klubu sportowego do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez dany

⁴²⁰ Mam tutaj na myśli współzawodnictwo sportowe, które nie jest prowadzone czy organizowane przez polski związek sportowy, ani podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, bądź z jego upoważnienia – zob. szerzej w pkt. 3.5.5. niniejszej rozprawy.

⁴²¹ Tak słusznie E. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 122-123.

⁴²² *Ibidem*, s. 123. Zważywszy na wieloaspektowość przedmiotowego zagadnienia, a także poboczny charakter względem głównego przedmiotu badań, w niniejszej pracy ograniczono się jedynie do wskazania, że w doktrynie prawa sportowego zostało zaprezentowane takie stanowisko.

polski związek sportowy⁴²³, z zastrzeżeniem, że muszą one być w szczególności proporcjonalne.

Jednakże należy pamiętać, że w u.s. nie wprowadzono obowiązkowego członkostwa klubu sportowego we właściwym polskim związku sportowym⁴²⁴. Tym samym dany podmiot może legitymować się przymiotem klubu sportowego nawet w sytuacji, gdy nie jest członkiem żadnego z polskich związków sportowych. Automatycznie oznacza to zwiększone ryzyko potencjalnego objęcia zakresem zastosowania zakazu z art. 10 u.s. *Prima facie* każdy podmiot, o ile posiada osobowość prawną, spełnia jedyny wyraźnie zastrzeżony wymóg formalny do tego, aby być uznawanym za klub sportowy. Tym większe podstawy do bycia tak postrzeganym mają osoby prawne, które w swoich dokumentach założycielskich przewidziały możliwość prowadzenia działalności sportowej. W tym kontekście można zwrócić uwagę również na podmioty, które co prawda takiej możliwości nie zastrzegły, ale realnie aspirują do prowadzenia działalności sportowej. Żeby nie narażać każdej osoby prawnej na możliwość objęcia zakresem zastosowania zakazu z art. 10 u.s. należy podzielić stanowisko wyrażone w doktrynie prawa sportowego, zgodnie z którym mianem klubu sportowego można określać tylko takie osoby prawne, które są zaangażowane w organizowanie sportu lub zapewnianie warunków do jego uprawiania⁴²⁵.

Ponadto należy zauważyć inny potencjalny problem w kontekście właściwej interpretacji zakresu zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s. W myśl art. 7 ust. 1 u.s. dopuszczalne jest prowadzenie współzawodnictwa sportowego w danym sporcie przez podmiot inny niż polski związek sportowy. Wobec tego pojawia się pytanie - co w sytuacji, gdy jeden z klubów sportowych jest członkiem polskiego związku sportowego, a drugi nie ma takiego

⁴²³ Tj. do spełnienia warunku wynikającego z art. 8 ust. 2 u.s. (tak słusznie E. Krześniak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 125-126).

⁴²⁴ Jednakże w art. 8 ust. 2 u.s. ustanowiony został obowiązek uczestniczenia we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polski związek sportowy, w świetle którego, aby klub sportowy mógł zostać członkiem polskiego związku sportowego, to musi on uczestniczyć we współzawodnictwie w danym sporcie organizowanym przez ten związek (zob. W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit. s. 81, M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 111-112, podobnie M. Gniatkowski, P. Kokot (w:) M. Gniatkowski (red.), *Ustawa o sporcie*, op.cit., s. 54). Wobec tego w doktrynie wskazuje się, iż taka regulacja oznacza, że klub sportowy o statusie członka polskiego związku sportowego nie będzie mógł dobrowolnie zrezygnować z udziału we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polski związek sportowy. Warto też mieć na uwadze, że przedmiotowy obowiązek klubu sportowego nie dotyczy wyłącznie współzawodnictwa o tytuł Mistrza Polski i Puchar Polski (a więc współzawodnictwa, na którego organizowanie i prowadzenie polski związek sportowy ma monopol zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 1 u.s.). Z racji braku stosownych wyjątków czy zwolnień w ustawie sporcie, tenże obowiązek dotyczy również współzawodnictwa innego rodzaju, o inne tytuły, pod warunkiem, że są one organizowane przez polski związek sportowy (zob. M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 112).

⁴²⁵ E. J. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 61-62.

statusu, przy czym oba z nich uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie?

Z samej wykładni literalnej art. 10 u.s. wynika, że taka sytuacja objęta jest zakresem zakazu konkurencji, o którym mowa w tym przepisie. Oznacza to, że określony w art. 10 u.s. udział osobowy/kapitałowy danego podmiotu w klubie sportowym niebędącym nawet członkiem polskiego związku sportowego, a uczestniczącym w jakiejś formie współzawodnictwa sportowego w danym sporcie, może potencjalnie stanowić naruszenie tego przepisu. Wynika to z tego, że literalnie odnosi się do tego druga część zdania art. 10 u.s. Pierwszym z czynników warunkujących konieczność przystąpienia do dalszej analizy pod kątem ewentualnego naruszenia art. 10 u.s. nie jest bowiem członkostwo obu klubów sportowych w jakimkolwiek polskim związku sportowym, ale przede wszystkim tożsamość sportu, w obrębie którego prowadzą one swoją działalność⁴²⁶. Ta okoliczność powinna więc stanowić asumpt do dalszej analizy przesłanek z art. 10 u.s. Jeżeli oba kluby sportowe nie biorą udziału we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, to niezależnie od istniejących pomiędzy nimi powiązań osobowych i kapitałowych, nie ma w takiej sytuacji naruszenia art. 10 u.s.

Przy zachowaniu wymogu współzawodnictwa sportowego w tym samym sporcie przez dwa kluby sportowe kluczowe w tym układzie staje się już członkostwo w polskim związku sportowym przez co najmniej jeden z nich. Wobec tego, wyznaczone na mocy art. 10 u.s. określone standardy dobrego zarządzania i ładu korporacyjnego narzuca się przede wszystkim klubom sportowym będącym członkami polskiego związku sportowego, ale pośrednio także klubom sportowym wnioskującym o uzyskanie takiego członkostwa. Klub sportowy, aplikując o uzyskanie statusu członka polskiego związku sportowego, również musi mieć na względzie, że wraz z uzyskaniem takiego statusu uczestnictwo osobowe i kapitałowe w tym klubie nie będzie mogło naruszać zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Wydaje się więc zasadnym przyjęcie, że zachowanie zgodności powiązań osobowych i kapitałowych w klubie sportowym z art. 10 u.s. powinno nawet warunkować przyznanie mu członkostwa w polskim związku sportowym⁴²⁷.

⁴²⁶ Tak M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz.*, op.cit., s. 149. Szerzej na temat „uczestniczenia we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie” zob. w pkt. 3.5.5. niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁴²⁷ Z uwagi na to, że uczestnictwo osobowe i kapitałowe (w tym w szczególności w klubach sportowych) jest zmienne, to zaistnienie sytuacji, w której wystąpiłyby niedozwolone powiązania z art. 10 u.s. nie powinno w mojej ocenie automatycznie oznaczać utraty członkostwa w polskim związku sportowym. W przepisach ustawowych (ewentualnie związkowych) powinien być zastrzeżony mechanizm pozwalający zobowiązać klub do zaprzestania

Jednakże, przy zachowaniu *stricte* literalnej wykładni art. 10 u.s., standardy zastrzeżone w tym przepisie mogą stać się wiążące również w stosunku do klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, które nie są członkami polskiego związku sportowego (ani nawet nie aplikują o to miano). W myśl takiej wykładni przedmiotowe kluby sportowe, o ile uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie co klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego, także są obowiązane przestrzegać zakazu określonych w art. 10 u.s. powiązań osobowych i kapitałowych. Wynika to ze wspomnianej „asymetryczności” przepisu art. 10 u.s. i braku dookreślenia w drugiej części zdania tego przepisu, że regulacja dotyczy jedynie klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego. W rezultacie kluby sportowe uczestniczące we współzawodnictwie sportowym mają ograniczone możliwości, jeśli chodzi o umożliwienie innym podmiotom uczestnictwa kapitałowego czy osobowego w takim klubie sportowym. Nie mogą one bowiem zaangażować osób posiadających udziały, akcje lub będących członkami klubu sportowego mającego status członka polskiego związku sportowego właściwego dla współzawodnictwa sportowego, w którym oba te kluby uczestniczą. Paradoksalnie mogą jednak zaangażować członków organów lub władz takiego klubu sportowego w rolę swoich członków organów lub władz⁴²⁸.

Warto nadmienić, że w treści art. 10 u.s. nie zostało jednoznacznie sprecyzowane, o członkostwo w jakim polskim związku sportowym w tym przepisie dokładnie chodzi. Przepisy u.s. nie zabraniają bowiem jednoczesnego członkostwa danego klubu sportowego w różnych polskich związkach sportowych⁴²⁹. Z kolei zwrot „w tym samym sporcie” dookreśla

tych naruszeń pod rygorem utraty członkostwa w polskim związku sportowym - wzorem mechanizmu z art. 9 ust. 4 u.s., zgodnie z którym, jeżeli osoba obejmująca funkcję członka zarządu polskiego związku sportowego w dniu wyboru:

- 1) prowadzi działalność gospodarczą, o której mowa w art. 9 ust. 3 pkt 2 u.s.,
- 2) posiada akcje lub udziały, o których mowa w art. 9 ust. 3 pkt 2a u.s.,
- 3) jest współnikiem spółki osobowej prawa handlowego, o której mowa w art. 9 ust. 3 pkt 2b u.s.,
- 4) wykonuje pracę na rzecz ministerstwa zapewniającego obsługę ministra właściwego do spraw kultury fizycznej,
- 5) pełni funkcję trenera kadry narodowej lub funkcję w sztabie szkoleniowym kadry narodowej w tym samym sporcie,
- 6) jest członkiem organu, prokurentem lub pełnomocnikiem podmiotu świadczącego na rzecz polskiego związku sportowego usługi, dostawy lub roboty budowlane, w tym usługi sponsoringu finansowego lub rzeczowego

- jest obowiązana w terminie 30 dni od dnia objęcia funkcji zaprzestać prowadzenia działalności gospodarczej, zbyć akcje lub udziały, wystąpić ze spółki, rozwiązać umowę lub zrezygnować z pełnionych funkcji (podkr. aut.).

⁴²⁸ Pomijam tutaj dyspozycyjne ogólne przepisy dotyczące zakazu prowadzenia działalności konkurencyjnej przez członków władz/organów oraz ewentualne dodatkowe zobowiązania takie jak zakaz konkurencji wynikający z przepisów k.p. lub wynikający z umowy cywilnoprawnej.

⁴²⁹ Takie ograniczenie w stosunku do klubów sportowych działających w formie sportowych spółek akcyjnych było pośrednio wprowadzone na mocy pierwotnej treści art. 35 ust. 1 u.k.f., zgodnie z którym sportowa spółka akcyjna mogła utrzymywać tylko jedną sekcję w jednej dyscyplinie lub dziedzinie sportu. Należy bowiem

obszar współzawodnictwa sportowego, w którym kluby sportowe uczestniczą a nie właściwy dla tego sportu polski związek sportowy. Wskutek tak przeprowadzonej wykładni zakres podmiotowy zakazu konkurencji z art. 10 u.s. byłby jeszcze szerszy. Określony w tym przepisie warunek członkostwa w polskim związku sportowym *de facto* odnosiłby się bowiem do jakiegokolwiek polskiego związku sportowego. Oznaczałoby to, że polskim związkiem sportowym, o którym mowa w tym przepisie, może być także inny polski związek sportowy niż ten, który jest właściwy dla sportu, w ramach którego dochodzi do współzawodnictwa sportowego pomiędzy klubami sportowymi⁴³⁰. Podążając dalej tym sposobem wykładni, zakazane byłoby także określone w art. 10 u.s. równoczesne uczestnictwo osobowe/kapitałowe w klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, w sytuacji, gdy żaden z tych klubów nie byłby członkiem polskiego związku sportowego właściwego dla tego sportu, w którym dochodziłoby pomiędzy nimi do współzawodnictwa sportowego, zaś co najmniej jeden z tych klubów byłby członkiem innego polskiego związku sportowego⁴³¹.

W mojej ocenie należy jednak mieć na uwadze zarówno wykładnię celowościową art. 10 u.s., jak i zasadę wolności uprawiania oraz organizowania kultury fizycznej, w tym sportu, a także zasadę pomocniczości państwa we wskazanym zakresie. Wydaje się, że w ich świetle zasadnym jest przyjęcie, że w art. 10 u.s. mowa jest jedynie o członkostwie w polskim związku sportowym właściwym dla współzawodnictwa sportowego, w którym dane kluby uczestniczą⁴³². Odmienna interpretacja przede wszystkim naruszałaby wspomniane zasady i stanowiłaby nadmierną ingerencję państwa w sport.

Niemniej, warto zaznaczyć, że art. 10 u.s. znajduje się w rozdziale 3. zatytułowanym „Polski związek sportowy” a nie np. w rozdziale 2. „Kluby sportowe i związki sportowe”.

pamiętać, że w myśl art. 10 ust. 2 u.k.f. w danej dyscyplinie lub dziedzinie sportu mógł działać tylko jeden polski związek sportowy. Jednakże treść art. 35 ust. 1 u.k.f. została zmieniona na mocy ustawy z dnia 4 listopada 1999 r. (Dz. U. Nr 96, poz. 1106), która weszła w życie w dniu 18 grudnia 1999 r. Na mocy tejże nowelizacji sportowe spółki akcyjne mogły być klubami wielosekcyjnymi, przy czym nadal w danej dyscyplinie lub dziedzinie sportu mogły prowadzić tylko jedną sekcję sportową.

⁴³⁰ Np. klub sportowy będący członkiem jedynie PZKosz prowadziłby również sekcję piłkarską, która uczestniczyłaby we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej z innym klubem sportowym, który również nie jest członkiem PZPN.

⁴³¹ Dla przykładu klub wielosekcyjny mógłby prowadzić sekcję koszykarską i miałby status członka w PZKosz. W statucie tego klubu dopuszczona została możliwość prowadzenia także sekcji piłkarskiej, przy czym nie miałby on (jeszcze) statusu członka w PZPN. Jeżeli taki klub występowałby we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej z innym klubem sportowym (także niebędącym członkiem PZPN), to w świetle takiej interpretacji zostały spełnione przesłanki do tego, aby móc oceniać zachodzące pomiędzy tymi klubami relacje osobowe i kapitałowe pod kątem ewentualnego naruszenia art. 10 u.s.

⁴³² Podobny wniosek można skonstruować wskutek analizy uzasadnienia wyroku SN – Izby Cywilnej z dnia 24 kwietnia 2018 r., sygn. akt V CSK 294/17, Legalis nr 2275645.

W związku z tym pojawia się wątpliwość czy rzeczywistą intencją prawodawcy nie było może jednak zawężenie zakresu zakazu konkurencji z art. 10 u.s. jedynie do klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego. Inne możliwe zawężenie zakresu zakazu konkurencji z art. 10 u.s., wynikające z takiego umiejscowienia tego przepisu, mogłoby odnosić go tylko do współzawodnictwa sportowego organizowanego przez polski związek sportowy lub ewentualnie przez podmiot działający na podstawie umowy zawartej z polskim związkiem sportowym (np. przez spółkę kapitałową zarządzającą ligą zawodową) bądź podmiot działający z upoważnienia polskiego związku sportowego (np. przez wojewódzkie czy okręgowe związki sportowe).

Racjonalność takich interpretacji zawężających uzasadniona jest samym zakresem ingerencji ustawodawcy w sport, a więc wspomnianymi wcześniej zasadami wolności uprawiania i organizowania kultury fizycznej (w tym sportu) oraz pomocniczości państwa w tym zakresie. Wolą prawodawcy było bowiem pozostawienie większej swobody organizacyjno-prawnej w ramach współzawodnictwa sportowego, które nie jest organizowane przez polski związek sportowy. Nie ma potrzeby wprowadzania ustawowych ograniczeń klubom sportowym będącym członkami polskiego związku sportowego w kontekście współzawodnictwa sportowego znajdującego się poza zainteresowaniem (a nawet strefą oddziaływania) polskiego związku sportowego. Należy bowiem zaznaczyć zakres praw wyłącznych przyznanych polskiemu związkowi sportowemu. Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 1 u.s. polski związek sportowy ma wyłączne prawo do organizowania i prowadzenia współzawodnictwa sportowego jedynie o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie. Tenże przepis daje podstawy do dowodzenia, że zakres ingerencji prawodawcy w sport, w tym również w odniesieniu do stawianych ograniczeń w zakresie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, może odnosić się jedynie do tych rozgrywek⁴³³.

Ponadto taka interpretacja zawężająca może wynikać poniekąd ze stosunkowej liberalizacji zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s., której wyrazem była rezygnacja z użycia zwrotu „inne tytuły uczestnictwa” i posłużenie się w to miejsce zwrotem „będąca członkiem”. Należy zwrócić uwagę, że w zakazie konkurencji wyrażonym w art. 5 u.s.k. nie zawarto jakiegokolwiek zawężenia jego zastosowania jedynie do klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego⁴³⁴, które to znalazło się w pierwszej części

⁴³³ Zob. szerzej pkt. 3.5.5. niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁴³⁴ Oczywiście swoistym zawężeniem tego zakazu był zakres zastosowania u.s.k., jednak dotyczyły one kwestii współzawodnictwa sportowego (jego organizacji/prowadzenia a nie *stricte* członkostwa w polskim związku sportowym).

zdania przepisu art. 10 u.s. Warto też zaznaczyć, że zakaz konkurencji ustanowiony w art. 32 ust. 5. u.k.f. z 1996 r., dotyczący sportowych spółek akcyjnych, z natury rzeczy obejmował jedynie kluby sportowe będące członkami polskiego związku sportowego. Wynikało to z tego, że z mocy art. 31 ust. 4 u.k.f. z 1996 r. na sportowych spółkach akcyjnych ciążył ustawowy obowiązek członkostwa we właściwym polskim związku sportowym.

W obliczu obowiązku uczestnictwa klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek (vide art. 8 ust. 2 u.s.), rozumiem, że w niektórych sytuacjach takie „podwójne” powielenie odniesień do polskiego związku sportowego (tj. w zakresie zarówno członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym, jak i organizatora współzawodnictwa sportowego) byłoby w pewnym zakresie swego rodzaju *superfluum* ustawowym. Status członka polskiego związku sportowego wymusza na klubie sportowym konieczność przestrzegania zakazu konkurencji z art. 10 u.s., nawet przy incydentalnym udziale w innym współzawodnictwie sportowym. Niemniej, jeżeli intencją prawodawcy było zawężenie zakazu konkurencji z art. 10 u.s. odpowiednio do klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego lub do współzawodnictwa sportowego organizowanego przez polski związek sportowy, to brak stosownego wyraźnego doprecyzowania jest błędem legislacyjnym⁴³⁵.

Wydaje się, że źródłem tych rozbieżności może być fakt, że dopuszczalna w myśl przepisów u.s. jest sytuacja, w której nie każde współzawodnictwo sportowe jest prowadzone czy organizowane przez polski związek sportowy, ani podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, bądź z jego upoważnienia⁴³⁶. Dla przykładu, w sporcie, w którym współzawodnictwo sportowe jest organizowane w formie rozgrywek ligowych, polski związek sportowy może utworzyć ligę zawodową, która jest zarządzana przez osobę prawną działającą w formie spółki kapitałowej⁴³⁷. Ponadto nie w każdym sporcie jest tworzony polski związek

⁴³⁵ Jeżeli rzeczywiście takie intencje przyświecały prawodawcy, to nawet narażając się na zarzut nadmiaru regulacji, w ślad za paremią (łac. *superflua admittere securius est, quam necessaria omittere*, tzn. bezpieczniej jest dopuścić rzeczy zbyteczne aniżeli opuścić rzeczy konieczne), należało zaznaczyć wyraźne zawężenie zakresu zakazu do polskiego związku sportowego.

⁴³⁶ Zgodnie z art. 1 ust. 1 u.s.k. przepisy u.s.k. miały zastosowanie do sportu kwalifikowanego. Tym samym zakaz konkurencji z art. 5 u.s.k. miał zgodnie z art. 3 pkt 3 u.s.k. zastosowanie tylko do współzawodnictwa organizowanego lub prowadzonego w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia. Jednakże w art. 10 u.s. wskazano tylko, że chodzi o „współzawodnictwo sportowe w tym samym sporcie”. Z kolei w wielu przepisach u.s. (np. art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s., art. 36 ust. 2 pkt 3 u.s., art. 37 ust. 1 u.s., art. 38 ust. 1 u.s., art. 41 ust. 1 u.s.) dookreślono, że w danym kontekście chodzi konkretnie o współzawodnictwo sportowe organizowane przez polski związek sportowy. Z tego względu, przyjmując postulat racjonalności prawodawcy i zasady techniki legislacyjnej, dyrektywy wykładni językowej przemawiają za tym, aby odnosić ten zakaz do każdej formy współzawodnictwa sportowego w danym sporcie (a więc nie tylko do organizowanego przez polski związek sportowy). Zob. szerzej w pkt. 3.5.5. niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁴³⁷ Zob. art. 15 ust. 1 i 4 u.s.

sportowy, przy czym takie dyscypliny sportowe zostały wykluczone z zakresu zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Wynika to *de facto* z zastrzeżonego w pierwszej części zdania tego przepisu wymogu członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym. Tym samym nie w każdym sporcie możemy mówić zarówno o klubach sportowych mających status członka polskiego związku sportowego, jak i o współzawodnictwie sportowym prowadzonym przez polski związek sportowy. Te okoliczności mogą więc różnicować poziom ochrony prawnej konkurencji w zależności od dyscypliny sportowej.

Domniemuję, że prawodawca, dostrzegł jednak te rozbieżności. W efekcie całkiem możliwa jest również taka teoria, że prawodawca mógł podjąć próbę zachowania na mocy art. 10 u.s. zbliżonego poziomu ochrony prawnej wszędzie tam, gdzie dostrzegł swoiste bliskie relacje i zależności danego sportu z właściwym polskim związkiem sportowym. Z jednej strony mogły to relacje oparte na członkostwie, a z drugiej na jakiejś formie udziału polskiego związku sportowego w organizowaniu/prowadzeniu współzawodnictwa sportowego. Zastrzeżenie dopuszczalności powstania lig zawodowych, a tym samym przejęcia przez nie części kompetencji właściwych polskich związków sportowych, mogła być powodem pewnego zaburzenia w kształtowaniu treści poszczególnych przepisów. Nie do końca znany podział zadań, będący dopiero wynikiem ustaleń pomiędzy spółką kapitałową prowadzącą ligę zawodową, a polskim związkiem sportowym, mógł być powodem swoistej „wstrzemięźliwości” w każdorazowym odnoszeniu się bezpośrednio i wyłącznie do polskiego związku sportowego. Zakładając takie okoliczności, najbardziej uzasadnionym w mojej ocenie wydaje się twierdzenie, że zakaz konkurencji z art. 10 u.s. powinien zostać zawężony i odnosić się tylko do:

- 1) współzawodnictwa sportowego w sporcie, w którym istnieje właściwy polski związek sportowy; oraz
- 2) współzawodnictwa sportowego prowadzonego/organizowanego odpowiednio przez:
 - a. polski związek sportowy,
 - b. podmiot działający na podstawie umowy zawartej z polskim związkiem sportowym lub
 - c. podmiot działający z upoważnienia polskiego związku sportowego⁴³⁸.

⁴³⁸ Kwestia współzawodnictwa sportowego o charakterze międzynarodowym (tj. organizowanego przez międzynarodowe federacje sportowe) powinna w mojej ocenie pozostać kwestią przepisów wewnętrznych tych organizacji, z jednoczesnym poszanowaniem przepisów prawa międzynarodowego.

Wobec tego poza zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. byłoby nie tylko współzawodnictwo sportowe w sporcie, w którym nie ma utworzonego polskiego związku sportowego. Poza przedmiotem tego przepisu pozostawałyby również wszelkie formy współzawodnictwa sportowego w sporcie, w którym co prawda funkcjonuje polski związek sportowy, ale forma współzawodnictwa sportowego nie jest przez ten związek prowadzona czy organizowana ani bezpośrednio, ani pośrednio (tj. ani przez podmiot działający na podstawie umowy zawartej z polskim związkiem sportowym ani przez podmiot działający z upoważnienia polskiego związku sportowego).

Niemniej, w obecnej treści regulacji art. 10 u.s. nie wskazano wprost odniesień do podmiotu prowadzącego/organizującego współzawodnictwo sportowe. Tym samym, paradoksalnie nawet wspomniana zawężająca wykładnia tego przepisu teoretycznie daje również realne podstawy do uznania powyższych konkluzji za przejaw nadmiernej ingerencji państwa w uprawianie sportu i wyjścia poza zasadę pomocniczości państwa we wskazanym zakresie⁴³⁹. Byłoby to możliwe w sytuacji, gdyby za słuszną uznać taką wykładnię art. 10 u.s., która sprowadzałaby się do wniosku, że zakresem regulacji z art. 10 u.s. jest objęte tylko współzawodnictwo sportowe prowadzone/organizowane bezpośrednio przez polskie związki sportowe⁴⁴⁰. Wydaje się jednak, że skoro swoisty monopol polskich związków sportowych został niejako ograniczony poprzez ustawowe umocowanie lig zawodowych (w tym spółki kapitałowej prowadzącej te ligi), to nadal te sporty pozostają przedmiotem zainteresowania prawodawcy. Tym samym wymagane są odpowiednie instrumenty ochrony prawnej uczestników danego rynku sportowego, w tym również w zakresie ochrony konkurencji.

3.5.4. Pojęcie klubu sportowego a zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Jak już było zaznaczane w niniejszej rozprawie, klub sportowy nie jest objęty zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Jednakże, na podstawie tego przepisu, kluby sportowe stają się punktem odniesienia do badania dopuszczalności określonych powiązań osobowych i kapitałowych w nich zachodzących. Wobec tego, znaczenie definicji klubu sportowego jest niezwykle istotne dla prawidłowej wykładni art. 10 u.s. W rezultacie należy

⁴³⁹ Uprawianie sportu, który w myśl art. 2 ust. 2 u.s. stanowi elementu kultury fizycznej, jest z założenia wolne. Zgodnie z zasadą wolności uprawiania i organizowania kultury fizycznej, w tym sportu, ingerencja państwa czy innych organizacji w tym zakresie powinna mieć wyłącznie charakter pomocniczy (zob. art. 68 ust. 5 Konstytucji RP; zob. też uzasadnienie rząd. projektu u.s., s. 1-2 oraz A. Giersz, *Cele i założenie ustawy o sporcie* (w:) A. J. Szwarc (red.) *Ustawa o sporcie*, op.cit., s. 13).

⁴⁴⁰ Tzn. nie przez podmioty trzecie, czyli nawet nie przez takie podmioty, które działają na podstawie upoważnienia udzielonego przez polski związek sportowy, czy na podstawie zawartej z nim umowy,

w tym kontekście uzupełnić ogólne rozważania na temat pozycji klubu sportowego w piramidalnej strukturze sportu poczynione w rozdziale 1. niniejszej rozprawy doktorskiej.

W pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że zgodnie z założeniem projektodawcy⁴⁴¹ w u.s. nie ma definicji legalnej klubu sportowego. Jednakże, w myśl art. 3 ust. 1 u.s. klub sportowy to forma, w której w szczególności (lecz nie wyłącznie) może być prowadzona działalność sportowa⁴⁴². Poza koniecznością spełnienia wymogu określonej formy prawnej (tj. posiadania osobowości prawnej, a w lidze zawodowej – formy prawnej spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością⁴⁴³) utworzenie klubu sportowego nie wymaga spełnienia dodatkowych formalności. Wobec powyższego klub sportowy powstaje już z chwilą wpisu do odpowiedniego rejestru, co warunkuje uzyskanie osobowości prawnej. Dopiero podjęcie aktywności w sferze współzawodnictwa sportowego w danym sporcie będzie z reguły wymagało uprzedniego uzyskania licencji sportowej, którą przyznaje organizator tego współzawodnictwa (najczęściej właściwy polski związek sportowy). Kryterium wymogu członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym nie warunkuje nadania mu przymiotu bycia klubem sportowym⁴⁴⁴, a jedynie warunkuje dopuszczenie do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez dany polski związek sportowy. Istotne jest jednak to, że do uzyskania statusu członka polskiego związku sportowego przez klub sportowy statut, umowa albo inny akt założycielski klubu sportowego musi przewidywać prowadzenie działalności w danym sporcie⁴⁴⁵. Wobec tego, można wysnuć tezę, iż pod kątem prawnym tylko istnienie tego zastrzeżenia sprawia, że dany podmiot posiadający osobowość prawną może legitymować się przymiotem „klubu sportowego”. Ciężko bowiem zbadać samą okoliczność faktyczną, tj. zamiar prowadzenia działalności sportowej, który w obecnym ujęciu wydaje się przesądzać o tym, czy dana osoba prawna jest klubem sportowym⁴⁴⁶. W szczególności jest to trudne, gdyż działalność sportowa może przejawiać się na wielu

⁴⁴¹ Zob. szerzej uzasadnienie rząd. projektu u.s. (...), op.cit., s. 6.

⁴⁴² Należy zaznaczyć, że działalność sportowa również nie jest zdefiniowana w ustawie o sporcie. Zgodnie z definicją zaproponowaną przez E. J. Krześniaka, która jest efektem wykładni art. 2 i 3 u.s., w ślad za nim przyjmuję, że działalność sportową należy rozumieć jako działalność w sporcie lub organizowanie działalności sportowej lub zapewnianie ram organizacyjnych dla działalności sportowej.

⁴⁴³ Zob. odpowiednio art. 3 ust. 2 u.s. i art. 15 ust. 3 u.s. Na marginesie wskazuję, iż wskutek wprowadzenia do obrotu prostej spółki akcyjnej należy zastanowić się nad poszerzeniem o nią katalogu form prawnych klubów sportowych mogących występować w lidze zawodowej.

⁴⁴⁴ Należy jednak podzielić postulat E. J. Krześniaka, że klub sportowy zawsze musi legitymować się jakimś rodzajem działalności sportowej (zob. szerzej komentarz do art. 3 u.s. E. J. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 62). W przeciwnym wypadku w zasadzie każdy podmiot w obrocie prawnym posiadający osobowość prawną miałby podstawy do legitymowania się jako klub sportowy, co naturalnie wpływałoby na poszerzenie zakresu zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

⁴⁴⁵ Zob. art. 8 ust. 1 i 2 u.s.

⁴⁴⁶ Podobnie E. J. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 62.

plaszczynach, w tym w odniesieniu do wielu form i rodzajów współzawodnictwa sportowego, niezależnie choćby od ich organizatora czy podmiotu prowadzącego.

Odnosząc się do przedmiotu regulacji art. 10 u.s., mając również na uwadze istotę poszczególnych form prawnych posiadających osobowość prawną oraz istotę i specyfikę sportu, można przyjąć, że kluby sportowe mogą działać w następujących formach prawnych:

- 1) spółek z ograniczoną odpowiedzialnością,
- 2) spółek akcyjnych,
- 3) prostych spółek akcyjnych,
- 4) stowarzyszeń (z wyłączeniem stowarzyszeń zwykłych),
- 5) uczniowskich klubów sportowych,
- 6) spółdzielni,
- 7) fundacji.

W rezultacie właściciele, członkowie oraz członkowie władz/organów klubów sportowych działających w tych formach prawnych mogą zostać objęci zakazem konkurencji z art. 10 u.s., przy jednoczesnym zaistnieniu innych przesłanek wskazanych w tym przepisie.

Niezwykle istotne w kontekście postulatu pewności prawa jest to, że nie ma powszechnych rejestrów czy ewidencji klubów sportowych będących członkami polskich związków sportowych, które miałyby jakąś moc prawną. Informacje o członkostwie danego podmiotu w polskim związku sportowym mogą być uwidocznione np. na stronach internetowych tego związku, przy czym mają one jedynie walor informacyjny, gdyż nie mają zagwarantowanych domniemań prawdziwości tego typu wpisów.

Poza tym, jak już zostało zaznaczone, mianem klubu sportowego może legitymować się podmiot, który nie jest członkiem żadnego polskiego związku sportowego, a jedynie przewiduje to w swoim statucie i faktycznie daje wyraz takiemu zamierzeniu. Tym samym w ujęciu formalnym mogą istnieć poważne trudności w zidentyfikowaniu czy dany podmiot jest klubem sportowym, w szczególności, jeśli nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polski związek sportowy (np. w kontekście bardziej niszowych dyscyplin sportowych czy niższych klas rozgrywkowych). W rezultacie zakres podmiotowy (i przedmiotowy) zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s. pozostaje w tym aspekcie niedookreślony. Dodatkowym warunkiem do objęcia

przedmiotowym zakazem jest członkostwo klubu sportowego w polskim związku sportowym, przy czym pojawia się on jedynie w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s.⁴⁴⁷. Zgodnie z drugą częścią zdania tego przepisu⁴⁴⁸ warunkiem do objęcia zakazem konkurencji w kontekście klubu sportowego jest wymóg uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. *Stricte* w myśl wykładni literalnej art. 10 u.s. nie należy tych wymogów interpretować łącznie. Oznacza to, że tylko jeden klub sportowy analizowany pod kątem naruszenia art. 10 u.s. musi być członkiem polskiego związku sportowego w danym sporcie. Ponadto tylko uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym w sporcie, w którym istnieje właściwy polski związek sportowy, pozostaje objęte zakresem art. 10 u.s. Tym samym ograniczeniami z art. 10 u.s. może w teorii być dotknięty podmiot, który jedynie okazjonalnie zdecydował się powadzić działalność sportową polegającą na jednorazowym uczestnictwie we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie⁴⁴⁹. Taka sytuacja wydaje się zbyt nadmierną ingerencją prawodawcy w sferę wolności uprawiania sportu, naruszającą przyświecającą prawodawcy zasadę *ultima ratio* w sporcie⁴⁵⁰.

3.5.5. Uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.

Dokonanie kompleksowej analizy przesłanki „uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie” ustanowionej w treści art. 10 u.s. wymaga na wstępie ustalenia odpowiedzi na kilka poniższych kwestii:

- 1) co oznacza termin „współzawodnictwo sportowe” i jak go należy rozumieć na tle art. 10 u.s.?
- 2) co należy rozumieć przez „uczestnictwo” we współzawodnictwie sportowym w kontekście art. 10 u.s.?

⁴⁴⁷ Tj. fragmentu „Osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego nie może (...)”.

⁴⁴⁸ Tj. fragmentu „(...) nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.”

⁴⁴⁹ Np. spółka prowadząca działalność w branży farmaceutycznej zdecydowała się wziąć udział w towarzyskim turnieju koszykarskim m.in. wraz z klubem sportowym będącym członkiem PZKosz występującym na najniższym szczeblu rozgrywkowym. Pod kątem literalnej wykładni art. 10 u.s. ta sytuacja paradoksalnie jest objęta dyspozycją tego przepisu, w związku z czym, zachowując pełen formalizm prawny, powinny być zbadane powiązania osobowe/kapitałowe pomiędzy tą spółką a klubem koszykarskim będącym członkiem PZKosz.

⁴⁵⁰ Założenia RM do projektu u.s., op.cit. s. 3.

- 3) czy wskazany w treści art. 10 u.s. warunek uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie odnosi się do obu klubów sportowych, tj. wskazanych zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s.?
- 4) czy może jednak zakazana jest już sytuacja, w której jeden klub sportowy uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, a drugi z klubów sportowych jedynie:
 - a. przewiduje taką możliwość w swoich dokumentach założycielskich (statucie czy umowie spółki) albo
 - b. prowadzi działalność sportową w tym samym sporcie, ale nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym?
- 5) co oznacza zwrot „w tym samym sporcie” i jak go należy rozumieć na tle art. 10 u.s.?

Odnosząc się do pierwszego z wyżej wymienionych pytań, to podobnie jak w przypadku pojęć klubu sportowego, czy członka klubu sportowego, prawodawca zrezygnował z wprowadzenia definicji legalnej współzawodnictwa sportowego. Było to podyktowane chęcią zachowania większej elastyczności i czytelności przepisów. Ponadto z treści uzasadnienia rząd. projektu u.s. można wysnuć wniosek, że w ocenie projektodawcy definicja legalna m.in. współzawodnictwa sportowego z u.s.k. nie zawsze prawidłowo i kompleksowo opisywała rzeczywistość. Z racji tego, że jest ona oczywista, to w ocenie prawodawcy nie było powodu, aby wprowadzić ją do treści u.s.⁴⁵¹

Szczegółowa analiza art. 10 u.s., w tym próba dookreślenia zakresu podmiotowego oraz przedmiotowego zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym pod kątem wymogu uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, jeśli nie przeczy temu na pozór oczywistemu stwierdzeniu, to przynajmniej pozwala stawiać poważne znaki zapytania. Przedmiotowe wątpliwości wynikają też w dużej mierze z wykładni historycznej regulacji ustawowych zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym.

Zgodnie z art. 3 pkt. 4 u.s.k. „współzawodnictwo sportowe” w rozumieniu tejże ustawy należało traktować jako indywidualną lub zbiorową rywalizację osób zmierzającą do uzyskania właściwych dla danej dyscypliny sportu rezultatów. Dookreśleniem zakresu współzawodnictwa sportowego, które było przedmiotem zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonego w art. 5 u.s.k., był jednak zakres zastosowania u.s.k. W myśl art. 1 ust.

⁴⁵¹ Zob. szerzej uzasadnienie rząd. projektu u.s. (...), op.cit., s. 6.

1 i 3 u.s.k. przepisy u.s.k. miały zastosowanie do sportu kwalifikowanego i co do zasady nie stosowało się ich do sportu osób niepełnosprawnych. Było to pochodną równoczesnego dualizmu ustawowego w zakresie sportu, tj. współlistnienia wraz z przepisami u.s.k. także u.k.f. z 1996 r., która - stosując pewne uproszczenie - miała zastosowanie w pozostałych kwestiach związanych z kulturą fizyczną, w tym ze sportem, który nie był sportem kwalifikowanym.

Zgodnie z definicją legalną z art. 3 pkt. 3 u.s.k. „sport kwalifikowany” był rozumiany jako forma aktywności człowieka związana z uczestnictwem we współzawodnictwie sportowym, organizowanym lub prowadzonym w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia. Tym samym, współzawodnictwo sportowe, o którym mowa w treści zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 5 u.s.k., dotyczyło jedynie współzawodnictwa sportowego organizowanego lub prowadzonego w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia. Oznaczało to, że uczestnictwo klubów sportowych we współzawodnictwie sportowym innym niż organizowane lub prowadzone w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia było irrelevantne z punktu widzenia zakazu konkurencji z art. 5 u.k.f.⁴⁵²

Wraz z wejściem w życie u.s. i zakończeniem dualizmu ustawowego w zakresie sportu, wszelkie ograniczenia zastosowania przepisów tejże ustawy muszą już być dookreślane w treści konkretnych przepisów. Nie można już tego typu ograniczeń wyinterpretować z ogólnego zakresu zastosowania u.s. Zgodnie z art. 1 u.s. przepisy u.s. mają zastosowanie do sportu (*in genere*) zdefiniowanego w art. 2 u.s.⁴⁵³. Tym samym w u.s. nie pojawiło się już ograniczenie zakresu zastosowania zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, które dotąd wynikało z ogólnych przepisów u.s.k. Wobec tego w procesie wykładni art. 10 u.s. należy na nowo badać pożądaną przez prawodawcę zakres odniesienia zakazu konkurencji w klubie sportowym do współzawodnictwa sportowego.

⁴⁵² Udział klubu sportowego w takim współzawodnictwie sportowym wymagał jednak zgodnie z art. 4 ust. 4 u.s.k. zgody właściwego polskiego związku sportowego.

⁴⁵³ Zgodnie z art. 2 ust. 1 u.s. sportem są wszelkie formy aktywności fizycznej, które przez uczestnictwo doraźne lub zorganizowane wpływają na wypracowanie lub poprawienie kondycji fizycznej i psychicznej, rozwój stosunków społecznych lub osiągnięcie wyników sportowych na wszelkich poziomach. Zgodnie z dodanym - na mocy ustawy z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów - art. 2 ust. 1a u.s. za sport uważa się również współzawodnictwo oparte na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego (czyli np. szachy, warcaby, brydż sportowy czy sporty elektroniczne, czyli tzw. e-sport).

Warto zauważyć, że dotychczasowe definicje legalne współzawodnictwa sportowego, zawarte odpowiednio w art. 3 pkt 7 u.s.k. z 1996 r.⁴⁵⁴ oraz w art. 3 pkt 4 u.s.k., nie odnosiły się jednak literalnie do kwestii podmiotu prowadzącego czy organizującego takie współzawodnictwo. Przedmiotowe definicje nie zawierały także żadnego doprecyzowania, że w ich kontekście chodzi jedynie o współzawodnictwo sportowe organizowane lub prowadzone w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia. Tym samym, abstrahując od zakresu zastosowania danej ustawy, same te pojęcia nie zawężyły zakresu zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym⁴⁵⁵.

W obliczu braku definicji legalnej współzawodnictwa sportowego w przepisach u.s., w tym braku stosownego doprecyzowania w treści art. 10 u.s., należy przeanalizować czy i ewentualnie w jakim kontekście prawodawca posłużył się pojęciem współzawodnictwa sportowego w innych przepisach u.s.⁴⁵⁶ Pozwoli to ocenić czy na tym tle wnioskowanie *per analogiam* będzie uzasadnione w kontekście interpretacji normy prawnej z art. 10 u.s., w szczególności w obliczu *ratio legis* ustanowionego w tym przepisie zakazu konkurencji.

Na pierwszy plan wysuwa się w szczególności treść art. 7 u.s., zgodnie z którym w celu organizowania i prowadzenia współzawodnictwa w danym sporcie może być utworzony polski związek sportowy. *A contrario* oznacza to, że współzawodnictwo sportowe może być prowadzone przez inne podmioty niż polski związek sportowy. W treści przepisów u.s. znajdują się *explicite* różne odniesienia do współzawodnictwa sportowego, które pozwalają wyróżnić określone kategorie/formy współzawodnictwa sportowego:

- 1) współzawodnictwo sportowe organizowane przez polski związek sportowy lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, lub podmiot działający z jego upoważnienia⁴⁵⁷,

⁴⁵⁴ Zgodnie z art. 3 pkt. 7 u.k.f. z 1996 r. współzawodnictwo sportowe stanowiło indywidualną lub zbiorową rywalizację osób zmierzających, zwłaszcza w trakcie zawodów sportowych, do pokonania czasu, przestrzeni, przeszkód lub przeciwnika.

⁴⁵⁵ Pojęcie „współzawodnictwa sportowego” nie było definiowane poprzez konkretnego organizatora. Jednakże, na gruncie przepisów u.s.k. takim zawężeniem był wynikający z art. 1 u.s. zakres zastosowania przepisów u.s.k. nawiązujący do pojęcia „sportu kwalifikowanego” odnoszącego się z kolei do współzawodnictwa sportowego, organizowanego lub prowadzonego w określonej dyscyplinie sportu przez polski związek sportowy lub podmioty działające z jego upoważnienia (zob. art. 3 pkt 3 u.s.k.).

⁴⁵⁶ Należy zaznaczyć jednak pewną niekonsekwencję terminologiczną prawodawcy, gdyż w art. 46 u.s. zamiast pojęciem „współzawodnictwo sportowe” posłużył się w tym samym znaczeniu pojęciem „zawody sportowe”.

⁴⁵⁷ Zob. art. 8 ust. 2 u.s. oraz por. art. 46 u.s.

- 2) współzawodnictwo sportowe o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie⁴⁵⁸,
- 3) współzawodnictwo sportowe organizowane w formie rozgrywek ligowych, w tym ligi zawodowej⁴⁵⁹,
- 4) międzynarodowe i krajowe współzawodnictwo sportowe⁴⁶⁰,
- 5) współzawodnictwo sportowe seniorów, młodzieżowców i juniorów⁴⁶¹,
- 6) współzawodnictwo sportowe (nie-)objęte programem igrzysk olimpijskich, igrzysk paraolimpijskich lub igrzysk głuchych⁴⁶²,
- 7) współzawodnictwo oparte na aktywności intelektualnej, którego celem jest osiągnięcie wyniku sportowego⁴⁶³.

Nie jest to oczywiście katalog zamknięty form/kategorii współzawodnictwa sportowego, które można wyróżnić w sporcie. Jednakże samo podkreślanie przez prawodawcę, jakie konkretnie współzawodnictwo sportowe ma on na myśli w danym przepisie u.s., powoduje to, że przy braku stosownego dookreślenia w art. 10 u.s., można je interpretować ogólnie (szeroko). Dowodzi temu w szczególności kilkukrotne zawężenie zakresu zastosowania określonych przepisów u.s. jedynie do współzawodnictwa sportowego organizowanego przez polski związek sportowy⁴⁶⁴. Tym samym, stosując taką metodę wykładni, zawarte w treści art. 10 u.s. odniesienie do współzawodnictwa sportowego (*in genere*) dotyczy jakiegokolwiek jego formy. Co za tym idzie irrelevantne dla zakresu zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym są m.in. forma czy rodzaj współzawodnictwa sportowego (w tym klasa rozgrywkowa, kategoria wiekowa czy płeć), a także organizator czy podmiot prowadzący współzawodnictwo sportowe.

Ponadto w zasadzie nieistotna pozostaje dyscyplina sportowa, w której dochodzi do współzawodnictwa sportowego pomiędzy klubami sportowymi, gdyż warunkiem relewantnym dla zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s. jest jedynie zachowanie tożsamości sportu. Niemniej, zastrzeżony w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. warunek członkostwa klubu w polskim związku sportowym, w połączeniu z warunkiem tożsamości sportu, w którym

⁴⁵⁸ Zob. art. 13 ust. 1 pkt 1 u.s.

⁴⁵⁹ Zob. art. 15 ust. 1 u.s.

⁴⁶⁰ Zob. art. 31 ust. 2 u.s.

⁴⁶¹ Zob. art. 32 ust. 1c u.s.

⁴⁶² Zob. art. 32 ust. 1f oraz 1g u.s.

⁴⁶³ Zob. art. 2 ust. 1a u.s.

⁴⁶⁴ Tak m.in. w art. 8 ust. 2 u.s., art. 36 ust. 2 pkt 3 u.s., art. 37 ust. 1 u.s.

dochodzi do współzawodnictwa sportowego (zob. druga część zdania przepisu art. 10 u.s.), wskazuje na to, że naruszenie art. 10 u.s. może nastąpić jedynie we współzawodnictwie sportowym w sporcie (dyscyplinie sportowej), dla której istnieje właściwy polski związek sportowy. Poza tym niewielkim w praktyce ograniczeniem zakresu zakazu konkurencji⁴⁶⁵, w żaden sposób nie można ogólnie stwierdzić, że jakiegokolwiek rodzaj czy forma współzawodnictwa sportowego są wyłączone z zakresu analizy potencjalnego naruszenia art. 10 u.s. z racji rodzaju.

Należy zatem podkreślić, że w świetle wykładni literalnej, naruszenie art. 10 u.s. nie musi być dokonane wyłącznie w odniesieniu do współzawodnictwa sportowego organizowanego lub prowadzonego przez polski związek sportowy, podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, podmiot działający z jego upoważnienia bądź przez zrzeczającą ten polski związek sportowy międzynarodową organizację sportową działającą w danej dyscyplinie sportu. Takie naruszenie musi jedynie dotyczyć sportu, w którym istnieje polski związek sportowy. Nie oznacza to automatycznie, że w organizację danej formy współzawodnictwa sportowego musi być jakiegokolwiek zaangażowany polski związek sportowy. Dokonując wykładni art. 7 ust. 1 u.s.⁴⁶⁶ należy bowiem zwrócić uwagę, że współzawodnictwo sportowe może być organizowane lub prowadzone także przez inne podmioty⁴⁶⁷, czyli np. kluby sportowe, związki sportowe, a nawet podmioty prywatne, niezwiązane w inny sposób ze sportem⁴⁶⁸. Co więcej, prowadzenie czy organizowanie takiego współzawodnictwa sportowego nie wymaga uzyskania jakiegokolwiek zgody od polskiego związku sportowego (czy od podmiotu działającego z jego upoważnienia bądź od międzynarodowej organizacji sportowej zrzeczającej ten polski związek sportowy). Stanowi to potwierdzenie tego, że organizator oraz podmiot prowadzący współzawodnictwo sportowe są irrelewantni z punktu widzenia art. 10 u.s. W treści u.s. nie zawarto przepisów wyłączających możliwość równoległego uczestnictwa zarówno we współzawodnictwie sportowym

⁴⁶⁵ Według danych Ministerstwa Sportu i Turystyki na dzień 31 marca 2023 r. w Polsce istnieje siedemdziesiąt polskich związków sportowych, które obejmują niemal wszystkie najbardziej popularne dyscypliny sportowe, źródło: <https://www.gov.pl/web/sport/polskie-zwiazki-sportowe2> [dostęp: 31.03.2023 r.].

⁴⁶⁶ Zgodnie z art. 7 ust. 1 u.s. w celu organizowania i prowadzenia współzawodnictwa w danym sporcie może być utworzony polski związek sportowy.

⁴⁶⁷ Tj. inne podmioty niż: 1) polski związek sportowy, 2) podmiot działający na podstawie umowy zawartej z polskim związkiem sportowym, 3) podmiot działający z upoważnienia polskiego związku piłki nożnej oraz 4) międzynarodowa organizacja sportowa zrzeczająca polski związek sportowy.

⁴⁶⁸ Taki wniosek wynika z faktu użycia przez ustawodawcę w art. 7 ust. 1 u.s. zwrotu „może być utworzony”, co oznacza brak obowiązku tworzenia polskiego związku sportowego w celu organizowania i prowadzenia współzawodnictwa w danym sporcie (podobnie M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 83-84 czy W. Cajselski [w:] W. Cajselski, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011, s. 67 i n.).

organizowanym/prowadzonym przez polski związek sportowy, jak i we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie organizowanym/prowadzonym poza danym polskim związkiem sportowym⁴⁶⁹. W rezultacie klub sportowy, poprzez określoną sytuację faktyczną (tj. uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie co inny klub sportowy), może podlegać ocenie pod kątem naruszenia normy z art. 10 u.s.

Zachowanie ścisłej wykładni literalnej tego przepisu oznacza, że jeżeli jakikolwiek klub sportowy będzie współuczestniczył w jakiegokolwiek formie współzawodnictwa sportowego w tym samym sporcie (nawet czysto amatorskiej, jak np. turniej towarzyski) wraz z klubem sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego, to sytuacja kapitałowa/osobowa tych klubów sportowych powinna każdorazowo podlegać analizie pod kątem ewentualnego naruszenia art. 10 u.s. Dla zastosowania przepisu art. 10 u.s. bez znaczenia pozostają wówczas choćby ranga czy prestiż współzawodnictwa sportowego. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s., z punktu widzenia jego literalnej wykładni, będzie miał takie samo zastosowanie w każdym rodzaju/formie współzawodnictwa sportowego, jakie jest prowadzone w sporcie, dla którego istnieje właściwy polski związek sportowy:

- 1) w tzw. sporcie profesjonalnym i amatorskim,
- 2) we współzawodnictwie sportowym seniorów, dzieci i młodzieży,
- 3) we współzawodnictwie sportowym kobiet i mężczyzn,
- 4) we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polski związek sportowy lub podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym związkiem, lub podmiot działający z jego upoważnienia, jak i organizowanym przez inne podmioty,
- 5) we współzawodnictwie sportowym o tytuł Mistrza Polski oraz o Puchar Polski w danym sporcie, jak i o inne tytuły,
- 6) we współzawodnictwie sportowym organizowanym w formie rozgrywek ligowych, w tym ligi zawodowej, jak i innych formach (np. pucharowych),

⁴⁶⁹ Inne uregulowania znalazły się w art. 4 ust. 4 u.s.k., zgodnie z którym udział klubu sportowego lub zawodnika we współzawodnictwie sportowym innym niż organizowane przez polski związek sportowy lub zrzeszającą ten związek międzynarodową organizację sportową w danej dyscyplinie sportu wymagał zgody właściwego polskiego związku sportowego. Należy jednak pamiętać, że przedmiotowe ograniczenia mogą zostać ustanowione na mocy przepisów wewnętrznych polskich związków sportowych, w ramach przyznanego polskim związkom sportowym wyłącznego prawa do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek (zob. art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s.).

- 7) we współzawodnictwie sportowym objętym i nieobjętym programem igrzysk olimpijskich, igrzysk paraolimpijskich lub igrzysk głuchych,
- 8) we współzawodnictwie sportowym osób pełnosprawnych, jak i niepełnosprawnych,
- 9) w krajowym i międzynarodowym współzawodnictwie sportowym (o ile będzie zachowana właściwość przepisów stanowiących zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym).

Wydaje się więc, że w szczególności w kontekście wielu okazjonalnych i mniej prestiżowych form współzawodnictwa sportowego, w których uczestniczą (często towarzysko) kluby sportowe będące członkami polskiego związku sportowego, tak szeroka wykładnia zakresu zakazu z art. 10 u.s. byłaby sprzeczna z zasadą *ultima ratio* w sporcie oraz naruszałaby wolność uprawiania sportu.

Z racji obowiązkowego z mocy art. 8 ust. 2 u.s. uczestnictwa klubu sportowego, będącego członkiem polskiego związku sportowego, we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek, można wyinterpretować pewną intencję prawodawcy. Wydaje się, że w nawiązaniu do tego obowiązku, zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. (tj. w stosunku do obu analizowanych klubów sportowych) miał zostać *de facto* zastrzeżony warunek ich uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym. W myśl takiego ujęcia, aby mówić o naruszeniu normy prawnej z art. 10 u.s., oba powiązane ze sobą kluby sportowe musiałyby uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Jednakże, z samej literalnej wykładni tego przepisu nie wynika, że to oba (a nie tylko jeden) kluby sportowe muszą faktycznie uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Możliwa w teorii jest bowiem sytuacja, w której jeden klub sportowy, będący nadal członkiem polskiego związku sportowego, w danym sezonie nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym. Nawet gdyby interpretować art. 8 ust. 2 u.s. jako bezwzględny obowiązek członka polskiego związku sportowego do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek, to przynajmniej do czasu utraty członkostwa przez taki klub sportowy, byłby on objęty dyspozycją pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s.

Mając powyższe na uwadze, należy stwierdzić, że pojęcie „klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie” obejmuje swym zakresem przede wszystkim kluby sportowe będące członkiem polskiego związku sportowego. Co do zasady

możemy więc mówić o dychotomicznym podziale klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie na:

- 1) kluby sportowe będące członkami właściwego polskiego związku sportowego (które to uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie m.in. z racji obowiązku ustawowego zastrzeżonego w art. 8 ust. 2 u.s.)⁴⁷⁰,
- 2) kluby sportowe niebędące członkami właściwego polskiego związku sportowego, ale uczestniczące we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie.

Zakaz wyrażony w art. 10 u.s. jest instrumentem prawnym mającym m.in. chronić uczciwość przebiegu współzawodnictwa sportowego. W świetle wykładni celowościowej tego przepisu, jednym z warunków *sine qua non* jego naruszenia wydaje się równoczesne uczestnictwo obu „powiązanych” osobowo/kapitałowo klubów sportowych we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Wyrazem takiego uczestnictwa może być jednak nie tylko sam efekt końcowy – tj. start w danych rozgrywkach, ale już samo uzyskanie licencji warunkującej uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. W przeciwnym przypadku, na etapie rejestracji członkostwa drugiego z powiązanych klubów sportowych w polskim związku sportowym bądź wnioskowania o wydanie mu licencji na grę w danych rozgrywkach, nie byłoby jeszcze naruszenia normy prawnej z art. 10 u.s. Dopiero wydanie pozytywnego rozstrzygnięcia we wspomnianych postępowaniach prowadziłyby do powstania sytuacji zakazanej w myśl art. 10 u.s.

Jednakże, niezwykle istotne w kontekście analizy dokonywanej w niniejszej rozprawie jest ustalenie, o jakie „uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym” chodzi w art. 10 u.s. Mam tutaj na myśli przede wszystkim ustalenie, czy w tym przepisie chodzi o uczestnictwo w takiej formie współzawodnictwa sportowego, w którym zgodnie z jego zasadami:

- 1) na pewno dojdzie do bezpośredniej rywalizacji (np. meczu) pomiędzy danymi klubami sportowymi (czyli np. rozgrywki ligowe w formie rywalizacji „każdy z każdym”),

⁴⁷⁰ Wyjątkami zaprzeczającymi całkowitą rozbieżność (dychotomiczność) wspomnianego powyżej podziału jest sytuacja, w której klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym, które z praktycznego punktu widzenia może wynikać z zaprzestania takiego uczestnictwa (które powinno zmierzać do utraty takiego członkostwa) albo uzyskanie takiego członkostwa w trakcie trwającego sezonu rozgrywkowego i konieczność oczekiwania na przystąpienie do współzawodnictwa sportowego wraz ze startem nowych rozgrywek.

- 2) może hipotetycznie dojść do bezpośredniej rywalizacji pomiędzy tymi klubami sportowymi (np. rozgrywki pucharowe – kwestia losowania i awansu do kolejnych rund),
- 3) nie dojdzie do bezpośredniego starcia pomiędzy danymi klubami sportowymi (z uwagi np. na to, że występują one w innej klasie rozgrywkowej)⁴⁷¹.

Analizując art. 10 u.s. pod kątem jego szeroko pojętego *ratio legis*, uzasadnionym wydaje się zapobieżenie przypadkom, kiedy dochodzi lub może dojść do bezpośredniej rywalizacji między klubami sportowymi o określonych w art. 10 u.s. powiązaniach osobowych i kapitałowych⁴⁷². W szczególności niepodważalna wydaje się zasadność zapewnienia prawidłowości przebiegu i ochrony uczciwości rywalizacji sportowej w rozgrywkach, w których na pewno dojdzie do bezpośredniej rywalizacji pomiędzy klubami o powiązaniach osobowych lub kapitałowych. Z kolei w kontekście rozgrywek, w których istnieje jedynie hipotetyczna możliwość bezpośredniej rywalizacji pomiędzy takimi klubami sportowymi sytuacja nie wydaje się już być tak oczywista. Przy ocenie zasadności wprowadzania w stosunku do tego typu rozgrywek tak daleko idących ograniczeń, jak te zastrzeżone w art. 10 u.s., wiele zależy *de facto* od ich formatu. Na ogół bowiem dotyczy to rozgrywek pucharowych, w których zwycięzca przechodzi do kolejnej rundy, zaś przegrywający odpada. W związku z tym ewentualna bezpośrednia rywalizacja pomiędzy klubami sportowymi o powiązaniach osobowych lub kapitałowych dotyczyłaby *de facto* tylko tych drużyn. Sukces jednego klubu sportowego osiągnięty byłby wówczas kosztem drugiego. Pośrednie wpływanie na wynik sportowy (np. celowe odpadnięcie jednej z powiązanych drużyn celem wypromowania słabego rywala do następnej rundy) także pozbawione byłoby sensu w obliczu losowania rywala w następnej rundzie. Nie ma bowiem żadnej gwarancji, że tak wypromowana drużyna będzie rywalizowała z drugim z powiązanych ze sobą klubów sportowych. W przypadku dopuszczenia do udziału w pucharowej formie rozgrywek dwóch klubów sportowych o powiązaniach wskazanych w art. 10 u.s. nie byłoby więc w zasadzie żadnego negatywnego wpływu na inne kluby sportowe z nimi rywalizujące w danej formie współzawodnictwa sportowego.

⁴⁷¹ Z tego przypadku można w teorii wyróżnić szczególną sytuację, w której powiązane kluby sportowe uczestniczą w bezpośrednio następujących po sobie poziomach rozgrywkowych (tj. np. odpowiednio w pierwszej i drugiej lidze), kiedy to w teorii, poprzez takie a nie inne zaangażowanie sportowe, mogą wpływać na kwestie awansu i spadków innych drużyn.

⁴⁷² Podchodząc do zagadnienia w sposób skrajnie prewencyjny, pewnych podstaw zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s. można doszukiwać się również we wspomnianej sytuacji, w której powiązane kluby sportowe uczestniczą w bezpośrednio następujących po sobie poziomach rozgrywkowych. Prowadziłoby to do wykluczenia potencjalnego ryzyka podejmowania prób pośrednich nieuczciwych ustaleń w celu ingerencji w kwestie rozstrzygnięć dotyczących spadków i awansów.

W zasadzie jedynym zagrożeniem dla uczciwości współzawodnictwa sportowego i jego atrakcyjności byłaby bezpośrednia rywalizacja powiązanych klubów sportowych w sytuacji, gdy po stronie jednego z tych klubów istniałaby znacznie większa potrzeba odniesienia sukcesu sportowego⁴⁷³.

Jednakże literalna wykładnia art. 10 u.s. prowadzi do wniosku, że prawodawca znacznie szerzej określił obszar zakazanego współzawodnictwa sportowego w tym samym sporcie pomiędzy klubami sportowymi o określonych w tym przepisie powiązaniach osobowych lub kapitałowych. W treści przepisu nie ma bowiem mowy o bezpośredniej rywalizacji (czy współuczestniczeniu) we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, a jedynie – *in genere* - o uczestnictwie we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Brakuje więc wyraźnego dookreślenia, że w art. 10 u.s. mowa jest jedynie o zakazanej rywalizacji klubów sportowych w obrębie tożsamyh rozgrywek sportowych (a więc tożsamej formy i poziomu współzawodnictwa sportowego). W konsekwencji, pod kątem ewentualnego naruszenia art. 10 u.s., należy analizować uczestnictwo osobowe i kapitałowe zachodzące nawet w klubach sportowych występujących w różnych klasach rozgrywkowych (np. w pierwszej i czwartej lidze), gdzie nie ma możliwości bezpośredniej rywalizacji pomiędzy tymi klubami. Brak dokonania w treści art. 10 u.s. takiego zawężenia, w połączeniu z ewentualną możliwością rywalizacji takich klubów w rozgrywkach pucharowych (a nie ligowych), przynajmniej w teorii determinuje konieczność uwzględnienia szerszego zakresu zastosowania zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym.

Co więcej, sama treść art. 10 u.s. nie przesądza o tym, czy aby móc stwierdzić naruszenie tego przepisu, musi zaistnieć tożsamość płci oraz kategorii wiekowej współzawodnictwa sportowego, w których występują powiązane kluby sportowe. W sposób bezsprzeczny nie usuwa tych wątpliwości także warunek „uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie” ustanowiony w art. 10 u.s. O ile w kontekście tożsamości płci zawężenie zakresu zastosowania zakazu konkurencji można bezpośrednio wywnioskować

⁴⁷³ Tego typu sytuacja na przykładzie piłki nożnej może wystąpić np. w sytuacji, gdy jeden z klubów sportowych ma już zapewniony awans do rozgrywek pucharowych UEFA, a drugi stara się uzyskać taką promocję poprzez zwycięstwo w rozgrywkach Pucharu Polski. Potrzeby zwycięstwa konkretnej drużyny w bezpośrednim meczu powiązanych ze sobą klubów mogą być jednak inne (np. finansowe – m. in. zapewnione wyższe premie sponsorskie, zwiększenie potencjału komercyjnego czy też sportowego danego klubu sportowego pod kątem ew. współpracy komercyjnej z partnerami handlowymi). Innymi ważnym aspektem jest zwiększenie potencjału sportowego, co może w przyszłości pozwolić na dokonanie transferów lepszych lub bardziej perspektywicznych zawodników Ponadto charakterystycznym elementem w sporcie, a w szczególności w piłce nożnej, jest zaspokajanie oczekiwań społecznych (np. kibiców, władz samorządowych czy sponsorów), w tym przede wszystkim próba łagodzenia negatywnych nastrojów wynikających np. z serii porażek. Również w obliczu takich społeczno-socjologicznych okoliczności zwycięstwo danej drużyny może być w danej sytuacji bardziej pożądane.

z *ratio legis* tego przepisu⁴⁷⁴, to w stosunku do tożsamości wieku nie jest to już tak oczywiste. Młodszy zawodnicy mogą w ramach jednego sezonu występować także w starszych grupach młodzieżowych. Nie pozwala to na jednoznacznie i definitywnie zakwalifikowanie danego zawodnika do danej drużyny. W efekcie uniemożliwia to dookreślenie konkretnej strefy wpływów czy oddziaływania określonych zależności osobowych czy kapitałowych. Tym samym ingerencja podmiotów wykorzystujących powiązania osobowe czy kapitałowe w różnych klubach sportowych z danej dyscypliny sportowej potencjalnie może mieć szersze oddziaływanie (tzn. może dotyczyć różnych rozgrywek młodzieżowych).

W mojej opinii norma prawna z art. 10 u.s. nie powinna ingerować w rozgrywki młodzieżowe. Mam oczywiście świadomość rosnącego potencjału ekonomicznego sportu młodzieżowego (w tym m.in. niekiedy znaczących opłat z tytułu ekwiwalentu za wykształcenie czy mechanizmu solidarnościowego FIFA). Niemniej, wydaje mi się, że ingerencja prawodawcy w sport młodzieżowy (w szczególności zawodników poniżej 18. roku życia) powinna być jak najmniejsza. Takie aprioryczne, całkowite wykluczenie pewnych podmiotów z możliwości angażowania się osobowego czy kapitałowego w inne kluby sportowe, w ramach idei absolutnej prewencji, akurat w obszarze sportu dzieci i młodzieży nie powinno mieć miejsca. Pomijając nawet korzyści płynące dla utalentowanej sportowo młodzieży z wypracowania odpowiednich struktur i wzajemnego korzystania z potencjału powiązanych ze sobą klubów sportowych, to sport dzieci i młodzieży powinien cechować się co do zasady minimalnym formalizmem. Oczywiście w pełni uzasadnione jest wypracowywanie odpowiednich instrumentów ochronnych. Niemniej, w tym obszarze powinna dominować przede wszystkim idea swobody i powszechnego dostępu do uprawiania sportu. Wydaje się, że zupełnie inna skala zagrożeń wynikających z możliwości próby wykorzystania powiązań międzyklubowych istnieje w sporcie seniorskim⁴⁷⁵. To właśnie w sferze sportu seniorskiego, powinno się zwracać szczególną uwagę na sytuacje, które już potencjalnie mogą stwarzać ryzyko dla uczciwego przebiegu współzawodnictwa sportowego. Wynika to choćby z racji stopnia konsekwencji dla całego rynku i poszczególnych jego uczestników. Wykładnia zawężająca zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s. do sportu seniorskiego nie ma jednak żadnego umocowania w samej treści tego przepisu. Opiera się ona jedynie na zestawieniu *ratio*

⁴⁷⁴ Nawet pomimo istnienia powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi, to w sytuacji, kiedy jeden z nich występuje w rozgrywkach kobiecych, a drugi męskich, nie ma zagrożeń dla prawidłowości ich przebiegu.

⁴⁷⁵ Czynnikiem takiego stanu rzeczy wydaje się, że jest wiele, np. większy potencjał ekonomiczny tego rynku (a tym samym większe konsekwencje dla całego rynku sportowego i jego uczestników), a także większa świadomość samych zawodników i osób, których praca bezpośrednio wpływa na wynik sportowy.

legis tej regulacji, wraz z ogólnymi założeniami prawnymi (wynikającymi choćby z gwarancji praw konstytucyjnych) co do samego zakresu i realnej potrzeby ingerencji prawnej ze strony prawodawcy w obszar kultury fizycznej (w tym sportu).

Zgodnie z definicją *sensu stricto* sport jest konkretnym przejawem (tj. dyscypliną sportową)⁴⁷⁶ i wydaje się, że w takim znaczeniu to pojęcie mogło zostać użyte w treści art. 10 u.s. Jednakże należy zastanowić się, czy takie zawężenie nie jest - bądź nie powinno być - dalej idące i zmierzać do konkretnej odmiany danej dyscypliny sportowej⁴⁷⁷. Kwestia interpretacji zwrotu „w tym samym sporcie” immanentnie związana jest z ustaleniem prawidłowego znaczenia „uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie”. W związku z tym desygnat zwrotu „w tym samym sporcie” może oznaczać *de facto*, w jakim konkretnym obszarze sportowym jest możliwa rywalizacja sportowa pomiędzy danymi klubami sportowymi, tj. w jakiej dyscyplinie sportu i jakiej konkretnie jej odmianie może dojść do ich współzawodnictwa sportowego. Biorąc pod uwagę *ratio legis* art. 10 u.s., taka zawężająca interpretacja tego przepisu wydaje się uzasadniona. Władztwo jednego podmiotu nad klubami sportowymi występującymi w różnych odmianach danej dyscypliny sportowej nie narusza bowiem w żaden sposób prawidłowości przebiegu współzawodnictwa sportowego z ich udziałem.

3.6. Zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

3.6.1. Stosunek zakresu przedmiotowego do zakresu podmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 10 u.s. immanentnie związany jest z jego zakresem podmiotowym. Wynika to z samej istoty tego przepisu, który zabrania równoczesnego pełnienia określonych funkcji czy stanowisk w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Najprościej rzecz ujmując określone podmioty nie mogą być konkretnymi podmiotami w innym klubie

⁴⁷⁶ Zgodnie z uzasadnieniem do rząd. projektu u.s. w rząd. projekcie u.s., a co za tym idzie w u.s., posłużono się pojęciem „sportu” zarówno w szerszym, jak i węższym znaczeniu. w dwóch znaczeniach, szerszym i węższym. *Sensu largo* pojęcie sportu należy rozumieć zgodnie z definicją z art. 2 u.s. Z kolei w znaczeniu (*sensu stricto*) sport jest związany z jego konkretnym przejawem (dyscypliną sportową), przy czym projektodawca zaznaczył, że właśnie w tym węższym znaczeniu używa się pojęcia sportu w odniesieniu do polskiego związku sportowego (zob. uzasadnienie rząd. projektu u.s. (...), op.cit. s. 5).

⁴⁷⁷ Na przykładzie siatkówki mamy do czynienia z siatkówką w wersji tradycyjnej (halowej) i siatkówką plażową. Podobnie w piłce nożnej mamy do czynienia z piłką nożną w odmianie 11-osobowej, piłką nożną plażową czy futsałem.

sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie (tj. nie mogą być akcjonariuszem, udziałowcem, członkiem, członkiem władz czy członkiem organów). W ujęciu pozytywnym zakaz konkurencji z art. 10 u.s. to w istocie obowiązek powstrzymania się (zaniechania) od pełnienia wspomnianych powyżej funkcji czy stanowisk w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Zakres przedmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s. można więc wyrazić poprzez aspekt podmiotowy⁴⁷⁸. Wobec tego szczegółowa analiza dokonana w odniesieniu do zakresu podmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. pozostaje aktualna na potrzeby rozważań na temat jego zakresu przedmiotowego. Tym samym będzie ona w dużej mierze podstawą i punktem odniesienia przy formułowaniu dalszych wniosków wypracowanych już *stricte* w kontekście analizy zagadnienia zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

3.6.2. „Asymetryczność” przepisu art. 10 u.s. a zakres przedmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym

Wskutek dodania w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. odniesienia do członków organów/władz oraz braku zamieszczenia w niej wymogu członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym, mamy do czynienia ze zróżnicowanym zakresem podmiotowym i przedmiotowym ustanawianego w nim zakazu konkurencji. Członkostwo klubu sportowego w polskim związku sportowym determinuje dwie poniższe kwestie:

- 1) na kim ciąży obowiązek powstrzymania się (zaniechania) od określonego w art. 10 u.s. uczestnictwa osobowego/kapitałowego w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie? (aspekt podmiotowy)
- 2) pełnienia których funkcji i sprawowania których stanowisk dotyczy obowiązek zaniechania z art. 10 u.s.? (aspekt przedmiotowy)

⁴⁷⁸ Wobec tego rozważania dokonywane w kontekście zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s. będą w dużej mierze opierały się na wnioskach wynikających z analizy zakresu podmiotowego tego zakazu. Celem zachowania przejrzystości pracy nie będą one już powielane w tej części. Zostaną one jedynie niekiedy przytoczone w zakresie niezbędnym do poprowadzenia dalszej szczegółowej analizy ukierunkowanej na zagadnienie zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji. Mogą być również punktem odniesienia przy poszukiwaniu pewnych analogii bądź zestawienia ich różnic.

Wobec powyższego niezwykle istotne dla badania zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. jest swoista „perspektywa”, z której dane relacje osobowe i kapitałowe są badane, tzn.:

- 1) czy oba kluby sportowe są członkami tego samego polskiego związku sportowego?
- 2) jeżeli tylko jeden z dwóch analizowanych klubów sportowych jest członkiem danego polskiego związku sportowego, to z punktu widzenia którego z tych klubów analizujemy obowiązki wynikające z art. 10 u.s.?

Jeżeli klub sportowy jest członkiem polskiego związku sportowego, to spoczywający na osobach fizycznych lub prawnych⁴⁷⁹, będących jego członkiem lub posiadających w nim udziały albo akcje zakaz konkurencji z art. 10 u.s. obejmuje:

- 1) zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
- 2) zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
- 3) zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
- 4) zakaz bycia członkiem organów innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
- 5) zakaz bycia członkiem władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Przy tego typu układzie, w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. jest mowa o zakresie podmiotowym, zaś w drugiej części zdania o zakresie przedmiotowym zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym.

Jeżeli jednak klub sportowy uczestniczy we współzawodnictwie sportowym, ale nie jest członkiem polskiego związku sportowego⁴⁸⁰, to przy zachowaniu wykładni literalnej art. 10 u.s., w kontekście takiego klubu sportowego zakres przedmiotowy zakazu z art. 10 u.s. wygląda nieco inaczej. W takiej sytuacji następuje bowiem całkowite „odwrócenie” przepisu art. 10 u.s.

⁴⁷⁹ Kwestia dopuszczalności uzupełnienia zakresu podmiotowego o jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznała zdolność prawną została omówiona w pkt. 3.5.2. niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁴⁸⁰ Wobec tego nie może zostać potraktowany jako klub sportowy wyrażony w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s.

w ten sposób, że w drugiej części zdania wyrażony jest *de facto* zakres podmiotowy, zaś w pierwszej części zdania zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 10 u.s.⁴⁸¹ Spoczywający na osobach będących: (i) członkami bądź (ii) posiadaczami udziałów albo (iii) akcji lub (iv) będących członkami organów lub (v) członkami władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym (ale nie będącego członkiem polskiego związku sportowego) zakaz konkurencji z art. 10 u.s. obejmuje z kolei:

- 1) zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego, który z kolei jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego)⁴⁸²,
- 2) zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego, który z kolei jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego),
- 3) zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego, który z kolei jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego).

Należy więc zauważyć, że w przypadku, gdy rozpatrywane jest uczestnictwo osobowe/kapitałowe tych samym podmiotów w dwóch klubach sportowych, w których tylko jeden z nich jest członkiem polskiego związku sportowego, to członkostwo we władzach/organach klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego jest irrelevantne dla art. 10 u.s. Z treści tego przepisu wynika, że w takiej konfiguracji klubów sportowych (tj. klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego i klub, który nie posiada takiego statusu), tylko członkostwo we władzach/organach klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, ale niebędącego członkiem polskiego związku sportowego, ma znaczenie dla zakresu zastosowania art. 10 u.s. W praktyce oznacza to, że osoba, która pełni wyłącznie funkcję np. członka zarządu czy członka rady nadzorczej klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego nie może naruszyć zakazu konkurencji z art. 10 u.s. poprzez uczestnictwo osobowe/kapitałowe w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym

⁴⁸¹ W bardziej typowym układzie, tj. kiedy analizowany jest zakaz uczestnictwa osobowego/kapitałowego określonych podmiotów związanych z klubem sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego, to zakres podmiotowy wyrażony jest w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s., a w drugiej części zdania zawiera się jego zakres przedmiotowy.

⁴⁸² Zob. szerzej rozważania na temat właściwości polskiego związku sportowego w 3.5.3.5. niniejszej rozprawy doktorskiej.

sporcie, który nie ma jednak statusu członka polskiego związku sportowego. Jest to tym bardziej istotne, że w przepisach u.s. nie wprowadzono obowiązkowego członkostwa klubów sportowych we właściwych polskich związkach sportowych.

Jednakże osoba, mająca status członka władz/organów klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego i uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym, byłaby już objęta przedmiotowym zakazem, gdyby chodziło o członkostwo bądź posiadanie akcji albo udziałów w innym klubie sportowym posiadającym status członka tego samego polskiego związku sportowego. Zakres niedozwolonego uczestnictwa w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego jest bowiem szerszy w sytuacji, gdy oba analizowane kluby sportowe są członkami tego samego polskiego związku sportowego i oba z nich uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Wówczas, oprócz zakazu bycia członkiem oraz posiadaczem odpowiednio akcji czy udziałów takiego klubu sportowego, „dodatkowo” zakazane jest sprawowanie w nim funkcji członka władz lub organów⁴⁸³. Wynika to z tego, że przepis art. 10 u.s. należy przy takiej konfiguracji klubów sportowych czytać *de facto* w obie strony⁴⁸⁴. Klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego i uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie jest klubem sportowym, o którym mowa zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części tego przepisu⁴⁸⁵. W rezultacie, kiedy oba analizowane kluby sportowe są członkami polskiego związku sportowego i uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, relewantnie prawne staje się członkostwo w ich władzach czy organach. W myśl art. 10 u.s. nie można bowiem łączyć członkostwa w ich organach/ władzach z członkostwem, posiadaniem akcji czy udziałów innego klubu sportowego będącego również członkiem tego samego polskiego związku sportowego. Stąd też, np. członek zarządu czy rady nadzorczej klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego i uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, nie może pełnić funkcji członka, akcjonariusza lub wspólnika (udziałowca) w innym klubie sportowym również posiadającym

⁴⁸³ W takiej konfiguracji wspomniany „dodatkowy” zakaz wynika z drugiej a nie pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s., Należy mieć bowiem na względzie obowiązkowe uczestnictwo takiego klubu we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek, które wynika z art. 8 ust. 2 u.s. W rezultacie jeden z analizowanych pod kątem naruszenia art. 10 u.s. klubów sportowych to wskazany w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. inny klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

⁴⁸⁴ Tzn. zarówno pierwsza, jak i druga część zdania art. 10 u.s. może być traktowana jako dookreślenie zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym.

⁴⁸⁵ Z racji obowiązkowego uczestnictwa klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek (zob. art. 8 ust. 2. u.s.), każdy z analizowanych klubów może zostać potraktowany w takiej sytuacji jako klub sportowy wskazany w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s.

status członka danego polskiego związku sportowego i uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Tym samym w sytuacji, gdy oba kluby sportowe są członkami tego samego polskiego związku sportowego i uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, zakres przedmiotowy zakazu konkurencji kształtuje się następująco:

- 1) z punktu widzenia osoby fizycznej lub osoby prawnej będącej członkiem lub posiadającej udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego i uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie:
 - a. zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
 - b. zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
 - c. zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
 - d. zakaz bycia członkiem organów innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie;
 - e. zakaz bycia członkiem władz innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie;

- 2) z punktu widzenia osoby fizycznej lub osoby prawnej będącej członkiem organów lub władz klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego i uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie:
- a. zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
 - b. zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie,
 - c. zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego, który jest członkiem polskiego związku sportowego (tj. właściwego dla sportu, w ramach którego dochodzi pomiędzy klubami sportowymi do współzawodnictwa sportowego) i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Tak jak już zostało podkreślone w 3.5 niniejszej rozprawy doktorskiej, zakaz konkurencji z art. 10 u.s. nie zabrania jednak równoczesnego sprawowania funkcji we władzach/organach obu takich klubów sportowych przez te same osoby. Tym samym członkowie władz/organów klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego, aby nie naruszyć tego przepisu, muszą jedynie powstrzymać się od bycia:

- 1) członkami,
- 2) posiadaczami akcji oraz
- 3) posiadaczami udziałów

- innego klubu sportowego będącego członkiem tego samego polskiego związku sportowego. Każda inna forma ich zaangażowania w inny klub sportowy, będący członkiem tego samego polskiego związku sportowego, nie jest zabroniona w myśl art. 10 u.s. Oznacza to, że dopuszczalne w myśl tego przepisu jest równoczesne sprawowanie funkcji w organach czy też władzach obu tych klubów sportowych przez te same osoby (np. w roli członka zarządu, członka rady nadzorczej itp.). Dozwolone jest również np. łączenie funkcji członka władz/organu w jednym z takich klubów sportowych z zatrudnieniem w innym klubie sportowym również będącym członkiem danego polskiego związku sportowego.

3.6.3. Zakaz członkostwa w innym klubie sportowym

Nawiązując do podjętych w pkt. 3.5.3. niniejszej rozprawy doktorskiej rozważań na temat znaczenia pojęcia członkostwa na tle art. 10 u.s., zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie należy interpretować wyłącznie w aspekcie strukturalno-organizacyjnym (korporacyjnym). Wydaje się, że tak bowiem trzeba interpretować zamierzenia prawodawcy, który dążył raczej do zawężenia zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. W szczególności dowodzi temu rezygnacja z powielenia w art. 10 u.s. pochodzącego z art. 5 u.s.k. szerokiego odniesienia do zakazu posiadania innych niż akcje czy udziały „tytułów uczestnictwa”⁴⁸⁶ w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tej samej dyscyplinie sportu.

Tym samym zakaz z art. 10 u.s., obok kwestii kapitałowych, stanowi w istocie obowiązek zaniechania członkostwa w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, który jest prowadzony w formie stowarzyszenia, uczniowskiego klubu sportowego czy też spółdzielni. Z uwagi na brak jakiegokolwiek rozróżnienia rodzajów takiego „członkostwa” w przepisie art. 10 u.s., to uzasadnione jest twierdzenie, że tenże obowiązek dotyczy każdej formy strukturalno-organizacyjnego (korporacyjnego) członkostwa w klubie sportowym. Oznacza to, że przepis ten nie zabrania jedynie pełnienia funkcji tzw. członków zwyczajnych klubu sportowego. Może być on interpretowany nawet jako zakaz bycia np. członkiem wspierającym czy członkiem honorowym innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, który to klub jest prowadzony w formie stowarzyszenia, uczniowskiego klubu sportowego czy też spółdzielni⁴⁸⁷. Warunkiem objęcia członków honorowych czy członków wspierających zakresem zakazu z art. 10 u.s. jest jednak formalne przyznanie im takiego miana (np. poprzez odpowiednią uchwałę). Zakaz konkurencji z art. 10 u.s., rozumiany w ujęciu strukturalno-organizacyjnym, stanowi ustawowe ograniczenie swobody zrzeszania.

⁴⁸⁶ W obliczu braku definicji legalnych, biorąc pod uwagę semantykę, zakres ogólnego znaczenia pojęcia „tytułów uczestnictwa” wydaje się być zdecydowanie szerszy aniżeli pojęcia „członkostwa”, które to stanowi jeden z rodzajów uczestnictwa (podobnie M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 144).

⁴⁸⁷ Budzi to jednak poważne obawy pod kątem pewności obrotu, gdyż na ogół wiedza o tym fakcie nie jest powszechna. Nie jest to odnotowywane w stosownych rejestrach, co przez pryzmat potencjalnej sankcji nieważności z mocy art. 58 § 1 k.c. może w praktyce rodzić poważne problemy (np. nieważność uchwały przyznającej taki honorowy tytuł danej osobie).

Jednakże wydaje się on być - przynajmniej co do samej istoty - uzasadniony potrzebami ochrony przebiegu współzawodnictwa sportowego i uczciwej rywalizacji.

Ustawowy zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie nie oznacza zakazu bycia równocześnie zawodnikiem takiego klubu. Dowodzi temu w szczególności analiza kształtowania się w polskim systemie prawnym treści zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, a także wyrażone *explicite* w uzasadnieniu rząd. projektu u.s. *ratio legis* art. 10 u.s. Wydaje się jednak, że tego typu zakazy mogą być stanowione w wewnętrznych przepisach poszczególnych polskich związków sportowych, w szczególności w ramach wyłącznych uprawnień polskiego związku sportowego przyznanych na mocy art. 13 u.s. Ich źródłem mogą być także odpowiednie postanowienia umów zawartych pomiędzy klubem sportowym a zawodnikiem. W obu wspomnianych przypadkach będzie to jednak wynikać ze *stricte* prywatnoprawnych regulacji, będących efektem nawiązania konkretnego stosunku zobowiązaniowego (zawodnik – polski związek sportowy, a także zawodnik – klub sportowy).

3.6.4. Zakaz bycia członkiem władz lub organów innego klubu sportowego

Na kanwie art. 10 u.s. zupełnie osobno względem zakazu bycia członkiem klubu sportowego należy potraktować obowiązek powstrzymania się od pełnienia funkcji członka organów/władz klubu sportowego. Niemniej jednak, pojęcie członka organów lub członka władz klubu sportowego i tak należy rozumieć szeroko. W ramach tego pojęcia mieści się bowiem m.in. pełnienie funkcji członka zarządu, członka rady nadzorczej czy członka komisji rewizyjnej. Ponadto w kontekście klubów sportowych prowadzonych w formie stowarzyszeń czy spółdzielni, to określenie odnosi się do zebrania delegatów czy zebrania członków.

Rozróżnienie terminologiczne władz i organów, wynikające z odmiennej terminologii ustawowej w kontekście różnych form prawnych, może niekiedy wzbudzać pewne wątpliwości choćby w odniesieniu do tego czy obowiązki powstrzymania się od określonego w art. 10 u.s. uczestnictwa osobowego i kapitałowego w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie ciąży również na prokurencie czy likwidatorze⁴⁸⁸. Z racji wspomnianej w pkt. 3.5.1. niniejszej rozprawy doktorskiej asymetryczności przepisu art. 10 u.s. zakaz bycia członkiem władz lub organów innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie nie jest

⁴⁸⁸ Zob. szerzej w 3.5.3.4. niniejszej rozprawy doktorskiej.

jednak w mojej ocenie należyte ujęty w przepisie art. 10 u.s., w świetle jego *ratio legis*. Sam zakres konieczności podporządkowania się osób pełniących wspomniane funkcje obowiązkom z art. 10 u.s. niezasadnie determinowany jest (przynajmniej w myśl wykładni literalnej art. 10 u.s.) członkostwem danego klubu sportowego w polskim związku sportowym⁴⁸⁹. Ponadto brak zastrzeżenia w art. 10 u.s. obowiązku powstrzymania się od równoczesnego członkostwa w organach/władzach w dwóch klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie stwarza istotne ryzyko w kontekście wartości i interesów, których ochrona ma przyświecać tej regulacji.

3.6.5. Zakaz posiadania akcji/udziałów innego klubu sportowego

Na wstępie trzeba zaznaczyć, iż z racji tego, że w świetle przepisów u.s. kluby sportowe mogą działać tylko jako osoby prawne, wyrażony w art. 10 u.s. zakaz posiadania akcji nie dotyczy akcji spółek komandytowo-akcyjnych. Tym samym odnosi się on do akcji spółek akcyjnych i akcji prostych spółek akcyjnych⁴⁹⁰. O ile w „tradycyjnym” obrocie gospodarczym, który nie jest związany *stricte* ze sportem, nabywanie akcji i udziałów stanowi wręcz poniekąd emanację przedsiębiorczości, to w sporcie ten proces może budzić zagrożenia charakterystyczne dla tej dziedziny życia społecznego. Mogą one bowiem uderzać bezpośrednio lub pośrednio w istotę sportu (np. poprzez skupowanie akcji klubów sportowych prowadzące do zaburzenia rywalizacji sportowej w duchu *fair play* oraz w konsekwencji do zmonopolizowania rozgrywek).

Pojęcie akcji na tle art. 10 u.s. należy rozumieć szeroko, a więc jako każdy rodzaj akcji, tzn. niezależnie od tego czy są to akcje imienne czy na okaziciela, zwykłe czy uprzywilejowane, gotówkowe czy aportowe itd. W rezultacie bez znaczenia dla art. 10 u.s. jest zakres praw wynikający z faktu posiadania danej akcji. Nawet posiadanie akcji niemej obliguje do zaniechania określonych w art. 10 u.s. powiązań osobowych czy kapitałowych w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

⁴⁸⁹ Zob. szerzej w 3.5.3.5. niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁴⁹⁰ Pełnoprawne wykorzystanie formy prawnej prostej spółki akcyjnej do prowadzenia klubu sportowego wymaga jednak zmian w przepisach u.s. Wskutek niedawnego wprowadzenia tej formy prawnej do obrotu prawnego należy rozważyć nowelizację art. 15 ust. 3 u.s. i dopuszczenie do uczestnictwa w lidze zawodowej klubów sportowych prowadzonych w formie prostej spółki akcyjnej.

W kontekście zakazu konkurencji z art. 10 u.s. należy także pamiętać, że wobec spółki za akcjonariusza uważa się tylko tę osobę, która jest wpisana do rejestru akcjonariuszy⁴⁹¹.

Podobnie szeroko należy interpretować na kanwie art. 10 u.s. pojęcie „udziału”. Tutaj również bez znaczenia jest rodzaj udziału i zakres praw z niego wynikających. Irrelevantne dla zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym wyrażonego w tym przepisie jest choćby to czy udziały w klubie sportowym mają równą wartość nominalną. Istotne dla objęcia zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s.– podobnie jak w kontekście akcji - jest jedynie samo posiadanie udziału. W tym kontekście warto nadmienić, że wraz ze zgłoszeniem spółki z ograniczoną odpowiedzialnością do sądu rejestrowego należy złożyć podpisaną przez wszystkich członków zarządu listę wspólników z podaniem nazwiska i imienia lub firmy (nazwy) oraz liczby i wartości nominalnej udziałów każdego z nich, zaś wszelkie zmiany w tym zakresie podlegają obowiązkowi aktualizacji w sądzie rejestrowym⁴⁹².

Należy również zaznaczyć, że w kontekście art. 10 u.s. bez znaczenia wydaje się również liczba posiadanych akcji/udziałów. Mimo że prawodawca, zarówno w pierwszej, jak i drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. posłużył się odniesieniem do osoby fizycznej lub prawnej posiadającej „udziały albo akcje”, a więc do liczby mnogiej, to wydaje się, iż zakresem tej regulacji objęte są również posiadacze jednej akcji albo udziału. Wykładnia ściśle gramatyczna prowadziła by do absurdalnych wniosków, gdyż całkowicie różnicowałaby sytuację prawną podmiotu posiadającego jedną akcję/udział od podmiotu posiadającego choćby dwie akcje/udział. W jej wyniku ten pierwszy podmiot byłby objęty zakresem zastosowania art. 10 u.s., zaś drugi nie, a przecież różnica w zakresie wpływu tych podmiotów co do zasady byłaby niewielka, a wręcz minimalna⁴⁹³.

Jednakże w świetle takiej wykładni już samo posiadania jednej akcji czy udziału ma takie samo znaczenie w kontekście zakazu konkurencji z art. 10 u.s. jak bycie nawet jedynym akcjonariuszem czy wspólnikiem klubu sportowego. W obecnym stanie prawnym nie ma

⁴⁹¹ W odniesieniu do prostej spółki akcyjnej zob. art. 300³⁸ k.s.h., zaś do spółki akcyjnej zob. art. 343 § 1 k.s.h. W tym kontekście należy pamiętać, że zgodnie z art. 328⁹ § 1. k.s.h. nabycie akcji albo ustanowienie na niej ograniczonego prawa rzeczowego następuje z chwilą dokonania w rejestrze akcjonariuszy wpisu wskazującego nabywcę albo zastawnika albo użytkownika, liczbę oraz rodzaj, serie i numery albo odrębne oznaczenia, o których mowa w art. 55 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o obrocie instrumentami finansowymi, nabytych albo obciążonych akcji (podobny konstytutywny skutek wpisu w rejestrze akcjonariuszy w kontekście rozporządzenia akcją został ustanowiony w odniesieniu do prostej spółki akcyjnej - zob. art. 300³⁷ § 1 k.s.h.).

⁴⁹² Zob. art. 167 i 168 k.s.h.

⁴⁹³ Gdyby prawodawca uznał potrzebę wprowadzania różnic w zakresie zastosowania art. 10 u.s. w odniesieniu do zakresu zaangażowania kapitałowego, to bardziej racjonalne byłoby zastrzeżenie w przepisie minimalnego np. procentowego progu posiadanych akcji/udziałów w kapitale zakładowym klubu sportowego, który determinowałby to czy dany podmiot byłby objęty zakazem z art. 10 u.s.

bowiem żadnego minimalnego limitu odnoszącego się do stopnia posiadania kapitału zakładowego, którego przekroczenie dopiero wiązałoby się z koniecznością przestrzegania zakazu określonych powiązań w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Takie ograniczenie na poziomie 1% kapitału zakładowego było zawarte w art. 32 ust. 5 u.k.f. z 1996 r. Zgodnie z tym przepisem osoba fizyczna bądź prawna posiadająca więcej niż 1% kapitału akcyjnego w jednej sportowej spółce akcyjnej nie mogła posiadać więcej niż 1% kapitału akcyjnego w jakiegokolwiek innej sportowej spółce akcyjnej (podkr. aut.). Wraz z wycofaniem z obrotu prawnego sportowej spółki akcyjnej takie ograniczenie zostało zlikwidowane i nie pojawiło się już później ani w przepisach u.s.k., ani w obecnie obowiązującej u.s.

Wydaje się, że sam fakt posiadania akcji czy udziału w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, bez realnego wpływu m.in. na zarządzanie czy proces decyzyjny, nie stanowi zagrożenia dla *ratio legis* przepisu. Zdaję sobie sprawę, że ewentualne wprowadzenie w art. 10 u.s. np. cezury dopuszczalnego stopnia posiadania kapitału zakładowego w innym klubie sportowym jest niezwykle trudne do oszacowania. Można oczywiście posiłkować się w tym zakresie wymaganymi większościami przy konkretnych głosowaniach, ale rzeczywisty wpływ danego podmiotu na funkcjonowanie klubu sportowego i tak należy analizować *ad casum*. Tym samym wprowadzenie konkretnego progu będzie w dużej mierze obarczone pewną abstrakcyjną spekulacją. Niemniej wydaje się, że obecna regulacja z art. 10 u.s. całkowicie wykluczająca m.in. możliwość równoczesnego posiadania akcji czy udziałów w dwóch różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie w niektórych przypadkach jest szczególnie zauważalna. Przede wszystkim doskonale widoczne jest to przy założeniu, że oba analizowane kluby sportowe nie uczestniczą na tym samym poziomie rozgrywkowym. Przy takiej wykładni art. 10 u.s. niedopuszczalny prawnie jest choćby przypadek symbolicznego zakupu przez właściciela innego klubu piłkarskiego (np. z Ekstraklasy) akcji klubu piłkarskiego uczestniczącego na niższym szczeblu rozgrywkowym (np. rozgrywkach trzeciej ligi), w wyniku dodatkowej emisji akcji dokonanej w celu ratowania takiego klubu przed upadłością. Tego rodzaju wsparcie pochodzące ze środowiska piłkarskiego nie powinno być w mojej ocenie całkowicie zakazane, a niestety biorąc pod uwagę obecną regulację zgodność takiej transakcji z art. 10 u.s. jest co najmniej wysoce wątpliwa.

3.6.6. Zakaz konkurencji z art. 10 u.s. a stosunek dominacji, powiązania czy zależności

Warto zauważyć, że całkowicie bez znaczenia z punktu widzenia art. 10 u.s. jest ewentualne występowanie stosunku dominacji, powiązania czy zależności pomiędzy analizowanymi klubami sportowymi. Tym samym relewantnym dla zakazu konkurencji z art. 10 u.s. stopniem wzajemnych relacji klubów sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie jest wyłącznie określone w tym przepisie powiązanie osobowe oraz kapitałowe. Chodzi tutaj jednak o bezpośrednie powiązanie osobowe lub kapitałowe pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie (tj. zachodzące wyłącznie w relacji pomiędzy tymi podmiotami prawnymi). Nie ma więc podstaw prawnych, aby rozciągać zakres obecnie obowiązującego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. na relacje pośrednie, a więc w odniesieniu do zachodzących powiązań osobowych/kapitałowych z innymi podmiotami⁴⁹⁴.

Ewentualne próby dokonywania wykładni rozszerzającej art. 10 u.s. o wspomniane relacje pośrednie, a więc przepisu odnoszącego się do kwestii ograniczenia swobody działalności gospodarczej, należy w mojej ocenie uznać za niedopuszczalne prawnie. Niemniej, całkowity brak uwzględnienia ewentualnych wpływów na inny klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie poprzez inny podmiot, z którym łączy go silne relacje osobowe/kapitałowe, z pewnością stanowi wyraźną słabość obecnej regulacji. Jest to także istotna luka prawna, która może pozwolić na obejście zakazu konkurencji z art. 10 u.s.⁴⁹⁵

3.7. Konsekwencje naruszenia art. 10 u.s.

3.7.1. Wprowadzenie

W kontekście zachowania podmiotów objętych zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. niezwykle istotne jest przedstawienie potencjalnych konsekwencji wynikających

⁴⁹⁴ W art. 10 u.s. nie ma żadnego odniesienia choćby do jednostek dominujących, jednostek podporządkowanych, jednostek powiązanych czy grupy kapitałowej.

⁴⁹⁵ Podmioty, na których ciąży ustanowiony w art. 10 u.s. obowiązek powstrzymania się od określonych relacji osobowych/kapitałowych mogą np. za pośrednictwem utworzonej do tej celu spółki kapitałowej (z jednoczesnym zapewnieniem sobie szeregu instrumentów prawnych do wpływania na działania tej spółki) nabyć udziały/akcje w innym klubie sportowym. Tym samym pośrednio decydowałyby o losach innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Do nawiązania wspomnianych silnych relacji pośrednich można również wykorzystać choćby fundację, której fundatorem byłyby podmioty objęte zakresem zakazu z art. 10 u.s.

z naruszenia art. 10 u.s. Ponadto kluczowe jest również ustalenie co należy zrobić w sytuacji, gdy dojdzie (lub może dojść) do niedozwolonego uczestnictwa osobowego lub kapitałowego, aby uniknąć wspomnianych konsekwencji.

W tym miejscu muszę na wstępie zaznaczyć, iż nie zgadzam się z poglądem zaobserwowanym w doktrynie prawa sportowego, że z naruszeniem art. 10 u.s. nie wiążą się jakiegokolwiek ustawowe sankcje⁴⁹⁶. W treści przepisów u.s. nie ma co prawda zastrzeżonej żadnej szczególnej sankcji, która wprost odnosiłaby się do naruszenia art. 10 u.s. Jednakże ewentualne konsekwencje prawne z tym związane należy wyinterpretować w nieco szerszym kontekście, a więc dokonując ogólnej analizy przepisów u.s. Dodatkowo nie można poprzestawać na badaniu przepisów wyłącznie tego aktu prawnego. Bardzo ciekawych wniosków w tym kontekście dostarcza analiza choćby przepisów k.c., u.k.r.s.⁴⁹⁷, czy u.z.n.k.⁴⁹⁸

3.7.2. Konsekwencje naruszenia art. 10 u.s. w świetle przepisów u.s.

Dokonując analizy zagadnienia ewentualnych konsekwencji z tytułu naruszenia art. 10 u.s. w sposób naturalny należy w pierwszej kolejności odnieść się jednak do przepisów u.s. Jak słusznie zostało zauważone w literaturze przedmiotu, swoista delegacja ustawowa sankcjonowania tego typu naruszenia wynika z samego faktu przyznania polskim związkom sportowym - na mocy art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. - wyłącznego prawa do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek⁴⁹⁹. Tym samym polskie związki sportowe mogą w drodze wewnętrznych przepisów zarówno ustanawiać, jak i egzekwować sankcje dyscyplinarne wynikające m.in. z tytułu naruszenia obowiązków wynikających z art. 10 u.s. Ich jurysdykcją objęte są nie tylko same kluby sportowe będące ich członkami, ale poniekąd także osoby pełniące określone funkcje w tych klubach sportowych. Naruszenie regulacji z art. 10 u.s. można bowiem uznać za delikt dyscyplinarny. Zgadzam się jednak z poglądem E. J. Krześniaka, że wyciągnięcie konsekwencji za naruszenie art. 10 u.s. może być niekiedy utrudnione. Powodem tego jest fakt, iż bezpośrednimi adresatami tej regulacji ustawowej nie

⁴⁹⁶ Tak M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 150. Co więcej podobnie uznał SN w wyroku z dnia 24 kwietnia 2018 r., sygn. akt V CSK 294/17, Legalis nr 2275645.

⁴⁹⁷ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1683 ze zm., dalej jako „u.k.r.s.”).

⁴⁹⁸ Ustawa z dnia 16 kwietnia 1993 r. o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1233 ze zm., dalej jako „u.z.n.k.”).

⁴⁹⁹ Zgodnie z art. 13 ust. 1 pkt 2 u.s. wyłączne prawo polskiego związku sportowego do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek nie dotyczy jednak reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie.

są wcale kluby sportowe, a poszczególne podmioty związane z nimi w określony sposób pod względem osobowym czy kapitałowym. W tym kontekście należy pamiętać, że w odróżnieniu od klubów sportowych te podmioty nie są członkami polskiego związku sportowego⁵⁰⁰. Stąd też *per se* odpowiedzialność tych osób z tytułu naruszenia zakazu konkurencji z art. 10 u.s. może być ograniczona, a przy braku odpowiednich regulacji danego polskiego związku sportowego – całkowicie wyłączona.

Tak czy inaczej odpowiedzialność dyscyplinarna przewidziana przepisami wewnętrznymi polskich związków sportowych może w pewnym zakresie dotyczyć podmiotów bezpośrednio naruszających zakaz określonych powiązań osobowych czy kapitałowych, a więc właścicieli, członków czy członków organów lub władz klubów sportowych. Należy zwrócić uwagę, że odpowiedzialność dyscyplinarna w ramach polskiego związku sportowego jest realizowana na zasadach określonych we właściwym regulaminie dyscyplinarnym, w którym określone są m.in. podmioty podlegające odpowiedzialności dyscyplinarnej⁵⁰¹. Odpowiedzialność ta może także wiązać się z przykrymi konsekwencjami dla samych klubów sportowych, pomiędzy którymi zachodzą zakazane w myśl art. 10 u.s. relacje osobowe czy kapitałowe. Potencjalnie wiąże się ona nawet z utratą licencji uprawniającej klub sportowy do uczestnictwa w danych rozgrywkach czy wręcz utratą przez klub sportowy członkostwa w polskim związku sportowym. Ponadto klubom sportowym niespełniającym wymogów z art. 10 u.s. polski związek sportowy może odmówić przyznania członkostwa w tym związku. W ramach przykładowego (tj. nie enumeratywnego) katalogu kar dyscyplinarnych, które mogą być stosowane przez polskie związki sportowe za popełnienie przewinienia dyscyplinarnego, prawodawca *explicite* wymienił bowiem następujące kary dyscyplinarne:

- 1) upomnienie;
- 2) nagana;
- 3) zawieszenie;
- 4) dyskwalifikacja czasowa lub dożywotnia;
- 5) kara pieniężna;
- 6) przeniesienie zespołu do niższej klasy rozgrywkowej;
- 7) skreślenie ze związku;

⁵⁰⁰ E. J. Krześniak [w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, op.cit., s. 182.

⁵⁰¹ Zob. szerzej art. 45b u.s.

8) wykluczenie ze związku.

Wobec powyższego można zasadnie wnioskować, że sprawowanie bezpośredniej pieczy nad przestrzeganiem art. 10 u.s. powierzono w dużej mierze polskiemu związkowi sportowemu, zapewniając im jednocześnie wyłączne prawa w tym kierunku. W rezultacie stanowi to jedno z ustawowych zadań polskich związków sportowych, co jest niezwykle istotne z punktu widzenia procesu ich kontroli i nadzoru. Niewłaściwa realizacja tego zadania może oznaczać negatywne konsekwencje dla samego polskiego związku sportowego i członków jego władz. Jeżeli przedmiotowe naruszenie zostałoby zidentyfikowane już na etapie postępowania w sprawie utworzenia polskiego związku sportowego⁵⁰², to mogłoby ono skutkować wydaniem przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej decyzji odmownej w przedmiocie wyrażenia zgody na utworzenie polskiego związku sportowego⁵⁰³.

Brak zastrzeżenia przez polski związek sportowy tego rodzaju regulacji wewnętrznych, a także brak z jego strony odpowiedniej reakcji na zidentyfikowane naruszenie art. 10 u.s., także po utworzeniu polskiego związku sportowego może skutkować zastosowaniem odpowiednich środków przez organ nadzoru, tj. ministra właściwego do spraw kultury fizycznej⁵⁰⁴. Z racji tego, że ewentualne decyzje dyscyplinarne z tytułu naruszenia art. 10 u.s. (w tym jego ewentualnych odpowiedników w wewnętrznych przepisach danego polskiego związku sportowego) nie są związane z przebiegiem współzawodnictwa sportowego, to nie są w myśl art. 16 ust. 2 u.s. wyłączone z zakresu takiego nadzoru. Należy pamiętać, że zgodnie z art. 16 ust. 3 u.s. minister właściwy do spraw kultury fizycznej ma prawo: 1) żądać udostępnienia odpisów uchwał władz polskiego związku sportowego oraz udzielić pisemnych wyjaśnień dotyczących działalności polskiego związku sportowego, a także 2) dokonywać kontroli polskiego związku sportowego. Zakresem powyższej kontroli ministerialnej jest bowiem objęta działalność polskiego związku sportowego pod względem zgodności z przepisami prawa (a więc także zgodności z art. 10 u.s.), postanowieniami statutu oraz postanowieniami regulaminów tego związku⁵⁰⁵ (w których również mogą znajdować się instrumenty prawne zapewniające przestrzeganie regulacji z art. 10 u.s.).

⁵⁰² Np. projekt statutu polskiego związku sportowego zawierałby postanowienia sprzeczne z treścią art. 10 u.s.

⁵⁰³ Zgodnie z art. 11 ust. 3 u.s. minister właściwy do spraw kultury fizycznej odmawia wyrażenia zgody na utworzenie polskiego związku sportowego, jeżeli wnioskodawca nie przedłoży dokumentów, o których mowa w ust. 2, albo jeżeli postanowienia projektu statutu są niezgodne z przepisami prawa, w szczególności naruszają wymagania określone w ustawie (podkr. aut.).

⁵⁰⁴ Zob. art. 16 ust. 1 u.s.

⁵⁰⁵ Zob. art. 16 ust. 4 u.s.

Jeżeli minister właściwy do spraw kultury fizycznej zidentyfikuje przypadek niezgodności działalności polskiego związku sportowego z art. 10 u.s. (co wydaje się, że może nastąpić choćby poprzez brak wprowadzenia sankcji, czy też brak lub nienależytą reakcję polskiego związku sportowego na naruszenie tego przepisu), może zastosować środki nadzorcze z art. 22 u.s. Biorąc pod uwagę stopień stwierdzonych nieprawidłowości, minister właściwy do spraw kultury fizycznej może wówczas:

- 1) udzielić władzom polskiego związku sportowego upomnienia i zażądać od nich podjęcia działań mających na celu zapewnienie stanu zgodnego z prawem⁵⁰⁶;
- 2) uchylić decyzję władz polskiego związku sportowego⁵⁰⁷;
- 3) wystąpienia do sądu rejestrowego z wnioskiem o zastosowanie środka, o którym mowa w art. 23 ust. 1. u.s., czyli:
 - a) o zawieszenie w czynnościach władz polskiego związku sportowego⁵⁰⁸ albo
 - b) o rozwiązanie polskiego związku sportowego, jeżeli minister dojdzie do przekonania, że działalność tego związku wykazuje rażące lub uporczywe naruszanie prawa albo postanowień statutu i nie ma warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem⁵⁰⁹.

Wobec powyższego, wydaje się, iż przynajmniej w teorii nadzór nad przestrzeganiem art. 10 u.s., w tym nad przyświecającym mu *ratio legis*, może być daleko idący. W obliczu takich regulacji misja ochrony interesu faktycznego i prawnego wynikającego z art. 10 u.s. powinna być bowiem realizowana szczególnie starannie zarówno przez polski związek sportowy, jak i ministra właściwego do spraw kultury fizycznej.

⁵⁰⁶ Taka sytuacja mogłaby wiązać się z żądaniem wprowadzenia odpowiednich przepisów czy wyegzekwowania odpowiedzialności dyscyplinarnej z tytułu naruszenia art. 10 u.s.

⁵⁰⁷ Takie uprawnienie jest niezwykle interesujące, gdyż patrząc literalnie – np. w kontekście przyjęcia przez ministra, że w danej sytuacji nie doszło do naruszenia art. 10 u.s. – oznaczałoby ono *de facto* możliwość podważenia decyzji dyscyplinarnej polskiego związku sportowego poza trybem odwoławczym przewidzianym wewnętrznymi przepisami tego związku sportowego, a także bez potrzeby angażowania sądu powszechnego.

⁵⁰⁸ W przypadku wydania przez sąd postanowienia o zawieszeniu w czynności władz polskiego związku sportowego, wyznaczony zostanie kurator, który w terminie 6 miesięcy od dnia wyznaczenia, wyborów nowych władz polskiego związku sportowego (zob. art. 23 ust. 2 u.s.). Jak zostało to już wskazane w pkt. 2.9. niniejszej rozprawy doktorskiej taka ewentualność może prowadzić do radykalnych działań i nacisków ze strony właściwych międzynarodowych federacji sportowych.

⁵⁰⁹ Wydaje się jednak, że w kontekście naruszenia art. 10 u.s. ciężko uznać, że nie będzie warunków do przywrócenia działalności zgodnej z prawem lub statutem. Tym samym taka odpowiedzialność polskiego związku sportowym za naruszenie art. 10 u.s. wydaje się być wysoce hipotetyczna.

3.7.3. Konsekwencje naruszenia art. 10 u.s. w świetle wybranych ogólnych przepisów prawa powszechnie obowiązującego

Co niezwykle istotne, a dotąd nieakcentowane w literaturze przedmiotu, brak zachowania zgodności z art. 10 u.s. może rodzić bardzo poważne konsekwencje na tle innych przepisów powszechnie obowiązujących, choćby art. 58 k.c. czy art. 23 i 24 u.k.r.s. Należy wskazać, że zgodnie z art. 58 § 1 k.c. czynność prawna sprzeczna z ustawą albo mająca na celu obejście ustawy jest nieważna, chyba że właściwy przepis przewiduje inny skutek, w szczególności ten, iż na miejsce nieważnych postanowień czynności prawnej wchodzi odpowiednie przepisy ustawy. W tym kontekście trzeba podkreślić, że w art. 10 u.s. nie przewidziano żadnych konsekwencji z tytułu naruszenia wyrażonego w nim zakazu konkurencji.

Jest to zupełnie inna sytuacji prawna aniżeli w przypadku zaistnienia niedozwolonej sytuacji konfliktu interesów osoby obejmującej funkcję członka zarządu polskiego związku sportowego. Wspomniany w art. 58 § 1 k.c. odrębny skutek prawny, będący zarazem obowiązkiem prawnym członka zarządu polskiego związku sportowego co do zaprzestania prowadzenia działalności konkurencyjnej, został zastrzeżony odpowiednio w art. 9 ust. 4 i 4a u.s. W świetle tych przepisów osoba obejmująca funkcję członka zarządu polskiego związku sportowego jest obowiązana w terminie 30 dni od dnia objęcia tej funkcji – ogólnie rzecz ujmując - doprowadzić do sytuacji, w której wspomniany konflikt interesów już by nie występował⁵¹⁰. Ewentualne niewypełnienie obowiązków z art. 9 ust. 4 i 4a u.s. skutkowałoby tym, że walne zgromadzenie członków albo delegatów polskiego związku sportowego, działając na podstawie art. 9 ust. 5 u.s., odwołałoby takiego członka zarządu polskiego związku sportowego niezwłocznie, nie później jednak niż przed upływem 3 miesięcy od bezskutecznego upływu 30-dniowego terminu zastrzeżonego w tych w art. 9 ust. 4 i 4a u.s.⁵¹¹

Z uwagi na to, że przepisy u.s. nie przewidują z tytułu naruszenia art. 10 u.s. innego skutku prawnego, niż „ogólny” skutek nieważności wynikający z art. 58 § 1 k.c., to czynność prawną wskutek której dochodzi do sytuacji naruszenia art. 10 u.s., jako czynność sprzeczna z ustawą, można uznać za bezwzględnie nieważną. Prowadzi to tym samym do konkluzji, że niedozwolone przez art. 10 u.s. nabycie udziału, akcji czy uzyskanie członkostwa w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie

⁵¹⁰ Taka osoba jest obowiązana w tym terminie zaprzestać prowadzenia działalności gospodarczej, zbyć akcje lub udziały, wystąpić ze spółki, rozwiązać umowę lub zrezygnować z pełnionych funkcji.

⁵¹¹ Jak widać w tym przypadku, w przeciwieństwie do zakazy konkurencji z art. 10 u.s. wprowadzony został czas na zaprzestanie naruszenia i doprowadzenie do stanu zgodnego z prawem.

lub niedozwolone nabycie statusu członka jego władz lub organów, będą już od chwili ich dokonania *ex lege* bezwzględnie nieważne. Mogą one jednak podlegać „następczej” konwersji, o ile treść czynności zastępczej nie będzie sprzeczna z ustawą lub zasadami współzycia społecznego⁵¹². Bezwzględny zakaz wystąpienia określonych w art. 10 u.s. powiązań osobowych i kapitałowych, wyklucza dany podmiot z roli beneficjenta tej czynności prawnej (czyli z roli nabywcy akcji/udziału, bądź członka (również członka władz i organów) innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie). *De facto* jedyna możliwość ważności tych czynności prawnych to uprzednie wyzbycie się określonego w art. 10 u.s. członkostwa lub uczestnictwa kapitałowego w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie w tym samym sporcie.

Gdyby zatem osoby objęte zakazem konkurencji z art. 10 u.s. zamierzały uzyskać członkostwo lub też planowały nabyć udziały albo akcje w klubie przynależącym do polskiego związku sportowego czy też zostać członkami jego organów lub władz, to byłyby one obowiązane uprzednio (a nie następczo) wyzbyć się zakazanej formy uczestnictwa osobowego oraz kapitałowego w jakimkolwiek innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie w tym samym sporcie⁵¹³. Tym samym przepisy u.s. nie przewidują żadnej konkretnej formy konwersji czy konwalidacji niedozwolonego jednoczesnego uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. W obliczu form prawnych, w których mogą być prowadzone kluby sportowe w Polsce, porzeczanie na ogólnej normie z art. 58 § 1 k.c. wydaje się być bardzo ryzykowne. Pozostawienie w przepisach prawnych tak daleko idącej konsekwencji prawnej jaką jest sankcja nieważności czynności prawnej może w praktyce obrotu gospodarczego powodować bardzo poważne problemy.

Tytułem uzupełnienia należy jednak nadmienić, że SN w orzeczeniu⁵¹⁴ zapadłym na kanwie dawnego art. 202 k.h.⁵¹⁵ (obecnie art. 209 k.s.h.) wskazał, że umowa zawarta przez członka zarządu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością z naruszeniem przedmiotowego zakazu nie jest nieważna, gdyż skutki naruszenia tego przepisu powinno się odnosić jedynie do

⁵¹² M. Pyziak-Szafnicka, komentarz do art. 58 k.c. [w:] M. Pyziak-Szafnicka, P. Księżak (red.) Kodeks cywilny. Komentarz. Część ogólna, wyd. II, LEX.

⁵¹³ Oznacza to, że w sytuacji zaistnienia niedozwolonego uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w myśl art. 10 u.s. musiałyby one uprzednio wyzbyć się odpowiednio posiadanych akcji, udziałów, czy też członkostwa w innych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie (w tym również niedozwolonego członkostwa w ich władzach i organach).

⁵¹⁴ Wyrok SN z dnia 11 stycznia 2002 r., sygn. akt IV CKN 1903/00, OSNC 2002, nr 11, poz. 137.

⁵¹⁵ Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Kodeks handlowy (Dz. U. z 1934 r. Nr 57 poz. 502 ze zm.).

sfery wewnętrznej, a nie czynności reprezentacyjnych. W doktrynie wyrażono stanowisko krytyczne powyższego stanowiska SN⁵¹⁶, w myśl którego dokonanie czynności prawnej w sytuacji, gdy ma miejsce sprzeczność interesów osób wymienionych w tym przepisie (tj. w art. 209 k.s.h., ale analogicznie również w art. 377 k.s.h.) z interesem spółki, powinno zostać uznane za nieważne na mocy art. 58 k.c.⁵¹⁷. Na gruncie art. 209 k.s.h. niemożliwa jest bowiem w myśl art. 17 § 2 k.s.h. konwalidacja nieważnej umowy lub zgody⁵¹⁸. Niezależnie od przedmiotowych rozbieżności zgadzam się z tezą z glosy krytycznej do powyższego orzeczenia SN, że w dziedzinie prawa spółek handlowych wszelkie próby łagodzenia lub wyłączenia sankcji nieważności powinny być uzasadnione interesem spółki lub bezpieczeństwa obrotu⁵¹⁹.

Abstrahując od argumentacji prawnej co do zasadności zastosowania sankcji nieważności, uważam, że w kontekście istnienia tak wielu wątpliwości w zakresie poprawności redakcji art. 10 u.s. automatyczne zastosowanie tego typu sankcji jest wysoce ryzykowne z perspektywy obrotu prawnego i handlowego. Wydaje się, że taki skutek prawny może w praktyce dalece wykraczać poza wymagany poziom ochrony prawnej sportu, jego wartości, a także interesu poszczególnych podmiotów przed naruszeniem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Być może przy bardziej komplementarnej regulacji prawnej tego zakazu taką sankcję można byłoby uznać za uzasadnioną i współmierną. Niemniej, w obliczu zaznaczanych wątpliwości interpretacyjnych podnoszonych w procesie wykładni tego przepisu, w tym choćby zakresu podmiotowego i przedmiotowego zastosowania zakazu konkurencji w klubie sportowym, z praktycznego punktu widzenia sankcja nieważnością wydaje się zbyt rygorystyczna i niebezpieczna dla pewności obrotu.

Ponadto należy zaznaczyć, że *ad casum* naruszenie zakazu konkurencji z art. 10 u.s. (w tym forma jego działania czy zaniechania, a także ewentualne dalsze zachowania z nimi związane i ich konsekwencje) może zostać zawsze poczytane za naruszające zasady współżycia społecznego, w związku z czym podstawą prawną uznania tej czynności prawnej za nieważną będzie art. 58 § 2 k.c. Jednakże zastosowanie tej sankcji w powyższej sytuacji i na mocy tego przepisu wymagałoby analizy całego kontekstu zdarzenia, skali naruszenia, jego motywów oraz konsekwencji.

⁵¹⁶ Zob. głosę krytyczną do tego wyroku SN – S. Sołtysiński, *Glosa do wyroku SN z 11.01.2002 r.*, Przegląd Prawa Handlowego 2002, nr 10, s. 53 i n.; por. D. Opalska, *Zakres umocowania zarządu - ochrona osób trzecich a ochrona spółki*, Monitor Prawniczy, Tom 22, 2013, s. 1182 i n.

⁵¹⁷ A. Kidyba [w:] J. Frąckowiak, K. Kopaczyńska-Pieczniak, M. Michalski, A. J. Witosz, A. Kidyba, *Kodeks spółek handlowych. Tom II. Komentarz do art. 151-300*, Warszawa 2018, art. 209.

⁵¹⁸ Glosa krytyczna do tego wyroku SN – S. Sołtysiński, op.cit., s. 53 i n.

⁵¹⁹ Ibidem.

Należy bowiem zauważyć, że nie każdy klub sportowy w Polsce prowadzony jest w formie spółek kapitałowych, gdzie struktura właścicielska jest dostatecznie przejrzysta, w szczególności w kontekście konstytutywnego wpisu do rejestru akcjonariuszy w spółkach akcyjnych i prostych spółkach akcyjnych. W Polsce nadal wiele klubów sportowych działa w formie stowarzyszeń, w których ustalenie aktualnej struktury członkowskiej jest procesem niezwykle wymagającym. W szczególności jest to wysoce utrudnione i czasochłonne w odniesieniu do klubów sportowych działających w formie stowarzyszeń nieprowadzących działalności gospodarczej, które podlegają ewidencji prowadzonej przez właściwego starostę. Lista ich aktualnych członków, a tym samym osób objętych zakazem konkurencji z art. 10 u.s., nie jest powszechnie dostępna. Ten fakt *per se* utrudnia zidentyfikowanie potencjalnych naruszeń tego przepisu. Jest to również sytuacja wysoce niekomfortowa z punktu widzenia pewności prawa i obrotu gospodarczego, gdyż potencjalnie stroną nabywającą akcje czy udziały klubu sportowego mogą okazać się osoby, które są objęte bezwzględnym zakazem konkurencji z art. 10 u.s. Z punktu widzenia zbywcy dokonanie odpowiedniego procesu tzw. *due diligence*, pod kątem weryfikacji potencjalnego nabywcy w odniesieniu do ewentualnych ciężących na nim zakazów prawnych wynikających z art. 10 u.s., wydaje się praktycznie niemożliwe. Ponadto sami nabywcy mogą nawet nie pamiętać, że niegdyś zostali (np. symbolicznie czy grzecznościowo) członkami szerzej nieznanego stowarzyszenia prowadzącego klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie (np. na jednym z najniższych poziomów rozgrywkowych). Należy bowiem pamiętać, że w świetle wykładni literalnej art. 10 u.s. bez znaczenia dla zastosowania zastrzeżonego w nim zakazu konkurencji jest to, na jakich szczeblach rozgrywkowych występują dane kluby sportowe. Tym samym np. członkostwo rodzica w uczniowskim klubie sportowym może przesądzić później o nieważności nabycia akcji/udziałów (np. jako tzw. „cegiełki”) w klubie występującym na najwyższym seniorskim poziomie rozgrywkowym w Polsce w tej samej dyscyplinie sportu. Na dalszym etapie może to w konsekwencji przesądzić również o nieważności wykonywania praw z faktu posiadania akcji czy udziałów.

W kontekście innych ogólnych przepisów prawa powszechnego, warto również podkreślić zakres obowiązków sądu rejestrowego przy badaniu wniosku o wpis do rejestru. Zgodnie z art. 23 ust. 1 u.k.r.s.⁵²⁰ sąd rejestrowy bada bowiem nie tylko to czy dołączone do wniosku dokumenty są zgodne pod względem formy z przepisami prawa, ale także to czy są

⁵²⁰ Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1683 ze zm.).

one z nimi zgodne pod kątem treści. Stanowi to w istocie obowiązek badania merytorycznego treści wniosku i jego załączników⁵²¹, co oznacza, że w zakresie kognicji sądu rejestrowego spoczywa weryfikacja wniosków o wpis / zmianę wpisu także pod kątem zgodności z art. 10 u.s. W mojej ocenie co najmniej wysoce wątpliwe jest m.in. dokonanie w trybie art. 24 u.k.r.s. o swoistej „konwalidacji” nieważnej *ex lege* czynności prawnej, wskutek której dany podmiot miał nabyć prawo legitymowania się konkretną, pierwotnie niedozwoloną w myśl art. 10 u.s., formą uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Mając na uwadze treść obecnych przepisów, następcze wyzbycie się dotychczasowych niedozwolonych w świetle art. 10 u.s. form uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w innym klubie sportowym, nie spowoduje, że z tą chwilą ważne stanie się uzyskanie danej formy uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w nowym (innym) klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie⁵²². O ile na etapie rejestracji danego klubu sportowego w Krajowym Rejestrze Sądowym nie będzie jeszcze mowy o jego członkostwie we właściwym polskim związku sportowym, a tym bardziej o jego uczestnictwie we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, tym samym nie ma jeszcze mowy o wypełnieniu przesłanek z art. 10 u.s. Sytuacja jest jednak inna przy dokonywaniu przez klub sportowy zakazanej w myśl art. 10 u.s. zmiany określonego wpisu w rejestrze. Wówczas w teorii wydaje się, że uprawnienie sądu rejestrowego do analizy zgodności z art. 10 u.s. mogłoby się aktywować. Niemniej, skoro zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. są objęte m.in. podmioty uczestniczące osobowo w klubach sportowych, które nie podlegają rejestracji w Krajowym Rejestrze Sądowym, to prawidłowa kontrola sądu rejestrowego nad zgodnością wpisu z art. 10 u.s. jest w praktyce niemożliwa. Ponadto wymagałaby od sądu rejestrowego ścisłej współpracy z właściwymi polskimi związkami sportowymi celem weryfikacji statusu członkostwa.

Analiza ewentualnej odpowiedzialności z tytułu naruszenia zakazu konkurencji powinna być również dokonywana z uwzględnieniem tego, że ten zakaz stanowi istotny element obowiązku lojalności. W kontekście piłki nożnej jest to swoista lojalność nie tylko wobec danego klubu piłkarskiego (np. danej spółki), ale pozostałych uczestników ruchu piłkarskiego. Tym samym jego naruszenie w konkretnych przypadkach może wypełniać

⁵²¹ Zob. szerzej postanowienie SN z dnia 2 października 2008 r., sygn. akt II CSK 186/2008, LEX nr 470013.

⁵²² W mojej ocenie, w obliczu obecnie obowiązujących przepisów, wyzbycie się dotychczas posiadanych akcji klubu sportowego po uprzednim dokonaniu przez ten sam podmiot zakupu akcji innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, nie spowoduje, że te czynność prawna nabycia tych akcji będzie ważna.

przesłanki stypizowanego bądź niestypizowanego czynu nieuczciwej konkurencji⁵²³. Zależy to jednak od tego, z jakim konkretnym przejawem zachowania wiązać się będzie naruszenie zakazu konkurencji. Może się ono przejawiać np. naruszeniem tajemnicy przedsiębiorstwa⁵²⁴ czy nakłanianiem do niewykonania, nienależytego wykonania lub rozwiązania umowy⁵²⁵. Jednakże samo zajmowanie się interesami konkurencyjnymi w postaci uczestniczenia (osobowego lub kapitałowego) w innej spółce konkurencyjnej wbrew zakazowi z art. 10 u.s. należy uznać za niestypizowany w przepisach u.z.n.k. czyn nieuczciwej konkurencji⁵²⁶.

W mojej ocenie powyższa argumentacja dowodzi tego, że przy tak skonstruowanym obrocie prawnym dotyczącym funkcjonowania klubów sportowych w Polsce niezasadny jest brak zastrzeżenia w przepisach u.s. mechanizmu konwalidacji czy konwersji czynności prawnych zmierzających do naruszenia zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Wydaje się, że w obliczu przedstawionych powyżej ryzyk uzasadnionym postulatem *de lege ferenda* byłoby wprowadzenie podobnych przepisów jak w przypadku zaistnienia konfliktu interesów osoby nabywającej status członka zarządu polskiego związku sportowego (tj. w art. 9 ust. 4 i 4a u.s.). Także z punktu widzenia pewności obrotu gospodarczego racjonalne byłoby wprowadzenie odpowiedniego terminu na wyzbycie się niedozwolonych form uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w innych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym. Brak terminowej realizacji takiego obowiązku przesądzałby o braku możliwości dalszego pełnienia przez dane podmioty nowych funkcji czy stanowisk oraz o ich ewentualnej odpowiedzialności dyscyplinarnej⁵²⁷. Ponadto mogłoby to stanowić podstawę odpowiedzialności odszkodowawczej danego podmiotu, którego działanie lub zaniechanie naruszałoby przedmiotowe przepisy. Jednakże, w zakresie odpowiedzialności odszkodowawczej, nawet według obecnych przepisów można pokusić się o konstrukcję tzw. *culpa in contrahendo* po stronie osób, które negocjowałyby nabycie przez siebie akcji czy udziałów klubu sportowego, a nie byłyby do tej czynności uprawnione w myśl art. 10 u.s.

⁵²³ Czynem nieuczciwej konkurencji w myśl art. 3 ust. 1 u.z.n.k. jest działanie sprzeczne z prawem lub dobrymi obyczajami, jeżeli zagraża lub narusza interes innego przedsiębiorcy lub klienta.

⁵²⁴ Zob. art. 10 u.z.n.k.

⁵²⁵ Zob. art. 12 u.z.n.k.

⁵²⁶ Tzn. nieprzewidziany w ramach Rozdziału 2 przepisów u.z.n.k., lecz wynikający z tzw. funkcji uzupełniającej art. 3 ust. 1 u.z.n.k. (szerzej na temat funkcji uzupełniającej art. 3 u.z.n.k. zob. R. Skubisz, *Klauzule generalne w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, VOL. LXIII 2, Lublin 2016, s. 83.

⁵²⁷ W kontekście terminu można stosować różne warianty, np. określoną liczbę dni bądź okres do rozpoczęcia danego sezonu rozgrywek sportowych.

3.8. Funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

3.8.1. Wprowadzenie

W warunkach gospodarki rynkowej, za określenie granic wolności działalności gospodarczej co do zasady odpowiada prawodawca. Mając na względzie kryterium ochrony różnego rodzaju wartości (dóbr czy interesów konkurentów i kontrahentów, w tym konsumentów), to właśnie prawodawca, z wykorzystaniem państwowego systemu norm prawnych, winien dookreślać ramy dopuszczalnych zachowań przedsiębiorców⁵²⁸. Jednakże w sporcie, z racji m.in. jego piramidalnej struktury organizacyjnej, sytuacja wygląda inaczej. W sporcie, to międzynarodowe federacje sportowe czy krajowe związki sportowe, za pośrednictwem ustanawianych przez siebie norm wewnątrzwiązkowych, oddziałują w praktyce w dużej mierze na kształtowanie się wspomnianych granic.

Na poziomie regulacji międzynarodowych federacji sportowych mamy do czynienia *in principum* z unifikacją ogólnych norm w zakresie ochrony konkurencji. Jeżeli chodzi o stan normatywny na poziomie poszczególnych krajowych związków sportowych, to w zakresie wykraczającym poza normy narzucone im przez międzynarodowe federacje sportowe, ochrona prawna konkurencji w sporcie jest już nieco bardziej zróżnicowana. W zależności od stopnia rozwoju sportu czy stopnia oddziaływania aparatu państwowego na regulacje w zakresie sportu i działalności z nim związanej, poziom ochrony konkurencji w sporcie może się różnić w poszczególnych państwach. W dużej mierze jest on pochodną kategorii interesów, którym przyznano prymat w obszarze rynku sportowego. Może to być wynikiem pewnych doświadczeń czy zjawisk zachodzących na danym rynku. Z uwagi na dużą autonomię związków sportowych, poziom ochrony prawnej konkurencji może różnić się jednak nawet w zależności od dyscypliny sportowej.

Różnorodność tych czynników immanentnie wpływa na proporcję pomiędzy ochroną konkurencji w sporcie realizowaną z jednej strony w interesie publicznym (tj. sportu *in genere*, jako ważnej części gospodarki, a także kultury fizycznej), a z drugiej w interesie prywatnym (rozumianym jako ochrona poszczególnych uczestników rynku sportowego). W ramach obranego przedmiotu badawczego, w szczególności z uwagi na popularyzację modelu *multi-club ownership*, istotną rolę powinna w mojej ocenie odgrywać ochrona konkurencji w sporcie jako mechanizmu ekonomicznego. W tym kontekście należy odpowiednio wyważyć, jak dalece gwarancje ochrony uczciwości rywalizacji sportowej powinny kształtować zakres

⁵²⁸ Por. C. Kosikowski, *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, op.cit., s. 314–315.

równoczesnego uczestnictwa kapitałowego lub osobowego w różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Według mnie powinny one być przede wszystkim efektywne. Tym samym należy oczekiwać, aby nie stawiały nadmiarowych ograniczeń blokujących rozwój ekonomiczny czy sportowy poszczególnych klubów sportowych oraz ich inwestorów (a w konsekwencji nawet właściwego rynku sportowego) w sytuacji braku zagrożeń dla konkurentów. W tym kontekście warto zwrócić uwagę na to, że w obecnym stanie prawnym ochrona konkurencji w interesie prywatnym zdaje się odgrywać uboczną rolę, co nie sprzyja efektywnej ochronie konkurencji⁵²⁹. Podnoszone w niniejszej rozprawie zastrzeżenia co do regulacji z art. 10 u.s. tylko utwierdzają w tym przekonaniu.

W ramach skutecznej, a przede wszystkim efektywnej ochrony konkurencji w sporcie, należy dobrać konkretne rozwiązania w zakresie właściwych zakazów i nakazów, a także zabezpieczających je sankcji. Z uwagi na charakterystykę sportu i norm zaliczanych do prawa sportowego, przestrzeganie wspomnianych zakazów i nakazów powinno być w mojej ocenie należycie stymulowane zarówno przez państwo, jak i właściwe polskie związki sportowe. Należy bowiem wypracować klarowne zasady podziału zadań w zakresie ustanawiania i stosowania odpowiednich nakazów, zakazów oraz sankcji prawnych.

Przechodząc stricte do rozważań w ramach obszaru badawczego, warto zaznaczyć, że w literaturze przedmiotu podnoszone są głosy, że naruszenie zakazu konkurencji z art. 10 u.s. nie wiąże się z jakimkolwiek sankcjami. Abstrahując od samej zasadności takiego twierdzenia, sam fakt jego wygłaszania w doktrynie, powinien skłonić do zastanowienia nad tym czy obecne regulacje w przedmiocie zakazu konkurencji w klubie sportowym wykazują m.in. cechy zupełności i spójności. Prowadzi to do analizy szerszego problemu jakim jest odpowiedź na pytanie czy obecna regulacja zakazu konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s. w pełni realizuje swoje funkcje.

Należy jednak nadmienić, że w obecnie przyjętym modelu szczegółowe kompetencje w zakresie sankcjonowania naruszeń zakazu konkurencji z art. 10 u.s., trybu postępowania w tym przedmiocie, a także stosowania szczegółowych sankcji prawnych określają w istocie przepisy poszczególnych polskich związków sportowych. Wobec tego przedmiotowe normy stają się ważną częścią porządku prawnego. Stąd też ewentualne postulaty dotyczące ukształtowania rozwiązań systemowych lub *quasi*-systemowych w zakresie ochrony zakazu

⁵²⁹ A. Piszcz, *Sankcje w polskim prawie antymonopolowym*, op.cit., s.17.

konkurencji w klubie piłkarskim nie powinny być formułowane w oderwaniu od przedmiotowych regulacji umiejscowionych poza przepisami u.s. (tj. w regulacjach wewnętrznych PZPN lub nawet regulacjach UEFA czy FIFA).

3.8.2. Specyfika sportu a funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Analizując funkcje zakazu konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s. należy przede wszystkim zaznaczyć, że mogą one być klasyfikowane za pomocą szeregu kryteriów, w szczególności uwzględniając specyficzny przedmiot regulacji (tj. *differentia specifica* sportu i działalności z nim związanej). Normy zaliczane do prawa sportowego mają multidyscyplinarny charakter. Wobec tego, również charakter prawny danej normy, z uwagi na jej równoczesne zaliczenie do poszczególnej „tradycyjnej” gałęzi prawa, może determinować poszczególne funkcje danego przepisu. To samo dotyczy m.in. zakazu z art. 10 u.s. Z jednej strony regulacje w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym dotyczą zagadnień cywilnoprawnych czy handlowych (np. umowy nabycia akcji, stosunków wewnętrznych w ramach danej spółki). Z drugiej odnoszą się jednak do kwestii dyscyplinarnych (a nawet karnych) związanych z naruszeniem określonych nakazów czy zakazów istotnych z punktu bezpieczeństwa całego rynku sportowego, przy uwzględnieniu *quasi*-administracyjnych relacji zachodzących w ramach danego polskiego związku sportowego.

Na kanwie zakazu konkurencji z art. 10 u.s. niezwykle istotne jest uprzednie właściwe zidentyfikowanie rodzaju chronionych przez niego wartości. Przy tak specyficznej dziedzinie życia jaką jest sport, wymaga to jednak nieco szerszej perspektywy. Powiązania osobowe czy kapitałowe pomiędzy klubami sportowymi są niezwykle wielowymiarowe. Dotykają one nie tylko aspektów cywilnoprawnych czy handlowych w ramach podmiotów gospodarczych. Z racji roli sportu w gospodarce, a także olbrzymiej skali zainteresowania, mają one również niebagatelny wymiar publiczny (społeczno-gospodarczy). Skala korzyści, które można na pozór odnieść poprzez działania sprzeczne z systemem nakazów i zakazów w tej materii, stwarza ryzyko podejmowania się zachowań niosących nawet znamiona przestępstw (korupcja, *match-fixing*). Jednakże z drugiej strony, należy pamiętać, że działalność sportowa może stanowić działalność gospodarczą, która powinna mieć zapewnione właściwe warunki do rozwoju. Potencjalne korzyści z efektywnie prowadzonej działalności sportowej mają w mojej ocenie szczególnie istotne znaczenie w Polsce. Należy pamiętać, że sport profesjonalny w Polsce, od samego początku (tj. od czasów transformacji ustrojowej) boryka się

ze znalezieniem odpowiednich prywatnych inwestorów. Działania proaktywne w tym zakresie, w szczególności pod kątem wypracowania odpowiednio korzystnego systemu regulacji prawnych, mogą być realną próbą przemodelowania źródeł finansowania polskiego sportu. Może to pozwolić np. na stopniowe odstępowanie od dotowania często nierentownych lokalnych klubów sportowych ze środków publicznych. Oczywiście wszelkie działania na rynku sportowym powinny być realizowane w pełnym poszanowaniu ochrony zarówno konkurentów, jak i konsumentów (w tym kibiców). Co najważniejsze, nie mogą one być podejmowane z pominięciem samej istoty sportu, a więc uczciwej rywalizacji sportowej w duchu fair play, gdzie wynik sportowy powinien być niewiadomą.

W mojej ocenie przy analizie funkcji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (ale nie tylko normy prawnej z art. 10 u.s.) należy mieć na uwadze przede wszystkim następujące kwestie wstępne:

- a) co prawda w treści art. 10 u.s. nie została zastrzeżona żadna sankcja (*leges imperfectae*), ale uprawniona jest konkluzja, że w przypadku naruszenia tego zakazu automatycznie powinna mieć zastosowanie sankcja nieważności czynności prawnej na mocy art. 58 § 1 k.c.;
- b) regulacja zakazu konkurencji z art. 10 u.s. może zostać uzupełniona (doprecyzowana) w treści regulacji wewnętrznych poszczególnych polskich związków sportowych (w tym choćby w zakresie stanowienia i stosowania szczególnych sankcji, a także ich egzekucji). Wobec tego analiza funkcji tego zakazu powinna być formułowana przy uwzględnieniu uzupełniających regulacji umiejscowionych poza przepisami u.s. (tj. w regulacjach wewnętrznych PZPN lub nawet regulacjach UEFA czy FIFA);
- c) pomimo, że obowiązki wynikające z zakazu konkurencji z art. 10 u.s. spoczywają na określonych osobach, a nie na klubach sportowych, to sankcjami mogą być dotknięte również same kluby sportowe, które są przedmiotem określonych niedozwolonych powiązań osobowych czy kapitałowych;
- d) obowiązek przestrzegania zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym może być zapewniany lub wspierany poprzez zbiór innych norm (np. może być jednym z warunków przyznania licencji uprawniającej klub sportowy do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w ramach danych rozgrywek).

3.8.3. Funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s. w świetle ogólnych funkcji norm prawnych

W ramach kompleksowego ujęcia pojęcia „funkcji” należy przez to rozumieć zarówno określoną relację, działanie, rolę, skutek, jak i wreszcie cel. Tak szeroki zakres tej definicji sprawia, że w doktrynie wyróżnia się różnego rodzaju podziały funkcji norm prawnych (zakazów). Na potrzeby niniejszej rozprawy wyróżnię jako podstawowe następujące funkcje norm prawnych:

- a) prewencyjno–wychowawczą (prewencyjna),
- b) funkcja represyjna,
- c) funkcja restytucyjna oraz
- d) funkcja egzekucyjna (przymuszająca).

Oczywiście skoro w treści art. 10 u.s. nie wyrażono żadnej sankcji (*leges imperfectae*), to można *prima facie* twierdzić, że wyrażony w tym przepisie zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym ma jedynie funkcję prewencyjną (prewencyjno-wychowawczą). Jednakże w świetle specyfiki sportu i działalności sportowej, a także norm zaliczanych do prawa sportowego, przyporządkowanie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym tylko do jednej z wyróżnionych funkcji w istocie nie oddaje w pełni jego istoty. Poszczególne funkcje mogą być bowiem pełnione jednocześnie (czy też pośrednio), nawet pomimo tego, że wola prawodawcy w pierwszej kolejności mają spełniać określoną funkcję. Prawodawca jako potrzebę wprowadzenia regulacji z art. 10 u.s. wskazał potrzebę „wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*)”⁵³⁰. Celem kompleksowej analizy obszaru badawczego potraktuję regulacje w przedmiocie zakazu konkurencji w klubie sportowym (piłkarskim) jako samodzielny nośnik pewnych celów, a nie jako środek prowadzący jedynie do realizacji celów wskazanych literalnie w uzasadnieniu do rząd. projektu u.s. Z samej istoty tego zakazu, w tym konstrukcji i zestawienia przepisów ustawowych i regulacji wewnętrznych polskich związków sportowych, można wywnioskować również inne funkcje.

W tym kontekście należy uwzględnić nie tylko ogólne oczekiwania ustawodawcy, jakie zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym powinien spełniać w ramach

⁵³⁰ Uzasadnienie rząd. projektu u.s. (...), op.cit. s. 10.

funkcjonowania sportu i działalności z nim związanej *in genere*, a także w mniejszej skali (tj. danych rozgrywek sportowych, klubów sportowych czy ich interesariuszy, a nawet kibiców). Mając na uwadze paradygmat racjonalnego prawodawcy, w szczególności w zakresie zamierzonych skutków wprowadzenia danej regulacji, należy domniemywać, że zakaz konkurencji z art. 10 u.s. powinien spełniać wiele funkcji. Należy bowiem pamiętać, że jest to niezwykle istotna regulacja prawna, która w istocie łączy m.in. zagadnienie wolności działalności gospodarczej, rozwoju kultury fizycznej, a także autonomii polskich związków sportowych. Zamiar prawodawcy w ustanowieniu zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s. nie sprowadzał się tylko do doprowadzenia do tego, by adresaci tej normy prawnej nie naruszali tego zakazu. Wydaje się, że ta regulacja miała również służyć osiągnięciu pewnych założonych stanów rzeczy w sporcie i działalności z nim związanej.

Zadaniem podjętym w ramach niniejszej rozprawy jest wskazanie potencjalnych dysfunkcji, czy też jedynie częściowej zdatności przyjętych rozwiązań prawnych w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym względem zamierzonych bądź oczekiwanych od niego funkcji. W szczególności, z perspektywy należytej ochrony konkurencji zarówno w ujęciu publicznym, jak i prywatnym istotne jest to, aby zakaz konkurencji z art. 10 u.s. nie wywoływał skutków niezamierzonych czy negatywnych. Należy jednak uprzednio sprecyzować jakie funkcje można mu przypisać.

3.8.4. Funkcja prewencyjno-wychowawcza

Na mocy art. 10 u.s. stawiany jest przede wszystkim pożądaný wzór zachowania w postaci nakazu powstrzymania się od określonych powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Tym samym można uznać, że zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym pełni funkcję prewencyjno-wychowawczą. W ramach prewencji ogólnej (generalnej) kształtuje m.in. odpowiednie postawy *fair play* w sporcie i promuje zasady dobrego zarządzania w klubie sportowym. Stanowi to również pewien wyznacznik dla całego rynku sportowego (tzw. prewencja pozytywna). Dzięki systemowi sankcji prawnych zadaniem regulacji w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym jest również odstraszenie od ich naruszenia (czyli tzw. prewencja negatywna). Funkcja prewencji indywidualnej zakazu konkurencji z art. 10 u.s., przy wsparciu właściwych regulacji dyscyplinarnych polskiego

związku sportowego, może przejawiać się w odstraszeniu konkretnych interesariuszy klubu sportowego⁵³¹ od naruszenia tych norm prawnych (w tym ewentualnych dalszych naruszeń).

Pomijając potencjalną sankcję nieważności bezwzględnej z mocy art. 58 § 1 k.c., w kontekście zakazu konkurencji z art. 10 u.s. mamy do czynienia ze specyficzną sytuacją w zakresie podziału ról w zakresie ochrony konkurencji w sporcie. Państwo w istocie (być może nawet w sposób nie do końca zamierzony), ceduje na polskie związki sportowe, konieczność dopilnowania przestrzegania określonego w art. 10 u.s. zachowania. Jest to o tyle zaskakujące, że prawodawca nie narzuca polskim związkom sportowym konkretnych obowiązków czy zadań w tym zakresie. Stawia on jedynie *erga omnes* bezwzględny obowiązek respektowania art. 10 u.s. Przy zastrzeżeniu uprawnień nadzorczych ministra właściwego ds. kultury fizycznej względem polskich związków sportowych, w interesie polskich związków sportowych jest wypracowanie odpowiednich regulacji wewnątrzwiązkowych działających w celu ochrony konkurencji w myśl postanowień zakazu z art. 10 u.s.

Zarówno dzięki ustawowym, jak i wewnątrzwiązkowym regulacjom w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym osiągnąć jest jeszcze inny cel. Przy wsparciu pozostałych funkcji zakazu konkurencji, uświadamiany jest bowiem interes, jaki mają określone interesariusze w konieczności powstrzymania się od nawiązywania zakazanych na mocy art. 10 u.s. relacji osobowych i kapitałowych z innym klubem sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Poza sankcją nieważności z art. 58 § 1 k.c., już w ramach właściwych regulacji wewnętrznych polskich związków sportowych prezentowane są im przede wszystkim konsekwencje, których mogą uniknąć zachowując się zgodnie z normą z art. 10 u.s.

3.8.5. Funkcja represyjna

Wszelkie sankcje (tj. sankcja nieważności, sankcje dyscyplinarne, sankcje licencyjne), z tytułu lub w związku z naruszeniem zakazu określonych w art. 10 u.s. powiązań osobowych czy kapitałowych oznaczają, że regulacje w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym pełnią funkcję represyjną. Należy jednak pamiętać, że sankcje dyscyplinarne czy licencyjne wynikają nie z przepisów ustawowych, a regulacji wewnętrznych polskich związków sportowych. Oczywiście prawo do stanowienia takich norm wynika z przyznanych na mocy art. 13 u.s. praw wyłącznych polskiego związku sportowego. W zależności od tego na

⁵³¹ Tj. wspólników, akcjonariuszy, członków, członków zarządu lub władz klubu sportowego.

kogo i jakiego rodzaju sankcje zostaną nałożone przez organy dyscyplinarne polskich związków sportowych, to represję może być skierowana:

- a) bezpośrednio do majątku klubu sportowego (klubów sportowych), a co za tym idzie jedynie pośrednio do osób objętych zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s.
- b) bezpośrednio do osób objętych zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

W pierwszym rozwiązaniu do akcjonariuszy/udziałowców, członków czy też członków władz lub organów klubu sportowego może być skierowane jedynie oddziaływanie prewencyjne, a nie bezpośrednie represyjne. Jednakże, w sytuacji, gdy podlegają oni jurysdykcji organów dyscyplinarnych polskich związków sportowych, sankcje mogą bezpośrednio dotyczyć majątku tych osób. Niewykluczony jest jednak scenariusz, w którym sankcjami zostaną objęte zarówno kluby sportowe, jak i osoby powiązane z nim osobowo czy kapitałowo.

3.8.6. Funkcja restytucyjna sankcji nieważności bezwzględnej za naruszenie zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Do oceny tego czy regulacje w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym pełnią funkcję restytucyjną wymagane jest rozstrzygnięcie o zasadności automatycznego stosowania sankcji nieważności na mocy art. 58 § 1 k.c. w sytuacji naruszenia zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Jeżeli pominiemy sygnalizowane w niniejszej rozprawie ryzyko takiej konkluzji dla obrotu prawnego i uznamy taką koncepcję za słuszną, to w ten sposób jest w istocie realizowana sankcja prawna w postaci pozbawienia określonego uprawnienia (tj. uzyskania określonego powiązania osobowego czy kapitałowego) w celu przywrócenia stanu zgodnego z prawem (tzn. braku równoczesnego występowania określonych powiązań osobowych lub kapitałowych w klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie). Poprzez zastosowanie sankcji nieważności za naruszenie zakazu z art. 10 u.s. dochodzi do przywrócenia stanu poprzedniego zarówno w interesie indywidualnym (np. pozostałych akcjonariuszy klubu sportowego), jak i publicznym (np. innych klubów sportowych uczestniczących w tych samych rozgrywkach). Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym nie ma funkcji kompensacyjnej, w tym znaczeniu, że nie został zastrzeżony żaden obowiązek przywracania równowagi majątkowej

między podmiotem naruszającym ten zakaz a innymi uczestnikami rynku sportowego (konkurentami, a tym bardziej konsumentami (np. kibicami)). W związku z naruszeniem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. nie została bowiem wprowadzona sankcja prawna w postaci obowiązku usunięcia skutków zachowania sprzecznego z tą normą prawną albo obowiązku do niego podobnego, w tym obowiązku wydania bezpodstawnie uzyskanych korzyści w wyniku naruszenia tego przepisu. Nie ogranicza to jednak dochodzenia przedmiotowych roszczeń przez podmioty poszkodowane działaniami sprzecznymi z *ratio legis* art. 10 u.s.

3.8.7. Funkcja przymuszająca (egzekucyjna) przepisów licencyjnych a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.

Bardzo interesujące jest to, że w ramach procedury licencyjnej, klub sportowy zamierzający uczestniczyć w danych rozgrywkach sportowych na ogół musi przedstawić szereg dokumentów czy oświadczeń m.in. na temat istniejących powiązań osobowych czy kapitałowych z innymi klubami, a także szczegółowej struktury prawnej grupy kapitałowej wnioskodawcy. Takie informacje, w dużej mierze mogą pozwolić organom licencyjnym na ocenę czy w odniesieniu do danego klubu sportowego nie zachodzą zakazane powiązania, o których mowa w art. 10 u.s. Można więc zauważyć pewną analogię pomiędzy wewnątrzwiązkowymi przepisami licencyjnymi a zakazem konkurencji z art. 10 u.s. Wspomniane przepisy licencyjne służą funkcji egzekucyjnej zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, tzn. mają wymuszać przestrzeganie zakazu określonych powiązań osobowych i kapitałowych ciążyący na podmiotach określonych w art. 10 u.s.

3.8.8. Pozostałe funkcje zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Po dokonaniu analizy istoty regulacji w przedmiocie ochrony konkurencji w polskim klubie sportowym, w szczególności przez prymat specyfiki sportu, zakazowi konkurencji z art. 10 u.s., można przypisać szereg cech szczególnych z perspektywy sportu, w tym rynku sportowego. Wśród nich możemy wyróżnić następujące funkcje:

- a) ochronną,
- b) stabilizacyjną,
- c) dynamizującą.

Przede wszystkim pełni on funkcję ochronną. Eliminuje bowiem potencjalne ryzyka dla uczciwości i przejrzystości rozgrywek sportowych. Celem ustanowienia tego zakazu jest więc m.in. ochrona idei fair play. Z perspektywy przebiegu rywalizacji sportowej, stanowiącej istotę sportu, troska o te wartości powinna przede wszystkim przyświecać ocenie regulacji w przedmiocie ochrony konkurencji w sporcie.

Poprzez wymóg respektowania odpowiedniej transparentności w strukturze właścicielskiej i zarządczej zakaz konkurencji z art. 10 u.s. pełni także funkcję stabilizacyjną dla utrwalania zasad dobrego zarządzania w sporcie. Należy podkreślić, że jest to jedyna funkcja tej regulacji, która została wskazana przez projektodawcę.

Biorąc jednak pod uwagę ogromną dynamikę procesów zachodzące w ostatnich latach w sporcie (w tym jego profesjonalizację oraz komercjalizację), nie można w mojej ocenie pomijać ekonomicznego aspektu związanego z art. 10 u.s. W myśl koncepcji ekonomicznej analizy prawa za cel regulacji prawnej (w szczególności w przedmiocie ochrony konkurencji, a więc w tym zakazu z art. 10 u.s.), należy uznać efektywność ekonomiczną, czyli umożliwienie maksymalizacji dobrobytu. Specyfika zagadnienia będącego przedmiotem regulacji art. 10 u.s. jest wysoce interesująca. Poza kwestiami związanymi z postulatami idei fair play, istotne są wspomniane kwestie zachowania transparentnej struktury organizacyjno-zarządczej klubu sportowego. Z racji tego, że ten przepis w dużej mierze odnosi się jednak do działalności gospodarczej związanej ze sportem, to postulat efektywności ekonomicznej nakazuje w istocie wypracowanie takich instrumentów prawnych, które nie zatrzymywałyby rozwoju sportu. Wobec tego nie powinna ona zaburzać możliwości rozwoju sportu (tzn. być sprzeczna z funkcją dynamizującą).

3.8.9. Funkcje zakazu konkurencji a prawidłowość ich realizacji

Zakaz konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s., w szczególności w obliczu podnoszonych w niniejszej pracy błędów (lub braków) legislacyjnych, w mojej ocenie nie jest w stanie zapewniać optymalnego poziomu realizacji wspomnianych wcześniej funkcji, w tym optymalnego poziomu ochrony konkurencji w sporcie. Poprzez niedostosowany zakres podmiotowy i przedmiotowy w istocie nie gwarantuje on w pełni należytej ochrony konkurencji w sporcie. Ponadto w wyniku bezwzględnego zakazu występowania określonych powiązań w szeregu sytuacji, które nie stanowią zagrożenia dla obrotu prawnego, w tym konkurencji i konsumentów, ograniczane są potencjalne możliwości rozwoju sportu. Całkowicie

wykluczone (i to niezależnie od konkretnych okoliczności) jest choćby równoczesne zainwestowanie prywatnego kapitału w inny klub sportowy przez podmioty już funkcjonujące na tym rynku (tj. powiązane osobowo czy kapitałowo w określony sposób z innym klubem sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie).

Wydaje się, że tak dalece zakreślony zakres podmiotowy i przedmiotowy bezwzględnego zakazu konkurencji z art. 10 u.s., abstrahując nawet od podnoszonych w niniejszej rozprawie luk prawnych tego przepisu, wydaje się dowodzić istnienia braku należytej równowagi. Przy uwzględnieniu m.in. automatycznej sankcji nieważności z art. 58 § 1 k.c., brakuje bowiem zachowania należytej proporcji pomiędzy poziomem ochrony interesu publicznego, a potrzebą ochrony interesu prywatnego. Ponadto dostrzegalny jest w mojej ocenie brak komplementarności pomiędzy obecną redakcją zakazu konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s., a funkcjami tego zakazu. Brak dywersyfikacji zakresu jego zastosowania, w zależności choćby od rodzaju współzawodnictwa sportowego w danym sporcie, w mojej ocenie blokuje potencjalne możliwości rozwoju klubu sportowego (w tym jego właścicieli) niezagrażające uczciwości rywalizacji sportowej. Można nawet skonkludować, że element prewencyjny i represyjny tej regulacji ogranicza w pewnym aspekcie zdolność zdynamizowania rynku sportowego w ramach odpowiedniego skorzystania z walorów coraz bardziej popularnego na świecie modelu *multi-club ownership*. Tym samym regulacja z art. 10 u.s., w połączeniu z sankcją prawną z art. 58 § 1 k.c., nie służą w pełni wszechstronnej (tzn. kompleksowej, całościowej) ochronie poszczególnych wartości, w których interesie powinny być stanowione normy prawne w zakresie ochrony konkurencji w sporcie.

3.9. Ocena *ad casum* określonych relacji pod kątem zgodności z art. 10 u.s.

W mojej ocenie obecna regulacja zakazu konkurencji z art. 10 u.s. ma wybitnie prewencyjny charakter, który apriorycznie całkowicie przekreśla możliwość wystąpienia określonych relacji osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Nie ma w niej bowiem żadnego kryterium ocennego, które pozwalałoby na przeanalizowanie zaistnienia pewnych powiązań osobowych czy kapitałowych pod kątem realnego wpływu tych samych podmiotów na różne kluby sportowe uczestniczące we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

O ile całkowicie rozumiem odgórne wyznaczenie pewnych ram prawnych, których przekroczenie stanowi zagrożenie dla uczciwości rywalizacji sportowej, to jednak specyfika sportu, a także okoliczności i realnych skutków danych powiązań powinna być w sytuacjach mniej oczywistych analizowana *ad casum*. Obecne przepisy nie wprowadzają możliwości jakiegokolwiek odstępstwa od zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Być może zasadnym byłoby przyznanie takiego uprawnienia ministrowi właściwemu ds. kultury fizycznej. Taka kompetencja mogłaby być ewentualnie również delegowana na polskie związki sportowe. O wiele bardziej znają one realia danego sportu oraz mają lepszy ogląd danej sytuacji prawno-faktycznej. Wynika to z bezpośredniego strukturalnego nadzoru nad klubami sportowymi z racji członkostwa tych klubów we właściwym polskim związku sportowym. Wyobrażam sobie taki scenariusz, że w ramach postępowania licencyjnego dany polski związek sportowy mógłby mieć stosowne uprawnienia do identyfikacji nie tylko samego występowania określonych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi (bądź zamierzającymi uczestniczyć) we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, ale także ich potencjalnych skutków. Przesłanka ocenna ochrony *ratio legis* art. 10 u.s. (czyli zagrożenia uczciwości danej rywalizacji sportowej, w tym interesów innych klubów sportowych) mogłaby determinować możliwość uczestnictwa tych klubów sportowych (bądź jednego z tych klubów) w danych rozgrywkach. Minister właściwy ds. kultury fizycznej mógłby mieć stosowne uprawnienia nadzorcze, aby czuwać nad właściwym stosowaniem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. przez poszczególne polskie związki sportowe. Zastrzeżenie takich uprawnień powodowałoby, że nawet przy rozbieżnej praktyce stosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s. w ramach poszczególnych polskich związków sportowych, nadal byłby zapewniony właściwy instrument prawny do ochrony przed nadużyciami w tej materii.

3.10. Zakaz konkurencji w przepisach k.s.h. a zakaz konkurencji z art. 10 u.s.

3.10.1. Główne źródła zakazu konkurencji

Zakaz konkurencji nie jest jednak instrumentem prawnym zastrzeżonym wyłącznie w odniesieniu do klubów sportowych. Rywalizacja podmiotów konkurencyjnych na danym rynku czy potrzeba ochrony interesu spółki przed nieuczciwymi działaniami jej członków zarządu czy wspólników nie są tylko domeną działalności sportowej. Należy pamiętać, że przepisy dotyczące zakazu konkurencji są zastrzeżone przede wszystkim w przepisach

k.s.h.⁵³² odnoszących się do każdej z form spółki prawa handlowego. Tym samym, uwzględniając stosowne modyfikacje w zależności od konkretnej formy prawnej, dotyczą one spółek handlowych *in genere*, tj. niezależnie od przedmiotu ich działalności⁵³³.

Oczywiście zakaz konkurencji to również ważny aspekt wynikający z przepisów Kodeksu Pracy⁵³⁴ lub bezpośrednio z poszczególnych indywidualnych umów z danymi kluczowymi przedstawicielami klubu i to niezależnie od formy współpracy/zatrudnienia (tj. umowy o pracę czy umowy cywilnoprawnej, w tym zawieranej w ramach prowadzonej jednoosobowej działalności gospodarczej). Jednakże m.in. z racji dużej dowolności stron umowy w przedmiocie kształtowania zakresu zakazu konkurencji i jego umownych konsekwencji, a także faktu, że stanowi on uzupełniający charakter względem regulacji ustawowych czy związkowych, umowny zakaz konkurencji wykracza poza tematykę niniejszej pracy.

Celem prowadzenia dalszych szczegółowych badań na temat zasadności wprowadzenia osobnego zakazu konkurencji na mocy art. 10 u.s., a także jego relacji z ogólnymi zakazami konkurencji zastrzeżonymi w poszczególnych przepisach k.s.h., niezbędne jest właściwe zrozumienie samej istoty ogólnego zakazu konkurencji w obrocie prawnym. Ta wiedza pozwoli prawidłowo ocenić m.in. czy art. 10 u.s. jest w istocie swoistym *superfluum* przepisów k.s.h. dotyczących zakazów konkurencji w spółkach prawa handlowego, czy może jednak stanowi niezbędne uzupełnienie stanu prawnego z punktu widzenia interesów całego sportu, a także poszczególnych jest uczestników. Ponadto stanowić ona będzie ważne wzbogacenie perspektywy oceny prawnej istoty i funkcji zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

3.10.2. Ogólne informacje na temat zakazu konkurencji w spółkach prawa handlowego

Tytułem niezbędnego wprowadzenia należy wyjaśnić, że na pojęcie zakazu konkurencji (*in genere*) składają się w istocie poniższe obowiązki⁵³⁵, tj.:

⁵³² Zob. przepisy dot. spółki jawnej (tj. art. 56, 57 oraz art. 69 k.s.h. (które stosuje się odpowiednio do innych spółek osobowych), spółki z ograniczoną odpowiedzialnością (art. 209 i 211 k.s.h., prostej spółki akcyjnej (tj. art. 300⁵⁵ k.s.h.) oraz spółki akcyjnej (tj. art. 377 i 380 k.s.h.).

⁵³³ Wobec tego z punktu widzenia k.s.h. zakres zakazu konkurencji będzie miał taki sam w odniesieniu do klubu sportowego w formie spółki akcyjnej, czy spółki akcyjnej zajmującej się działalnością mleczarką.

⁵³⁴ Zob. przepisy zawarte w Rozdziale IIa Zakaz konkurencji Kodeksu Pracy (tj. art. 101¹ – art. 101⁴ Ustawy z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1510 ze zm.).

⁵³⁵ K. Kopaczyńska-Pieczniak [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks spółek handlowych. Tom I. Komentarz do art. 1-150*, Warszawa 2017.

- 1) obowiązek powstrzymania się od działalności sprzecznej z interesami spółki, czyli tzw. obowiązek lojalności⁵³⁶ oraz
- 2) obowiązek przestrzegania zakazu zajmowania się interesami konkurencyjnymi, przy czym ten zakaz może przybrać formę:
 - a) zakazu prowadzenia działalności konkurencyjnej oraz
 - b) zakazu uczestniczenia w innej spółce konkurencyjnej.

Prima facie te dwa powyższe obowiązki mogą wydawać się tożsame. Jednakże wspomniany w pkt. 2 powyżej obowiązek przestrzegania zakazu zajmowania się interesami konkurencyjnymi stanowi szczególnie przejaw obowiązku lojalności w spółce handlowej. Polega on w istocie na zabronieniu dokonywania tylko tych czynności sprzecznych z interesem spółki, które wiążą się z konkurencyjnym współuczestniczeniem na danym rynku⁵³⁷. Wobec tego działalność konkurencyjna jest pojęciem węższym aniżeli działalność sprzeczna z interesami spółki.

Należy nadmienić, że obowiązek powstrzymania się od wszelkiej działalności sprzecznej z interesami spółki wynika już z samej definicji legalnej „umowy spółki handlowej”. Na mocy tejże umowy wspólnicy albo akcjonariusze zobowiązują się m.in. dążyć do osiągnięcia wspólnego celu⁵³⁸. Z tego względu przedmiotowy nakaz stanowi jednocześnie emanację natury stosunku spółki handlowej oraz jej celów, jak i jedno z podstawowych zobowiązań odpowiednio wspólnika albo akcjonariusza⁵³⁹. Ogólny zakaz konkurencji zastrzeżony w przepisach k.s.h. odnosi się więc zarówno do działalności wewnątrz danej spółki handlowej, jak i na zewnątrz.

Jeśli chodzi z kolei o zestawienie zakazu prowadzenia działalności konkurencji oraz zakazu uczestniczenia w spółce konkurencyjnej, to należy zwrócić uwagę na inną ważną kwestię, która będzie miała znaczenie pod kątem wykładni zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Zakaz prowadzenia działalności konkurencyjnej odnosi się do aktywnej roli osoby obowiązanej do jego przestrzegania (choć niekoniecznie wypełnianej osobiście⁵⁴⁰). Z kolei zakaz

⁵³⁶ Zob. szerzej na temat obowiązku lojalności: K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Zakaz konkurencji w świetle przepisów kodeksu handlowego*, Rejent 1993, nr 12, s. 35 i n. oraz K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Uwagi na tle uregulowania zakazu konkurencji w kodeksie spółek handlowych*, Rejent 2003, nr 6, s. 117 i n.

⁵³⁷ Zob. A. Kidyba, komentarz do art. 56 k.s.h. [w:] M. Dumkiewicz, A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, LEX.

⁵³⁸ Zob. art. 3 k.s.h.

⁵³⁹ Zob. również wyrok SA w Warszawie z dnia 3 lutego 2009 r., sygn. akt I ACa 550/08, LEX nr 1120153.

⁵⁴⁰ Por. J. P. Naworski [w:] R. Potrzebszcz, T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2, 2011, s. 366, Nb 19 oraz A. Szajkowski, M. Tarska, A. Szumański [w:] S. Sołtysiński, A. Szajkowski,

uczestniczenia w spółce konkurencyjnej referuje do biernej postawy danego podmiotu (czyli samego uczestnictwa osobowego czy kapitałowego, które nie wymaga żadnej aktywności ze strony podmiotu obowiązanej do przestrzegania zakazu konkurencji). Zakaz konkurencji z art. 10 u.s. (ale także z art. 15 § 9 Statutu PZPN) ma bowiem formułę zakazu określonego uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

W obliczu przedmiotowych rozważań istotne jest ustalenie jak należy interpretować pojęcie „konkurencji” czy „konkurenta” w kontekście ogólnych przepisów regulujących zakaz konkurencji. Pozwoli to przede wszystkim zrozumieć istotę tego zakazu, a ponadto prawidłowo ustalić jego zakres podmiotowy i przedmiotowy. Jest to punkt wyjścia do przeprowadzenia dalszych badań, które przyczynią się do skonfrontowania regulacji ogólnych w przedmiocie zakazu konkurencji z art. 10 u.s. W sporcie, z racji oczywistej rywalizacji sportowej, pojęcie konkurencji może być instynktownie rozumiane jedynie w sensie dosłownym (np. jako rywalizujący w danych rozgrywkach inny klub sportowy). Istnieje zatem ryzyko utraty ogólnej perspektywy całego rynku sportowego, w tym roli, znaczenia i potrzeby ochrony interesów innych jego uczestników (np. pośrednicy transakcyjni, związki sportowe, związki sportowców, organizatorzy rozgrywek sportowych itp.), których interesy mogą w określonych sytuacjach być konkurencyjne.

Zgodnie z definicją legalną zastrzeżoną w przepisach ustawy o ochronie konkurencji i konsumentów⁵⁴¹, za „konkurentów” należy uznać przedsiębiorców, którzy wprowadzają lub mogą wprowadzać albo nabywają lub mogą nabywać, w tym samym czasie, towary na rynku właściwym⁵⁴². Celem wyjaśnienia należy przytoczyć, że za „rynek właściwy” rozumie się z kolei rynek towarów, które ze względu na ich przeznaczenie, cenę oraz właściwości, w tym jakość, są uznawane przez ich nabywców za substytuty oraz są oferowane na obszarze, na którym, ze względu na ich rodzaj i właściwości, istnienie barier dostępu do rynku, preferencje konsumentów, znaczące różnice cen i koszty transportu, panują zbliżone warunki konkurencji⁵⁴³.

A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Tom II. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151-300*, Warszawa 2014, s. 514, Nb 7.

⁵⁴¹ Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 275 ze zm., dalej jako „u.o.k.k.”).

⁵⁴² Zob. art. 4 pkt. 11 u.o.k.k.

⁵⁴³ Zob. art. 4 pkt. 9 u.o.k.k.

Jest to jednak ogólna definicja przyjęta z perspektywy ogólnego obrotu gospodarczego. W mojej ocenie istotę konkurencji w tak specyficznym obszarze, jakim jest sport (w tym piłka nożna), znacznie lepiej oddaje jednak definicja konkurencji przyjęta w doktrynie prawniczej. Zgodnie z nią konkurencja rozumiana jest jako rywalizacja lub współzawodnictwo, z którymi wiąże się sprzeczność czy też kolizja interesów⁵⁴⁴. Wspomniane cechy stanowią emanację ducha rywalizacji sportowej. To właśnie w sporcie mamy okazję do bezpośredniego i dosłownego konfrontowania się konkurentów. Wobec tego skutki pewnych zachowań naruszających interes konkurencji mogą być znacznie łatwiej i szybciej zauważalne. Jednakże jak już zostało wspomniane, poza realnymi konkurentami (rywalami sportowymi), nie można zapominać o innych uczestnikach ruchu sportowego, z którymi w konkretnych okolicznościach może dojść do wspomnianej sprzeczności czy kolizji interesów.

Kluczowe dla dalszej analizy prowadzonej w zakresie sportu (*in genere*) czy piłki nożnej (*in concreto*) będzie zatem właściwe rozumienie zakresu konkurencji. Ustalenie rynku właściwego czy zakresu sprzeczności interesów to podstawowe aspekty do wstępnego zbadania zanim stwierdzi się, że dana działalność jest konkurencyjna lub też tego czy określone zachowanie narusza obowiązek lojalności. Istotne jest zatem podkreślenie, że w aspekcie przedmiotowym konkurencja w ujęciu *sensu largo* definiowana jest w doktrynie prawniczej jako rywalizacja pomiędzy podmiotami, niezależnie od przedmiotu ich działalności, o ile działania każdego z nich wpływają lub nie są obojętne dla sytuacji pozostałych⁵⁴⁵. Dla porównania konkurencja w rozumieniu *sensu stricto* odnosi się do stosunku istniejącego pomiędzy podmiotami prowadzącymi taką samą działalność⁵⁴⁶. Analizując aspekt podmiotowy konkurencji, to w ujęciu *sensu stricto* obejmuje ona zazwyczaj rywalizację między podmiotami działającymi na tym samym szczeblu rynku (konkurencja horyzontalna) lub na różnych szczeblach rynku (konkurencja wertykalna). Z kolei konkurencja w znaczeniu *sensu largo* odnosi się do całokształtu stosunków konkurencyjnych, zachodzących zarówno w układzie

⁵⁴⁴ Zob. szeroko na temat pojęcia „konkurencja” - J. Szwaja [w:] J. Szwaja (red.), *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, Warszawa 1994, s. 6 i n.

⁵⁴⁵ Z perspektywy obrotu gospodarczego sprowadza się to do tego, że konkurencja może zachodzić między przedsiębiorcami oferującymi różne towary lub usługi (zob. szerzej K. Kopaczyńska-Pieczniak, komentarz do art. 56 k.s.h. [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks spółek handlowych (...)* op.cit., LEX).

⁵⁴⁶ Z perspektywy obrotu gospodarczego oznacza to, że konkurencja zachodzi między przedsiębiorcami oferującymi towary lub usługi takie same, podobne, substytucyjne, a w każdym razie zaspokajające te same potrzeby (zob. szerzej K. Kopaczyńska-Pieczniak, komentarz do art. 56 [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks spółek handlowych (...)* op.cit., LEX).

poziomym, jak i pionowym⁵⁴⁷. Jak widać, w zależności od wybranego ujęcia konkurencji, możemy mówić o różnym gronie podmiotów konkurencyjnych.

Jeśli chodzi o istotę zakazu konkurencji, to należy pamiętać, że zakaz zajmowania się interesami konkurencyjnymi stanowi przejaw podmiotowego ograniczenia możliwości podjęcia lub uczestniczenia w działalności gospodarczej bądź też zawodowej⁵⁴⁸. Determinuje to szereg aspektów prawnych z nim związanych, w tym przede wszystkim natury konstytucyjnej. Należy w tym zakresie podkreślić choćby konieczność wykładni zawężającej wszelkich regulacji w przedmiocie zakazu konkurencji, co ma niebagatelne znaczenie dla zakazu konkurencji z art. 10 u.s. (a tym samym z art. 15 § 9 Statutu PZPN). Kluczowym jest również fakt, że ograniczanie wolności działalności gospodarczej jest dopuszczalne tylko w drodze ustawy oraz tylko ze względu na ważny interes publiczny, a także powinno spełniać wymóg proporcjonalności⁵⁴⁹.

3.10.3. Znaczenie zakazu konkurencji w spółkach osobowych dla klubów sportowych

Działalność i interesy klubu sportowego stają się jedynie punktem odniesienia do oceny prawidłowości działań osób objętych zakresem podmiotowym zakazu konkurencji wynikającego z poszczególnych przepisów k.s.h. Zakresem podmiotowym dotyczącym zakazów konkurencji z przepisów k.s.h. nie są objęte same spółki handlowe (podobnie jak kluby sportowe w myśl art. 10 u.s.). Wobec tego nie są nimi objęte także kluby sportowe, w tym te prowadzone w formie spółek kapitałowych. Należy jednak pamiętać, że określone funkcje w klubie sportowym mogą sprawować osoby będące równocześnie np. wspólnikami spółek osobowych. Tym samym, przy dokonywaniu kompleksowej analizy zakresu zakazu konkurencji w klubach sportowych (piłkarskich) nie można pominąć przepisów k.s.h. w przedmiocie zakazu konkurencji w spółkach osobowych.

⁵⁴⁷ K. Kopaczyńska-Pieczniak, komentarz do art. 56 k.s.h. [w:] A. Kidyba (red.), *Kodeks spółek handlowych. Tom I. Komentarz do art. 1-150*, Warszawa 2017, LEX.

⁵⁴⁸ Zob. M. Bielecki, *Podstawowe przejawy obowiązywania zasady lojalności*, Pr. Sp. 2005, nr 4, s. 21.

⁵⁴⁹ Na temat zasady wolności działalności gospodarczej zob. szerzej m.in. C. Kosikowski, *Zasada wolności działalności gospodarczej*, [w:] W. Sokolewicz (red.), *Zasady podstawowe polskiej Konstytucji*, Warszawa 1998, s. 220. czy C. Kosikowski, *Wolność gospodarza w prawie polskim*, Warszawa 1995, s. 28 i n.

W odniesieniu do wspólników spółek osobowych, z perspektywy przepisów dotyczących zakazu konkurencji w spółkach osobowych (tj. art. 56, 57 i 69 k.s.h.⁵⁵⁰) należy badać czy ich działalność w klubie sportowym nie będzie działalnością sprzeczną z interesem danej spółki osobowej⁵⁵¹. W szczególności należy zastanowić się czy klub sportowy nie stanowi spółki konkurencyjnej dla spółki osobowej, której są wspólnikami⁵⁵². Wspólnik spółki osobowej (z zastrzeżeniem wyjątku z art. 121 § 3 k.s.h.) obowiązany jest bowiem powstrzymać się od wszelkiej działalności sprzeczej z interesami spółki. Ponadto nie może on, bez wyraźnej lub domniemanej zgody pozostałych wspólników, zajmować się interesami konkurencyjnymi, w szczególności uczestniczyć w spółce konkurencyjnej jako wspólnik spółki cywilnej, spółki jawnej, partner, komplementariusz lub członek organu spółki⁵⁵³. W przypadku naruszenia ww. zakazu konkurencji każdy z pozostałych wspólników ma prawo żądać wydania spółce korzyści, jakie osiągnął wspólnik naruszający ten zakaz, a także naprawienia wyrządzonej jej szkody⁵⁵⁴. Jednakże czas na skuteczne dochodzenie takich roszczeń może być relatywnie krótki. Zgodnie ze zdaniem drugim art. 57 k.s.h. powyższe roszczenia przedawniają się z upływem sześciu miesięcy od dnia, gdy wszyscy pozostali wspólnicy dowiedzieli się o naruszeniu zakazu, nie później jednak niż z upływem trzech lat.

Należy również pamiętać o pewnych ogólnych uprawnieniach wspólników, które choć nie są wyraźnie zastrzeżone na wypadek naruszenia zakazu konkurencji, to mogą mieć w takim przypadku zastosowanie. Każdy wspólnik może bowiem, niezależnie od postanowień umowy spółki, z ważnych powodów żądać rozwiązania spółki przez sąd. Z kolei w sytuacji, gdy ważny powód zaistnieje po stronie jednego ze wspólników, to sąd może na wniosek pozostałych

⁵⁵⁰ Zgodnie z art. 69 k.s.h. w okresie likwidacji spółki jawnej (przy czym ten przepis ma również odpowiednie zastosowanie do pozostałych spółek osobowych) zakaz konkurencji o obowiązuje tylko osoby będące likwidatorami.

⁵⁵¹ Należy nadmienić w kontekście spółek osobowych, że choć regulacja zakazu konkurencji zawarta została w przepisach o spółce jawnej (art. 56 i 57 k.s.h.), to te przepisy znajdują odpowiednie zastosowanie także do innych spółek osobowych, tj. do spółki partnerskiej (poprzez odesłanie z art. 89 k.s.h.), spółki komandytowej (poprzez odesłanie z art. 103 § 1 k.s.h.) oraz do komplementariuszy w spółce komandytowo-akcyjnej (poprzez odesłanie z art. 126 § 1 pkt 1 k.s.h.). O ile umowa spółki nie stanowi inaczej, zakaz konkurencji nie dotyczy jednak w myśl art. 121 § 3 k.s.h. wspólników spółki komandytowej o pasywnym statusie w spółce (tzn. nieposiadających prawa prowadzenia spraw lub reprezentacji spółki). W spółce partnerskiej, w której został powołany zarząd odpowiednie zastosowanie na mocy art. 97 § 2 k.s.h. ma zakaz konkurencji ciążyący na członkach zarządu spółki z o.o. z art. 211 k.s.h. Tym samym członkowie zarządu spółki partnerskiej nie mogą natomiast bez zgody tej spółki zajmować się interesami konkurencyjnymi ani też uczestniczyć w konkurencyjnych podmiotach.

⁵⁵² Mając na uwadze fakt, iż spółka osobowa z racji braku osobowości prawnej nie może być klubem sportowym z perspektywy przepisów u.s., to z pewnością takie przypadki będą rzadkością. Jednakże nie jest wykluczone, że dla spółki osobowej (np. prowadzącej działalność pośrednictwa transakcyjnego w danym sporcie) działalność klubu sportowego może okazać się w pewnych obszarach działalnością konkurencyjną (np. rywalizacja w pozyskiwaniu scoutów na potrzeby identyfikacji młodych talentów).

⁵⁵³ Zob. art. 56 § 1 i 2 k.s.h.

⁵⁵⁴ Zob. art. 57 k.s.h.

wspólników orzec o wyłączeniu tego wspólnika ze spółki⁵⁵⁵. Naruszenie zakazu konkurencji z art. 10 u.s., a w szczególności wykorzystanie wspomnianych w tym przepisie powiązań do działań sprzecznych z interesem spółki, w mojej ocenie z całą pewnością może w określonych okolicznościach być potraktowane jako ważny powód do wyłączenia danego wspólnika.

Jednakże regulacje dotyczące zakazu konkurencji w spółkach osobowych tylko pośrednio dotyczą klubów sportowych. Wobec tego głównym przedmiotem badań podejmowanych w przedmiotowym kontekście będą przepisy dotyczące zakazu konkurencji w spółkach kapitałowych, które z kolei mogą bezpośrednio dotyczyć części klubów sportowych⁵⁵⁶. Należy pamiętać, że spółki kapitałowe spełniają wymóg osobowości prawnej zastrzeżony w art. 3 ust. 2 u.s., który jest niezbędny do tego, aby być „klubem sportowym” w rozumieniu przepisów u.s.

3.10.4. Znaczenie zakazu konkurencji w spółkach kapitałowych dla klubów sportowych

Poza przypadkami indywidualnych właścicieli klubów piłkarskich występujących w tej roli jako osoby fizyczne, to spółki kapitałowe, z racji swojej specyfiki, mają w teorii największy potencjał do angażowania się (zwłaszcza przy wsparciu kilku podmiotów) w uczestnictwo kapitałowe, a w konsekwencji na ogół również osobowe, w klubach piłkarskich w Polsce. Jak już zostało wspomniane, analiza zakazu konkurencji z perspektywy spółek kapitałowych jest o tyle istotna, że same kluby sportowe mogą działać w formie spółek kapitałowych, a nie osobowych. Z uwagi na wymóg posiadania osobowości prawnej przez kluby sportowe, bezpośrednio w ich kontekście, można mówić o zakazie konkurencji ustanowionym na mocy przepisów k.s.h. właściwych dla poszczególnych spółek kapitałowych. Wobec tego ogólne przepisy dotyczące zakazu konkurencji w spółkach kapitałowych mają *ex lege* bezpośrednie odniesienie do istotnej części klubów sportowych.

Zainteresowanie tym przedmiotem badań potęguje jeszcze fakt, że w skład lig zawodowych (a więc m.in. w rozgrywkach piłkarskiej Ekstraklasy) mogą wchodzić jedynie kluby sportowe działające w formie spółki akcyjnej lub spółki z ograniczoną odpowiedzialnością⁵⁵⁷. W rezultacie przedmiotowe przepisy k.s.h. będą miały zastosowanie np.

⁵⁵⁵ Zob. art. 63 k.s.h.

⁵⁵⁶ Tj. mogą bezpośrednio dotyczyć klubów sportowych prowadzonych w formie którejkolwiek ze spółek kapitałowych.

⁵⁵⁷ Zob. art. 15 ust. 3 u.s.

do klubów sportowych uczestniczących w ligach zawodowych. Na przykładzie piłki nożnej oznacza to *de facto*, że przedmiotowe zakazy będą miały zastosowanie do najbardziej kluczowych podmiotów na rynku piłkarskim. Należy podkreślić, że dotyczą one nie tylko istotnych członków PZPN, ale przede wszystkim podmiotów o największym potencjale inwestycyjnym. W kontekście olbrzymiej popularności piłki nożnej w Polsce, może to mieć również niebagatelne znaczenie z perspektywy strategicznej części rynku sportowego w Polsce.

Mimo że po wprowadzeniu do obrotu prawnego prostej spółki akcyjnej, prawodawca nie dodał tej formy do katalogu dopuszczalnych form prawnych klubów sportowych występujących w ligach zawodowych, to nic nie wyklucza tego, żeby prosta spółka akcyjna również była akcjonariuszem lub udziałowcem w takich klubach. Wobec tego, zakaz konkurencji ustanowiony w przepisach k.s.h. w odniesieniu do tej formy prawnej również zostanie poddany przedmiotowej analizie.

Zgodnie z przedmiotowymi przepisami k.s.h.⁵⁵⁸ w każdej z form prawnych, w której mogą być prowadzone spółki kapitałowe, członkowie zarządu (albo dyrektor w przypadku prostej spółki akcyjnej, w której zamiast zarządu została ustanowiona rada dyrektorów⁵⁵⁹) nie mogą bez zgody spółki zajmować się interesami konkurencyjnymi ani też uczestniczyć w spółce konkurencyjnej w roli wspólnika spółki cywilnej, wspólnika spółki osobowej lub członka organu spółki kapitałowej bądź uczestniczyć w innej konkurencyjnej osobie prawnej jako członek organu. Zakaz ten obejmuje także udział w konkurencyjnej spółce kapitałowej, w przypadku posiadania w niej przez członka zarządu co najmniej 10% udziałów albo akcji bądź prawa do powołania co najmniej jednego członka zarządu (albo dyrektora wchodzącego w skład rady dyrektorów w prostej spółce akcyjnej). Na mocy przedmiotowych przepisów k.s.h. dokonano zatem wyliczenia rodzajów zakazanych aktywności, a także enumeratywnego wskazania form uczestnictwa objętych ogólnym zakazem konkurencji w spółkach kapitałowych. Jednakże z racji tego, że przesłanka „zajmowania interesami konkurencyjnymi” jest mało precyzyjna i może w praktyce obejmować różnego rodzaju formy działalności konkurencyjnej, to prawodawca w istocie nie dookreślił w sposób enumeratywny katalogu form aktywności, które można uznać za naruszenie zakazu konkurencji. Taka precyzja została jednak zachowana przy dookreśleniu biernej formy naruszenia zakazu konkurencji, gdyż wprost zostały wymienione zakazane formy uczestnictwa osobowego i kapitałowego

⁵⁵⁸ Tj. odpowiednio zgodnie z art. 211 k.s.h. (w przypadku sp. z ograniczoną odpowiedzialności), art. 300⁵⁵ k.s.h. (w przypadku prostej spółki akcyjnej), a także z art. 380 k.s.h. (w przypadku spółki akcyjnej).

⁵⁵⁹ Zgodnie z art. 300⁵² § 1 k.s.h. w prostej spółce akcyjnej ustanawia się zarząd albo radę dyrektorów.

w spółkach konkurencyjnych. Podobnej precyzji nie nadano jednak ani w art. 10 u.s., ani w art. 15 § 9 Statutu PZPN. Co ciekawe, w przepisach k.s.h. zawarto próg dopuszczalnego uczestnictwa kapitałowego w spółce konkurencyjnej (na poziomie 10%), którego osiągnięcie dopiero oznacza naruszenie zakazu konkurencji. Ponadto za przejaw zakazanej działalności konkurencji uznano prawo do powołania co najmniej jednego członka zarządu. Należy jednak podkreślić, że te zakazy mają charakter względny, gdyż możliwe jest ich wyłączenie lub ograniczenie w trybie wyrażenia przez spółkę stosownej zgody⁵⁶⁰. Prawo do udzielenia takiej zgody z mocy wspomnianych przepisów k.s.h. przysługuje organowi uprawnionemu do powołania zarządu (albo dyrektora w prostej spółce akcyjnej, w której zamiast zarządu powołano radę dyrektorów). Zgodnie z ich treścią w umowie spółki może jednak wskazać inny właściwy organ lub podmiot, a także określać tryb udzielania zgody. W praktyce takie zmiany mogą istotnie wpłynąć na decyzję co do utrzymania wymogu przestrzegania zakazu konkurencji w danej sytuacji.

Należy zauważyć, że w przeciwieństwie do spółek osobowych, zakaz konkurencji w spółkach kapitałowych z mocy ustawy obejmuje jedynie członków zarządu (albo dyrektorów w przypadku prostej spółki akcyjnej, w której zamiast zarządu została ustanowiona rada dyrektorów). Wobec tego nie są nim objęci wspólnicy spółek kapitałowych⁵⁶¹, co znacznie ogranicza zakres podmiotowy wspomnianego zakazu. Jak słusznie zauważono w doktrynie, podjęcie przez wspólnika (akcjonariusza) działalności konkurencyjnej nie może tym samym automatycznie oznaczać jego braku lojalności. W świetle tego poglądu stanowiłoby to nieuprawnione uogólnienie, gdyż każdorazowo treść oraz ocena zakresu przedmiotowego obowiązku lojalności wspólnika (akcjonariusza), powinny być analizowane *ad casum*⁵⁶². Takie ograniczenie katalogu podmiotów obowiązanych do jego przestrzegania jest szczególnie istotne na kanwie *ratio legis* zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Brak tego przepisu powodowałby w zasadzie brak ograniczeń właścicielskich, jeśli chodzi o kluby sportowe (piłkarskie), a tym samym zwiększałby ryzyko zmonopolizowania tego rynku przez jeden podmiot właścicielski.

⁵⁶⁰ Zob. odpowiednio treść warunku zastrzeżonego w art. 211 k.s.h., art. 300⁵⁵ k.s.h., a także art. 380 k.s.h. Jednakże, należy zwrócić uwagę, że już w samej umowie prostej spółki akcyjnej możliwe jest wyłączenie lub zmodyfikowanie zakazu konkurencji wynikającego z art. 300⁵⁵ § 3 k.s.h. Jak słusznie zauważa się w doktrynie przepis ten ma charakter dyspozytywny, co wynika z brzmienia art. 300⁵⁵ § 3 zdanie pierwsze *in fine* k.s.h. (tak M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, art. 300(55), LEX 2020)

⁵⁶¹ Jak słusznie na gruncie spółki z ograniczoną odpowiedzialnością zauważył SA w Białymstoku w wyroku z dnia 2 października 2019 r. (sygn. akt I AGa 65/19, LEX nr 2753772) – w przepisach k.s.h. nie przewidziano zakazu konkurencji dla wspólników spółek z ograniczoną odpowiedzialnością i uregulowano go jedynie w odniesieniu do członków zarządu spółki (tj. w art. 211 k.s.h.).

⁵⁶² Zob. szerzej A. Kidyba, *Zasada lojalności stron stosunków cywilnoprawnych*, op.cit., s. 10 i n.; M. Romanowski, *Obowiązek lojalności w spółkach kapitałowych – kilka refleksji*, op.cit., s. 22–23.

Istotnym instrumentem prawnym służącym eliminowaniu konfliktu interesów w spółkach kapitałowych, który może pojawić się przy wykonywaniu funkcji członka zarządu (czy dyrektora w prostej spółce, w której zamiast zarządu ustanowiono radę dyrektorów), są regulacje art. 209 k.s.h. (dot. spółki z ograniczoną odpowiedzialnością), art. 300⁵⁵ § 1 k.s.h. (dot. prostej spółki akcyjnej) oraz art. 377 k.s.h. (dot. spółki akcyjnej). Mają one tym większe znaczenie, że są to przepisy o charakterze bezwzględnie obowiązującym i nie mogą być wolą stron zmienione⁵⁶³. W myśl tych przepisów, w przypadku zaistnienia sprzeczności interesów spółki z interesami członka zarządu (czy dyrektora w prostej spółce, w której zamiast zarządu ustanowiono radę dyrektorów), jego współmałżonka, krewnych i powinowatych do drugiego stopnia oraz osób, z którymi jest powiązany osobiście ciężą na takiej osobie dwa skorelowane ze sobą obowiązki prawne. Pierwszy z nich dotyczy ujawnienia takiej sprzeczności interesów, zaś drugi wstrzymania się od udziału w rozstrzygnięciu takich spraw. Jest to bardzo ważna regulacja, gdyż w praktyce obrotu mogą zaistnieć sytuacje, w których tak ważne strategicznie osoby dla spółki jak członek zarządu (czy dyrektor w prostej spółce akcyjnej), przy podejmowaniu decyzji dotyczących spółki, musieliby dokonywać wyboru między interesem spółki a interesem własnym (osobistym) lub interesem osób, z którymi łączy go określone więzi rodzinne lub osobiste. Naturalnie mogłoby to wpłynąć na sam proces decyzyjny i konsekwencji przyczynić się do powstania szkody dla spółki. Powyższe nakazy stanowią doskonały dowód na to, że absolutnym priorytetem dla członka zarządu (czy dyrektora w prostej spółce akcyjnej) przy prowadzeniu spraw i reprezentacji spółki powinien być wyłącznie interes tej spółki⁵⁶⁴.

Z zasady swobody umów (art. 2 k.s.h. w zw. z art. 353¹ k.c.) wynika, że w zakresie dyspozytywnym przedmiotowych przepisów k.s.h. w przedmiocie zakazu konkurencji, możliwe jest ich odmienne uregulowanie w umowie spółki. Możliwe jest bowiem wprowadzenie rozszerzonego zakresu podmiotowego czy przedmiotowego zakazu konkurencji⁵⁶⁵. Wspominanym zakazem (niezależnie od jego zakresu) na mocy stosownych postanowień umowy spółki mogą zostać objęci nie tylko członkowie zarządu, ale także inni przedstawiciele spółki (np. członkowie organu nadzoru, współnicy czy prokurenci). Jednakże dopuszczalne prawnie są również sytuacje, w których odpowiednio żadna z tych osób (w tym również żaden z członków zarządu) nie zostanie objęty zakazem konkurencji, bądź zostaną nim

⁵⁶³ Zob. komentarz do art. 209 k.s.h. [w:] M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, LEX.

⁵⁶⁴ Zob. m.in. wyrok SN z dnia 24 lipca 2014 r., sygn. akt II CSK 627/13, LEX nr 1545031.

⁵⁶⁵ W doktrynie przyjmuje się, że nie można uznać za dopuszczalne udzielenie w umowie spółki (statucie) zgody ogólnej na zajmowanie się interesami konkurencyjnymi czy uczestnictwo w podmiotach konkurencyjnych (zob. M. Bielecki, *Podstawowe przejawy obowiązywania zasady lojalności*, Prawo Spółek 2005, nr 4, s. 20).

objęte jedynie konkretne osoby sprawujące daną funkcję (czyli np. wybrani członkowie zarządu)⁵⁶⁶. Niezależnie jednak od ewentualnego zwolnienia z tych obowiązków, norma prawna z art. 10 u.s. ma charakter bezwzględnie wiążący, wobec czego wszelkie wyłączenia lub ograniczenia tego zakazu (zarówno podmiotowe, jak i przedmiotowe) dokonywane w umowie spółki będą bezskuteczne.

3.10.5. Istota zakazu konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s. na tle ogólnych przepisów zakazu konkurencji w spółkach prawa handlowego

Przekładając ogólne rozważania na temat zakazu konkurencji na obszar działalności klubów sportowych, należy odnieść się do kilku ważnych aspektów natury prawnej. Nie można jednak zapomnieć o specyfice sportu, przez której pryzmat należy interpretować pewne zagadnienia czy okoliczności. Dla lepszego ustrukturyzowania prezentacji wyników i wniosków z analizy badawczej należy je podzielić z jednej strony na rozważania dotyczące aspektów z zakresu prawa handlowego i cywilnego, a z drugiej - prawa konkurencji.

Jedną z podstawowych różnic w porównaniu do regulacji przepisów k.s.h. jest to, że zakaz konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s. ma charakter bezwzględnie wiążący (*iuris cogentis*)⁵⁶⁷. W praktyce oznacza to, że odmiennie aniżeli na gruncie art. 211 k.s.h., art. 300⁵⁵ k.s.h. czy art. 380 k.s.h. kluby sportowe działające w formie spółek kapitałowych nie mogą same zdecydować się o zwolnieniu członków zarządu (lub też dyrektora w prostej spółce akcyjnej) z tego obowiązku. Jest to więc istotny i niejako „niewzruszalny” instrument ochrony prawnej zarówno klubów sportowych, jak i poszczególnych uczestników rynku, na którym działają.

Ponadto bardzo istotne różnice zachodzą w zakresie zastosowania tych przepisów. Wbrew poszczególnym regulacjom zakazu konkurencji zastrzeżonym w przepisach k.s.h., norma prawna z art. 10 u.s. odnosi się w istocie nie tylko do wspólników czy członków zarządu (czy też dyrektora w prostej spółce akcyjnej), ale także do pozostałych członków organów/władz (np. członków rad nadzorczych czy komisji rewizyjnych). Ponadto z racji tego, że klub sportowy może działać w formie prawnej innej niż forma spółki kapitałowej, reguluje

⁵⁶⁶ Dana spółka może udzielać zgody na zajmowanie się interesami konkurencyjnymi, czy uczestnictwo osobowe lub kapitałowe w spółce konkurencyjnej. Z punktu widzenia ochrony sportu, w tym poszanowania idei *fair play*, taki stan prawny groziłby naruszeniem interesu pozostałych uczestników danego rynku sportowego.

⁵⁶⁷ Należy jednak zauważyć, że bezwzględnie wiążący charakter mają przepisy k.s.h. wprowadzające obowiązek powstrzymania się od działalności sprzecznej z interesem spółki (zob. art. 56 k.s.h.)

on choćby kwestię zaangażowania danego podmiotu w roli członka klubu sportowego działającego jako stowarzyszenie.

Już tylko z tych względów można przyjąć, że zakaz konkurencji z art. 10 u.s. stanowi niezbędne – z punktu widzenia ochrony *ratio legis* tego przepisu – „uzupełnienie” ogólnych przepisów k.s.h. w przedmiocie zakazu konkurencji. Norma prawna z art. 10 u.s. nie jest to jednak *lex specialis*, gdyż nie zastępuje ona norm ogólnych (tj. m.in. art. 211 k.s.h., art. 300⁵⁵ k.s.h. czy art. 380 k.s.h.). Jak już zostało wcześniej zauważone, przedmiotowe przepisy k.s.h. i przepis art. 10 u.s. mają co do zasady różne zakresy podmiotowe i przedmiotowe. Tylko w niektórych aspektach „ogólne” zakazy konkurencji z przepisów k.s.h. pokrywają się z zakazem konkurencji z art. 10 u.s. (np. poprzez zakazane określone formy uczestnictwa osobowego czy kapitałowego członków zarządu / wspólników).

Odnosnie do samego przedmiotu regulacji, w art. 10 u.s. (ale i podobnie w art. 15 § 9 Statutu PZPN) zastrzeżono w istocie obowiązek lojalności w ujęciu negatywnym. W ogólnym ujęciu polega on na konieczności podporządkowania się zakazowi określonego jednoczesnego uczestnictwa osobowego i kapitałowego w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Ze względu na to, że zakaz konkurencji z art. 10 u.s. dotyczy określonych kwestii własnościowych czy strukturalnych, to w dużej mierze dotyczy wewnętrznych spraw klubu sportowego. Niemniej, skoro stawia określone zakazy w aspekcie członkostwa w organach spółki, w tym przede wszystkim w zarządzie, to pośrednio dotyczy także kwestii działalności klubu sportowego na zewnątrz.

Warto zaznaczyć, że zakaz konkurencji z art. 10 u.s. nie odnosi się jednak literalnie do działań aktywnych. Sprowadza się jedynie do uczestniczenia osobowego i kapitałowego w podmiotach konkurencyjnych (tj. klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie). W istocie nie chodzi więc o dokonanie jakiejś czynności na rzecz innego klubu sportowego, wykonywanie pracy lub usług na jego rzecz ani także konkretne zachowania danej osoby objętej zakazem konkurencji z art. art. 10 u.s., które mogą niekorzystnie wpływać na sytuację majątkową klubu sportowego. Zakazane jest bowiem już samo bierne uczestnictwo kapitałowe (posiadanie akcji albo udziałów) oraz uczestnictwo osobowe (bycie członkiem lub członkiem organów lub władz) w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Zakaz konkurencji w klubie sportowym z art. 10 u.s. stanowi również ważne uzupełnienie ogólnego obowiązku dochowania należytej staranności przy wykonywaniu praw

i obowiązków wynikających z uczestnictwa w spółce⁵⁶⁸. Z racji przyjętego zakresu przedmiotowego tenże zakaz oznacza powinność dalej idącą aniżeli ogólny obowiązek współdziałania stron umowy, z którego wynika choćby obowiązek wspólnika albo akcjonariusza realizacji swoich praw i obowiązków zgodnie z celem społeczno-gospodarczym spółki, zasadami współzycia społecznego (dobrymi obyczajami), a także przy uwzględnieniu ustalonych zwyczajów⁵⁶⁹. Ten katalog podstawowych zasad i obowiązków dzięki regulacji z art. 10 u.s. został uzupełniony o dodatkową powinność⁵⁷⁰ i to szerszego grona osób. Art. 10 u.s. stanowi konkretyzację wymogu lojalnego współdziałania poszczególnych osób w ramach danego klubu sportowego⁵⁷¹. Na mocy art. 10 u.s. prawodawca *ex officio* dookreślił wystąpienie jakich powiązań osobowych czy kapitałowych i z udziałem jakich podmiotów jest w sporcie *ex lege* zakazane.

Wobec tego zakaz konkurencji w klubie piłkarskim, będący wyrazem obowiązku lojalności, odgrywa podwójną rolę. Jest charakterystyczną dla każdej spółki handlowej powinnością o samoistnej treści określonej w odpowiednich przepisach k.s.h., a *stricte* dla klubów piłkarskich dodatkowo w art. 10 u.s. Ponadto stanowi wyznacznik sposobu wykonywania praw i obowiązków w klubie piłkarskim, których realizacja powinna uwzględniać obowiązek lojalności i wynikający z niego obowiązek przestrzegania zakazu konkurencji.

Warto zaznaczyć, że w art. 10 u.s. nie wskazano na żadne elementy (stany) subiektywne po stronie podmiotu powiązanego osobowo lub kapitałowo z klubem sportowym. Przedmiotowy zakaz dotyczy więc nawiązania określonych relacji osobowych lub kapitałowych z innym klubem sportowym, niezależnie od celu, w jakim zostały nawiązane, istnienia zamiaru szkodenia klubowi sportowemu czy winy⁵⁷². Zakaz konkurencji z art. 10 u.s. istnieje obiektywnie i nie jest uwarunkowany konkretnymi, negatywnymi efektami w zakresie funkcjonowania klubu sportowego.

Z racji wymienionych w tym przepisie form uczestnictwa osobowego czy kapitałowego w innym klubie sportowym, które z natury rzeczy z reguły wiążą się z bezpośrednim wpływem

⁵⁶⁸ Zob. art. 355 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.

⁵⁶⁹ Podstawa prawna takiej konstatacji to art. 354 k.c. w zw. z art. 2 k.s.h.

⁵⁷⁰ Zakaz konkurencji z art. 10 u.s. wraz ze swoim *ratio legis* powinien być również traktowany jako dodatkowy wyznacznik, który powinien być brany pod uwagę przy wykładni klauzul generalnych z art. 5 k.c., tj. zasad współzycia społecznego, społeczno-gospodarczego przeznaczenia prawa.

⁵⁷¹ Por. wyrok SA w Szczecinie z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa 752/13, LEX 1455636.

⁵⁷² Por. K. Kopaczyńska-Pieczniak, komentarz art. 56. [w:] A. Kidyba (red.) Kodeks spółek handlowych. Tom I. Komentarz do art. 1-150, op.cit.

na jego działalność, można uznać, że prawodawca chciał zapobiec ingerowania przez określone osoby w inny klub sportowy. Niemniej, przesłanka warunkująca zastosowanie zakazu konkurencji w klubie sportowym w postaci np. bezpośredniego wpływu na inny klub sportowy nie została zastrzeżona literalnie w treści art. 10 u.s. Dla zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s. nie ma więc znaczenia jaką praktyczną rolę odgrywa dana osoba w innym klubie piłkarskim, tzn. czy sprawuje nad nim kontrolę bądź czy ma realny wpływ na podejmowanie decyzji. W rezultacie treść obowiązku lojalności z art. 10 u.s. i ocena jego zakresu, przynajmniej z punktu widzenia literalnej wykładni tego przepisu, nie ma charakteru zindywidualizowanego i nie jest powiązana z konkretnym stanem faktycznym.

W przepisach u.s. nie znalazły się z kolei żadne regulacje jak postąpić w przypadku zidentyfikowania sytuacji zakazanej z mocy art. 10 u.s. W przepisach k.s.h. mamy bowiem przynajmniej zastrzeżony obowiązek ujawnienia, a następnie powstrzymania się przez członka zarządu od udziału w rozstrzyganiu spraw dotyczących przypadków sprzeczności interesów spółki z interesami członka zarządu, jego współmałżonka, krewnych i powinowatych do drugiego stopnia oraz osób, z którymi jest powiązany osobiście. Wydaje się więc, że ten obowiązek należy odnosić również do przypadku sprzeczności interesów wynikającego z naruszenia art. 10 u.s.

Z punktu widzenia ochrony konkurencji zakaz z art. 10 u.s. w istocie winien odnosić się do wąskiego rozumienia pojęcia „konkurencja”. O ile podmioty objęte zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s. mogą działać na różnych rynkach, to na tle tego przepisu istotne jest jednak ich powiązanie osobowe czy kapitałowe z klubami piłkarskimi. Ich pozostała (pozasportowa) działalność jest więc nieistotna z punktu widzenia art. 10 u.s. Tym samym zakaz konkurencji odnosi się do stosunku istniejącego pomiędzy podmiotami prowadzącymi taką samą działalność. W zakresie piłki nożnej mam tutaj na myśli przede wszystkim obszar funkcjonowania klubów piłkarskich, a także ewentualnie innych uczestników ruchu piłkarskiego, którzy mogą mieć sprzeczne interesy z klubami piłkarskimi – np. PZPN, WZPN, Polski Związek Piłkarzy, pośrednicy transakcyjni, Ekstraklasa S.A, czy ligi zawodowe). W aspekcie przedmiotowym konkurencja powinna być tutaj ujmowana w znaczeniu wąskim.

W kontekście wykładni funkcjonalnej art. 10 u.s. (i art. 15 § 9 Statutu PZPN) warto zwrócić jednak uwagę na pewne ogólne postulaty z doktryny prawniczej w przedmiocie właściwej interpretacji zakresu zakazu konkurencji. Podnosi się bowiem, że np. w sytuacji, gdy z powodu różnego zasięgu terytorialnego działalności nie zachodzi rzeczywisty stan

konkurencji⁵⁷³, to za dopuszczalne można uznać podejmowanie działalności w tej samej branży, w której działa spółka⁵⁷⁴. Jest to w mojej ocenie bardzo ważny asumpt to dalszej dyskusji na temat zakresu zakazu konkurencji z art. 10 u.s. (i art. 15 § 9 Statutu PZPN).

W świetle tego stanowiska wypracowanego w zakresie przesłanki terytorialnego oddziaływania danego podmiotu, uzasadnione wydaje się wyłączenie stosowania powyższych zakazów co najmniej w następujących sytuacjach:

- 1) gdy jeden klubów sportowych (piłkarskich) uczestniczy w rozgrywkach na poziomie centralnym⁵⁷⁵, zaś drugi w rozgrywkach okręgowych⁵⁷⁶;
- 2) gdy dane kluby sportowe (piłkarskie) uczestniczą w rozgrywkach młodzieżowych na poziomie różnych województw.

W powyższych przypadkach, m.in. z uwagi na różny zasięg terytorialny działalności, wydaje się, że nie zachodzi wspomniany rzeczywisty stan konkurencji. W rezultacie za nadmiarowe można uznać stosowanie zakazu konkurencji z art. 10 u.s. (i art. 15 § 9 Statutu PZPN) w takich przypadkach, przynajmniej do czasu, kiedy nie zaistnieje możliwość ich bezpośredniej rywalizacji (np. wskutek awansu na poziom centralny). O braku rzeczywistego stanu konkurencji w piłce nożnej mogą świadczyć również inne czynniki, jak chociażby prowadzenie przez jeden z klubów piłkarskiej drużyny innej płci, w innej kategorii wiekowej czy innej odmianie piłki nożnej.

3.10.6. Potrzeba zastrzeżenia osobnego zakazu konkurencji w przepisach u.s.

Zakaz konkurencji z art. 10 u.s. stanowi wyraz lojalności nie tylko wobec klubu sportowego, ale także całego ruchu sportowego. Dotyczy on nie tylko ochrony powiązanych ze sobą klubów sportowych, ale także potrzeby kolektywnej ochrony interesu ich rywali czy nawet kibiców. Klub piłkarski może mieć interes prawny odrębny od interesu jego członków, właścicieli czy członków organów/władz. Posiadanie przez klub piłkarski takiego interesu,

⁵⁷³ Tak SN w wyroku z dnia 22 listopada 2012 r., sygn. akt I PK 159/12, LEX nr 1308040. Podobnie SA w Gdańsku w wyroku z dnia 4 lipca 2013 r., sygn. akt III APa 9/13, LEX nr 1362666, zgodnie z którym za działalność konkurencyjną należy rozumieć wszelką działalność, która w obiektywnym rozumieniu mogłaby negatywnie oddziaływać na interesy danego podmiotu, tj. naruszać te interesy lub im zagrażać, przy czym to naruszenie lub zagrożenie musi być rzeczywiste

⁵⁷⁴ Zob. S. Sołtysiński, w: S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2006, s. 462.

⁵⁷⁵ Na przykładzie męskiej piłki nożnej są to rozgrywki Ekstraklasy I i II ligi, a także po części III ligi, przy czym w tej ostatniej mamy do czynienia z podziałem na cztery grupy, w ramach których występują kluby z czterech województw.

⁵⁷⁶ Na przykładzie męskiej piłki nożnej są to rozgrywki IV ligi, Klasy Okręgowej, Klasy A, B i C.

rozumianego jako sfera prawna podlegająca ochronie, zostaje obok przyznania mu osobowości prawnej, dodatkowo wzmocnione ustanowieniem zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Zakaz konkurencji z art. 10 u.s. stanowi jednak ważny instrument prawny stojący na straży uczciwości rozgrywek sportowych. Powiązania osobowe czy kapitałowe pomiędzy klubami sportowymi nie mogą efektywnie prowadzić do niweczenia istoty rywalizacji sportowej, która tkwi w nieprzewidywalności wyniku sportowego. Wobec tego przedmiotowy zakaz pełni funkcję ochronną, choćby z punktu widzenia wszystkich pozostałych uczestników rynku sportowego. Poprzez rywalizację sportową skupia się uwagę podmiotów prowadzących działalność sportową i pozasportową. Próbuje się w ten sposób walczyć zarówno o kolejne sukcesy sportowe, jak i ich odpowiednie zmaterializowanie⁵⁷⁷. W rezultacie obraz rywalizacji sportowej prowadzonej w duchu *fair play* ma nie tylko bezpośrednie przełożenie na aspekt *stricte* sportowy. Zajmowanie się interesami konkurencyjnymi w sposób sprzeczny z wartościami sportu może znacząco wpłynąć na status finansowy czy prawny poszczególnych uczestników rynku sportowego. W pełni zrozumiałe jest więc to, że zarówno prawodawca, jak i polskie związki sportowe nie chcą dopuścić do tego, aby polski sport stał się sferą naznaczoną wykorzystywaniem partykularnych interesów i powiązań wbrew podstawowym normom oraz zasadom z zakresu prawa ochrony konkurencji.

Kluby sportowe z racji swojego członkostwa we właściwym polskim związku sportowym powinny działać w poszanowaniu kolektywnego interesu tego związku i dążyć do realizacji wspólnych celów. Naturalna rywalizacja o korzystny wynik sportowy nie może przeciwstawiać się *ratio legis* zakazu konkurencji w spółkach (*in genere*), jak i w klubach sportowych (*in concreto*). Z pewnością sprzeniewierzenie się tym wartościom stanowiłoby poważne naruszenie podstawowych obowiązków członka polskiego związku sportowego.

Warto podkreślić, że gdyby nie istniała bezwzględnie wiążąca norma prawna z art. 10 u.s., to osoby zaangażowane w kluby sportowe poprzez swoje uczestnictwo kapitałowe lub osobowe (np. w roli członków organów) mogłyby zostać w dużej mierze zwolnione z obowiązku przestrzegania zakazu konkurencji⁵⁷⁸. Wynika to z dyspozytywnego charakteru zakazu konkurencji zastrzeżonego w poszczególnych przepisach k.s.h. (przede wszystkim w art. 211 k.s.h. i art. 380 k.s.h.). Takie niekontrolowane zwalnianie członków zarządu klubów

⁵⁷⁷ Efektem materializacji sukcesu sportowego może być np. wyższe wynagrodzenie za usługi sportowe lub dodatkowe przychodów z tytułu sponsoringu czy reklamy.

⁵⁷⁸ Zwolnienie z obowiązku zakazu konkurencji nie może jednak oznaczać zgody na podejmowanie działalności sprzecznej z interesami spółki. Jednakże zajmowanie się interesami konkurencyjnymi za zgodą pozostałych wspólników/akcjonariuszy nie stanowi co do zasady działalności sprzecznej z interesami spółki.

sportowych prowadzonych w formie spółek kapitałowych z obowiązku przestrzegania zakazu konkurencji mogłyby być dalece sprzeczne z interesem sportu, w tym ideą *fair play*. Należy bowiem pamiętać, że taka zgoda wyrażana jest wewnętrznie w ramach spółki. Z punktu widzenia jedynie przepisów k.s.h. zewnętrzne podmioty (takie jak choćby PZPN czy Ekstraklasa S.A.), mogłyby nie mieć dostatecznych instrumentów prawnych do właściwego nadzoru nad uczciwością rywalizacji sportowej w sytuacji zaistnienia powiązań osobowych pomiędzy klubami sportowymi (piłkarskimi).

Przy braku bezwzględnie wiążącego zakazu konkurencji także same kluby sportowe (piłkarskie) mogłyby celowo tworzyć pomiędzy sobą określone powiązania, aby stworzyć przewagę (finansową, sportową czy organizacyjną) nad swoimi konkurentami. Nie w każdym modelu takiej współpracy byłoby to złe czy sprzeczne z podstawowymi wartościami sportu. Jednak nadużywanie zgody na zajmowanie się przez członka zarządu interesami konkurencyjnymi czy uczestnictwo w organach innego (konkurencyjnego) klubu sportowego, mogłyby prowadzić do pewnego rodzaju wypaczeń rywalizacji sportowej z punktu widzenia rywalizujących ze sobą drużyn. Brak środków nadzorczych bądź ich nieefektywne wykorzystywanie może rodzić pokusę podejmowania działalności sprzecznej z prawem ochrony konkurencji. Te ryzyko potęguje w szczególności fakt, że działalność sportowa, jak i działalności z nią związane mają duży potencjał dochodowy. Tworzenie się daleko idących zależności mogłyby skutkować w skrajnych przypadkach podporządkowaniem się jednego klubu sportowego drugiemu klubowi sportowemu. Miałoby to szczególne znaczenie przy zaistnieniu pomiędzy nimi bezpośredniej rywalizacji sportowej. W efekcie mógłby powstać naturalny absmak z punktu widzenia osób szukających emocji sportowych, których źródłem jest w dużej mierze nieprzewidywalność wyniku sportowego.

3.11. Wnioski

Przeprowadzona w ramach niniejszego rozdziału analiza pozwoliła zarówno ustalić odpowiedzi na postawione we wstępie pytania badawcze, jak i wypracować relewantne wnioski z punktu widzenia celu niniejszej rozprawy doktorskiej

Po pierwsze, kontrowersyjna jest sama konstrukcja przepisu art. 10 u.s. Stosując pewnego rodzaju uproszczenie, należy uznać, że istotą regulacji zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym jest zabronienie określonym podmiotom powiązanych osobowo lub kapitałowo z jednym klubem sportowym pełnienia określonych ról czy sprawowania

określonych funkcji w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie w tym samym sporcie. Wobec tego aspekt podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji naturalnie powinny być ze sobą kompatybilne. Przepis art. 10 u.s. jest „asymetryczny”, co staje się źródłem wielu wątpliwości natury prawnej. W pierwszej części zdania tych regulacji został zawarty inny katalog podmiotów aniżeli w drugiej. Podobne zróżnicowanie dotyczy oznaczenia klubu sportowego. W pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. mowa jest o klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego. Z kolei w drugiej zawarto odniesienie do klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie.

Poprzestanie jedynie na poziomie wykładni językowej prowadzi do interesujących wniosków, ale stojących w sprzeczności zarówno z *ratio legis*, jak i funkcjami, które ma pełnić przedmiotowy zakaz konkurencji. Z punktu widzenia teoretyczno-prawnych rozważań okazuje się, że różny może być zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji. Istotne jest bowiem to, z punktu widzenia którego z dwóch klubów sportowych wspomnianych w tym przepisie próbujemy ustalić te zakresy. Istotne w tym kontekście pozostają dwa czynniki, tj. kwestia członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym oraz uczestnictwo tego klubu we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie. Abstrahując od praktyki, w teorii możliwe są bowiem trzy konfiguracje tych czynników, co dla każdej z nich determinuje odmienny zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym.

Jeżeli klub sportowy jedynie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, a nie jest członkiem polskiego związku sportowego, to do niego odnosi się tylko druga część zdania przepisu art. 10 u.s. W kontekście takiego klubu mamy do czynienia z szerszym katalogiem podmiotów, które są objęte zakazem konkurencji z racji uczestnictwa osobowego czy kapitałowego w takim klubie. Oprócz członków tego klubu sportowego, a także posiadaczy jego akcji bądź udziałów, zakresem podmiotowym wspomnianego zakazu objęci są również członkowie organów lub władz takiego klubu. Jeśli chodzi z kolei o zakres przedmiotowy analizowanego zakazu, to dotyczy on w takiej sytuacji zakazu bycia członkiem, posiadania udziałów bądź akcji klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego właściwego dla tego sportu.

Z kolei, gdy mowa jest o klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowego, ale który nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie, to do niego zastosowanie ma jedynie pierwsza część zdania przepisu art. 10 u.s. W rezultacie

zakresem podmiotowym zakazu objęci są jedynie członkowie, posiadacze akcji oraz posiadacze udziałów klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego. Zgodnie z zakresem przedmiotowym tej regulacji nie mogą oni być członkami, posiadaczami akcji, posiadaczami udziałów, członkami organów oraz członkami władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

W kontekście klubów sportowych będących członkami polskiego związku sportowego i uczestniczących we współzawodnictwie sportowym, których w praktyce jest najwięcej, to ma do nich zastosowanie zarówno pierwsza, jak i druga część przepisu art. 10 u.s. Wobec tego zakresem podmiotowym zakazu konkurencji są w takim przypadku objęci członkowie, posiadacze akcji, posiadacze udziałów, członkowie organów i członkowie władz takich klubów sportowych. Zakres przedmiotowy spoczywającego na nich zakazu konkurencji w istocie polega na niemożności bycia członkiem, posiadaczem akcji oraz posiadaczem udziałów innego klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego i uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Wydaje się, że nie było intencją prawodawcy dokonanie powyższego zróżnicowania. Z punktu widzenia samej integralności rozgrywek istotna jest przede wszystkim ochrona przed zagrożeniami wynikającymi z faktu uczestnictwa klubu sportowego we współzawodnictwie sportowym. Wynika to również z obowiązkowego uczestnictwa klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten polski związek sportowy. Zarówno w wyniku wykładni celowościowej, jak i systemowej zakazu konkurencji, wydaje się, że dla jego zastosowania nie ma potrzeby rozgraniczania członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym i uczestnictwa klubu sportowego we współzawodnictwie sportowym. Wobec tego zakaz konkurencji z art. 10 u.s. powinien w mojej ocenie odnosić się do klubu sportowego, który wypełnia obie z tych przesłanek.

Dostrzeżoną w toku procesu badawczego luką prawną dotyczącą aspektów podmiotowych zakazu konkurencji z art. 10 u.s. jest to, że w myśl tych regulacji te same osoby mogą być członkami organów czy władz w dwóch różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Z całą pewnością sytuacją potencjalnie wątpliwą i wzbudzającą uzasadnione obawy o rywalizację w duchu *fair play* jest np. równoczesne sprawowanie przez tę samą osobę funkcji prezesa zarządu w dwóch różnych rywalizujących ze sobą klubach sportowych. Wydaje się, że jest to przeoczenie ze strony prawodawcy, które powinno zostać skorygowane.

Należy zwrócić uwagę, że pewne wątpliwości w doktrynie prawa sportowego wzbudza kwestia objęcia zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 10 u.s. jednostek organizacyjnych niebędących osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Istnieją poglądy, że skoro nie zostały one *expressis verbis* wskazane w treści tych przepisów, to nie są one objęte zakresem podmiotowym zakazu konkurencji. Taka konkluzja w sposób oczywisty prowadziłaby do istotnego zagrożenia *ratio legis* tego zakazu. Mimo tego, że w mojej ocenie takie podmioty są objęte tym zakazem z mocy art. 33¹ § 1 k.c., to wydaje się, że prawodawca powinien dookreślić ten fakt. Nie podlega bowiem wątpliwości, że niepożądane jest omijanie zakazu konkurencji poprzez wykorzystywanie tzw. ułomnych osób prawnych do nawiązywania daleko idących powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Innym istotnym mankamentem regulacji z art. 10 u.s. jest to, że ustanowiony w tym przepisie zakaz konkurencji nie dotyczy bezpośrednio klubu sportowego. Przy zachowaniu braku uczestnictwa osobowego jego przedstawiciele w innym klubie, nie ma przeciwwskazań, aby to sam klub sportowy nabył akcje czy udziały innego klubu sportowego, który uczestniczy wraz z nim we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Taka możliwość również powinna być ograniczona, o ile może naruszać integralność danych rozgrywek sportowych.

Analizując z kolei sam charakter prawny przepisu art. 10 u.s., to biorąc pod uwagę zarówno przedmiot jego regulacji, jak i procesy komercjalizacji czy profesjonalizacji sportu, nadanie rangi ustawowej zakazowi konkurencji w polskim klubie sportowym wynika z faktu, że wprowadza on ograniczenia w zakresie wolności działalności gospodarczej. Możliwe, że intencje prawodawcy koncentrowały się przede wszystkim na aspektach działalności *stricte* sportowej. Nie można jednak zapominać, że w obecnych czasach wiele klubów sportowych (w szczególności piłkarskich) prowadzi działalność gospodarczą na coraz szerszą skalę. Wobec tego, nawet w sposób niezamierzony, stawianie ograniczeń w zakresie uczestnictwa osobowego czy kapitałowego w klubie sportowym dotyka problematyki ograniczeń wolności działalności gospodarczej prowadzonej przez czy za pośrednictwem klubu sportowego. W rezultacie ustanowienie art. 10 u.s. było wymagane z punktu widzenia art. 22 Konstytucji RP.

Z przeprowadzonej w niniejszym rozdziale analizy wynika, że regulacje podobnej natury występujące w przepisach prawa powszechnego (jak np. zakazy działalności konkurencyjnej członków zarządu czy wspólników wynikające z przepisów k.s.h.) słusznie uznano za niewystarczające z punktu widzenia konieczności *ratio legis* art. 10 u.s. Prawodawca zasadnie przyjął, że porzucenie na ogólnych normach prawnych, pozostających w oderwaniu

od specyfiki sportu, nie zapewniłoby odpowiedniego poziomu ochrony prawnej integralności rozgrywek, w tym ich uczciwości oraz zapobieżenia przypadkom mogących narazić interes prawny poszczególnych uczestników rynku sportowego. Wydaje się, że poza aspektem *differentia specifica* sportu potrzeba wprowadzenia „dedykowanego” sportowi zakazu konkurencji z art. 10 u.s. wynikała z wąskiego zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazów działalności konkurencyjnej ustanowionych w przepisach k.s.h.

Wobec tego, konkluzja z przeprowadzonych badań sprowadza się do tego, że ustanowienie zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s. było konieczne zarówno pod kątem formalnym (tj. z punktu widzenia zgodności z przepisami Konstytucji RP), jak i funkcjonalnym (tj. głównie z racji braku dostatecznych regulacji o charakterze *lex generalis*). Jednakże z racji tego, że w toku procesu badawczego zidentyfikowałem szereg mankamentów zarówno w warstwie językowej, jak i systemowej przedmiotowego zakazu, to w oparciu o przyjęty w tym rozdziale pewien poziom ogólności rozważań (który zostanie kompleksowo skonfrontowany w kolejnym rozdziale już *stricte* w obszarze piłki nożnej), należy przyjąć, że zakaz konkurencji w klubie sportowym wyrażony w art. 10 u.s. w dużej mierze nie spełnia swoich funkcji.

Rozdział 4. Zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim według przepisów federacji piłkarskich

4.1. Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej w przepisach PZPN

4.1.1. Uwagi wprowadzające

Zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, poza ogólną regulacją z art. 10 u.s., został zastrzeżony również w przepisach PZPN. Wiernym odzwierciedleniem wspomnianej regulacji ustawowej, jedynie z literalnym odniesieniem się do członkostwa w PZPN i współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej, jest art. 15 § 9 Statutu PZPN. Zgodnie z tym przepisem osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem PZPN nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

W porównaniu do art. 10 u.s., to w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN⁵⁷⁹, co naturalne, zamiast o klubie sportowym będącym członkiem polskiego związku sportowym mowa jest już konkretnie o klubie sportowym będącym członkiem PZPN. Z kolei w drugiej części przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN⁵⁸⁰ ustawowe odniesienie do „innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym tym samym sporcie”, zastąpiono odniesieniem do „innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej”. W rezultacie regulacja zakazu konkurencji z art. 10 u.s. została jedynie przełożona na obszar piłki nożnej i członkostwa klubu sportowego w PZPN, bez jakichkolwiek innych zmian językowych. Jednakże trudno się dziwić takiemu zabiegowi prawnemu ze strony PZPN. Należy bowiem pamiętać, że przepisy u.s. stanowią jedną z najistotniejszych podstaw prawnych funkcjonowania PZPN, która została *expressis verbis* wskazana w Statucie PZPN⁵⁸¹. Z uwagi na to, że art. 15 § 9 Statutu PZPN jest jedynie

⁵⁷⁹ Tj. we fragmencie „Osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem PZPN (...)”.

⁵⁸⁰ Tj. we fragmencie „(...) nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej”.

⁵⁸¹ Zob. art. 5 § 1 Statutu PZPN.

przepisem wewnątrzwiązkowym PZPN, to nie może on pozostawać w sprzeczności z przepisem ustawowym.

W obliczu takiej treści art. 15 § 9 Statutu PZPN nadal w pełni aktualne - już *stricte* w kontekście piłki nożnej - pozostają dotychczasowe ogólne rozważania na temat zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym poczynione na podstawie art. 10 u.s. Dalsza analiza będzie odnosić się już niemal tylko do uwarunkowań wynikających bezpośrednio z zasad oraz mechanizmów funkcjonowania piłki nożnej w Polsce. Oczywiście zostanie ona poczyniona z jednoczesnym uwzględnieniem roli oraz pozycji prawnej PZPN zarówno w krajowej, jak i międzynarodowej piłce nożnej. Z racji wspomnianej struktury organizacyjnej międzynarodowej i europejskiej piłki nożnej, konkluzje na temat zakazu konkurencji w klubach piłkarskich wynikające z krajowych przepisów należy zestawić z analogicznymi przepisami FIFA czy UEFA, przy uwzględnieniu orzecznictwa ich organów jurysdykcyjnych. Ponadto ważną rolę w wykładni przedmiotowej materii mogą stanowić wnioski z judykatury CAS, w szczególności biorąc pod uwagę, że zjawisko tzw. *multi-club ownership*, bezpośrednio związane z zakazem konkurencji, to na ten moment trend, który zyskał uznanie głównie na zagranicznych rynkach piłkarskich. Nie wyklucza to jednak tego, że w najbliższych latach może pojawić się również w polskim sporcie, w tym w szczególności w polskiej piłce nożnej.

Analogicznie jak w przypadku analizy art. 10 u.s., należy w pierwszej kolejności ustalić czym kierował się PZPN, aby ustanowić zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Następnym krokiem w procesie badawczym tej regulacji PZPN będzie określenie jej zakresu podmiotowego i przedmiotowego, co efektywnie pozwoli stwierdzić, jaka relacja zachodzi pomiędzy art. 10 u.s. a art. 15 § 9 Statutu PZPN. W kontekście przedmiotowych badań kolejną ważną kwestią jest umiejscowienie tej regulacji w Statucie PZPN oraz ustalenie jakie są lub mogą być tego implikacje. W związku z przyjętym przez prawodawcę rozwiązaniem systemowym, rzeczywista odpowiedzialność za przestrzeganie zakazu konkurencji w klubie sportowym spoczywa w sposób dorozumiany na polskim związku sportowym. Tym samym obszarem badawczym zostaną również objęte przepisy PZPN dotyczące odpowiedzialności za naruszenie tego zakazu. Bardzo istotne jest również ustalenie tego czy w przepisach PZPN istnieją również inne (dodatkowe) przepisy regulujące kwestie dotyczące zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich. Ponadto w ramach analizy prowadzonej w niniejszym rozdziale, będę dążył do ustalenia na czym polega istota tego zakazu *stricte* w sektorze współczesnej piłki nożnej. Niezwykle istotne będzie ustalenie jakie są

funkcje przedmiotowego zakazu w obszarze tej konkretnej dyscypliny sportu i czy są one należycie realizowane?

4.1.2. *Ratio legis* zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

Prowadzenie szczegółowych rozważań na temat celu wprowadzenia regulacji z art. 15 § 9 Statutu PZPN jest o tyle utrudnione, że biorąc pod uwagę dotychczasową praktykę, w toku stanowienia przepisów PZPN nie są z reguły tworzone żadne dokumenty na wzór uzasadnień do projektu ustaw. Tym samym rzeczywiste intencje, które przyświecają PZPN we wprowadzaniu konkretnych przepisów można próbować każdorazowo wyinterpretować z ogólnego kontekstu (np. z momentu ich wprowadzenia, zidentyfikowanych ryzyk, orzecznictwa organów jurysdykcyjnych, towarzyszącej im sytuacji społeczno-ekonomicznej czy nawet politycznej). Do tego dochodzą również pewne uwarunkowania polityczne w ramach PZPN czy WZPN, w tym choćby rywalizacja o określone funkcje we władzach związkowych i związane z nią założenia zmian określonych przepisów wewnątrzwiązkowych. Przede wszystkim przy analizie *ratio legis* przepisów PZPN należy badać to czy dana regulacja jest wynikiem wprowadzenia powszechnych przepisów prawa, czy może następstwem ustanowienia konkretnych przepisów FIFA czy UEFA. Pewnego rodzaju wskazówką są niekiedy wypowiedzi poszczególnych przedstawicieli FIFA, UEFA czy PZPN. Zwłaszcza w kontekście regulacji FIFA ustalenie *ratio legis* zmian prawnych jest o tyle prostsze, że choćby w odniesieniu do zmian w Regulaminie FIFA w sprawie statusu i transferu zawodników⁵⁸² są one wprowadzane w życie w drodze okólników, którym towarzyszy na ogół stosowne uzasadnienie⁵⁸³. Ponadto FIFA opracowała niedawno oficjalny autorski komentarz do tejże regulacji⁵⁸⁴. Podobne ułatwienia w pracy badawczej nad przepisami PZPN niestety dotychczas nie powstawały bądź nie miały aż takiego waloru naukowego.

Niemniej, w pierwszej kolejności należy zaznaczyć, że ustanowienie i dokładna treść przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN w oczywisty sposób jest efektem ustanowienia art. 10 u.s. Tym samym, *ratio legis* art. 15 § 9 Statutu PZPN siłą rzeczy zbieżne jest przede wszystkim

⁵⁸² Ang. *Regulations on the Status and Transfer of Players*.

⁵⁸³ Zob. np. Okólnik FIFA 1772 z dnia 8 października 2021 r., źródło: https://digitalhub.fifa.com/m/7209c7e08239063e/original/-Circular-No-1772-Implementation-of-specific-labour-conditions-for-professional-female-players-in-national_EN.pdf [data dostępu: 09.01.2022 r.] czy Okólnik FIFA 1709 z dnia 23 lutego 2020 r. <https://digitalhub.fifa.com/m/1734bf9c8c186/original/ywr4rcralhyoqtrfqyai-pdf.pdf> [dostęp: 09.01.2022 r.].

⁵⁸⁴ Zob. Komentarz do Regulaminu FIFA w sprawie statusu i transferu zawodników. Edycja 2021, źródło: https://digitalhub.fifa.com/m/7209c7e08239063e/original/-Circular-No-1772-Implementation-of-specific-labour-conditions-for-professional-female-players-in-national_EN.pdf [dostęp: 09.01.2022 r.].

z *ratio legis* art. 10 u.s. Odnosząc się więc do treści rząd. projekt u.s. należy przyjąć, że zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN wynika z ogólnej potrzeby wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów poszczególnych polskich związków sportowych (a więc również do Statutu PZPN), na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*). Promocja i umacnianie zasad dobrego zarządzania (a więc idee *ratio legis* art. 10 u.s.) wpisują się nawet w zakres podstawowych celów, które PZPN postawił przed sobą w odniesieniu do prowadzonej działalności⁵⁸⁵.

Należy w tym kontekście pamiętać, że PZPN obowiązany jest do zachowania zgodności Statutu PZPN z wymogami stawianymi przez przepisy prawa powszechnie obowiązującego w Polsce. Ponadto działalność PZPN jest objęta zakresem kontroli i nadzoru ze strony ministra właściwego do spraw kultury fizycznej pod względem zgodności z przepisami prawa (w tym m.in. art. 10 u.s.), a także postanowieniami Statutu PZPN (w tym art. 15 § 9 Statutu PZPN) i postanowieniami regulaminów PZPN, pod rygorem zastosowania środków nadzorczych przewidzianych odpowiednio w art. 16 ust. 3 u.s., art. 22 u.s. i art. 23 u.s. Wobec tego ustanowienie art. 15 § 9 Statutu PZPN, nawet kosztem zarzutu tzw. *superfluum* regulacji ustawowej z art. 10 u.s., wydaje się być próbą uniknięcia ewentualnych wątpliwości na temat zastosowania ogólnego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. w piłce nożnej. Zawarcie tego przepisu również stanowi dowód na to, że PZPN przeanalizował stan prawny wynikający z przepisów u.s. i uwzględnił go w swoich wewnętrznych przepisach. Ponadto ustanowienie zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim w przepisach PZPN ułatwia również właściwym organom PZPN sankcjonowanie jego naruszenia. Pozwala to bowiem unikać dywagacji na temat prawidłowości ustawowej legitymacji prawnej tych podmiotów do orzekania w sprawach zidentyfikowania przypadków zakazanych powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi⁵⁸⁶.

Nadal aktualne w odniesieniu do piłki nożnej pozostają jednak inne powody ustanowienia ogólnego zakazu konkurencji z art. 10 u.s., które nie zostały *explicite* wymienione w treści uzasadnieniu rząd. do projektu u.s. Bardzo istotne są bowiem również inne przesłanki wprowadzenia tejże regulacji do obrotu prawnego, do których odnosiły się choćby uzasadnienia

⁵⁸⁵ Zgodnie z art. 11 § 1 ust. 10 Statutu PZPN jednym z celów PZPN jest promowanie i umacnianie zasad dobrego zarządzania i dobrych praktyk na szczeblu krajowym oraz inspirowanie swoich członków do przyjęcia własnych zasad dobrego zarządzania.

⁵⁸⁶ Na marginesie należy wspomnieć, że powielenie tej ustawowej regulacji w Statucie PZPN może w ogóle stanowić w praktyce cenne źródło informacji o istnieniu takiego zakazu w obrocie prawnym, w szczególności biorąc pod uwagę niską świadomość prawną po stronie klubów sportowych występujących w szczególności w niższych klasach rozgrywkowych.

wstępnych projektów u.s. Pomimo istotnej zmiany okoliczności społeczno-gospodarczych i dynamicznej profesjonalizacji piłki nożnej dokonanej na przestrzeni ostatnich lat, nadal kluczowa jest ochrona podstawowych wartości, którym przyświecało *ratio legis* poprzednich przedmiotowych regulacji, tj. z art. 5 u.s.k., a nawet z art. 32 u.k.f. z 1996 r. Tym samym zapewnienie prawidłowego przebiegu współzawodnictwa sportowego i ochrona uczciwej rywalizacji sportowej stanowią nadal aktualne wyzwania, którym w obszarze piłki nożnej przeciwstawiać się ma m.in. regulacja z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Szczególnie istotne w tym zakresie stała się chęć zapobieżenia zmonopolizowaniu rozgrywek sportowych przez jeden podmiot właścicielski.

Przesłanki ustanowienia w przepisach PZPN regulacji dotyczącej zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich *per se* wynikają z niektórych podstawowych celów przyświecających PZPN, do których należą m.in.:

- 1) promowanie, regulowanie i kontrolowanie piłki nożnej na terytorium Polski, z uwzględnieniem m.in. zasad *fair play* (art. 11 § 1 ust. 1 Statutu PZPN);
- 2) ochrona interesów członków związku (art. 11 § 1 ust. 4 Statutu PZPN);
- 3) przestrzeganie statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA, UEFA i wydanych przez organy statutowe PZPN i zapobieganie ich naruszeniom, a także zapewnianie ich przestrzegania przez członków PZPN (art. 11 § 1 ust. 5 Statutu PZPN)⁵⁸⁷;
- 4) promowanie i rozwijanie etycznych zasad w sporcie piłki nożnej, w tym zwłaszcza zasad *fair play* i uczciwej rywalizacji sportowej, w sposób eliminujący powstawanie niedozwolonych metod i praktyk oraz nadużyć, takich zwłaszcza jak korupcja, doping czy manipulacja meczami piłkarskimi oraz zapewniający realizację zasady integralności rozgrywek sportowych⁵⁸⁸ (art. 11 § 1 ust. 6 Statutu PZPN);

⁵⁸⁷ O potrzebie zakazu konkurencji w klubach piłkarskich z perspektywy przepisów FIFA I UEFA zob. szerzej w pkt. 4.2. niniejszej rozprawy doktorskiej.

⁵⁸⁸ Mowa tutaj przede wszystkim o integralności rozgrywek piłkarskich w znaczeniu subiektywnym, która zgodnie z art. 19 ust. 2 zd. 1 Kodeksu Etycznego PZPN wiąże się z zachowaniem w sporcie piłki nożnej takich podstawowych pojęć, jak lojalność, prawość, szlachetność, uczciwość czy też zgodność z rzeczywistością i zasadą *fair play*. Z kolei zasada integralności rozgrywek w znaczeniu obiektywnym, zgodnie z art. 19 ust. 1 Kodeksu Etycznego PZPN zakłada dążenie do zabezpieczenia przebiegu zawodów i rywalizacji w zaplanowanym zakresie, co w razie zaistnienia nieprzewidzianych zdarzeń, uniemożliwiających ich przeprowadzenie (np. gwałtowna ulewa, inne nadzwyczajne zdarzenia atmosferyczne czy epidemia) wymaga ich dokończenia, powtórzenia, unieważnienia lub w skrajnym przypadku zakończenia.

- 5) promowanie i umacnianie zasad dobrego zarządzania i dobrych praktyk na szczeblu krajowym oraz inspirowanie swoich członków do przyjęcia własnych zasad dobrego zarządzania (art. 11 § 1 ust. 10 Statutu PZPN).

Realizacji wszystkich wspomnianych powyżej celów funkcjonowania PZPN w istocie służy przestrzeganie zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. Na marginesie należy wspomnieć, że PZPN przewidział możliwość proaktywnej działalności w zakresie uświadamiania idei przyświecających regulacji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. W Statucie PZPN zastrzeżona została także podstawa prawna do podejmowania istotnych działań w zakresie stanowienia i stosowania, w tym egzekwowania zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich⁵⁸⁹.

Swoiste *ratio legis* regulacji z art. 15 § 9 Statutu PZPN zostało również poniekąd wyrażone w art. 9 Statutu PZPN, będącym klauzulą generalną. W myśl tego przepisu PZPN zapewnia przestrzeganie przyjacielskich zasad uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym oraz podejmuje wszelkie dopuszczalne prawem działania zmierzające do zapewnienia realizacji reguł *fair play* oraz uczciwej rywalizacji sportowej opartej na zasadzie równych szans konkurentów, a także eliminowania zjawisk korupcji oraz innych form oszustwa sportowego. Wszystkie te intencje doskonale wpisują się w potrzebę istnienia w obrocie zarówno zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, jak i w ogólnym ujęciu zakazu konkurencji z art. 10 u.s.

Ideą regulacji z art. 15 § 9 Statutu PZPN (podobnie jak zakazu konkurencji z art. 10 u.s.) jest więc przede wszystkim działalność prewencyjna. Ma ona na celu uniknięcie sytuacji potencjalnego konfliktu interesów wynikających z określonych powiązań osobowych lub kapitałowych, które zagrażałyby uczciwej rywalizacji sportowej, z zachowaniem - przynajmniej w teorii - równych szans pomiędzy konkurencyjnymi klubami piłkarskimi. W szerszej perspektywie wydaje się, iż funkcja prewencyjna przedmiotowego zakazu konkurencji polega na zapobieganiu zawiązywaniu się określonych relacji osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi, które stwarzałyby dogodne warunki do działań korupcyjnych czy innych form oszustwa sportowego. Wspomniana funkcja ochronna zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, poza eliminacją zagrożeń dla świata sportu (*in genere*), w tym dla piłki nożnej (*in concreto*), wynika w mojej ocenie z chęci stabilizacji (funkcja stabilizacyjna)

⁵⁸⁹ W zakres takich działań PZPN w myśl art. 11 § 2 Statutu PZPN mogą wchodzić: opracowywanie programów, organizacja kursów i szkoleń, wydawanie uchwał i decyzji wiążących członków PZPN, inne organizacje działające w sporcie piłki nożnej, zawodników, trenerów, pośredników transakcyjnych, licencjonowanych organizatorów imprez piłkarskich, sędziów i działaczy piłkarskich.

określonych standardów i poniekąd sposobu zarządzania w klubach sportowych. Dzięki wyznaczeniu zakazanych struktur właścicielskich i organizacyjnych nie tylko eliminowane są u źródła próby potencjalnego nieuczciwego wpływania na rywalizację sportową, ale także propagowany jest model uczciwego i transparentnego zarządzania klubami sportowymi. Warto podkreślić, że niepożądany z perspektywy rywalizacji sportowej czy ochrony interesu innych klubów sportowych wpływ przedstawicieli jednego klubu piłkarskiego na drugi klub z nim powiązany niekoniecznie musi przybrać formę niezgodną z prawem. To właśnie daleko idące zależności organizacyjne, kapitałowe czy osobowe mogą wpływać na stopień takiego wpływu, a także środki i sposoby takiej ingerencji. Tym samym funkcja ochronna nie sprowadza się *de facto* tylko do ochrony prawnokarnej. Być może nie do końca w sposób w pełni zamierzony przez prawodawców, ale poprzez tak szeroki zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji, dotyczy ona pośrednio również m.in. kwestii sportowych, ekonomicznych czy organizacyjno-strukturalnych, które mogłyby zaistnieć, gdyby dopuszczalne było nawiązanie określonych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi (piłkarskimi).

Co więcej, przy tak szerokim zakresie podmiotowym i przedmiotowym zakazu konkurencji oraz wytykanych w niniejszej pracy licznych błędach i lukach prawnych zarówno art. 10 u.s., jak i regulacji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, nie można stwierdzić, że spełniają one funkcję dynamizującą w kontekście rozwoju sportu, w tym piłki nożnej. Przekreślają one bowiem w dużej mierze przełożenie na rynek polskiego sportu obecnie panujących trendów współuczestnictwa kapitałowego czy osobowego w różnych klubach sportowych (ang. *multi-club ownership*). Biorąc pod uwagę aktualne potrzeby polskiego sportu, w tym piłki nożnej w Polsce, zasadnym wydaje się dostosowanie do nich regulacji zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN. Mam tutaj na myśli w szczególności problemy w znalezieniu prywatnych inwestorów klubów sportowych, potrzebę profesjonalizacji ich zarządzania czy unowocześnienia systemu szkolenia oraz modernizacji infrastruktury sportowej. Niezwykle istotne jest podejście innowacyjne, które pozwoli na stworzenie odpowiednich ram instytucjonalno-prawnych mających na celu przyspieszenie zmian i skoordynowane podążanie za pozytywnymi trendami zachodzącymi na europejskim i światowym rynku sportowym.

Jednakże potrzeba wprowadzenia regulacji z art. 15 § 9 Statutu PZPN nie wynika tylko z ochrony naczelnych wartości towarzyszących idei *fair play*. W przepisach PZPN znajduje się bowiem szereg regulacji, których dotyczy ta kwestia. Jedną z nich jest chociażby art. 4 § 2 lit. a Statutu PZPN, na podstawie którego PZPN, a także jego ligi, kluby, zawodnicy i działacze

piłkarscy zobowiązani są do przestrzegania zasad lojalności, uczciwości i sportowej postawy jako realizacji idei *fair play*. Innym tego typu przepisem jest art. 19 § 1 ust. 3 Statutu PZPN, zgodnie z którym członkowie PZPN są obowiązani do przestrzegania - na podstawie własnych postanowień statutowych - zasad uczciwości, integralności i ducha sportowego wyrażających idee *fair play*. Ponadto w Regulaminie Dyscyplinarnym PZPN znajdują się przepisy kształtujące odpowiedzialność dyscyplinarną za korupcję czynną i bierną⁵⁹⁰, zaniechanie zawiadomienia o korupcji w piłce nożnej lub tzw. *match-fixingu*⁵⁹¹, popełnienie czynów, mających na celu bezprawne osiągnięcie korzyści⁵⁹² oraz zjawisko tzw. *match-fixingu* i niedozwolonych zakładów bukmacherskich⁵⁹³. Tym samym ochrona prawna przed zaistnieniem powyższych skrajnych zachowań, których katalizatorem mogłyby okazać się powiązania osobowe lub kapitałowe pomiędzy klubami piłkarskimi, również jest zapewniona na mocy przepisów PZPN innych niż art. 15 § 9 Statutu PZPN. Należy również pamiętać, że właściwe w takich przypadkach mogą okazać się przede wszystkim przepisy karne zawarte w przepisach u.s., tj. w art. 46 i 47 u.s.

Skoro w przepisach u.s., jak i w przepisach PZPN znajdują się liczne regulacje mające zapewnić daleko idącą ochronę podstawowych wartości w sporcie (piłce nożnej), to wydaje się, iż regulacja z art. 15 § 9 Statutu PZPN może mieć również inne uzasadnienie. Tym bardziej, że fakt zaistnienia określonych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi nie jest sam w sobie naruszeniem idei *fair play*. W kontekście uzasadnienia potrzeby wprowadzenia regulacji zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich istotna jest więc nie tylko ochrona ogólnych sportowych idei piłki nożnej, ale również ochrona interesów innych członków PZPN (czyli innych klubów, które mogą być ofiarami nieuczciwej rywalizacji sportowej wynikającej z niedozwolonych powiązań osobowych czy kapitałowych).

Jednakże to nie tylko nieuczciwe zachowania powiązanych ze sobą klubów piłkarskich są przyczynkiem do wprowadzenia mechanizmu ochrony prawnej innych członków PZPN. W dobie komercjalizacji piłki nożnej korzystanie z powiązań osobowych lub kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi może znacząco wpłynąć na nie tylko na rywalizację sportową, ale także na ich pozycję ekonomiczną na rynku sportowym. Ścisła kooperacja pomiędzy zależnymi klubami piłkarskimi może bowiem całkowicie zmienić, a wręcz wypaczyć układ sił

⁵⁹⁰ Zob. art. 79 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN.

⁵⁹¹ Zob. art. 80 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN.

⁵⁹² Zob. art. 106 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN.

⁵⁹³ Zob. art. 107 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN.

choćby na rynku transferowym czy w obszarze sponsoringu sportowego⁵⁹⁴. Taka współpraca, nawet prowadzona z zachowaniem zasad *fair play*, zawsze może rodzić pewne wątpliwości co do niezależności tych klubów. Efektem tego może być zarzut braku dostatecznej przejrzystości ich działalności z punktu widzenia PZPN czy drużyn bezpośrednich rywali. Może to także, choćby pośrednio, wpływać na ogólne postrzeganie integralności rozgrywek piłkarskich w znaczeniu subiektywnym⁵⁹⁵. Pod dużym znakiem zapytania stawia to perspektywę kibica, który obserwując daleko idącą współpracę pomiędzy klubami piłkarskimi, z jednej strony rywalizującymi ze sobą, lecz z drugiej mającymi silne powiązania osobowe lub kapitałowe, może odczuwać pewien dysonans. Nawet zachowania w pełni legalne, jak ułatwienie bezpośredniej wymiany zawodników pomiędzy takimi klubami, współpraca finansowa czy dzielenie się *know-how*, mogą same w sobie prowadzić do wpływania na rywalizację sportową z udziałem tych klubów. W dużej mierze byłaby to sytuacja poza kontrolą samego PZPN, a tym bardziej pozostałych klubów członkowskich PZPN. Biorąc pod uwagę aspekt strukturalno-polityczny, powiązane kluby piłkarskie mogłyby również prowadzić określoną wspólną strategię, dążąc do maksymalizacji swoich indywidualnych korzyści w związku z faktem członkostwa w PZPN czy strukturach ligi zawodowej⁵⁹⁶. Wobec tego zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN jest też niejako wyrazem potrzeby zachowania odpowiedniego poziomu konkurencyjności na rynku klubów piłkarskich, a tym samym ochrony pozostałych klubów sportowych przed przypadkami nieuczciwej konkurencji lub nadużywania swojej przewagi na tym rynku.

4.1.3. Analiza historyczno-prawna zakazu konkurencji w przepisach PZPN

W kontekście analizy historyczno-prawnej regulacji PZPN dotyczących zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim w pierwszej kolejności warto nadmienić, że jedyną formą „oficjalnego publikatora” aktów wewnątrzwiązkowych PZPN jest oficjalna strona internetowa PZPN. Jednakże, dopiero począwszy od aktu datowanego na dzień 6 listopada 2008 r.⁵⁹⁷, PZPN w miarę sukcesywnie stara się publikować wprowadzane przez

⁵⁹⁴ Powiązana osobowe czy kapitałowe pomiędzy klubami piłkarskimi mogą bowiem ułatwić zmianę przynależności klubowej ich zawodników (np. wymianę zawodników pomiędzy tymi klubami) czy wzmacniać atrakcyjność współpracy handlowej z nimi (np. poprzez możliwości skorzystania z części świadczeń oferowanych przez klub powiązany).

⁵⁹⁵ Zob. szerzej w pkt. 4.1.4.5. niniejszej pracy.

⁵⁹⁶ Np. próba przeforsowania określonych propozycji na Walnym Zgromadzeniu Delegatów PZPN, WZPN czy w toku prac poszczególnych organów Ekstraklasy S.A.

⁵⁹⁷ Zob. załącznik „Uchwały zarządu” w sekcji „Dokumenty” na oficjalnej stronie internetowej PZPN dostępnej pod adresem pzpn.pl, w tym najstarszą pozycję w postaci komunikatu Zarządu PZPN I/08 z dnia 6 listopada 2008

siebie przepisy na swojej aktualnej oficjalnej stronie internetowej. Wobec tego znacznie utrudnione jest analizowanie w szerszym ujęciu historycznym zagadnień prawnych regulowanych przez PZPN, w tym dotyczących zakazu konkurencji w klubach piłkarskich.

Niemniej jednak należy podkreślić, że w okresie obowiązywania przepisów u.s.k. treść zakazu wyrażonego w art. 15 § 9 Statutu PZPN była analogiczna do treści art. 5 u.s.k. Ten stan najlepiej pokazuje, że to głównie ustawodawca determinuje regulacje prawne z zakresu zakazu konkurencji w polskiej piłce nożnej, a także wyznacza jego główne *ratio legis*. Zgodnie bowiem z ówczesną treścią art. 15 § 9 Statutu PZPN⁵⁹⁸ osoba fizyczna bądź osoba prawna posiadająca akcje lub inne tytuły uczestnictwa w klubie sportowym nie mogła posiadać akcji lub innych tytułów uczestnictwa w innym klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w dyscyplinie piłki nożnej ani też zasiadać w jego organach.

Istotną różnicą w porównaniu do regulacji ustawowej było jednak dodanie osobnego (dodatkowego) przepisu, tj. § 10 do ówczesnego art. 15 Statutu PZPN. Zgodnie z tym przepisem osoba fizyczna będąca członkiem władz jednego klubu nie mogła jednocześnie zasiadać we władzach innego klubu. Dokonując wykładni a *contrario*, przyjęcie takiej uzupełniającej regulacji przez PZPN mogło powodować, że władze PZPN nie zaliczały pod pojęciem „inne tytuły uczestnictwa w klubie sportowym” członkostwa we władzach tego klubu, skoro zdecydowały się na osobą regulację. Mogło to być o tyle istotne pod kątem wykładni, że pojęciem „inne tytuły uczestnictwa w klubie sportowym” posłużył się również prawodawca w art. 5 u.s.k. Nie wiadomo jednak czy ówczesna regulacja z art. 15 § 10 Statutu PZPN podyktowana była jedynie próbą uniknięcia ewentualnych wątpliwości pojawiających się przy próbie interpretacji odniesienia do „innych tytułów uczestnictwa w klubie sportowym”. Niewykluczone, że mogła być ona wyrazem szerszej analizy prawnej zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu konkurencji wyrażonego w art. 5 u.s.k. i stanowić jego uzupełnienie. Należy przy tej okazji zwrócić uwagę, że wbrew temu, co wynika zarówno z art. 10 u.s., jak i obecnego art. 15 § 9 Statutu PZPN, stan równoczesnego pełnienia funkcji członka władz innego klubu piłkarskiego był wówczas zabroniony. Jak się należy domyślać, ta sytuacja była niepożądana przez PZPN z perspektywy ochrony prawidłowości przebiegu współzawodnictwa

r., źródło: https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/115-Uchwa%C5%82y%20Zarz%C4%85du,%20listopad%202008%20-%20pa%C5%BAdziernik%202009,%20Statut%20PZPN.pdf [dostęp: 12.10.2022 r.]
⁵⁹⁸ Statut Polskiego Związku Piłki Nożnej (t.j. uwzględniający zmiany z dnia 27 czerwca 2009 r.) [źródło: https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/115-Uchwa%C5%82y%20Zarz%C4%85du,%20listopad%202008%20-%20pa%C5%BAdziernik%202009,%20Statut%20PZPN.pdf] [dostęp: 23.01.2022 r.].

sportowego, ich uczciwości. Ponadto wydaje się, że nie spełniała kryterium dostatecznej transparentności w zarządzaniu klubami piłkarskimi będącymi członkami PZPN.

Warto zwrócić uwagę, że nie od razu po wejściu w życie przepisów u.s. PZPN zdecydował się dostosować treść § 15 ust. 9 Statutu PZPN do treści art. 10 u.s. Jeszcze choćby w Statucie PZPN uwzględniającym zmiany z dnia 26 listopada 2010 r.⁵⁹⁹ (tj. już po dacie wejścia w życie u.s.⁶⁰⁰) treść art. 15 § 9 Statutu PZPN była analogiczna jak treść art. 5 u.s.k. Ponadto nadal wiążący był wspomniany wcześniej art. 15 § 10 Statutu PZPN. Dopiero w opublikowanym Statucie PZPN uwzględniającym zmiany z dnia 25 listopada 2011 r. oraz z dnia 22 i 23 lutego 2012 r.⁶⁰¹ dokonano aktualizacji treści zakazu konkurencji i przyjęto obecnie obowiązującą treść art. 15 § 9 Statutu PZPN, z jednoczesnym usunięciem dotychczasowej regulacji z art. 15 § 10 Statutu PZPN.

Niemniej jednak warto zaznaczyć, że PZPN zdążył ze zmianą przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN w ustawowym dwuletnim terminie przewidzianym na dostosowanie działalności polskich związków sportowych do wymogów przepisów u.s.⁶⁰² Jednakże czasowy swoisty dualizm prawny, uwzględniając różny zakres art. 10 u.s. i ówczesnej treści art. 15 § 9 i 10 Statutu PZPN, mógł doprowadzić do wystąpienia bardzo interesującej sytuacji prawnej. Określone powiązania osobowe czy kapitałowe mogły bowiem np. stanowić naruszenie art. 15 § 10 Statutu PZPN i tym samym skutkować odpowiedzialnością dyscyplinarną przed PZPN, ale jednocześnie mogły nie zostać uznane za naruszenie art. 10 u.s.⁶⁰³

4.1.4. Zakres podmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

4.1.4.1. Katalog podmiotów wymienionych w art. 15 § 9 Statutu PZPN

Z uwagi na redakcję przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN wysoce zbliżoną do treści art. 10 u.s., analiza zakresu podmiotowego (i przedmiotowego) tejże regulacji PZPN będzie prowadzona z wykorzystaniem dotychczasowych wniosków z wykładni wspomnianego

⁵⁹⁹ Statut PZPN uwzględniający zmiany z dnia 26 listopada 2010 r. https://www.futsalekstraklasa.pl/uploads/Statut_pzpn..pdf [dostęp: 30.01.2022 r.].

⁶⁰⁰ Przepisy u.s. (w tym art. 10 u.s.) weszły w życie 16 października 2010 r.

⁶⁰¹ Statut PZPN uwzględniający zmiany z dnia 25 listopada 2011 r. oraz z dnia 22 i 23 lutego 2012 r. https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/47-Statut%20Polskiego%20Zwi%C4%85zku%20Pi%C5%82ki%20No%C5%BCnej.pdf [dostęp: 30.01.2022 r.].

⁶⁰² Zgodnie z art. 82 ust. 2 u.s. polskie związki sportowe, o których mowa w art. 82 ust. 1 u.s., a także osoby prawne będące ich członkami miały dostosować swoją działalność, w szczególności obowiązujące w nich statuty oraz regulaminy, do wymagań niniejszej ustawy w terminie 2 lat od dnia wejścia w życie u.s.

⁶⁰³ Takim przykładem mogło być pełnienie przez daną osobę fizyczną funkcji członka władz równocześnie w dwóch klubach piłkarskich będących członkami PZPN.

przepisu ustawowego. Wobec tego przedmiotem dalszych szczegółowych badań będą przede wszystkim bezpośrednio odniesienia do piłki nożnej czy członkostwa klubu sportowego w PZPN, które zostały zawarte w art. 15 § 9 Statutu PZPN. Istotnym elementem analizy będzie także definiowanie pojęć użytych w art. 15 § 9 Statutu PZPN w świetle poszczególnych przepisów PZPN. Mając na uwadze także praktyczny walor niniejszej pracy, przedmiotowe rozważania będą podejmowane ze szczególnym uwzględnieniem specyfiki piłki nożnej oraz jej struktury organizacyjnej w ramach PZPN.

Wzorem rozważań prowadzonych na kanwie art. 10 u.s., dokonując wyłącznie literalnej wykładni pierwszej części zdania z przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶⁰⁴ wydaje się, iż do katalogu podmiotów objętych przedmiotowym zakazem należą jedynie następujące podmioty:

- 1) osoba fizyczna:
 - a) będąca członkiem klubu sportowego będącego członkiem PZPN,
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym będącym członkiem PZPN lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym będącym członkiem PZPN;
- 2) osoba prawna:
 - a) będąca członkiem klubu sportowego będącego członkiem PZPN,
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym będącym członkiem PZPN lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym będącym członkiem PZPN.

Jednakże zgodnie z wykładnią literalną drugiej (a nie pierwszej) części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶⁰⁵, zakresem podmiotowym zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim wyrażonego w tym przepisie PZPN objęte są następujące podmioty:

- 1) osoba fizyczna:
 - a) będąca członkiem:
 - i. klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,

⁶⁰⁴ Tj. fragmentu „Osoba fizyczna lub osoba prawna będąca członkiem lub posiadająca udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem PZPN nie może (...)”

⁶⁰⁵ Tj. fragmentu „(...) nie może być członkiem lub posiadać udziałów albo akcji lub być członkiem organów lub władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.”

- ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej lub
 - iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej;
- b) posiadająca udziały w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej lub
- c) posiadająca akcje w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej;
- 2) osoba prawna:
- a) będąca członkiem:
- i. klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
 - ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej lub
 - iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej;
- b) posiadająca udziały w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej lub
- c) posiadająca akcje w klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Podobnie jak w odniesieniu do art. 10 u.s., z zestawienia podmiotów, których dotyczy przytoczona odpowiednio pierwsza i druga część zdania z art. 15 § 9 Statutu PZPN, wynika nieco inny katalog adresatów objętych zakresem podmiotowym zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Tym samym, podobnie jak w art. 10 u.s., dostrzec można redakcyjną „asymetryczność” pomiędzy pierwszą a drugą częścią zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶⁰⁶.

W pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN mowa jest o klubie sportowym będącym członkiem PZPN, z kolei w drugiej o klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Kolejna różnica dotyczy aspektu

⁶⁰⁶ Zob. pkt. 3.5.1. niniejszej pracy.

podmiotowego. W drugiej części zdania ww. przepisu PZPN, obok wspomnianych członków klubu sportowego, pojawiają się także inne kategorie osób, tj. członkowie władz i organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej (ale niekoniecznie będącego członkiem PZPN).

Łącząc powyższe rozważania wynikające z wykładni literalnej obu fragmentów art. 15 § 9 Statutu PZPN, należy przyjąć, iż do zakresu podmiotowego wyrażonego w tym przepisie zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim należą następujące podmioty:

- 1) osoba fizyczna:
 - a) będąca członkiem:
 - i. klubu sportowego:
 - uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - będącego członkiem PZPN; lub
 - ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
 - b) posiadająca udziały w klubie sportowym:
 - i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - ii. będącym członkiem PZPN; lub
 - c) posiadająca akcje w klubie sportowym:
 - i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - ii. będącym członkiem PZPN; lub
- 2) osoba prawna:
 - a) będąca członkiem:
 - i. klubu sportowego:
 - uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - będącego członkiem PZPN; lub

- ii. organów klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - iii. władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
- b) posiadająca udziały w klubie sportowym:
- i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - ii. będącym członkiem PZPN; lub
- c) posiadająca akcje w klubie sportowym:
- i. uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, lub
 - ii. będącym członkiem PZPN.

Z poziomu wykładni językowej należy zaznaczyć, że podobnie jak w art. 10 u.s., w przepisie art. 15 § 9 Statutu PZPN wskazano jedynie odniesienia do osób fizycznych oraz prawnych. Tym samym, podobnie jak w art. 10 u.s., pominięto jednostki organizacyjne niebędące osobami prawnymi, którym ustawa przyznaje zdolność prawną. Analogicznie jak przy wykładni ww. regulacji ustawowej uważam, że nie ma racjonalnego powodu, aby nie obejmować tzw. „ułamnych osób prawnych” zakazem z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Takie podmioty, w tym poszczególne osoby z nimi związane, mogą być również objęte zakresem podporządkowania normom stanowionym przez PZPN⁶⁰⁷. W celu uniknięcia wątpliwości odnośnie do dopuszczalności zastosowania wobec nich tego zakazu na skutek ogólnego odwołania z art. 33¹ § 1 k.c., postulowałbym zmianę tego przepisu PZPN. Postulat pewności prawa przemawia w mojej ocenie za dodaniem przepisu, na podstawie którego te podmioty w sposób jednoznaczny zostaną objęte zakresem zastosowania zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Taka zmiana powinna być oczywiście skorelowana z analogiczną zmianą art. 10 u.s.

Powyższy przykład stanowi jeden z powodów, dla którego w pełni zasadnym wydaje się dokonanie próby odczytania znaczenia normy prawnej z art. 15 § 9 Statutu PZPN za pomocą wykładni systemowej uwzględniającej pozostałe przepisy PZPN, a także przepisy prawa powszechnego. Zważywszy zarówno na zaakcentowane wcześniej wątpliwości co do znaczenia normy prawnej z art. 10 u.s.⁶⁰⁸, a także specyfikę regulacji *stricte* piłkarskich, zakres

⁶⁰⁷ Zob. 4.1.4.2. niniejszej pracy.

⁶⁰⁸ Zob. rozdział 3. niniejszej pracy.

podmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim może być jednak inny aniżeli wynikający z samej wykładni literalnej art. 10 u.s. czy art. 15 § 9 Statutu PZPN. W procesie badawczym nie może również zabraknąć analizy terminologii użytej w art. 15 § 9 Statutu PZPN i jej znaczenia w świetle przepisów PZPN.

4.1.4.2. Zakres podporządkowania się przepisom PZPN a zakres podmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

W celu prawidłowego ustalenia zakresu podmiotowego (oraz przedmiotowego) zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN należy odwołać się do zakresu podporządkowania się przepisom PZPN *in genere*. Może to być w szczególności relewantne dla ustalenia potencjalnych różnic względem zakazu konkurencji ustanowionego na mocy powszechnie obowiązującego przepisu prawa, tj. art. 10 u.s.

W myśl art. 6 § 2 Statutu PZPN obowiązek przestrzegania postanowień statutów, przepisów, wytycznych i decyzji PZPN (oraz FIFA i UEFA), a także przestrzegania postanowień Kodeksów Etycznych FIFA i PZPN spoczywa na:

- 1) wszystkich członkach PZPN,
- 2) ligach piłkarskich,
- 3) organach PZPN,
- 4) zawodnikach,
- 5) trenerach,
- 6) pośrednikach transakcyjnych,
- 7) sędziach,
- 8) licencjonowanych organizatorach imprez piłkarskich,
- 9) działaczach piłkarskich,
- 10) osobach zatrudnionych w sporcie piłki nożnej.

Tym samym to spośród wspomnianych powyżej podmiotów należy doszukiwać się potencjalnych adresatów regulacji PZPN w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. Istotne jest jednak zastrzeżone w treści art. 6 § 2 Statutu PZPN zawężenie obowiązku podporządkowania się przepisom PZPN, FIFA i UEFA tylko do sytuacji, gdy te

podmioty realizują swoje funkcje. Niemniej jednak jest to bardzo szeroki i niedookreślony dostatecznie precyzyjnie katalog podmiotów podlegających odpowiedzialności przed organami PZPN⁶⁰⁹. Z istoty swoich funkcji część podmiotów z powyższego katalogu nie jest lub może nie być związana z klubami piłkarskimi (np. sędziowie, pośrednicy transakcyjni, członkowie organów PZPN). Wobec tego zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN nie dotyczy części podmiotów podporządkowanych przepisom PZPN *in genere*. Niemniej, we wspomnianym katalogu nie ma wyszczególnionych klubów piłkarskich, które o ile są członkami PZPN, należą do tej właśnie kategorii podmiotów obowiązanych do podporządkowania się przepisom PZPN. W myśl takiej treści art. 6 § 2 Statutu PZPN za uprawnione można uznać twierdzenie, że kluby piłkarskie, które nie są członkami PZPN, nie są obowiązane respektować zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Jednakże odpowiedź na pytanie czy ta hipoteza jest prawidłowa, wymaga bardziej kompleksowej analizy przepisów PZPN.

4.1.4.3. Definicja klubu piłkarskiego w przepisach PZPN a zakres zakazu konkurencji w przepisach PZPN

W sekcji „skrót i definicje” zawartej w Statucie PZPN „klub piłkarski” został zdefiniowany jedynie jako „członek PZPN (równocześnie członek WZPN)”. Jednakże dodatkową wskazówką w próbie kompleksowego ustalenia znaczenia pojęcia klubu piłkarskiego w świetle przepisów PZPN stanowi m.in. art. 15 § 1 ust. 1 Statutu PZPN. W myśl tego przepisu członkami PZPN są m.in. kluby sportowe posiadające sekcję piłki nożnej. Zgodnie z art. 15 § 6 Statutu PZPN kluby posiadające sekcje piłki nożnej, mające formy organizacyjnoprawne zgodne z prawem polskim, z uwzględnieniem przepisów Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie⁶¹⁰, po spełnieniu warunków w niej wskazanych, mogą być członkami WZPN i równocześnie PZPN. Pojęcie „sekcji piłki nożnej” zostało z kolei zdefiniowane w par. 3 ust. 1 Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie⁶¹¹. W myśl tego przepisu należy rozumieć ją jako jedyną lub wyodrębnioną organizacyjnie część klubu sportowego,

⁶⁰⁹ W szczególności niejednoznaczna i niewymierna kategorię stanowią choćby osoby zatrudnione w sporcie piłki nożnej, gdyż w istocie nie wiadomo jak szeroko należy interpretować ten związek.

⁶¹⁰ Tzn. Uchwały nr XII/194 z dnia 11 grudnia 2015 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej o członkostwie https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3731-UCHWA%C5%81A%20O%20CZ%C5%81ONKOSTWIE%20PO%20ZMIANACH%20Z%20DNIA%206%2010%202020.pdf [dostęp: 20.03.2023 r.]

⁶¹¹ W treści tej uchwały nie posłużono się symbolem §, ale konsekwentnie w jej treści został użyty skrót par. Tym samym celem wiernego odzwierciedlenia oznaczeń tego aktu prawnego, w kontekście tej uchwały w dalszej części niniejszej pracy posłużono się skrótem par. zamiast symbolem §.

mogącą obejmować pierwszą drużynę seniorów, drużynę rezerwową oraz zespoły młodzieżowe w liczbie wymaganej dla danej klasy rozgrywkowej przez stosowne przepisy.

Pojęcie klubu piłkarskiego nie jest jednak konsekwentnie używane w Statucie PZPN. W treści Statutu PZPN mowa jest bowiem choćby o „klubach” czy „klubach sportowych posiadających sekcję piłki nożnej”. W kontekście zakazu konkurencji należy zauważyć, że w samej treści art. 15 § 9 Statutu PZPN posłużono się dwoma pojęciami, tj.: klubu sportowego będącego członkiem PZPN (w pierwszej części zdania) oraz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej (w drugiej części zdania). Należy zaznaczyć, że te różnice nie muszą automatycznie oznaczać, że PZPN posłużył się wymiennie tymi pojęciami i *de facto* każde z nich ma znaczyć dokładnie to samo.

Z racji tego, że klub piłkarski jest jednym z rodzajów klubu sportowego, to zgodnie z art. 3 ust. 2 u.s. musi on posiadać osobowość prawną. Nie inaczej jest w przepisach PZPN. Wymóg posiadania osobowości prawnej przez klub piłkarski wynika w tym zakresie przede wszystkim z art. 15 § 3 Statutu PZPN, jak i par. 5 ust. 1 zd. 1 Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie. Zgodnie z par. 5 ust. 1 zd. 2 Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie, kluby piłkarskie - jako członkowie PZPN - mogą działać pod postacią stowarzyszenia, stowarzyszenia kultury fizycznej, spółki akcyjnej, sportowej spółki akcyjnej, spółki z ograniczoną odpowiedzialnością lub uczniowskiego klubu sportowego. *A priori* do udziału w rozgrywkach IV ligi i niższych klas rozgrywkowych dopuszczone zostały również kluby piłkarskie działające w formie fundacji. Jednakże klub piłkarski działający w innej formie prawnej, niż przewidziana w par. 5 ust. 1 i 2 Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie, może zostać dopuszczony do współzawodnictwa w sporcie piłki nożnej. Zgodnie z par. 5 ust. 3 Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie wymaga to jednak posiadania osobowości prawnej i pozytywnej decyzji Zarządu PZPN, podjętej po przedstawieniu stosownych opinii przez Komisję d.s. Licencji Klubowych PZPN i Komisję d.s. Prawnych PZPN.

W przeciwieństwie do przepisów u.s. w przepisach PZPN istnieje jednak możliwość odstępstwa od wymogu posiadania przez klub osobowości prawnej. Została ona zastrzeżona w § 1 ust. 4 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną⁶¹².

⁶¹² Zgodnie z § 1 ust. 4 Uchwały nr IX/140 z dnia 3 i 7 lipca 2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną (dalej: „Uchwała Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek”, źródło: https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/5127-Uchwa%C5%82a%20nr%20IX140%20z%203%20i%207%20lipca%202008%20r.%20-%20organizacja%20rozgrywek%20w%20pi%C5%82k%C4%99%20nozn%C4%85%20tj%2021.02.2023.pdf [dostęp: 31.03.2023 r.] - dopuszcza się przejściowo uczestnictwo w rozgrywkach piłkarskich zespołów nie będących członkami PZPN, a posiadających inną formę organizacyjną niż określona w ust. 3. Decyzję w tym

W praktyce powyższa regulacja ma zastosowanie w szczególności w odniesieniu do uczestnictwa niesformalizowanych drużyn amatorskich w rozgrywkach Pucharu Polski na szczeblu okręgowym⁶¹³. Takie przyzwolenie ma również automatyczne znaczenie dla zakresu zastosowania zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. W zależności od ostatecznie przybranej formy prawnej (lub wręcz jej braku⁶¹⁴) klubu dopuszczonego przez PZPN przejściowo do rozgrywek może w jego kontekście zdecydowanie inaczej kształtować się zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Uwzględniając jedynie organizacyjno-strukturalne rozumienie pojęcie członkostwa, to dopuszczalna jest nawet sytuacja, kiedy to żaden z przedstawicieli takiego klubu może nie zostać objęty wspomnianym zakazem konkurencji⁶¹⁵.

Dopuszczenie na mocy § 1 ust. 4 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek przejściowego uczestnictwa w rozgrywkach piłkarskich klubów (zespołów) niebędących członkami PZPN, staje się relewantne również w kontekście podnoszonej już w tym rozdziale „asymetrii” przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. Pomimo, że wspomniany klub nie jest członkiem PZPN (czyli nie jest klubem wskazanym w pierwszej części zdania tego przepisu), to jest klubem sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej (czyli klubem wskazanym w drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN). Tym samym uczestnictwo osobowe lub kapitałowe w takim nietypowym klubie sportowym, o jakim mowa w § 1 ust. 4 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek, jest objęte zakresem zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Ponadto taki szczególnie rodzaj klubu piłkarskiego również obowiązany jest respektować właściwe przepisy PZPN i to pomimo tego, że nie znajduje się on w zastrzeżonym w art. 6 § 2 Statutu PZPN katalogu podmiotów podporządkowanych przepisom PZPN.

Jednakże należałoby się zastanowić czy wobec takiego stanu prawnego wynikającego z przepisów PZPN tego rodzaju klubu piłkarskiego dotyczy również zakaz konkurencji z art. 10 u.s. Nie spełnia on bowiem zastrzeżonego w art. 3 ust. 2 u.s. wymogu posiadania osobowości

przedmiocie podejmuje właściwy ZPN. Z kolei w myśl wspomnianego § 1 ust. 3 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną kluby piłkarskie będące członkami właściwego WZPN oraz PZPN uczestniczące we współzawodnictwie sportowym zgodnie z art. 3 ust. 2 u.s. muszą posiadać formę osób prawnych.

⁶¹³ Wydaje się, że odmienna regulacja byłaby przykładem nadmiernego formalizmu.

⁶¹⁴ Np. w ramach rozgrywek Okręgowego Pucharu Polski organizowanego przez MZPN występuje drużyna zrzeszająca dziennikarzy, przy czym nie ma sformalizowanego charakteru (np. stowarzyszenia czy fundacji), źródło: <http://www.mzpn.pl/komunikat/komunikat-pucharu-polski-nr-3-2019-2020> [data: 30.04.2022].

⁶¹⁵ Biorąc pod uwagę wykładnię literalną zarówno art. 10 u.s., jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN prowadzenie przez osobę fizyczną klubu piłkarskiego w formie jednoosobowej działalności gospodarczej nie znajduje się w katalogu zabronionych powiązań osobowych i kapitałowych wymienionych w tych przepisach.

prawnej, aby móc uznać go za „klub sportowy” w rozumieniu przepisów u.s.⁶¹⁶ Odpowiadając na to pytanie, w pierwszej kolejności należy wskazać, że zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. prawodawca posłużył się pojęciem „klubu sportowego”. Poza tym, z całą pewnością ten specyficzny rodzaj klubu piłkarskiego nie jest klubem sportowym z pierwszej części zdania tego przepisu, gdyż nie jest członkiem PZPN. Jednakże zastanawiająca pod kątem prawnym jest próba jego zakwalifikowania jako klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym, do którego odnosi się druga część zdania przepisu art. 10 u.s. W takiej sytuacji dochodzi bowiem do kolizji norm. Należy bowiem rozstrzygnąć czy przeważające znaczenie ma ustawowy wymóg posiadania osobowości prawnej zawarty w definicji legalnej klubu sportowego, czy kluczowe znaczenie ma jednak przesłanka uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie.

Zważywszy na fakt, iż art. 10 u.s. jest przepisem wprowadzającym ograniczenia wolności działalności gospodarczej, to jego interpretacja nie może być rozszerzająca. Tym samym niepozbawiona racjonalnych podstaw prawnych jest teza, w świetle której klub piłkarski dopuszczony do współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej w ramach rozgrywek PZPN, ale niebędący członkiem PZPN i nieposiadający osobowości prawnej, mógłby nie zostać uznany za klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym, o którym mowa w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s. Można bowiem argumentować, że powyższe odniesienie poczynione w treści art. 10 u.s. dotyczy tylko takich klubów, które nie tylko uczestniczą we współzawodnictwie sportowym, ale przede wszystkim są „klubami sportowymi” w rozumieniu art. 3 ust. 2 u.s., a więc posiadają osobowość prawną.

Z punktu widzenia teoretycznoprawnego jest to jednak teza sprzeczna ze ścisłą interpretacją *ratio legis* art. 10 u.s., w tym w szczególności potrzebą ochrony integralności rozgrywek sportowych. Istnieje bowiem możliwość współuczestnictwa takiego klubu (np. w ramach jednych rozgrywek) z innym klubem sportowym będącym w przeciwieństwie do niego osobą prawną i członkiem PZPN, przy założeniu, że występują pomiędzy nimi powiązania osobowe lub kapitałowe, o których mowa w art. 10 u.s. W takiej sytuacji doszłoby do rozróżnienia stanu prawnego w obrębie jednych rozgrywek. Ten klub, w odróżnieniu od pozostałych rywalizujących wraz z nim klubów sportowych będących osobami prawnymi, nie byłby przedmiotem regulacji zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Poza tym, skoro w przepisach

⁶¹⁶ Należy pamiętać, że w świetle art. 3 u.s. przesłanką ustawową do przyznania podmiotowi „przymiotu” klubu sportowego jest zastrzeżenie w statucie lub innym akcie założycielskim możliwości prowadzenie działalności sportowej i posiadanie osobowości prawnej, a nie *stricte* uczestnictwo we współzawodnictwie sportowym (zob. szerzej E. J. Krześniak[w:] *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2020, s. 61 -62).

PZPN za klub piłkarski uznano także podmioty, które nie spełniają wymogu osobowości prawnej, to przynajmniej z punktu widzenia regulacji wewnątrzwiązkowych PZPN nie ma powodu, aby nie uznawać ich za kluby sportowe *stricte* w rozumieniu art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶¹⁷. Wobec takiej wykładni dochodzi do zróżnicowania zakresu zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶¹⁸.

Na tym tle doskonale widać potrzebę dyskusji na temat zawężenia zakresu zakazu konkurencji. Gdyby w obu częściach zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN była mowa jedynie o klubach sportowych będących członkami PZPN⁶¹⁹, uczestnictwo osobowe lub kapitałowe w klubach dopuszczonych do rozgrywek w trybie szczególnym z mocy § 1 ust. 4 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek nie byłoby objęte zakresem zakazu konkurencji. Jednakże wskutek braku zastrzeżenia wymogu członkostwa w PZPN w drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN, a także dzięki odniesieniu się jedynie do uczestnictwa klubu we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, do powiązań osobowych i kapitałowych w takim szczególnym klubie może mieć zastosowanie wspomniany zakaz. Nawet gdyby przyjąć, że przesłankę uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej należy interpretować wąsko, tzn. jedynie jako rozgrywki organizowane przez PZPN, to i tak przypadek klubu, o którym mowa w § 1 ust. 4 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek byłby w świetle ścisłej wykładni literalnej objęty zakazem konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN.

Mając na uwadze praktyczne znaczenie wspomnianego wyjątku, a także daleko idące obowiązki wynikające z zakazu konkurencji oraz konsekwencje jego naruszenia, wydaje się być on zbyt radykalnym dla takich klubów. Nawet gdyby uznać, że w klubie, który nie jest członkiem PZPN, ale ma zamiar przejściowo uczestniczyć w danych rozgrywkach, zachodzą budzące pewne wątpliwości powiązania osobowe lub kapitałowe z innym klubem piłkarskim

⁶¹⁷ Taka konkluzja może w praktyce prowadzić do tego, że klub piłkarski prowadzony w formie stowarzyszenia zwykłego, zrzeszający *de facto* jedynie kilkunastu pasjonatów gry w piłkę nożną, chętnych do sprawdzenia się w rywalizacji na najniższych ligowych szczeblach PZPN, poprzez dopuszczenie do tego współzawodnictwa stanie się objęty zakresem zastosowania regulacji zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. W efekcie jego członkowie nie mogą nabyć akcji czy udziałów innego klubu piłkarskiego (np. występującego na znacznie wyższym poziomie rozgrywkowym).

⁶¹⁸ Należy jednak zaznaczyć, że w praktyce ten problem może mieć marginalne znaczenie dla całego rynku piłkarskiego, a poza tym dopuszczenie do współzawodnictwa sportowego klubu piłkarskiego niebędącego członkiem PZPN oraz osobą prawną wymaga zgody właściwego organów związkowych. Wobec tego, wydanie takiej zgody może być poprzedzoną oceną czy dopuszczenie do współzawodnictwa sportowego takiego klubu w jakiś sposób zagraża prawidłowości jego przebiegu czy interesom pozostałych uczestników.

⁶¹⁹ Z pewnością wymagałoby to jednak w pierwszej kolejności wprowadzenie stosownej zmiany w art. 10 u.s., tj. zastrzeżenia warunku członkostwa w polskim związku sportowym zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części zdania tego przepisu.

będącym członkiem PZPN, to zawsze można takiego klubu nie dopuścić do rozgrywek. Wydaje się, iż nie ma potrzeby wprowadzania dla tak ekstraordynaryjnych sytuacji (a więc dla klubów sportowych, które pomimo braku posiadania statusu członka PZPN uczestniczą w rozgrywkach PZPN) specjalnej modyfikacji zakazu konkurencji. W praktyce takie kluby występują na najniższych szczeblach rozgrywkowych (bądź jedynie w rozgrywkach pucharowych na szczeblu okręgowym). Ich udział, nawet w obliczu istnienia określonych powiązań osobowych lub kapitałowych z innym klubem piłkarskim, nie powinien grozić integralności oraz uczciwości rozgrywek. Ponadto nie stwarza żadnych istotnych zagrożeń w perspektywie całego rynku piłkarskiego. Wydaje się być to również sprzeczne z ideą powszechności sportu⁶²⁰, która ma tak istotne znaczenie w szczególności w kontekście najniższych amatorskich poziomów rozgrywkowych. Tym samym, przynajmniej z punktu widzenia piłki nożnej, w mojej ocenie nie ma istotnego powodu, aby specjalnie dla tej grupy klubów piłkarskich wprowadzać rozróżnienie w art. 10 u.s. i nie zastrzegać wymogu członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym w drugiej części zdania tego przepisu. W przypadku uznania, że integralność rozgrywek byłaby zagrożona w wyniku istnienia powiązań osobowych lub kapitałowych przedstawicieli takiego klubu z innym klubem sportowym, istnieje zawsze możliwość niedopuszczenia takiego klubu do udziału w danych rozgrywkach sportowych. W rezultacie należałoby postulować zmianę w przepisach ustawowych, a także dodanie warunku członkostwa klubu piłkarskiego w PZPN w drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN.

4.1.4.4. Znaczenie członkostwa klubu piłkarskiego w PZPN dla zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

Dokonując analizy pojęcia klubu piłkarskiego w myśl postanowień Statutu PZPN, należy również wyjaśnić, kiedy zostaje spełniony relewantny dla art. 15 § 9 Statutu PZPN warunek członkostwa klubu w PZPN. Członkostwo klubu we właściwym WZPN powstaje bowiem z chwilą przyjęcia go na członka przez Zarząd WZPN lub w drodze odwoławczej przez

⁶²⁰ Dla przykładu w rozgrywkach Pucharu Polski na szczeblu MZPN w ostatnich latach z reguły bierze reprezentacja Okręgowej Izby Radców Prawnych w Warszawie, która nie występuje jednak w rozgrywkach ligowych (zob. np. komunikat MZPN pod tytułem: „Komunikat Pucharu Polski Nr 3/2019/2020”, źródło: <http://www.mzpn.pl/komunikat/komunikat-pucharu-polski-nr-3-2019-2020/> [dostęp: 12.02.2022 r.]. Wydaje się bowiem, iż *ratio legis* zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN nie wydaje się zagrożone nawet gdyby w tej drużynie funkcjonowały osoby powiązane osobowo lub kapitałowo z klubami stale występującymi w rozgrywkach PZPN.

Walne Zebranie lub Zgromadzenie WZPN, względnie przez Zarząd PZPN⁶²¹. Szczegółowy tryb uzyskania członkostwa klubu w WZPN jest uregulowany w art. 16 Statutu PZPN, Uchwale Zarządu PZPN o członkostwie⁶²², a także w statucie właściwego WZPN. Należy podkreślić, że przyjęcie klubu w poczet członków WZPN oznacza jednocześnie nabycie przez klub piłkarski członkostwa w PZPN⁶²³. Z racji tej automatycznej zależności relewantne prawnie zarówno dla art. 10 u.s., jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN, jest już uzyskanie członkostwa klubu piłkarskiego we właściwym dla jego siedziby WZPN.

Brak zastrzeżenia wymogu członkostwa klubu sportowego w polskim związku sportowym w drugiej części zdania przepisu art. 10 u.s.⁶²⁴ być może podyktowany jest próbą objęcia zakazem konkurencji klubów niebędących członkami polskiego związku sportowego, które przejściowo uczestniczą w rozgrywkach organizowanych przez te związki⁶²⁵. Jednakże, jak już zostało to przedstawione wcześniej, taki zabieg prawny nie jest bezwzględnie konieczny. Interesujący jest fakt, iż zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN znajduje się w rozdziale zatytułowanym „Członkowie PZPN, ich prawa i obowiązki”, a w drugiej części zdania ten przepis nie odnosi się wprost do członków PZPN. Takie umiejscowienie tego przepisu można tłumaczyć faktem, iż w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN znajduje się wyraźne odniesienie do klubu sportowego posiadającego status członka PZPN. Jednakże dzięki takiej redakcji tego przepisu stawia się także ograniczenia w zakresie uczestnictwa osobowego oraz kapitałowego w innym klubie piłkarskim, przez co ogranicza się prawa i wprowadza nowe obowiązki członków PZPN⁶²⁶. Z drugiej strony można próbować argumentować tezę, że skoro ten przepis znajduje się w rozdziale o takim tytule, to niejako w domyśle także i druga część zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN powinna odnosić się wyłącznie do klubów sportowych będących członkami PZPN⁶²⁷.

Szukając innego powodu takiego rozróżnienia w obrębie jednego przepisu, można próbować doszukiwać się go w kontekście klubów, które dopiero ubiegają się o członkostwo

⁶²¹ Zob. art. 15 § 8 Statutu PZPN.

⁶²² Zob. par. 6 Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie.

⁶²³ Zob. art. 15 § 8 zd. 2 Statutu PZPN oraz par. 7 ust. 1 zd. 1 Uchwały Zarządu PZPN o członkostwie.

⁶²⁴ Analogicznie – brak zastrzeżenia w drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN – wymogu członkostwa klubu sportowego w PZPN.

⁶²⁵ Taka teza nie została jednak potwierdzona w toku prac legislacyjnych.

⁶²⁶ Należy nadmienić, że art. 10 u.s. znajduje się w rozdziale zatytułowanym „Polski związek sportowy”. Takie analogie również mogą świadczyć, że zarówno ustawodawca, jak i PZPN w kontekście zakazu konkurencji w polskich klubach sportowych mają przede wszystkim na myśli swoje kluby członkowskie.

⁶²⁷ Nawet gdyby uznać taki pogląd za zasadny, to i tak ta konstatacja wymaga jednak szczegółowej wykładni. Gdyby rzeczywiście był taki zamiar ze strony prawodawcy/PZPN, to w mojej ocenie wymaga to precyzyjniejszej redakcji odpowiednio art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN.

w polskim związku sportowym (PZPN). W tym zakresie brak zachowania zgodności z art. 15 § 9 Statutu PZPN mógłby stanowić przesłankę odmowną do uzyskania przez nie statusu członka PZPN, a więc jeszcze przed przystąpieniem przez taki klub piłkarski do współzawodnictwa sportowego. Działoby się tak, gdyby na etapie rejestracji członkostwa takiego klubu piłkarskiego w PZPN okazało się, że określonych jego przedstawicieli (tj. jego członków lub posiadaczy akcji lub udziałów) łączyłyby zakazane w myśl art. 15 § 9 Statutu PZPN powiązania osobowe lub kapitałowe z innym klubem piłkarskim, który już uczestniczy we współzawodnictwie sportowym. Tym samym przyznanie w takiej sytuacji członkostwa w PZPN stanowiłoby dopełnienie wszystkich przesłanek z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Klub piłkarski w przypadku uzyskania statusu członka PZPN stałby się klubem piłkarskim wskazanym w pierwszej części zdania tego przepisu, zaś klub piłkarski już uczestniczący w rozgrywkach sportowych byłby klubem piłkarskim, o którym mowa w drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. Wobec tego należałoby analizować potencjalne zakazane powiązanie osobowe i kapitałowe łączące taki klub piłkarski, będący nowym członkiem PZPN, z klubami sportowymi, które już uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Należy pamiętać, że zadaniem WZPN i PZPN jest niedopuszczenie do zaistnienia naruszeń przepisu, więc wydaje się, iż gdyby samo uzyskanie przez klub statusu członka PZPN spowodowało dopełnienie wszystkich przesłanek z art. 15 § 9 Statutu PZPN, to już na etapie rozpatrywania wniosku można byłoby w teorii nie dopuścić do zaistnienia zdarzenia prawnego naruszającego wspomniany przepis PZPN i tym samym odmówić takiemu wnioskodawcy członkostwa w PZPN.

Należy zastanowić się jeszcze nad hipotezą, w myśl której zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN znajduje zastosowanie dopiero wtedy, gdy ze strony obu klubów miałyby dojść do uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej (a więc gdy klub sportowy będący członkiem PZPN wspomniany w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN miałby wypełnić ciężący na nim obowiązek prawny z art. 8 ust. 2 u.s.). Przy takim ujęciu klub, który dopiero wnioskuje o członkostwo w PZPN musiałby bowiem już na tym etapie uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej i dopiero następnie aplikować o uzyskanie statusu członka PZPN. W przeciwnym razie, w przypadku przyjęcia powyższej hipotezy, samo wpisanie takiego klubu piłkarskiego na listę członków PZPN nie byłoby niedopuszczalne. Wobec tego wydaje się, że w świetle przyjętej powyżej hipotezy, klub, który jedynie wnioskowałby o przyznanie mu członkostwa w PZPN, pomimo istnienia niedopuszczalnych w myśl art. 15 § 9 Statutu PZPN powiązań osobowych lub kapitałowych

z innym klubem piłkarskim, co do zasady mógłby je uzyskać⁶²⁸. Jednakże, aby efektywnie przystąpił do współzawodnictwa sportowego (co jest jednym z obowiązków członka każdego polskiego związku sportowego w myśl art. 8 ust. 2 u.s.), musiałyby zostać podjęte odpowiednie czynności, aby nie zachodziły zakazane powiązania osobowe lub kapitałowe z powiązaniem z nim w sposób niedopuszczalny klubem piłkarskim, który już uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Niemniej brakuje zarówno w u.s., jak i regulacjach PZPN przepisu dookreślającego procedurę postępowania w przypadku zidentyfikowania zakazanych powiązań osobowych lub kapitałowych. Należy zaznaczyć, że taka regulacja została wprowadzona chociażby w odniesieniu do konfliktu interesów członków władz polskiego związku sportowego⁶²⁹. Ponadto brakuje wyraźnego doprecyzowania, że z sytuacją prawnie zakazaną na mocy przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN mamy do czynienia dopiero wtedy, gdy oba analizowane kluby miałyby uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Samo pozostawanie przez jeden z klubów piłkarskich członkiem PZPN, bez jednoczesnego wypełniania obowiązku prawnego z art. 8 ust. 2 u.s. (tj. brak uczestnictwa klubu we współzawodnictwie sportowym), w mojej ocenie powinno oznaczać, że powiązania z takim klubem, do czasu chęci przystąpienia przez ten klub do współzawodnictwa sportowego, powinny być irrelevantne dla zastosowania art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶³⁰. Jednakże w obecnym stanie prawnym, zarówno w kontekście art. 10 u.s., jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN, całkowicie i bezwzględnie niedopuszczalne prawnie jest powstanie określonych w tych przepisach zakazanych powiązań osobowych i kapitałowych. W rezultacie te regulacje stanowią całkowitą prewencję przed wystąpieniem tego typu sytuacji. Nie przewidują one jakiegokolwiek procedury legitymizacji *post factum*

⁶²⁸ Istnieje jednak w teorii możliwość, że wówczas zaistniałaby sytuacja prawnie zakazana w myśl ściśle literalnej wykładni art. 15 § 9 Statutu PZPN. Klub piłkarski zyskując miano członka PZPN stałby się klubem sportowym będącym członkiem PZPN w rozumieniu pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. W obliczu istnienia łączących go powiązań osobowych lub kapitałowych (określonych w art. 15 § 9 Statutu PZPN) z innym klubem sportowym, który już uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, oznaczałoby to naruszenie tego przepisu PZPN. Z drugiej strony, w myśl wykładni literalnej art. 15 § 9 Statutu PZPN dopuszczalna prawnie byłaby sytuacja, w której klub piłkarski uzyskuje członkostwo w PZPN, a zarazem łączy go powiązania osobowe lub kapitałowe z innym klubem piłkarskim, który również jest członkiem PZPN, przy założeniu, że żaden z nich nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

⁶²⁹ Zob. art. 9 ust. 4, 4a i 5 u.s.

⁶³⁰ Oczywiście taki stan rzeczy nie mógłby trwać permanentnie, choćby z uwagi na prawa przyznane poszczególnym członkom. Jednakże dopuszczenie takiego stanu prawnego mogłoby usprawnić tzw. stan przejściowy, czyli procedurę zmian strukturalnych w powiązonym klubie sportowym. Podmioty, które byłyby zaangażowane dotychczas osobowo lub kapitałowo w sposób niedopuszczalny prawnie w myśl art. 15 § 9 Statutu PZPN w klub piłkarski uczestniczący we współzawodnictwie sportowym, przed wyzbyciem się tego typu powiązań, mogłyby zweryfikować czy ich nowy klub pomyślnie przeszedł procedurę uzyskania członkostwa w PZPN. Stanowiłoby to dla nich rodzaj pewnego zabezpieczenia przed wyzbyciem się powiązań z dotychczasowym klubem piłkarskim. Takie działania mogłyby toczyć się równocześnie, co znacznie przyspieszyłoby zmiany strukturalne w obu klubach piłkarskich.

określonego stanu prawnego np. w drodze rezygnacji z określonych funkcji w klubie sportowym czy w efekcie wyzbycia się udziałów czy akcji (np. sprzedaż, darowizna, zamiana). Ponadto w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s., jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN został zastrzeżony jedynie wymóg członkostwa w polskim związku sportowym (PZPN), a nie uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie. Może to prowadzić do wniosku, że z sytuacją prawnie niedopuszczalną mamy do czynienia na wcześniejszym etapie aniżeli etap, kiedy oba powiązane ze sobą kluby sportowe miałyby uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. W myśl ścisłej wykładni pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s., jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN o naruszeniu zakazu konkurencji można już mówić, gdy tylko jeden z powiązanych klubów sportowych (piłkarskich) uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie (piłce nożnej), a drugi nabywa status członka właściwego polskiego związku sportowego (PZPN). Warto w tym kontekście zaznaczyć, że w obu tych przepisach nie posłużono się zwrotami wskazującymi na konieczność jednoczesnego współuczestniczenia przez oba kluby sportowe we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. W drugiej części zdania tych przepisów nie zostały zastrzeżone takie zwroty jak np. „(...) współuczestniczącego wraz z nim we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie” czy „(...) także uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie”. Tego typu zwroty w mojej opinii jednoznacznie przesądzałyby, że prawodawcy do wypełnienia przesłanek z tych przepisów wymagali uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie przez oba powiązane w ten sposób kluby sportowe.

4.1.4.5. Definiowanie członkostwa w strukturach klubu piłkarskiego w przepisach PZPN

W kontekście wykładni treści art. 10 u.s. oraz art. 15 § 9 Statutu PZPN należy podkreślić, że co prawda nie została wprowadzona w przepisach PZPN definicja członka klubu piłkarskiego, ale za to wprowadzono szersze pojęcie działacza piłkarskiego. Z racji naturalnego podobieństwa, choćby pod kątem semantycznym czy funkcjonalnym, należy przeanalizować znaczenie tego pojęcia w kontekście ustalenia jego relacji w stosunku do „członka klubu”. Jednakże pojęcie działacza piłkarskiego jest różnie definiowane na potrzeby poszczególnych aktów wewnątrzwiązkowych PZPN⁶³¹. Niemniej, zgodnie z definicją wprowadzoną

⁶³¹ Zgodnie z definicją zawartą w Statucie PZPN „działaczem piłkarskim” jest członek władz, organów jurysdykcyjnych i doradczych PZPN, WZPN, ich organizacji członkowskich, lig zawodowych lub klubu

w Statucie PZPN, do tej kategorii osób należą m.in. członkowie klubu piłkarskiego, przy czym nie sprecyzowano, jak należy rozumieć wspomniane członkostwo.

Bardzo szeroka definicja działacza piłkarskiego została użyta z kolei w Regulaminie Dyscyplinarnym PZPN⁶³². W rezultacie staje się ona źródłem dodatkowych wątpliwości odnośnie do właściwej identyfikacji stosunku członkostwa w klubie piłkarskim, które zostało użyte w art. 15 § 9 Statutu PZPN. W świetle Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN za działaczy piłkarskich, którzy są powiązani z danymi klubami piłkarskimi, a nie PZPN, WZPN czy ich strukturami członkowskimi, można uznać:

- 1) członków statutowych organów klubów piłkarskich, a także ich udziałowców, akcjonariuszy bądź członków stowarzyszeń,
- 2) inne osoby pełniące funkcje kierownicze w sekcjach piłki nożnej,
- 3) licencjonowanych organizatorów imprez piłkarskich,
- 4) kierowników do spraw bezpieczeństwa klubów piłkarskich oraz
- 5) spikerów zawodów piłkarskich klubu piłkarskiego.

Mając na uwadze powyższy katalog można dojść do rozbieżnych wniosków dotyczących zakresu zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, a nawet z art. 10 u.s. w kontekście piłki nożnej. Według jednej z możliwych tez można byłoby argumentować zawężenie członkostwa w klubie piłkarskim jedynie do członków statutowych organów klubów piłkarskich, a także ich udziałowców, akcjonariuszy bądź członków stowarzyszeń. Takie ujęcie wydaje się być w dużej mierze uzasadnione. W szczególności wynika ono z zakazu rozszerzającej interpretacji przepisów dotyczących wszelkich ograniczeń wolności działalności gospodarczej. Innym ważnym argumentem za zasadnością takiej tezy są główne formy prawne klubów piłkarskich przewidziane w Uchwale Zarządu PZPN o członkostwie. W kontekście

piłkarskiego. Szersza definicja działacza piłkarskiego została zawarta w Kodeksie Etycznym PZPN, gdyż pod tym pojęciem, oprócz ww. podmiotów, należy również rozumieć sędziego, asystenta sędziego, trenera, instruktora, pracownika PZPN, WZPN i ich organizacji członkowskich, każda inną osobę odpowiedzialną za sprawy techniczne, medyczne lub administracyjne w PZPN, WZPN i w ich organizacjach członkowskich, a także każdy inny podmiot zobowiązany do przestrzegania Statutów PZPN i WZPN.

⁶³² Działaczami piłkarskimi w rozumieniu Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN są: 1. członkowie organów władzy, kontroli, jurysdykcyjnych i doradczych PZPN, WZPN, ich struktur członkowskich oraz ligi zawodowej, a ponadto osoby zatrudnione w PZPN oraz przez członków PZPN, 2. członkowie statutowych organów klubów piłkarskich, a także ich udziałowcy, akcjonariusze bądź członkowie stowarzyszeń, 3. inne osoby pełniące funkcje kierownicze w sekcjach piłki nożnej, 4. licencjonowani organizatorzy imprez piłkarskich, 5. kierownicy do spraw bezpieczeństwa oraz spikerzy zawodów piłkarskich, 6. inne osoby, których zachowanie pozostaje w związku z działalnością podejmowaną w imieniu lub na rzecz PZPN, WZPN, ich struktur członkowskich, niezależnie od zajmowanego stanowiska oraz pełnionej funkcji.

ratio legis tych przepisów oznaczałoby to jednak wyraźne zawężenie zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji poprzez zawężenie kategorii „zwykłego” członka klubu piłkarskiego” (tj. innego członka niż członek organu/władz klubu piłkarskiego) jedynie do członka stowarzyszenia prowadzącego klub piłkarski. Wskutek tego, poza bliżej niedoprecyzowaną kategorią („zwykłego”) członka klubu piłkarskiego, pozostawałoby m.in. jego zawodnicy czy inne osoby w nim zatrudnione. Jednocześnie skutkowałoby to pozostawieniem poza zakresem zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN kwestii „funkcjonalnego” członkostwa w klubach piłkarskich prowadzonych w innych formach prawnych aniżeli stowarzyszenia (np. członków klubów sportowych prowadzonych w formie spółdzielni, a może i nawet uczniowskich klubów sportowych⁶³³). Ponadto w takim ujęciu członkostwa w klubie piłkarskim poza zakresem zakazu konkurencji byłiby wszelcy członkowie honorowi klubów piłkarskich prowadzonych np. w formie fundacji.

Uwzględnienie jako „zwykłego” członka klubu piłkarskiego pozostałych kategorii działaczy piłkarskich powiązanych z klubem piłkarskim, czyli:

- 1) osób pełniących funkcje kierownicze w sekcjach piłki nożnej, które nie są jego akcjonariuszami, udziałowcami czy też członkami władz/organów,
- 2) licencjonowanych organizatorów imprez piłkarskich,
- 3) kierowników do spraw bezpieczeństwa oraz
- 4) spikerów zawodów piłkarskich;

- w mojej ocenie byłoby jednak zbyt daleko idące. Naruszałoby to istotę zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN. Nie widzę bowiem powodu, dla którego powyższym osobom, tak odległym od jakiegokolwiek wpływu na aspekty *stricte* sportowe, powinno stawiać się tak daleko idące ograniczenia w zakresie możliwości nawiązywania powiązań osobowych czy kapitałowych z innymi klubami piłkarskimi. W szczególności licencjonowani organizatorzy imprez piłkarskich, kierownicy do spraw bezpieczeństwa oraz spikerzy są osobami odpowiedzialnymi wyłącznie za kwestie *stricte* organizacyjne, które są istotne, ale raczej z punktu widzenia samej prawidłowości organizacji i przebiegu meczu piłki nożnej. To z tych względów mogą oni podlegać odpowiedzialności dyscyplinarnej PZPN, a nie z uwagi

⁶³³ W odniesieniu do uczniowskich klubów sportowych wątpliwości przy tego typu argumentacji pojawiałyby się na tle odniesienia do zasad funkcjonowania stowarzyszeń zawartego w art. 4 ust. 2 u.s.

na zagrożenia dla integralności rozgrywek piłkarskich w znaczeniu subiektywnym w myśl art. 19 ust. 2 zd. 1 Kodeksu Etycznego PZPN⁶³⁴.

4.1.4.6. Współzawodnictwo sportowe w piłce nożnej a zakres zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

Na wstępie należy wskazać, że pojęcie „sport” zostało użyte w u.s. w odniesieniu do polskiego związku sportowego w znaczeniu wąskim, tj. w kontekście danej dyscypliny sportowej⁶³⁵. Tym samym wydaje się, iż *stricte* na gruncie piłki nożnej i przepisów PZPN powinno być podobnie.

W myśl § 4 ust. 1 Statutu PZPN, to PZPN jest jedynym reprezentantem sportu piłki nożnej w kraju i za granicą (mężczyzn i kobiet) w piłce jedenastoosobowej, halowej (futsal) oraz plażowej. Wobec tego piłka nożna jest szerszym (nadrzędnym) pojęciem aniżeli odpowiednio piłka nożna jedenastoosobowa, piłka nożna halowa (futsal) czy piłka nożna plażowa⁶³⁶. Stanowią one odmiany (rodzaje) piłki nożnej objęte właściwością PZPN, które są rozgrywane osobno, zarówno przez kobiety, jak i mężczyzn. Ponadto w kontekście rodzajów współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej, warto zaznaczyć, że dzielą się one na rozgrywki seniorskie i młodzieżowe. Prowadzone są one w formie rozgrywek ligowych bądź pucharowych (rozgrywki o Puchar Polski). Istnieje także możliwość zakwalifikowania się najlepszych klubów do rozgrywek europejskich UEFA⁶³⁷.

Z punktu widzenia obszaru badawczego istotne jest to, że w art. 15 § 9 Statutu PZPN zostało użyte jedynie sformułowanie współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej, bez żadnego dalszego doprecyzowania. Należy zastanowić się czy PZPN miał na celu objęcie

⁶³⁴ W kontekście wspomnianych osób i ich ról oraz funkcji szybciej można mówić o ewentualnym zagrożeniu integralności rozgrywek w znaczeniu obiektywnym (zob. art. 19 ust. 1 art. 19 ust. 1 Uchwała nr IX/142 z dnia 4 listopada 2020 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej w sprawie przyjęcia Kodeksu Etycznego Polskiego Związku Piłki Nożnej (dalej: „Kodeks Etyczny PZPN, źródło: https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4045-KODEKS%20ETYCZNY%20PZPN%202020.pdf [dostęp: 20.03.2023 r.]).

⁶³⁵ Zob. uzasadnienie do rząd. projektu u.s., s. 5.

⁶³⁶ Warto nadmienić, że chociażby amp futbol, tj. rodzaj (odmiana) piłki nożnej rozgrywanej przez zawodników po jednostronnej amputacji kończyny dolnej - w przypadku graczy z pola, a kończyny górnej u bramkarzy, jest objęta właściwością innego (osobnego) polskiego związku sportowego, tj. Polskiego Związku AMP Futbolu (zob. <https://www.gov.pl/web/sport/polskie-zwiazki-sportowe2>, dostęp: 31.03.2023 r.]. Poza właściwością PZPN pozostaje również choćby taka dyscyplina sportu jak teqball, czyli swoiste połączenie piłki nożnej i tenisa stołowego.

⁶³⁷ Do rozgrywek europejskich w piłce nożnej jedenastoosobowej mężczyzn należą: Liga Mistrzów UEFA (ang. *UEFA Champions League*, Liga Europy UEFA (ang. *UEFA Europa League*) oraz Ligi Konferencji UEFA (ang. *UEFA Conference League*).

zakazem konkurencji każdej z form współzawodnictwa sportowego w ramach szeroko pojętej piłki nożnej, tj. bez względu na to czy oba kluby rzeczywiście rywalizują ze sobą w danej odmianie piłki nożnej, czy idąc dalej – w tych samych rozgrywkach. Tym samym należy zastanowić się czy dla zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN bez znaczenia pozostają:

- 1) rodzaj (odmiana) piłki nożnej – tzn. czy aby mówić o ewentualnym naruszeniu ww. zakazu oba analizowane kluby piłkarskie muszą uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w tej samej odmianie piłki nożnej?
- 2) płeć, w której współzawodnictwo jest prowadzone – tzn. czy aby mówić o ewentualnym naruszeniu ww. zakazu oba analizowane kluby piłkarskie muszą uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym prowadzonym dla tej samej płci (piłka nożna kobiet / piłka nożna mężczyzn)?
- 3) kategoria wiekowa, w której współzawodnictwo jest prowadzone – tzn. czy aby mówić o ewentualnym naruszeniu ww. zakazu oba analizowane kluby piłkarskie muszą uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym prowadzonym dla tej samej grupy wiekowej zawodników?
- 4) system rozgrywkowy, w którym współzawodnictwo jest prowadzone – tzn. czy aby mówić o ewentualnym naruszeniu ww. zakazu, w świetle zasad systemu rozgrywkowego, musi istnieć teoretyczna możliwość wystąpienia bezpośredniej rywalizacji pomiędzy analizowanymi klubami piłkarskimi?
- 5) poziom rozgrywkowy, w którym współzawodnictwo jest prowadzone – tzn. czy aby mówić o ewentualnym naruszeniu ww. zakazu oba analizowane kluby piłkarskie muszą uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym na tym samym poziomie rozgrywkowym?

Podobne wątpliwości pojawiają się również w wyniku analizy zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Naturalną różnicą w zestawieniu wspomnianej regulacji ustawowej z art. 15 § 9 Statutu PZPN jest zakres zastosowania danej regulacji w ramach danej dyscypliny sportu (tutaj w obrębie piłki nożnej). PZPN z racji swojej właściwości nie ma bowiem umocowania prawnego do kształtowania powszechnej regulacji wiążącej wszystkich uczestników sektora piłki nożnej. Przepisy PZPN mogą mieć bowiem zastosowanie jedynie do współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej prowadzonego przez PZPN, podmiot działający na podstawie umowy zawartej z PZPN (np. Ekstraklasa S.A.), podmiot działający z upoważnienia PZPN

(np. WZPN) bądź przez zrzeszającą PZPN międzynarodową organizację sportową działającą w danej dyscyplinie sportu (np. UEFA)⁶³⁸.

W kontekście ochrony *ratio legis* zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim należy zwrócić szczególną uwagę na przepisy, które regulują zasady uczestnictwa innych drużyn tego samego klubu piłkarskiego. Stanowią one w istocie wyznacznik stopnia prewencyjnej ochrony integralności rozgrywek piłkarskich przez PZPN. Ponadto są one wskaźnikiem poziomu akceptowalności przez PZPN sytuacji, które w teorii mogą być źródłem konfliktu interesów lub zagrożeniem idei *fair play* z punktu widzenia rywali.

W przepisach PZPN dopuszczona została sytuacja, w której kluby uczestniczące w rozgrywkach mistrzowskich mogą posiadać jedną albo więcej drużyn w klasach rozgrywek seniorów. Pozostałe drużyny seniorów danego klubu piłkarskiego (o ile istnieją) muszą jednak występować na niższym poziomie rozgrywkowym niż liga, w której uczestniczy pierwszy seniorski zespół danego klubu. Powyższa zasada może być jednak zmieniona przez Zarząd właściwego WZPN w odniesieniu do rozgrywek prowadzonych przez dany WZPN (czyli odpowiednio rozgrywek IV ligi, klasy okręgowej, klasy A, klasy B i klasy C)⁶³⁹. To oznacza, że w przepisach PZPN dopuszcza się umożliwienie występowania dwóch drużyn seniorskich tego samego klubu już na poziomie IV ligi za zgodą zarządu właściwego WZPN. Takie regulacje *per se* determinują stopniowanie znaczenia poziomów rozgrywkowych w piłce nożnej w kontekście pożądanego poziomu minimalnej ochrony integralności tych rozgrywek. Szczególnie istotne jest przy dokonywaniu analizy stopnia akceptowalności zagrożeń wynikających z odgórnej tolerancji występowania sytuacji mogących być źródłem potencjalnego konfliktu interesów w ramach jednych rozgrywek. Jak więc widać w odniesieniu do niezcentralizowanych ligowych rozgrywek piłkarskich (czyli IV liga i niższe), PZPN nie widzi aż takiego zagrożenia, które rzutowałoby na całe środowisko piłkarskie w związku z faktem współzawodnictwa sportowego drużyn piłkarskich kierowanych przez te same podmioty.

Warto nadmienić, że w rozgrywkach mistrzowskich w danej klasie rozgrywkowej może brać udział tylko jedna drużyna tego samego klubu, z zastrzeżeniem, że w rozgrywkach dzieci i młodzieży (dziewcząt, jak i chłopców) właściwy WZPN może podjąć decyzję o możliwości

⁶³⁸ W przeciwieństwie do regulacji ustawowej z art. 10 u.s. przepis art. 15 § 9 Statutu PZPN nie może mieć automatycznego zastosowania do form współzawodnictwa sportowego prowadzonych przez inne podmioty, które są całkowicie niezależne od PZPN (np. prywatne ligi piłkarskie).

⁶³⁹ Zob. § 2 ust. 6 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek.

udziału większej liczby drużyn tego samego klubu⁶⁴⁰. W przepisach PZPN istnieje również ogólna zasada dotycząca automatycznego spadku drużyny rezerw klubu piłkarskiego wskutek (i) jej awansu do klasy wyższej (czyli efektywnie brak awansu drużyny rezerw) bądź (ii) spadku pierwszej seniorskiej drużyny tego klubu do ligi niższej, gdy w efekcie co najmniej jednego z tych zdarzeń miałyby dojść do rywalizacji drużyn tego samego klubu na tym samym poziomie rozgrywkowym. W rezultacie musi zostać zachowana różnica co najmniej jednej klasy rozgrywkowej pomiędzy pierwszą seniorską drużyną klubu a drużyną rezerw tego samego klubu piłkarskiego⁶⁴¹. Należy również zauważyć, że pierwsza seniorska drużyna i drużyna rezerw z jednego klubu piłkarskiego mogą rywalizować ze sobą w jednych rozgrywkach, tj. w Pucharze Polski i w teorii może dojść do bezpośredniej konfrontacji pomiędzy nimi.

Zróznicowanie poziomu ochrony integralności rozgrywek, w zależności od klasy rozgrywkowej, nie wynika jednak w żaden sposób z regulacji ustawowych. W art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN każda z form czy klas rozgrywkowych współzawodnictwa sportowego została potraktowana identycznie. W konsekwencji do każdej z nich w takim samym zakresie odnosi się zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym (piłkarskim). Tym samym, do zagrożeń wynikających z naruszenia zakazu konkurencji przez osoby powiązane z różnymi klubami sportowymi (piłkarskimi), zarówno ustawodawca, jak i PZPN, podeszli w ten sam sposób. Z punktu widzenia teoretyczno-prawnego tak samo zabronione jest naruszenie tego zakazu na poziomie najwyższej klasy rozgrywkowej (tj. w Ekstraklasie), jak i na najniższym poziomie rozgrywkowym⁶⁴².

Należy jednak podkreślić, że współuczestnictwo drużyn tego samego klubu piłkarskiego nie jest objęte ani zakresem zakazu z art. 10 u.s., ani art. 15 § 9 Statutu PZPN. W tych regulacjach wspomina się o „innych” klubach sportowych (piłkarskich). Oznacza to, że w pierwszej i drugiej części zdania tych przepisów mowa jest o różnych podmiotach prawnych będących klubami sportowymi (piłkarskimi). Wobec tego przepisy dotyczące dopuszczenia do rywalizacji sportowej drużyn tego samego klubu piłkarskiego mogą co najwyżej prowadzić do wniosku *per analogiam*.

Dokonując próby odczytania znaczenia normy prawnej zarówno za pomocą wykładni systemowej, jak i przede wszystkim celowościowej, wydaje się, że przesłanka uczestnictwa we

⁶⁴⁰ Zob. § 2 ust. 7 Uchwały Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek.

⁶⁴¹ Tym samym dopuszczalne jest występowanie pierwszej seniorskiej drużyny np. na poziomie I ligi, zaś drużyny rezerw na poziomie II ligi.

⁶⁴² Co oczywiste stopień zagrożeń dla uczestników ruchu piłkarskiego będzie w takiej sytuacji inny i powinien być naturalnie brany pod uwagę np. przy wymierzaniu kary dyscyplinarnej.

współzawodnictwie sportowym powinna być traktowana możliwie ściśle. Z całą pewnością należy rozważyć jedynie ten sam rodzaj (odmianę piłki nożnej)⁶⁴³, a także pięć⁶⁴⁴, w ramach których dochodzi do współzawodnictwa sportowego. Gdy nie zaistnieje tożsamość tych czynników, to nie można mówić o jakimkolwiek zagrożeniu wynikającym z faktu istnienia powiązań osobowych lub kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi⁶⁴⁵.

Wydaje się, że podobnie należałoby interpretować również przesłankę tożsamości kategorii wiekowej⁶⁴⁶. Powiązane kluby piłkarskie mogą oczywiście budować przewagę nad konkurencją poprzez współpracę w systemie szkolenia młodzieży, co jednak automatycznie powinno generować rozwój sportu młodzieżowego. Jednakże, dopóki takie kluby nie rywalizują ze sobą bezpośrednio w tej samej kategorii wiekowej, to wydaje się, iż nie jest nawet hipotetycznie istotnie zagrożony żaden z interesów, których ochronie służą art. 10 u.s. oraz art. 15 § 9 Statutu PZPN. W mojej ocenie tak przeprowadzona wykładnia systemowa i celowościowa powinna przeważać nad wykładnią literalną obecnej treści tych przepisów⁶⁴⁷.

Więcej znaków zapytania naturalnie wzbudza zawężenie zakazu konkurencji jedynie do rywalizacji w ramach jednych rozgrywek. Jak zostało już wcześniej wspomniane, w tym zakresie istnieje interesujące rozróżnienie identyfikacji zagrożeń integralności rozgrywek. W piłce młodzieżowej sam PZPN dopuszcza możliwość występowania drużyn tego samego klubu w ramach jednych rozgrywek. Taka rywalizacja wymaga co prawda uzyskania zgody właściwego WZPN, ale już sama taka ewentualność świadczy o znacznie mniejszym rygorze prawnym. Prewencyjna ochrona integralności rozgrywek młodzieżowych jest znacznie słabsza

⁶⁴³ W mojej ocenie nie ma w istocie żadnego zagrożenia dla integralności rozgrywek, idei *fair play* czy interesu pozostałych członków PZPN w sytuacji zaistnienia powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi, w których jeden z nich występują w rozgrywkach piłki nożnej jedenastoosobowej, a drugi w rozgrywkach futsalu.

⁶⁴⁴ Wpływ tych samych podmiotów, wynikający z jednoczesnego uczestnictwa osobowego czy kapitałowego w klubie piłkarskim występującym w rozgrywkach piłkarskich mężczyzn i klubie piłkarskim występującym w rozgrywkach piłkarskich kobiet, nie stanowi według mnie żadnego zagrożenia dla ratio legis zakazu konkurencji z art. 10 u.s. czy art. 15 § 9 Statutu PZPN.

⁶⁴⁵ W mojej ocenie brak zaistnienia tożsamości tych dwóch czynników należy w istocie traktować jak powiązania osobowe czy kapitałowe pomiędzy klubami sportowymi z różnych dyscyplin sportowych.

⁶⁴⁶ Biorąc pod uwagę aktualne potrzeby polskiego sportu, w tym konieczność jego rozwoju m.in. w oparciu o wypracowany *know-how*, jestem zwolennikiem ograniczenia zakresu zakazu konkurencji do rozgrywek seniorskich i to nawet jedynie do najwyższego poziomu tych rozgrywek. Powyższa liberalizacja zakazu konkurencji w stosunku do mniej profesjonalnych rozgrywek może przysłużyć rozwojowi mniejszych ośrodków sportowych dzięki ściślejszej współpracy z podmiotami zaangażowanymi osobowo lub kapitałowo w najbardziej profesjonalne kluby piłkarskie.

⁶⁴⁷ W zasadzie jedyne zagrożenie wynikające z takiego stanu rzeczy może wynikać dla samych kwestii organizacyjno-strukturalnych w ramach członkostwa tych samych klubów w ramach PZPN. Powiązane kluby piłkarskie, dzięki wspólnej strategii, mogą w teorii korzystać z możliwości wpływania na pewne decyzje (np. posiadać *de facto* zwiększoną liczbę głosów). Zważywszy jednak na strukturę PZPN i mnogość delegatów, zawiązanie takich „koalicji” ma jednak marginalne znaczenie.

aniżeli rozgrywek seniorskich. Jednakże nawet w obrębie rywalizacji drużyn seniorskich PZPN inaczej traktowane przez PZPN są choćby rozgrywki Pucharu Polski. Jak już zostało wskazane, w przeciwieństwie do scentralizowanych rozgrywek ligowych prowadzonych przez PZPN, PZPN dopuszcza tam możliwość rywalizacji drużyn tego samego klubu⁶⁴⁸. Podobna ewentualność istnieje również w ramach IV ligi i niższych klas rozgrywkowych (tj. rozgrywek ligowych prowadzonych przez WZPN), przy czym wymaga ona zgody zarządu właściwego WZPN⁶⁴⁹.

Te możliwości w mojej ocenie powinny być relewantne przy wykładni zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN (a nawet art. 10 u.s. z punktu widzenia piłki nożnej). Nawet najdalej idące powiązania osobowe i kapitałowe nie będą równały się wpływowi na drużyny prowadzone w obrębie tego samego klubu sportowego (piłkarskiego). Skoro w określonych obszarach istnieje możliwość rywalizacji pomiędzy drużynami tego samego klubu, to analogicznie powinna zostać dopuszczona tamże możliwość rywalizacji pomiędzy powiązаныmi klubami sportowymi. Zasadnym wydaje się, że mogłaby zostać ona poprzedzona stosowną analizą powiązań przez właściwe organy licencyjne. Z punktu widzenia ochrony uczciwości i integralności rozgrywek może ona być również poparta odpowiednimi instrumentami prawnymi do nadzoru oraz sankcjonowania ewentualnych postaw sprzecznych z ideami *fair play* (nawet z możliwością wykluczenia nieuczciwych drużyn w trakcie rozgrywek, czy sankcjami wymierzonymi wobec osób bezpośrednio zaangażowanych w nieuczciwe zachowania - np. w postaci czasowej dyskwalifikacji określonych osób).

Oczywiście nawet dojście do takich wniosków w drodze wykładni nie powinno wzbraniać ustawodawcy i PZPN przed dostosowaniem treści odpowiednio art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN do przedmiotowych konkluzji. Poprawa warstwy językowej tych przepisów w mojej ocenie jest nieunikniona, choćby z punktu widzenia postulatu pewności prawa. Konieczność wprowadzenia zmian powinno determinować również potencjalne ryzyko sankcji nieważności czynności prawnej z art. 58 k.c., które przy obecnej ustawowej regulacji tego zakazu może znaleźć zastosowanie nawet w najmniej oczywistych przypadkach⁶⁵⁰.

⁶⁴⁸ Wydaje się, iż wynika to z formatu rozgrywek, gdyż w istocie dochodzi tutaj do rywalizacji w systemie pucharowym, w którym drużyna przegrywająca odpada, więc nie ma możliwości ingerowania w losy innych drużyn.

⁶⁴⁹ W rezultacie szczególnie chronione pozostają rozgrywki Ekstraklasy, I, II i III ligi, gdyż w ich kontekście w przepisach PZPN nie wskazano wprost dopuszczalności udziału drużyn tego samego klubu w ramach jednego poziomu rozgrywkowego.

⁶⁵⁰ Posiadacz jednej akcji klubu sportowego (np. kupionej w ramach tzw. „cegiełki” mającej na celu wsparcie klubu w trudnej sytuacji ekonomicznej) może następnie zdecydować się na zakup akcji innego klubu sportowego.

Warto w tym kontekście nadmienić, że w poselskim projekcie u.s. z dnia 14 maja 2009 r. zakres obecnego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. miał zostać wyraźnie zawężony do rozgrywek seniorskich (a dokładnie najstarszej kategorii wiekowej) i do klubów występujących w ramach jednej klasy rozgrywkowej⁶⁵¹. W mojej ocenie był to bardzo słuszny kierunek, który jednak z bliżej nieznanых powodów nie został uwzględniony na dalszych etapach procesu legislacyjnego u.s.⁶⁵². Biorąc pod uwagę m.in. stopień rozwoju polskiego sportu, a także nieustanne poszukiwanie źródeł jego finansowania ze środków prywatnych a nie publicznych, stawianie takich ograniczeń jest sprzeczne z ideą jego rozwoju. Szczególnie istotne jest to w kontekście piłki nożnej, gdzie wydatki ze środków publicznych są często znaczące⁶⁵³.

W nawiązaniu do rozważań prowadzonych na podstawie wykładni art. 10 u.s. wydaje się, że w kontekście piłki nożnej zakaz konkurencji wyrażony zarówno w tym przepisie ustawowym, jak i przeniesiony do regulacji PZPN (tj. do art. 15 § 9 Statutu PZPN), może odnosić się jedynie do współzawodnictwa sportowego organizowanego lub prowadzonego przez PZPN, podmiot działający na podstawie umowy zawartej z tym PZPN (np. Ekstraklasa S.A.), podmiot działający z upoważnienia PZPN (np. WZPN) bądź przez zrzeszającą PZPN międzynarodową organizację sportową działającą w danej dyscyplinie sportu (np. UEFA)⁶⁵⁴.

⁶⁵¹ Zob. art. 14 ust. 1 i 2 poselskiego projektu u.s. z dnia 14 maja 2009 r.

⁶⁵² Być może warto pójść jeszcze dalej i ograniczyć zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s. jedynie np. do najwyższego lub dwóch najwyższych poziomów rozgrywkowych w Polsce w danej dyscyplinie sportu. Wydaje się, iż nie wiązałyby się to z dużym ryzykiem dla sportu, a ułatwiłoby organizację i współpracę pomiędzy klubami sportowymi, w tym umożliwiłoby znalezienie dodatkowych źródeł finansowania ze strony innych klubów sportowych chcących budować odpowiednie struktury szkoleniowe czy scoutingowe z wykorzystaniem innych (mniejszych/lokalnych) klubów.

⁶⁵³ Zob. Anatomia piłkarskiego nieszczęścia. Jak samorzady utrzymują ligowców, źródło: <https://przehladsportowy.onet.pl/pilka-nozna/ekstraklasa/finansowanie-polskiej-pilki-noznej-przez-samorzady-i-problemy-klubow/0lyb74g> [dostęp: 14.12.2022].

⁶⁵⁴ Dostrzegam jednak możliwość innej konstatacji. W art. 8 ust. 2 u.s. mowa jest jedynie o współzawodnictwie sportowym organizowanym przez polski związek sportowy. Rozumiejąc przesłankę organizacji rozgrywek bardzo ściśle, tj. jedynie jako ich bezpośrednią organizację przez polski związek sportowy, można odrzucić rozgrywki, które są organizowane przez spółkę prowadzącą ligę zawodową czy podmioty działające z upoważnienia polskiego związku sportowego bądź przez zrzeszającą ten związek międzynarodową organizację sportową działającą w danej dyscyplinie sportu. Na przykładzie piłki nożnej, w myśl takiej wykładni można byłoby odrzucić rozgrywkę Ekstraklasy oraz rozgrywkę IV ligi i niższych klas rozgrywkowych. Stałoby to w oczywistej sprzeczności z intencją ustawodawcy. Skoro prawodawca zdecydował się na ustanowienie art. 10 u.s., to szczególnie istotne jest zastosowanie tej regulacji do najwyższej klasy rozgrywkowej. W kontekście redakcji przepisów u.s. istotne jest również to, że zgodnie z art. 15 ust. 4 u.s. liga zawodowa (w piłce nożnej – Ekstraklasa) jest zarządzana (a nie organizowana) przez osobę prawną działającą w formie spółki kapitałowej (w piłce nożnej – spółkę Ekstraklasa S.A. z siedzibą w Warszawie).

4.1.4.7. Wymóg „uczestnictwa” klubu piłkarskiego będącego członkiem PZPN we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej a zakres zakazu konkurencji

Kolejnym obszarem, który wymaga szerszej analizy prawnej jest kwestia wymogu „uczestnictwa” klubu piłkarskiego będącego członkiem PZPN we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Ma ona istotne znaczenie dla prawidłowego ustalenia zakresu zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. Czy zakaz konkurencji z art. 10 u.s. oraz art. 15 § 9 Statutu PZPN odnosi się bowiem wyłącznie do klubów uczestniczących we współzawodnictwie sportowym? Czy może jednak w świetle obecnej redakcji przedmiotowych regulacji mogą one znaleźć zastosowanie nawet w sytuacji, gdy tylko jeden z powiązanych osobowo lub kapitałowo klubów piłkarskich uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej?

W świetle ogólnej normy prawnej z art. 8 ust. 2 u.s. klub piłkarski będący członkiem PZPN jest obowiązany uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez PZPN⁶⁵⁵. Zupełnie inaczej zostało to jednak uregulowane w przepisach PZPN. Zgodnie z art. 18 § 1 pkt. 7 Statutu PZPN uczestniczenie w zawodach sportowych i szkoleniach prowadzonych przez PZPN lub powierzonych stowarzyszonym członkom jest prawem, a nie obowiązkiem klubu piłkarskiego będącego członkiem PZPN. Należy jednak zaznaczyć, że w sytuacji, gdy: (i) klub, którego żaden zespół nie uczestniczy przez okres dłuższy niż jeden rok w oficjalnych rozgrywkach piłkarskich, względnie gdy (ii) klub w tym czasie nie bierze udziału w innych działaniach sportowych organizowanych lub uznawanych przez PZPN, to wówczas Walne Zgromadzenie Delegatów PZPN jest kompetentne do zawieszenia takiego klubu w prawach członkowskich, w tym również do tymczasowego zawieszenia w prawach członka⁶⁵⁶. Oznacza to, że zwłaszcza w świetle przepisów PZPN dokonane w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN poprzestanie na kwestii członkostwa klubu w PZPN,

⁶⁵⁵ W mojej ocenie ustawodawca, dzięki wprowadzonemu w przepisie wcześniejszym (tj. art. 8 ust. 2 u.s.) obowiązkowi uczestnictwa klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego we współzawodnictwie sportowym, chciał w istocie „posłużyć się” nim w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. W rezultacie wydaje się, że jego zamierzeniem było zastrzeżenie warunku uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym jedynie poprzez odniesienie się do klubu sportowego będącego członkiem polskiego związku sportowego. W domyśle takie odniesienie miało w mojej ocenie oznaczać, że w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. prawodawca miał na myśli klub sportowy będący członkiem polskiego związku sportowego, który realizuje obowiązek z art. 8 ust. 2 u.s., tj. uczestniczy we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez ten związek.

⁶⁵⁶ Zob. art. 21 § 1 Statutu PZPN. Zawieszenie w prawach członka zgodnie z art. 21 § 3 Statutu PZPN oznacza automatyczną utratę wszystkich praw członkowskich ze skutkiem natychmiastowym. Zabronione jest utrzymywanie przez innych członków relacji na płaszczyźnie sportowej z zawieszonym członkiem, pod rygorem odpowiedzialności dyscyplinarnej.

przynajmniej w teorii, nie musi oznaczać automatycznego uczestnictwa tego klubu we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez PZPN. Tym samym, przy obecnej redakcji art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, klub sportowy będący członkiem PZPN, ale nieuczestniczący we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej organizowanym przez PZPN pozostaje objęty zakresem zastosowania zakazu konkurencji⁶⁵⁷.

Wobec powyższego relewantne prawnie w kontekście zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN pozostaje posiadanie akcji albo udziałów czy też bycie członkiem klubu piłkarskiego będącego członkiem PZPN, który niekoniecznie musi uczestniczyć we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Z racji asymetryczności przepisów, przynajmniej z punktu widzenia wykładni językowej art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, irrelevantne dla zastosowania tych regulacji jest bycie członkiem organu lub władz klubu piłkarskiego będącego członkiem PZPN, ale nieuczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Uczestnictwo klubu piłkarskiego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej to przesłanka zawarta jedynie w drugiej, a nie w pierwszej części zdania przepisu art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN. Tym samym dzięki wypełnieniu tej przesłanki, znaczenie prawne dla zastosowania zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim ma bycie członkiem lub posiadanie udziałów albo akcji lub bycie członkiem organów lub władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Oznacza to, że jeżeli klub piłkarski uczestniczy np. w rozgrywkach ligowych PZPN czy rozgrywkach Pucharu Polski, to odpowiednio jego członkowie, posiadacze akcji bądź udziałów, a także członkowie jego organów/władz pozostają objęci zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN. W świetle wykładni językowej jest to niezależne od tego czy klub sportowy uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej jest członkiem PZPN czy też nie.

Jednakże, kiedy analizujemy powiązania pomiędzy klubami piłkarskimi będącymi członkami PZPN i uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, to w takim układzie każdy z tych klubów jest klubem piłkarskim zarówno z pierwszej, jak i drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. Tym samym pełnienie funkcji członka organów/władz takiego klubu jest relewantne prawnie dla zastosowania zakazu konkurencji

⁶⁵⁷ Spornym zagadnieniem pozostaje to, czy klub piłkarski zawieszony w prawach członka PZPN z uwagi na brak uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym jest objęty dyspozycją z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Pomimo, że zawieszenie oznacza utratę praw członkowskich, to nie stanowi ono jednak żadnego z wymienionych w art. 20 § 1 Statutu PZPN przypadków wygaśnięcia członkostwa w PZPN. Tym samym można twierdzić, że zawieszony klub piłkarski nadal pozostaje członkiem PZPN, a tym samym jest klubem wskazanym w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN.

z art. 15 § ... Statutu PZPN. Jednakże wspomniany przepis nie zabrania równoczesnego pełnienia tych funkcji w obu powiązanych klubach piłkarskich.

4.1.5. Zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

Z racji konstrukcji zakazu konkurencji w przepisach PZPN dotychczasowe wnioski z wykładni art. 10 u.s., a także analizy zakresu podmiotowego zakazu z art. 15 § 9 Statutu PZPN, posłużą analizie zakresu przedmiotowego tego zakazu. Należy bowiem pamiętać, że art. 15 § 9 Statutu PZPN to w istocie wierna implementacja normy prawnej z art. 10 u.s. do regulacji wewnątrzwiązkowych PZPN. Celem zachowania przejrzystości dalszych rozważań tylko w niezbędnym zakresie zostaną powtórzone niektóre wnioski przedstawione dotąd w niniejszej pracy.

Z punktu widzenia klubu sportowego posiadającego status członka PZPN, to spoczywający na osobach fizycznych lub prawnych⁶⁵⁸, będących jego członkiem lub posiadających w nim udziały albo akcje zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN obejmuje zatem:

- 1) zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
- 2) zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
- 3) zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
- 4) zakaz bycia członkiem organów innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
- 5) zakaz bycia członkiem władz innego klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Analogicznie jak w art. 10 u.s., przy tego typu układzie, w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN jest mowa o zakresie podmiotowym, zaś drugiej części zdania

⁶⁵⁸ Kwestia dopuszczalności uzupełnienia zakresu podmiotowego o jednostki organizacyjne nieposiadające osobowości prawnej, którym ustawa przyznała zdolność prawną została omówiona w pkt. 3.5.2. niniejszej rozprawy doktorskiej.

o zakresie przedmiotowym zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Jeżeli jednak klub sportowy uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, ale nie jest członkiem PZPN⁶⁵⁹, to - przy zachowaniu wykładni literalnej art. 15 § 9 Statutu PZPN - zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN wygląda nieco inaczej. W takiej sytuacji, podobnie jak w art. 10 u.s., następuje bowiem całkowite „odwrócenie” przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. Prowadzi to do tego, że w drugiej części zdania wyrażony jest wówczas *de facto* zakres podmiotowy, zaś w pierwszej części zdania zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Wobec tego spoczywający na osobach będących: (i) członkami bądź (ii) posiadającymi udziały albo (iii) akcje lub (iv) będących członkami organów lub (v) władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej (ale nie będącego członkiem PZPN) zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN obejmuje z kolei:

- 1) zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN,
- 2) zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN,
- 3) zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN.

Analogicznie, jak w odniesieniu do zakazu konkurencji z art. 10 u.s., tożsamy zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN mamy również w sytuacji analizy powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami będącymi członkami PZPN, z których tylko jeden uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Wówczas klub piłkarski, który jako członek PZPN nie uczestniczy (jeszcze) we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, jest klubem, o którym mowa w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. Klub piłkarski, który jako członek PZPN realizuje już swój ustawowy obowiązek z art. 8 ust. 2 u.s., należy traktować w takim układzie jako klub wymieniony w drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN.

Warto jednak zaznaczyć, że przepis art. 15 § 9 Statutu PZPN, podobnie jak art. 10 u.s.⁶⁶⁰, należy czytać *de facto* w obie strony, gdy oba analizowane kluby są członkami PZPN oraz uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Klub sportowy będący członkiem PZPN i uczestniczący we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej można

⁶⁵⁹ O ile, w świetle wykładni funkcjonalnej i systemowej uznamy, że zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN należy stosować również do tego typu podmiotów.

⁶⁶⁰ Zob. pkt. 3.5.1. niniejszej rozprawy doktorskiej.

bowiem uznać za klub sportowy, o którym mowa zarówno w pierwszej, jak i w drugiej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. Tym samym w sytuacji, gdy oba kluby sportowe są członkami PZPN i uczestniczą we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN kształtuje się następująco:

- 1) z punktu widzenia osoby fizycznej lub osoby prawnej będącej członkiem lub posiadającej udziały albo akcje w klubie sportowym będącym członkiem PZPN i uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej:
 - a. zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
 - b. zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
 - c. zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
 - d. zakaz bycia członkiem organów innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej;
 - e. zakaz bycia członkiem władz innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej;
- 2) z punktu widzenia osoby fizycznej lub osoby prawnej będącej członkiem organów lub władz klubu sportowego będącego członkiem PZPN i uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej:
 - a. zakaz bycia członkiem innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
 - b. zakaz posiadania udziałów innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej,
 - c. zakaz posiadania akcji innego klubu sportowego, który jest członkiem PZPN i uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Przy obecnej redakcji art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, z punktu widzenia osoby fizycznej lub osoby prawnej będącej członkiem organów lub władz klubu sportowego istotne znaczenie ma jednak to czy inny klub jest członkiem polskiego związku sportowego (PZPN), a nie czy uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w danym sporcie (w piłce nożnej).

Mając powyższe na uwadze, przynajmniej z perspektywy piłki nożnej, wydaje się, że intencją zarówno prawodawcy, jak PZPN nie było aż takie różnicowanie zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji w zależności od posiadania przez klub sportowy statusu członka polskiego związku sportowego (PZPN). Wobec tego, w świetle postulatu pewności prawa, w mojej ocenie należałoby ujedynolnić pierwszą i drugą część zdania art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN poprzez odniesienie w obu fragmentach powyższych przepisów do członkostwa klubu sportowego we właściwym polskim związku sportowym (a więc w kontekście piłki nożnej do członkostwa w PZPN). Niezależnie od tej zmiany, w świetle *ratio legis* zakazu konkurencji z art. 10 u.s., w pełni zasadne wydaje się też dodanie warunku uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie (piłce nożnej) również w pierwszej części zdania odpowiednio w art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN. W mojej ocenie dopiero potencjalne współzawodnictwo sportowe powiązanych osobowo lub kapitałowo klubów sportowych może rodzić pewne ryzyka w zakresie integralności czy uczciwości rozgrywek sportowych.

4.1.6. Konsekwencje naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

4.1.6.1. Uwagi wprowadzające

Dokonując analizy potencjalnych konsekwencji naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu na wstępie warto nadmienić podstawy prawne działania PZPN, które mogą stanowić zarazem ewentualną podstawę przedmiotowej odpowiedzialności. Należą do nich przede wszystkim przepisy prawa powszechnie obowiązującego (w tym w szczególności przepisy u.s. czy pr. stow.), Statut PZPN oraz inne przepisy o charakterze wewnętrznym, tj. statuty, przepisy, wytyczne i decyzje nie tylko stanowiące przez PZPN, ale z racji piramidalnej struktury piłki nożnej także przez FIFA czy UEFA. Zważywszy na redakcję art. 15 § 9 Statutu PZPN, stanowiącą *de facto* przeniesienie ustawowej regulacji z art. 10 u.s. na obszar piłki nożnej, naruszenie powyższego przepisu PZPN oznaczać będzie jednocześnie naruszenie art. 10 u.s. Tym samym z racji rangi norm prawnych, w pierwszej kolejności należy przeanalizować sankcje wynikające z powszechnie obowiązujących przepisów prawa.

4.1.6.2. Konsekwencje naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN wynikające z przepisów prawa powszechnego

Z uwagi na fakt, iż w przepisach u.s. nie ma przewidzianej żadnej osobnej sankcji za naruszenie art. 10 u.s., należy posilkować się przepisami ogólnymi, ale nie tylko zawartymi w przepisach u.s. Wydaje się, iż w dotychczasowej literaturze przedmiotu brakowało dostatecznego zaakcentowania faktu, iż art. 10 u.s. stanowi przepis bezwzględnie obowiązujący rangi ustawowej, co z natury rzeczy powinno już wzbudzać pewne wątpliwości natury prawnej⁶⁶¹. Dla przejrzystości dalszych rozważań przytoczę jedynie najważniejsze wnioski poczynione w przedmiotowej materii na kanwie analizy potencjalnych konsekwencji prawnych z tytułu naruszenia zakazu konkurencji z art. 10 u.s., które będą miały analogiczne zastosowanie przy naruszeniu art. 15 § 9 Statutu PZPN.

Niejako na pierwszy plan w przedmiotowej materii wysuwa się bezwzględna nieważność czynności prawnej przewidziana w art. 58 § 1 k.c. Wobec tego czynność prawna, która doprowadza do wystąpienia sytuacji zakazanej na mocy art. 10 u.s. (a więc w dalszej kolejności również stanowiąca naruszenie art. 15 § 9 Statutu PZPN), jako sprzeczna z ustawą, będzie nieważna, gdyż nie ma żadnego przepisu ustawowego, który przewidywałby inny skutek. Oczywiście, w zależności od sytuacji, zgodnie z art. 58 § 3 k.c. nieważnością może zostać dotknięta tylko część czynności prawnej, zaś czynność pozostawałaby w mocy co do pozostałych części, chyba że z okoliczności wynika, iż bez postanowień dotkniętych nieważnością czynność nie zostałaby dokonana. Wobec tego nabycie akcji albo udziałów, czy też uzyskanie statusu członka, bądź członka władz lub organów innego klubu piłkarskiego w sytuacji naruszenia art. 10 u.s. (a jednocześnie art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶⁶²) może okazać się nieważne.

Tytułem uzupełnienia rozważań poczynionych w pkt. 3.7. niniejszej pracy warto przedstawić również perspektywę odpowiedzialności osób powiązanych osobowo lub kapitałowo z innym klubem piłkarskim, wskutek czego doszło do naruszenia zakazu

⁶⁶¹ Jeżeli miałbym wskazać przyczyny takiego podejścia, to dostrzegalbym je w tym, że w kontekście zbliżonego zakazu konkurencji czy też konfliktu interesów członka władz PZPN w przepisach u.s. uregulowana została specjalna procedura mająca na celu uwolnienie się od niepożądanych powiązań (zob. art. 9 ust. 4, 4a i 5 u.s.). Takiej szczególnej procedury brakuje jednak w kontekście zakazu z art. 10 u.s., co tylko podkreśla niedopuszczalność wystąpienia określonych tamże powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi. Wydaje się jednak, że samo wystąpienie tych powiązań to stan, który przy uwzględnieniu konkretnych okoliczności faktycznych i prawnych powinien być możliwy do naprawienia. Z pewnością problematyczne byłoby celowe wystąpienie takich powiązań w trakcie sezonu piłkarskiego, kiedy to reakcja władz PZPN na takie zdarzenie powinna być natychmiastowa.

⁶⁶² Jednakże do zastosowania sankcji nieważności z art. 58 § 1 k.c. irrelevantne jest to czy dana czynność prawna stanowi naruszenie jakichkolwiek przepisów PZPN, FIFA czy UEFA.

konkurencji z art. 10 u.s. (a tym samym naruszenia art. 15 § 9 Statutu PZPN). Należy w tym kontekście mieć na uwadze przede wszystkim istniejące w przepisach prawa powszechnego ogólne zasady odpowiedzialności czy też funkcjonowania danych podmiotów, w tym odpowiedzialności poszczególnych osób działających w ramach danego podmiotu (np. ogólna odpowiedzialność na zasadzie winy z art. 415 k.c.⁶⁶³, odpowiedzialność za szkodę wyrządzoną spółce przewidziana w art. 292-295 k.s.h. czy też w art. 480-486 k.s.h.). Jeżeli dojdzie do naruszenia art. 10 u.s. i tym samym wyrządzenia szkody przy tworzeniu spółki z ograniczoną odpowiedzialnością albo spółki akcyjnej będącej klubem sportowym (piłkarskim), może stanowić to podstawę odpowiedzialności odpowiednio z art. 292 k.s.h. czy art. 480 k.s.h.⁶⁶⁴. Zawinione działania członków władz/organów klubu sportowego związane z naruszeniem art. 10 u.s. mogą skutkować ich odpowiedzialnością odpowiednio na mocy art. 293 k.s.h. (klub sportowy działający w formie sp. z o.o.) oraz art. 483 k.s.h. (klub sportowy działający w formie S.A.)⁶⁶⁵.

Jednakże naruszenie zakazu konkurencji nie musi wiązać się z negatywnymi konsekwencjami tylko dla podmiotów bezpośrednio go naruszających oraz klubów sportowych, których takie naruszenie dotyczy. Należy również pamiętać, że wskutek braku bądź nienależytej reakcji PZPN na przypadki naruszeń m.in. art. 10 u.s., PZPN może zostać objęty zakresem kontroli a nawet nadzoru ze strony ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, pod rygorem zastosowania wobec niego środków nadzorczych przewidzianych odpowiednio w art. 16 ust. 3 u.s., art. 22 u.s. i art. 23 u.s.

⁶⁶³ Zgodnie z art. 415 k.c. kto z winy swej wyrządził drugiemu szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia.

⁶⁶⁴ Zgodnie z art. 292 k.s.h i art. 480 § 1 k.s.h. kto, biorąc udział w tworzeniu spółki, wbrew przepisom prawa z winy swojej wyrządził spółce szkodę, obowiązany jest do jej naprawienia. Swoiste doprecyzowanie w kontekście spółki akcyjnej zostało zawarte w art. 480 § 2 k.s.h., w myśl którego w szczególności odpowiada ten, kto:

- 1) zamieścił lub współdziałał w zamieszczeniu w statucie, sprawozdaniach, opiniach, ogłoszeniach i zapisach fałszywych danych lub dane te w inny sposób rozpowszechnił bądź też pominął lub współdziałał w pominięciu w tych dokumentach danych istotnych dla powstania spółki, w szczególności dotyczących wkładów niepieniężnych, nabycia mienia oraz przyznania akcjonariuszom lub innym osobom wynagrodzenia lub szczególnych korzyści, albo
- 2) współdziałał w czynnościach prowadzących do zarejestrowania spółki na podstawie dokumentu zawierającego fałszywe dane.

⁶⁶⁵ Członek zarządu, rady nadzorczej, komisji rewizyjnej [jedynie w przypadku sp. z o.o.] oraz likwidator odpowiada wobec spółki za szkodę wyrządzoną działaniem lub zaniechaniem sprzecznym z prawem lub postanowieniami umowy spółki, chyba że nie ponosi winy (zob. odpowiednio art. 293 § 1 k.s.h. oraz art. 483 § 1 k.s.h.). Powinni oni - w myśl odpowiednio art. 293 § 2 k.s.h. oraz art. 483 § 1 k.s.h. – dołożyć staranności wynikającej z zawodowego charakteru swojej działalności przy wykonywaniu swoich obowiązków.

4.1.6.3. Konsekwencje naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN wynikające z przepisów PZPN

Naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN (a tym samym naruszenie art. 10 u.s.) może rodzić także określone skutki zastrzeżone wyłącznie w regulacjach wewnątrzwiązkowych PZPN. Oznacza to *de facto*, że takie naruszenie może rodzić skutki związane wyłącznie z funkcjonowaniem danego podmiotu w polskiej piłce nożnej w ramach właściwości PZPN. Ewentualne reperkusje tych zdarzeń mogą mieć znaczenie w relacji danego podmiotu, w tym przede wszystkim klubu piłkarskiego, z UEFA czy FIFA.

W przepisach PZPN, podobnie jak w przepisach u.s., nie została przewidziana wprost żadna dedykowana sankcja za naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Warto jednak podkreślić, że PZPN zastrzegł sobie w art. 6 § 4 Statutu PZPN prawo do egzekwowania odpowiedzialności organizacyjnej, dyscyplinarnej i regulaminowej wobec członków PZPN oraz innych podmiotów licznie wymienionych w art. 6 § 2 Statutu PZPN⁶⁶⁶. Jednakże, aby lepiej zrozumieć istotę odpowiedzialności za naruszenie zakazu konkurencji, należy w pierwszej kolejności zbadać system kontroli i nadzoru PZPN. Ważne w tym kontekście jest także ustalenie zakresu tych praw oraz obowiązków zarówno PZPN, jak i jego członków, które są relewantne z punktu widzenia *ratio legis* zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. Dopiero po tej analizie można ustalić ewentualne sankcje, które bezpośrednio lub pośrednio mogą wynikać z faktu naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN.

Jednym ze sposobów realizacji celów PZPN jest sprawowanie przez PZPN nadzoru oraz kontroli nad przestrzeganiem przez swoich członków, a także zawodników, trenerów, pośredników transakcyjnych, licencjonowanych organizatorów imprez piłkarskich, sędziów, członków sztabu medycznego i działaczy społecznych: 1) Statutu PZPN (w tym zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN), 2) regulaminów, 3) uchwał, 4) innych przepisów oraz 5) postanowień i 6) decyzji obowiązujących w PZPN⁶⁶⁷, pod rygorem odpowiedzialności dyscyplinarnej i regulaminowej⁶⁶⁸. Realizując swoje zamierzenia PZPN ma również za zadanie

⁶⁶⁶ Zgodnie z tym przepisem wszyscy członkowie PZPN, ligi piłkarskie, organy PZPN, zawodnicy, trenerzy, pośrednicy transakcyjni, sędziowie, licencjonowani organizatorzy imprez piłkarskich, działacze piłkarscy i osoby zatrudnione w sporcie piłki nożnej zobowiązani są przestrzegać przy realizacji swoich funkcji postanowienia statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA, UEFA oraz PZPN, a także przestrzegać postanowień Kodeksów Etycznych FIFA i PZPN.

⁶⁶⁷ Zob. art. 12 § 1 pkt 10 Statutu PZPN.

⁶⁶⁸ Zgodnie z art. 12 § 1 pkt 13 Statutu PZPN jednym ze sposobów realizacji celów PZPN jest nakładanie przez kar dyscyplinarnych i sankcji regulaminowych na członków PZPN, zawodników, trenerów, pośredników transakcyjnych, licencjonowanych organizatorów imprez piłkarskich, sędziów, członków sztabu medycznego oraz działaczy społecznych dopuszczających się naruszenia przepisów i zasad obowiązujących w sporcie piłki nożnej.

stwarzać warunki do udzielania ww. podmiotom ochrony prawnej ich interesów⁶⁶⁹. PZPN obowiązany jest aktywnie przeciwdziałać wszelkim ujemnym zjawiskom związanym z uprawianiem piłki nożnej, a więc również tym wynikającym z powiązań osobowych lub kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej w Polsce.

Bardzo interesująca, a zarazem mogąca rodzić wątpliwości w kontekście zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich jest treść art. 6 § 3 Statutu PZPN. Zgodnie z tym przepisem PZPN sprawuje kontrolę nad zgodnością statutów członków, o których mowa w art. 22 § 2 pkt 1-4 ze statutami FIFA, UEFA i PZPN oraz zobowiązuje swoich członków do sprawowania kontroli nad ich członkami. Biorąc pod uwagę zakres uprawnień PZPN, jako polskiego związku sportowego, wynikający z przepisów u.s. oraz regulacji PZPN, wydaje się, że nie sprawuje on jedynie kontroli, ale ma również istotne uprawnienia nadzorcze. Niemniej, bardzo interesujący jest katalog członków, których statuty podlegają wspomnianej kontroli ze strony PZPN czy WZPN. Zgodnie z tą regulacją podmiotami potencjalnie objętymi kontrolą postanowień statutowych mogą być jedynie WZPN, stowarzyszone kluby Ekstraklasy i I ligi, a także Stowarzyszenie Trenerów Piłki Nożnej i Stowarzyszenie Sędziów Piłki Nożnej. Nie ma więc w tym gronie klubów piłkarskich występujących na poziomie II ligi i niższych szczebli rozgrywkowych (w tym klubów występujących w rozgrywkach młodzieżowych). W powyższym katalogu nie ma także jakichkolwiek klubów futsalu czy plażowej piłki nożnej (męskich i kobiecych), a także jakichkolwiek klubów piłki nożnej kobiet⁶⁷⁰. Niemniej, zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim wynika bezpośrednio zarówno z powszechnie obowiązującego art. 10 u.s., jak i wewnętrznej regulacji PZPN, tj. art. 15 § 9 Statutu PZPN. Ponadto w myśl Statutu PZPN, kluby piłkarskie będące członkami PZPN nie mają obowiązku sformułowania w swoich dokumentach wewnętrznych tego typu zakazu. Tym samym zakaz konkurencji nie musi być dodatkowo zastrzeżony w statutach czy innych dokumentach korporacyjnych⁶⁷¹. Należy jednak podkreślić, że nawet brak takiego zastrzeżenia nie wpływa na bezwzględny obowiązek jego przestrzegania wynikający nie tylko z art. 15 § 9 Statutu PZPN, ale przede wszystkim z art. 10 u.s.

⁶⁶⁹ Zob. art. 12 § 1 pkt 11 Statutu PZPN.

⁶⁷⁰ Zostały one wymienione w art. 22 § 2 pkt. 5) i 6) Statutu PZPN, więc wynika z tego, że świadomie zostały wyłączone z zakresu takiej kontroli.

⁶⁷¹ Jego zastrzeżenie w wewnętrznych dokumentach korporacyjnych może jednak zwiększyć świadomość poszczególnych przedstawicieli klubów piłkarskich w zakresie istnienia przedmiotowego zakazu w obrocie prawnym.

Ze wspomnianymi obowiązkami PZPN, w szczególności pod kątem przeciwdziałania naruszeniom art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶⁷², skorelowane zostały poszczególne obowiązki członków PZPN, a więc m.in. klubów piłkarskich. W nawiązaniu do istoty regulacji zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim należy podkreślić, że członkowie PZPN są obowiązani m.in.:

- 1) przestrzegać statutów, regulaminów, wytycznych oraz decyzji FIFA, UEFA oraz PZPN i zapewnienia respektowania tych przepisów oraz rozstrzygnąć przez ich członków (art. 19 § 1 ust. 1 Statutu PZPN),
- 2) dbać o dobre imię PZPN oraz właściwy klimat wokół polskiej piłki nożnej (art. 19 § 1 ust. 2 Statutu PZPN),
- 3) przestrzegać, na podstawie własnych postanowień statutowych, zasad uczciwości, integralności i ducha sportowego wyrażających idee *fair play* (art. 19 § 1 ust. 3 Statutu PZPN),
- 4) działać w sposób niezależny bez jakiegokolwiek wpływu osób trzecich (art. 19 § 1 ust. 13 Statutu PZPN).

Jednakże niezwykle istotne z punktu widzenia kontroli PZPN nad przestrzeganiem zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN powinny być przede wszystkim dwa poniższe obowiązki klubów piłkarskich:

- 1) obowiązek przekazywania do PZPN wszelkich zmian swoich statutów i regulaminów oraz danych dotyczących członków władz oraz innych osób uprawnionych do składania skutecznych oświadczeń woli wobec osób trzecich (art. 19 § 1 ust. 9 Statutu PZPN),
- 2) obowiązek prowadzenia aktualnego rejestru swoich członków, członków organów statutowych, a także osób upoważnionych do składania oświadczeń woli wobec osób trzecich (art. 19 § 1 ust. 11 Statutu PZPN).

Powyższe obowiązki, o ile są prawidłowo realizowane, przynajmniej w teorii mają za zadanie ułatwić PZPN kontrolę powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy poszczególnymi klubami piłkarskimi. Nie jest to jednak rejestr, do którego wpis ma charakter konstytutywny. Ma on więc jedynie charakter deklaratoryjny. Tym samym determinujące

⁶⁷² Zgodnie z art. 36 § 1 pkt. 12 i 13 Statutu PZPN do kompetencji Zarządu PZPN należy odpowiednio interpretacja Statutu PZPN (a tym samym wątpliwości m.in. w zakresie zakazu konkurencji wynikających z aktualnej redakcji przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN) oraz regulaminów i innych aktów normatywnych uchwalanych przez Zarząd, a także dbanie o ich przestrzeganie. W świetle art. 82 § 1 Statutu PZPN prawo interpretacji Statutu przysługuje jednak nie tylko Zarządowi PZPN, ale także Walnemu Zgromadzeniu Delegatów PZPN.

znaczenie ma rzeczywisty stan faktyczny i prawny, a nie informacja znajdująca się w posiadaniu PZPN. Tym samym nie można przyjąć, że zakres podmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN w kontekście danego klubu piłkarskiego jest równoznaczny z informacją posiadaną przez PZPN. Dodatkowo, kluby obowiązane są w ramach procesu licencyjnego przedstawiać strukturę swojej grupy prawnej⁶⁷³. Niemniej, w praktyce obrotu piłkarskiego sytuacja wygląda znacznie bardziej skomplikowanie. W szczególności wynika to z racji funkcjonowania klubów piłkarskich w formie uczniowskich klubów sportowych czy też stowarzyszeń o charakterze sportowym, które nie prowadzą działalności gospodarczej i podlegają jedynie wpisowi do ewidencji prowadzonej przez starostę⁶⁷⁴. Uzyskanie informacji choćby o osobach uprawnionych do reprezentowania takich klubów jest znacznie utrudnione. W rezultacie wpływa to na transparentność powiązań (w szczególności osobowych) w klubach sportowych.

Zgodnie z art. 19 § 3 Statutu PZPN naruszenie przez członka PZPN jego obowiązków wskazanych w art. 19 § 1 Statutu PZPN może skutkować odpowiedzialnością przewidzianą w Statucie PZPN. Jest to więc odpowiedzialność wewnętrzna o charakterze porządkowym. Pod kątem organizacyjno-strukturalnym z pewnością najdalej idącą karą jest wykluczenie z PZPN, które grozi za działalność sprzeczną z prawem, Statutem PZPN (a więc m.in. zakazem konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN), przepisami, wytycznymi lub decyzjami PZPN, FIFA i UEFA⁶⁷⁵.

⁶⁷³ Dla przykładu, zgodnie z kryterium licencyjnym L.04 dla klubów Ekstraklasy na sezon piłkarski 2023/2024 schemat „Ogólna struktura grupy kapitałowej Wnioskodawcy oraz podmioty kontrolujące i beneficjenci rzeczywistości” musi wyraźnie identyfikować oraz zawierać informacje na temat: a) klubu piłkarskiego będącego wnioskodawcą; b) każdej podmiotu zależnego wnioskodawcy; c) każdego podmiotu powiązanego wnioskodawcy; d) każdego bezpośredniego lub pośredniego Podmiotu Kontrolującego wnioskodawcy, aż do Najwyższego Podmiotu Kontrolującego wraz ze wskazaniem istniejących powiązań między nimi, przy czym wnioskodawca zobowiązany jest wskazać również beneficjenta rzeczywistego grupy kapitałowej Wnioskodawcy, jeżeli jest nią osoba inna niż Najwyższy Podmiot Kontrolujący, lub poinformować o braku beneficjenta rzeczywistego jeżeli Najwyższy Podmiot Kontrolujący jest spółką publiczną nieposiadającą swojego Podmiotu Kontrolującego; e) każdego podmiotu, który posiada bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 10% akcji w kapitale zakładowym wnioskodawcy lub któremu przysługuje bezpośrednio lub pośrednio co najmniej 10% praw głosu na zgromadzeniu walnym zgromadzeniu wnioskodawcy; f) każdego Podmiotu Mającego Znaczący Wpływ; g) każdego innego Klubu, w odniesieniu do którego którykolwiek podmiot określony w lit. (a) - (f) lub którykolwiek z członków ich Kluczowego Personelu zarządzającego posiada jakiegokolwiek udziały, akcje, prawa własności, prawa głosu, jest współnikiem lub wywiera wpływ na proces decyzyjny, zarządzanie lub wyniki sportowe takiego Klubu (zob. Podręcznik Licencyjny dla Klubów Ekstraklasy. Sezon 2023/2024”, s. 102, źródło: https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/5097-Podręcznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20Ekstraklasy%20na%20sezon%202023_2024%20i%20nast%C4%99pne.pdf [dostęp: 31.03.2023 r.].

⁶⁷⁴ Zob. art. 4 ust. 4 i 7 u.s.

⁶⁷⁵ Zob. art. 20 § 1 ust. 5 Statutu PZPN.

Organami jurysdykcyjnymi (dyscyplinarnymi) PZPN właściwymi w sprawach dotyczących naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN są: Komisja Dyscyplinarna PZPN (jako organ pierwszej instancji) oraz Najwyższa Komisja Odwoławcza PZPN (jako organ drugiej instancji). To one bowiem orzekają w sprawach dyscyplinarnych i etycznych członków PZPN oraz osób podporządkowanych przepisom PZPN⁶⁷⁶. Biorąc jednak pod uwagę *ratio legis* zakazu konkurencji, należy uznać, że problematyka z nim związana będzie również szczególnie istotna z punktu widzenia właściwości Komisji Fair Play PZPN⁶⁷⁷. Z uwagi na istotny walor prawny zagadnienia zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim, *per se* powinien on stanowić także – przynajmniej w teorii – ważny przedmiot działalności Komisji ds. Prawnych⁶⁷⁸.

W Regulaminie Dyscyplinarnym PZPN naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu nie zostało wyróżnione jako osobne (szczególne) przewinienie dyscyplinarne (delikt dyscyplinarny). Jednakże można je potraktować jako „inne rażące naruszenie przepisów prawa związkowego lub norm etyczno – moralnych, obowiązujących w piłce nożnej”, o którym mowa w art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego⁶⁷⁹. Ten przepis stanowi w istocie zbiór niestypizowanych deliktów dyscyplinarnych stanowiących naruszenie porządku prawnego PZPN, do których należą:

- 1) niewykonanie, niedopełnienie lub niedbałe wykonanie obowiązków określonych w Statucie PZPN, uchwałach, decyzjach lub wytycznych organów PZPN, ligi zawodowej lub innych podmiotów, pozostających w strukturach PZPN,
- 2) naruszenie norm moralno – etycznych obowiązujących w piłce nożnej,
- 3) niewykonanie, niedopełnienie lub niedbałe wykonanie rozstrzygnięć organów administracji publicznej, dotyczących sportu piłki nożnej.

⁶⁷⁶ Zob. art. 45 § 3 Statutu PZPN. Należy zaznaczyć, że zgodnie z art. 47 § 1 Statutu PZPN właściwość i kompetencje, zasady i tryb postępowania dyscyplinarnego oraz rodzaj kar dyscyplinarnych i ich wysokość określają przepisy Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN, który jest uchwalany przez Zarząd PZPN.

⁶⁷⁷ Komisji Fair Play PZPN jest organem doradczym PZPN zajmującym się kwestiami związanymi z zapewnieniem integralności i uczciwości rozgrywek sportowych oraz promocją zasady *fair play* (zob. art. 66 § 10 Statutu PZPN).

⁶⁷⁸ W myśl art. 66 § 12 Statutu PZPN do zadań Komisji ds. Prawnych PZPN należy m.in. analiza wszystkich problemów jurydycznych związanych z piłką nożną, ewolucja statutów i regulaminów wewnątrzwiązkowych oraz regulacji organizacji członkowskich.

⁶⁷⁹ Przewinieniem dyscyplinarnym wskazanym w art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego jest niewykonanie, niedopełnienie lub niedbałe wykonanie obowiązków określonych w Statucie PZPN, uchwałach, decyzjach lub wytycznych organów PZPN, ligi zawodowej lub innych podmiotów, pozostających w strukturach PZPN, naruszenie norm moralno – etycznych obowiązujących w piłce nożnej a także niewykonanie, niedopełnienie lub niedbałe wykonanie rozstrzygnięć organów administracji publicznej, dotyczących sportu piłki nożnej.

Należy jednak pamiętać, że w myśl art. 110 § 2 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN podmiot może ponieść odpowiedzialność za takie przewinienie tylko wtedy, gdy jest one rażące i nie jest możliwe przypisanie mu odpowiedzialności na podstawie innego przepisu, opisującego naruszenie, zabronione pod groźbą kary dyscyplinarnej. Wobec tego, że samo naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN nie stanowi szczególnego przewinienia dyscyplinarnego, to za spełnioną należy uznać wspomnianą przesłankę formalną do zastosowania art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN. W tym kontekście wątpliwe jest jednak to czy w każdym przypadku naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN mamy do czynienia z „rażącym” naruszeniem przepisów prawa związkowego lub norm etyczno-moralnych, obowiązujących w piłce nożnej. Są bowiem sytuacje, wśród których stopień winy jest znacznie niższy (albo wręcz żaden) i z natury rzeczy nie powinien spotykać się z surową odpowiedzialnością dyscyplinarną⁶⁸⁰.

W przepisie art. 110 § 1 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN ustanowiono zróżnicowane sankcje w zależności od tego, kto popełnia przewinienie. Klub ponoszący zgodnie z art. 2 § 4 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN odpowiedzialność za działania swoich działaczy piłkarskich może zostać ukarany:

- a) karą pieniężną, nie niższą niż 5.000 zł,
- b) zawieszeniem lub pozbawieniem licencji,
- c) wykluczeniem z PZPN.

Z kolei osobom fizycznym (tj. zawodnikom, trenerom, instruktorom, pośrednikom transakcyjnym, członkom sztabu medycznego, licencjonowanym organizatorom imprez piłkarskich, sędziom, delegatom i obserwatorom oraz działaczom piłkarskim) można wymierzyć z tytułu naruszenia art. 110 § 1 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN następujące kary:

- a) karę pieniężną nie niższą niż 1.000 zł,
- b) karę dyskwalifikacji,
- c) karę zawieszenia lub pozbawienia licencji,
- d) karę wykluczenia z PZPN.

⁶⁸⁰ Przykładami takich sytuacji są np. 1) zakup akcji innego klubu piłkarskiego w drodze tzw. cegiełki mającej na celu uratowanie klubu przed upadłością, czy 2) pozostawanie członkiem innego klubu piłkarskiego prowadzonego w formie stowarzyszenia założonego wiele lat temu, które występuje na niższych poziomach rozgrywkowych.

Należy pamiętać także o dodatkowych możliwościach orzeczniczych organów dyscyplinarnych PZPN. Niezależnie od możliwości stosowania wyżej wymienionych kar dyscyplinarnych, za naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, a tym samym naruszenie art. 110 § 1 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN, właściwy organ dyscyplinarny może bowiem nałożyć na obwinionego dodatkowe obowiązki. Należy do nich w szczególności obowiązek naprawienia szkody w całości lub części, który powinien zostać wykonany w określonym terminie, a także w sposób wskazany przez organ⁶⁸¹.

Zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN wymusza zawężenie katalogu osób mogących popełnić ten delikt dyscyplinarny, a tym samym ponieść odpowiedzialność za naruszenie tego zakazu. Naturalnie wiąże się on z działaniami konkretnych działaczy piłkarskich wskazanych w art. 15 § 9 Statutu PZPN (tj. członków klubu piłkarskiego, członków organów/władz, posiadaczy akcji albo udziałów klubu piłkarskiego)⁶⁸². Wydaje się, że pomimo braku definicji członka klubu piłkarskiego poza zakresem zastosowania tego przepisu będą zawodnicy, trenerzy czy inne osoby fizyczne wskazane w art. 110 § 1 Regulaminu Dyscyplinarnego. Takie osoby w przypadku nawiązania powiązań osobowych lub kapitałowych określonych w art. 15 § 9 Statutu PZPN staną się jednak działaczami piłkarskimi. Coraz częściej czynni piłkarze, w szczególności pod koniec swojej kariery piłkarskiej, stają się właścicielami klubów piłkarskich. Łączenie funkcji piłkarza w jednym klubie piłkarskim, z byciem właścicielem innego klubu piłkarskiego, w świetle wykładni językowej nie stanowi co prawda naruszenia art. 15 § 9 Statutu PZPN. Jednakże, w niektórych przypadkach może pozostawiać to pewien dysonans i wzbudzać obawy co do integralności i uczciwości danych rozgrywek⁶⁸³.

Warto nadmienić, że kluby odpowiadają solidarnie i subsydiarnie za kary pieniężne nałożone m.in. na swoich działaczy piłkarskich⁶⁸⁴. Jeżeli działacz piłkarski nie zapłaci kary

⁶⁸¹ Zob. art. 56 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN.

⁶⁸² Przekładając dorobek doktryny prawa karnego na grunt dyscyplinarny PZPN należy uznać to za delikt indywidualny właściwy, z racji tego, że za ten delikt dyscyplinarny mogą zostać ukarane wyłącznie osoby wskazane w art. 15 § 9 Statutu PZPN (por. Ł. Pilarczyk, *Istota przestępstw indywidualnych*, *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, 76(4), 2014, s. 189-201).

⁶⁸³ Najlepszym przykładem była sytuacja z sezonu piłkarskiego 2017/2018, kiedy to Rafał Murawski, piłkarz klubu Pogoń Szczecin S.A. z siedzibą w Szczecinie, był jednocześnie członkiem rady nadzorczej w innym klubie występującym wówczas w rozgrywkach Ekstraklasy, tj. Arka Gdynia S.A. z siedzibą w Gdyni. Co więcej jedna ze spółek powiązanych z Rafałem Murawskim była 25% akcjonariuszem w klubie Arka Gdynia S.A. (zob. <https://sport.trojmiasto.pl/Rafal-Murawski-odszedl-z-Rady-Nadzorczej-Arki-Gdynia-Tak-chciala-Pogon-Szczecin-Arka-Gdynia-n119480.html> [data: 03.05.2022] oraz Wydruk informacji pobranej w trybie art. 4 ust. 4aa u.k.r.s. dot. spółki Arka Gdynia S.A. z siedzibą w Gdyni, źródło: ekrs.ms.gov.pl, data sporządzenia wydruku 03.05.2022).

⁶⁸⁴ Zob. art. 17 § 6 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN.

pieniężnej za naruszenie zakazu konkurencji, to odpowiedzialność finansowa może spoczywać na klubie piłkarskim, który będzie miał następnie regres do swojego działacza piłkarskiego.

Naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN można uznać za niewykonanie obowiązków określonych w Statucie PZPN. Mimo że nie wynika to bezpośrednio z przepisów PZPN, możliwa jest też sytuacja, kiedy np. właściwe organy licencyjne „wykreują” procedurę wyzbycia się niedozwolonych powiązań w innym klubie piłkarskim, nakazując określone zachowanie w celu uzyskania licencji. Jest to o tyle prawdopodobne, że nie ma przecież bezpośredniej dedykowanej sankcji za naruszenie art. 15 § 9 Statutu PZPN. Biorąc pod uwagę praktykę funkcjonowania rynku piłkarskiego może to powodować brak podjęcia szczegółowej analizy w celu zidentyfikowania potencjalnych sankcji, które wynikają pośrednio z ogólnych przepisów prawa powszechnego czy innych norm PZPN. Niezależnie od świadomości istnienia w regulacjach PZPN stosownych sankcji, komisja licencyjna PZPN może nie zgłaszać naruszenia do właściwych organów dyscyplinarnych i wezwać do zaprzestania naruszenia (czyli w praktyce do wyzbycia się określonych powiązań) w określonym terminie. Wbrew choćby rozwiązaniom przyjętym w art. 9 ust. 4-5 u.s., zarówno w przepisach u.s., jak i przepisach PZPN, nie ma jednak bezpośredniego umocowania do konwalidowania takiej sytuacji.

W tym kontekście warto podkreślić, że podmiotem ponoszącym odpowiedzialność za naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN nie jest tylko sama osoba fizyczna (określony działacz piłkarski), który w sposób zabroniony przez ten przepis uczestniczy osobowo lub kapitałowo w innym klubie piłkarskim. Zgodnie z treścią art. 15 § 9 Statutu PZPN podmiotem dokonującym naruszenia zakazu konkurencji może być również osoba prawna (czy też tzw. „ułamna” osoba prawna). W rezultacie to podmiot właścicielski klubu piłkarskiego (np. spółka kapitałowa czy stowarzyszenie) może odpowiadać dyscyplinarnie przez PZPN. Jednakże odpowiedzialność za naruszenie art. 15 § 9 Statutu PZPN spoczywa także na klubach piłkarskich. Jak już zostało wskazane, osoby prawne (czyt. m.in. kluby piłkarskie) odpowiadają na mocy art. 4 § 2 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN za przewinienia dyscyplinarne swoich zawodników, trenerów, instruktorów, członków sztabu medycznego, działaczy, kibiców oraz innych osób pełniących swoje funkcje z danymi zawodami na zasadzie ryzyka (a nie na zasadzie winy). Tym samym kluby piłkarskie mogą ponieść odpowiedzialność za naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN dokonane bezpośrednio przez swoich działaczy piłkarskich (członków, członków władz/organów, akcjonariuszy, wspólników).

Dokonując analizy zasad odpowiedzialności z tytułu naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN nie można zapominać o Kodeksie Etycznym PZPN. Jest on o tyle istotny, że zgodnie z art. 1 ma zastosowanie do „wszelkich zachowań lub zaniechań”⁶⁸⁵ podmiotów polskiego ruchu piłkarskiego, które podważają takie wartości jak m.in. integralność rozgrywek piłkarskich, uczciwość, dobre imię oraz reputacja piłki nożnej, będących jednymi z głównych *ratio legis* zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim”⁶⁸⁶. W związku z tym przepisy Kodeksu Etycznego PZPN mają zastosowanie do postępowań niemoralnych, nieetycznych oraz pozbawionych elementu legalności, za które można uznać m.in. naruszenie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN⁶⁸⁷. Zakresem podmiotowym Kodeksu Etycznego PZPN objęci są m.in. działacze piłkarscy⁶⁸⁸, a więc osoby, które poprzez nawiązanie określonych powiązań mogą naruszyć zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN. Kodeks Etyczny PZPN jest więc osobnym aktem wewnątrzklubowym PZPN, stanowiącym źródło praw i obowiązków uczestników ruchu piłkarskiego. Jednakże szczegółowe zasady odpowiedzialności za naruszenia Kodeksu Etycznego PZPN są ujęte w Regulaminie Dyscyplinarnym PZPN⁶⁸⁹.

W Kodeksie Etycznym PZPN zostały ujęte i zdefiniowane naczelnne zasady etyczne obowiązujące w piłce nożnej, które stanowią niezwykle wartościowy punkt odniesienia do właściwej wykładni zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim⁶⁹⁰. Pozwalają one na doprecyzowanie *ratio legis* zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN jako jednego z instrumentów ochronnych tych wartości. Dzięki temu umożliwiają dookreślenie funkcji, które ten zakaz pełni w ogólnie pojętym ruchu piłkarskim⁶⁹¹. Szczególnie zaakcentowano zakaz nadużywania swojej funkcji wypełnianej w piłce nożnej, w szczególności dla realizacji prywatnych celów oraz wykorzystywania jej dla osiągnięcia korzyści majątkowych. Wydaje się

⁶⁸⁵ W tym zakresie należy podkreślić błąd redakcyjny, gdyż zaniechania są zachowaniami, a wszystkie zachowania dzielimy na działania (czynienia) i zaniechania (por. J. Helios, W. Jedlecka *Podstawowe pojęcia prawa i prawnictwa dla ekonomistów*, Wrocław 2015, s. 70).

⁶⁸⁶ Zob. art. 1 Kodeksu Etycznego PZPN. Głównym zadaniem przepisów Kodeksu Etycznego PZPN jest zagwarantowanie uczciwego współzawodnictwa sportowego opartego na zasadach *fair play*, równych szans konkurentów i integralności rozgrywek sportowych (zob. art. 59 § 3 Statutu PZPN).

⁶⁸⁷ Zob. zakres przedmiotowy Kodeksu Etycznego PZPN wyrażony w art. 1 Kodeksu Etycznego PZPN.

⁶⁸⁸ Zob. art. 2 Kodeksu Etycznego PZPN.

⁶⁸⁹ Zob. art. 30 Kodeksu Etycznego PZPN.

⁶⁹⁰ Do grona tych zasad zaliczono m.in. prawo do uprawiania sportu piłki nożnej (art. 5), etykę piłkarską (art. 6), a także zasady: *fair play* (art. 7), uczciwości (art. 8), sprawiedliwości i równości w sporcie (art. 9), szacunku w sporcie piłki nożnej (art. 10), życzliwości (art. 11), koleżeństwa i wzajemności (art. 12), rzetelności (art. 13), wytrwałości (art. 14), zachowania poczucia godności i honoru (art. 15), solidarności (art. 16), odpowiedzialności (art. 17), bezwzględnej przestrzegania norm (art. 18), integralności rozgrywek piłkarskich (art. 19).

⁶⁹¹ Na mocy z art. 18 Kodeksu Etycznego PZPN dodano poniekąd postanowieniom Kodeksu Etycznego PZPN szczególnej rangi i znaczenia akcentując konieczność bezwzględnego przestrzegania zawartych w nim norm.

więc, iż zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, to obok przepisów dot. korupcji czynnej i biernej czy tzw. *match-fixingu*, jeden z głównych instrumentów prawnych mających na celu uniemożliwienie wystąpienia takich nadużyć.

Dokonana w Kodeksie Etycznym PZPN identyfikacja naczelných wartości w piłce nożnej oraz źródeł ich zagrożeń pozwala także na krytyczną analizę obecnej redakcji przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN (a tym samym art. 10 u.s.). Komentowane w niniejszej pracy błędy redakcyjne oraz zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim niedostosowany do deklarowanego *ratio legis*, dowodzą tego, że nie w każdym przypadku przedmiotowe regulacje służą ochronie naczelných wartości w piłce nożnej. Istnieją sytuacje, w których nie ma rzeczywistego zagrożenia dla ruchu piłkarskiego, lecz i tak wspomniane przepisy stawiają ograniczenia w zakresie uczestnictwa osobowego lub kapitałowego w klubie piłkarskim. Z drugiej strony dopuszczalne prawnie są przypadki, które co najmniej wzbudzają poważne obawy o integralność i uczciwość rozgrywek sportowych. Niezwykle istotne jest właściwe zbalansowanie regulacji służących ochronie naczelných wartości w piłce nożnej oraz instrumentów umożliwiających odpowiedni rozwój piłki nożnej w Polsce. W tym kontekście kluczowe jest wyważenie poziomu prewencyjnej ochrony integralności i uczciwości rozgrywek sportowych oraz dopuszczalności możliwie nieskrępowanego prowadzenia działalności sportowej i gospodarczej w piłce nożnej. Stawianie nieproporcjonalnych ograniczeń w tym zakresie będzie oznaczać, że zakaz konkurencji nie spełnia należycie swoich funkcji. Mogą się one przejawiać w niektórych sytuacjach nadmierną prewencją, która została przełożona ponad funkcję dynamizującą. Wobec sygnalizowanych luk prawnych dostrzeżonych w obecnej treści zakazu konkurencji zarówno z art. 10 u.s., jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN, nie zostaje w mojej ocenie należycie wypełniona jego funkcja ochronna.

4.1.7. Funkcje zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

Analizując funkcje zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim w przepisach PZPN należy w pierwszej kolejności mieć na uwadze, że zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN stanowi w istocie próbę wiernej implementacji zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Zauważone w ramach prac badawczych drobne redakcyjne czy systemowe różnice pomiędzy wspomnianymi przepisami, przynajmniej z perspektywy analizy główných funkcji tego zakazu, nie powinny prowadzić do odmienných wniosków aniżeli te, które zostały wypracowane na gruncie analizy funkcji („ogólnego”) zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art.

10 u.s.⁶⁹² Dopiero kompleksowe rozważania prawne na temat instrumentów prawnych przewidzianych w przepisach PZPN, które są powiązane z tym zakazem (w szczególności mogą być zastosowane wskutek jego naruszenia) pozwalają w istocie na przeprowadzenie dalszej (pogłębionej) analizy prawnej funkcji zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. W istocie to dopiero systemowa wykładnia regulacji PZPN (a nawet UEFA i FIFA) w przedmiocie zakazu konkurencji w klubie piłkarskim może potencjalnie dostarczyć ewentualnych dodatkowych wniosków co do nowych funkcji tego zakazu, czy też np. nieco odmienną priorytetyzację dotychczas zidentyfikowanych celów tej regulacji.

W rezultacie należy na wstępie uznać, że *prima facie* zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN spełnia identyczne funkcje jak zakaz konkurencji z art. 10 u.s. Tym samym powieliła on wyrażoną przez projektodawcę art. 10 u.s. ideę „*potrzeby wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (good governance) do statutów polskich związków sportowych [a poprzez to również do klubów sportowych], na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (corporate governance)*”. Tym samym ten zakaz realizuje ważne zadania w zakresie organizacyjnym czy porządkowym w ramach piramidalnej struktury piłki nożnej w Polsce, promując zasady dobrego zarządzania w klubie sportowym.

Realizacji funkcji prewencyjno-wychowawczej zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN sprowadza się do przedstawienia wzoru zachowania w postaci nakazu powstrzymania się od określonych powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi. Podobnie jak zakaz konkurencji z art. 10 u.s., z tymże już *stricte* na gruncie piłki nożnej, za pomocą wspomnianej regulacji PZPN kształtowane są odpowiednie postawy *fair play*. W ramach funkcji ochronnej zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN ma zapewnić uczciwość i prawidłowość przebiegu współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej. Jeśli chodzi o zakres w jakim regulacje PZPN uzupełniają zakaz konkurencji z art. 10 u.s. (a tym samym zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN), to należy podkreślić przede wszystkim znaczenie Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN przewidującego sankcje za naruszenie tego zakazu, a także normy zabezpieczające ich wyegzekwowanie. Mam tutaj na myśli przede wszystkim katalog sankcji z art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN. Jeśli chodzi o kary pieniężne, to pełnią one przede wszystkim funkcję represyjną. Oczywiście w zależności od wysokości nałożonej kary pieniężnej, a także sytuacji finansowej obwinionego stopień

⁶⁹² Wydaje się bowiem, że te różnice były całkowicie niezamierzone przez PZPN, wobec czego ciężko w nich doszukiwać się nakreślenia odmiennego celu tej regulacji *stricte* w obszarze piłki nożnej. Takie twierdzenie uprawnione jest m.in. w świetle tego, jak historycznie wyglądała redakcja tego zakazu w przepisach PZPN w okresie obowiązywania u.s.k.

dolegliwości takiej sankcji może być w praktyce różny. Biorąc jednak pod uwagę to, że w art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN wskazano jedynie dolną granicę możliwej kary pieniężnej, zaś zgodnie z art. 17 § 2 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN zasadnicza kara pieniężna wymierzana klubom może sięgać aż do wysokości 5.000.000 zł, a w odniesieniu do innych obwinionych do kwoty 500.000 zł, to można nawet stwierdzić, że te regulacje pełnią funkcję odstrasżającą. Aspekt odstrasżający wzmacniają również pozostałe możliwe kary przewidziane w art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN. W myśl tego przepisu za naruszenie zakazu z art. 15 § 9 Statutu PZPN grozi nawet zawieszenie lub pozbawienie licencji bądź wykluczenie z PZPN, zaś dla innych obwinionych niż klub sportowy także kara dyskwalifikacji. W istocie te sankcje zmierzają do czasowego lub trwałego wykluczenia klubu piłkarskiego, czy też osób bezpośrednio naruszających zakaz konkurencji art. 15 § 9 Statutu PZPN ze struktur PZPN, a tym samym z możliwości uczestnictwa we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej odpowiednio w ramach PZPN, WZPN czy Ekstraklasy S.A. Wydaje się, że w takim scenariuszu są to bardzo dolegliwe sankcje. Jednakże taki surowy katalog kar, powinien automatycznie determinować zarówno precyzyjny i uzasadniony zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji, który miałby być w ten sposób sankcjonowany. Ponadto w mojej ocenie powinien wymuszać na organach jurysdykcyjnych dużą skrupulatność w toku analizy stanu faktycznego i prawnego w ramach postępowania w przedmiocie zastosowania tych sankcji.

Z uwagi na to, że zagadnienia dotyczące powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi są analizowane w toku procedury licencyjnej⁶⁹³, to nieprawidłowości w tym zakresie mogą także efektywnie powodować brak przyznania licencji danemu klubowi piłkarskiego na uczestnictwo w danych rozgrywkach. Abstrahując od ewentualnej sankcji nieważności bezwzględnej z art. 58 § 1 k.c. organy licencyjne w ramach procedury licencyjnej mogą zauważyć istnienie niedozwolonych powiązań oraz wezwać do ich usunięcia. Tym samym można stwierdzić, że zrealizowana byłaby w takiej sytuacji zarówno funkcja przymuszająca, jak i restytucyjna. Na marginesie należy zaznaczyć, że gdyby nie ustanowiono art. 10 u.s., to w istocie naruszenie dyspozycji art. 15 § 9 Statutu PZPN nie

⁶⁹³ W ramach tzw. kryterium prawnego L.04. jest badana bowiem ogólna struktura grupy kapitałowej wnioskodawcy oraz podmioty kontrolujące i beneficjenci rzeczywiści. W tym kontekście należy zaznaczyć, że zgodnie z kryterium L.04. pkt. 6 lit. f wnioskodawca musi wyjawić „inne kluby piłkarskie, w stosunku do których dany podmiot lub członek jego organów zarządzających jest Podmiotem Kontrolującym, Podmiotem Mającym Znaczący Wpływ lub w inny sposób jest zaangażowany lub wpływa na zarządzanie takiego innego klubu piłkarskiego” (zob. Podręcznik Licencyjny PZPN dla Klubów Ekstraklasy na sezon 2023/2024 i następne, op.cit.).

powodowałyby sankcji nieważności⁶⁹⁴. W rezultacie odpadłby ważny element funkcji represyjnej i restytucyjnej tego zakazu.

Z racji tego, że art. 15 § 9 Statutu PZPN w istocie stanowi odzwierciedlenie zakazy konkurencji z art. 10 u.s., to towarzyszą mu podobne mankamenty, które można dodatkowo szerzej analizować już stricte na gruncie piłki nożnej i struktury organizacyjnej PZPN. Wobec tego zarówno zakres podmiotowy, jak i przedmiotowy tego zakazu nie jest należyście wyważony. Niekiedy wprowadza on bowiem dalece nieuzasadniony zakaz istnienia określonych powiązań, które nie zagrażają uczciwości czy prawidłowości przebiegu współzawodnictwa sportowego, a także interesom poszczególnych uczestników tego rynku. Z kolei w innych sytuacjach istnienie określonych relacji osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi jest dopuszczalne, choć wydaje się to sprzeczne z istotą tego zakazu. Pewnego rodzaju potwierdzeniem tej tezy jest w szczególności odmienny i wydaje się właściwszy zakres zakazu konkurencji wyrażony w przepisach UEFA, który ma zastosowanie do rozgrywek klubowych UEFA. Wydaje się, że lepiej on identyfikuje zakres i kontekst określonych powiązań pomiędzy klubami piłkarskimi, który stanowi lub może stanowić zagrożenie dla istoty zakazu konkurencji w klubie piłkarskim.

Biorąc pod uwagę wspomniane wątpliwości, a także procesy inwestycyjne zachodzące w światowej czy europejskiej piłce nożnej związane z modelem *multi-club ownership* wydaje się, że zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, podobnie jak zakaz konkurencji z art. 10 u.s. nie w pełni realizuje swoje funkcje. W szczególności mam tutaj na myśli pominięcie postulatu dynamizacji rozwoju piłki nożnej w Polsce.

4.1.8. Konflikt interesów w Kodeksie Etycznym PZPN

4.1.8.1. Przedmiot regulacji art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN

Z punktu widzenia przedmiotu badawczego niniejszej pracy najbardziej istotną regulacją zawartą w Kodeksie Etycznym PZPN jest jednak art. 28 dotyczący konfliktu interesów. Charakter prawny tego przepisu jest niezwykle interesujący, w szczególności z perspektywy prawa konstytucyjnego. Jego szczegółowa analiza wymagałaby jednak niezwykle precyzyjnego i dogłębnego zbadania relacji z jednej strony autonomii stowarzyszeń,

⁶⁹⁴ W takiej sytuacji norma prawna zakazująca określonych powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie nie miałaby charakteru ustawowego, a co za tym idzie czynność prawna nie byłaby sprzeczna z ustawą.

a z drugiej wolności działalności gospodarczej. Z racji tego, że kompleksowa analiza tych kontrowersyjnych zagadnień i problematyki z nimi związanej znacząco wykracza poza zakres niniejszej pracy, to poprzestaną jedynie na ogólnych spostrzeżeniach w tym zakresie. Wydaje się bowiem, że przepis art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN, będący emanacją autonomii PZPN, ale nieposiadający swojego odpowiednika ustawowego, stawia daleko idące ograniczenia w zakresie podejmowania i wykonywania działalności gospodarczej, które nie zostały zastrzeżone w art. 10 u.s.

Zgodnie z art. 28 ust. 1 Kodeksu Etycznego PZPN osoby, do których stosuje się postanowienia tego kodeksu, muszą powstrzymać się przy wykonywaniu swoich funkcji (w szczególności w zakresie przygotowania lub udziału w podejmowaniu decyzji) sytuacji, w których istniejący lub potencjalny konflikt interesów może mieć wpływ na realizację ich funkcji. Zgodnie z definicją legalną „konfliktu interesów” zawartą w art. 28 ust. 2 Kodeksu Etycznego PZPN, do jego powstania dochodzi, gdy osoby podlegające postanowieniom tego kodeksu mają lub mogą mieć interesy inne niż interesy mogące wpływać na ich zdolność do prawidłowego wykonywania ich podstawowych obowiązków w sporcie piłki nożnej w sposób celowy, niezależny i integralny (uczciwy). Zgodnie z tym przepisem wspomniane „inne interesy” obejmować mogą m.in. uzyskanie wszelkich możliwych korzyści - nie konwenujących z powyższymi obowiązkami - przez jakąkolwiek osobę, do której stosuje się postanowienia Kodeksu Etycznego PZPN lub przez podmioty powiązane (rozumiane zgodnie z definicją zawartą w Kodeksie Etycznym PZPN).

W myśl definicji zawartej w Kodeksie Etycznym PZPN⁶⁹⁵ za „podmioty powiązane” uznano osoby trzecie mające związki z podmiotami podlegającymi Kodeksowi Etycznemu PZPN oraz Kodeksowi Etycznemu FIFA, które są uważane za osoby powiązane, jeśli spełniają jedno lub kilka następujących kryteriów, tzn. gdy są:

- a) przedstawicielami lub pracownikami ww. podmiotów,
- b) małżonkami lub ich partnerami życiowymi,
- c) osobami pozostającymi w tym samym gospodarstwie domowym, niezależnie od tego, czy istnieją relacje osobiste między osobą trzecią a podmiotem podlegającym regulacjom kodeksowym,
- d) innymi członkami rodziny, z którymi wskazany podmiot pozostaje w ścisłych relacjach,

⁶⁹⁵ Zob. w sekcji pod nazwą „Definicje” znajdującej się na wstępie Kodeksu Etycznego PZPN.

- e) osobą prawną, w tym spółką prawa handlowego lub każdą inną instytucją powierniczą, jeżeli podmiot, do którego stosuje się regulacje kodeksowe lub osoba czerpiąca nienależną korzyść:
- i. zajmuje stanowisko kierownicze w danej osobie prawnej, w tym w spółce prawa handlowego lub instytucji powierniczej;
 - ii. bezpośrednio lub pośrednio kontroluje daną osobę prawną, w tym spółkę prawa handlowego lub instytucję powierniczą;
 - iii. jest beneficjentem osoby prawnej, spółki prawa handlowego lub instytucji powierniczej,
 - iv. świadczy usługi na rzecz takiej osoby prawnej, spółki prawa handlowego lub instytucji powierniczej, niezależnie od istnienia formalnego kontraktu.

W art. 28 ust. 3 Kodeksu Etycznego PZPN został z kolei zawarty obowiązek mający na celu zapobiegania wystąpienia przypadku konfliktu interesów. Zgodnie z tym przepisem osoby podlegające Kodeksowi Etycznemu PZPN, zanim zostaną wybrane, nominowane lub zatrudnione, są obowiązane wyjawić wszystkie relacje lub interesy, które mogą doprowadzić do powstania konfliktu interesów w kontekście pełnienia przez nie nowych funkcji.

Zakres przedmiotowej regulacji dotyczącej konfliktu interesów jest na tyle szeroki, że na mocy art. 28 ust. 4 Kodeksu Etycznego PZPN na osoby podlegające temu kodeksowi nałożony został dodatkowy zakaz. Zgodnie z tym przepisem nie mogą one wykonywać swoich obowiązków (w szczególności przez przygotowanie lub uczestnictwo w podejmowaniu decyzji) w sytuacjach, w których istnieje ryzyko, że konflikt interesów może wpływać na realizację ich funkcji w polskiej piłce nożnej. Zgodnie ze zdaniem drugim z tego ustępu w przypadku, gdyby doszło do takiej sytuacji, to automatycznie pojawia się również kolejny obowiązek osób podlegających Kodeksowi Etycznemu PZPN. Są one bowiem obowiązane do natychmiastowego ujawnienia i notyfikacji konfliktu interesów do organizacji, na rzecz której osoba podlegająca Kodeksowi Etycznemu PZPN świadczy swoje funkcje.

4.1.8.2. Zakaz konfliktu interesów z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN a zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN

Prima facie zakaz konfliktu interesów z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN i zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN mogą wydawać się zbliżone. Jednakże porównując nieco dokładniej te regulacje (w tym art. 10 u.s.), należy zauważać, że są one dalece odmienne. Może to wynikać m.in. z faktu, iż przepis art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN nie jest implementacją żadnego z przepisów ustawowych. Determinuje to automatycznie charakter prawny tego przepisu. Jego podstawą prawną jest wewnątrzwiązkowy przepis PZPN, któremu podporządkowanie wynika z faktu pełnienia określonych funkcji w ruchu piłkarskim, w tym w klubach piłkarskich. Ma on więc cywilnoprawny charakter, który nie wynika z działań ustawodawcy, a jest jedynie emanacją praw wyłącznych zastrzeżonych w obszarze piłki nożnej na rzecz PZPN.

Przechodząc do bardziej szczegółowej analizy, warto podkreślić, że regulacja zakazu konfliktu interesów z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN ma zdecydowanie szerszy zakres podmiotowy i przedmiotowy niż zakres konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN (i art. 10 u.s. w kontekście piłki nożnej). Tym samym zdecydowanie szerszy katalog podmiotów obowiązany jest do jego przestrzegania, pod rygorem odpowiedzialności wynikającej zarówno z Kodeksu Etycznego PZPN, jak i Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN⁶⁹⁶.

Regulacja z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN stosuje się do wszelkich osób podlegających Kodeksowi Etycznemu PZPN. Oznacza to, że jej adresatami nie są tylko do określona w art. 15 § 9 Statutu PZPN (a zarazem w art. 10 u.s.) część działaczy piłkarskich (tj. członkowie klubów piłkarskich, posiadacze akcji albo udziałów klubów piłkarskich, członkowie władz/organów klubów piłkarskich). Należy bowiem zauważyć, że Kodeks Etyczny PZPN ma zastosowanie do:

- a) wszystkich członków Związku⁶⁹⁷,
- b) zawodników,
- c) trenerów,
- d) instruktorów piłkarskich,

⁶⁹⁶ Sankcje za naruszenie art. 28 Kodeksu Etycznego wydają się jednak być te same co w przypadku naruszenia art. 15 § 9 Statutu PZPN. W obu przypadkach znajdzie bowiem zastosowanie art. 110 Regulaminu Dyscyplinarnego PZPN.

⁶⁹⁷ W Kodeksie Etycznym brakuje definicji „Związku” w związku z czym pojawia się wątpliwość czy chodzi tylko o PZPN, czy również o WZPN.

- e) innych osób wchodzących w skład kadry szkoleniowo-medycznej,
- f) sędziów,
- g) działaczy piłkarskich⁶⁹⁸,
- h) pośredników transakcyjnych,
- i) agentów meczowych oraz
- j) innych osób działających w polskiej piłce nożnej, które podlegają postanowieniom Kodeksu Etycznego PZPN w dniu, w którym zostaje popełnione dane naruszenie⁶⁹⁹.

Powyższe podmioty nie zawsze są dostatecznie zdefiniowane w przepisach piłkarskich, w tym w szczególności w Kodeksie Etycznym PZPN. Wobec tego zakres podmiotowy regulacji z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN nie jest dookreślony. Doskonałym przykładem braku dostatecznej precyzji tej regulacji jest choćby definicja podmiotów powiązanych zawarta w Kodeksie Etycznym PZPN. W tej definicji uwzględnione zostały kategorie podmiotów, do których nie zawsze można w sposób jednoznaczny przyporządkować określone osoby czy podmioty. Podobny zarzut można kierować w związku z zastrzeżeniem istnienia określonego stopnia relacji międzyludzkich warunkującego wystąpienie sytuacji konfliktu interesów⁷⁰⁰. Aż tak wysoce detaliczne analizowanie *ad casum* zakresu zastosowania tak daleko idącej regulacji, jaką jest zakaz konfliktu interesów z art. 28 Kodeksu Etycznego, może szkodzić pewności prawa. Grozi to także dowolną interpretacją zakresu tego zakazu przez organy PZPN.

Brak precyzji nie dotyczy jednak wyłącznie niemożności jednoznacznego ustalenia adresatów normy prawnej z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN. Podobny problem dotyczy zdekodowania zakresu przedmiotowego zastrzeżonego w tym przepisie zakazu konfliktu interesów. Nie sposób bowiem jednoznacznie stwierdzić co oznacza obowiązek osób podlegających Kodeksowi Etycznemu PZPN powstrzymania się przy wykonywaniu swoich funkcji (w szczególności w zakresie przygotowania lub udziału w podejmowaniu decyzji)

⁶⁹⁸ „Działaczem piłkarskim” zgodnie z definicją zawartą w Kodeksie Etycznym jest członek władz, organów jurysdykcyjnych i doradczych PZPN, WZPN, lig zawodowych, klubów i innych organizacji członkowskich, sędzia, asystent sędziego, trener, instruktor, pracownik PZPN, WZPN i ich organizacji członkowskich, każda inna osoba odpowiedzialna za sprawy techniczne, medyczne lub administracyjne w PZPN, WZPN i w ich organizacjach członkowskich, a także każdy inny podmiot zobowiązany do przestrzegania Statutów PZPN i WZPN (zob. w sekcji pod nazwą „Definicje” znajdującej się na wstępie Kodeksu Etycznego PZPN).

⁶⁹⁹ Zob. art. 2 ust. 1 Kodeksu Etycznego PZPN. Należy także nadmienić, że w myśl art. 2 ust. 2 Kodeksu Etycznego PZPN jeżeli naruszenie postanowień Kodeksu Etycznego PZPN wiąże się z działalnością organizacji członkowskiej PZPN, odpowiedzialność ponoszą osoby statutowo uprawnione do jej reprezentacji, o ile popełnione naruszenie nie wiąże się z działaniami konkretnej osoby występującej w jej imieniu.

⁷⁰⁰ Np. w jaki sposób prawidłowo zakwalifikować kogoś jako partnera życiowego bądź ocenić ścisłość relacji z członkami rodziny, gdyż dopiero istnienie „ścisłych relacji” determinuje zastosowanie

sytuacji, w których istniejący lub potencjalny konflikt interesów może mieć wpływ na realizację ich funkcji.

Po pierwsze, nie wiadomo, co konkretnie oznacza zwrot „przy wykonywaniu swoich funkcji”. W szczególności widoczne jest to w obliczu tego, że w dalszej części przepisu art. 28 ust. 1 Kodeksu Etycznego PZPN dokonano odwołania do bliżej niedookreślonego procesu przygotowania do podejmowania decyzji. W praktyce niezwykle ciężko jest ustalić to, kiedy rozpoczął się taki proces i które z czynności wchodziły w jego zakres. Ponadto nie wiadomo czy w tej regulacji chodzi wyłącznie o wykonywanie funkcji związanych *stricte* z piłką nożną. Należy pamiętać, że działacze piłkarscy mogą wykonywać ogólne czynności zarządcze czy organizacyjne (np. finansowe czy korporacyjne), które z racji ich przedmiotu czy charakterystyki funkcjonowania klubu sportowego, finalnie i tak mogą sprowadzać się w jakimś stopniu do aspektów sportowych⁷⁰¹.

Zawężenie zakresu zastosowania art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN do sytuacji, w których istniejący lub potencjalny konflikt interesów może mieć wpływ na realizację ich funkcji także nie jest dostatecznie precyzyjne. Oczywiście rozumiem, że nie można w sposób enumeratywny określić zachowań stanowiących konflikt interesów. Niemniej, zwracam szczególną uwagę na to, że w art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN posłużono się wieloma zwrotami, które mogą być w zasadzie dowolnie interpretowane (takie jak m.in. „potencjalny” konflikt czy „może mieć wpływ”). Jest to o tyle istotne, że na mocy art. 28 ust. 4 Kodeksu Etycznego PZPN wprowadzono na adresatów tej normy bezwzględny zakaz wykonywania swoich obowiązków w sytuacjach, w których zaledwie zaistnieje ryzyko, że konflikt interesów może wpływać na realizację ich funkcji w polskiej piłce nożnej. To dodatkowa wysoce subiektywna przesłanka zastosowania zakazu konfliktu interesów.

Niedookreślony katalog adresatów normy prawnej z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN, jak i zabronionych na mocy tego przepisu zachowań, może znacząco utrudniać podjęcie decyzji o uczestnictwie osobowym lub kapitałowym w innym klubie piłkarskim. Z racji tego, że zakaz konfliktu interesów stanowi bardzo szerokie dopełnienie zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, to każda potencjalna relacja osoby jakkolwiek powiązanej (bezpośrednio lub pośrednio) z innym klubem piłkarskim w zasadzie przekreśla zaangażowanie takiej osoby w kolejny klub piłkarski. Może to bowiem zostać uznane za ryzyko wystąpienia konfliktu interesów, a tym samym naruszenie art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN. Wspomniany delikt

⁷⁰¹ Może to dotyczyć m.in. wysokości budżetu transferowego, czy kwot przeznaczanych na wynagrodzenie zawodników czy członków sztabu szkoleniowego.

dyscyplinarny może zostać poczyniony nawet bez naruszenia normy prawnej z art. 15 § 9 Statutu PZPN. W rezultacie taka osoba nie może podzielić się swoim *know-how* czy aktywnie zaangażować się (również finansowo) w realizację innego niekonkurencyjnego projektu piłkarskiego, co przeczy funkcji zakazu konkurencji⁷⁰². Należy pamiętać, że w obliczu profesjonalizacji i komercjalizacji piłki nożnej stanowi to bardzo istotne ograniczenie wolności działalności gospodarczej.

Ponadto warto zaznaczyć, że sytuacja konfliktu interesów może być jednostkowa lub pojawić się z czasem (np. w wyniku awansu/spadku drużyny). Z kolei obowiązek zaprzestania wykonywania obowiązków w sytuacji ryzyka konfliktu interesów musi być realizowany natychmiast. W rezultacie, przynajmniej w teorii, może stanowić to dodatkowe zagrożenie dla tego podmiotu, w szczególności, gdyby taki obowiązek miał zostać zrealizowany przez osoby pełniące strategiczne funkcje.

O ile sam obowiązek sygnalizacji sytuacji konfliktowej jest uzasadniony również z punktu widzenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, to niestety niejasna jest dalsza procedura po otrzymaniu takiego zawiadomienia. Adresatem takiej informacji zgodnie z art. 28 ust. 4 Kodeksu Etycznego PZPN jest bowiem organizacja, na rzecz której osoba podlegająca Kodeksowi Etycznemu PZPN wykonuje swoje funkcje. Wydaje się, że przedmiotową „organizacją” może okazać się np. klub piłkarski (a nie właściwy WZPN czy PZPN), który może zbagatelizować taką informację bądź samodzielnie ocenić, że nie wiąże się ona z ryzykiem konfliktu interesów. Z przepisów nie wynika jaki jest skutek takiej „akceptacji” ze strony właściwej organizacji. Ponadto ocena takiego zawiadomienia jest dokonywana bez udziału innych uczestników ruchu piłkarskiego, których interesów może dotyczyć dana sytuacja konfliktu interesów. Dany klub piłkarski poniekąd ocenia wówczas ryzyko wynikające z danego zgłoszenia dla całego ruchu piłkarskiego. W sytuacji istnienia powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy danymi klubami piłkarskimi (np. istnienia powiązań określonych w art. 15 § 9 Statutu PZPN), w ich wspólnym interesie może być np. celowe przemilczenie faktu istnienia takich ścisłych relacji. Taki stan rzeczy byłby z pewnością niekorzystny dla klubów współuczestniczących z nimi w danych rozgrywkach sportowych. Jest to również sprzeczne z ratio legis zarówno regulacji z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN i art. 15 § 9 Statutu PZPN. Co więcej świadczy to o tym, że w efekcie wprowadzenia takiego ułomnego mechanizmu notyfikacyjnego niewłaściwe w tym zakresie realizowana jest funkcja ochronna

⁷⁰² Może to przekreślać np. zaangażowanie kapitałowe danej osoby w inny młodzieżowy klub piłkarski z danego regionu, gdyż przynajmniej w teorii może dojść do bezpośredniej rywalizacji powiązanych klubów piłkarskich.

obu tych zakazów. Niezależnie nawet od ewentualnych złych intencji, takiemu klubowi naturalnie brakuje dostatecznej perspektywy, aby holistycznie przeanalizować potencjalny konflikt interesów i móc właściwie zadbać o interesy poszczególnych uczestników ruchu piłkarskiego.

Oczywiście regulacja z art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN ma również pozytywne aspekty. Właściwa interpretacja tego przepisu może wykluczyć niektóre sytuacje oczywiście ryzykowne dla integralności i uczciwości rozgrywek sportowych, które nie stanowią naruszenia art. 15 § 9 Statutu PZPN (i art. 10 u.s.). Ten przepis po części naprawia też błędy legislacyjne popełnione przy redakcji art. 10 u.s. (np. w zakresie asymetryczności tego przepisu). Warto podkreślić jest dostrzeżenie problematyki wykorzystywania podmiotów powiązanych. Ponadto wprowadzono swego rodzaju dobrą praktykę, która może zapobiegać przypadkom naruszenia zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN, czyli obowiązek wyjawienia wszystkich relacji lub interesów, które mogą doprowadzić do powstania konfliktu interesów w kontekście pełnienia przez nie nowych funkcji. W obliczu potencjalnej sankcji nieważności czynności prawnej z art. 58 § 1 k.c. prawidłowa realizacja tego obowiązku może mieć dużą doniosłość prawną. Należy jednak pamiętać, że jest to przepis PZPN wyłącznie o charakterze wewnętrznym. Z racji tego, że nie ma swojego odpowiednika ustawowego, a wprowadza daleko idące ograniczenia w zakresie wolności działalności gospodarczej, to poprzestanie na takiej regulacji wydaje się być co najmniej dyskusyjne. Wobec tego nawet te pozytywne aspekty regulacji konfliktu interesów, które dopełniają zakaz konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN (a tym samym i art. 10 u.s.), należy jednak uregulować w przepisach u.s. albo nadać polskiemu związkowi sportowemu wyraźne upoważnienie ustawowe w tym zakresie.

Niemniej, konflikt interesów może nastąpić już poprzez zaistnienie pewnego uzależnienia od innego podmiotu z ruchu piłkarskiego (niekoniecznie klubu piłkarskiego), bez jednoczesnego współuczestnictwa osobowego lub kapitałowego w tym podmiocie. Takie sytuacje zdecydowanie wykraczają poza przedmiot zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Dowodzi to temu, że zakaz konfliktu interesów nie jest tożsamy z zakazem konkurencji. Jednakże wykładnia zakazu konkurencji z art. 10 u.s. czy art. 15 § 9 Statutu PZPN przez pryzmat „konfliktu interesów” (w ramach wykładni celowościowej) może okazać się asumptem do zdroworozsądkowej interpretacji tych regulacji⁷⁰³. Ocena czy dana relacja osobowa lub kapitałowa pomiędzy klubami piłkarskimi rzeczywiście stanowi konflikt interesów pozwoli

⁷⁰³ Oczywiście należy mieć również na uwadze także ogólną potrzebę zachowania odpowiedniego poziomu ogólnej ochrony konkurencyjności na danym rynku piłkarskim.

w mojej ocenie na poprawę błędów w redakcji tych przepisów. Ponadto umożliwi prawidłową realizację funkcji zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim bez uszczerbku dla rozwoju piłki nożnej w Polsce.

4.2. Przepisy UEFA i FIFA a zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim

4.2.1. Obowiązek podporządkowania się normom UEFA i FIFA

Z racji członkostwa PZPN w UEFA, będącej z kolei członkiem FIFA, nie można pominąć tej perspektywy w analizie żadnego zagadnienia prawnego z zakresu piłki nożnej. W konsekwencji takiego organizacyjno-strukturalnego uwarunkowania, na PZPN, a także jego ligach, klubach, zawodnikach oraz działaczach piłkarskich, spoczywa bezwzględny obowiązek respektowania w każdym czasie statutów, przepisów dyrektyw i decyzji organów FIFA oraz UEFA, a także uznania jurysdykcji CAS, w międzynarodowych sporach piłkarskich⁷⁰⁴. Wobec tego, PZPN, przy realizacji swoich celów, obowiązany jest wydawać przepisy i regulaminy wewnątrzwiązkowe oraz ustalać zasady dotyczące uprawiania sportu piłki nożnej w sposób zgodny nie tylko z normami polskiego prawa powszechnego, ale także postanowieniami FIFA i UEFA⁷⁰⁵. W kontekście ochrony wartości przyświecających rywalizacji i organizacji w sporcie piłka nożna, a także realizacji swoich zadań, PZPN obowiązany jest zatem przestrzegać postanowień statutów, przepisów, wytycznych i decyzji FIFA oraz UEFA⁷⁰⁶. Podobne obowiązki spoczywają na spółce Ekstraklasa S.A., która zagwarantowała PZPN nie tylko to, że sama będzie przestrzegać statutów, regulaminów oraz decyzji PZPN, FIFA i UEFA. Dała ona także gwarancję, że będą one przestrzegane również przez podległych spółce Ekstraklasa S.A. (a jednocześnie PZPN) uczestników ruchu piłkarskiego⁷⁰⁷. Przedmiotowe obowiązki dotyczą więc także konieczności respektowania ograniczeń współuczestnictwa osobowego czy kapitałowego w więcej niż jednym klubie piłkarskim. Konieczność podporządkowania się przez poszczególnych uczestników ruchu piłkarskiego w Polsce normom FIFA i UEFA potęguje fakt, że za działalność sprzeczną z m.in. przepisami, wytycznymi lub decyzjami FIFA i UEFA grozi nawet kara wykluczenia z PZPN⁷⁰⁸.

⁷⁰⁴ Zob. art. 7bis Statutu UEFA.

⁷⁰⁵ Zob. art. 12 § 1 pkt 8 Statutu PZPN.

⁷⁰⁶ Zob. art. 5 § 2 Statutu PZPN.

⁷⁰⁷ Taka gwarancja została zastrzeżona w art. 61 § 1 lit. e) Statutu PZPN i jak wynika z tego przepisu powinna zostać powielona w umowie zawartej przez spółkę Ekstraklasa S.A. i PZPN na prowadzenie ligi zawodowej w piłce nożnej. Takie postanowienie nie wynika jednak z przykładowych *essentialia negotii* tej umowy, które zostały zawarte w art. 15 ust. 4 u.s.

⁷⁰⁸ Art. 20 § 1 ust. 5 Statutu PZPN.

W konsekwencji tak daleko idącego podporządkowania prawnego PZPN regulacjom FIFA i UEFA, a także jurysdykcji CAS, te międzynarodowe podmioty mogą kształtować nie tylko proces interpretacji zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim, ale wręcz determinować jego treść. Należy bowiem pamiętać, że z mocy art. 12a u.s. PZPN obowiązany jest należeć do UEFA, która z kolei jest federacją członkowską FIFA. Realizacja takiego obowiązku ustawowego przez PZPN może jednak być niekiedy zgubna dla prawodawcy. Legitymuje to swoistą zależność PZPN od FIFA czy UEFA, które mogą forsować czy narzucać PZPN pewne rozwiązania prawne, które niekoniecznie pozostają w zgodzie z interesem czy założeniami ustawodawcy, w szczególności polskim porządkiem prawnym.

4.2.2. Zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim a przepisy UEFA

4.2.2.1. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim wyrażony w Statucie UEFA a zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim

Dokonując analizy prawa związkowego UEFA należy stwierdzić, że problematyka zakazu konkurencji w klubie piłkarskim również została w nim wyraźnie zaakcentowana. Zgodnie z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA krajowe federacje piłkarskie zrzeszone w UEFA (czyli m.in. PZPN) zobowiązane są bowiem do zapewnienia, aby żadna osoba fizyczna lub osoba prawna (w tym spółka z grupy kapitałowej, spółka dominująca lub spółka zależna) nie posiadała kontroli lub wpływu na więcej niż jeden klub piłkarski, o ile taka kontrola lub wpływ mogą zagrażać integralności meczów lub rozgrywek. Krajowe federacje zobowiązane są do umieszczenia w swoich regulacjach wewnętrznych przepisów, które zapewnią przestrzeganie przez członków tych federacji wskazanej powyżej zasady.

Porównując treść wspomnianej regulacji UEFA do zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN widać pewne różnice. Po pierwsze należy wskazać, że jest to jeden z obowiązków PZPN jako krajowej federacji członkowskiej UEFA. Stąd też regulacja art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA jest głównie skierowana do PZPN. Podporządkowując się temu przepisowi PZPN daje tym samym ze swojej strony zapewnienie, że w obrębie właściwości nie dojdzie do niedozwolonego sprawowania kontroli czy wpływu danego podmiotu na więcej niż jeden klub piłkarski. Wskutek takiej konstrukcji regulacja zakazu konkurencji z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA nie jest jednak pełna. W istocie stanowi ona dla PZPN pewną dyrektywę działania. Zawiera też cenne wskazówki, które mogą przysłużyć nie tylko PZPN, ale nawet ustawodawcy na potrzeby nowelizacji art. 10 u.s.

Co istotne powyższy przepis UEFA nie wyklucza apriorycznie każdej formy kontroli czy wpływania na inny klub piłkarski. Zastrzeżono w tym przepisie, że niepożądane przez UEFA są tylko te z nich, które mogą zagrozić uczciwości meczu lub zawodów organizowanych na szczeblu krajowej federacji piłkarskiej (czyt. PZPN). Wobec tego to właśnie uczciwość meczu i zawodów organizowanych na szczeblu PZPN powinna stanowić swoistą wytyczną wykładni zakazu konkurencji zastrzeżonego w przepisach PZPN⁷⁰⁹. W porównaniu do art. 15 § 9 Statutu PZPN (i art. 10 u.s.) w przepisach Statutu UEFA nie przesądzono odgórnie, w sposób całkowicie bezrefleksyjny, że każde powiązania osobowe czy kapitałowe pomiędzy klubami piłkarskimi są wykluczone. Dzięki takiemu podejściu zaakcentowana została funkcja dynamizująca zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. W myśl założeń UEFA funkcja ochronna tej regulacji ma zabezpieczać uczciwość rywalizacji sportowej w obrębie meczu czy rozgrywek. Funkcja prewencyjna sprowadza się do wykluczenia tylko tych sytuacji, które potencjalnie mogą naruszać te wartości. Ten zabieg wydaje się być bardzo słuszny. W mojej ocenie powiązania osobowe czy kapitałowe pomiędzy klubami piłkarskimi powinny być zabronione jedynie w takim zakresie, w jakim mogą one narażać integralność i uczciwość rozgrywek czy danego meczu. Ten czynnik powinien zatem determinować zastosowanie zakazu konkurencji. W rezultacie w ramach wniosków *de lege ferenda* postuluję dodanie przedmiotowego zastrzeżenia z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA zarówno w art. 10 u.s.⁷¹⁰, jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN.

W przepisach UEFA nie został jednak w żaden sposób dookreślony zakres przedmiotowy zakazu konkurencji z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. Polega on w istocie na niemożliwości kontroli ani wywierania wpływu na inny klub piłkarski, gdy może to zagrozić uczciwości meczu lub zawodów organizowanych na szczeblu krajowej federacji piłkarskiej (czyt. PZPN). W rezultacie *ad casum* należy oceniać czy w danej sytuacji faktycznej mamy do czynienia z tego rodzaju kontrolą bądź wpływem na inny klub piłkarski. W przepisie nie zawarto wskazówek jakie zachowania czy powiązania można uznać za przypadki naruszenia tej normy. Jednakże zakres przedmiotowy tego zakazu należy każdorazowo oceniać przez pryzmat jego *ratio legis*. Tym samym w praktyce to niejako potencjalny skutek *stricto* sportowy tej kontroli czy wpływu na inny klub piłkarski determinuje ustalenie zakresu przedmiotowego

⁷⁰⁹ Przynajmniej powinna to być wytyczna z punktu widzenia ochrony całego ruchu piłkarskiego w ramach UEFA.

⁷¹⁰ Wydaje się to na tyle ogólna przesłanka, że swobodnie może zostać zastrzeżona w przepisach u.s., a tym samym dotyczyć każdego sportu, a nie tylko piłki nożnej.

zakazu konkurencji z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA (tj. zagrożenie uczciwości meczu lub zawodów organizowanych na szczeblu krajowej federacji piłkarskiej).

Należy nadmienić, że zakres zastosowania zakazu konkurencji w klubie piłkarskim zastrzeżonego w art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA został zawężony jedynie do rozgrywek organizowanych na szczeblu krajowej federacji piłkarskiej⁷¹¹. Nie wynika to wprost z regulacji art. 10 u.s. Niemniej jednak taki zakres zastosowania ww. przepisu UEFA jest naturalną konsekwencją zakresu właściwości UEFA i katalogu podmiotów podporządkowanych UEFA. Ciężko bowiem sobie wyobrazić, że UEFA ustanowiłaby regulacje wiążące jakiegokolwiek formy współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej znajdujące się poza jej właściwością (np. ligi prywatne). Należy przypomnieć, że w art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN nie dookreślono wprost, jakich form współzawodnictwa sportowego ma to dotyczyć, tzn. których rozgrywek sportowych (piłkarskich) i przez kogo organizowanych.

Dokonując analizy art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA należy zauważyć, że w porównaniu do art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, uzupełniony został w tym przepisie katalog podmiotów, których dotyczy zakaz konkurencji w klubie piłkarskim. Zasadnie zlikwidowano w nim lukę prawną przepisów u.s. i PZPN w postaci braku odniesienia zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim do podmiotów powiązanych/zależnych. Niemniej, z przepisu art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA wynika, że regulacja tego przepisu może w istocie dotyczyć każdego podmiotu (tj. każdej osoby fizycznej czy prawnej), który kontroluje lub wpływa na więcej niż jeden klub piłkarski, o ile taka kontrola lub wpływ mogą zagrażać integralności meczów lub rozgrywek. W przeciwieństwie do art. 15 § 9 Statutu PZPN w analizowanym przepisie UEFA nie ograniczono zakresu podmiotowego zakazu konkurencji jedynie do członków, posiadaczy akcji albo udziałów, członków organów lub władz klubu piłkarskiego. Oznacza to, że również inne osoby niż te wymienione w art. 15 § 9 Statutu PZPN (i zarazem w art. 10 u.s.) mogą zostać objęte zakresem zastosowania art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. W regulacji zakazu konkurencji w przepisach UEFA nie kładzie się nacisku na aspekt formalny (tj. określone powiązania osobowe czy kapitałowe), a na aspekt funkcjonalny (tj. możliwość kontrolowania lub wpływania przez dany podmiot na więcej niż jeden klub, niezależnie od sprawowanej funkcji)⁷¹². Można domniemywać, że zakresem podmiotowym regulacji UEFA objęte są same

⁷¹¹ Oznacza to wszelkie rozgrywki organizowane przez PZPN (w tym ligowe i pucharowe). Celem uniknięcia wątpliwości należy zaznaczyć, że dotyczy to również rozgrywek Ekstraklasy prowadzonej przez spółkę Ekstraklasa S.A. z siedzibą w Warszawie.

⁷¹² Wobec tego zakazem konkurencji z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA mogą zostać objęte osoby, które w sposób znacznie mniej formalny są związane równocześnie z różnymi klubami piłkarskimi (np. są pełnomocnikami

kluby piłkarskie, co *nota bene* stanowi poważną lukę prawną art. 10 u.s. oraz art. 15 § 9 Statutu PZPN.

W obliczu tego, że zakresy podmiotowe i przedmiotowe tych zakazów nie są jednolite, może dojść do sytuacji, w której dana relacja osobowa czy kapitałowa będzie z jednej strony stanowiła naruszenie art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA, zaś z drugiej będzie dopuszczalna w myśl art. 15 § 9 Statutu PZPN⁷¹³. Możliwa jest również sytuacja odwrotna⁷¹⁴. Z racji tego, że zakres zakazu konkurencji z art. 15 § 9 Statutu PZPN i art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA nie są w pełni kompatybilne, to stanowić one powinny *de facto* dwa osobne obowiązki polskich klubów piłkarskich. Nad ich przestrzeganiem winien bezpośrednio czuwać PZPN. Za podstawę prawną tego „dodatkowego” obowiązku klubów piłkarskich w Polsce, wynikającego z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA, może być uznany art. 4 ust. 2 lit. c Statutu PZPN⁷¹⁵.

Niemniej, z punktu widzenia systemowego, w tym choćby prawa konstytucyjnego, ustanowienie dodatkowego obligatoryjnego obowiązku poprzez takie odesłanie jest wątpliwe. Po pierwsze norma prawna art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA odnosi się wprost do obowiązku PZPN, a nie klubów piłkarskich. Na dodatek ten przepis znajduje się w rozdziale zatytułowanym „Obowiązki federacji członkowskich” (ang. *Obligations of Member Associations*), co może potwierdzać powyższą konkluzję. Po drugie, za sposób realizacji przez PZPN obowiązku z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA można uznać właśnie ustanowienie art. 15 § 9 Statutu PZPN. Wobec tego uprawnione jest twierdzenie, że to w takim właśnie zakresie PZPN zdecydował się wprowadzić przedmiotowy obowiązek do przepisów PZPN⁷¹⁶. Taki sposób implementacji można uznać z jednej strony za nieprawidłowy, gdyż nie odpowiada on treści art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. Jednakże należy pamiętać, że normą prawną wyższego rzędu jest art. 10 u.s. i ustanowienie przepisu sprzecznego z jego treścią stanowiłoby naruszenie przepisu

zarządu, dyrektorami sportowymi itp.). Oczywiście tego typu regulacje w dużej mierze abstrahują od konstytucyjnych uwarunkowań wolności działalności gospodarczej.

⁷¹³ Przykładem tego typu sytuacji jest m.in. niedozwolony wpływ na inny klub piłkarski za pośrednictwem spółki zależnej. Kwestia spółek zależnych jest bowiem całkowicie pominięta w art. 15 § 9 Statutu PZPN (a także w art. 10 u.s.).

⁷¹⁴ Np. kiedy nie jest spełniona zastrzeżona wyłącznie w art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA przesłanka kontroli czy wpływu na inny klub piłkarski, które mogą zagrażać integralności meczów lub rozgrywek. Zgodnie z art. 15 § 9 Statutu PZPN (i art. 10 u.s.) w krajowych przepisach liczy się sam fakt wystąpienia określonych powiązań osobowych czy kapitałowych, a nie ich efekt.

⁷¹⁵ Zgodnie z tym przepisem PZPN, a także jego ligi, kluby, zawodnicy i działacze piłkarscy zobowiązali się m.in. do bezwzględnej respektowania w każdym czasie Statutów FIFA oraz UEFA.

⁷¹⁶ W mojej ocenie zbieżność redakcji art. 15 § 9. Statutu PZPN z treścią art. 10 u.s. dowodzi tego, że to odzwierciedlenie regulacji ustawowej było nadrzędnym celem PZPN. Wprowadzenie zakazu konkurencji do Statutu PZPN jednocześnie niejako „mimoходом” nawiązuje do konieczności wypełnienia obowiązku z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA.

rangi ustawowej. Przynajmniej w teorii mogłoby to skutkować zastosowaniem wobec PZPN środków nadzorczych przez ministra właściwego do spraw kultury fizycznej⁷¹⁷.

Gdyby jednak uznać, że art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA stanowi dodatkowy obowiązek polskich klubów piłkarskich, to pojawia się problem natury konstytucyjnej. W stopniu, w jakim wspomniany przepis UEFA wykracza poza normę prawną z art. 10 u.s. i ustanawia dodatkowe ograniczenia wolności działalności gospodarczej⁷¹⁸, może naruszać art. 22 Konstytucji RP⁷¹⁹. Wynika to przede wszystkim z przyczyny formalnej, tj. braku wprowadzenia tych ograniczeń w drodze ustawy⁷²⁰.

W przepisie art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA znalazło się również bezpośrednio upoważnienie dla PZPN do stanowienia przepisów wykonawczych w zakresie problematyki zakazu konkurencji. W rezultacie, obok narzuconego przez UEFA obowiązku zastrzeżenia zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim w treści Statutu PZPN, PZPN obowiązany jest także do stanowienia odpowiednich przepisów mających na celu należyte egzekwowanie tego zakazu. Jak się wydaje, dotyczy to również sankcjonowania przypadków naruszeń zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. Po analizie przedmiotowych regulacji PZPN widać, że o ile sam obowiązek zastrzeżenia zakazu konkurencji do Statutu PZPN został wypełniony, to stanowienie przepisów wykonawczych PZPN w tym zakresie pozostawia wiele do życzenia⁷²¹.

⁷¹⁷ Sytuacja stanowiąca naruszenie normy prawnej z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA, która jest dopuszczalna w myśl krajowych przepisów (tj. art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN) może stanowić problem w przypadku uczestnictwa w rozgrywkach UEFA co najmniej jednego z polskich klubów piłkarskich, w których dochodzi do niedozwolonych zachowań określonych w tym przepisie UEFA (t. niedozwolonej kontroli lub wpływu tego samego podmiotu).

⁷¹⁸ Przedmiotowe ograniczenie dotyczy możliwości prowadzenia działalności gospodarczej za pośrednictwem więcej niż jednego klubu piłkarskiego.

⁷¹⁹ Dokładne rozważenie tego aspektu wymaga jednak szczegółowej analizy relacji autonomii stowarzyszeń i zasady wolności działalności gospodarczej, co znacząco wykracza poza zakres niniejszej pracy.

⁷²⁰ Podobny wniosek można zaadresować na kanwie zakazu konfliktu interesów ustanowionego na mocy art. 28 Kodeksu Etycznego PZPN.

⁷²¹ Jak już zostało wspomniane w niniejszej pracy brakuje m.in. dedykowanej sankcji za naruszenie zakazu konkurencji. Ponadto w regulacjach PZPN nie ma szczegółowych zasad kontroli powiązań osobowych czy kapitałowych na potrzeby przeciwdziałania naruszeniom art. 15 § 9 Statutu PZPN, a także procedury postępowania w przypadku zidentyfikowania takiego przypadku.

4.2.2.2. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim uczestniczącym w rozgrywkach UEFA

Celem zapewnienia integralności rozgrywek klubowych UEFA (tj. Ligi Mistrzów UEFA, Ligi Europy UEFA i Ligi Konferencji UEFA), wprowadzone zostały dodatkowe regulacje z zakresu zakazu konkurencji w klubie piłkarskim⁷²². Zgodnie z tymi przepisami:

- 1) żaden klub piłkarski uczestniczący w rozgrywkach klubowych UEFA nie może, bezpośrednio lub pośrednio:
 - a) posiadać lub obracać papierami wartościowymi lub akcjami jakiegokolwiek innego klubu uczestniczącego w rozgrywkach klubowych UEFA;
 - b) być członkiem jakiegokolwiek innego klubu uczestniczącego w rozgrywkach klubowych UEFA;
 - c) być zaangażowany w jakimkolwiek charakterze w zarządzanie, administrowanie lub wyniki sportowe jakiegokolwiek innego klubu uczestniczącego w rozgrywkach klubowych UEFA; lub
 - d) posiadać jakąkolwiek władzę w zakresie zarządzania, administrowania lub wyników sportowych jakiegokolwiek innego klubu uczestniczącego w rozgrywkach klubowych UEFA;
- 2) nikt nie może być jednocześnie zaangażowany, bezpośrednio lub pośrednio, w jakimkolwiek charakterze w zarządzanie, administrowanie lub wyniki sportowe więcej niż jednego klubu uczestniczącego w rozgrywkach klubowych UEFA;
- 3) żadna osoba fizyczna ani prawna nie może sprawować kontroli ani wywierać wpływu na więcej niż jeden klub uczestniczący w rozgrywkach klubowych UEFA, przy czym taka kontrola lub wpływ są definiowane przez UEFA w tym kontekście jako:
 - a) posiadanie większości praw głosu akcjonariuszy;

⁷²² Przedmiotowe regulacje w identycznej treści znalazły się w każdym z regulaminów tych rozgrywek na dany sezon piłkarski, tj. odpowiednio w przypadku: a) Ligi Mistrzów UEFA – w art. 5 Regulations of the UEFA Champions League. Edition 2022/23, źródło: <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Champions-League-2022/23-Online>, [dostęp: 17.05.2022 r.], b) Ligi Europy UEFA – w art. 5 Regulations of the UEFA Europa League. Edition 2022/23, źródło: <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Europa-League-2022/23-Online> [dostęp: 17.05.2022 r.] oraz 3) Ligi Konferencji UEFA – w art. 5 Regulations of the UEFA Europa Conference League. Edition 2022/23, źródło: <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Europa-Conference-League-2022/23-Online> [dostęp: 17.05.2022 r.].

- b) posiadanie prawa do powoływania lub odwoływania większości członków organu administracyjnego, zarządzającego lub nadzorczego klubu;
- c) bycie akcjonariuszem i samodzielne kontrolowanie większości praw głosu akcjonariuszy zgodnie z umową zawartą z innymi akcjonariuszami klubu; lub
- d) możliwość wywierania w jakikolwiek sposób decydującego wpływu na podejmowanie decyzji przez klub.

Jednakże w przepisach UEFA dopuszcza się odstępstwo od tych ograniczeń. Powyższe restrykcje nie mają zastosowania pomiędzy klubem bezpośrednio zakwalifikowanym do fazy grupowej Ligi Mistrzów UEFA a klubem zakwalifikowanym do któregośkolwiek z etapów Ligi Konferencji UEFA⁷²³.

W porównaniu do zakazu konkurencji z art. 10 u.s. czy art. 15 § 9 Statutu PZPN zarówno zakres podmiotowy, jak i przedmiotowy zakazu konkurencji w klubie piłkarskim uczestniczącym w rozgrywkach UEFA wydają się być zdecydowanie szersze. Należy mieć jednak na uwadze fakt, iż przedmiotowe regulacje regulaminowe UEFA odnoszą się wyłącznie do przypadku uczestnictwa klubów piłkarskich w rozgrywkach klubowych UEFA, co oczywiście zdecydowanie zawęży zakres ich zastosowania. Tym samym odnoszą się one tylko do sytuacji, kiedy kluby piłkarskie o określonych relacjach osobowych czy kapitałowych uczestniczą w rozgrywkach UEFA (tj. w Lidze Mistrzów UEFA, Lidze Europy UEFA czy Lidze Konferencji UEFA). Wobec tego irrelevantna pozostaje choćby kwestia ich rywalizacji w rozgrywkach krajowych (ligowych czy pucharowych)⁷²⁴.

Abstrahując jednak od zakresu współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej, do którego odnoszą się regulaminy rozgrywek UEFA, zdecydowanie szerszy katalog podmiotów i zachowań został zabroniony przez UEFA aniżeli przez polskiego ustawodawcę czy PZPN. Przede wszystkim UEFA słusznie uwzględniła w zakresie podmiotowym zakazu konkurencji same kluby piłkarskie. Z bliżej nieznanym powodów zarówno polski ustawodawca, jak i PZPN nie objęli przedmiotowym zakazem bezpośrednio samych klubów sportowych (piłkarskich),

⁷²³ Taki wyjątek wynika z formuły rozgrywek, gdyż zespół, który ma zapewniony udział w fazie grupowej Ligi Mistrzów UEFA w danym sezonie piłkarskim, nie ma możliwości występu w tym samym sezonie w rozgrywkach Ligi Konferencji UEFA. Wskutek zajęcia trzeciego miejsca w fazie grupowej będzie on jednak uczestniczył w rozgrywkach Ligi Europy UEFA (zob. art. 16.03. Regulations of the UEFA Champions League. Edition 2022/23).

⁷²⁴ Co więcej, w myśl tych przepisów poza zakresem tych przepisów znajduje się przypadek istnienia określonych relacji osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami, z których tylko jeden uczestniczy w rozgrywkach klubowych UEFA.

skupiając się wyłącznie na ich właścicielach, członkach, a także członkach organów/władz⁷²⁵. Ponadto w przepisach UEFA została uwzględniona nie tylko „bezpośredniość” określonych relacji czy wpływów, ale także kwestie pośrednich działań ze stron osób powiązanych osobowo czy kapitałowo z więcej niż jednym klubem piłkarskim. Co ciekawe, przedmiotem ochrony ze strony UEFA nie są tylko aspekty *stricte* sportowe (wyniki sportowe). Zakresem przedmiotowym zakazu konkurencji w klubie piłkarskim uczestniczącym w rozgrywkach UEFA objęte zostały takie obszary jak zarządzanie, administrowanie oraz proces decyzyjny w klubie piłkarskim⁷²⁶. W myśl przepisów UEFA chodzi tu zarówno o władzę, jak i jakiegokolwiek zaangażowanie w te procesy.

Ponadto należy zwrócić uwagę, że analizowane przepisy regulaminów rozgrywek klubowych UEFA różnią się od art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. W treści zakazu konkurencji ustanowionego w tych regulaminach doprecyzowano bowiem, co należy rozumieć jako kontrolę lub wywieranie wpływu na inny klub piłkarski. Ta kwestia pozostała z kolei otwarta w art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. Interesujące jest także to, że we wspomnianych regulaminach rozgrywek klubowych UEFA nie zawarto bezpośredniego odniesienia zakazu konkurencji do integralności meczu czy zawodów sportowych, co stanowiło kluczowe zastrzeżenie w art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. Poprzestano jedynie na ujęciu przesłanki integralności rozgrywek w tytule właściwych przepisów regulaminów rozgrywek klubowych UEFA, co *per se* daje jednak pewne wytyczne interpretacyjne.

Inną ważną kwestią, która jest doskonale widoczna na tle ustanowionego zakazu konkurencji w rozgrywkach klubowych UEFA jest prawidłowe zdiagnozowanie ryzyk wynikających z jego potencjalnego naruszenia dla danych rozgrywek. W kontekście rozważań nad prawidłowością zakresu przedmiotowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, warto podkreślić, że przedmiotowe ograniczenia nie mają zastosowania pomiędzy klubem bezpośrednio zakwalifikowanym do fazy grupowej Ligi Mistrzów UEFA a klubem zakwalifikowanym do któregośkolwiek z etapów Ligi Konferencji UEFA. Tym samym UEFA słusznie zauważyła, że jeżeli w obrębie danych rozgrywek (uwzględniając kwestię możliwego udziału w innych rozgrywkach UEFA wskutek odpadnięcia danej drużyny) nie może dojść do bezpośredniej rywalizacji pomiędzy powiązаныmi klubami piłkarskimi, to

⁷²⁵ Przedmiotowe regulacje UEFA tylko dowodzą, że brak objęcia klubów piłkarskich zakresem podmiotowym zakazu konkurencji to poważna luka prawna w przepisach u.s. i PZPN.

⁷²⁶ *Nota bene* koresponduje to z *ratio legis* art. 10 u.s., czyli zasadami dobrego rządzenia (*good governance*) i standardami ładu korporacyjnego (*corporate governance*) (zob. uzasadnienie rząd. projektu u.s. (...), op.cit., s. 10.).

nie ma powodu, aby zakazywać którejkolwiek z tych drużyn udziału w danych rozgrywkach UEFA.

Jednakże w praktyce niezwykle ciężko jest ustalić realny zakres zakazu konkurencji w klubie piłkarskim wynikający z przepisów UEFA. Zarówno w art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA, jak i regulaminach rozgrywek klubowych UEFA znajduje się szereg przesłanek ocennych, które należy analizować *ad casum*. Wobec tego zdecydowanie różnią się one od redakcji art. 10 u.s. czy art. 15 § 9 Statutu PZPN, które przynajmniej z założenia w sposób zero-jedynkowy rozstrzygają, czy mamy do czynienia z naruszeniem zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. Według polskich przepisów wystąpienie określonego powiązania osobowego czy kapitałowego automatycznie przekreśla możliwość równoczesnego zaangażowania danego podmiotu w inny klub piłkarski. Niepotrzebna jest więc dalsza analiza realnego wpływu choćby na proces decyzyjny, zarządzanie, administrowanie, wynik sportowy czy integralność meczu lub zawodów sportowych.

Oczywiście każde z tych rozwiązań ma swoje plusy i minusy. Z pewnością polskie rozwiązanie w teorii odzwierciedla w tym zakresie postulaty pewności prawa. Z drugiej strony w niektórych aspektach może zdecydowanie wykraczać poza niezbędną potrzebę prewencyjnej ochrony integralności rozgrywek piłkarskich. Tym samym odgórne przekreślanie określonych relacji może wpływać negatywnie na rozwój sportu. W dobie takich zjawisk jak *multi-club ownership* zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim ustanowiony w przepisach u.s. i Statucie PZPN może nie spełniać prawidłowo swojej funkcji⁷²⁷.

Dokonując analizy dalszych różnic zakazu konkurencji w krajowych przepisach i regulacjach UEFA należy podkreślić, że w regulaminach rozgrywek klubowych UEFA znalazły się określone zasady na wypadek zidentyfikowania przypadku naruszenia tego zakazu. Zgodnie z tymi regulacjami UEFA, jeżeli dwa lub więcej klubów nie spełnia kryteriów mających na celu zapewnienie integralności rozgrywek, tylko jeden z nich może zostać dopuszczony do rozgrywek klubowych UEFA, zgodnie z następującymi kryteriami (stosowanymi w kolejności malejącej):

- 1) klub, który kwalifikuje się na podstawie osiągnięć sportowych do najbardziej prestiżowych rozgrywek klubowych UEFA (tj. w kolejności malejącej: Liga Mistrzów UEFA, Liga Europy UEFA lub Liga Konferencji UEFA);

⁷²⁷ Zob. szerzej w pkt. 4.1.7. niniejszej rozprawy.

- 2) klub, który zajął najwyższe miejsce w krajowych mistrzostwach dających dostęp do odpowiednich rozgrywek klubowych UEFA;
- 3) klub, którego stowarzyszenie zajmuje najwyższą pozycję na tzw. liście dostępu (ang. *Access list* - zob. Załącznik A do regulaminów klubowych rozgrywek UEFA⁷²⁸).

Kluby, które w takim przypadku nie zostały dopuszczone do rozgrywek, są zastępowane przez kolejny klub, który zajął najlepsze miejsce w najwyższych krajowych rozgrywkach tego samego krajowego związku piłkarskiego, pod warunkiem, że nowy klub spełnia kryteria dopuszczenia⁷²⁹.

Powyższe regulacje dowodzą, że według UEFA zakaz konkurencji w klubie piłkarskim nie powinien być absolutny. Wszelkie ograniczenia czy restrykcje powinny być interpretowane głównie przez pryzmat integralności rozgrywek sportowych. UEFA nie przeciwstawia się całkowicie tworzeniu określonych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami, dopóki nie stanowi to ryzyka dla uczciwości rywalizacji sportowej. Uważam, że podobne intencje powinny przyświecać wykładni zakazu konkurencji z art. 10 u.s., jak i art. 15 § 9 Statutu PZPN.

4.2.3. Zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim a przepisy FIFA

Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim znajduje odzwierciedlenie także w przepisach FIFA. Zgodnie z art. 20 ust. 2 Statutu FIFA każde stowarzyszenie członkowskie FIFA zapewnia, że kluby w nim zrzeszone mogą podejmować wszelkie decyzje we wszelkich sprawach dotyczących członkostwa niezależnie od jakiegokolwiek organu zewnętrznego. Obowiązek ten ma zastosowanie niezależnie od struktury korporacyjnej klubu zrzeszonego. W każdym przypadku stowarzyszenie członkowskie⁷³⁰ zapewnia, że ani osoba fizyczna,

⁷²⁸ Jest to w istocie klasyfikacja poszczególnych krajowych federacji piłkarskich, tworzona w oparciu o dotychczasowe osiągnięcia sportowe (wyniki) klubów piłkarskich pochodzących z tych federacji w rozgrywkach UEFA.

⁷²⁹ Przedmiotowe regulacje w identycznej treści znalazły się w każdym z regulaminów tych rozgrywek na sezon piłkarski 2022/2023, tj. odpowiednio w przypadku: a) Ligi Mistrzów UEFA – w art. 4.09. Regulations of the UEFA Champions League. Edition 2022/23, źródło: <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Champions-League-2022/23-Online>, [dostęp: 17.05.2022 r.], b) Ligi Europy UEFA – w art. 4.09. Regulations of the UEFA Europa League. Edition 2022/23, źródło: <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Europa-League-2022/23-Online> [dostęp: 17.05.2022 r.] oraz 3) Ligi Konferencji UEFA – w art. 4.09. Regulations of the UEFA Europa Conference League. Edition 2022/23, źródło: <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Europa-Conference-League-2022/23-Online> [dostęp: 17.05.2022 r.]. W takim przypadku tzw. lista dostępu (ang. *access list*) z załącznika A zostaje odpowiednio dostosowana.

⁷³⁰ Czyli UEFA w odniesieniu do piłki nożnej w Polsce, z racji członkostwa PZPN w tej organizacji.

ani prawna (w tym spółki holdingowe i zależne) nie sprawuje kontroli w jakikolwiek sposób (w szczególności poprzez udział większościowy, większość praw głosu, większość miejsc w zarządzie lub inną formę zależności ekonomicznej lub kontroli itp.) nad więcej niż jednym klubem, jeśli mogłoby to zagrozić uczciwości meczu lub zawodów.

Dokonując analizy tego przepisu, już na pierwszy rzut oka można zauważyć istotne podobieństwa do zakazu konkurencji zastrzeżonego w art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. Po pierwsze FIFA w istocie kreuje na mocy art. 20 ust. 2 Statutu FIFA obowiązek swojej organizacji członkowskiej (w tym przypadku UEFA) do zapewnienia przestrzegania takiego zakazu. W kontekście wspomnianego przepisu UEFA było podobnie, ale z tą drobną różnicą, że z racji piramidalnej struktury organizacyjnej sportu tam z kolei był to obowiązek narzucony na PZPN, gdyż to on jest organizacją członkowską UEFA, a UEFA jest członkiem FIFA. Po drugie, w analizowanym przepisie FIFA, identycznie jak w art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA, został ujęty zakres podmiotowy zakazu konkurencji. Dotyczy on również osób fizycznych i prawnych, w tym spółek holdingowych i zależnych. Po trzecie, identyczna została zastrzeżona przesłanka warunkująca uznanie danej relacji za niedopuszczalną w myśl zakazu konkurencji w klubie piłkarskim, tj. zagrożenie uczciwości meczu lub zawodów.

Porównując przepis art. 20 ust. 2 Statutu FIFA do jego odpowiednika w Statucie UEFA (tj. art. 7bis ust. 5) można jednak zauważyć pewne różnice. Przede wszystkim różni się on w zakresie przedmiotowym zakazu konkurencji. We wspomnianym przepisie FIFA dodano bowiem dodatkowy przejaw naruszenia tego zakazu w postaci podejmowania przez kluby piłkarskie decyzji w jakiegokolwiek sprawie dotyczącej członkostwa zależnie od jakiegokolwiek organu zewnętrznego. W efekcie takiego zabiegu regulacyjnego podkreślono istotę autonomii FIFA, a tym samym UEFA i w dalszej kolejności PZPN. Podkreślono jednocześnie znaczenie aspektów organizacyjno-strukturalnych w ramach tych organizacji. W mojej ocenie FIFA uznała, że emanacją swobody zrzeszania się jest niezależne podejmowanie decyzji przez kluby piłkarskie w ramach piramidalnej struktury FIFA⁷³¹. W myśl art. 20 ust. 2 Statutu FIFA wydaje się, że według FIFA wymaga to jednak szczególnej ochrony wynikającej z wewnątrzwiązkowych przepisów piłkarskich na każdym poziomie strukturalnym w piłce nożnej (FIFA, UEFA i PZPN).

⁷³¹ Pozycja i znaczenie FIFA czy UEFA dodatkowo służą zapewnieniu niezależności w podejmowaniu decyzji przez kluby piłkarskie. W szczególności odbywa się to poprzez podkreślenie ich autonomii, co efektywnie służyć ma braku podejmowania prób politycznego oddziaływania na struktury piłkarskie.

W nawiązaniu do dywagacji na temat tego czy zakres zastosowania zakazu konkurencji z art. 10 u.s. (tym samym i art. 15 § 9 Statutu PZPN) odnosi się do każdej z form prawnych klubu piłkarskiego warto podkreślić, że ta kwestia została dookreślona wprost w art. 20 ust. 2 Statutu FIFA. Zgodnie z tym przepisem wspomniany wcześniej dodatkowy przejaw naruszenia zakazu konkurencji dotyczy każdego klubu piłkarskiego, bez względu na jego strukturę korporacyjną. W rezultacie podnoszone przez FIFA niedozwolone zachowania opisane w art. 20 ust. 2 Statutu FIFA mogą dotyczyć każdej z form prawnych, w których prowadzone są kluby piłkarskie⁷³².

W przeciwieństwie do art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA, w treści art. 20 ust. 2 Statutu FIFA, przy określeniu niedozwolonych zachowań, nie znalazło się odniesienie do „wpływania” na inny klub. W zakresie przedmiotowym zakazu konkurencji z art. 20 ust. 2 Statutu FIFA pozostawiono jednak sprawowanie kontroli nad innym klubem piłkarskim. Wydaje się jednak, że kontrola w rozumieniu art. 20 ust. 2 Statutu FIFA może być pojęciem nieco szerszym aniżeli pojęcie kontroli z art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA. Asumptem do tego typu tezy jest fakt, że we wspomnianym przepisie FIFA zdecydowano się podać przykładowe formy zachowań, które w szczególności mogą stanowić przypadki niedozwolonej kontroli. Wśród nich FIFA wymieniła udział większościowy, większość praw głosu, większość miejsc w zarządzie lub jakąkolwiek inną formę zależności ekonomicznej lub kontroli. Nie jest to jednak katalog enumeratywny. „Wpływ” jest pojęciem odmiennym aniżeli „kontrola”, która z kolei świadczy raczej o większym stopniu zależności, uwzględniającym także możliwości wpływania na inny podmiot⁷³³.

Zestawiając regulacje FIFA i PZPN dotyczące zakazu konkurencji w klubie piłkarskim, należy zauważyć, że w art. 15 § 9 Statutu PZPN (jak i art. 10 u.s.) nie zawarto żadnego odniesienia do wpływu czy kontroli nad innym klubem piłkarskim. Interesująca jest tym samym perspektywa interpretacji tych przepisów z punktu widzenia integralności rozgrywek. Można bowiem przyjąć taką koncepcję, w myśl której tylko w efekcie zaistnienia powiązań osobowych i kapitałowych określonych w tych przepisach dochodzi do niedozwolonego wpływu czy kontroli nad innym polskim klubem piłkarskim. Jest to więc swoista zawężająca wykładnia pojęć „wpływ” i „kontrola”, mająca w Polsce pewne systemowe podstawy, zarówno

⁷³² Podobnie wniosek wynika z analizy art. 7bis ust. 5 Statutu UEFA.

⁷³³ Dla przykładu zdolność wpływania na klub piłkarski mogą mieć akcjonariusze mniejszościowy lub nawet jego sponsorzy. Ciężko jednak mówić o tym, że sprawują oni nad nim kontrolę. W myśl Słownika Języka Polskiego PWN pojęcie „kontroli” oznacza „nadzór nad kimś lub nad czymś”, zaś „wpływ” rozumiany jest jako „oddziaływanie na kogoś, na coś”, a nawet jako „skutek oddziaływania na kogoś, na coś” (źródło. <https://sjp.pwn.pl/>, [dostęp: 24.04.2022 r.].

w przepisach u.s., jak i PZPN. W mojej ocenie, przedstawione w art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN powiązania osobowe i kapitałowe nie stanowią wszystkich niepożądanych powiązań pomiędzy klubami piłkarskimi, których skutkiem może być możliwość negatywnego (z perspektywy danego klubu czy innych uczestników ruchu piłkarskiego) wpływania czy nadmiernej kontroli działań przez jeden wspólny dla nich podmiot właścicielski czy zarządczy.

Z dorobku regulacyjnego FIFA i UEFA wynika jednak bardzo ważny wniosek, który powinien być kierunkiem wykładni obecnego art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, a może nawet wskazówką przy zmianie treści tych przepisów. Z porządku prawnego każdej z tych organizacji piłkarskich bezsprzecznie wynika, że głównym założeniem zakazu koncentracji w klubie piłkarskim jest wykluczenie sytuacji, w której osoba fizyczna lub osoba prawna posiada kontrolę lub wpływ na więcej niż jeden klub piłkarski, ale tylko wtedy, gdy taka kontrola lub wpływ mogą zagrażać integralności rozgrywek lub meczów. Należy również nadmienić, że ważną rolę w ukształtowaniu właściwego procesu wykładni, a nawet odpowiedniej nowelizacji art. 10 u.s. mógłby odegrać sam PZPN, realizując jedno ze swoich zadań statutowych. Jeżeli dostrzeżone są braki lub błędy legislacyjne, to PZPN, jako reprezentant interesów zbiorowych swoich członków, powinien interweniować i zawnioskować o stosowną nowelizację przepisów⁷³⁴.

4.3. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim a stanowisko orzecznictwa. Zjawisko multi-club ownership

4.3.1. Definicja *multi-club ownership*

Dowodem dynamicznych przemian w piłce nożnej jest fakt, iż coraz bardziej popularne we współczesnej piłce nożnej jest zjawisko tzw. *multi-club ownership*. *Multi-club ownership* w piłce nożnej w ujęciu *sensu stricto* oznacza sytuację, w której dwa lub więcej klubów piłkarskich jest własnością tego samego podmiotu, niezależnie od jego formy prawnej. Z kolei w znaczeniu *sensu largo* pojęcie *multi-club ownership* niekoniecznie musi się sprowadzać do bycia właścicielem akcji czy udziałów różnych klubów piłkarskich. Z racji innych możliwych form decydującego wpływu na proces decyzyjny, obejmuje ono także posiadanie kontroli nad co najmniej dwoma klubami piłkarskimi przez daną osobę fizyczną lub prawną.

⁷³⁴ Zob. art. 11 § 3 Statutu PZPN.

Wobec tego, zagadnienie *multi-club ownership prima facie* dotyczy niemalże tożsamego przedmiotu regulacji jak zakazy konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN. Zestawiając polskie przepisy z powyższymi definicjami, wydaje się, że przedmiotem regulacji zarówno ustawowej, jak i wewnętrzzwiązkowej PZPN, stało się rozwiązanie niejako pośrednie. W mojej ocenie silne zaakcentowanie w polskich przepisach kwestii posiadania akcji czy udziałów w różnych klubach sportowych (a nawet statusu członka⁷³⁵) wyraźnie wskazuje na zbliżenie się do modelu *multi-club ownership* w ujęciu *sensu stricto*. Jednakże z racji tego, że zakresem zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN zostali objęci także członkowie organów i władz klubów sportowych (czyli nie tylko ich właściciele), to w jakimś sensie w tych regulacjach poruszana jest problematyka innego rodzaju wpływu na funkcjonowanie powiązanych klubów sportowych aniżeli formuła właścicielska. Należy jednak pamiętać, że w świetle literalnej wykładni tych przepisów nie jest zakazane równoczesne pełnienie funkcji członka organów/ władz w dwóch różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Świadczy to m.in. o tym, że kwestia równoczesnego zarządzania dwoma klubami sportowymi przez jedną osobę w roli np. członka zarządu nie wymaga z punktu widzenia przepisów u.s. czy PZPN dodatkowych obostrzeń. Ponadto w art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN nie ma mowy *expressis verbis* o wpływie czy sprawowaniu kontroli przez dany podmiot właścicielski. Zgodnie z tymi przepisami zakazane jest już samo wystąpienie określonego powiązania osobowego czy kapitałowego w dwóch różnych klubach sportowych uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Tym samym bez znaczenia pozostaje realne znaczenie i wpływ podmiotu posiadającego przedmiotowe powiązania na proces decyzyjny w którymkolwiek z klubów sportowych.

W mojej ocenie takie zjawisko powinno być jednak rozumiane docelowo w ujęciu *sensu largo*. Podobne podejście preferują w swoich przepisach FIFA i UEFA⁷³⁶. Tożsamy wniosek wynika z orzecznictwa CAS czy stanowiska Komisji Europejskiej⁷³⁷. Przemawia za tym przede wszystkim dynamizm przemian zachodzących w piłce nożnej i to nie tylko w ujęciu sportowym, ale przede wszystkim biznesowym. Współczesny komercyjny charakter tej dyscypliny sprawia, że coraz więcej podmiotów spoza rynku sportowego stara się nawiązać określone relacje i osiągnąć swoje korzyści poprzez lub z wykorzystaniem klubu sportowego.

⁷³⁵ W ogólnym uproszczonym ujęciu członek klubu sportowego prowadzonego w formie stowarzyszenia pełni w jakimś sensie rolę zbliżoną do pozycji odpowiednio akcjonariusza/udziałowca w klubie sportowym prowadzonych w formie spółki kapitałowej.

⁷³⁶ Zob. odpowiednio art. 20 ust. 2 Statutu FIFA oraz art. 7bis Statutu UEFA.

⁷³⁷ Zob. szerzej na przykładzie sprawy ENIC w pkt. 3.6.2. niniejszej pracy.

Tym samym potencjalna skala i różnorodność form oddziaływania na kluby piłkarskie zdecydowanie się zwiększa. Ponadto presja oczekiwań korzystnego wyniku sportowego również wydaje się być zdecydowanie większa. W obliczu tych ryzyk, zasadnym wydaje się wypracowanie odpowiednich mechanizmów służących ochronie zarówno samych klubów piłkarskich, jak i ogólnego widowiska sportowego, w tym nieprzewidywalności i uczciwości jego wyniku. Jednocześnie należy pamiętać, że idea *multi-club ownership* realizowana w poszanowaniu zasad *fair play* może być bardzo istotnym bodźcem do dalszego kompleksowego rozwoju piłki nożnej. Beneficjentami korzyści wynikającymi z tego zjawiska mogą być nie tylko powiązane ze sobą kluby piłkarskie. W szerszym kontekście zyskać może również cała liga (np. poprzez zwiększenie jej atrakcyjności, a co za tym idzie potencjału komercyjnego, w tym medialnego i sponsorskiego) czy reprezentacje narodowe (np. wskutek wdrożenia efektywnego i profesjonalnego systemu szkolenia piłkarzy). Ponadto należy nadmienić, że specyfika wdrożenia *multi-club ownership* wymaga z reguły zaangażowania dużego kapitału oraz środków organizacyjno-technicznych. W rezultacie, ten model może zostać wykorzystany w różnych obszarach funkcjonowania klubu. Jednym z przykładów tego typu działań są inwestycje infrastrukturalne, które mogą mieć przełożenie również na społeczność lokalną.

4.3.2. Idea oraz modele *multi-club ownership*

Z racji tego, że żyjemy w dobie zaawansowanej internacjonalizacji i komercjalizacji sportu, w tym w szczególności piłki nożnej, coraz chętniej kluby piłkarskie opracowują nowe strategie rozwoju sportowego i biznesowego. W tym celu wzorują się na zapożyczonych modelach z innych branż i próbują dostosować je do specyfiki piłki nożnej oraz funkcjonowania rynku piłkarskiego. Idea *multi-club ownership* w piłce nożnej została nawet przyrównana do franchisingowego modelu funkcjonującego w świecie mediów i rozrywki, który został zastosowany przez powszechnie znanego amerykańskiego potentata, tj. konglomerat Walta Disney'a⁷³⁸. Wdrożenie idei *multi-club ownership* miało być przełożeniem na obszar piłki nożnej wizji globalizacji pewnych odgórnych i stosunkowo jednolitych rozwiązań i schematów w celu promocji wspólnej marki handlowej (w tym przypadku klubu sportowego czy firmy będącej jego właścicielem).

⁷³⁸ Zob. S. Demeulemeester, *Restrictions on (Multiple) Club Ownership in European Football: An EU Law Perspective*, *Football Legal* (14), 2020, s.86.

Główną ideą *multi-club ownership* jest stworzenie pomiędzy powiązаныmi ze sobą klubami piłkarskimi sieci sportowej (w tym scoutingowej), sponsoringowej czy marketingowej. Założeniem przewodnim tego typu działań jest osiągnięcie jak najlepszych wyników sportowych przy jednoczesnej maksymalizacji dochodów również z pozostałych źródeł. Oczywiście w konkretnych przypadkach nieco inaczej kształtuje się hierarchia poszczególnych celów.

W niektórych modelach aspekty sportowe od początku mogą stać zdecydowanie na pierwszym miejscu. Jednakże czasami niemal równie istotnie jak wyniki sportowe są także kwestie zbudowania czy ugruntowania odpowiedniej renomy i pozycji marki handlowej na danych rynkach. Ponadto, w szczególności przy zaangażowaniu podmiotów państwowych lub osób ściśle powiązanych z polityką, zbudowanie silnej i efektywnej sieci powiązanych ze sobą klubów sportowych doskonale wpisuje się w ideę tzw. sportwashingu. Tym samym założeniu i rozwojowi modelu *multi-club ownership* mogą towarzyszyć także czynniki społeczne, polityczne czy kulturalne. Wszystko to idealnie wpisuje się w procesy rosnącej profesjonalizacji, komercjalizacji i internacjonalizacji piłki nożnej. Dowodzi to także temu, że wymiar piłki nożnej, w tym idei *multi-club ownership*, jest bardzo szeroki i wymaga kompleksowej analizy z różnych perspektyw.

Idea *multi-club ownership* to przykład dywersyfikacji działalności sportowej, a w ogólnym ujęciu - także całościowej inwestycji skutkującej nawiązaniem określonych powiązań z klubami piłkarskimi w celu zwiększenia ich konkurencyjności zarówno na rynku sportowym, jak i komercyjnym. Założeniem tego modelu jest próba ograniczania ryzyka niepowodzenia całego przedsięwzięcia, na tyle na ile to oczywiście możliwe w tak nieprzewidywalnej dziedzinie jaką jest sport (w tym w szczególności piłka nożna). Jego elementem składowym jest również z reguły optymalizacja i synergia zasobów finansowych, organizacyjnych, infrastrukturalnych, technicznych, technologicznych czy osobowych. Ma to w efekcie przysłużyć działaniom na rzecz maksymalizacji wyniku sportowego oraz jego monetyzacji w ramach posiadanego potencjału sportowego i biznesowego. Oczywiście końcowy rezultat danego meczu czy rozgrywek sportowych zawsze pozostaje niewiadomą. Ma na niego wpływ szereg niezależnych czynników, których w dużej mierze nie da się przewidzieć czy zaplanować. Można jednak podjąć szereg działań, które mają stworzyć możliwie najlepsze warunki do tego, aby realnie aspirować o najwyższe cele sportowe i mieć ku temu stosowne podstawy.

Wiele czynników wpływa zarówno na decyzję o podjęciu się realizacji idei *multi-club ownership*, jak i wyborze konkretnych klubów piłkarskich do tego modelu. Determinantem są nie tylko kwestie sportowe, ale i ekonomiczne, prawne, społeczne czy nawet polityczne. Inwestorzy zwracają uwagę na pewne wrodzone zdolności i skalę popularności piłki nożnej w danym kraju. Obserwują, ilu piłkarzy danej narodowości odnosi sukces sportowy w skali europejskiej czy światowej i jak to się przekłada na zainteresowanie społeczne czy potencjał komercyjny. Poza tym istotne są pewne trendy, które zachodzą na rynku transferowym, gdzie kwoty transferowe płacone za zawodników o określonej narodowości mogą być wyższe aniżeli w przypadku piłkarzy z innych państw. Istotne jest również to, że część rynków piłkarskich jest zdecydowanie bardziej penetrowana przez scoutów innych klubów, wobec czego tam rywalizacja o nawiązanie współpracy z utalentowanym piłkarzem jest zdecydowanie trudniejsza. Poza potencjałem ekonomicznym czy finansowym danego rynku praw medialnych czy sponsoringu sportowego istotną rolę odgrywa stopień rozwoju infrastruktury i to nie tylko *stricte* sportowej (czyli np. to czy istnieje w pobliżu lotnisko bądź sieć dróg i autostrad). Kluczowa może okazać się także formuła i zakres współpracy z samorządem lokalnym. Na końcu jednak muszą być jednak wzięte pod uwagę czynniki prawne, czyli m.in. to, na ile dany system prawny sprzyja tego typu inwestycjom (choćby w zakresie prawa podatkowego), a także czy w ogóle (bądź w jakim zakresie) dopuszczalne prawnie jest tworzenie sieci powiązań pomiędzy danymi klubami sportowymi. Odpowiednio krajowe przepisy prawne lub regulacje danego krajowego związku piłki nożnej mogą bowiem wpłynąć jak ukształtowane zostaną relacje pomiędzy danymi klubami piłkarskimi, aby nie narażać się na naruszenie właściwego zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. Istotna jest także łatwość i sprawność procesu zmiany właścicielskiej, w tym choćby wnioski z audytu danych klubów piłkarskich (z tzw. *due diligence*).

W zależności choćby od skali, specyfiki czy zakresu obranego przedsięwzięcia możemy wyróżnić różne formy tego zjawiska w piłce nożnej. Tego typu zależności mogą bowiem występować zarówno w różnych, jak i w obrębie tylko jednej dyscypliny sportowej. Ponadto mogą one obejmować z jednej strony drużynę kobiecą, zaś z drugiej męską. Sieć powiązań może mieć charakter krajowy, kontynentalny czy nawet globalny. Inwestorami mogą być podmioty państwowe (lub dalece powiązane z państwami – np. krajami arabskimi) albo w całości prywatne. Wśród tej ostatniej kategorii możemy wyróżnić podmioty indywidualne, korporacje czy przedsięwzięcia rodzinne. W zależności od rynku przeważającej aktywności inwestorów wyróżnić należy podmioty sportowe i pozasportowe (komercyjne). Ponadto

pewnych czynnikiem odróżniającym dane modele *multi-club ownership* są zamierzenia towarzyszące inwestorom. Na współczesnych przykładach widać chociażby, że grupie inwestorskiej City Group zależało na wypracowaniu nowego sposobu na zwiększenie konkurencyjności ich klubów piłkarskich (w tym przede wszystkim angielskiego klubu piłkarskiego Manchester City), optymalizacji zasobów finansowych i poprawy istniejących struktur. Z kolei model realizowany od lat przez rodzinę Pozzo nastawiony jest przede wszystkim na scouting, rozwój i promocję młodych piłkarzy w celu osiągnięcia jak największych zysków z tytułu ich transferów do lepszych lub bogatszych klubów piłkarskich. Wśród tych wyliczeń nie można zapominać o modelu wdrożonym przez austriackiego potentata na rynku napojów energetycznych, czyli spółkę Red Bull GmbH. W jej strategii niezwykle istotną rolę odgrywa promocja poprzez piłkę nożną marki handlowej Red Bull.

4.3.3. Korzyści wynikające z modelu *multi-club ownership*

Jak już zostało wspomniane, umiejętne wdrożenie modelu *multi-club ownership* może wiązać się z szeregiem korzyści i być ważnym katalizatorem dalszych zmian w kierunku sukcesywnego rozwoju klubów piłkarskich, a nawet piłki nożnej w skali danego kraju. Stworzenie sieci powiązań pomiędzy klubami piłkarskimi umożliwia bowiem wypracowanie odpowiedniej strategii w celu pozyskania nowych źródeł przychodu, a także może przyczynić się do zwielokrotnienia dotychczasowego potencjału sportowego i komercyjnego. Unifikacja modelu zarządzania klubem i drużynami sportowymi, a także działaniami komercyjnymi (np. marketingowymi, sponsoringowymi, medialnymi itp.) pozwala realizować je w oparciu o wypracowaną długofalową politykę. Kompleksowa synergia działań powiązanych podmiotów zarówno w obszarze sportowym, jak i biznesowym tworzy wizerunek klubów piłkarskich jako wiarygodnych partnerów. Tworzy się na tej podstawie kompleksowa współpraca z perspektywy sportowej (np. poprawa sieci scoutingu i procesu treningowego), jak i biznesowej (np. dzielenie się *know-how*, poszerzenie dostępnych pól marketingowych i sponsorskich, a tym samym wzbogacenie oferty handlowej, większa efektywność kosztowa, budowanie renomy danej marki). Dodatkowe środki zainwestowane przez właścicieli niejednokrotnie są przeznaczane na daleko idące inwestycje (np. odpowiednio w budowę, modernizację czy rozbudowę infrastruktury sportowej lub medycznej itd.).

W aspekcie *stricte* sportowym ten model prowadzi do zwiększenia konkurencyjności danych klubów piłkarskich na rynku transferowym, poprzez promocję i rozwój zawodników trenowanych w ramach wspólnej strategii szkoleniowej, przy jednoczesnej optymalizacji

wykorzystania posiadanych środków, zasobów, wiedzy i doświadczenia. Pozwala klubom skuteczniej pozyskiwać młodych utalentowanych piłkarzy, ułatwiając ich rozwój w mniejszych klubach istniejących w ramach sieci powiązań, przy jednocześnie zapewnionym odpowiednim wsparciu specjalistów w wielu aspektach (przede wszystkim szkoleniowo-medycznym), a także odpowiedniej bazie treningowej. W istocie sprowadza się to do zaplanowania rozwoju oraz kariery sportowej indywidualnego zawodnika. Dzieje się to pod ścisłym nadzorem osób zarządzających strukturą sportową całej grupy klubów powiązanych oraz przy wykorzystaniu ich wiedzy, a także możliwości całej sieci powiązanych klubów piłkarskich (np. infrastrukturalnych czy technologicznych). Istotnym walorem funkcjonowania takiego modelu jest wymiana doświadczeń oraz znajomości specyfiki danego środowiska, co może okazać się bezcenne przy planowaniu rozwoju danego zawodnika.

Wszystko to jest nastawione zarówno na rozwój sportowy, jak i osobowościowy zawodników. Unifikacja działań ma na celu przyzwyczajanie piłkarzy do pewnych rozwiązań i schematów taktycznych, a także do określonej filozofii gry czy funkcjonowania w danej grupie czy strukturze. W zależności od obranej polityki transferowej z reguły są dwa kierunki takich działań. Z jednej strony szkolony zawodnik przygotowany jest do gry w innym powiązonym klubie, który jest dominujący w danym modelu własnościowym i występuje w rozgrywkach o wyższym poziomie sportowym i prestiżu. Inna filozofia prowadzi do tego, że poprzez zapewnienie odpowiednich warunków i narzędzi do rozwoju dany zawodnik znacznie lepiej doskonali swoje umiejętności, a przez to podnosi się jego wartość na rynku transferowym. Tym samym staje się poniekąd ważnym aktywem finansowym, w które na przestrzeni lat sukcesywnie dokonywana jest inwestycja z perspektywy całej struktury własnościowej, a nie tylko jednego klubu piłkarskiego.

Wdrożenie modelu *multi-club ownership* oznaczać może także budowanie pozycji rynkowej w innym regionie, kraju czy nawet kontynencie. Należy pamiętać, że promocja marki klubu piłkarskiego (w tym jego sponsora) czy jego zawodników (a nawet trenerów), pozytywnie wpływa na potencjał finansowy całej struktury powiązanych klubów piłkarskich. W rezultacie może to przynieść zwiększone przychody choćby z praw medialnych, sponsoringu czy transferów. Wszystko to prowadzi w rezultacie do maksymalizacji dochodów zarówno w obszarze sportowym, jak i biznesowym. W przypadku, gdy do takiej sieci powiązań przystąpi klub, który dotychczas nie należał do elity, korzyści wynikające z uczestnictwa w takim modelu mogą zwiększyć jego szanse na dorównanie bardziej uznanym i utytułowanym rywalom.

4.3.4. Ryzyka wynikające z modelu *multi-club ownership*

Implementacja modelu *multi-club ownership* może jednak wiązać się z istotnymi ryzykami przede wszystkim natury sportowej oraz finansowej. Wejście na dany rynek potentatów o bardzo dużych możliwościach finansowych grozi jego polaryzacją, w szczególności z uwagi na to, że na ogół co najmniej jeden z klubów piłkarskich zaangażowanych w taki model występuje w rozgrywkach jednej z pięciu najlepszych lig piłkarskich (tj. angielskiej, hiszpańskiej, włoskiej, niemieckiej albo francuskiej). Z racji naturalnego potencjału tych lig, może to spowodować zwiększenie przepaści pomiędzy największymi klubami piłkarskimi a resztą ich rywali.

Poza tym kwestia powiązań osobowych i kapitałowych wynikających z modelu *multi-club ownership* budzi kontrowersje z punktu widzenia rywalizacji w duchu idei *fair play*. Przede wszystkim chodzi tutaj o perspektywę zwykłego kibica, który może mieć wątpliwości co do uczciwości gry oraz nieprzewidywalności wyniku w ramach rywalizacji, w której współuczestniczą powiązane ze sobą kluby piłkarskie. Oczywiście niekoniecznie musi się to sprowadzać to zachowań korupcyjnych czy manipulowania wynikami sportowymi. W przypadku, gdyby dopuszczalna była bezpośrednia rywalizacja pomiędzy takimi klubami, mogłyby one np. wymieniać się poufnymi informacjami na temat stanu zdrowia poszczególnych zawodników, składu czy planowanej taktyki. Ponadto należy zastanowić się czy w każdym przypadku taki model biznesowy prowadzenia klubów piłkarskich będzie realizowany w poszanowaniu interesu prawnego pozostałych uczestników rynku piłkarskiego. Istnienie stosownych zależności może prowadzić bowiem np. do przeprowadzenia wewnętrznych nieodpłatnych transferów piłkarzy w ramach klubów piłkarskich funkcjonujących w jednej strukturze właścicielskiej. Może być to próba unikania zastrzeżonych opłat z tytułu wyszkolenia zawodników, które przysługiwałyby także innym klubom, które były zaangażowane proces szkoleniowy zawodnika na wcześniejszych etapach jego kariery piłkarskiej.

4.3.5. Aspekty prawne *multi-club ownership*

Naturalnie coraz liczniejsze przypadki wykorzystywania w obrocie modelu *multi-club ownership* stanowią asumpt do szerszego dyskursu prawnego na temat zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. Z dokonanej dotychczas analizy wynika, że idea *multi-club ownership* nieodzownie łączy się z szeregiem trudnych zagadnień prawnych, począwszy od dozwolonego

zakresu jego stosowania. Niezwykle istotnym i wymagającym aspektem tego zagadnienia jest fakt, że łączy on w sobie z jednej strony potrzebę ochrony kluczowej reguły w sporcie jaką jest zasada *fair play*, a z drugiej tak ważnych z perspektywy obrotu swobody przedsiębiorczości, przepływu osób czy kapitału. Wobec tego wszelkie ograniczenia w tym zakresie powinny być proporcjonalne i pozostawiać w zakresie uprawnień danego regulatora (odpowiednio ustawodawcy bądź FIFA, UEFA czy PZPN). Z punktu widzenia przedmiotu badawczego niniejszej pracy należy zauważyć, że wszelkie normy prawne w przedmiocie zakazu konkurencji w klubie piłkarskim powinny być odpowiednio wyważone pod kątem ochrony interesu poszczególnych grup. Z całą pewnością powinny uwzględniać potrzebę ochrony zarówno samych klubów piłkarskich przed ich nieuczciwymi właścicielami, jak i pozostałych uczestników rynku piłkarskiego (w tym drużyn rywali czy kibiców) przed nieuczciwymi zachowaniami wpływającymi na uczciwość rozgrywek. Ważną perspektywą jest także to, że sport stanowi w istocie ważny element rozrywki, wobec czego w ogólnym interesie pozostaje ochrona jego specyfiki, czyli nieprzewidywalności wyniku sportowego. Jednakże należy mieć również na uwadze procesy zachodzące we współczesnej piłce nożnej, takie jak m.in. profesjonalizacja, komercjalizacja czy internacjonalizacja. Wszystko to sprawia, że coraz częściej mamy do czynienia z merkantylnym podejściem do piłki nożnej. Co za tym idzie, regulacje dotyczące kwestii właścicielskich klubów sportowych powinny być co do zasady wynikiem gwarancji prawnych w zakresie wolności działalności gospodarczej. Tym samym żadne ograniczenia nie powinny wykraczać poza niezbędne minimum wymagane do należytej ochrony *ratio legis* zakazu konkurencji w klubach piłkarskich.

4.3.6. Wybrane przypadki *multi-club ownership* w świetle stanowiska judykatury

4.3.6.1. Rys historyczny

Z racji sygnalizowanych w niniejszej pracy ryzyk związanych z zaangażowaniem tych samych podmiotów w funkcjonowanie więcej niż jednego klubu staje się ono jednak coraz częściej przedmiotem analiz organów jurysdykcyjnych. Za swoiste kamienie milowe w ocenie jurydycznej zjawiska *multi-club ownership* można ocenić tzw. sprawy ENIC oraz Red Bull.

W kontekście oceny jurydycznej, a także dalszego kształtowania się przepisów prawnych w przedmiocie *multi-club ownership* przełomowe znaczenie miała tzw. sprawa spółki inwestycyjnej ENIC PLC (ang. *ENIC case*). W latach dziewięćdziesiąt dwudziestego wieku, z wykorzystaniem spółek zależnych, wspomniana angielska spółka stała się jednym

z właścicieli kilku europejskich klubów piłkarskich, tj.: Glasgow Rangers FC w Szkocji (25,1%), FC Basel w Szwajcarii (50%), Vicenza Calcio we Włoszech (99,9%), Slavia Praga w Czechach (96,7%), AEK Ateny w Grecji (47%) i Tottenham Hotspur w Anglii (29,9%). Oprócz sportu, grupa kapitałowa ENIC była wówczas powiązana z branżą mediów i rozrywki, a nawet zakładami bukmacherskimi⁷³⁹.

Z punktu widzenia analizy regulacji dotyczących zakazu konkurencji w klubie piłkarskim momentem zwrotnym były z pewnością rozgrywki Pucharu UEFA w sezonie piłkarskim 1997/1998. Wtedy aż trzy⁷⁴⁰ z ośmiu drużyn występujących na etapie ćwierćfinału stanowiły powiązane ze sobą kluby piłkarskie z grupy ENIC. Co prawda nie rywalizowały one ze sobą w parze⁷⁴¹, ale i tak ten stan szybko wzbudził daleko idące obawy o integralność rozgrywek. Potencjalnie istniało bowiem ryzyko, że powiązane kluby piłkarskie będą ze sobą bezpośrednio rywalizowały⁷⁴². Wobec tego UEFA jeszcze w maju 1998 r. UEFA wdrożyła nowe zasady integralności, które począwszy od sezonu piłkarskiego 1998/1999 miały zabraniać udziału powiązanych ze sobą drużyn w jednych rozgrywkach klubowych UEFA. W rezultacie tej zmiany, z rozgrywek Pucharu UEFA w sezonie piłkarskim 1998/1999 został wykluczony klub AEK Ateny. Było to podyktowane jednoczesnym uczestnictwem innego powiązanego klubu z grupy ENIC, tj. Slavii Praga. Ta sytuacja nadała ogromnego praktycznego znaczenia regulacjom w przedmiocie zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. Udowodniła doniosłość tego typu zakazów i rozpoczęła dyskurs na temat ich dopuszczalnego zakresu.

4.3.6.2. Reguła integralności rozgrywek klubowych UEFA a sprawa ENIC

Na mocy wprowadzonej w 1998 r. reguły integralności UEFA⁷⁴³ ustanowiła różne kategorie powiązań osobowych czy kapitałowych, które przekreślały jednoczesne uczestnictwo w danych rozgrywkach klubowych UEFA obu powiązanych ze sobą drużyn. Obecnie, z racji nieco innego formatu poszczególnych rozgrywek klubowych UEFA, ta zasada nie jest

⁷³⁹ Zob. szerzej https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37806/37806_7_3.pdf [dostęp: 19.02.2023 r.].

⁷⁴⁰ Do tych drużyn należały: Vicenza Calcio, Slavia Praga oraz AEK Ateny.

⁷⁴¹ Do fazy półfinałowej awansowała Vicenza Calcio, ale tam przegrała z drużyną Chelsea Londyn i odpadła z Vicenza Calcio rozgrywek.

⁷⁴² Moim zdaniem zdecydowanie większa obawa powinna dotyczyć fazy grupowej, gdzie wynik meczu powiązanych ze sobą drużyn ma również przełożenie na losy pozostałych drużyn. W fazie pucharowej bezpośrednie mecze powiązanych ze sobą drużyn nie mają aż takiego znaczenia i nie stanowią zagrożenia dla uczciwości rywalizacji sportowej.

⁷⁴³ Regulacje UEFA zatytułowane „Integrity of the UEFA Club Competitions: Independence of the Clubs” wprowadzone w życie przez Komitet Wykonawczy UEFA 19 maja 1998 r. (za: wyrok CAS z dnia 20 sierpnia 1999 r. w sprawie o sygn. akt CAS 98/200 AEK Ateny and SK Slavia Praga vs. UEFA, op. cit.).

zawężona jedynie do tych samych rozgrywek klubowych. Wykluczone zostało bowiem także równoczesne uczestnictwo powiązanych ze sobą klubów piłkarskich w różnych rozgrywkach klubowych UEFA, o ile istnieje teoretyczna możliwość ich rywalizacji w efekcie odpadnięcia jednego z tych klubów z wyższej kategorii rozgrywek.

Zgodnie z pierwotną treścią tej zasady wprowadzoną w reakcji na sprawę ENIC, żaden podmiot nie mógł kontrolować, bezpośrednio ani pośrednio, więcej niż jednego klubu piłkarskiego uczestniczącego w tych samych rozgrywkach klubowych UEFA. UEFA zaznaczyła bardzo wyraźnie, że ochrona integralności rozgrywek stanowi jedną z jej naczelných zasad. Co ciekawe, UEFA zastrzegła sobie wówczas na potrzeby tego celu dodatkowe środki prawne. Przysługiwało jej prawo do interwencji i podjęcia odpowiednich działań w każdej sytuacji, w której okazało się, że ta sama osoba fizyczna lub prawna była w stanie wpłynąć na zarządzanie, administrację lub wyniki sportowe więcej niż jednej drużyny uczestniczącej w tych samych rozgrywkach klubowych UEFA. Przy ocenie, czy wspomniana zasada integralności zostaje naruszona, brano pod uwagę następujące wytyczne:

- 1) żaden klub uczestniczący w rozgrywkach klubowych UEFA nie mógł, bezpośrednio lub pośrednio:
 - a. posiadać lub obracać papierami wartościowymi lub akcjami jakiegokolwiek innego klubu, lub
 - b. być członkiem jakiegokolwiek innego klubu, lub
 - c. być zaangażowanym w jakimkolwiek charakterze w zarządzanie, administrację lub wyniki sportowe jakiegokolwiek innego klubu, lub
 - d. posiadać jakiegokolwiek władzy w zarządzaniu, administracji lub w kwestiach wyników sportowych jakiegokolwiek innego klubu,
- 2) żadna osoba nie mogła w tym samym czasie, bezpośrednio lub pośrednio być zaangażowana w jakimkolwiek charakterze w zarządzanie, administrowanie lub wyniki sportowe więcej niż jednego klubu uczestniczącego w tych samych rozgrywkach UEFA.

Uzupełnieniem wytycznych wynikających z ówczesnej zasady integralności UEFA była wyraźnie zastrzeżona dopuszczalność uczestnictwa w tych samych rozgrywkach klubowych UEFA tylko jednego z klubów piłkarskich będących pod wspólną kontrolą. Tytułem

wyjaśnienia należy zaznaczyć, że według UEFA za sytuację, w której osoba fizyczna lub prawna sprawowała kontrolę nad klubem, należało rozumieć stan, w którym:

- 1) posiadała większość praw głosu akcjonariuszy lub
- 2) miała prawo do powoływania lub odwoływania większości członków organu administracyjnego, zarządzającego lub nadzorczego, lub
- 3) była akcjonariuszem i samodzielnie kontrolowała większość praw głosu akcjonariuszy zgodnie z porozumieniem zawartym z innymi akcjonariuszami danego klubu.

Warto nadmienić, że kryterium selekcyjnym co do tego, który z powiązanych ze sobą klubów mógłby zostać dopuszczony do udziału w rozgrywkach klubowych UEFA był w pierwszej kolejności najwyższy tzw. współczynnik klubowy⁷⁴⁴. Ewentualnie dopiero potem analizowano najwyższy tzw. współczynnik narodowy⁷⁴⁵. W przypadku braku możliwości wyłonienia jednego z powiązanych klubów piłkarskich na tej podstawie, ostateczne rozstrzygnięcie miało zapaść w drodze losowania.

Jednakże, aby powyższe przepisy miały zastosowanie w praktyce, to należało również zastanowić się nad formą ich egzekucji. W rezultacie, Komitet ds. Rozgrywek Klubowych UEFA został wyposażony w stosowne instrumenty prawne, aby stale czuwać nad przestrzeganiem zakazu konkurencji wynikającego z reguły integralności rozgrywek klubowych UEFA. Miał on uprawnienie do wydania odpowiednich decyzji w przypadku, gdyby uprzednio dopuszczone do rywalizacji drużyny naruszyłyby zakaz konkurencji już w trakcie trwającego sezonu piłkarskiego.

4.3.6.2.1. Zarzuty ze strony ENIC w stosunku do reguły integralności UEFA

Przedmiotowe przepisy UEFA przyjęte w ramach reguły integralności, zostały jednak zakwestionowane przez ENIC zarówno przed CAS, jak i w ramach postępowania wyjaśniającego przed Komisją Europejską⁷⁴⁶. Zarzucono im przede wszystkim naruszenie zasady równego traktowania, czyli jedną z naczelných zasad Statutu UEFA. W ocenie ENIC tego typu regulacje dyskryminowały kluby piłkarskie znajdujące się pod wspólną kontrolą

⁷⁴⁴ Był on oparty na wynikach klubu z poprzednich pięciu lat.

⁷⁴⁵ Ten współczynnik był obliczany na podstawie dotychczasowych wyników wszystkich drużyn danego związku narodowego.

⁷⁴⁶ Zob. szerzej: Case COMP/37 806: ENIC/ UEFA. Źródło: https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37806/37806_7_3.pdf [dostęp: 31.03.2023 r.].

w stosunku do pozostałych klubów, które takiej kontroli nie podlegały. Ponadto jednym z zarzutów było naruszenie unijnych przepisów ochrony konkurencji⁷⁴⁷. Przepisy UEFA były zdaniem ENIC przykładem niedopuszczalnego w myśl art. 81 TWE⁷⁴⁸ porozumienia między przedsiębiorstwami, którego celem i skutkiem było ograniczenie, zakłócenie i zapobieganie konkurencji oraz ograniczenie inwestycji w ramach wspólnego rynku. Co więcej, zdaniem przedstawicieli angielskiej spółki miały być one przejawem nadużywania pozycji dominującej UEFA, a tym samym naruszeniem art. 82 TWE⁷⁴⁹. Reguła integralności UEFA i jej pochodne zostały również zakwestionowane w kontekście swobody przedsiębiorczości i swobodnego przepływu kapitału.

4.3.6.2.2. Reguła integralności UEFA a stanowisko CAS w sprawie ENIC

Interesujące jest to, że CAS w dużej mierze przeanalizował ocenę prawną reguły integralności UEFA z perspektywy odczucia opinii publicznej⁷⁵⁰. Mając ten właśnie punkt odniesienia, CAS uznał, że kiedy wspólnie kontrolowane kluby uczestniczą w tych samych rozgrywkach piłkarskich, to istnieje konflikt interesów, który potencjalnie może wpłynąć na autentyczność wyników. W mojej ocenie można przyjąć, że zarówno UEFA, jak i CAS chcieli w ten sposób ochronić pewną nieprzewidywalność rywalizacji sportowej i jej wyniku. Dążyli do wykluczenia sytuacji, w której ktoś mógłby podejrzewać, że wobec określonych relacji właścicielskich wynik meczu może być w jakimś sensie ustawiony lub przewidywalny z przyczyn pozasportowych.

CAS przeanalizował również potencjalną rolę, znaczenie i ewentualne skutki wspólnego kierownictwa w powiązanych ze sobą klubach piłkarskich mogących rywalizować w jednych rozgrywkach. CAS zaakcentował obawę, że władze klubu mogą mieć różne sposoby wpływania lub warunkowania wyników swoich drużyn w danym meczu lub większej liczbie meczów, które niekoniecznie muszą być naruszeniem przepisów prawa czy reguł sportowych. Jako przykład wskazano odgórnie narzucone trenerowi zmiany w składzie na wypadek rywalizacji pomiędzy powiązаныmi klubami. Ponadto zauważono pewnego rodzaju ryzyko na

⁷⁴⁷ Zarzucono również niezgodność ze szwajcarskimi przepisami ochrony konkurencji, tj. art. 5 i 7 ustawy o kartelach.

⁷⁴⁸ Obecnie art. 101 TFUE.

⁷⁴⁹ Obecnie art. 102 TFUE.

⁷⁵⁰ W mojej ocenie podkreślił tym społeczne znaczenie sportu, w tym w szczególności współzawodnictwa sportowego prowadzone według zasad *fair play*.

rynku transferowym. Zależności właścicielskie pomiędzy klubami piłkarskimi mogłyby przyczynić się do przeprowadzenia pomiędzy nimi transferów zawodników, co naturalnie wpływałoby na określone rozgrywki. W ocenie CAS istnieje ryzyko, że mogłyby się one odbywać niekiedy bez wiedzy lub zgody osób bezpośrednio zainteresowanych (np. kadry trenerskiej)⁷⁵¹. Ponadto w takiej sytuacji byłby znacznie ułatwiony dostęp do informacji poufnych czy tzw. *know-how* drugiego z powiązanych klubów, co przy bezpośredniej rywalizacji mogłoby zostać wykorzystane przeciwko niemu.

CAS uznał, że tego typu ryzyka dowodzą tego, że potrzeby ekonomiczne określonych struktur *multi-club ownership* mogą stać w sprzeczności z potrzebami sportowymi w zakresie publicznego postrzegania uczciwości wyników sportowych. Dopuszczenie do realizacji idei *multi-club ownership* w ramach jednych rozgrywek byłoby zbyt ryzykowne. Mimo że nie wynikało to bezpośrednio z treści uzasadnienia orzeczenia CAS, to ten stan spowodowałby szereg niepotrzebnych problemów z punktu widzenia ogólnej renomy piłki nożnej, jak i pozycji UEFA. Byłoby to sprzeczne z ideą *fair play*, w tym w szczególności próbą kształtowania w oparciu o tę zasadę całego postrzegania świata piłki nożnej zarządzanej przez UEFA. Kibice obserwujący te zmagania mogliby zacząć kwestionować decyzje zarządu klubu. Mieliby bowiem realne podstawy do zastanawiania się czy aby na pewno są one podejmowane wyłącznie interesie tego klubu, czy też w interesie innego klubu kontrolowanego przez tego samego właściciela. Tym samym idea *multi-club ownership* realizowana w ramach tych samych rozgrywek sportowych stanowi w ocenie CAS uzasadnioną obawę dla regulatora i organizatora tego sportu.

Pomimo negatywnego rozstrzygnięcia dla ENIC, CAS słusznie zauważył jednak, że zakwestionowane przepisy UEFA mogły w teorii zniechęcać właścicieli klubów piłkarskich mogących zakwalifikować się do rozgrywek klubowych UEFA do angażowania się w roli właściciela w różne kluby piłkarskie o podobnym potencjale. Jednakże, z drugiej strony CAS dostrzegł w nich skutek prokonkurencyjny. Miał się on przejawiać umożliwieniem nowym

⁷⁵¹ Z tym ryzykiem nie mogę się w pełni zgodzić. W odniesieniu do młodych piłkarzy rzeczywiście takie zależności mogą prowadzić to do pewnych wymuszonych ruchów transferowych z jednego klubu powiązane do drugiego. Należy jednak zauważyć, że w kontekście transferów międzynarodowych daleko idącą ochronę prawną zawodnikom niepełnoletnim gwarantują przepisy FIFA (art. 19 Regulaminu w Sprawie Statutu i Transferu Zawodników). W kontekście seniorów, zawodnicy z większą świadomością godzą się na pewne rozwiązania kontraktowe czy transferowe. Ponadto transfer do innego powiązane i bardziej prestiżowego klubu piłkarskiego stanowić może dla zawodnika stanowić awans sportowy i przyczynić się do rozwoju jego kariery. Z kolei zmiana przynależności klubowej na klub nieco słabszy może umożliwić mu np. grę w pierwszym składzie. Warto mieć na uwadze, że w ramach struktury *multi-club ownership* mogą funkcjonować pewne określone jednolite wzorce (np. taktyczne czy treningowe). Dzięki temu, przy tego typu transferze zawodnik nie wychodzi ze swojej uprzednio wypracowanej strefy komfortu i nie potrzebuje aż tyle czasu na adaptację do nowego otoczenia.

inwestorom wejścia na rynek piłki nożnej. W uzasadnieniu wyroku CAS uznał, że ówczesne przepisy UEFA dotyczące ochrony integralności rozgrywek były proporcjonalne. W myśl uzasadnienia wyroku CAS ustanowiony zakaz konkurencji w klubach piłkarskich występujących w ramach jednych rozgrywek klubowych UEFA służył realizacji podstawowego celu i nie miał innej, mniej rygorystycznej alternatywy. Należy pamiętać, że głównym założeniem przedmiotowych przepisów było zapobieganie konfliktom interesów, które byłyby publicznie postrzegane jako wpływające na autentyczność, a tym samym niepewność wyników w rozgrywkach UEFA.

4.3.6.2.3. Reguła integralności UEFA a stanowisko Komisji Europejskiej w sprawie ENIC

Komisja Europejska doszła do podobnych wniosków jak CAS. Tak samo stwierdziła, że celem zaskarżonych przepisów w przedmiocie integralności rozgrywek klubowych UEFA nie było zakłócenie konkurencji, lecz uzasadniona potrzeba ochrony ich integralności i unikania konfliktów interesów. W rezultacie, w świetle unijnego prawa konkurencji wprowadzona przez UEFA reguła integralności była proporcjonalna i nie miała skutku ograniczającego⁷⁵². Komisja Europejska uznała też, że uczciwa i sprawiedliwa rywalizacja jest niezbędnym warunkiem utrzymania atrakcyjności rynkowej, bez których działania inwestycyjne straciłyby na wartości. W świetle powyższej argumentacji, Komisja Europejska oświadczyła, że reguła integralności UEFA nie wchodziła w zakres ówczesnego art. 81 TWE (obecnego art. 101 TFUE), o ile jest stosowana w sposób obiektywny i niedyskryminujący. We wprowadzeniu przedmiotowych regulacji nie doszukano się również przesłanek nadużywania pozycji dominującej w myśl ówczesnego art. 82 TWE (obecnego art. 102 TFUE).

4.3.6.3. Zakaz konkurencji w klubie piłkarskim a sieć klubów piłkarskich powiązanych z Red Bull

4.3.6.3.1. Wprowadzenie

UEFA uchwaliła regułę integralności w celu ochrony piłki nożnej przed strukturami korporacyjnymi, które mogłyby wpłynąć na wspomnianą integralność, a tym samym

⁷⁵² Należy nadmienić, że w swojej odpowiedzi z dnia 15 marca 2002 r. ENIC wskazał, że zasada ma negatywne skutki, jak pokazano w raporcie NERA załączonym do skargi, oraz że zasada doprowadziła do zmniejszenia inwestycji w małe i średnie kluby (Case COMP/37 806: ENIC/ UEFA, op.cit.).

wiarygodność rozgrywek. Tym samym UEFA dostrzegła w tworzącej się sieci powiązań międzyklubowych poważne ryzyko dla właściwej ochrony uczciwości rywalizacji sportowej. W mojej ocenie działaniom regulacyjnym w zakresie zakazu konkurencji towarzyszyła również idea utrzymania niezależności klubów piłkarskich. W ujęciu idealistycznym piłka nożna miała być nadal obszarem, w którym o wyniku decydować mają umiejętności *stricte* sportowe, a nie interesy poszczególnych osób.

Należy jednak pamiętać, że procesy zachodzące obecnie w świecie sportu, a w szczególności w piłce nożnej, sprawiają, że aspekt sportowy coraz bardziej wiąże się z aspektem ekonomicznym. Tworzą się dzięki temu daleko idące zależności, w tym o silnym podłożu finansowym. Do osiągnięcia oczekiwanego wyniku sportowego coraz rzadziej wystarczą same umiejętności. W szczególności widoczne jest to w piłce nożnej, w której odpowiednie zaplecze finansowe, infrastrukturalne, technologiczne, organizacyjne, medyczne czy szkoleniowe coraz bardziej determinują ostateczny wynik. Piłka nożna stała się obszarem, który skupia coraz liczniejsze i bardziej zróżnicowane grono interesariuszy. Dynamiczny rozwój współpracy pomiędzy klubami piłkarskimi a osobami trzecimi doprowadził do powstania nowych form współpracy. Ich naturalną pochodną jest wypracowanie nowej strefy wpływów.

Struktury korporacyjne w klubach piłkarskich coraz częściej sprowadzają się do wypracowania daleko idących powiązań mających znaczenie nie tylko *stricte* w sferze sportowej. Powiązania natury pozasportowej odgrywają współcześnie znacznie większą rolę. Co więcej, w dużej mierze determinują one kluczowe obszary funkcjonowania klubów sportowych rozumianych przede wszystkim jako przedsiębiorstwa. Istotnym wyzwaniem w sektorze działalności klubów piłkarskich stało się m.in. umiejętne wykorzystanie wspólnych możliwości komercyjnych zachodzących pomiędzy powiązаныmi klubami piłkarskimi a ich interesariuszami.

Doskonale zrozumieli to przedstawiciele austriackiej spółki Red Bull GmbH. Władze tego potentata na rynku napojów energetycznych zdecydowały się rozwinąć dotychczasowe ujęcie modelu *multi-club ownership* i nadać mu zdecydowanie bardziej komercyjny charakter. Patrząc przez pryzmat ich działań dokonywanych na przestrzeni lat na rynku klubów piłkarskich, wydaje się, że ich założeniem było wypracowanie nowoczesnego projektu o charakterze sportowo-biznesowym. Wykreowanie odpowiednich powiązań pomiędzy poszczególnymi klubami piłkarskimi i spółką Red Bull GmbH miało pozwolić nie tylko na łatwiejsze osiągnięcie sukcesów sportowych. Korzystne wyniki miały jednocześnie przysłużyć

się dalszemu rozwojowi i promocji marki Red Bull na nowym rynku o tak dużym potencjale ekonomicznym. Był to więc element strategii finansowej i polityki kompleksowego rozwoju. Należy pamiętać, że do momentu dokonania inwestycji na rynku piłkarskim⁷⁵³, austriacka spółka była kojarzona głównie ze sportami wyścigowymi, skokami narciarskimi czy sportami ekstremalnymi.

Tytułem wyjaśnienia, ekspansja Red Bulla w świecie piłki nożnej została zapoczątkowana na krajowym rynku, gdzie przejęto na własność klub SV Austria Salzburg⁷⁵⁴. Podobnie jak miało to miejsce w kolejnych projektach realizowanych w Stanach Zjednoczonych czy Brazylii, do nazwy klubu piłkarskiego każdorazowo dodawano markę Red Bull. W ślad za zmianą tożsamości, wymieniana była kadra zarządzająca. Jej zadaniem było stopniowe wdrażanie *know-how* w oparciu o scentralizowane założenia i strategię rozwoju sieci klubów. Kwestiom organizacyjno-sportowym towarzyszyły też ważne z punktu widzenia świadomości kibiców budowanie identyfikacji z marką handlową Red Bull. Do przedmiotowego schematu modelu *multi-club ownership* należały takie elementy jak chociażby nowy herb klubowy, barwy czy oznaczenia sponsorskie na koszulkach meczowych. Każdorazowo nawiązywały one wprost do oznaczeń identyfikacyjnych marki handlowej Red Bull⁷⁵⁵. Te wszystkie zabiegi miały tworzyć jednoznaczne skojarzenia, będąc dodatkową i jakże wartościową eskpozycją marki.

Po sukcesie projektu FC Red Bull Salzburg punktem zwrotnym dla właścicieli spółki Red Bull GmbH okazało się nabycie w 2009 r. praw do gry od SSV Markranstädt, tj. niemieckiego klubu z piątej ligi z siedzibą w pobliżu Lipska. Jednakże w tym przypadku wypracowany schemat zmiany tożsamości klubu musiał ulec korektom. W myśl przepisów DFB (czyli niemieckiej federacji piłkarskiej) zabronione było włączanie nazwy przedsiębiorstwa do nazwy klubu piłkarskiego. Z tego powodu przedstawiciele austriackiej spółki zdecydowali się nazwać klub RasenBallSport Leipzig e.V, czyli w polskojęzycznym skrócie RB Lipsk. Zachowano tym samym swoiste „inicjały” przedsiębiorstwa Red Bull.

⁷⁵³ W 2005 r. dokonano przejęcia klubu SV Austria Salzburg, po czym zmieniono jego nazwę na FC Red Bull Salzburg (zob. W. Sternheimer, *Current Legal Global Framework and Evolution of the UEFA Integrity Rule*, *Football Legal* (14), 2020, s. 79-80).

⁷⁵⁴ W efekcie tej zmiany właścicielskiej z biegiem lat ten klub, występujący już pod nazwą FC Red Bull Salzburg zdominował rywalizację krajową. Co więcej zaczął on odgrywać coraz istotniejszą rolę na rynku europejskich, stając się atrakcyjnym kierunkiem transferowym, w szczególności dla młodych piłkarzy.

⁷⁵⁵ Jednym z elementów takiej identyfikacji w klubie FC Red Bull Salzburgu jest przyznanie tzw. *naming rights* marce Red Bull, wobec czego klubowy stadion piłkarski nosi nazwę Red Bull Arena.

Pod nowymi rządami przedstawicieli spółki Red Bulla nowo nabyty klub piłkarski wielokrotnie awansował i w ciągu siedmiu sezonów dotarł do najwyższej klasy rozgrywkowej w Niemczech, czyli Bundesligi. W kontekście sportowym FC Red Bull Salzburg i RB Lipsk ściśle współpracowały na rynku transferowym. Zawodnicy regularnie zmieniali przynależność klubową z jednego klubu do drugiego. Z racji pozycji sportowej i prestiżu ligi niemieckiej można odnieść wrażenie, że to RB Lipsk szybko stał się punktem centralnym w strukturze *multi-club ownership* Red Bulla. Najlepiej świadczy o tym fakt, że ośmiu wyróżniających się zawodników FC Red Bull Salzburg odeszło do niemieckiego klubu RB Leipzig w tzw. letnim okresie rejestracyjnym w sezonach piłkarskich 2015/2016 i 2016/2017.

Kluczowym momentem z punktu widzenia przedmiotu niniejszej pracy badawczej okazały się rozstrzygnięcia sezonu piłkarskiego 2016/2017 odpowiednio w Niemczech i Austrii. Wówczas RB Lipsk osiągnął drugą pozycję i tym samym zakwalifikował się do fazy grupowej Ligi Mistrzów UEFA na kolejny sezon piłkarski. Z kolei FC Red Bull Salzburg dzięki wywalczonemu tytułowi mistrza kraju zakwalifikował się do fazy eliminacyjnej rozgrywek Ligi Mistrzów UEFA w sezonie piłkarskim 2017/2018. Następnie oba kluby otrzymały od swoich krajowych związków piłkarskich licencje UEFA uprawniające do wzięcia udziału w rozgrywkach klubowych UEFA w sezonie piłkarskim 2017/2018. Widząc daleko idące zależności pomiędzy tymi klubami UEFA wszczęła postępowanie wyjaśniające, aby ocenić możliwość ich jednoczesnego uczestnictwa w Lidze Mistrzów UEFA zgodnie z obowiązującym wówczas regulaminem tych rozgrywek⁷⁵⁶.

Należy w tym kontekście nadmienić, że w międzyczasie od sprawy ENIC rozszerzeniu uległ zakres zakazu konkurencji w klubie piłkarskim występującym w rozgrywkach klubowych UEFA. Rozszerzono bowiem ten zakaz o pojęcie „decydującego wpływu”. Wynika to z faktu, że UEFA dostrzegła, iż potencjalne ryzyko dla uczciwości rozgrywek sportowych nie wynika tylko z kontroli *de iure* nad innym klubem piłkarskim. W dobie rozwoju nowych form współpracy oraz wpływów pomiędzy klubami i osobami trzecimi obawy pod kątem idei *fair play* budzą także mniej sformalizowane rodzaje faktycznej kontroli w tym zakresie⁷⁵⁷.

⁷⁵⁶ Tj. przede wszystkim zgodność z art. 5 UEFA Champions League Regulations. 2015-2018 Cycle, źródło: <https://www.jalgpall.ee/docs/UCL%20Regulations%202017-18.pdf> [dostęp: 31.03.2023 r.].

⁷⁵⁷ Inną zmianą było rozszerzenie zakazu konkurencji na poszczególne rozgrywki klubowe UEFA. Ponadto zrezygnowano ze współczynnika krajowych rozgrywek jako decydującego czynnika w zakresie selekcji jednego z powiązanych ze sobą klubów piłkarskich do udziału w rozgrywkach klubowych UEFA.

4.3.6.3.2. Postępowanie przed Izbą Orzekającą Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA

Pod kątem wystąpienia przesłanki zakazanego „decydującego wpływu” Główny Śledczy Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA (z ang. *Chief Investigator of the UEFA Club Financial Control Body*) zarzucił w szczególności następujące zależności⁷⁵⁸:

- 1) w przypadku FC Red Bull Salzburg, spółka Red Bull GmbH miała kontrolę w zakresie uczestnictwa w walnym zgromadzeniu stowarzyszenia FC Red Bull Salzburg i była głównym sponsorem tego klubu. Dodatkową okolicznością poddaną badaniu był fakt, że stadion, jak i biura administracyjne tego klubu były wynajmowane od jednej ze spółek zależnej z grupy kapitałowej Red Bull;
- 2) zarówno FC Red Bull Salzburg, jak i RB Lipsk zawarły z Red Bullem umowy sponsorskie i uzyskały bardzo korzystne warunki wsparcia finansowego;
- 3) w odniesieniu do relacji między powyższymi klubami przedmiotem postępowania wyjaśniającego były również inne aspekty, takie jak m.in. rodzaje i zakres bieżącej współpracy, zaangażowanie niektórych osób związanych z przedsiębiorstwem Red Bull w działalność obu klubów czy wspólna tożsamość wizualna i podobieństwo marki obu klubów.

Po szczegółowej analizie tych czynników Główny Śledczy Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA uznał, że Red Bull ma decydujący wpływ na kluby FC Red Bull Salzburg oraz RB Lipsk w rozumieniu art. 5.01 lit. c ppkt. (iv) ówczesnego Regulaminu Rozgrywek Ligi Mistrzów UEFA⁷⁵⁹. W świetle takiego stanowiska równoczesny udział tych klubów w rozgrywkach klubowych UEFA nie był możliwy. Wobec tego do rywalizacji w Lidze Mistrzów UEFA został dopuszczony jedynie FC Red Bull Salzburg, z uwagi na to, że w przeciwieństwie do RB Lipska, uzyskał on kwalifikację jako mistrz krajowych rozgrywek ligowych.

Pomimo takiego stanowiska Głównego Śledczego, Izba Orzecznicza Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA doszła do odmiennego stanowiska. Po analizie dalszych stanowisk i dowodów przedstawionych przez FC Red Bull Salzburg i RB Lipska, nie dostrzegła

⁷⁵⁸ Wszelkie ustalenia faktyczne i rozważania w zakresie stanowisk organów UEFA na podstawie uzasadnienia: Decyzji z 16 czerwca 2017 r. UEFA Club Financial Control Body Adjudicatory Chamber w sprawie AC-01/2017 Rasenballsport Leipzig GmbH, Fc Red Bull Salzburg GmbH, źródło: https://editorial.uefa.com/resources/0258-0e2dece33fb8-5cc21edafedf-1000/rb_leipzig_fc_salzburg_-_cfc_b_adjudicatory_chamber_decision_-_june_2017.pdf [dostęp: 31.03.2023 r.]

⁷⁵⁹ Tj. UEFA Champions League Regulations. 2015-2018 Cycle, op.cit.

wystąpienia przypadku niedozwolonego decydującego wpływu Red Bulla na oba wspomniane kluby. Przedmiotem rozważań były dwa aspekty, tj. ocenie zdolności przedsiębiorstwa Red Bull do wywierania decydującego wpływu na podejmowanie decyzji przez oba kluby lub zdolności jednego z klubów do wywierania decydującego wpływu na podejmowanie decyzji przez oba kluby.

Interesującym wyzwaniem, z którym musiała się mierzyć izba, był brak definicji legalnej kryterium „decydującego wpływu” w przepisach UEFA. Jako pewną wskazówkę interpretacyjną na przyszłość należy odnotować, że analiza tej przesłanki została ograniczona do decyzji mogących mieć wpływ na integralność zawodów piłkarskich. Wobec tego przedmiotem rozważań w kontekście decydującego wpływu były jedynie decyzje związane z kwestiami wpływającymi na wyniki klubu w zawodach. Analizowano jednak każdy środek, którego reperkusje mogły dotyczyć właśnie sfery wyniku sportowego. Tym samym poza obszarem zainteresowania organu znalazły się pozasportowe decyzje związane choćby z działalnością korporacyjną, handlową czy finansową.

Należy jednak ocenić, że ta analiza była dokonywana z uwzględnieniem daleko idących zmian, które dokonały się w obu klubach po wszczęciu postępowania wyjaśniającego. W rezultacie podobieństwo rozstrzygnięcia Izby Orzecznicy z konkluzją Głównego Śledczego Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA może być złudne. Dla przykładu należy zwrócić uwagę, że FC Red Bull Salzburg usunął pewne osoby powiązane z Red Bull GmbH z organów klubu i wypowiedział określone umowy pożyczki, które były przedmiotem kontroli organów UEFA. Ponadto ważnym argumentem dla Izby było rozwiązanie umowy o współpracy pomiędzy klubami, a także zmiany w zawartej przez FC Red Bull Salzburg umowie sponsorskiej z Red Bullem (ograniczenie ekwiwalentności świadczeń, tj. zakresu praw przyznanych sponsorowi, a co za tym idzie, wysokości świadczeń wypłacanych przez grupę kapitałową Red Bull na rzecz austriackiego klubu). Dokonano też istotnych ograniczeń związanych z udziałem Red Bull w walnym zgromadzeniu klubu⁷⁶⁰.

Pod kątem analizy jurystycznej stanu faktycznego interesującym jest fakt, iż organ UEFA z racji tych zmian w ramach FC Red Bull Salzburg nie przeszedł już do analizy powiązań Red Bulla i RB Lipska. Biorąc pod uwagę zmienione okoliczności, Izba Orzecznicy Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA uznała, że Red Bull nie miał na moment orzekania decydującego wpływu na właściwe organy decyzyjne FC Red Bull Salzburg. Biorąc pod uwagę

⁷⁶⁰ Co ciekawe, FC Red Bull Salzburg złożył także stosowne zapewnienia dotyczące stadionu oraz tzw. branding i identyfikacji wizualnej klubu.

to kiedy i najprawdopodobniej z jaką intencją⁷⁶¹ zostały dokonane wspomniane zmiany strukturalno-organizacyjne szczególnie zastanawia jeden fakt. W mojej ocenie nie było potrzeby zaakcentowania w decyzji tego, że zmienione relacje Red Bulla z austriackim klubem „przypominają jedynie standardową relację sponsorską. Tego typu jednoznaczne stwierdzenie, w obliczu powszechnie dostrzegalnej kooperacji obu klubów piłkarskich, przy jednoczesnym silnym związku i identyfikacji z marką Red Bull, naturalnie może być narażone nawet na zarzut pewnego rodzaju hipokryzji.

4.3.6.3.3. Wnioski ze sprawy Red Bulla

W nawiązaniu do przedmiotu badawczego warto podkreślić jeszcze kilka wniosków ze sprawy Red Bulla. Niestety z uzasadnienia decyzji Izby Orzecniczej Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA nie można wyinterpretować wielu wskazówek na potrzeby oceny innych powiązań międzyklubowych. Przedmiotem oceny Izby w sprawie Red Bulla naturalnie musiała być analiza szerokiej i bliżej niedookreślonej definicji „decydującego wpływu”. W mojej ocenie nie została ona jednak poparta dostatecznymi szczegółowymi elementami, które mogłyby być pomocne w ustaleniu praktycznego zakresu tej definicji na potrzeby ewentualnych przyszłych spraw. W rozważaniach Izby nie znalazły się bowiem szczegółowe odpowiedzi m.in. na pytanie o to, jakie konkretne czynniki lub stopień ich oddziaływania świadczą o „decydującym wpływie” na inny klub. Ponadto brakuje również kompleksowego odniesienia się do tego, dlaczego zmiany dokonane w FC Red Bull Salzburg spowodowały, że nie możemy już mówić o „decydującym wpływie” Red Bulla na ten klub. Brakuje tym samym klarownych kryteriów, które spowodowały, że Izba zadowoliliła się nowym układem strukturalno-organizacyjnym w austriackim klubie. Ponadto zabrakło moim zdaniem wyjaśnienia, dlaczego rozwiązania bądź zmiany w umowach komercyjnych czy finansowych wpłynęły na stanowisko Izby odmienne od prezentowanego na wstępie przez Głównego Śledczego Organu Kontroli Finansowej Klubów UEFA. Wartościowym elementem było jednak z pewnością podkreślenie, że wzorzec dla ustalenia zaistnienia przesłanki „decydującego wpływu” powinien być wysoki i odnosić się do oceniania zdolności do kierowania procesem podejmowania decyzji przez oba kluby piłkarskie za pomocą wszelkich środków. Niemniej, w zestawieniu z brakiem orzecznictwa na ten temat, a także dalece niedookreślonym przepisem, taka teza rodzi moje obawy z punktu widzenia postulatu pewności

⁷⁶¹ Tj. koniecznością dostosowania określonych relacji na potrzeby dopuszczenia do uczestnictwa w rozgrywkach klubowych.

prawa. Może ona prowadzić zarówno do rozszerzającej, jak i zróżnicowanej wykładni tych przepisów w podobnych stanach faktycznych. Efektem tej sytuacji może być zróżnicowana sytuacja poszczególnych inwestorów i właścicieli klubów piłkarskich. W ramach postulatu *de lege ferenda* przedmiotowy przepis UEFA powinien w mojej ocenie ulec dookreśleniu. W ostateczności może on zostać uzupełniony o zestaw przesłanek, które powinny pozwalać na transparentną kwalifikację prawną pewnych powiązań i układu zależności faktycznych pomiędzy interesariuszami a klubami piłkarskimi. Należy pamiętać, że mówimy tutaj o najbardziej prestiżowych klubowych rozgrywkach w Europie, gdzie reperkusje niewłaściwej kwalifikacji mogą być ogromne.

Sprawa klubów utożsamianych z marką Red Bull nadal nie wyjaśnia nam dostatecznie, gdzie są granice wolnego rynku w kontekście zestawienia ich z regulacjami ochrony integralności gry w piłkę nożną. Należy pamiętać, że co do zasady restrykcyjne przepisy o zakazie konkurencji w klubie piłkarskim mogą skutecznie tłumić popyt na zainteresowanie kompleksowymi inwestycjami na rynku piłkarskim. Stawianie zbyt daleko idących ograniczeń, w szczególności przy tak wielu przesłankach ocennych, bez zapewnienia dostatecznego systemu nadzoru, może negatywnie wpływać na rynek wewnętrzny oraz ograniczać konkurencję na rynku klubów piłkarskich. Z kolei w kontekście okazanej pobłażliwości ze strony organów UEFA, należy wskazać, że dopuszczenie obu tych klubów piłkarskich nie wpłynęło z perspektywy czasu na zaburzenie integralności czy uczciwości rozgrywek klubowych UEFA. Funkcjonowanie mechanizmów tak silnie utożsamianych z jedną strukturą właścicielską jest w mojej ocenie dowodem na rosnącą świadomość nie tylko finansową czy organizacyjną wśród inwestorów. Model wdrożony przez Red Bulla sukcesywnie pokazuje, że odpowiednio wypracowany schemat zarządzania może służyć maksymalizacji korzyści sportowych i pozasportowych. Co więcej przyjęte w nim rozwiązania mają na celu minimalizację przypadku i nieprzewidywalność wyniku sportowego. W wielu obszarach rozwoju sportowego wpływają one korzystnie nie tylko na drużynę, ale również na zawodników. Oczywiście w nieco bardziej tradycjonalistycznym ujęciu, takie projekty mogą zaburzać historię czy kulturę kibicowania. Jednakże ten model, w szczególności z punktu widzenia właścicielskiego, pozwala w większym stopniu założyć, że tak niepewna inwestycja może jednocześnie osiągnąć wymierne korzyści sportowe i finansowe, bez uszczerbku jednych dla drugich.

4.3.7. Orzecznictwo CAS i organów jurysdykcyjnych UEFA a zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym

Niezwykle istotne w kontekście dyskusji na temat zakresu zakazu konkurencji w klubie piłkarskim z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN jest to, że w sprawie ENIC CAS ocenił wąski zakres zastosowania zakazu konkurencji w klubach piłkarskich, tj. odnoszący się tylko do tych samych rozgrywek. Podkreślił jednocześnie, że analizowane przepisy UEFA *in genere* nie zabraniały bycia właścicielem innych klubów piłkarskich. To pokazuje, że tak szeroko zakrojony, przynajmniej w ujęciu literalnym, zakres zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN jest dalece nadmierny. O słuszności takiej konkluzji jeszcze bardziej świadczy rozstrzygnięcie w sprawie dotyczącej FC Red Bull Salzburg i RB Lipsk. Tam przecież ostatecznie umożliwione zostało uczestnictwo obu tych klubów w tych samym rozgrywkach. Wobec tego nie ma dostatecznych przesłanek, aby tak dalece ograniczać zasadę wolnego rynku, aby zakazywać uczestnictwa powiązanych ze sobą klubów piłkarskich w różnych klasach rozgrywkowych.

Abstrahując już od zakresu analizy dokonywanej przez poszczególne organy orzecznicze we wspomnianych sprawach, to ze stanu prawnego, który był w nich oceniany, można wysnuć także dodatkowe wnioski. W mojej ocenie za korzystne *prima facie* należy uznać wdrożenie instrumentów prawnych pozwalających *ad casum* ocenić czy dane relacje międzyklubowe stwarzają jakieś zagrożenie dla transparentności danych rozgrywek. Dopiero negatywna ocena miałaby skutkować niedopuszczeniem jednego czy więcej klubów piłkarskich do danego współzawodnictwa sportowego. Tego brakuje zarówno ustawowym regulacjom zakazu konkurencji, jak i w konsekwencji tym ustanowionym w przepisach PZPN. Dokonane w nich kategorię odgórną przekreślenie pewnych zależności międzyklubowych, bez ich szczegółowej oceny, może powodować więcej negatywnych konsekwencji dla polskiego rynku piłkarskiego. Mogą one dotyczyć nie tylko dla klubów piłkarskich czy ich właścicieli, ale i samych zawodników. Inicjatywy *multi-club ownership* z reguły związane są bowiem z kompleksowymi inwestycjami w poszczególne kluby piłkarskie, które mogą być korzystne dla poszczególnych uczestników danego rynku. W ślad za nimi idzie bardzo duże zaangażowanie prywatnego kapitału, co pozwoli m.in. na przekierowanie środków publicznych w inne obszary rozwoju sportu, aniżeli utrzymywanie lokalnych nierentownych klubów piłkarskich. Znowelizowanie przepisów dotyczących zakazu konkurencji w polskich klubach piłkarskich umożliwiające wdrażanie w skali kraju modelu tzw. *multi-club ownership* może zachęcić prywatnych inwestorów do zaangażowania się w takie projekty. Efektywnie może to

poprawić jakość procesu szkoleniowego zawodników, w szczególności trenujących w mniejszych miejscowościach. Korzystanie w skali krajowej ze skutecznych rozwiązań przez lata wdrażanych przez ENIC czy Red Bull może spowodować kompleksowy rozwój klubów piłkarskich, a także ich zawodników czy trenerów. Ponadto dzielenie się wewnątrz w ramach takich struktur wypracowanym *know-how*, a także dostęp do korzystania z możliwości oferowanych przez większe kluby piłkarskie, korzystnie wpłynie na profesjonalizm, a tym samym rozwój polskiej piłki nożnej *in genere*.

4.4. Wnioski

Dokonane w ramach niniejszego rozdziału rozważania na temat zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim według przepisów federacji piłkarskich pozwoliły nie tylko ustalić odpowiedzi na postawione uprzednio pytania badawcze, ale również wypracować wartościowe wnioski z punktu widzenia celu głównego niniejszej rozprawy doktorskiej.

Na wstępie, należy zaznaczyć, że sam fakt uregulowania zakazu konkurencji w polskim klubie uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej w przepisach wewnątrzklubowych PZPN, jak i w konsekwencji sposób jego regulacji, podyktowany jest przepisem ustawowym z art. 10 u.s. Najlepiej świadczy o tym sama redakcja art. 15 § 9 Statutu PZPN, która stanowi wierne odzwierciedlenie art. 10 u.s. Zastąpione w tym przepisie PZPN zostały jedynie ogólne odniesienia do sportu *in genere* zastrzeżone w przepisie ustawowym, poprzez bezpośrednie nawiązania do piłki nożnej. W rezultacie regulacja z art. 15 § 9 Statutu PZPN stanowi wierną implementację ustawowego zakazu konkurencji z art. 10 u.s. do regulacji wewnątrzklubowych PZPN, a więc *stricte* piłkarskich, mająca zapewnić w tym obszarze wymaganą zgodność norm wewnątrzklubowych z przepisami prawa powszechnego. Ten fakt ma istotne znaczenie w kontekście całego procesu badawczego, gdyż w dużej mierze oznacza, że rozważania podejmowane na kanwie przepisu ustawowego (tj. art. 10 u.s., czyli przedstawione głównie w rozdziale trzecim) pozostają w istocie aktualne w odniesieniu do regulacji zakazu konkurencji zastrzeżonego regulacjach PZPN (tj. w art. 15 Statutu PZPN). Dotyczy to przede wszystkim zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu.

Przepis art. 15 § 9 Statutu PZPN, podobnie jak przepis art. 10 u.s. nie jest „symetryczny”. Prowadzi to w efekcie do tożsamego braku kompatybilności redakcyjnej zakresu podmiotowego i przedmiotowego zakazu konkurencji z racji innego katalogu podmiotów w pierwszej części zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN, aniżeli w drugiej.

Podobne różnica dotyczy oznaczenia klubu piłkarskiego, gdyż w pierwszej części zdania mowa jest o klubie sportowym będącym członkiem PZPN, zaś w drugiej o klubie sportowym uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Wobec tego, ewentualne wnioski wyprowadzane jedynie na podstawie wykładni językowej tego przepisu wydają się być sprzeczne z *ratio legis*, jak i funkcjami, które ma pełnić przedmiotowy zakaz konkurencji. W świetle takiej wykładni, dla ustalenia katalogu adresatów tej normy prawnej istotne staje się z punktu widzenia którego z dwóch klubów piłkarskich, o których mowa w tym przepisie próbujemy ustalić zakres podmiotowy i przedmiotowy tego zakazu. Relevantne dla takiej analizy są kwestia członkostwa klubu sportowego w PZPN oraz uczestnictwo tego klubu we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Podobnie, jak na kanwie art. 10 u.s. w teorii możliwe są bowiem trzy konfiguracje tych czynników, co dla każdej z nich determinuje odmienny zakres podmiotowy i przedmiotowy zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim.

Jeżeli klub sportowy jedynie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, a nie jest członkiem PZPN, to do niego odnosi się tylko druga część zdania art. 15 § 9 Statutu PZPN. W kontekście takiego klubu piłkarskiego mamy zatem do czynienia z szerszym katalogiem podmiotów, które są objęte zakazem konkurencji z racji uczestnictwa osobowego czy kapitałowego w takim klubie. Oprócz członków tego klubu piłkarskiego, a także posiadaczy jego akcji bądź udziałów, zakresem podmiotowym wspomnianego zakazu objęci są również członkowie organów lub władz takiego klubu. Jeśli chodzi z kolei o zakres przedmiotowy analizowanego zakazu, to dotyczy on w takiej sytuacji zakazu bycia członkiem, posiadania udziałów bądź akcji klubu sportowego będącego członkiem PZPN.

Z kolei, gdy mowa jest o klubie sportowym będącym członkiem PZPN, ale który nie uczestniczy we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, to do niego zastosowanie ma jedynie pierwsza część zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu PZPN. Wobec tego zakresem podmiotowym zakazu objęci są jedynie członkowie, posiadacze akcji oraz posiadacze udziałów klubu sportowego będącego członkiem PZPN. Zgodnie z zakresem przedmiotowym tej regulacji nie mogą oni być członkami, posiadaczami akcji, posiadaczami udziałów, członkami organów oraz członkami władz klubu sportowego uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

W kontekście klubów sportowych będących członkami PZPN i uczestniczących we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej, których w praktyce jest najwięcej, to ma do nich zastosowanie zarówno pierwsza, jak i druga część zdania przepisu art. 15 § 9 Statutu

PZPN. Wobec tego zakresem podmiotowym zakazem konkurencji w takim przypadku są objęci członkowie, posiadacze akcji, posiadacze udziałów, członkowie organów i członkowie władz takich klubów piłkarskich. Zakres przedmiotowy spoczywającego na nich zakazu konkurencji w istocie polega na niemożności bycia członkiem, posiadaczem akcji oraz posiadaczem udziałów innego klubu sportowego będącego członkiem PZPN i uczestniczącego we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej.

Na przykładzie przepisów PZPN w trakcie szczegółowych analiz została dostrzeżona jednak pewna drobna różnica względem postulowanych rozwiązań z u.s. W pewnych sytuacjach dopuszcza się bowiem uczestnictwo w rozgrywkach PZPN klubów piłkarskich, które nie są członkami PZPN. Dozwolone jest także czasowe zaprzestanie przez klub piłkarski będący członkiem PZPN uczestnictwa w rozgrywkach PZPN. Są to jednak w praktyce marginalne przypadki rozgraniczania członkostwa klubu sportowego w PZPN i uczestnictwa klubu piłkarskiego we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez PZPN.

Odnosząc się do przeprowadzonych badań, nie można zapominać o tym, że z racji praw wyłącznych, zastrzeżonych na mocy art. 13 ust. 1 u.s., PZPN może samodzielnie kształtować, a wręcz determinować proces wykładni zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. Dzięki m.in. wyłącznej kompetencji PZPN do ustanawiania, a także i egzekwowania reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez PZPN, zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim winien być interpretowany z uwzględnieniem norm PZPN. Taka interpretacja nie może jednak naruszać przepisów prawa powszechnego ani prowadzić do nadużywania przez PZPN swojej *de facto* monopolistycznej pozycji w sektorze piłki nożnej. Powinien być to zatem obszar chroniony w ramach ustawowych uprawnień nadzorczych ministra właściwego ds. kultury fizycznej nad polskimi związkami sportowymi (w tym PZPN).

W obliczu piramidalnej struktury sportu, w tym piłki nożnej, nie tylko krajowe regulacje piłkarskie były istotne w analizie przedmiotu badawczego. Udowodniona już na kanwie rozdziału drugiego rola i znaczenie we współczesnej piłce nożnej takich organizacji jak FIFA czy UEFA, w tym stopień uzależnienia (także prawnego) PZPN od tych federacji, nie mogły zostać pominięte. Zważywszy na stopień podporządkowania się PZPN i poszczególnych uczestników rynku piłkarskiego nie tylko *stricte* normom prawnym FIFA czy UEFA, ale także ich organom jurysdykcyjnym czy CAS, istotne wnioski dla wykładni zakazu konkurencji wynikają bezpośrednio z analizy ich orzecznictwa.

Celem kompleksowej analizy zagadnienia zakazu konkurencji w klubie piłkarskim, w ramach badań zidentyfikowano i poddano szczegółowej analizie w przedmiotowym zakresie również postanowienia statutowe FIFA i UEFA, jak i regulacje regulaminowe UEFA dotyczące *stricte* klubowych rozgrywek UEFA. W kontekście obowiązkowego podporządkowania się przez PZPN regulacjom stanowionym przez FIFA i UEFA stanowią one dodatkowe źródła regulacji zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. Stanowią one w istocie zobowiązania członkowskie, które w z uwagi na funkcjonowanie w strukturach danej organizacji powinny być zapewniane z regulacjach prawnych ustanawianych przez federacje członkowskie.

Należy zauważyć, że FIFA i UEFA nie wykluczają apriorycznie każdej formy kontroli czy wpływania na inny klub piłkarski, o ile nie powoduje to zagrożenie uczciwości meczu lub zawodów. W rezultacie *ad casum* należy oceniać czy w danej sytuacji faktycznej mamy do czynienia z tego rodzaju kontrolą bądź wpływem na inny klub piłkarski. Z innych istotnych różnic przedmiotowych przepisów FIFA i UEFA względem zakazu konkurencji ustanowionego w art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, to zasadnie zlikwidowano w nich lukę prawną w polskich przepisach co do braku odniesienia zakresu podmiotowego tego zakazu zarówno do podmiotów powiązanych/zależnych, jak i samych klubów piłkarskich.

Takie sprawy jak tzw. *ENIC case*, czy postępowanie przed organami UEFA wynikające z faktu uczestnictwa w klubowych rozgrywkach UEFA dwóch klubów piłkarskich, dalece powiązanych z właścicielami marki Red Bull, to swoiste kamienie milowe dla wykładni regulacji dotyczących zakazu konkurencji w klubie piłkarskim. Ich walor prawny w kontekście niniejszej rozprawy był o tyle istotny, że dogłębna analiza zarówno stanu faktycznego, jak i prawnego tych spraw, przyczyniła się do wysunięcia wniosków na temat funkcji, jaką pełni i jaką rzeczywiście powinien pełnić zakaz konkurencji w klubie piłkarskim. Stanowią one zarazem doskonałą perspektywę tego, jakie zmiany na poziomie zarządczym, organizacyjnym czy kapitałowym zachodzą we współczesnej piłce nożnej. Pozycja klubów RB Lipsk czy Red Bull Salzburg w europejskim futbolu, a w szczególności ich systematyczny rozwój, poparty również ogromnym sukcesem finansowym, pokazują pewną drogę do kompleksowego sukcesu w działalności sportowej. Niestety w myśl obecnych regulacji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN jest ona mocno ograniczana. Te przykłady dowodzą również, jak daleko idący może być realny wpływ tego samego podmiotu właścicielskiego na politykę prowadzenia dwóch różnych klubów piłkarskich. Te sprawy stanowią doskonałe potwierdzenie umiejętnego wpływu powiązań osobowych czy też kapitałowych na wynik sportowy klubu piłkarskiego.

Nie można jednak całkowicie bezkrytycznie podchodzić do zjawiska *multi-club ownership* w piłce nożnej. Sprawa dotycząca klubów piłkarskich powiązanych z marką Red Bull była poważnym asumptem do ogólniejszych rozważań podjętych w niniejszym rozdziale. Przyczyniła się m.in. do identyfikacji źródeł oraz rodzajów zagrożeń wynikających z daleko idącego powiązania klubów piłkarskich, które występują w tych samych rozgrywkach sportowych. Pokazała bowiem, że zbyt duża zależność pomiędzy klubami sportowymi wzbudza obawy w kontekście integralności samych rozgrywek sportowych. Co więcej wśród kibiców zasadnie może stawać pod znakiem zapytania nieprzewidywalność wyniku sportowego i uczciwość rywalizacji sportowej. To wszystko przyczyniło się do właściwszego wyprowadzenia w niniejszej pracy wniosków *de lege lata* i *de lege ferenda*. Sprawy ENIC i Red Bulla pokazują, że należy stworzyć odpowiednie instrumenty prawne do analizy powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi (piłkarskimi). Ponadto dzięki nim widać, że realne ryzyko zasad uczciwości sportowej istnieje, kiedy powiązane ze sobą kluby rywalizują (bądź mogą rywalizować) w ramach tych samych rozgrywek. Przenalizowane w ramach tego rozdziału sprawy stanowią jednocześnie doskonałe dowody na to, że regulacja zakazu konkurencji jest niezbędna w piłce nożnej, a nawet w sporcie *in genere*. Łatwo bowiem przełożyć wykorzystane w nich mechanizmy na inne dyscypliny sportowe. Istotne jest więc zastrzeżenie odpowiednich sankcji mających za zadanie odstraszyć przed niedozwolonym wykorzystaniem możliwości ingerowania (wpływanego) na inny klub piłkarski. Wyraźne umocowanie polskich związków sportowych do sankcjonowania tego przepisu wzmocniłoby funkcję represyjną oraz prewencyjno-wychowawczą zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. Kluczowe jest bowiem zapewnienie odpowiednich instrumentów prawnych umożliwiających ich egzekwowanie. Niemniej niesłuszne wydaje się przyjęte w art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN aprioryczne przekreślenie możliwości równoczesnego uczestnictwa osobowego czy kapitałowego w dwóch różnych klubach piłkarskich. Z pewnością należy wypracować w takich sytuacjach odpowiedni mechanizm naprawczy, tj. zasady postępowania, które powinny zostać podjęte w przypadku identyfikacji niedozwolonych powiązań pomiędzy klubami piłkarskimi. Można posłużyć się uregulowanym w art. 9 u.s. wzorem procedury wyzbycia się konfliktu interesów, tak aby uniknąć bezwzględnej nieważności czynności prawnej z mocy art. 58 § 1 k.c. W mojej ocenie zasadne jest wówczas oparcie się na funkcji restytucyjnej zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim.

Jedynym literalnie wskazanym *ratio legis* zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym jest „potrzeba wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do

statutów polskich związków sportowych, na wzór funkcjonujących w gospodarce standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*)”⁷⁶². Tenże standard został więc *per se* wprowadzony do Statutu PZPN na mocy art. 15 § 9. Podkreśla to istotną rangę tego przepisu, a tym samym oczekiwanie wdrożenia zasad dobrego rządzenia w piłce nożnej w Polsce. Niemniej, analizując proces legislacyjny u.s. można zauważyć, że ideą regulacji z art. 10 u.s. było także zapewnienie ochrony integralności rozgrywek sportowych, w tym ich uczciwości. Wydaje się, że to właśnie idee rywalizacji sportowej w duchu *fair play* powinny w dużej mierze determinować postrzeganie istoty tego przepisu, a tym samym procesu jego wykładni.

Pomimo, że bezpośrednio w treści art. 15 § 9 Statutu PZPN nie wprowadzono żadnych sankcji za jego naruszenie, to nie można zapominać jednak o odpowiedzialności wynikającej *stricte* z innych norm wewnątrzwiązkowych PZPN. Co niezwykle interesujące, grożą one bowiem odpowiedzialnością dyscyplinarną nie tylko osób bezpośrednio naruszających zakaz konkurencji. W myśl regulacji dyscyplinarnych PZPN, sankcje mogą dotyczyć także klubów piłkarskich, pomiędzy którymi zaistniały niedozwolone powiązania osobowe czy kapitałowe. Mogą one prowadzić do czasowego lub nawet trwałego wykluczenia podmiotów naruszających ten zakaz ze struktur PZPN. W kontekście odpowiedzialności dyscyplinarnej klubów piłkarskich będących przedmiotem niedozwolonych powiązań osobowych czy kapitałowych, to mogą one zostać nawet pozbawione licencji na uczestnictwo w danych rozgrywkach. Tym samym, w zależności od uznanego przez organy dyscyplinarne za adekwatny stopnia dolegliwości kary, funkcja represyjna zakazu konkurencji w klubie piłkarskim może nawet mieć cel wyraźnie odstraszący.

Potrzeba respektowania i piętnowania przypadków naruszenia zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim leży nie tylko w interesie klubów piłkarskich, ale i samego PZPN. Abstrahując od roli PZPN, w szczególności jako strażnika integralności rozgrywek sportowych, zasad etycznych i moralnych w polskiej piłce nożnej, to PZPN może ponieść daleko idące konsekwencje z racji zaniedbania tych obowiązków. Poblężliwe traktowanie przypadków naruszenia normy prawnej z art. 10 u.s., a tym samym regulacji art. 15 § 9 Statutu PZPN, może bowiem skutkować kontrolą ze strony ministra właściwego do spraw kultury fizycznej, bądź zastosowaniem wobec PZPN środków nadzorczych zastrzeżonych na mocy przepisów u.s.

W ramach przytoczonych w niniejszym rozdziale przykładów udowodniono, że zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim nie powinien pełnić wyłącznie funkcji ochronnej,

⁷⁶² Zob. uzasadnienie rząd. projektu u.s. (...), op. cit., s. 10.

która oczywiście z punktu widzenia istoty sportu, w tym ducha *fair play* powinna pełnić rolę dominującą. Niemniej, przesadna prewencja nie powinna całkowicie bezrefleksyjnie stawiać daleko idących ograniczeń formalno-prawnych dla rozwiązań mogących potencjalnie przynieść szereg korzyści polskiej piłce nożnej. Jest to o tyle istotne, że odblokowane możliwości zaangażowania osobistego czy kapitałowego mogą wpłynąć na poprawę konkurencyjności polskich klubów piłkarskich względem znacznie bogatszych zachodnich klubów piłkarskich. Odpowiednie ukształtowanie tej regulacji i właściwe wyważenie prywatnego interesu podmiotu właścicielskiego z interesem pozostałych klubów piłkarskich, a także piłki nożnej (*in genere*), może zdynamizować proces rozwoju polskiej piłki nożnej.

Wobec tego, konkluzja z przeprowadzonych badań sprowadza się do tego, że zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej ustanowiony art. 15 § 9 Statutu PZPN (podobnie jak „ogólny” zakaz konkurencji w klubie sportowym wyrażony z art. 10 u.s.) w dużej mierze nie spełnia swoich funkcji.

Podsumowanie

Podsumowując rozważania przeprowadzone w niniejszej rozprawie, należy w pierwszej kolejności podkreślić, że umożliwiły one realizację celu badań. Weryfikacja głównej hipotezy badawczej wymagała bowiem holistycznego ujęcia obranego przedmiotu badawczego, w tym odpowiedzi na szereg cząstkowych pytań problemowych. W istocie niezbędnym warunkiem osiągnięcia głównego celu pracy badawczej było dokonanie analiz poszczególnych elementów związanych z regulacjami prawnymi w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej. Specyfika i złożoność obszaru badawczego sprawiła, że wymagana była nie tylko analiza przepisów prawa powszechnego, ale także norm wewnątrzwiązkowych stanowionych przez PZPN, przy jednoczesnym uwzględnieniu działalności normatywnej FIFA i UEFA, którym to organizacyjnie podlega PZPN. Należy w tym kontekście zaznaczyć, że zakaz konkurencji w polskim klubie uczestniczącym we współzawodnictwie sportowym w piłce nożnej ma swoje źródło zarówno w regulacji ustawowej (tj. w art. 10 u.s.), jak i przepisach PZPN (tj. art. 15 § 9 Statutu PZPN).

Rozważania przeprowadzone w ramach pierwszych dwóch rozdziałów pozwoliły zrozumieć istotę prawa sportowego, jak i struktury organizacyjnej w sporcie. W szczególności nakreśliły zarówno teoretyczny, jak i praktyczny podział ról w procesie stanowienia oraz stosowania norm zaliczanych do prawa sportowego, w tym również w zakresie ochrony konkurencji w sporcie. Przedstawiona została specyfika sfery regulacyjnej sportu i jej implikacje. W szczególności obejmowała ona charakterystykę decentralizacji stanowienia norm z zakresu prawa sportowego, w tym opis związanego z tym procesu ścierania się interesów sfery publicznoprawnej ze sferą prywatnoprawną (reprezentowaną głównie przez międzynarodowe, jak i krajowe związki sportowe). Przeprowadzono również szczegółową analizę na temat zakresu autonomii organizacji sportowych. W wyniku przeprowadzonych badań ustalono przede wszystkim bezwzględne wymogi formalno-prawne, które muszą być dotrzymane przy ustanawianiu regulacji prawnych w przedmiocie zakazu konkurencji w klubie sportowym, w tym w klubie piłkarskim. Ponadto stwierdzono, że biorąc pod uwagę zakres obecnych regulacji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN, to z perspektywy prawa polskiego zarówno PZPN, a co za tym idzie również FIFA i UEFA, nie mają stosownej legitymacji prawnej do tego, aby samodzielnie ustanawiać tak szeroko zakrojone ograniczenia prawne, skutkujące całkowitym zakazem określonych powiązań osobowych czy kapitałowych

między klubami piłkarskimi. W obecnej treści przedmiotowe zakazy wykraczają bowiem poza sferę tzw. praw wyłącznych przyznanych przez prawodawcę polskiemu związkowi sportowemu. Należy pamiętać, że prawem wyłącznym polskich związków sportowych w sferze normatywnej jest prawo do ustanawiania i realizacji reguł sportowych, organizacyjnych i dyscyplinarnych we współzawodnictwie sportowym organizowanym przez związek, z wyjątkiem reguł dyscyplinarnych dotyczących dopingu w sporcie. Nie może być ono jednak realizowane z naruszeniem art. 22 Konstytucji RP.

Jak udowodniono w ramach przeprowadzonych prac badawczych, uprawnienie polskich związków sportowych (w tym pośrednio międzynarodowych federacji sportowych, których są one członkami) w zakresie działalności normatywnej nie może naruszać przepisów prawa powszechnego. W obszarze piłki nożnej nie może to zatem prowadzić do nadużywania przez PZPN swojej pozycji w tym sektorze. PZPN pozostaje swego rodzaju monopolistą na rynku piłkarskim w Polsce, a wszelkie pozostałe formy współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej mają charakter raczej amatorski bądź okazjonalny. Wobec tego wszelkie formy współzawodnictwa sportowego w piłce nożnej w Polsce niepodlegające PZPN mają w praktyce irrelevantne znaczenie. Jednakże stanowią one emanację powszechnego prawa do uprawiania sportu jako naturalnego prawa człowieka. Zakaz konkurencji zastrzeżony na mocy art. 10 u.s. czy art. 15 § 9 Statutu PZPN powinien respektować ten fakt i nie stawiać ograniczeń formalnoprawnych w tym zakresie. Jest to również jedna z kluczowych dyrektyw w procesie wykładni tych przepisów, w szczególności z racji braku ich dostatecznej precyzji, błędnej redakcji czy zidentyfikowanych luk prawnych.

Wobec czego, gdyby nie ustanowiono art. 10 u.s., to PZPN nie miałby prawa do samodzielnego ustanawiania w analogicznym zakresie wewnętrznych regulacji w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim. W praktyce przedmiot tych regulacji dalece wykracza poza kwestie związane z samą organizacją rozgrywek czy potrzebą zapewnienia prawidłowego przebiegu współzawodnictwa sportowego. Nie ogranicza się bowiem do selekcji klubu piłkarskiego uprawnionego do uczestnictwa w danych rozgrywkach w sytuacji, gdy z jego udziałem dochodzi do konfliktu interesów wskutek istnienia zakazanych powiązań osobowych czy kapitałowych z innym klubem piłkarskim. Przedmiotowy zakaz konkurencji w obecnym stanie prawnym znacząco ingeruje choćby w kwestie dopuszczalności nawiązywania pewnych stosunków cywilnoprawnych (w tym z zakresu prawa spółek), a także dopuszczalnego zakresu prowadzenia działalności gospodarczej. Takie rozwiązanie wydaje się

zbyt daleko idące, w szczególności w sytuacji, kiedy nie zagraża one *ratio legis* tego zakazu, w tym podstawowym ideom i wartościom sportu.

Analizy dotyczące zarówno *ratio legis*, jak i istoty zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (*in genere*), w tym w polskim klubie piłkarskim (*in concreto*), zostały zwieńczone odkodowaniem funkcji tego zakazu. Wyniki tych badań nie sprowadzają się tylko do funkcji jakie są przypisywane temu zakazowi odpowiednio przez prawodawcę czy PZPN. Uwzględniają bowiem przede wszystkim jakie funkcje powinny być realizowane przez wspomniany zakaz z punktu widzenia prawidłowego funkcjonowania rynku sportowego (piłkarskiego). Po pierwsze dotyczy to funkcji prewencyjno-wychowawczej przedmiotowego zakazu. Z uwagi na to, że w treści art. 10 u.s. i art. 15 § 9 u.s. nie zostały *explicite* wskazane żadne sankcje za ich naruszenie, to samo istnienie normy zakazującej określonych powiązań jawi się jako przedstawienie oczekiwanego wzorca (modelu) właściwego zachowania (czyli przykładu postulowanej przez prawodawcę zasady dobrego zarządzania). Zakres potencjalnych konsekwencji za naruszenie zakazu konkurencji w klubie sportowym (piłkarskim), które można wyinterpretować z innych przepisów prawa powszechnego, jak i norm wewnątrzklubowych (PZPN), powoduje, że temu zakazowi można przypisać choćby funkcję represyjną czy restytucyjną. W ujęciu holistycznym (systemowym), zarówno w przepisach licencyjnych odnoszących się do kwestii występowania zakazanych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi (piłkarskimi), jak i samej specyfiki postępowania licencyjnego, można doszukać się również elementów funkcji egzekucyjnej (przymuszającej).

Wskutek dokonanej szczegółowej analizy istoty zakazu konkurencji w klubie sportowym *stricte* z punktu widzenia specyfiki sportu i działalności sportowej, a także konsekwencji ograniczeń dla całego rynku sportowego (piłkarskiego), należy dodatkowo wyróżnić jego funkcje szczególne. W pierwszej kolejności zasadne jest podkreślenie ochronnej funkcji tego zakazu. Ma ona przede wszystkim zapewnić zachowanie idei *fair play*, w tym uczciwości i prawidłowości przebiegu współzawodnictwa sportowego w danym sporcie, którego immanentną cechą jest nieprzewidywalność wyniku. Dotyczy to w istocie wykluczenia sytuacji kreujących ryzyko zachowań niosących znamiona czynów zabronionych (korupcja / *match-fixing*), jak i działań *prima facie* zgodnych z prawem (tj. dokonywanych z wykorzystaniem dopuszczalnych instrumentów prawnych), ale w sposób dalece sprzeczny z ideami sportu, które wykorzystują system powiązań (zależności) pomiędzy klubami do osiągnięcia partykularnych celów.

Inną szczegółową funkcją zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, która jako jedyna została *explicite* wyrażone przez prawodawcę, ma charakter organizacyjny i dotyczy potrzeby wprowadzenia zasad dobrego rządzenia (*good governance*) do statutów polskich związków sportowych (w tym ich klubów członkowskich), wzorem standardów ładu korporacyjnego (*corporate governance*) funkcjonujących w gospodarce.

W świetle nabierającego w ostatnich latach dużej popularności zjawiska *multi-club ownership*, regulacja zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (piłkarskim) powinna jednak uwzględniać również funkcję dynamizującą rozwój polskiego sportu (piłki nożnej). Tym samym nie można przekreślać potencjalnych działań inwestycyjnych w tym obszarze, jeśli nie stwarza to zagrożeń dla *ratio legis* jego ustanowienia. Ta kwestia dotyczy szerszego problemu, z którym boryka się ochrona konkurencji w interesie prywatnym. Poprzez pokazanie w ramach prowadzonych badań praktycznej istoty zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym udowodniono *per se*, iż zamiar prawodawcy w ustanowieniu zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym z art. 10 u.s. (a tym samym zamiar PZPN w ustanowieniu analogicznego zakazu w klubie piłkarskim na mocy art. 15 § 9 Statutu PZPN) nie sprowadzał się tylko do doprowadzenia do tego, aby adresaci tej normy prawnej „prewencyjnie” nie naruszali tego zakazu. Wydaje się, że ta regulacja miała również służyć osiągnięciu pewnych założonych stanów rzeczy w sporcie i działalności z nim związanej. Wobec tego stawianie ograniczeń w przedmiotowym zakresie nie może być z całą pewnością pochopne i bezrefleksyjne.

Wynikiem przeprowadzonych analiz nie jest tylko szczegółowe przedstawienie dysfunkcji tych zakazów. W ramach rozważań zidentyfikowano również obszary częściowej zdadności przyjętych rozwiązań prawnych w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym względem zamierzonych bądź oczekiwanych od niego funkcji.

Analiza poszczególnych funkcji zakazu konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 u.s., w połączeniu z zasygnalizowanymi wadami tych regulacji, a także potencjalnymi korzyściami, które mogłyby wynikać z dopuszczenia modelu *multi-club ownership* w polskim sporcie (piłce nożnej), prowadzi do wniosku, że wspomniane zakazy nie w pełni właściwie realizują postawione przed nimi cele (funkcje). Pod kątem należytej (w tym przede wszystkim efektywnej) ochrony konkurencji zarówno w ujęciu publicznym, jak i prywatnym, istotne jest przede wszystkim to, aby zakaz konkurencji z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN nie wywoływał skutków niezamierzonych czy wręcz negatywnych zarówno z perspektywy całego

rynku sportowego (piłkarskiego), jak i poszczególnych jego uczestników czy odbiorców (tj. kibiców).

Zestawienie wniosków z analiz, prowadzonych w szczególności na kanwie trzeciego i czwartego rozdziału, pozwala m.in. na syntetyczne przedstawienie modelowego rozwiązania, w tym propozycji poszczególnych zmian redakcyjnych względem obecnej treści przepisu art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN. Wnioski *de lege lata* i *de lege ferenda* mają przysłużyć właściwszej (w tym w szczególności bardziej efektywnej niż w obecnym stanie prawnym) realizacji funkcji jakie powinien pełnić zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym (*in genere*), w tym w polskim klubie piłkarskim (*in concreto*).

Pod kątem legislacyjnym wymagane jest przede wszystkim odpowiednie dostosowanie zakresu podmiotowego i przedmiotowego tego zakazu i skorelowanie go z realnymi ryzykami z niego wynikającymi. Sprowadza się to także do konieczności właściwego (w tym w szczególności precyzyjniejszego) określenia katalogu podmiotów będących adresatami norm prawnych w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (piłkarskim). W ramach prowadzonych badań na przykładzie piłki nożnej wskazane zostały z jednej strony sytuacje nieobjęte obecnie zakresem zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (piłkarskim), które z perspektywy jego *ratio legis* winne być przedmiotem takich regulacji. Z drugiej zaś, przytoczone zostały takie przypadki, które zgodnie z treścią przepisu są niedopuszczalne, a w praktyce nie stwarzają zagrożeń pod kątem należytej ochrony interesu prawnego poszczególnych uczestników rynku sportowego (piłkarskiego), jak i ogólnych wartości w sporcie.

W wyniku przeprowadzonych rozważań nie zakwestionowano zasadności wprowadzenia zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym na mocy przepisu w randze ustawowej. Jednakże zgodnie z ogólną konkluzją tych badań, zasadne wydaje się takie rozwiązanie, w myśl którego ocena w przedmiocie dopuszczalności określonych powiązań osobowych czy kapitałowych powinna być docelowo dokonywana *ad casum*. Wynika to w istocie ze złożoności tworzonych na rynku sportowym relacji pomiędzy klubami oraz związanymi z nimi interesariuszami. Ponadto dynamika zmian zachodzących w sporcie i działalności sportowej, prowadzi do wniosku, że wiele czynników może determinować istnienie określonych relacji, a co za tym idzie prowadzić do ukształtowania się określonych zależności pomiędzy klubami sportowymi. Ważnym elementem, który musi być brany pod uwagę jest także podział sportu na profesjonalny i amatorski. Omawianie w niniejszej rozprawie doktorskiej konkretne ograniczenia w zakresie ochrony konkurencji w sporcie

w istocie w takim samym zakresie odnoszą się obecnie do struktur klubów amatorskich, jak i profesjonalnych, a także seniorskich i młodzieżowych. Takie rozwiązanie już *prima facie* powinno budzić poważne wątpliwości co do zgodności takich regulacji choćby z zasadą powszechnego dostępu do sportu czy popierania rozwoju kultury fizycznej, zwłaszcza wśród dzieci i młodzieży. Należy również pamiętać, że w obecnym stanie prawnym istnieje bardzo poważne zagrożenie dla ochrony obrotu prawnego w postaci automatycznego zastosowania sankcji nieważności z art. 58 § 1 k.c. za naruszenie zakazu konkurencji z art. 10 u.s. Mając na uwadze zarówno brak optymalnego ujęcia zakresu zastosowania tego zakazu, przy jednoczesnym braku dostatecznych instrumentów do uprzedniej weryfikacji tego typu powiązań, pozostawienie legislacyjnego *status quo* w tej kwestii może prowadzić do bardzo poważnych konsekwencji z punktu widzenia praktyki obrotu (włącznie z możliwością unieważnienia zakupu akcji czy udziałów klubów sportowych czy nieważnością powołania określonych członków klubu sportowego lub członków ich władz lub organów). Konsekwencje stwierdzenia takiej nieważności, na zasadzie tzw. „efektu domina”, miałyby bardzo poważne skutki również dla pozostałych uczestników rynku.

Wobec tego za w pełni uzasadnione, nie tylko z punktu widzenia ochrony wartości *stricte* sportowych, ale i pewności oraz bezpieczeństwa obrotu gospodarczego, należy uznać konieczność wdrożenia mechanizmu naprawczego. Funkcja restytucyjna zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym, w szczególności przy tak wielu wątpliwościach interpretacyjnych, nie może być realizowana za pośrednictwem bezwzględnej sankcji nieważności czynności prawnej z mocy art. 58 § 1 k.c. Powinny zostać podjęte odpowiednie środki, które w przypadku identyfikacji niedozwolonych w świetle art. 10 u.s. powiązań doprowadziłyby do usunięcia tych naruszeń i przywrócenia stanu zgodnego z prawem. Można w tym zakresie posłużyć się uregulowanym w art. 9 u.s. wzorem procedury wyzbycia się konfliktu interesów, tak aby uniknąć wspomnianej sankcji nieważności czynności prawnej z mocy art. 58 § 1 k.c.

Z pewnością kluczowe nie powinno być aprioryczne całkowite przekreślenie możliwości istnienia pewnych powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami sportowymi występującymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Na przykładzie mechanizmu *multi-club ownership* w piłce nożnej, można bowiem doszukać się wielu pozytywnych aspektów współpracy pomiędzy klubami sportowymi, która byłaby z pewnością dalece ułatwiona, gdyby istniały pomiędzy nimi określone powiązania. Odpowiednie zabezpieczenie danego projektu pod kątem właściwego ułożenia struktury

organizacyjno-prawnej klubów sportowych, w tym nawiązania określonych relacji osobowych czy kapitałowych z innymi klubami piłkarskimi, stwarza bowiem pewien komfort dla potencjalnych inwestorów. Mogliby oni dzięki temu wdrożyć kompleksowo swoją wizję rozwoju projektu, w którym każdy z uczestniczących w nim klubów piłkarskich stanowiłby ważny element takiej struktury. Co więcej pozwalałoby to powielać wypracowane i sprawdzone metody. Naturalnie byłoby to z ogromną korzyścią nie tylko dla tych klubów sportowych (w tym rozwoju ich zawodników czy trenerów), ale również prowadziłyby nawet do ogólnego rozwoju danej dyscypliny sportowej w kraju, a co najmniej stworzenia korzystnych warunków ku temu. Biorąc pod uwagę funkcjonujące obecnie na rynku piłkarskim modele takiej kooperacji, to dopuszczenie w pewnych racjonalnych granicach modelu *multi-club ownership* (np. możliwości nawiązania powiązań osobowych czy kapitałowych pomiędzy dużym klubem a klubami z mniejszych ośrodków) prowadziłyby do większej profesjonalizacji, w tym dzielenia się *know-how*, usprawnienia procesu *scoutingu* czy szkolenia sportowego. Ponadto pozwalałoby to również na korzystanie w szerszej skali z narzędzi (w tym choćby infrastruktury sportowej czy nowoczesnych technologii w sporcie), na które mogą sobie pozwolić jedynie największe kluby piłkarskie w Polsce.

Jednym z wyzwań badawczych podejmowanych w niniejszej pracy była próba zestawienia funkcji zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim ze zjawiskami zachodzącymi obecnie nie tylko w krajowej, ale i europejskiej piłce nożnej. Dokonana analiza nie mogła również abstrahować od problemów polskiego sportu *in genere*, w tym polskiej piłki nożnej *in concreto*. Wnioski z tej analizy są o tyle istotne, że piłka nożna w Polsce jest dyscypliną najbardziej popularną i generuje największy obrót finansowy. W mojej ocenie ma nawet kluczowe znaczenie z punktu widzenia prowadzenia działalności gospodarczej w oparciu o działalność sportową.

Pewne tendencje czy trendy na zagranicznych rynkach piłkarskich mogą być niedługo zaimplementowane do Polski. Jak udowodniłem w niniejszej pracy, coraz popularniejsze zjawisko *multi-club ownership* to przede wszystkim próba maksymalizacji przychodów klubu piłkarskiego (a tym samym korzyści ich właścicieli). Jednocześnie towarzyszy im idea ograniczania stopnia ryzyka poprzez profesjonalizację i wprowadzanie systemowych rozwiązań m.in. zarządczych, organizacyjnych czy sportowych. Te działania mają na celu, na tyle na ile to oczywiście możliwe, uniezależnienie wyniku sportowego i ekonomicznego klubu piłkarskiego od przypadku, który naturalnie zawsze towarzyszy każdej formie rywalizacji sportowej. Oczywiście jest też możliwe wystąpienie negatywnych implikacji powiązań

osobowych czy kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi, którym regulacje dotyczące zakazu konkurencji powinny się przeciwstawiać. W imię prewencji nie należy jednak bezrefleksyjnie stawiać daleko idących ograniczeń formalno-prawnych dla rozwiązań mogących przynieść szereg korzyści dla polskiego sportu, w tym poprawić jego konkurencyjność na zagranicznych arenach sportowych. Zakaz konkurencji z natury rzeczy pełni funkcję ochronną, która ma zabezpieczyć innych uczestników danego obszaru rywalizacji sportowej przed nieuczciwymi praktykami, a także zmonopolizowaniem rozgrywek przez jeden podmiot właścicielski. Jednakże ten instrument prawny nie pełni wyłącznie tej funkcji. Odpowiednie ukształtowanie tej regulacji i właściwe wyważenie interesu podmiotu właścicielskiego, pozostałych klubów sportowych (piłkarskich), a także polskiego sportu (piłki nożnej) i polskiego kibica, może zdynamizować proces jego rozwoju.

Jak wskazano w toku rozważań, do realizacji głównego celu badawczego, w tym naprawy zidentyfikowanych błędów obecnych regulacji, można wykorzystać w pewnym stopniu wzorce stosowane już dzisiaj, choćby przez UEFA w odniesieniu do prowadzonych przez nią klubowych rozgrywek. W tym kontekście mam przede wszystkim na myśli brak uwzględnienia w katalogu podmiotów obowiązanych do przestrzegania zakazu z art. 10 u.s. i art. 15 § 9 Statutu PZPN klubów sportowych (piłkarskich). W obecnym stanie prawnym nie jest zakazane nawiązywanie bezpośrednio przez klub sportowy (np. w roli akcjonariusza) powiązań osobowych czy kapitałowych z innymi klubami uczestniczącymi we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie. Zainspirowanie się rozwiązaniami przyjętymi przez UEFA dotyczyłoby również wprowadzenia oceny *ad casum* dopuszczalności określonych powiązań osobowych i kapitałowych pomiędzy klubami piłkarskimi w oparciu o przesłankę wpływu na kwestie sportowe drugiego klubu piłkarskiego.

Oczywiście wymaga to odpowiedniego dostosowania zagranicznych regulacji do realiów polskich rozgrywek ligowych czy pucharowych, a także struktury organizacyjnej sportu (w tym piłki nożnej) w Polsce. W szczególności wymaga to precyzyjnego ustalenia podziału ról w procesie stanowienia i stosowania norm odnoszących się do zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim, a także przydziału poszczególnych kompetencji w tym zakresie. Niemniej tego typu działania w sferze normatywnej przysłużą się potencjalnemu zwiększeniu efektywności tych regulacji również od strony praktycznej.

Na przykładzie piłki nożnej zauważono bowiem, że zasadna wydaje się propozycja, aby ocena *ad casum* dopuszczalności istnienia pewnych powiązań osobowych czy kapitałowych była dokonywana w ramach właściwych polskich związków sportowych. Taka konkluzja

wynika w szczególności z racji istniejących przepisów licencyjnych, w tym obowiązków sprawozdawczych polskich klubów piłkarskich m.in. w zakresie bieżącej notyfikacji powiązań z innymi klubami piłkarskimi. Dopiero negatywna ocena właściwych organów polskich związków sportowych miałaby skutkować niedopuszczeniem jednego czy więcej klubów sportowych do współzawodnictwa sportowego w danym sporcie. Należy mieć również na uwadze szerokie uprawnienia organów związkowych natury represyjnej czy restytucyjnej, włącznie z pozbawieniem licencji na grę w danych rozgrywkach sportowych. Alternatywnym rozwiązaniem jest przypisanie takiej roli ministrowi właściwemu ds. kultury fizycznej, który realizowałby takie zadania w ramach uprawnień nadzorczych nad polskimi związkami sportowymi.

Należy zaznaczyć, że założeniem zaproponowanych powyżej zmian regulacji prawnych w przedmiocie zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym (*in genere*) i polskim klubie piłkarskim (*in concreto*) jest w istocie kompromis pomiędzy każdą ze wskazywanych wcześniej funkcji tego zakazu. Oznacza to, że należy dążyć do optymalnego uregulowania i wykorzystania środków prawnych związanych z zakazem konkurencji w polskim klubie sportowym. Dopiero bowiem proporcjonalne uwzględnienie istoty każdej z funkcji wspomnianego zakazu pozwoli na efektywne funkcjonowanie tych regulacji w obrocie prawnym i to zarówno na poziomie przepisów u.s., jak i wewnętrznych regulacji polskich związków sportowych, w tym PZPN. Brak należytej proporcji sprawi, że taka regulacja w istocie odstraszy podmioty potencjalnie zainteresowane wsparciem w formule inwestorskiej (właścicielskiej) rozwoju polskich klubów sportowych, a co za tym idzie polskiego sportu. W szczególności jest to możliwe poprzez nadmierne zaakcentowanie funkcji represyjnej zakazu konkurencji w polskim klubie sportowym kosztem np. jego funkcji prewencyjno-wychowawczej. Wypracowanie efektywnych instrumentów prawnych umożliwiających równoczesne zaangażowanie osobowe lub kapitałowe w różne kluby sportowe uczestniczące we współzawodnictwie sportowym w tym samym sporcie, przy jednoczesnym zapewnieniu ochrony podstawowych wartości sportu, mogłoby okazać się skuteczną próbą przynajmniej częściowego odciążenia władz publicznych od konieczności utrzymywania często nierentownych klubów piłkarskiego w geście swoistego aktu patriotyzmu lokalnego. Praktyczny wymiar tych regulacji będzie w takiej sytuacji sprzeczny z rzeczywistym kierunkiem w jakim powinien zmierzać zarówno prawodawca, jak i polskie związki sportowe, w tym PZPN.

Szereg z przedstawionych przeze mnie propozycji stanowi *de facto* odpowiedź na dostrzeżone wady obowiązujących regulacji prawnych, które mogłyby zostać wdrożone w zasadzie bez potrzeby długotrwałej analizy kontekstowej w zależności od specyfiki danej dyscypliny sportu. Niemniej, mam świadomość, że część przeprowadzonych analiz została oparta na praktycznych aspektach funkcjonowania piłki nożnej, co wymaga dodatkowej szczegółowej weryfikacji i konsultacji eksperckich z punktu widzenia realiów innych dyscyplin sportu. Wierzę jednak, że zaproponowany przeze mnie model zakazu konkurencji w polskim klubie piłkarskim mógłby z powodzeniem posłużyć jako przykład czy też kierunek, w którym powinien dążyć zarówno prawodawca, jak i poszczególne polskie związki sportowe w aspekcie właściwego wyważenia wymaganego poziomu ochrony konkurencji w interesie publicznym i prywatnym. Ponadto zdolność adaptacyjna postulowanych rozwiązań prawnych do zmieniających się realiów sportowych i społeczno-ekonomicznych stworzy możliwości do tego, aby każdorazowo zakaz konkurencji w polskim klubie sportowym, a także przewidziany w przepisach PZPN zakaz konkurencji w polskim klubie piłkarskim, właściwie realizowały postawione przed nimi cele (funkcje).

Wykazy

I. Prawo UE

1. Traktat o funkcjonowaniu Unii Europejskiej z dnia 25 marca 1957 r. (wersja skonsolidowana) (Dz. Urz. UE C 326 z 26 października 2012 r.)
2. Traktat o utworzeniu Europejskiej Wspólnoty Gospodarczej z dnia 25 marca 1957 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/2)
3. Jednolity Akt Europejski z dnia 17 lutego 1986 r. oraz 28 lutego 1986 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/5)
4. Traktat o Unii Europejskiej (tzw. Traktat z Maastricht) z dnia 7 lutego 1992 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/30)
5. Traktat z Amsterdamu zmieniający Traktat o Unii Europejskiej, traktaty ustanawiające Wspólnoty Europejskie i niektóre związane z nimi akty z dnia 2 października 1997 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/31)
6. Traktat z Lizbony zmieniający Traktat o Unii Europejskiej i Traktat ustanawiający Wspólnotę Europejską z dnia 13 grudnia 2007 r. (Dz. U. z 2009 r. Nr 203, poz. 1569)
7. Dyrektywa Parlamentu Europejskiego i Rady 2010/13/UE z dnia 10 marca 2010 r. w sprawie koordynacji niektórych przepisów ustawowych, wykonawczych i administracyjnych państw członkowskich dotyczących świadczenia audiowizualnych usług medialnych (Dz. Urz. UE L 95 z 15 kwietnia 2010 r.)
8. Decyzja Rady z dnia 25 kwietnia 2002 r. dotycząca bezpieczeństwa w związku z meczami piłki nożnej o charakterze międzynarodowym (Dz. Urz. WE L 121 z 8 maja 2002 r.)
9. Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 19 kwietnia 2001 r. w sprawie COMP/37.576, *UEFA's broadcasting regulations* (Dz. Urz. UE L 171 z 2001 r.)
10. Decyzja Komisji Europejskiej z dnia 25 czerwca 2002 r. w sprawie COMP/37 806: ENIC/ UEFA
11. Rezolucja Parlamentu Europejskiego z dnia 2 lutego 2017 r. w sprawie zintegrowanego podejścia do polityki w dziedzinie sportu: dobre zarządzanie, dostępność i uczciwość (2016/2143(INI)) (2018/C 252/01)

12. Sprawozdanie Komisji dla Rady Europejskiej w sprawie ochrony obecnych struktur sportowych i zachowania funkcji społecznej sportu w ramach Wspólnoty z dnia 10 grudnia 1999 r., sprawozdanie z Helsinek w sprawie sportu, COM(1999) 644 wersja ostateczna, Dz. Urz. UE C 501/
13. Biała księga na temat sportu z dnia 11 lipca 2007 r., COM/2007/391 wersja ostateczna
14. Deklaracja Nr 29 w sprawie sportu załączona do Traktatu z Amsterdamu z dnia 2 października 1997 r. (Dz. U. z 2004 r. Nr 90, poz. 864/31)

II. Prawo międzynarodowe

1. Karta Narodów Zjednoczonych, Statut Międzynarodowego Trybunału Sprawiedliwości i Porozumienie ustanawiające Komisję Przygotowawczą Narodów Zjednoczonych z dnia 26 czerwca 1945 r. (Dz. U. z 1947 r., Nr 23, poz. 90 ze zm.)
2. Europejska konwencja w sprawie przemocy i ekscesów widzów w czasie imprez sportowych, a w szczególności meczów piłki nożnej z dnia 19 sierpnia 1985 r. (Dz. U. z 1995 r. poz. 625)
3. Międzynarodowej Konwencji o Zwalczaniu Dopingu w Sporcie z 19 października 2005 r. (Dz. U. z 2007 r. Nr 142, poz. 999 ze zm.)
4. Rezolucja Zgromadzenia Ogólnego ONZ z dnia 31 października 2014 r., A/RES/69/6

III. Prawo krajowe

1. Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r. (Dz. U. z 1997 r. Nr 78, poz. 483 ze zm.)

Ustawy

2. Ustawa z dnia 25 lutego 1948 r. o powszechnym obowiązku przysposobienia zawodowego, wychowania fizycznego i przysposobienia wojskowego młodzieży oraz o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu (Dz. U. z 1948 r., Nr 12, poz. 90)
3. Ustawa z dnia 30 grudnia 1949 r. o organizacji spraw kultury fizycznej i sportu (Dz. U. z 1949 r., Nr 65, poz. 526)

4. Ustawa z dnia 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1360 ze zm.)
5. Ustawa z dnia 17 listopada 1964 r. Kodeks postępowania cywilnego (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 1805 ze zm.)
6. Ustawa z dnia 9 kwietnia 1968 r. o zezwoleniach na publiczną działalność artystyczną, rozrywkową i sportową (Dz. U. z 1968 r., Nr 12, poz. 64 ze zm.)
7. Ustawa z dnia 26 czerwca 1974 r. Kodeks Pracy (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1510 ze zm.)
8. Ustawa z dnia 16 września 1982 r. Prawo spółdzielcze (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r. poz. 648 ze zm.)
9. Ustawa z dnia 6 kwietnia 1984 r. o fundacjach (tekst jedn. Dz. U. z 2023 r. poz. 166)
10. Ustawa z dnia 3 lipca 1984 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1984 r. Nr 34, poz. 181 ze zm.)
11. Ustawa z dnia 7 kwietnia 1989 r. – Prawo o stowarzyszeniach (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2261 ze zm.)
12. Ustawa z dnia 29 grudnia 1992 r. o radiofonii i telewizji (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1722 ze zm.)
13. Ustawa z dnia 18 stycznia 1996 r. o kulturze fizycznej (Dz. U. z 1996 r., Nr 25, poz. 113 ze zm.)
14. Ustawa z dnia 6 czerwca 1997 r. Kodeks karny (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1138 ze zm.)
15. Ustawa z dnia 20 sierpnia 1997 r. o Krajowym Rejestrze Sądowym (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1683 ze zm.)
16. Ustawa z dnia 28 sierpnia 1997 r. o organizacji i funkcjonowaniu funduszy emerytalnych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 2342 ze zm.)
17. Ustawa z dnia 4 listopada 1999 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej (Dz. U. Nr 96, poz. 1106)
18. Ustawa z dnia 31 marca 2000 r. o zmianie ustawy o radiofonii i telewizji i ustawy o języku polskim (Dz. U. z 2000 r., Nr 29, poz. 358)

19. Ustawa z dnia 15 września 2000 r. Kodeks spółek handlowych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1467 ze zm.)
20. Ustawa z dnia 20 lipca 2001 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej oraz ustawy – Prawo działalności gospodarczej (Dz. U. Nr 102, poz. 1115)
21. Ustawa z dnia 7 czerwca 2002 r. o Polskiej Konfederacji Sportu (Dz. U. z 2002 r., Nr 93, poz. 820 ze zm.)
22. Ustawa z dnia 27 maja 2004 r. o funduszach inwestycyjnych i zarządzaniu alternatywnymi funduszami inwestycyjnymi (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1523 ze zm.)
23. Ustawa z dnia 15 kwietnia 2005 r. o zmianie ustawy o kulturze fizycznej oraz ustawy o żegludze śródlądowej (Dz. U. z 2005 r. Nr 85, poz. 726)
24. Ustawa z dnia 21 kwietnia 2005 r. o opłatach abonamentowych (tekst jedn. Dz. U. z 2014 r., poz. 1204 ze zm.)
25. Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o sporcie kwalifikowanym (Dz. U. z 2005 r. Nr 155, poz. 1298 ze zm.)
26. Ustawa z dnia 16 lutego 2007 r. o ochronie konkurencji i konsumentów (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 275 ze zm.)
27. Ustawa z dnia 7 września 2007 r. o przygotowaniu finałowego turnieju Mistrzostw Europy w Piłce Nożnej UEFA EURO 2012 (tekst jedn. Dz. U. z 2020 r. poz. 2008 ze zm.)
28. Ustawa z dnia 20 marca 2009 r. o bezpieczeństwie imprez masowych (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1466. ze zm.)
29. Ustawa z dnia 25 czerwca 2010 r. o sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r. poz. 1599 ze zm.)
30. Ustawa z dnia 15 stycznia 2015 r. o obligacjach (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 2244 ze zm.)
31. Ustawa z dnia 23 lipca 2015 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o podatku dochodowym od osób fizycznych (Dz. U. z 2015 r. poz. 1321)
32. Ustawa z dnia 21 kwietnia 2017 r. o zwalczaniu dopingu w sporcie (tekst jedn. Dz. U. z 2022 r., poz. 1258 ze zm.)

33. Ustawa z dnia 20 lipca 2017 r. o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944-1990 oraz treści tych dokumentów (Dz. U. z 2017 r. poz. 1600)
34. Ustawa z dnia 16 kwietnia 2020 r. o szczególnych instrumentach wsparcia w związku z rozprzestrzenianiem się wirusa SARS-CoV-2 (tekst jedn. Dz. U. z 2021 r., poz. 737 ze zm.)

Rozporządzenia

35. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 27 października 1933 r. – Prawo o publicznych przedsięwzięciach rozrywkowych (Dz. U. z 1933 r., Nr 85, poz. 632)
36. Rozporządzenie Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 27 czerwca 1934 r. Kodeks handlowy (Dz. U. z 1934 r. Nr 57 poz. 502 ze zm.)
37. Rozporządzenia Prezesa Rady Ministrów z dnia 20 czerwca 2002 r. w sprawie „Zasad techniki prawodawczej” (tekst jedn. Dz. U. z 2016 r., poz. 283)
38. Rozporządzenia Krajowej Rady Radiofonii i Telewizji z dnia 17 listopada 2014 r. w sprawie listy ważnych wydarzeń (Dz. U. z 2014 r., poz. 1705)

Pozostałe

1. Odpowiedź Ministra Sportu z dnia 13 września 2006 r. - z upoważnienia prezesa Rady Ministrów - na zapytanie nr 1592 w sprawie statusu i działalności międzynarodowych organizacji sportowych, źródło: <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf/main/4A1EA3F5>
2. Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o kulturze fizycznej oraz ustawy Kodeks celny z dnia 12 kwietnia 2001 r., druk nr 2284
3. Rządowy projekt ustawy o sporcie kwalifikowanym z dnia 7 czerwca 2005 r., druk sejmowy nr 4131
4. Sprawozdanie Komisji Kultury Fizycznej i Sportu o rządowym projekcie ustawy o sporcie kwalifikowanym, druk nr 4269
5. Założenia do projektu ustawy o sporcie z dnia 3 września 2008 r., źródło: https://bip.msit.gov.pl/download/2/408/Projekt_zalozen_do_ustawy_o_sporcie_4_09_2008_na_Rade_Ministrow.pdf

6. Projekt ustawy o sporcie z dnia 5 marca 2009 r., źródło:
https://bip.msit.gov.pl/download/2/578/Projekt_ustawy_5_marca.pdf
7. Uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 5 marca 2009 r., źródło:
https://bip.msit.gov.pl/download/2/579/Uzasadnienie_5_marca.pdf
8. Projekt ustawy o sporcie z dnia 7 maja 2009 r., źródło:
https://bip.msit.gov.pl/download/2/747/ustawa_o_sporcie_projekt_z_07_05_09.pdf
9. Uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 7 maja 2009 r., źródło:
https://bip.msit.gov.pl/download/2/748/uzasadnienie_do_projektu_z_07_05_09.pdf
10. Poselski projekt ustawy o sporcie z dnia 14 maja 2009 r. wraz z uzasadnieniem, druk sejmowy 2374, źródło:
[http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DAC8E2C13D2385C7C125763F002C07DE/\\$file/2374.pdf](http://orka.sejm.gov.pl/Druki6ka.nsf/0/DAC8E2C13D2385C7C125763F002C07DE/$file/2374.pdf)
11. Projekt ustawy o sporcie z dnia 4 czerwca 2009 r., źródło
https://bip.msit.gov.pl/download/2/808/projekt_04_06_09.pdf
12. Uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 4 czerwca 2009 r., źródło
https://bip.msit.gov.pl/download/2/809/uzasadnienie_do_projektu_z_dnia_04_06_09.pdf
13. Projekt ustawy o sporcie z dnia 10 lipca 2009 r., źródło:
https://bip.msit.gov.pl/download/2/851/10_07_09_projekt_ustawy_o_sporcie.pdf
14. Uzasadnienie projektu ustawy o sporcie z dnia 10 lipca 2009 r., źródło
https://bip.msit.gov.pl/download/2/852/10_07_09_projekt_ustawy_o_sporcie_-_uzasadnienie.pdf
15. Projekt ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r. wraz z uzasadnieniem, źródło:
https://bip.msit.gov.pl/download/2/909/ustawa_o_sporcie_05_08_09_r.pdf
16. Uzasadnienie do projektu ustawy o sporcie z dnia 5 sierpnia 2009 r., źródło:
<https://bip.msit.gov.pl/download/2/909/ustawaosporcie050809r.pdf>
17. Uzasadnienie rządowego projektu ustawy o sporcie z dnia 28 sierpnia 2009 r., druk sejmowy nr 2313
18. Stanowisko Rady Ministrów z dnia 21 listopada 2012 r. wobec poselskiego projektu ustawy - o zmianie ustawy o sporcie, Druk sejmowy nr 744

19. Uzasadnienie do projektu ustawy o zmianie ustawy o sporcie oraz ustawy o ujawnianiu informacji o dokumentach organów bezpieczeństwa państwa z lat 1944–1990 oraz treści tych dokumentów z dnia 16 marca 2017 r., druk nr 1410.
20. Sprawozdanie Zarządu z działalności spółki Ekstraklasa S.A. za okres sprawozdawczy od 1 lipca 2021 r. do 30 czerwca 2022 r., s. 4, źródło: <https://ekrs.ms.gov.pl/rdf/pd/>

IV. Międzynarodowe i krajowe regulacje prawa sportowego

1. Kodeks dobrego zarządzania dla polskich związków sportowych
2. Komentarz do Regulaminu FIFA w sprawie statusu i transferu zawodników. Edycja 2021
3. Okólnik FIFA 1709 z dnia 23 lutego 2020 r.
4. Okólnik FIFA 1772 z dnia 8 października 2021 r.
5. Podręcznik Licencyjny dla Klubów Ekstraklasy. Sezon 2023/2024 i następne
6. Regulamin FIFA w Sprawie Statusu i Transferu Zawodników (ang. *FIFA Regulation on Status and Transfer of Players*)
7. Regulamin Dyscyplinarny Polskiego Związku Piłki Nożnej
8. Regulations of the UEFA Champions League. Edition 2022/23
9. Regulations of the UEFA Europa League. Edition 2022/23
10. Regulations of the UEFA Europa Conference League. Edition 2022/23
11. Statut Ekstraklasy
12. Statut FIFA
13. Statut Polskiego Komitetu Olimpijskiego
14. Statut PZPN
15. Statut UEFA
16. Uchwała nr IX/140 z dnia 3 i 7 lipca 2008 roku Zarządu PZPN w sprawie organizacji rozgrywek w piłkę nożną
17. Uchwała nr XII/194 Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej z dnia 11 grudnia 2015 r. o członkostwie

18. Uchwała nr IX/142 z dnia 4 listopada 2020 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej w sprawie przyjęcia Kodeksu Etycznego Polskiego Związku Piłki Nożnej
19. Uchwała nr V/96 z dnia 25 maja 2021 roku Zarządu Polskiego Związku Piłki Nożnej w sprawie wyrażenia zgody na zawarcie przez PZPN umowy, w wykonaniu której PZPN nabędzie od klubów Ekstraklasy 10 akcji spółki Ekstraklasa SA
20. UEFA Champions League Regulations. 2015-2018 Cycle

V. Orzecznictwo

Krajowe sądownictwo powszechne

1. Wyrok TK z dnia 19 stycznia 2010 r., sygn. akt SK 35/08, OTK-A 2010/1/2
2. Wyrok NSA z dnia 12 kwietnia 2006 r., sygn. akt II GSK 23/06, LEX nr 209721
3. Wyrok NSA z dnia 31 sierpnia 2020 r. sygn. akt I FSK 920/18, LEX nr 3046129
4. Uchwała SN z dnia 11 maja 2005 r., sygn. akt III CZP 16/2005, LEX nr 148431
5. Wyrok SN z dnia 25 listopada 1997 r., sygn. akt I PKN 388/97, OSNAPiUS 1998 nr 18, poz. 540
6. Wyrok SN z dnia 26 stycznia 2000 r., sygn. akt I PKN 479/99, OSNAPiUS 2001 nr 11, poz. 377
7. Wyrok SN z dnia 11 stycznia 2002 r., sygn. akt IV CKN 1903/00, OSNC 2002, nr 11, poz. 137
8. Wyrok SN z dnia 12 września 2008 r., sygn. akt I PK 27/08, OSNP 2010/3-4/34
9. Wyrok SN z dnia 2 marca 2011 r., sygn. akt II PK 201/10, LEX nr 1084554
10. Wyrok SN z dnia 22 listopada 2012 r., sygn. akt I PK 159/12, LEX nr 1308040
11. Wyrok SN z dnia 4 marca 2013 r., sygn. akt I PK 114/12, LEX nr 1554875
12. Wyrok SN z dnia 24 lipca 2014 r., sygn. akt II CSK 627/13, LEX nr 1545031
13. Wyrok SN – Izby Cywilnej z dnia 24 kwietnia 2018 r., sygn. akt V CSK 294/17, Legalis nr 2275645
14. Wyrok SN z dnia 24 września 2020 r., sygn. akt II PK 60/19, OSNP 2021/6/62

15. Postanowienie SN z dnia 2 października 2008 r., sygn. akt II CSK 186/2008, LEX nr 470013
16. Wyrok SA w Warszawie z dnia 31 stycznia 1996 r., sygn. akt I ACr 989/95, LEX nr 26497
17. Wyrok SA w Warszawie z dnia 4 grudnia 2007 r., sygn. akt VI ACa 848/07, LEX nr 1120295
18. Wyrok SA w Warszawie z dnia 3 lutego 2009 r., sygn. akt I ACa 550/08, LEX nr 1120153
19. Wyrok SA w Gdańsku z dnia 4 lipca 2013 r., sygn. akt III APa 9/13, LEX nr 1362666
20. Wyrok SA w Szczecinie z dnia 13 lutego 2014 r., sygn. akt I ACa 752/13, LEX 1455636
21. Wyroku SA w Białymstoku z dnia 2 października 2019 r., sygn. akt I AGa 65/19, LEX nr 2753772

Inne

1. Wyrok ETS z dnia 12 grudnia 1974 r. w sprawie 36/74 B.N.O. Walrave, L.J.N. Koch przeciwko Association Union cycliste internationale, Koninklijke Nederlandsche Wielren Unie i Federacion Espanol Ciclismo,
2. Wyrok ETS z dnia 14 lipca 1976 r. w sprawie C-13/76 Gaetano Donà przeciwko Mario Mantero, European Court Reports 1976-01333.
3. Wyrok ETS z dnia 15 grudnia 1995 r. w sprawie C-415/93 Union royale belge des sociétés de football association ASBL v. Jean-Marc Bosman, Royal club liégeois SA v. Jean-Marc Bosman and others and Union des associations européennes de football (UEFA) v Jean-Marc Bosman.
4. Wyrok Sądu Pierwszej Instancji z dnia 26 stycznia 2005 r. w sprawie T-193/02 Laurent Piau przeciwko Komisji Wspólnot Europejskich, Dz. U.UE.C.2005.82.28/1
5. Postanowienie ETS z dnia 23 lutego 2006 r. w sprawie C-171/05 Laurent Piau przeciwko Komisji Europejskiej, Zb. Orz. UE 2006 I-00037
6. Opinia Rzecznika Generalnego Athanasiosa Rantosa przedstawiona w dniu 15 grudnia 2022 r. w sprawie C-333/21 European Superleague Company SL przeciwko UEFA i FIFA, ECLI:EU:C:2022:993

7. Wyrok CAS z dnia 20 sierpnia 1999 r. w sprawie o sygn. akt CAS 98/200 AEK Ateny and SK Slavia Praga vs. UEFA
8. Decyzja UEFA Club Financial Control Body Adjudicatory Chamber z dnia 16 czerwca 2017 r. w sprawie AC-01/2017 Rasenballsport Leipzig GmbH, Fc Red Bull Salzburg GmbH

VI. Literatura

1. A J. Adolphesen, M. Nolte, M. Lehner, M. Gerlinger, *Sportrecht in der Praxis*, Stuttgart 2012
2. W. Alejziak, *Turystyka sportowa – przyczynek do dyskusji nad definicją oraz problematyką badawczą*, Turyzm 2016, 26/1
3. T. Bach, *The European Union, Sport and Athletes – Quo Vadis*, Bruksela 2013
4. M. Badura, H. Basiński, G. Kałużny, M. Wojcieszak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011
5. B. Banaszak (red.), *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej. Komentarz*. Wyd. 2, Warszawa 2012, Legalis
6. M. Bednarczyk, K. Nessel (red.) *Przedsiębiorczość w sporcie. Zasady i praktyka*, Warszawa 2016
7. B. Bednorz, *Rola piłki nożnej w polskiej gospodarce*, Zeszyty Naukowe Wyższej Szkoły Ekonomii i Informatyki w Krakowie, z. 10, Kraków 2014
8. M. Bielecki, *Podstawowe przejawy obowiązywania zasady lojalności*, Prawo Spółek 2005, nr 4
9. S. Biernat, *Podjęmowanie i prowadzenie działalności gospodarczej – wolność gospodarcza de lege lata i de lege ferenda*, Przegląd Prawa Handlowego 1994, nr 9
10. M. Biliński (red.), *Prawne aspekty funkcjonowania federacji sportowych*, Kraków 2014
11. D. Bunikowski, K. Dobrzyniecki (red.), *Pluralizm Prawny - tradycja, transformacje, wyzwania*, Toruń 2009
12. W. Cajsels, *Sportowa spółka akcyjna jako szczególny rodzaj spółki kapitałowej*, Prawo Spółek 2000, nr 10

13. W. Cajsels, *Ustawa o sporcie kwalifikowanym. Komentarz*, Warszawa 2006
14. W. Cajsels, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2011
15. J.L. Chappelet, *Autonomy of Sport in Europe*, Strasburg 2010
16. T. Chauvin, T. Stawecki, P. Winczorek, *Wstęp do prawoznawstwa*, Warszawa 2014
17. B. Chrabota, Pod rządami Blattera i Wal-Martę, Rzeczpospolita – Plus Minus z 20-21 lutego 2016 r.
18. M. Coccia, *The Multi-Club Ownership Issue: When and How It All Started*. *Football Legal* (14), 2020
19. S. Cornelius, D. Cornelius, *Legal Status of International Sports Federation*, *Global Sports Law and Taxation Reports* 2014, Nr 1
20. T. Davis (red.), *Sports and the law: a modern anthology*, Durham North Carolina 1999
21. K. Deberny, K. Płoszaj, W. Firek, *Błyszczący sterowiec. Pierre de Coubertin o sporcie i olimpizmie*, Warszawa 2016
22. S. Demeulemeester, *Restrictions on (Multiple) Club Ownership in European Football: An EU Law Perspective*, *Football Legal* (14), 2020
23. M. Dumkiewicz, A. Kidyba, *Komentarz aktualizowany do art. 1-300 Kodeksu spółek handlowych*, LEX 2023
24. M. Dumkiewicz, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, Warszawa 2020, LEX 2020
25. P.A. Dumond, Y. Hafner, D. Facchinetti, *Multi-Club Ownership Rules within UEFA*, *Football Legal* (14), 2020
26. A. Duval, *Lex sportiva: A Playground for Transnational Law*, *European Law Journal* 2013, vol. 19, nr 6
27. J. Foks, „Biała księga sportu” Unii Europejskiej, *Sport Wyczynowy* 2008, nr 1-3, Poznań 2008
28. J. Foks, *Prawo krajowe a prawo międzynarodowe – casus Polska*, *Sport Wyczynowy* 2006, Poznań 2006
29. K. Foster, *Is There a Global Sports Law?*, *Entertainment Law* 2003, vol. 2, no. 1
30. K. Foster, *Lex Sportiva and Lex Ludica: the Court of Arbitration for Sport's Jurisprudence*, *Entertainment and Sports Law Journal* 3(2):2, 2016

31. K. Fruh, A. Archer, J. Wojtowicz, *Sportswashing: Complicity and Corruption*, Sport, Ethics and Philosophy 2022
32. S. Fundowicz, *Prawo sportowe*, Warszawa 2013
33. S. Gardiner, M. James, J. O'Leary, R. Welsh, I. Blackshaw, S. Boyes, A. Caiger, *Sports law*, Nowy Jork 2006
34. L. Garlicki, A. Szmyt (red.), *Sześć lat Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej. Doświadczenia i inspiracje*, Warszawa 2003
35. M. Gawrońska, *Prawo do ochrony zdrowia na gruncie Konstytucji Rzeczypospolitej Polskiej*, „Przegląd Prawa Publicznego” 2014, nr 2, Warszawa 2014
36. M. Gniatkowski (red.), *Ustawa o sporcie – komentarz*, Wrocław 2011
37. A. Grabowski, *Znaczenie ekonomiczne sportu*, Wydawnictwo Uniwersytetu Ekonomicznego w Katowicach, Katowice 2014
38. E. Gniewek (red.), *Kodeks cywilny. Komentarz*, Warszawa 2011
39. E. Grayson, *Sport and the Law*, Londyn 1994
40. L. Halgreen, *European sports law: a comparative analysis of the European and American models of sport*, Kopenhaga 2004
41. U. Haas, D.-R. Martens, *Sportrecht – Eine Einführung in die Praxis*, Zurych 2011
42. W. Hoff, *Unia Europejska wobec kosmopolityzmu prawnego*, Studia Europejskie nr 3/2014
43. P. Hofmański, S. Zabłocki, *Elementy metodyki pracy sędziego w sprawach karnych*, Warszawa 2011
44. M. Hotel, A. Rychlewska, *Jurydyzacja życia a skuteczność prawa*, Kwartalnik Prawo-Społeczeństwo-Ekonomia 2015, nr 1, Poznań 2015
45. H. Izdebski, *Doktryny polityczno-prawne. Fundamenty współczesnych państw*, Warszawa 2012
46. D. Jacob, R. Huber, K. Rauber, *Nonprofit law in Switzerland – Working Papers of the Johns Hopkins Comparative Nonprofit Sector Project*, Baltimore: The Johns Hopkins Center for Civil Society Studies, 2009, Nr 47

47. L. Jaczynowski (red.), *Organizacja kultury fizycznej. Teoria i praktyka*. Tom II. Struktury organizacyjne, AWF, Warszawa 2001
48. Z. Jaworski, *Sport z dystansu, Fakty i refleksje*, Warszawa 2015
49. S. Jędruch, *Odpowiedzialność za szkody wyrządzone w związku z uprawianiem sportu*, Warszawa 1972
50. M. Kazimierczak, J. Kosiewicz (red.), *Sport i turystyka. Uwarunkowania historyczne i wyzwania współczesności*, Poznań 2013
51. M. Kędzior, *Autonomia organizacji sportowych w świetle prawa polskiego i Unii Europejskiej*, Sport Wyczynowy 2007, Nr 1-3, Poznań 2007
52. A. Kidyba (red.), *Kodeks spółek handlowych. Tom I. Komentarz do art. 1-150*, Warszawa 2017
53. A. Kidyba, *Zasada lojalności stron stosunków cywilnoprawnych*, Przegląd Prawa Handlowego 2021, nr 9
54. J. Kochanowski, *Jurydyzacja życia*, Palestra 2002, z. 7-8, Warszawa 2002
55. K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Uwagi na tle uregulowania zakazu konkurencji w kodeksie spółek handlowych*, Rejent 2003, nr 6
56. K. Kopaczyńska-Pieczniak, *Zakaz konkurencji w świetle przepisów kodeksu handlowego*, Rejent 1993, nr 12
57. R. Kopczyk, *Zakaz dyskryminacji w sporcie w prawie Unii Europejskiej*, Warszawa 2013
58. C. Kosikowski, *Publiczne prawo gospodarcze Polski i Unii Europejskiej*, Warszawa 2010
59. C. Kosikowski, *Wolność gospodarcza w prawie polskim*, Warszawa 1995
60. C. Kosikowski, *Współczesny interwencjonizm*, Warszawa 2018
61. E. J. Krześniak, *Kluby i organizacje sportowe w prawie polskim na tle rozwiązań zagranicznych*, Warszawa 2016
62. E. J. Krześniak, *Prawne mechanizmy zabezpieczenia realizacji zasady autonomii sportu na przykładzie struktury i sposobu funkcjonowania Międzynarodowej Federacji Piłki Nożnej (FIFA)*, Przegląd Prawa Handlowego 2016/2

63. E. J. Krześniak, *Ustawa o sporcie. Komentarz*, Warszawa 2020
64. M. Leciak (red.), *Leksykon prawa sportowego*, Warszawa 2017
65. M. Leciak (red.), *Prawo sportowe*, Warszawa 2018
66. P. Łebek, *Autonomia organizacji sportowych*, Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego Europejskiego i Porównawczego 2011, Vol. IX
67. J. Mazurkiewicz (red.), *Księga dla naszych kolegów: prace prawnicze poświęcone pamięci doktora Andrzeja Ciska, doktora Zygmunta Masternaka i doktora Marka Zagrosika*, Wrocław 2013
68. A. Mestre, *The Legal Basis of the Olympic Charter*, International Sports Law Journal” 2008, no. 1-2
69. M. Mitten, T. Davis, K. R. Smith. R. C. Berry, *Sports law and regulation: cases, materials and problems*, Nowy Jork 2005
70. L. Morawski, *Zasady wykładni prawa*, Toruń 2010
71. J.A.R. Nafziger, *International Sports Law*, Nowy Jork 2006
72. J.A.R. Nafziger, R. Kirkwood Paterson, A.D. Renteln, *Cultural Law: International, Comparative and Indigenous*, Cambridge University Press 2010
73. R. Niwiński, *Status prawny zawodnika w Polsce w dobie późnego socjalizmu i w pierwszych latach po transformacji ustrojowej (lata 1984-1996)*, Miscellanea Historico-Iuridica, T. 19, Z. 2, Białystok 2020
74. R. Niwiński, *Zakaz third-party ownership przejawem naruszenia unijnych reguł ochrony konkurencji przez FIFA?*, Internetowy Kwartalnik Antymonopolowy i Regulacyjny, 2017, nr 1(6), Warszawa 2017
75. L. Ogiegło, W. Popiołek, M. Szpunar (red.), *Rozprawy prawnicze. Księga pamiątkowa Profesora Maksymilina Pazdana*, Kraków 2002
76. D. Opalska, *Zakres umocowania zarządu - ochrona osób trzecich a ochrona spółki*, Monitor Prawniczy, Tom 22, 2013
77. D. Panagiotopoulos, *Sports Law: Lex Sportiva & Lex Olympica*, Ateny 2017

78. A. Pasko, *Społeczno-polityczne aspekty sportu w ZSRR i krajach bloku socjalistycznego do 1989 r.*, Prace Naukowe Akademii im. Jana Długosza w Częstochowie. Kultura Fizyczna 2012, nr 11
79. M. Pazdan, W. Popiołek, E. Rott – Pietrzyk, M. Szpunar (red.) *Europeizacja prawa prywatnego. Tom I*, Warszawa 2008
80. V.A. Pestoff, *Social Enterprises & Civil Democracy in Sweden: Enriching Work Environment and Empowering Citizens as Co-Producers*, Stockholm University School of Business: Stockholm 1996
81. Ł. Pilarczyk, *Istota przestępstw indywidualnych*, Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny, 76(4), 2014
82. A. Piszcz, *Sankcje w polskim prawie antymonopolowym*, Białystok 2013
83. R. Potrzebacz, T. Siemiątkowski (red.), *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. 2, 2011
84. H. Radke, *Sport i prawo – jakie regulacje, jaki zakres?*, Sport Wyczynowy 2007, Poznań 2007
85. S. Ressel, *The necessity for national federations to Stand up for themselves*, Michigan State International Law Review 2012, vol. 20, nr 3
86. B. Rischka-Słowik, *Konstytucja sportu w Unii Europejskiej*, Warszawa 2014
87. M. Romanowski, *Obowiązek lojalności w spółkach kapitałowych – kilka refleksji*, Przegląd Prawa Handlowego 2021, nr 9
88. F. Roitman, R. Poli, *Implications of multi-club ownership on the current football ecosystem*, Football Legal (14), 2020
89. E. Rutkowska, *Zakaz koncentracji kapitału w rozumieniu art. 10 ustawy o sporcie*, Lex sportiva nr II/2017
90. M. Safjan, L. Bosek (red.), *Konstytucja RP. Tom I. Komentarz do art. 1–86*, Warszawa 2016, Legalis
91. M. Safjan (red.), *Prawo cywilne - część ogólna*, System Prawa Prywatnego. Tom 1, Warszawa 2012
92. M. Safjan, M. Warciński, K. Zaradkiewicz (red.), *Wybrane zagadnienia prawa cywilnego, wprowadzenie*, Warszawa 2006

93. M. Skey, *Sportswashing: Media headline or analytic concept?*, International Review for the Sociology of Sport, Loughborough 2022
94. R. Siekmann, J. Sock (red.), *Lex Sportiva: What is Sports Law?*, Haga 2012
95. K. Siemion, *O zasadach dobrego zarządzania w sporcie*, Acta Scientifica Academiae Ostroviensis. Sectio A, Nauki Humanistyczne, Społeczne i Techniczne, nr 12(2)/2018
96. R. Skubisz, *Klauzule generalne w prawie o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji*, Annales Universitatis Mariae Curie-Skłodowska, VOL. LXIII 2, Lublin 2016
97. A. Smoleń, Z. Pawlak, *Dylematy etyczne rozwoju sportu zawodowego*, Annales. Etyka w życiu gospodarczym 2010, vol. 13, nr 2
98. R. Sobiecki, K. Lesiewicz, *Międzynarodowa Federacja Piłki Nożnej (FIFA) jako korporacja transnarodowa*, Kwartalnik Nauk o Przedsiębiorstwie 2012, nr 4
99. W. Sokolewicz (red.), *Zasady podstawowe polskiej Konstytucji*, Warszawa 1998
100. S. Sołtysiński, *Glosa do wyroku SN z 11.01.2002 r.*, Przegląd Prawa Handlowego 2002, nr 10.
101. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Komentarz*, t. I, Warszawa 2006
102. S. Sołtysiński, A. Szajkowski, A. Szumański, J. Szwaja, *Kodeks spółek handlowych. Tom II. Spółka z ograniczoną odpowiedzialnością. Komentarz do artykułów 151-300*, Warszawa 2014
103. W. Sternheimer, *Current Legal Global Framework and Evolution of the UEFA Integrity Rule*, Football Legal (14), 2020
104. A. Szajowski (red.), *Prawo Spółek Osobowych, System Prawa Prywatnego. tom 16*, Warszawa 2008
105. J. Szwaja (red.), *Ustawa o zwalczaniu nieuczciwej konkurencji. Komentarz*, Warszawa 1994
106. A. J. Szwarc, *Karnoprawne funkcje reguł sportowych*, Poznań 1977.
107. A. J. Szwarc (red.), *Kompatybilność pozaprawnych regulacji sportowych z regulacjami prawnymi*, Poznań 2014
108. A. J. Szwarc (red.), *Ustawa o sporcie*, Poznań 2011

109. L. Szymański, *Kultura fizyczna i turystyka w polityce Polski Ludowej 1944–1989*, Wrocław 2004
110. S. Szymański, *A Theory of the Evolution of Modern Sport*, Journal of Sport History, Nr 1, 2008
111. G. Teubner (red.), *Global Law without a State*, Dartmouth 1996
112. C. Thomas, *Football Club Revenue: Diversification & Asset Monetization Efficiency*, Cruyff Institute Football Management Degree, Barcelona 2015
113. K. Vieweg, *Faszination Sportrecht*, Erlangen 2010
114. A. Wach, *Alternatywne formy rozstrzygania sporów sportowych*, Warszawa 2005
115. D. Wolski, *Regulacje przyjmowane przez międzynarodowe organizacje sportowe a prawo krajowe*, Problemy Współczesnego Prawa Międzynarodowego, Europejskiego i Porównawczego, vol. XIV, 2016
116. W. Woźniak, *Polityka wobec sportu. Sport jako element polityki publicznej*, Problemy Polityki Społecznej. Studia i Dyskusje nr 37(2), 2017
117. K. Wróbel (red.), *Współczesne wyzwania prawa sportowego – pomiędzy kulturą, biznesem a potrzebą bezpieczeństwa*, Warszawa 2015
118. W. Wrzesień, *(Hiper)komodyfikacja sportu w świecie globalnej anomii*, Władza Sądzenia 15/2018, Łódź 2018
119. R. Żurowska, *Przestępstwo korupcji w sporcie*, Poznań 2010

VII. Raporty

1. „Polski rynek sportu. Wyzwania-wpływ społeczno-gospodarczy-trendy”, źródło: https://pie.net.pl/wp-content/uploads/2019/08/Raport_PIE-Sport-gospodarka.pdf
2. „Kultura fizyczna w latach 2019-2020”, źródło: https://stat.gov.pl/download/gfx/portalinformacyjny/pl/defaultaktualnosci/5495/1/6/1/kultura_fizyczna_w_latach_2019_i_2020.pdf;
3. Kultura fizyczna w 2019 roku, źródło: <https://stat.gov.pl/obszary-tematyczne/kultura-turystyka-sport/sport/kultura-fizyczna-w-polsce-w-2019-roku,13,3.html>

4. Piłkarska liga finansowa, źródło:
<https://www2.deloitte.com/content/dam/Deloitte/pl/Documents/Reports/Deloitte-Pilkarska-Liga-Finansowa-Raport-2022.pdf>;
5. Raport OECD pod nazwą „G20/OECD Principles of corporate governance”, Paryż 2015 r., źródło: <https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/9789264236882-en.pdf?expires=1631023678&id=id&accname=guest&checksum=7E201C00F8BD17E99730926D8D1CC1A4>

VIII. Źródło internetowe

1. https://www.academia.edu/17857922/Football_Club_Revenue_Diversification_and_Asset_Monetization_Efficiency
2. http://bip.msit.gov.pl/download/2/1841/ustawa_o_sporcie.pdf
3. <https://digitalhub.fifa.com/m/153157b40ca1dfd/original/Regulations-on-the-Status-and-Transfer-of-Players-March-2023-edition.pdf>
4. <https://digitalhub.fifa.com/m/1734bf9c8c186/original/ywr4rcralhyoqtfrqyai-pdf.pdf>
5. https://digitalhub.fifa.com/m/3815fa68bd9f4ad8/original/FIFA_Statutes_2022-EN.pdf
6. https://digitalhub.fifa.com/m/7209c7e08239063e/original/-Circular-No-1772-Implementation-of-specific-labour-conditions-for-professional-female-players-in-national_EN.pdf
7. <https://www.disr.rw.fau.de/files/2018/10/FaszinationSportrechtPolnisch.pdf>
8. <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Champions-League-2022/23-Online>
9. <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Europa-League-2022/23-Online>
10. <https://documents.uefa.com/r/Regulations-of-the-UEFA-Europa-Conference-League-2022/23-Online>
11. https://ec.europa.eu/competition/antitrust/cases/dec_docs/37806/37806_7_3.pdf

12. https://editorial.uefa.com/resources/0258-0e2dece33fb8-5cc21edafedf-1000/rb_leipzig_fc_salzburg_-_cfc_b adjudicatory_chamber_decision_-_june_2017.pdf
13. <https://www.efl.com>
14. <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/PL/TXT/PDF/?uri=CELEX:52007DC0391&from=pl>
15. <https://www.fifa.com/football-development>
16. https://www.futsalekstraklasa.pl/uploads/Statut_pzpn..pdf
17. <https://www.gov.pl/attachment/7a10bf6d-1dfc-4cfc-add0-9702786b1daa>
18. <https://www.gov.pl/web/sport/polskie-zwiazki-sportowe2>
19. http://img.ekstraklasa.org/files/statut_Ekstraklasy_S.A._tekst_jednolity_12_05_20141540388759.pdf
20. <https://www.jalgpall.ee/docs/UCL%20Regulations%202017-18.pdf>
21. <https://jurisprudence.tas-cas.org/Shared%20Documents/200.pdf>
22. <https://www.money.pl/gospodarka/wiadomosci/artukul/500-mln-zl-za-dwa-sezony-ekstraklasa-z-nowym,156,0,2423964.html>
23. <http://www.mzpn.pl/komunikat/komunikat-pucharu-polski-nr-3-2019-2020>
24. <https://www.olimpijski.pl/Media/files/Karta-Olimpijskav9-10-2018.pdf>
25. https://www.olimpijski.pl/Media/files/STATUT_PKOl_uchwalony_25.04.2019.pdf
26. <https://www.olympic.org/news/historic-milestone-united-nations-recognises-autonomy-of-sport>
27. <http://orka2.sejm.gov.pl/IZ5.nsf/main/4A1EA3F5>
28. <https://www.premierleague.com>
29. <https://www.przegladsportowy.pl/pilka-nozna/ligi-zagraniczne/bundesliga/bayern-monachium-pozyczyl-borussii-dortmund-pieniadze/g3hkbse>
30. <https://przegladsportowy.onet.pl/pilka-nozna/ekstraklasa/finansowanie-polskiej-pilki-noznej-przez-samorzady-i-problemy-klubow/0lyb74g>

31. https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3398-STATUT%20TEKST%20JEDNOLITY%20PO%20WALNYM%2017%2010%202019%20I%20ZARZ%C4%84DZIE%2021%2002%202020.pdf
32. https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/115-Uchwa%C5%82y%20Zarz%C4%85du,%20listopad%202008%20-%20pa%C5%BAdziernik%202009,%20Statut%20PZPN.pdf
33. https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/47-Statut%20Polskiego%20Zwi%C4%85zku%20Pi%C5%82ki%20No%C5%BCnej.pdf
34. https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3973-53.KOMUNIKAT%2025.05.2021.pdf
35. https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4724-Regulamin%20Dyscyplinarny%20PZPN%2013.06.2022.pdf
36. https://www.pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/4045-KODEKS%20ETYCZNY%20PZPN%202020.pdf
37. https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/3731-UCHWA%C5%81A%20O%20CZ%20C5%81ONKOSTWIE%20PO%20ZMIANACH%20Z%20DNIA%206%2010%202020.pdf
38. https://pzpn.pl/public/system/files/site_content/635/5097-Podrecznik%20Licencyjny%20dla%20Klub%C3%B3w%20Ekstraklasy%20na%20sezon%202023_2024%20i%20nast%C4%99pne.pdf
39. <https://sjp.pwn.pl/>
40. <http://www.sport.pl/pilka/7,64946,23790753,nigeria-i-ghana-zawieszzone-przez-fifa.html>
41. <https://sport.trojmiasto.pl/Rafal-Murawski-odszedl-z-Rady-Nadzorczej-Arki-Gdynia-Tak-chciala-Pogon-Szczecin-Arka-Gdynia-n119480.html>